

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΑΘ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΨΑΛΜΩΔΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΤΟΜΟΣ Γ΄



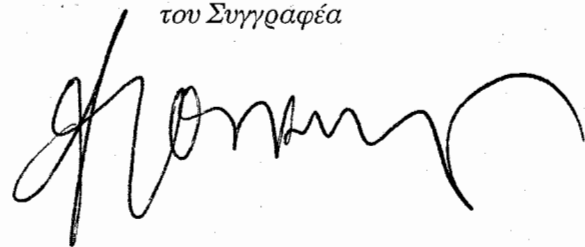
ΨΑΛΜΩΔΙΑ

εστί

η διά του στόματος και λόγου εμμελής
ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΑΙΓΙΟ 1997

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή
του Συγγραφέα



Αφιερώνεται

στη Γυναίκα μου Μαρία

και στις κόρες μου

Αγγελική

Βασιλική

Αθανασία



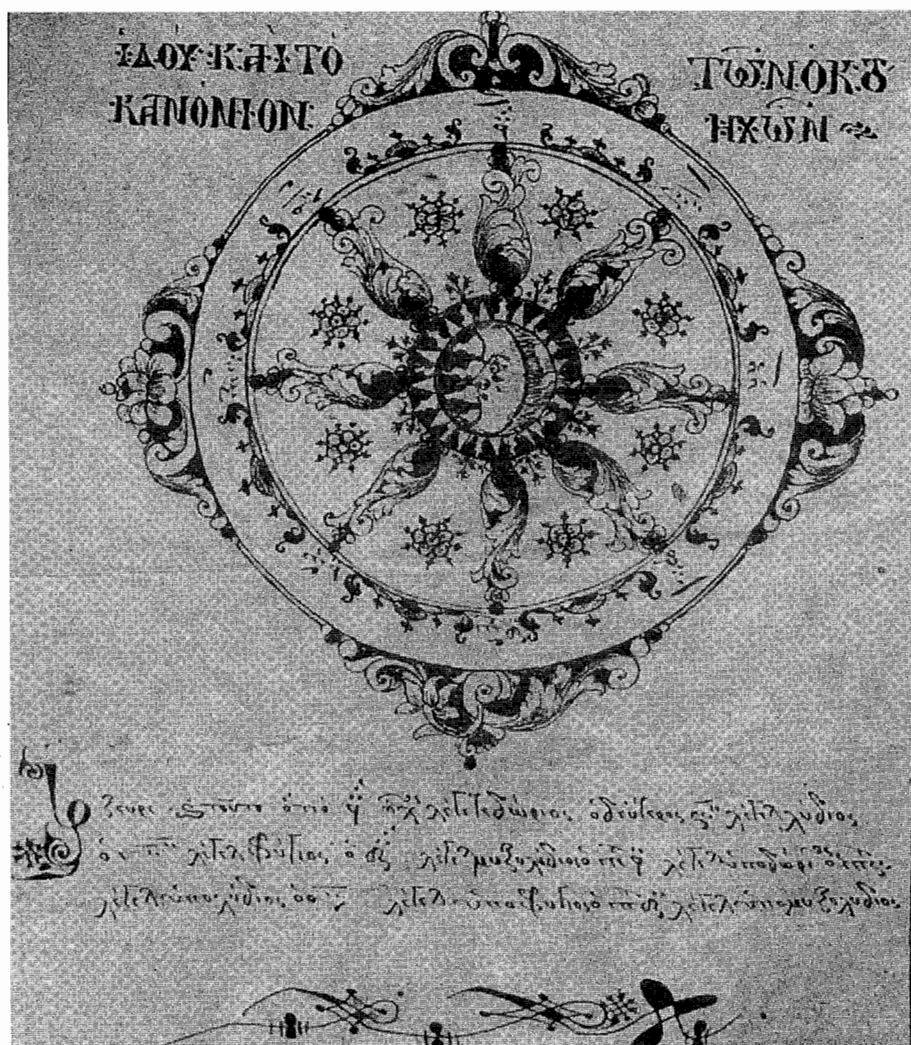
*ο Συγγραφέας
Φίλιππος Αθ. Οικονόμου*

© COPYRIGHT

Φίλιππος Αθ. Οικονόμου

Ελίκη - Τηλ. (0691) 81.220

251 00 ΑΙΓΙΟ

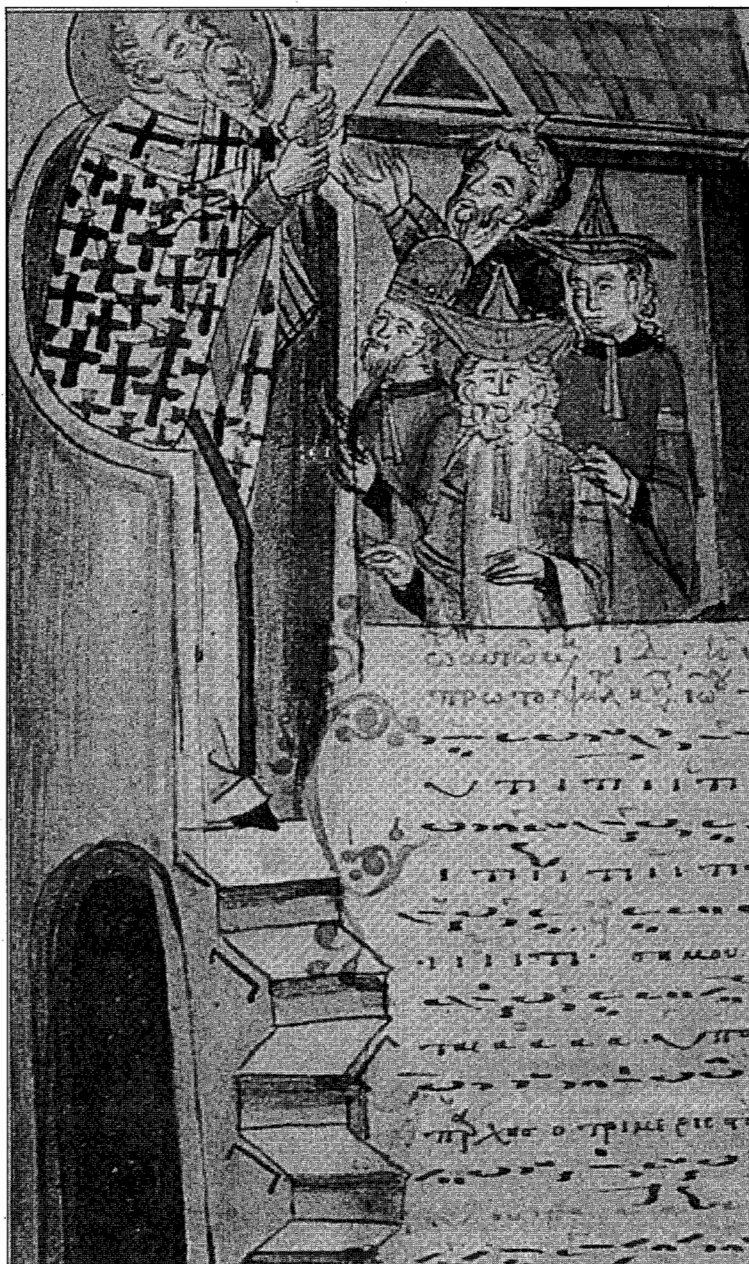


Το «Κανόνιο» των οκτώ ήχων
(Από Χειρόγραφο αρ. 338 της Ι. Μονής Δοχειαρίου, έτους 1767).



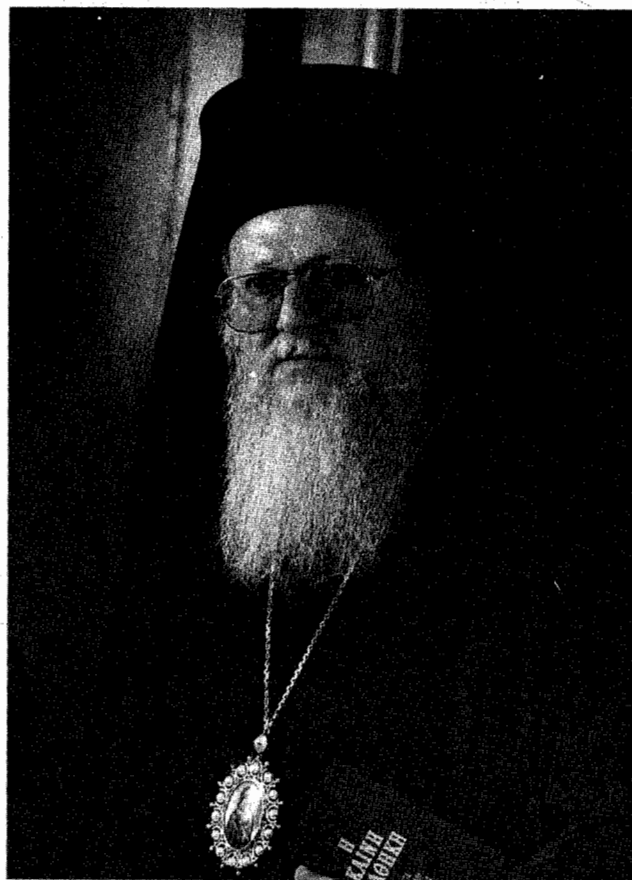
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΑΦΙΕΡΩΣΗ	5
- ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ	9
- ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ	23
- ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ	25
- ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΒΥΖ. ΜΟΥΣΙΚΗ	
- Τα στοιχεία της Εθνικής Μουσικής	29
- Η Μελωδία των Βυζαντινών Εκκλ. Μελών	30
- Ανάλυση και ερμηνεία των Μουσικών Χαρακτήρων	33
- Ο Ρυθμός στα Βυζαντινά Εκκλησιαστικά Μέλη	37
- ΤΟ «ΛΕΣΒΙΟ» ΣΥΣΤΗΜΑ	47
- ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ-ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ-ΚΡΙΣΕΙΣ & ΣΧΟΛΙΑ	49
- ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΕΣ, ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΙ, ΜΟΥΣΙΚΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ Κ.ΛΠ. ΣΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ (και παλαιότερων αιώνων)	73
- ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ	304
- ΓΕΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΤΟΜΩΝ	315
- ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΩΝ	334
- ΕΠΙΜΕΤΡΟ	
Ονοματεπώνυμα-Διευθύνσεις και τηλέφωνα σύγχρονων πρωτοψαλτών, Λαμπαδαρίων, Μουσικοδιδασκάλων κ.λπ. εκ των Βιογραφουμένων στο έργο	337
- ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ	349



*Ιεράρχης και ψάλτες στην Ύψωση του
 Τιμίου Σταυρού (Μικρογραφία σε Στιχηράριο
 του 17ου αι. Χειρόγραφο Μεγίστης Λαύρας, αρ. Α 164)*

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ



Ἡς αὐτεικὴν εὐλογίαν
 ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης

Η Α.Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΑ
 Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
 κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
 (1993)

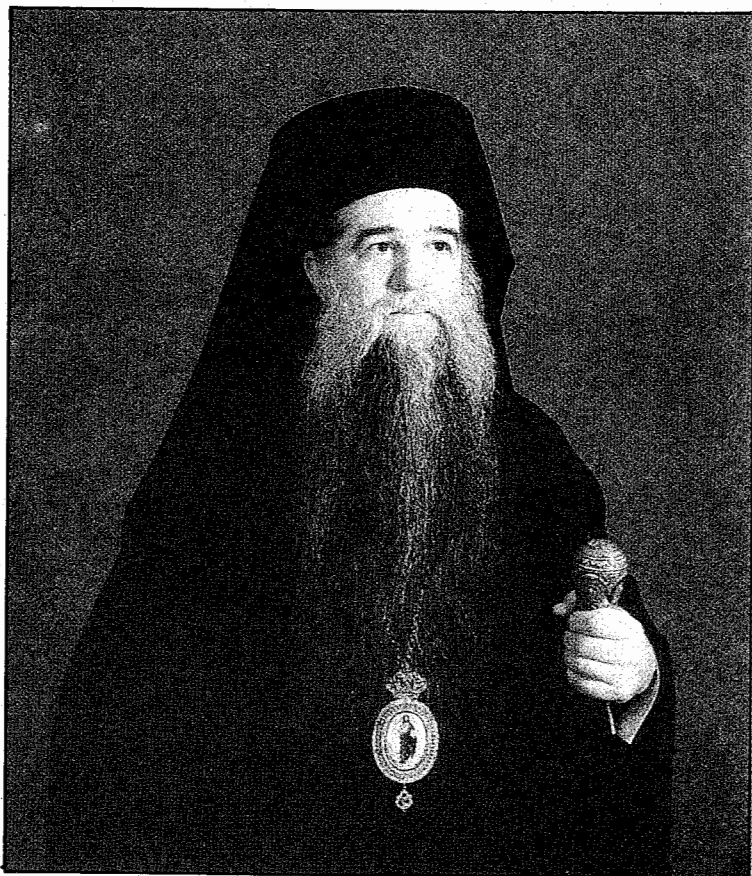
Τῷ Μουσικολογιωτάτῳ κυρίῳ Φιλίππῳ Ἀθ. Οἰκονόμῳ,
 τέκνῳ τῆς ἡμῶν Μετριότητος ἐν Κυρίῳ ἀγαπητῷ, χάριν καὶ
 εἰρήνην παρὰ Θεοῦ.

Ἀσμένως ἐλάβομεν τὸν ὑπὸ τῆς ὑμετέρας ἀγαπητῆς
 Μουσικολογιότητος προφρόνως ἀποσταλέντα ἡμῖν δεῦτερον
 τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον "Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ
 καὶ Ψαλμωδία - Ἱστορικομουσικολογικὴ Μελέτη - ", ὅνπερ καὶ
 μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς διεξελθόντες ἀπεθησαυρίσαμεν ἐν
 τῇ καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικῇ Βιβλιοθήκῃ.

Εἰς ἀπάντησιν προαγόμεθα ἵνα εὐχαριστήσωμεν τῇ
 ὑμετέρᾳ Μουσικολογιότητι ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ τόμου τούτου
 μετ' εὐλαβούς ἀφιέρωσης, ἀποτελοῦντος συμβολὴν εἰς τὴν
 βιογραφικὴν παρουσίαν τῶν ἱερῶν λειτουργῶν καὶ φορέων
 τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, καὶ συγχαίροντες ἐπὶ τῇ συνεχίσει
 τῆς πολυτίμου προσφορᾶς αὐτῆς τῇ πατρίᾳ ἡμῶν Μουσικῇ,
 ἐπιδραφεύομεν ὁλόθυμον τὴν πατρικὴν καὶ Πατριαρχικὴν
 ἡμῶν εὐλογίαν, ἐπικαλούμενοι ἐπὶ τὴν ὑμετέραν Μουσι-
 κολογιότητα καὶ τοὺς προσφιλεῖς οἰκείους αὐτῆς τὴν χάριν
 τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἀπειρον Αὐτοῦ ἔλεος.

ἀλλ' ἱουνίου κδ'

Ἰωάννης
 ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εὐχέλῃ.



Η Α. ΣΕΒΑΣΜΙΟΤΗΤΑ
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ & ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ
κ.κ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ
(1981)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ & ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ
ΡΩΜΑΝΙΩΛΗ 43 - 25100 ΑΙΓΙΟΝ - ΤΗΛ. (0691) 21776, 21777 FAX 21634

497
ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ.

13η Αυγούστου 1995
ΕΝΔΕΙΞΗ ΤΗ

Μουσικολογιάτον
Κύριον Φύλιπον Οικονόμου
τ. Προϊστάμενον Β/θμίου Εκπαιδεύσεως
Πρόεδρον Συλλόγου Φύλων Βυζαντινής Μουσικής Αιγιάλειας
251 00 ΕΛΙΚΗΝ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ

Αγαπητέ μοι κ. Οικονόμου,

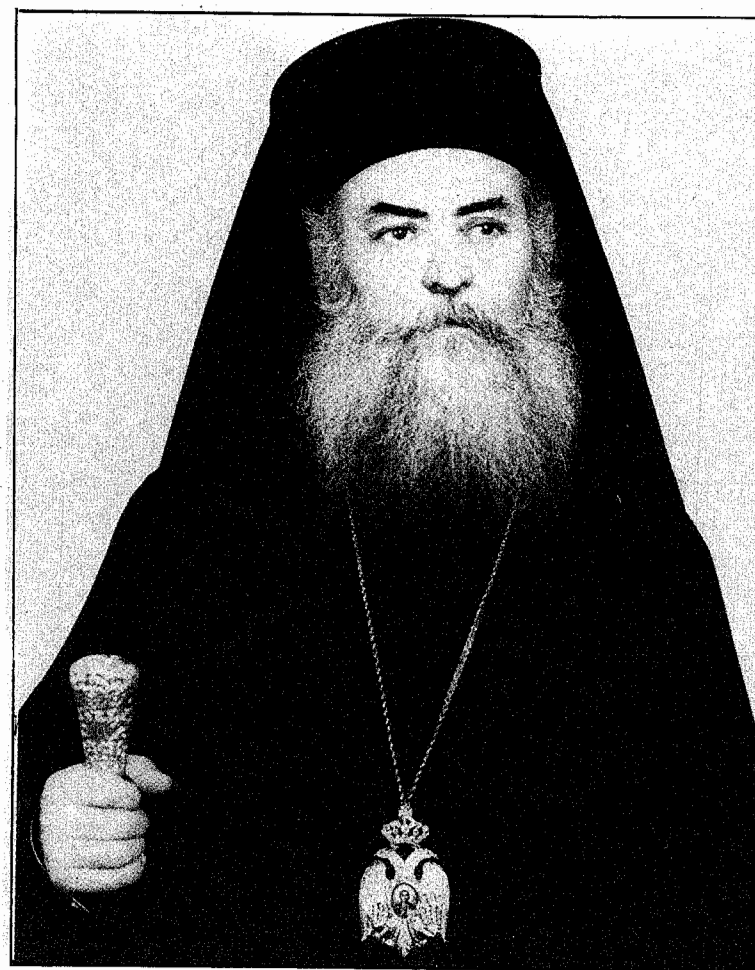
Με ιδιαίτεράν χαράν και άμετρον ικανοποίησιν έλάβομεν και τον Β τόμον της περισπουδάστου μελέτης σας υπό τον τίτλον: "BYZANTINΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΨΑΛΜΩΔΙΑ", φιλοφρόνως άποσταλέντα ήμιν.

Διά της παρούσης επιθυμούμεν να εύχαριστήσωμεν ύμās θερμότατα επί τη άποστολή του πνευματικού τούτου πονήματος άμα δε και να συγχαρώμεν ύμās εγκάρδιως διά την πολύτιμον προσφοράν σας εις την λειτουργικήν μουσικήν παράδοσιν της Όρθοδοξου ήμών Εκκλησίας. Ήδη, επί τη έκδόσει του Α' τόμου, εδόθη ήμιν η εύκαιρία να εκφράσωμεν προς ύμās την άπόλυτον ήμών πίστιν περί της μεγίστης άξίας και σπουδαιότητος της ύμετέρας ιστορικομουσικολογικής μελέτης, ούχι μόνον δι' όσους διακονούν την ιεράν μουσικήν τεχνην του Θείου και Ιεροϋ Δαμασκηνού, αλλά και δι' αυτήν ταύτην την Όρθόδοξον ήμών Χριστιανικήν πίστιν και λατρείαν.

Αποτελεί πολύτιμον προσφοράν εις την Όρθόδοξον ήμών Εκκλησίαν και άνεκτίμητον συμβολήν εις την περιφρούρησιν, καλλιέργειαν, διαιώνισιν και γενικήν καταξίωσιν εις τās ψυχάς όλων των Όρθόδοξων Χριστιάνων της Εκκλησιαστικής Μουσικής ήμών παραδόσεως.

Επί δε τούτοις έπευλογούντες ύμās πατρικώς και επικαλούμενοι έφ' ύμās την Χάριν του Παναγίου Πνεύματος, διατελούμεν μετ' εύχών πατρικών.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ & ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
Κ.Κ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ



**Η Α. ΜΑΚΑΡΙΟΤΗΤΑ
Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
κ.κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ
(1974)**

Νοέμβριος 1994



ΗΛΙΑΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Πρωτοψάλτης
Θεολόγος-Λυκειάρχης
Δ/ντής Σχολής Βυζ. Μουσικής Ι. Μητροπόλεως Ν. Ιωνίας
και Φιλαδελφείας - Μουσικοϊστοριοδίφης
Ν. Ιωνία
Αθήνα

Αγαπητέ φίλε κ. Οικονόμου

Ευχαριστώ θερμώς δια την αποστολήν του αξιολόγου πονήματός Σας: «Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική και Ψαλμωδία», Τόμος Β', Αίγιο 1994.

Αφού το μελέτησα μετά της δεούσης προσοχής, αισθάνομαι ζωηράν την ανάγκην να σας συγχαρώ εκ βάθους ψυχής δια την έκδοσιν του πολυτίμου όντως έργου Σας, αναφερομένου εις την ιστορίαν της θεσπεσίας του θεοφιλούς Δαμασκηνού μουσικής τέχνης, αλλά και εις τους φιλοτίμως, αριστοτεχνικώς και μετά μεγίστης ψαλμωδικής ικανότητος διακονήσαντας και διακονούντας αυτήν, τους ακαμάτους, εννοώ, ιερουργούς του αναλογίου, τους σκαπανείς της ιεράς ασματικής τέχνης, τους συνεχιστάς των ορθοδόξων λατρευτικών μας παραδόσεων.

Είναι αληθές ότι πλήρης και ολοκληρωτική μελέτη, ως η μετά χείρας, χρειάζεται πολύπονον και πολυχρόνιον εργασίαν, απαιτεί δε υπομονήν ανεξάντλητον και προσπάθεια εργώδη.

Κε Οικονόμου

Μελετών κανείς το δίτομον έργον Σας, διαπιστώνει ότι κατέχετε εις βάθος το εξεταζόμενον θέμα, το οποίον, αν και δυσκαταπάλαιστον, λόγω ελλείψεως πηγών, εν τούτοις το διαπραγματεύεστε με ιστορικήν πληρότητα, επιστημονικήν ακρίβειαν, κριτικήν σκέψιν και λεπτήν διακριτικότητα - ιδία τον Β' τόμον - αρεταί, αποτελούσαι, ως γνωστόν, προϋπόθεσιν δια βαθείαν διείσδυσιν εις τας διασωθείσας πηγάς.

Κε Οικονόμου

Ανιχνεύσατε δεόντως και ερευνήσατε ενδελεχώς όλας τας περιόδους της Μουσικής (της Αρχαίας, Μεσαιωνικής και Νεοελληνικής), της Μουσικής η οποία εγνώρισε χρόνους εκπληκτικής ανθήσεως αλλά και καιρούς δυσχειμέρους και κατελήξατε εις συμπεράσματα ανεπισφαλής, έχοντες ιστορικών, μουσικολογικών και επιστημονικών, λόγω του παιδευτικού Σας έργου, εξοπλισμού, ο οποίος παρέχει ασφαλή εγγύησιν περί ορθής εκτιμήσεως όλων εκείνων τα οποία διεπραγματεύθητε και τα οποία αφορούν εις την γερασμίαν Βυζαντινήν Μουσικήν, την άχραντον αυτήν καλλονήν του Μουσικού θησαυρού της Ορθοδόξου λατρείας και τους κρατίστους «μυστολέκτας» αυτής.

Κε Οικονόμου,

Έχω βεβαίαν πεποίθησιν ότι η «μετά χείρας» πολύτιμος εργασία Σας θα καταλάβη την εμπρέπουσαν εις αυτήν επιβλητικήν θέσιν εις την Ιστοριομουσικολογίαν. Πρέπει δε να γνωρίζετε ότι, τόσον ο ιεροψαλτικός κόσμος, όσον και οι λάτρες και φίλοι της γεγραράς Εκκλησιαστικής μας μουσικής, «όπου γης» θα Σας ευγνωμονούν δια το λαμπρόν φιλοπότημά Σας.

Κατακλείων την παρούσαν εύχομαι εις τον Δωροδότην Κύριόν να χαρίζη υγείαν και μακροημέρευσιν εις Σας προσωπικώς και την Οικογένειάν Σας, ώστε να συνεχίσετε απροσκόπτως την Επιστημονικήν Σας προσφοράν εις τον τομέα της Μουσικής, την τόσον αναγκαίαν εις τους καιρούς μας.

Διατελώ
μετ' ιδιαιτέρας εκτιμήσεως
ΗΛΙΑΔΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ



ΣΤΑΜΑΤΟΓΛΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ

Φιλολόγος Καθηγητής
Πειραματικού Λυκείου
Ιωνιδείου Πειραιά-
Λογοτέχνης-Μουσικοαρθρογράφος
Συγγραφέας
Αθήνα

Νοέμβριος 1994

Είναι γνωστό ότι κατά τα πρώτα χριστιανικά χρόνια όλο το εκκλησίασμα υμνωδούσε το Θεό «εν ενί στόματι και μια καρδιά». Με τον καιρό όμως, καθώς οι Χριστιανοί πληθύνονταν και η συμψαλμωδία εκ των πραγμάτων απέβαινε δύσκολη, περιορίστηκε η ιερή υμνωδία σε λίγα πρόσωπα, τους λεγόμενους ψάλτες, αριστερό και δεξιό, κάτι που ισχύει και σήμερα. Είναι οι άνθρωποι που εκτελούν σοβαρή διακονία και συμβάλλουν τα μέγιστα στην ορθή τέλετουργία των ιερών ακολουθιών. Θα μας το πει με σαφήνεια ο κοσμοκαλόγερος της λογοτεχνίας μας Αλ. Παπαδιαμάντης, σεμνός εργάτης κι ο ίδιος του ιερού αναλογίου επί σειράν ετών στον Άγιο Ελισσαίο Αθηνών: «Λειτουργία χωρίς έναν τουλάχιστον ψάλτην ή αναγνώστην δε γίνεται».

Η ψαλμωδία, όπως λέγεται η εκκλησιαστική μουσική, είναι φωνητική χωρίς όργανα για να μην αποπροσανατολίζονται οι πιστοί και μονοφωνική με ισουκράτημα. Αποτελεί την καλύτερη γλώσσα της θεολογίας και τη ζωντανή παράσταση των υψηλών διδαγμάτων.

Εμφανίστηκε από την αρχή στη χριστιανική λατρεία ως μελωδική απαγγελία, ενώ από τον 4ο αι. και μετά η υμνολογία και η μελωδία - στοιχεία ενωμένα

αδιάσπαστα - παρουσιάζουν ιδιαίτερη ανάπτυξη. Έτσι διαμορφώθηκε σιγά-σιγά ένα σύστημα μουσικής, που είναι αφιερωμένη στην υπηρεσία της Εκκλησίας, η Βυζαντινή Μουσική, το όνομα της οποίας οφείλεται στον τόπο όπου περισσότερο άνθησε. Είναι μάλιστα συνέχεια της αρχαίας Ελληνικής μουσικής, όπως και το συγγενικό προς αυτήν δημοτικό μας τραγούδι.

Για την εξέλιξη της εκκλησιαστικής μας μουσικής εργάστηκαν ανά τους αιώνες χιλιάδες σοβαροί εργάτες, όπως υμνογράφοι και ψαλμωδοί, μουσικοδιδάσκαλοι και μελετητές, που βοήθησαν στην προαγωγή του εκλεκτού αυτού κλάδου του Ελληνικού πολιτισμού.

Και σήμερα κοσμού τον ιερό αυτό χώρο πολλοί συνάνθρωποί μας, που γαλουχημένοι με τα νόματα της Χριστιανοσύνης μοχθούν καθημερινά για τη διαφύλαξη και διάδοσή της. Ένας από τους σύγχρονους σκαπανείς της ιεροψαλτικής τέχνης και επιστήμης, που δεκαετίες τώρα καταγίνεται ασταμάτητα και με επιτυχία αποδίδει, είναι - κατά γενική ομολογία - και ο κ. Φίλιππος Οικονόμου, που τα τελευταία δύο χρόνια, πέρα από τις ποικίλες επιστημονικές και καλλιτεχνικές του δραστηριότητες, εξέδωσε ένα αξιόλογο έργο με τίτλο: «Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική και Ψαλμωδία». Πρόκειται για μια ενημερωτική και ιστοριομουσικολογική μελέτη σε δυο καλαίσθητους τόμους βιβλία λίαν πολύτιμα για τους φιλόμους και ορθόδοξους χριστιανούς. Ο πρώτος τόμος, όπως έχω ήδη καταχωρήσει στο πάντοτε φιλόξενο «Βήμα της Αιγιαλείας», είναι ένα περισπούδαστο πόνημα για τη Βυζαντινή Μουσική από τις αρχές της ως και τον προηγούμενο αιώνα, ενώ ο δεύτερος, που πρόσφατα κυκλοφόρησε, αποτελεί συνέχεια και ολοκλήρωση της όλης προσπάθειας, μια και αφορά τον αιώνα μας.

Στο έργο αυτό με σπάνιο μεράκι - θα έλεγα ιερό πάθος - και ιστοριοδιφικό ζήλο, πέρα από τα ειδικά θέματα τα αναφερόμενα στη διαχρονική αξία της Βυζαντινής Μουσικής, ο χαρισματικός συγγραφέας αποθησαυρίζει πληροφορίες για τους σημαντικότερους πρωτοψάλτες και λαμπαδαρίους, μουσικολόγους και χοράρχες, υμνογράφους και μελουργούς, μελετητές και ερευνητές, θιασώτες και μύστες της Εκκλησιαστικής μουσικής στον εικοστό αιώνα. Το βιβλίο αποτελεί μια μικρή εγκυκλοπαίδεια, όπου με ερευνητική ματιά και καλλιτεχνική ευαισθησία βιογραφούνται οι ασχολούμενοι με την ιερή υμνωδία, κάτι που για πρώτη φορά γίνεται στην Ελλάδα, αφού ως τώρα κάποια σχετικά στοιχεία μόνο και για λίγους βέβαια ήταν εγκατασπαρμένα σε διάφορα ειδικά και μη έντυπα. Στο ενημερωτικό αυτό ανθολόγιο, που με κάθε σοβαρότητα συνέταξε ο κ. Οικονόμου αρδεύοντας τις πληροφορίες από όλη την Επικράτεια, βρίσκει ο αναγνώστης «τη μυροβόλο γύρη από τα εύσσμα άνθη των έργων» όσων καταγίνονται με το αντικείμενο αυτό. Εκεί με ζηλευτή επιμέλεια και εμβριθεία καταχωρίζονται τα βιογραφικά και τα προσόντα-χαρίσματα κάθε ανθολογουμένου, οι σπουδές και οι καλλιτεχνικές του επιδόσεις, η επιστημονική κατάρτιση και η υπαλληλική καριέρα, οι δραστηριότητες και η συμβολή του στην υπόθεση της Βυζαντινής Μουσικής.

Κι έτσι όταν διεξέλθει κανείς τις 382 σελίδες του τόμου έχει μian επιβλητική εικόνα όλων των γνωστών και αγνώστων εργαζομένων στο ευαίσθητο χώρο της λειτουργικής μας μουσικής. Και είναι να θαυμάζει κανείς για τον αριθμό και το ήθος, τις ικανότητες και το ύφος αυτών των ανθρώπων που σε μια εποχή τόσο υλιστική και τεχνοκρατική διακονούν φιλότιμα την Εκκλησία, αφού - όπως προτάσσει ο συγγραφέας - «ψαλμωδία εστί η διά του στόματος και λόγου εμμελής προσευχή». Σ' αυτό βλέπει ο αναγώστης πως Μητροπολίτες και άλλοι ιερωμένοι, Πανεπιστημιακοί δάσκαλοι και απόφοιτοι δάσκαλοι και απόφοιτοι Ανωτάτων Σχολών, ελεύθεροι επαγγελματίες και δημόσιοι λειτουργοί, καλλιτέχνες-αγογράφοι και επιστήμονες θετικών επιστημών, οικονομολόγοι και τραπεζητικοί, θεολόγοι και φιλόλογοι κατατιάνονται πετυχημένα με την παραδοσιακή μας μουσική.

Είναι ομολογουμένως πολύ σπουδαίο να βλέπουν ιδιαίτερα οι νεότεροι στο καινούργιο αυτό βιβλίο του ρέκτη μελετητή κ. Οικονόμου πόσοι και ποιοί άνθρωποι, διακεκριμένοι για την επιστημονική, καλλιτεχνική και δημόσια προσφορά τους, καλλιεργούν με ζέση τη Βυζαντινή μας Μουσική.

Κι από την πλευρά αυτή η πρόσφατη έκδοση του κ. Οικονόμου αποτελεί ύψιστο εθνικό έργο, ακριβώς γιατί αποτελεί μια ωραία «προσπάθεια παρουσίασης, με απλό και ευκολοδιάβαστο τρόπο, της ζωής και του έργου όλων αυτών των ανθρώπων, οι οποίοι συνέθεσαν και οικοδόμησαν το ιστορικό γένεσθαι της Εκκλησιαστικής μας Μουσικής στην αέναη διαδρομή του χρόνου». Αξίζουν θερμά συγχαρητήρια στο φίλο, συνάδελφο και πολυγραφότατο κ. Οικονόμου καθώς και θερμές ευχές για υγεία, ώστε γρήγορα να μας χαρίσει κι άλλες παρόμοιες εργασίες γύρω από τη σεμνοπρεπή ύμνηση του θείου...

26-11-1994



ΣΚΑΡΠΕΛΛΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Φιλολόγος Καθηγητής-Δημοσιογράφος

Ιεροψάλτης

(«ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ» ΠΑΤΡΩΝ - Περίοδος Γ'

Έτος Η' - Αρ.Φ. 15.431)

Πάτρα

Έργο πνοής παραδίδεται στους εργάτες και εραστές της μόνης γνήσιας ελληνικής μουσικής λαλιάς. Αυτήν την φορά από το Αίγιο. Πρόκειται για την δίτομη ιστορικομουσικολογική μελέτη με τίτλο «Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική και Ψαλμωδία» του γνωστού εκπαιδευτικού και μουσικού Φιλίππου Οικονόμου, του προερχομένου από την γείτονα πόλη.

Είναι αλήθεια ότι η συγγραφή αυτή ενθουσιάζει και τον πλέον ανυποψία-

στο προσπελαστή. Όχι βέβαια πως η γνώμη των ειδικών δεν συνάδει... Πρόκειται για... όαση που έχει δομηθεί με όλους τους όρους της σοβαρότητας και της επιστημοσύνης. Είναι γεγονός ότι οι μουσικολογικές μελέτες στον τεράστιο αυτόν τομέα της τέχνης είναι ελάχιστες και μέχρι πρόσφατα ο χώρος ήταν σχεδόν terra incognita. Το υπάρχον υλικό βέβαια είναι απίστευτα ογκώδες. Το εγχείρημα λοιπόν του όποιου επίδοξου προσπελαστού έχει να αντιμετωπίσει τις ευκολίες και τις παγίδες του.

Ο Φίλιππος Οικονόμου ωστόσο, ενώ καταπιάστηκε με το σύνολο της μουσικής παραγωγής εν χρόνω, διεξήλθε επιστημονικά και εις βάθος του με απροσδόκητη επιτυχία. Όπλα του η βαθειά γνώση, η νηφαλιότητα στην κρίση, η απαράμιλλη οργανωτικότητα, η άρτια εκφραστικότητα και η πλούσια βιβλιογραφική υποδομή. Έτσι ο συγγραφέας εργάσθηκε ακάματα και αθόρυβα και χειρίσθηκε ένα απέραντο κοίpris ιερής παρακαταθήκης σύμφωνα με τις αρχές της οικονομίας επιτυγχάνοντας τον υψηλότερο βαθμό επαρκείας στην συνοχή και στην συνεκτικότητα του έργου του...

Στους δύο τόμους του συμπυκνώνεται η ιστορία της βυζαντινής μουσικής από την καταγωγή της μέχρι της κορυφώσεως και της σύγχρονης πραγματικότητας, αναλύεται η φύση της, αναζητούνται οι συγγένειες και τα όρια, εκτίθενται και σχολιάζονται διάφορα σοβαρά μουσικολογικά ζητήματα που κατά καιρούς έχουν απασχολήσει και βιογραφούνται οι σπουδαίοι μουσουργοί τόσων αιώνων. Η ρέουσα γλώσσα και ο έρρυθμος βηματισμός των υπό παρουσίαση στοιχείων δεν αρκούν για την θετική κρίση. Η οποία κυρίως εντοπίζεται στο έντονο προσωπικό ύφος του δημιουργού. Ύφος που συνίσταται σε δύο φαινομενικά αντίρροπες συνιστώσες, πλην εν αρμονία λειτουργούσες: Στον σεβασμό προς την κραταιά παράδοση και στην γόνιμη κριτική στάση έναντι των άστοχων «συμπερασμάτων». Και φυσικά πάντοτε οι αντιρρήσεις υποβάλλονται με σεμνότητα και αξιοπρέπεια.

Είναι η «προίκα» του συνειδότος. Στον χώρο αυτό δεν επιτρέπονται άλλες καθυστερήσεις και διαξιφισμοί. Αρκετά πλήρωσε η εθνική μας μουσική τους φανατισμούς και τα συμπλέγματα ακόμη και των ιδίων των φορέων της. Κινδύνευσε να εξοβελισθεί χάριν της ελλιπούς και αλλότριας τετραφωνίας... Άλλοι καιροί - άλλα ήθη. Σήμερα όλοι διακρίνουν την ανάγκη της προόδου. Και όλοι οφείλουν να υπηρετήσουν αυτήν την αρχή. Όπως ο Φίλιππος Οικονόμου. Που επετέλεσε κατόρθωμα.

Και μόνον η καταχώριση των σύγχρονων Ελλήνων πρωτοψαλτών, καθηγητών και συνθετών αποτελεί άθλο. Είναι όντως εντυπωσιακή η παρουσίαση αλφαβητικώς λημμάτων στον Β' τόμο, όπου βιογραφούνται όλοι οι μουσικοί που έχουν δράσει στον 20ό αιώνα... Φαντάζεται κανείς το μόχθο και τον χρόνο που απαιτήθηκε για την συλλογή, αξιολόγηση και ταξινόμηση αυτού του απέραντου υλικού.

Το ένθερμο εύγε από μόνο του είναι λίγο. Οφείλει να μεταφρασθεί σε πράξη για ένα έργο που τιμά την τέχνη και τον δημιουργό. Και που - ειρήσθω εν παρόδω - πολλές διδακτορικές διατριβές ανωτάτων σχολών θα απέφυγαν να συγκριθούν μαζί του.

Πράξη σημαίνει τουλάχιστον ψάλτες, δάσκαλοι, ωδεία, φορείς, μαθητές και πανεπιστημιακές έδρες να λάβουν υπ' όψιν τους το σύγγραμμα του Φ. Οικονόμου, να το συμβουλευθούν, να το συστήσουν, να «πιάσει τόπο» η προσπάθεια... Κι ακόμη περισσότερο το Κράτος - και κυρίως η Εκκλησία (που - θα το επαναλάβουμε - τίποτε ουσιαστικό δεν έχει κάνει για την προώθηση της Μουσικής της) - να αντιληφθούν επί τέλους το χρέος τους...



ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Ποιητής-Λογοτέχνης

Δημοσιογράφος-Συγγραφέας

Αίγιο

3-10-1994

Ο Αχαϊκός χώρος, διαχρονικά έχει να επιδείξει μεγάλο πλούτο επιτευγμάτων γύρω από τη βυζαντινή υμνογραφία και εκκλησιαστική ψαλμωδία. Στους σύγχρονους καιρούς αξίζει και μόνο η απόμνηση της παρουσίας και η αποτίμηση της πολυσημάντης προσφοράς του Πατρικού μεγάλου άρχοντος, υμνογράφου της Μ. του Χ. Εκκλησίας Ηλία Μπογδανόπουλου, δικηγόρου-συγγραφέα και του Αιγιώτη μουσικολόγου, καθηγητή και πρωτοψάλτη Σπύρου Περιστέρη, συγγραφέα-λαογράφου.

Αυτόν τον εθνικό κι ελληνοχριστιανικό χώρο έρχεται να υπηρετήσει και να εμπλουτίσει ο Αιγιώτης μουσικολόγος, συγγραφέας-εκπαιδευτικός Φίλιππος Οικονόμου, με το δίτομο μνημειώδες σύγγραμά του: «Βυζαντινή Εκκλησιαστική μουσική και ψαλμωδία».

Ο Φίλιππος Οικονόμου πριν απ' αυτό το έργο έχει κατακτήσει την πανελλήνια φήμη και μουσική καταξίωση αφού έχει μελοποιήσει έργα ελλήνων ποιητών, κι έχει γράψει δύο ορατόρια πάνω σε ποίηση Νικηφόρου Βρεττάκου και Γιαν. Ανδρικόπουλου, που παίχτηκαν με πρωτοφανή επιτυχία.

Αυτή τη δύσκολη εποχή της κατεδαφιστικής μανίας των θεμελίων της εθνικής πνευματικής παράδοσης, έχουμε απόλυτη κι επείγουσα ανάγκη προσφοράς φωτεινών έργων ορθόδοξης πνευματικότητας και καλλιέργειας, όπως είναι το σύγγραμμα του Φιλ. Οικονόμου. Γιατί αυτή η γερά θεμελιωμένη και άρτια συγκροτημένη ιστορικο-μουσικολογική μελέτη προβάλλει και διασώζει πλήθος

πολύτιμων στοιχείων για τα μουσικά θησαυρίσματα της Ορθόδοξης εκκλησίας, τα οποία παραπονημένα πάνε να σβήσουν.

Υπηρέτης του ιερού λειτουργήματος της ιεροψαλτικής τέχνης, ο συγγραφέας, γνωρίζει και εφαρμόζει πιστότερα παντός άλλου, τον κανόνα του Αποστόλου Παύλου: «πάντα ευσημόνως και κατά τάξιν γενέσθω». Κι είναι γι' αυτόν ευσημόσυνη και τάξη, εσωτερικός δεσμός και ψυχική πορεία μαζί με το λατρευτικό έργο, η ιστορική γνώση, τα μορφολογικά στοιχεία, τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και το ύφος και η αναγνώριση της μοναδικότητας της Βυζαντινής μουσικής στον τομέα της προσευχής.

Άλλος ένας κανόνας του ιεροψαλτικού έργου - στην τήρηση του οποίου συμβάλλει αποτελεσματικά το σύγγραμμα του Φ.Ο. - είναι η προτροπή του Μεγάλου Αθανασίου: «Συνετώς ψάλλατε». Και είναι κοινά αποδεκτό ότι ο ιεροψάλης για να έχει σύνεση και σοβαρότητα και για να συμμετέχει ψυχικά και όχι να εκτελεί τυπικά και ψυχρά, τα μελωδήματα των ιερών ακολουθιών, χρειάζεται να διαθέτει απόλυτη γνώση του λατρευτικού θησαυρού της Εκκλησίας, νά 'χει βιωμένη την ιστορία, την παράδοση, το ύφος και το ήθος, το βάθος και το πνεύμα της εκκλησιαστικής μουσικής...

Η ιεροψαλτική δίνει ήχο και θάλλος στις μουσικές φωνές δέησης της ψυχής μας, όπως συντετριμμένη ικετεύει τη μεγαλοθυμία του θεού. Και η μουσική ικεσία, πολύτιμο μαργαριτάρι της μελωδικής φωνής της ορθόδοξης εκκλησίας, διαπερνά τις καρδιές των δεομένων πιστών και μεταφέρει μέχρι το θεϊκό θρόνο το θυμίαμα της πίστης.

Ο σωστός, ο σεμνός ήχος του ιερού αναλογίου επιδιώκει να τιθασέψει τις ανταρσίες του μυαλού και να ημερέψει τη σκληράδα της καρδιάς για να μπορέσει ο πιστός να υψώσει, με ταπείνωση, τα μάτια, προς τον ουρανό και ικετευτικά τα χείλη να υμνήσουν: «Τις ο Θεός μέγας ως ο Θεός. Συ ει ο Θεός ο ποιών θαυμάσιαμόνος». Γιατί η εκκλησιαστική ψαλμωδία είναι η γλώσσα της ψυχής που έχει επίγνωση της αμαρτωλότητάς της και ικετεύει και προσδοκά την εξ ύψους παρηγορία. Είναι η μελωδική έκφραση των μύχιων ψυχικών συναισθημάτων του ανθρώπου που θέλει να συνομιλήσει με το Δημιουργό του.

Το σύγγραμμα του Φιλίππου Οικονόμου που συμπληρώθηκε με την έκδοση του Β' τόμου και καλύπτει πάνω από 700 σελίδες, μεγάλο σχήματος (με πληρέστατο βιογραφικό λεξικό των ιεροψαλτών Ελλάδος), αποτελεί λαμπρό ιστορικό και μουσικολογικό μνημείο. Είναι πολύτιμο και χρησιμότερο για όσους διακονούν την ιερή ψαλμωδία, για τους δασκάλους και τους μαθητές της βυζαντινής μουσικής. Ακόμα διαγράφει το ύφος της εκκλησιαστικής ψαλτικής που πρέπει να συνδυάζει τον πόθο της λατρείας, την ταπείνωση της εποχής και τη δεητική επίκληση προς το έλεος του Κυρίου, από ολόκληρο το Εκκλησίασμα. Η «Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική και ψαλμωδία» αποτελεί πολύτιμη προσφορά στην Εκκλησία και στην ορθόδοξη πίστη και θεωρείται ασπίδα της χριστιανικής

λατρείας, μέσα στην οποία μπορούμε να διασωθούμε και σαν άτομα και σαν λαός. Το έργο εκτός της αξίας του σαν ιστορική διαδρομή στην πορεία της κορυφαίας αυτής μουσικής έκφρασης, έχει κι έναν σημαντικό σκοπό: Επιδιώκει τη διάσωση της πλούσιας μελωδικής παράδοσης και τη διατήρηση των σαφών διατάξεων της λειτουργικής δεοντολογίας, στο χώρο της βυζαντινής ψαλμωδίας. Το σύγγραμμα αυτό, κατά τη σοφή κρίση του κορυφαίου της σύγχρονης ψαλτικής τέχνης, του συμπατριώτη μουσικολόγου, καθηγητή και πρωτοψάλτη της Μητρόπολης Αθηνών κ. Σπ. Περιστέρη: «συμβάλλει αποτελεσματικά στην ορθή γνώση της ιστορικής εξέλιξης του θεσμού και βοηθάει στην επίλυση των θεωρητικών και πρακτικών προβλημάτων που αποτέλεσμα της χριστιανικής πίστης του συγγραφέα και της πίστης του για την αξία αυτής της καλλιτεχνικής, μουσικής, εκκλησιαστικής και εθνικής κληρονομιάς, και του πόθου του να την αποκαταστήσει σε ανώτερα καλλιτεχνικά επίπεδα. Συνοψίζοντας αξίζει να τονιστεί, κι από μας, ότι η παρουσία του μνημειώδους συγγράμματος πρέπει να θεωρηθεί μια από τις πλέον αξιόλογες προσπάθειες περιφρούρησης και απρόσκοπτης εξέλιξης του αρίστητου εκκλησιαστικού, μουσικού μας πλούτου. Μια επιδίωξη που θέλει την ορθόδοξη ψαλτική τέχνη, με τον ελληνόπρεπο χαρακτήρα της, απαρχαράκτη κι ανόθευτη, μέσα στους αιώνες για να πλημμυρίζει με τις παναρχαίες μελωδίες των προσευχομένων χριστιανών, με τους μελωδικούς ωκεανούς του υψηλότερου επιτεύγματος της παγκόσμιας ιστορίας, στον κόσμο των ήχων.

«...δος ημίν χάριν και δύναμιν ἵνα καταξιωθώμεν ψάλλειν σοι
συνετώς και προσεύχεσθαι, ἀδιαλείπτως ἐν φόβῳ και τρόμῳ, την
ἐαυτῶν σωτηρίαν κατεργαζόμενοι...».

(Ευχολόγιον το Μέγα - σελ. 25-26)

«...Φωνή μουσική και εναρμόνιος διαμόνον του στόματος προ-
σφερομένη χωρίς συνηχήσεις του οργάνου...».

(Μ. Βασίλειος)

«Αγαλλιάσονται τα χείλη μου όταν ψάλλω σοι, και η ψυχή
μου, ην ἐλυτρώσω»

(Ψαλμ. Ο', 23)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Στην προσπάθεια ολοκλήρωσης του έργου και της, όσο το δυνατόν, πλη-
ρέστερης κάλυψης του μουσικού δυναμικού, που στήριξε αιώνες τώρα,
και συνεχίζει να στηρίζει, τις λειτουργικές παραδόσεις της Ορθόδοξης
Εκκλησίας μας, βοήθησαν, διαθέτοντες κόπο και χρόνο πολύ, οι παρακάτω
εκλεκτοί φίλοι, διακεκριμένοι ιεροφάντες της ιερής ψαλτικής μας τέχνης:

Αγγελινάρας Γεώργιος - Αθήνα
Αναστασιάδης-Χατζής Ανδρέας - Σαλαμίνα
Γαλιώτος Κων/νος - Τρίπολη
Γιαννουκάκης Νικόλαος - Μόντρεαλ Καναδά
Λεβρελής Αοτέριος - Θεσσαλονίκη
Ζορμπάς Κων/νος - Αθήνα
Ηλιάδης Κων/νος - Αθήνα
Θεοφωρίδης Αλέξανδρος - Σέρρες
Ιερόθεος ο Φιλοθέιτης - Άγιον Όρος
Καστρινάκης Ιωάννης - Χανιά
Κατσιφής Βασίλειος - Αθήνα
Κανκόπουλος Βασίλειος - Πάτρα
Κουξηρόπουλος Λάζαρος - Αθήνα
Κούτσικος Αριστοτέλης - Φαρκαδόνα Θεσ/νίκης
Λαζαρίδης Γεώργιος - Κατερίνη
Μαλαφής Γεώργιος - Αθήνα
Μαυρόπουλος Απόστολος - Αθήνα
Μπακογιώργος Νικόλαος - Βόνιτσα
Νικολέρης Κυριαζής - Βόλος
Οικονόμου Λεωνίδας - Αθήνα
Οικονόμου Μιχάλης - Αγρίνιο
Οικονόμου Παναγιώτης - Σαλαμίνα
Πετρίδης Ανκούργος - Θεσσαλονίκη
Πλαϊτής Αντώνιος - Ηράκλειο
Σταμάτογλου Ιωάννης - Πειραιάς
Τζουρντός Δημήτριος - Αθήνα
Τσατσαρώνης Γεώργιος - Αθήνα
Τυπάλδος Ιωάννης - Λευκάδα
Υφαντής Σπύρος - Ιωάννινα
π.Φαράσoglou Σεραφείμ - Αθήνα
Φιλιππακόπουλος Σπύρος - Σίδνεϋ Αυστραλίας
Φουστέρης Δημήτριος - Ν. Υόρκη Αμερικής
Φραγκούλης Ηλίας - Αδελαΐδα Ν. Αυστραλίας
Χατζηχρόνογλου Γεώργιος - Θήβα
Όλους «εκ βαθέων» ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ



Βιγγόπουλος Ευστάθιος.

Αρχων Λαμπαδάριος της Μ.Χ.Ε. (1916-1938). Γλυκύφθογγος με σπάνια μουσική αντίληψη ψαλμωδός, σπουδαίος Μουσικοδιδάσκαλος και μελοποιός. Διακρίθηκε για τον απεριόριστο σεβασμό του στη μουσική παράδοση της Ορθοδοξίας και για τους αγώνες του να διατηρηθούν τα αρχαία μέλη αναλλοίωτα. Γεννήθηκε το 1882 στο Κανυλλί του Βοσπόρου και πέθανε το 1938 εν υπηρεσία ως Λαμπαδάριος (Βλ. Α' τόμο σελ. 140). (Από φωτ. αρχείο του π. Σεραφείμ Φαράσολου).



Κων/νος Πιρίγγος και Θεοσ. Στανίτσας έξω από τον Πατριαρχικό Ναό της Κων/πολης την εποχή που ο πρώτος ήταν Πρωτοψάλτης και ο δεύτερος Λαμπαδάριος της Μ.Χ.Ε. (περίοδος 1939-60) (Από το Αρχείο του Πρωτοψάλτη Αγγρινίου Μιχ. Οικονόμου).



ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Πλησιάζοντας προς το τέλος της χιλιετίας, η λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας, ατενίζει με πίστη και αισιοδοξία την ιερή μελλοντική της πορεία, έχοντας πλέον καταξιωθεί στη συνείδηση της πλειονότητας του Χριστιανικού κόσμου, ως μια από τις τελειότερες μορφές έκφρασης λογικής λατρείας.

Με προμετωπίδα τον «κότινο» της αποδοχής και αναγνώρισης της ολότητας, σχεδόν, των ειδικών μουσικολόγων, ερευνητών και μελετητών της μουσικής τέχνης ως ένα, από κάθε άποψη θαυμαστό μουσικό σύστημα, με τέλεια τεχνικά γνωρίσματα, συνεχίζει την ιστορική της πορεία, διατηρώντας γνήσιο και ανόθευτο τον **ΕΛΛΗΝΙΚΟ** της χαρακτήρα.

Πυρήνας και υπόβαθρο του σύγχρονου παγκόσμιου μουσικού πολιτισμού, εξακολουθεί να παραμένει η ανεξάντλητη πηγή μουσικών μελετών και εμπνεύσεων.

Με γνώμονα και οδηγό την άσβεστη φλόγα των ιερών μας παραδόσεων, ακολουθεί με σεβασμό και ευλάβεια το δρόμο της ιερής αποστολής της, χωρίς να παύσει ποτέ να διδάσκει και να οδηγεί, μέσα από την καθημερινή ατομική και κοινωνική λατρευτική της χρήση και λειτουργία, τους προσευχόμενους χριστιανούς σε καταστάσεις κατάνυξης και «προσομιλίας» με το Θεό που ανυψώνουν σε υπερβατικά επίπεδα και οδηγούν στην πραγμάτωση του θείου στόχου της προσευχής, που είναι η θέωση και η σωτηρία της ψυχής.

Διατηρώντας σε θαυμαστή ισορροπία όλα τα στοιχεία, τα οποία με ένα ιδιαίτερο και μοναδικό συγκερασμό, προσδιορίζουν και καθορίζουν, δομικά και μορφολογικά το ιερό λατρευτικό της ήθος αλλά και την τέλεια τεχνική της διάθρωση, συνεχίζει την πολυκύμαντη ιστορική της πορεία, στρέφοντας τη μνήμη με περισυλλογή και επανεκτίμηση προς το παρελθόν, αξιολογώντας και διερευνώντας τις επιδράσεις που δέχτηκε στη διαρκή ροή του χρόνου, ως και το βαθμό που κάθε μία απ' αυτές καθώρισε και διαμόρφωσε την κάθε εποχή, για να φθάσει στη σημερινή μορφή της.

Χαρισματικές μουσικές φυσιογνωμίες, ερευνητές και σμιλεντές της μουσικής τέχνης, εμπνευσμένοι μελουργοί, μαϊστορες της θείας τέχνης και μελωδοί, ιερωμένοι και λαϊκοί, με κατάμεστο τον υποκειμενικό τους κόσμο από ευλάβεια και πίστη, καθώρισαν και προσδιώρισαν με το έργο τους, που ήταν καρπός περιστής πνευματικής καρποφορίας και θείας έμπνευσης, τη μορφή και φυσιογνωμία της μελωδίας, το ιερό ήθος και τον ρυθμό της.

Από τη στιγμή της γέννησής της μέχρι σήμερα, η εξέλιξη της ιερής μας μουσικής, υπήρξε συνεχής και αδιάκοπη. Για να φθάσει στη σημερινή της μορφή πέρασε πολλές εξελικτικές φάσεις και περιόδους. Με καταφύγιο, πάντοτε, και σκέπη τη Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία, επιβίωσε σε χαλεπούς καιρούς και περιόδους ατονίας και παρακμής για να μεγαλουργήσει και διαλάμψει σε εποχές ραγδαίας και εντυπωσιακής καλλιέργειας και ανάπτυξης.

Τη μακρότατη αυτή ιερή παράδοση της Εκκλησιαστικής μας μουσικής, με τις ποικίλες, κατά τη διάρκεια της ιστορικής της πορείας, διακυμάνσεις, είχα την ευγενή φιλοδοξία να εκθέσω και, συστηματικά, να περιγράψω και να παραθέσω στην τρίτομη ιστορικο-μουσικολογική μου μελέτη με τίτλο: «ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΨΑΛΜΩΔΙΑ».

Με τη βοήθεια και τη χάρη του Θεού παραδίδω στη δημοσιότητα και τον Γ' τόμο με τον οποίο ολοκληρώνεται πλέον οριστικά και φθάνει στο τέλος της μια πολύχρονη και επίπονη προσπάθεια και εκπληρώνεται ένα ιερό χρέος.

Στην κατακλείδα, βέβαια, του προλόγου του Β' τόμου (σελ. 17), σημειώνω ότι το έργο ολοκληρώθηκε και έφθασε στο τέλος του με την έκδοσιν και του τόμου αυτού. Η θερμή υποδοχή, όμως, που επεφύλαξε, στην προσπάθειά μου αυτή, όλος ο ιεροψαλτικός και γενικά ο μουσικολογικός κόσμος, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, καθώς και

ορισμένες παραλείψεις που, παρά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν, υπάρχουν στους δύο τόμους (Α' και Β'), κυρίως στη βιογράφηση προσώπων που πρόσφεραν ή και σήμερα προσφέρουν στη λειτουργική μας Μουσική, μου επέβαλαν την υποχρέωση και με οδήγησαν στην απόφαση για την έκδοση και του Γ' - ανά χείρας - τόμου.

Με το έργο αυτό προσπάθησα να προσφέρω στον ιεροψαλτικό κόσμο της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας αλλά και σε κάθε Έλληνα Ορθόδοξο Χριστιανό, με όσο το δυνατό πιο απλό και κατανοητό τρόπο την εικόνα της διαχρονικής πορείας της ιερής μουσικής τέχνης της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας από τους πρώτους Αποστολικούς χρόνους μέχρι τις μέρες μας. Με ένθερμο ζήλο και αγάπη προς την Ελληνική μουσική παράδοση αλλά και σεβασμό προς την ιστορική αλήθεια, κατέβαλα κάθε δυνατή προσπάθεια να παραθέσω κάθε ενημερωτικό και πληροφοριακό στοιχείο που είναι δυνατό να υποβοηθήσει τον αναγνώστη να παρακολουθήσει νοητικά την πολυκύμαντη πορεία της Εκκλησιαστικής μας μουσικής στην αδιάσπαστη συνέχεια των αιώνων, την προέλευσή της, την ανάπτυξή της, την καλλιέργεια και πρόοδό της από τη γέννησή της μέχρι σήμερα, τις επιδράσεις που κατά περιόδους δέχτηκε, τους κλυδωνισμούς και κατατρεγμούς που δοκίμασε και τους πνευματικούς αγώνες που διεξήγαγε για την επιβίωσή της και την καταξίωσή της στη συνείδηση του Χριστιανικού κόσμου. Καταβλήθηκε κάθε δυνατή προσπάθεια, προχωρώντας σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο βάθος, να καταγράψω, σε αιώνια μαρτυρία, μνήμη και δόξα, τους σπουδαιότερους και σημαντικότερους, για κάθε εποχή, μελουργούς, ποιητές και υμνογράφους, μαϊστορες, μουσικοδιδασκάλους, πρωτοψάλτες και λαμπαδαρίους, μύστες και θιασώτες της ιερής αυτής τέχνης, των οποίων τα ονόματα είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τις εποχές αυτές και οι οποίοι με ιεραποστολικό ζήλο και ανεξάντλητο μόχθο ανάλωσαν και αναλώνουν από τη ζωή τους για το μεγαλείο και τη δόξα της. Αξιοχρέως και αξιοδικαίως τούς πρέπει κάθε θαυμασμός και έπαινος για το πολύτιμο έργο τους.

Για μια ακόμη φορά θέλω να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς τον εκλεκτό Φιλόλογο Καθηγητή κ. Δημήτριο Χ. Οικονόμου, ο οποίος, όπως και στους δύο προηγούμενους τόμους, με πολλή υπομονή και επιμέλεια, ανέγνωσε όλα τα χειρόγραφα και διόρθωσε τα ορθογραφικά και συντακτικά λάθη.

Ευχαριστώ θερμά και τη Μηχανικό Η/Υ και Διπλωματούχο πιανίστα Αγγελική Φ. Οικονόμου για την πολύτιμη βοήθειά της στη σύνταξη

αφ' ενός μεν του ΓΕΝΙΚΟΥ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΥ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΥ και των τριών τόμων, που πιστεύω ότι θα διευκολύνει πολύ τον Αναγνώστη στην αναζήτηση όρων και ονομάτων που διάσπαρτα αναγράφονται σε όλο το έργο, και αφ' ετέρου του ΕΠΙΜΕΤΡΟΥ, στο οποίο παρατίθενται τα ονοματεπώνυμα, οι διευθύνσεις και τα τηλέφωνα της πλειονότητας των βιογραφουμένων σε όλο το έργο, οι οποίοι ζουν σήμερα και διαπρέπουν στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό.

Ιδιαίτερο ευχαριστήριο επίσης παραθέτω σε άλλη σελίδα, για όλους όσους με βοήθησαν στη συλλογή βιογραφικών στοιχείων για τη συγγραφή του παρόντος τόμου.

Τέλος ευχαριστώ θερμά και όλους όσους στήριξαν με οποιονδήποτε τρόπο την προσπάθειά μου αυτή, ευχόμενος σε όλους καλή και σταθερή υγεία και κάθε προκοπή.

Δεν απομένει πλέον παρά να εκφράσω, για μια ακόμη φορά, τη θερμή παράκληση, η εργασία μου αυτή να εκτιμηθεί και να κριθεί ως μία ευγενής προσπάθεια με ιερό και εθνικό σκοπό.

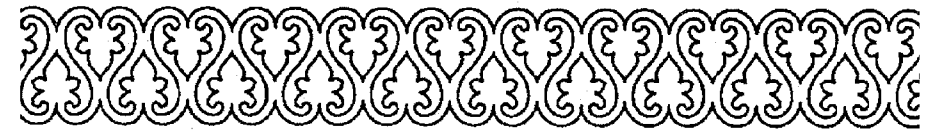
Φίλιππος Αθ. Οικονόμου

Ελίκη-Αιγίου, Χριστούγεννα 1996



Ο Βυζαντινός χορός του Συλλόγου Ιεροσολιτών Αιγιαλείας
«ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΚΟΥΚΟΥΖΕΛΗΣ».

Χοράρχης ο Πρωτοψάλτης Φώτης Θεοδωρακόπουλος. Συναυλία 4-1-1995 στο Αίγιο.



ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Κάθε έθνος έχει την **ΕΘΝΙΚΗ** του μουσική. Είναι η τροφός και η πηγή από την οποία ο λαός, ανάλογα με τον χαρακτήρα του, τον τρόπο ζωής του, τις φυσικές του έξεις, τα ήθη και έθιμά του, αντλεί τις εθνικές του μελωδίες.

Η μουσική αυτή, για το Έθνος, αποτελεί, μέσα στον Παγκόσμιο μουσικό Πολιτισμό, ένα **ιδιαιτερο** και **ξεχωριστό** μουσικό γνώρισμα, του οποίου η όλη φυσιογνωμία μαρτυρεί και προσδιορίζει, σε συνδυασμό και με άλλους παράγοντες, τη συνέχεια, ομοιογένεια και ταυτότητα της φυλής του Έθνους.

Το Ελληνικό Έθνος, ως Εθνική μουσική, έχει τη μουσική που ονομάζουμε **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ**. Όταν λέμε Ελληνική μουσική εννοούμε **την κατά**

Τα Στοιχεία
της Εθνικής Μουσικής

παράδοση Ελληνική μουσική τέχνη, που αποτελεί τη φυσιολογική εξέλιξη της Αρχαιοελληνικής μουσικής και που έφθασε μέχρι τις μέρες μας με τη μορφή της ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ μουσικής (Δημοτικό Τραγούδι).

Η Ιδιαιτερότητα και η Εθνικότητα του χαρακτήρα της μουσικής κάθε Έθνους καθορίζεται από δύο βασικά μουσικά στοιχεία, τα οποία αποτελούν και το θεμέλιο του όλου μουσικού οικοδομήματος. Αυτά είναι η **μελωδία** (ήχος) και ο **ρυθμός**¹. Οι αρχαίοι μουσικοφιλόσοφοι θεωρούσαν τη μελωδία και το ρυθμό ισότιμα θεμελιακά στοιχεία της μουσικής γι' αυτό αποκαλούσαν το πρώτο «**θήλυ**» και το δεύτερο «**άρρεν**», θέλοντας με τις ονομασίες αυτές να τονίσουν ότι κάθε μουσική δημιουργία γεννάται και αναφύεται από τη συνένωση και το συνδυασμό των δύο αυτών στοιχείων.

1. Στην καθαρά φωνητική μουσική, ως τρίτο θεμελιακό στοιχείο συμμετέχει και το **κείμενο**, ενώ στην περίπτωση της πολυφωνικής μουσικής θεμελιακό στοιχείο είναι και η **αρμονία**.

Κάθε εθνική μουσική πρέπει, στη διαχρονική εξέλιξή της, να διατηρεί σταθερά και αναλλοίωτα, τόσο την Εθνική της φυσιογνωμία όσο και τον παραδοσιακό της χαρακτήρα. Είναι συνεπώς αναγκαίο τα δύο αυτά στοιχεία, η μελωδία και ο ρυθμός, να διατηρούν πάντα τα δομικά τους γνωρίσματα, του ήθους και της μορφής, σταθερά και άφθαρτα. Κάθε αλλαγή και παρέκκλιση, είτε κατά τη μορφή και δομή της μελωδίας, είτε κατά το ήθος του ρυθμού, οδηγεί τη μουσική σε παραφθορά και αλλοτρίωση της φυσιογνωμίας της.

Στα επόμενα θα επιχειρήσουμε να διερευνήσουμε, όσο μας το επιτρέπουν οι γνωστικές μας δυνάμεις, αν και κατά πόσο η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΑΣ ΜΟΥΣΙΚΗ διατηρεί μέχρι σήμερα, τα θεμελιακά της γνωρίσματα, τόσο κατά τη μελωδία όσο και κατά το ρυθμό, γνήσια και ανόθευτα, ή αν εμφανίζει σημεία παραφθοράς και αλλοίωσης, οπότε θα πρέπει σοβαρά να ανησυχήσουμε και επομένως ανάλογα να μεριμνήσουμε για την ανόθευτη μελλοντική της πορεία. Θα ασχοληθούμε βέβαια με το πρώτο σκέλος της, την Βυζαντινή Εκκλησιαστική μας μουσική¹.

Ας δούμε λοιπόν το όλο θέμα αναλυτικά εξετάζοντας τα δύο στοιχεία, καθένα χωριστά.

Είναι απόλυτα βέβαιο ότι η Ορθόδοξη λειτουργική μουσική, της Βυζαντινής και μεταβυζαντινής εποχής αλλά και των κατοπινών χρόνων, ακολουθώ-

ντας πιστά την παράδοση, διέπεται από τις τεχνικές και αισθητικές αρχές της Αρχαιοελληνικής μουσικής. Η Βασική όμως σκοπιμότητα να υπηρετήσει την προσευχή και τη λατρεία, της προσέδωσε με το χρόνο μια

ιδιότητα και ιδιόμορφη τεχνοτροπία και έκφραση, σε τρόπο ώστε να ερμηνεύει και να εκφράζει μόνη της το νόημα του κειμένου και τους ιδιαίτερους χρωματισμούς που επιβάλλει η μορφή του ύμνου. Η ερμηνεία αυτή επιτυγχάνεται με τον **κατάλληλο συνδυασμό των μουσικών χαρακτήρων, την ακριβή απόδοση των τονιαίων διαστημάτων, την πιστή εκτέλεση και «ερμηνεία» των μουσικών χαρακτήρων και των υποστάσεων** και γενικά την **ορθή και πειθαρχημένη μουσική «ανάγνωση» του μαθήματος**. Όταν όλα αυτά τα στοιχεία είναι απόλυτα **καθορισμένα** τόσο κατά το είδος και **αριθμό** όσο και κατά τη **μορφή** και **εκτέλεση** για όλους τους ερμηνευτές ψαλμωδούς, τότε η μελωδία αποδίδεται **ομοιόμορφα και ενιαία** και κατά συνέπεια και η όλη φυσιογνωμία του μουσικού μας





1. Πολύ ενδιαφέρον και ασφαλώς πολύ χρήσιμο θα ήταν να ασχοληθεί κανείς και με το δεύτερο σκέλος της, το δημοτικό μας τραγούδι, και να διερευνήσει αν και κατά πόσο διατηρείται αυτό και διασώζεται γνήσιο και αντιπροσωπευτικό της φυσιογνωμίας του Ελληνικού Έθνους. Πιστεύουμε ότι τα συμπεράσματα μιας τέτοιας ερευνητικής μελέτης θα βοηθούσαν καθοριστικά για την διασφάλιση και περιφρούρησή της διαχρονικής σταθερότητας και γνησιότητας του ήθους, για τον τομέα αυτό, της Ελληνικής μας μουσικής.

συστήματος παραμένει σταθερή και αναλλοίωτη στη διάρκεια του χρόνου.

Ωστόσο τα τελευταία χρόνια η αυτονόητη και αναγκαία αυτή σταθερότητα και ομοιομορφία της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής μελωδίας άρχισε να κλονίζεται ανησυχητικά. Η πρώτη αναταραχή άρχισε να εμφανίζεται, πριν από μερικά χρόνια, πάνω στην σημειογραφία της μουσικής μας.





Για τη διαχρονική εξέλιξη της σημειογραφίας αυτής έχουμε ήδη αναφερθεί περιληπτικά στον Α' τόμο¹. Το πρόβλημα σήμερα έγκειται στο γεγονός ότι ορισμένοι από τους νεότερους μουσικούς μελετητές και πρωτοψάλτες, συγγραφείς θεωρητικών βιβλίων για χρήση και διδασκαλία της Βυζαντινής μουσικής σε Σχολές και Ωδεία, έχουν επιφέρει ορισμένες **προσθήκες** μουσικών χαρακτήρων στους χαρακτήρες οι οποίοι σαφώς καθορίζονται από τους τρεις διδασκάλους στη «νέα γραφή» και οι οποίοι θεμελιώνουν το μουσικό μας σύστημα έτσι όπως αναγνωρίστηκε το 1818 και έγινε δεκτό από τη Μ. του Χ. Εκκλησία και εφαρμόζεται πιστά μέχρι σήμερα. Πιο συγκεκριμένα, αν ανατρέξουμε στο «ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΓΑ της ΜΟΥΣΙΚΗΣ» του Χρύσανθου που αποτελεί τη βάση και το θεμέλιο της μουσικής μας, στη σελ. 11, αλλά και σε όλα τα πιο έγκυρα και αξιόλογα θεωρητικά που εκδόθηκαν από τότε μέχρι σήμερα και έχουν καθιερωθεί ως αυθεντικά ανταποκρινόμενα πλήρως στο μουσικό μας σύστημα, θα πληροφορηθούμε ότι:

α) Οι **ανιόντες** χαρακτήρες, με τους οποίους γράφονται οι βυζ. μελωδίες, σε συνδυασμό με το **ίσον**, τους **κατιόντες** και τους **σύνθετους** χαρακτήρες που προκύπτουν απ' αυτούς είναι:

1) Το **ολίγον** (—), 2) Η **πεταστή** (), 3) Τα **κεντήματα** (), 4) Το **κέντημα** () και 5) Η **Υψηλή** (), με καθορισμένη, για τον καθένα ενέργεια.

β) Για το **ποιόν** και τον **τρόπο απαγγελίας** της μελωδίας, έχουμε τις **έγχρονες** και **άχρονες υποστάσεις** (ή αλλιώς **σημαδόφωνα ποιότητας**), οι οποίες είναι αυστηρά καθορισμένες σε αριθμό, μορφή και ενέργεια.

Επομένως τα πράγματα, όπως φαίνονται, είναι απλά, σαφή και βέβαια παραδεκτά απ' όλους και άρα ουδεμία δυσκολία φαίνεται να προκύπτει και να υπάρχει για τη γραφή και την εκτέλεση μιας μελωδίας.

Ωστόσο, για ορισμένα νεότερα θεωρητικά, τα πράγματα δεν είναι ακριβώς έτσι, αλλά κάπως διαφορετικά. Αν ανατρέξουμε σ' αυτά θα πληροφορηθούμε ότι, τόσο οι μουσικοί χαρακτήρες όσο και οι υποστάσεις δεν είναι μόνον αυτοί, αλλά και άλλοι! Οι ανιόντες χαρακτήρες π.χ. δεν είναι οι πέντε (5) που προαναφέραμε αλλά είναι ακόμη και η **οξεία** () για ορισμένους και για άλλους είναι ακόμη και το **κούφισμα** (). Τα σημαδόφωνα ποιότητας δεν είναι μόνο τα επτά (7) που αναφέρονται στο Μέγα θεωρητικό του Χρύσανθου (Βαρεία, ομαλό, αντικένωμα, ψηφιστό, έτερο, σταυρός και ενδόφωνο), αλλά είναι ακόμη και το **τζάκισμα** (), το **πίασμα** (ή πίεσμα) (), το **τρο-**

1. Βλ. κεφ. ΣΤ', σελ. 171.

μικό (Ϛ) ή ακόμη για άλλους και το **εκστρεπτό** (ή στρεπτό) (Ϝ). Δηλαδή με άλλα λόγια, ορισμένοι σύγχρονοι μουσικοδιδάσκαλοι προσθέτουν χαρακτήρες και σηματοδόντα από την παλαιά γραφική μέθοδο, στη νέα γραφή των τριών διδασκάλων με αποτέλεσμα να επέρχεται πλήρης σύγχυση και ακαταληψία μεταξύ των σπουδαστών της Εκκλησιαστικής μας μουσικής, μαθητευόμενους μελλοντικούς ιεροψάλτες. Έτσι νέοι ιεροψάλτες προερχόμενοι από διαφορετικές μουσικές σχολές έχουν διδαχθεί διαφορετική Βυζ. μουσική με διαφορετικούς χαρακτήρες, πράγμα που ασφαλώς έχει δυσμενείς επιπτώσεις, τόσο στη φυσιογνωμία και ταυτότητα όσο και στην όλη υπόσταση του μουσικού μας συστήματος, το οποίο οφείλει και πρέπει να είναι αυστηρά καθορισμένο

Οστόσο η αναφορά μας σ' αυτό το σπουδαίο ζήτημα εδώ δεν προσδιορίζει σκοπό και πρόθεση να εισέλθουμε στην ουσία του θέματος, να υποστηρίξουμε, δηλαδή, **αν και κατά πόσο επιβάλλεται ή όχι η επί πλέον χρήση των παραπάνω χαρακτήρων και υποστάσεων και η ένταξή τους στο εν χρήσει μουσικό μας σύστημα**. Το ζήτημα αυτό δεν είναι τόσο απλό ώστε να υποστηρίξει κανείς με πολλή ευκολία την μία ή την άλλη θέση. Είναι πολύ σοβαρό και απαιτεί μελέτη πολύ και την ανάλογη σοβαρότητα και υπευθυνότητα για τη λύση του. Εξ άλλου δεν πρέπει να αγνοείται το γεγονός ότι σπουδαίοι και διαπρεπείς ερευνητές και μουσικοδιδάσκαλοι έχουν διαφορετική ο καθένας άποψη πάνω στο θέμα. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι ο μεγάλος μελετητής και ερευνητής της Ελληνικής μουσικής **Σίμωνας Καράς** φρονεί και υποστηρίζει ότι πράγματι ορισμένα παλαιά σηματοδόντα «...**πρέπει να μούνε και πάλι στη χρήση της μουσικής γραφής μας, αν ό,τι ψάλλουμε εκ παραδόσεως, πρόκειται να το παριστάνουμε και γραφικά...**»¹. Εξ άλλου και εμείς έχουμε ήδη γράψει ότι «...**η εξαφάνιση από τη νέα γραφή των παλαιών σημαδιών αλλοίωσε τον τρόπο εκτέλεσης της μελωδίας...**»². Το ζήτημα όμως δεν είναι εκεί. Αν **πρέπει**, δηλαδή, **ή όχι**. Αυτό, όπως προείπαμε, θα πρέπει να μελετηθεί και να αποφασισθεί επίσημα, έπειτα από σχετική εισήγηση μουσικής επιτροπής ειδικών μουσικολόγων που θα πρέπει να συσταθεί με πρωτοβουλία των ιεροψαλτικών φορέων και της Εκκλησίας, οπότε η οποιαδήποτε απόφαση θα είναι καθολικά αποδεκτή και κανένα πρόβλημα δεν θα υπάρξει.

Ούτε επίσης πρόθεσή μας είναι να εκφράσουμε αρνητική θέση όσον αφορά την εμφανή, τα τελευταία χρόνια, εκδήλωση μεγάλου ενδιαφέροντος για μελέτη και έρευνα αναδρομικά της αρχαίας γραφής του μουσικού μας συστήματος. Πολλοί νέοι μουσικολόγοι, Έλληνες και ξένοι, έχουν στρέψει το ερευνητικό τους βλέμμα στο παρελθόν, αναδιφούν αρχαία μουσικά κείμενα και μελετούν τις παλιές μορφές παρασημαντικής. Πολλά χρήσιμα και ωφέλιμα

συμπεράσματα προκύπτουν από την έρευνα αυτή, όσον αφορά την έκφραση, το ύφος και την ερμηνεία της Εκκλησιαστικής μας μουσικής. Επιτυγχάνεται έτσι και η επιστημονική επιβεβαίωση της διαχρονικότητας, της γνησιότητας και της αδιάσπαστης συνέχειας της ιερής μας μουσικής κατά τη μακραίωνη ιστορία της.

Πρόθεσή μας λοιπόν και επιθυμία μας εδώ είναι ακριβώς να επισημάνουμε το ανησυχητικό γεγονός ότι **ανεύθυνα** και **ανεξέλεγκτα** ο καθένας πράττει και ενεργεί μεταβολές στο μουσικό μας σύστημα σύμφωνα με τις ιδιαίτερες προσωπικές του αντιλήψεις, εκτιμήσεις και απόψεις, προσδίδοντας στον εαυτό του την αποκλειστική ιδιότητα του ειδικού και ειδήμονος. Αυτό πρέπει πράγματι όλους να μας ανησυχεί. Κανένας δεν δικαιούται να αδιαφορεί και να παραβλέπει τη σοβαρότητα του ζητήματος. Ιεροψαλτικοί φορείς και Εκκλησία πρέπει να ενεργοποιηθούν άμεσα ώστε να ανασταλεί κάθε ανεύθυνη και ανεξέλεγκτη ενέργεια και επέμβαση πάνω στην παρασημαντική του μουσικού μας συστήματος με τις όσες βλαπτικές επιπτώσεις συνεπάγεται η επέμβαση αυτή για τη διατήρηση της γνησιότητας του Βυζαντινού λειτουργικού μέλους της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Ένα δεύτερο εξ ίσου σοβαρό, ζήτημα που θέλουμε επίσης να θίξουμε εδώ είναι ο τρόπος με τον οποίο αναλύουν, ερμηνεύουν και εκτελούν τους διάφορους μουσικούς χαρακτήρες οι σύγχρονοι ψαλμωδοί καθώς και ο τρόπος με τον οποίο γραφικά προσδιορίζουν τις αναλύσεις αυτές οι μουσικοδιδάσκαλοι και συγγραφείς θεωρητικών μουσικών βιβλίων.

Η θεωρία της μουσικής μάς διδάσκει ότι πράγματι η ψαλτική ερμηνεία και εκτέλεση (απαγγελία) της **πεταστής** είναι διαφορετική από την αντίστοιχη του **ολίγου**, όπως διαφορετική είναι και η εκτέλεση των **κεντημάτων**. Την διαφορετική αυτή εκτέλεση θέλουμε να πιστεύουμε ότι την διατήρησε και την διαιώνισε η φωνητική παράδοση από στόμα σ' αυτή, από τον δάσκαλο στον μαθητή, από τον Πρωτοψάλτη και Λαμπαδάριο στο Δομέστικο, αφού η θεωρητική εξήγηση δεν επαρκεί και δεν είναι ικανή μόνη της να προσδιορίσει κατά τρόπο μοναδικό και ενιαίο τη φωνητική ερμηνεία και απόδοση στην πράξη κάθε χαρακτήρα. Ας δούμε όμως το θέμα πιο αναλυτικά.

Ο Χρυσάνθος γράφει σχετικά με τον τρόπο που πρέπει να εκτελούνται η πεταστή και τα κεντήματα: «...**Η δε πεταστή θέλει να αναβιβάζωμεν την φωνήν ολίγω περισσότερον από την φυσικήν οξύτητα του τυχόντος τόνου... Τα κεντήματα θέλουσι να συνέχεται η φωνή και να μη χωρήζηται ο φθόγγος ούτε από του ηγουμένου, ούτε από του επομένου...**»¹.

Ομοίως ο Απ. Κωνστάλας είχε γράψει ενωρίτερα στο θεωρητικό του:

1. Σίμωνας Καράς: «Η Βυζ. παλαιογραφική έρευνα εν Ελλάδι», σελ. 32.

2. Α' τόμος, σελ. 243.

1. «Θεωρητικόν Μέγα» - 1832, σελ. 60, 61 § 139, 140.

«έχει δε έκαστον σημείον φωνών, ιδίαν ενέργειαν ούτως: Το ολίγον έχει το μέτρον, η οξεία την δύναμιν, η πεταστή το πέταγμα... τα κεντήματα την ταχύτητα...»¹.

Ο Κ. Ψάχος αργότερα έγγραψε για το ίδιο θέμα: «Η πεταστή από του χειρονομείσθαι έσωθεν και έξωθεν ως πτέρυξ»... «Τα κεντήματα ...αναβαίνουνσι μίαν φωνήν εν ομαλή συνεχεία»².

Τέλος ο Π. Κηλιτζανίδης γράφει: «Η πεταστή ... έχει και οξύτης δύναμιν...». «...Το όνομα κεντήματα, δηλοί την εν αναβάσει ελαφράν, βαθμιαίαν και ουχί ελευθέραν, ως εν τω ολίγω, ύψωσιν της φωνής...» και σε άλλο σημείο γράφει επίσης: «Τα κεντήματα αναβαίνουν μεν μίαν φωνήν (ως και το ολίγον) αλλ' ηπίως, δηλαδή ελαφρώς και ουχί ελευθέρως...»³.

Είναι προφανές ότι αν ο ψάλτης προσπαθήσει να εφαρμόσει στην πράξη τις παραπάνω οδηγίες, θα ενεργήσει σύμφωνα με την αντίληψή του και τις φωνητικές του δυνατότητες, με αποτέλεσμα ο καθένας να εκτελεί και να ερμηνεύει κατά διαφορετικό τρόπο, πράγμα που εύκολα μπορεί κανείς να διαπιστώσει και να επιβεβαιώσει ακουστικά, από ηχογραφημένες ψαλτικές ερμηνείες Βυζαντινών Εκκλ. μαθημάτων καταξιωμένων και διακεκριμένων πρωτοψαλτών. Η ανομοιομορφία δε αυτή, όπως είναι ευνόητο, μεταδίδεται στη συνέχεια στους σπουδαστές και μαθητευόμενους ψάλτες και έτσι διαιωνίζεται.

Για να αντιμετωπίσουν τη δυσκολία αυτή οι νεότεροι μουσικοδιδάσκαλοι, χοράρχες και συγγραφείς θεωρητικών βιβλίων, προσπάθησαν να «ανάλυσουν» τους χαρακτήρες αυτούς με συνδυασμούς άλλων χαρακτήρων και προσιτές παραστάσεις, ώστε να υπάρχει ενιαία και ομοιόμορφη, κατά το δυνατόν, ερμηνεία και εκτέλεση.

Ωστόσο και στο σημείο αυτό δεν υπήρξε ομόθυμη και ενιαία αντιμετώπιση του θέματος, με αποτέλεσμα να έχουμε ποικιλία αναλύσεων ενός και του αυτού χαρακτήρα. Έτσι, με άλλο τρόπο διδάσκει την ανάλυση της πεταστής ένας χοράρχης στα μέλη της χορωδίας του, με άλλο τρόπο άλλος μουσικοδιδάσκαλος στους μαθητές του και με άλλο τρόπο περιγράφει την ανάλυση αυτή στο «Θεωρητικό» του ένας τρίτος. Ακόμη και στα εγκυρότερα και αξιολογότερα θεωρητικά η γραπτή παράθεση της ανάλυσης ενός χαρακτήρα δεν είναι μία και μοναδική.

Δεν υπάρχει όμως καμία αμφιβολία ότι οι τρεις δάσκαλοι, έχοντας επίγνωση της «αδυναμίας» της θεωρητικής περιγραφής και ανάλυσης να προσδιορίσει κατά ενιαίο και μοναδικό τρόπο τον ιδιαίτερο τρόπο ερμηνείας κάθε χαρακτήρα, έδωσαν ιδιαίτερο βάρος στη φωνητική εκτέλεση και δεν παρέλειψαν να διδάξουν πρακτικά τη διαφορετική ερμηνεία και απαγγελία των κεντημάτων, από την του ολίγου ή της πεταστής. Τούτο επιβεβαιώνεται και από το

1. «Θεωρητικό» - Εκδ. Χ. Καρακατσάνη - Βυζαντινή Ποταμής - Τόμος Α' - 1995, σελ. 26.

2. «Η παρασημαντική της Β.Μ.» - 1917, σελ. 122-123.

3. «Μεθοδική διδασκαλία της Ελλ. Μουσικής» -1881 (εκδ. Β. Ρηγόπουλος), σελ. 40, 224,229.

γεγονός ότι και οι άμεσοι μαθητές των, όπως φαίνεται τουλάχιστον από τα μαθήματα που μελοποίησαν και τα γραπτά κείμενα που άφησαν, έκαναν σαφή διάκριση στην εκτέλεση και ερμηνεία των τριών αυτών χαρακτήρων και τόνισαν τη μεγάλη σημασία και ιδιαίτερη αξία της φωνητικής παράδοσης για την ιδιαίτερη απόδοση των χαρακτήρων.

Με την πάροδο του χρόνου όμως, η φωνητική παράδοση ατόνισε και κυρίως αλλοιώθηκε. Έτσι οι νεότεροι θεωρητικοί μοιραία και κατ' ανάγκην προσέφυγαν στις αναλύσεις και προσπάθησαν μ' αυτές να προσδιορίσουν τις ιδιαιτερότητες αυτές. Το αποτέλεσμα ήταν να έχουμε σήμερα την «ποικιλία» των αναλύσεων που προαναφέραμε και την σύγχυση και ακαταληψία που επικρατεί πάνω στον τομέα αυτό.

Ας δούμε «δια του λόγου το αληθές» μερικά παραδείγματα:

Διαβάζουμε για τα κεντήματα σε ένα, όχι από τα νεότερα θεωρητικά:

«Τα κεντήματα, παριστώντα ανάβασιν ενός φθόγγου, έχουνσι ποιάν τινα έμφασιν, η οποία προστίθεται εις τον προηγούμενον τούτων χαρακτήρα, ο οποίος προηγούμενος χαρακτήρας πρέπει να απαγγέλλεται με κάπως ασυνήθη ζωηρότητα, ίνω ούτω διακριθεί η αντίθεση της ηπιότητας και ανελευθερίας των κεντημάτων και η εντεύθεν επιβαλλόμενη εξάρτηση αυτών από τον προηγούμενο χαρακτήρα. Πρέπει δε να απαγγέλλονται, κατά την παράδοση των Διδασκάλων, όπως παραλάβαμε αυτή παρά των αμέσων μαθητών τους, ως εξής:

ⲓ ⲛ ⲕ ⲕ = ⲓⲭ ⲛ ⲕ ⲕ

ομοίως:

ⲕ ⲛ ⲕ ⲛ ⲕ = ⲕⲭ ⲛ ⲕⲭ ⲛ ⲕ

ομοίως:

ⲓⲛⲕⲕ ⲓⲛⲕⲕ ⲓⲛⲕⲕ = ⲓⲛⲕⲕ ⲓⲛⲕⲕ ⲓⲛⲕⲕ

Επίσης σε ένα νεότερο θεωρητικό από τα πλέον αξιόλογα και έγκυρα, διαβάζουμε για την πεταστή: «...Ο φθόγγος της πεταστής εκφέρεται με ζωηρότητα... αρχίζει από το φυσικό του ύψος, ξεφεύγει λίγο οξύτερα και επανέρχεται σ' αυτό, δίνοντας την εντύπωση πετάγματος. π.χ.

ⲓⲛⲕⲕ που κατά προσέγγιση μπορεί να γραφτεί ⲓⲛⲕⲕ

Όταν η πεταστή έχει δύο χρόνους, κατά προσέγγισιν μπορεί να γραφεί:

ⲓⲛⲕⲕ = ⲓⲛⲕⲕ

ντίρρητα ακολουθούν με συνέπεια τους γενικούς κανόνες της βυζαντινής μελοποιίας, εν τούτοις προσομοιάζουν περισσότερο με κοσμικές μελωδίες παρά με Εκκλησιαστικούς ύμνους. Η εμφανής ακουστική διαφοροποίηση των μελωδημάτων αυτών από τις παραδοσιακές βυζαντινές μελωδίες οφείλεται ακριβώς στο **κατάλληλο ήθος** του ρυθμού με τον οποίο είναι ολοκληρωτικά τονισμένα.

Κάθε νέα μελοποίηση πρέπει να έχει **ήθος** που να συμφωνεί απόλυτα με το πνεύμα και το χαρακτήρα της κατά παράδοση λειτουργικής μας μουσικής. Η σύνθεση ενός βυζαντινού μελωδήματος με ένα ορισμένο ρυθμικό σχήμα, δεν είναι απλώς μια έντεχνη σύμμιξη ήχων με τυχαίο ρυθμό, αλλά είναι κατάλληλος συνδυασμός και σύμμιξη ήχων πάνω σε παραδοσιακά ρυθμικά σχήματα ώστε να οδηγεί σε ψαλμώδημα που έχει σαφώς προσδιορισμένο και συγκεκριμένο ψυχουσυναισθηματικό νόημα. Αυτό το νόημα το νιώθει και το αισθάνεται **μόνο ο ορθόδοξος χριστιανός, όταν προσεύχεται**. Αν πάρουμε, επί παραδείγματι, και ψάλουμε σε ένα Ναό της Κίνας το Μέγα προκείμενο του Π. Λαμπανταρίου «Μη αποστρέψεις...» άλλο πράγμα θα καταλάβει και θα αισθανθεί ο Κινέζος ακροατής, απ' αυτό που καταλαβαίνει και αισθάνεται ο Ορθόδοξος. Και αντίστροφα, οι θρησκευτικές μελωδίες της Κίνας με τους ιδιαίτερους ρυθμούς έχουν ψυχουσυναισθηματικό νόημα που καταλαβαίνουν μόνο οι Κινέζοι. Κάθε ύμνος, δηλαδή, έχει τη δική του «συμβολική» γλώσσα, την οποία καταλαβαίνει και αισθάνεται ο προσευχόμενος πιστός. Η «γλώσσα» αυτή καθορίζεται αποκλειστικά από τη μελωδία και το ρυθμό του ύμνου. Κάθε μελωδικό και ρυθμικό σχήμα έχει μια ορισμένη ψυχολογική αξία και οδηγεί σε ένα **συγκεκριμένο ήθος**. Αποτελεί δηλαδή μια μουσική κατάλληλη για ορισμένες περιστάσεις. Συνεπώς οι εκκλησιαστικές μελωδίες για να ανταποκρίνονται απόλυτα στο σκοπό που καλούνται να υπηρετήσουν πρέπει να έχουν το **κατάλληλο ήθος**¹. Πολλοί όμως από τους νεότερους εκκλησιαστικούς «ύμνους» που κυκλοφορούν και ψάλλονται στις Εκκλησίες μας δεν διαθέτουν το απαραίτητο αυτό στοιχείο.

Ήδη με αφορμή την πρώτη εμφάνιση και την εν συνεχεία πληθωρική διοχέτευση στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό μιας κασέτας με «ύμνο» αυτής της μορφής, είχαμε γράψει²:

«...Νοθεύτηκε ακόμη, σήμερα και το παραδοσιακό Αγιορείτικο ύφος και η ιδιόζουσα ερμηνεία που χαρακτηρίζει τους παραδοσιακούς Αγιορείτες ψαλμωδούς με την είσοδο στο Άγιον Όρος κληρικών με μουσική καλλιέργεια και παιδεία σαφώς επηρεασμένη από την εξωτερική κοσμική μουσική. Έτσι παρατη-

1. «... Πάντοτε οι περί την μουσικήν ασχολούμενοι διέκριναν εν αυτή το καλόν ή κακόν ήθος μουσικής τινός δημιουργίας, δεδομένου ότι τούτο εξαρτάται εκ της ποιότητος του περιεχομένου του λόγου και εκ του είδους του μέλους, εν συνδιασμό πάντοτε προς τον χρησιμοποιούμενον ρυθμόν και ουχί εκ της παρεχομένης αισθητικής ηδονής...»

(Αθην. Βουρλή: «Δογματικά όψεις της Ορθοδόξου Ψαλμωδίας»-1994, σελ. 68)

2. Βλ. Β' τόμο, σελ. 69.

ρείται το εντυπωσιακό πράγματι φαινόμενο να διοχετεύονται, με μεγάλη μάλιστα συχνότητα, και να μπαίνουν στη λειτουργική πρακτική μελοποιήσεις ύμνων και χορωδιακές εκτελέσεις «Βυζαντινών μαθημάτων» από Αγιορείτες μοναχούς, με άκουσμα σαφώς κοσμικό εμπλουτισμένο με μελωδικά στολίσια μοντέρνων συνθέσεων, που ενώ, όπως είναι φυσικό, εντυπωσιάζουν το εκκλησίασμα, αφού προβάλλουν την αισθητική κυρίως πλευρά της μελωδίας, ουδεμία σχέση έχουν με την μυσταγωγικότητα και τον λατρευτικό χαρακτήρα των Ιερών ακολουθιών και των μυστηρίων της Εκκλησίας μας (Βλ. Κασέτες Ι. Μονής Σ. Πέτρως - Αγνή Παρθένε κ.λπ.)...».

Πράγματι, εκτός από την κασέτα αυτή, με τον «ύμνο» **Αγνή Παρθένε**, η οποία μάλιστα έχει «σφραγίδα προέλευσης» και «διαπιστευτήρια» από το κέντρο και την καρδιά της Ορθοδοξίας, το «Άγιον Όρος» κυκλοφορούν και άλλες με παρόμοιες μελωδίες, οι οποίες ανεξέλεγκτα και χωρίς καμία έγκριση ή οποιονδήποτε έλεγχο, διοχετεύονται και ψάλλονται από τους ψάλτες μας κατά την ακολουθία της Θείας Λειτουργίας, κυρίως στη θέση του «κοινωνικού», καταλιμπάνοντας μάλιστα, κατά παράβαση του τυπικού, τον ωραίο αυτό ύμνο. Οι μουσικές αυτές συνθέσεις, που είναι τονισμένες **ολοκληρωτικά σε τρίσημο ρυθμό**, σαφώς έχουν άκουσμα κοσμικό και ήθος που προσομοιάζει περισσότερο προς τις αισθησιακές μελωδίες (τραγούδια) και λιγότερο προς τους λατρευτικούς ύμνους που στόχο και προορισμό έχουν να γίνονται **μέσον** λογικής λατρείας. Επειδή το πρόβλημα αυτό είναι πολύ σοβαρό, θα χρειαστεί εδώ να επιμείνουμε λίγο περισσότερο για να δούμε κάπως αναλυτικότερα και πλατύτερα μερικά πράγματα που σχετίζονται άμεσα με τους ρυθμούς που συναντάμε στα «κλασικά» Βυζαντινά μαθήματα που μας κληροδότησαν οι μεγάλοι μελωργοί, μουσικοδιδάσκαλοι και πρωτοψάλτες της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Αν ερευνήσουμε επισταμένως και σχολαστικά τους ρυθμούς με τους οποίους είναι τονισμένα τα διάφορα είδη των Εκκλησιαστικών μελών, θα διαπιστώσουμε, σε γενικές γραμμές, ότι τα **ειρμολογικά** και **στιχηραρικά** μέλη **σύντομα** και **αργά**, είναι τονισμένα με ρυθμό **δίσημο** ή **τετράσημο**. Ειδικότερα διαπιστώνουμε ότι, τα **σύντομα ειρμολογικά μέλη** είναι τονισμένα και ψάλλονται με ρυθμό **δίσημο**, ενώ τα **αργά ειρμολογικά** και **στιχηραρικά** ψάλλονται με ρυθμό **τετράσημο**. Επικρατεί ίσως η άποψη σε πολλούς ψάλτες ότι τα αργά ειρμολογικά μέλη ψάλλονται και εκτελούνται ομαλότερα με **δίσημο** ρυθμό. Εν τούτοις αν μελετήσει κανείς προσεκτικότερα τη ρυθμική κάθε μέλους, θα διαπιστώσει ότι ο βασικός ρυθμός με τον οποίο μέλισε το μάθημα ο μελοποιός, είναι ο **τετράσμος** με τις αναγκαίες βέβαια εξαιρέσεις. **Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και με τα στιχηραρικά μέλη**¹.

1. Μόνο το «νέο στιχηραρικό μέλος» επειδή, όπως δηλώνει και η ονομασία του, είναι δημιούργημα των νεότερων χρόνων, πλάσθηκε με βάση το δίσημο ρυθμό, ίσως γιατί στους νεότερους χρόνους υπέθεσαν οι μελοποιοί ότι ο **δίσημος** ρυθμός είναι η βάση και το θεμέλιο της Εκκλησιαστικής ψαλμωδίας.

Κανένα παλαιό μάθημα δεν βρίσκουμε τονισμένο **εξ ολοκλήρου σε τρίσημο** ή **γενικά σε περιττής τάξεως ρυθμό**. Ίσως αυτό να οφείλεται στο γεγονός ότι παλαιοί μουσικοδιδάσκαλοι και μελοποιοί θεωρούσαν τους περιττής τάξεως ρυθμούς **ακατάλληλους** για την Εκκλησία αφού ήσαν γνωστοί, κατά κύριο λόγο, ως ρυθμοί **χορευτικοί**¹. Γι' αυτό και χαρακτηρίζονταν ως **άσεμνοι** και είχαν αποκλεισθεί να χρησιμοποιούνται ως **βασικοί ρυθμοί** στις μελοποιήσεις τους².

Ωστόσο σε πολλά παλαιά μαθήματα βρίσκουμε ακανόνιστα και άτακτα εγκατεσπαρμένους και τρίσημους μελικούς ρυθμούς. Ιδιαίτερα σε σύντομα ειρμολογικά μέλη, ο τρίσημος ρυθμός είναι σε μεγάλη συχνότητα εμφανής. Στα περισσότερα όμως κυριαρχεί ο δίσημος ή τετράσημος. Το ερώτημα επομένως που προβάλλει είναι γιατί να υπάρχει ο τρίσημος ρυθμός στα μέλη αυτά αφού,

1. Πολλοί ρυθμοί περιττής τάξεως, με καταγωγή την Αρχαιοελληνική μουσική, διασώζονται στα δημοτικά μας τραγούδια. Οι **πεντάσημοι** συναντώνται σε πολλά ρυθμικά Πελοποννησιακά και Ηπειρώτικα τραγούδια καθώς και σε τραγούδια της Κύπρου και της Κρήτης. Σε Πελοποννησιακά και Μακεδονικά τραγούδια, όπως και σε τραγούδια της Μ. Ασίας, συναντάται ο **εννεάσημος** ρυθμός. Οι **εξάσημοι**, ως σύνθετοι ρυθμοί, σχηματίζονται από δύο τρίσημους, συναντώνται στους **πηδηχτούς λεβέντικους Ελληνικούς χορούς** (οι οποίοι, ατυχώς, επεκράτησε να ονομάζονται **τάσ-μικοι**). Οι **επτάσημοι** και κυρίως ο **Β' επίσημος**, είναι ο κατ' εξοχήν Καλαμαπανός Ελληνικός Χορός (Βλ. καί Αβραάμ Ευθυμιάδη - «Μαθήματα Βυζ. Εκκλ. Μουσικής» - 1972, σελ. 58).

2. Σε όλη την παλαιά Εκκλησιαστική ασματολογία βρίσκουμε, πράγματι, **ένα** μόνο μάθημα, ενταγμένο στο υποχρεωτικό λειτουργικό τυπικό της Εκκλησίας μας, το οποίο να είναι τονισμένο με τρίσημους μελικούς πόδες. Είναι τα Μεγαλυνάρια της Υπαπαντής του Κυρίου «Ακατάληπτον εστί». Σχετικά με αυτά μπορούμε, κατ' αρχήν, να επαναλάβουμε και να προβάλλουμε αυτό που ήδη έχουμε αναφέρει στον Α' τόμο (σελ. 212) όπου παραθέτουμε την ιστορική πληροφορία του Πρωτοψάλτη και μουσικού **Βασιλείου Νόνη**, σύμφωνα με την οποία, τα μεγαλυνάρια αυτά «...είναι κατάλοιπα της λαϊκής μουσικής παράδοσης, δανεισμένα από... Βασιλικές επευφημίες (σ.σ. Δοχές) και είναι τονισμένα σε τρίσημο ρυθμό ακριβώς γιατί οι μελωδίες αυτές συνοδεύονταν από Βυζαντινά όργανα...». Αυτά εισήχθησαν στο λειτουργικό της Εκκλησίας μας, είτε ως είδος αντιπερισπασμού και «άμυνας» προς τις θυμελικές μελωδίες των Αιρετικών (βλ. Α' Τόμο, σελ. 266) λόγω του χαρμόσινου και πανηγυρικού χαρακτήρα των μελωδιών αυτών, με ανοχή, κατ' οικονομίαν, του μη λατρευτικού χαρακτήρα, είτε εντελώς επιπόλαια και απερίσκεπτα από τους Εκκλησιαστικούς ιθύνοντες της εποχής. Είναι όμως βέβαιο ότι οι Πατέρες της Εκκλησίας, αυστηρότατα επιτέθηκαν εναντίον του είδους αυτού της μελοποιίας, με περιττής τάξεως ρυθμούς, ως ανάρμοστου και ακατάλληλου για τη θεία λατρεία, χωρίς ωστόσο να θίξουν τα μεγαλυνάρια αυτά, τα οποία διασώθηκαν και εντάχθηκαν στο λειτουργικό τυπικό της Εκκλησίας μας. Αξίζει πάντως εδώ να μνημονεύουμε το γεγονός ότι ο **Άνθιμος ο Αρχιδιάκονος**, δόκιμος μελοποιός και πρωτοψάλτης (βλ. Α' τόμο, σελ. 81) μελοποίησε τα μεγαλυνάρια της Υπαπαντής σε δίσημο ρυθμό και έτσι εκδόθηκαν από τον μαθητή του **Ανδρέα Τσιχνόπουλο** στο βιβλίο του «Νέον Ειρμολόγιον» (1895). Όπως επίσης και ο **Θρ. Στανίτσας** μελοποίησε τα ίδια μεγαλυνάρια κατά θαυμάσιο τρόπο, ώστε οι παρεμβαλλόμενοι δίσημοι και τετράσημοι ρυθμοί, κυριολεκτικά να εξαφανίζονται τον «κοσμικό άκουσμα» των τρισήμων και να προσδίδουν στο μάθημα την απαιτούμενη εκκλησιαστική φυσιογνωμία και ιεροπρέπεια. Μερικές ακόμη μελωδίες που, κατά τον Αβραάμ Ευθυμιάδη «...εΐθισται να ψάλλονται εν ταις ιεραῖς μοναῖς (του Αγίου Όρους) κατά τας Πανηγυρικὰς ἀγρυπνίας εἰς ρυθμόν ἐξάσημον...» (ψαλμοὶ ρμ', ρμα, ρκθ, πολυέ-λειοι κ.ά.) φαίνεται ότι είναι μεταγενέστερες με καθαρά τοπικά χαρακτηριστικά και λειτουργική χρήση εντοπιωμένη σε ειδικές ανάγκες. Αξίζει επίσης να επισημανθεί ότι όλες οι νεότερες μελοποιήσεις με τρίσημο ρυθμό (π.χ. Δοξολογίες Μ. Μισαηλίδη, Λειτουργικά Β. Παπαρουνή, Λειτουργικά Μάρκου Βασιλείου κ.ά. έχουν ήδη περιέλθει σε αφάνεια και πουθενά δεν ψάλλονται).

όπως προαναφέραμε, εθεωρείτο άσεμνος και επομένως μπορούσε να αγνοηθεί από τους μελοποιούς, έστω και αν δεν ήταν βασικός ρυθμός στη μελοποίηση.

Ο ονομαστός Πρωτοψάλτης Πολυχρόνιος Παχειδής, εμβριθής μουσικός και λόγιος (Βλ. Α' τόμο, σελ. 91 και Β' τόμο, σελ. 244) γράφει σχετικά: «...οι Τρίσημοι μελικοί ρυθμοί που εμφανίζονται σε πολλά βιβλία στα παλαιά μαθήματα, ετέθησαν άνευ λόγου τινός και κανόνος και επομένως αποδοτέοι ή εις αβλεψίαν των εκδοτών ή και εις εσφαλμένην περί ρυθμού αντίληψιν των μελοποιών συγγραφέων, οι οποίοι δεν είχαν και την συναίσθησιν ότι ψάλλουσι δια ρυθμού...»¹. Όσον αφορά βέβαια την «αβλεψίαν των εκδοτών», μια μικρή συμβολή στην παραφθορά του μαθήματος με παράλειψη ή προσθήκη «κλασμάτων» και «απλών» με συνέπεια την τροποποίηση των χρόνων θα ήταν δυνατόν να γίνει αποδεκτή όχι όμως ότι μπορούν να εξηγήσουν το φαινόμενο. Όσον αφορά όμως το δεύτερο σκέλος της παραπάνω άποψης, πράγματι είναι ιστορικά βεβαιωμένο ότι από την εποχή της άλωσης και μετά, μαζί με την αναστολή των μουσικών δραστηριοτήτων στην Πόλη που ακολούθησε, άρχισε να παρακμάζει και η ιδέα της ρυθμικής μελοποίησης Εκκλησιαστικών μελών. Παρατηρείται λοιπόν ότι από τις αρχές του 16ου αιώνα, οι Βυζαντινοί μελοποιοί δεν έδιναν την απαιτούμενη σημασία και βαρύτητα στην έρρυθμη δομή των συνθέσεών τους. Αναπλήρουσαν την έλλειψη της επιστημονικής γνώσης **περί ρυθμού** με τη **πρακτική** συνήθεια μελοποίησης, **όπως η παράδοση καθοδηγούσε**, και με την έμφυτη καλαισθησία που διέθεταν.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι οι τότε μελοποιοί συνέχισαν την έννοια του ρυθμού με την έννοια των απλών χρόνων ή πιο σωστά με τους **χρονικούς παλμούς** όπως αναφέρει ο ονομαστός μουσικός Νικ. Παγανάς² (Βλ. Α' τόμο, σελ. 93 και Β' τόμο, σελ. 233). Η διαπίστωση αυτή μας επιτρέπει ίσως να δώσουμε και μια απάντηση στο ερώτημα γιατί πολλά από τα αρχαία Εκκλησιαστικά μέλη είναι **άρρυθμα**.

Είναι επίσης δεδομένο ότι κανένα από τα παλαιά μαθήματα, που διασώθηκαν σε χειρόγραφα και κώδικες ή ακόμη και σε παλιές εκδόσεις μουσικών βιβλίων, δεν είναι **χωρισμένο σε μελικούς ρυθμούς**³. Τούτο σημαίνει ότι για τον τότε μελοποιό ίσως ο μελικός χωρισμός του μαθήματος να μην ήταν άκρως απαραίτητος, γιατί μελοποιούσε, όπως προαναφέραμε, με βάση τις μουσικές του εμπειρίες και ικανότητες και με οδηγό παραδοσιακούς μελοποιητικούς κανόνες και όχι ρυθμικούς.

Ωστόσο, γεγονός είναι ότι η ιστορία της λειτουργικής μας μουσικής ουδώς βοηθάει στη λύση του προβλήματος, αφού πουθενά δε βρίσκουμε κάτι σχε-

1. «Φόρμιγγα» - έτος Β' - τεύχ. 9-12, 15-18, 1903-1904.

2. «Φόρμιγγα» - Έτος Β' - Τεύχος 11-12, σελ. 2.

3. Αναφερόμαστε βέβαια στα βιβλία με τη νέα γραφή, γιατί με την παλαιά γραφή ήταν αδύνατος ο χωρισμός σε μελικούς ρυθμούς.

τικό με τους επιτρεπόμενους, στην Εκκλησιαστική μελοποιία ρυθμούς, αν και κατά πόσο δηλαδή είναι επιτρεπτή η ύπαρξη και περιττής τάξης ρυθμών στα Εκκλησιαστικά μέλη. Δεν υπάρχει δηλαδή κάποιο ιστορικό στοιχείο, από τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους που αποφασίστηκε από τους Αγίους Πατέρες της Εκκλησίας η εισαγωγή της μουσικής στις λατρευτικές τελετουργίες της νέας θρησκείας, το οποίο να μας πληροφορεί ποιο είδος ρυθμών έγινε αποδεκτό να εισαχθεί από την αρχαιοελληνική μουσική στη χριστιανική λειτουργική μουσική, οπότε θα είχαμε μια αψευδή πηγή και μαρτυρία. Ούτε επίσης υπάρχει κάτι σχετικό και συγκεκριμένο σε κάποιο παλιό θεωρητικό βιβλίο. Ακόμη και αυτό το «**Μέγα Θεωρητικό**» του Χρύσανθου τίποτα δεν αναφέρει, **σαφώς και ορισμένως**, για το ρυθμό με τον οποίο **επιβάλλεται** να γίνεται η μελοποίηση και ο τονισμός των Εκκλησιαστικών μαθημάτων¹. Όσα περί ρυθμού αναφέρονται σε όλα τα συγγράμματα αφορούν στο επιστημονικό μέρος του πράγματος. Συνεπώς δεν υπάρχει ιστορικό δεδομένο για σαφή και οριστική θέση πάνω στο θέμα.

Η άποψή μας είναι ότι οι κανόνες ρυθμικής μελοποιίας και, κατ' επέκταση, ρυθμικής ψαλμωδίας, εξάγονται από την **ακουστική παράδοση**, αφού η εκκλησιαστική μας μουσική είναι στην ουσία της ακουστική παράδοση. Αποδεχόμαστε τους μελικούς ρυθμούς των παλαιών μαθημάτων όπως **κατά παράδοση** τους ψάλλουμε.

Ειδικά για τα σύντομα μέλη γνωρίζουμε ότι μέχρι την εποχή του Πέτρου Λαμπαδαρίου **δεν υπήρχε κανένα γραπτό κείμενο** (χειρόγραφο) που να περιέχει ένα οποιοδήποτε σύντομο μέλος. Τα σύντομα μέλη υπήρχαν, βεβαίως, ανέκαθεν στην Εκκλησία μεταδιδόμενα με τη ζώσα φωνητική παράδοση. Πρώτος, ο οποίος **έγραψε** σύντομα μέλη, είναι ο Πέτρος ο Λαμπαδάριος και ακολούθως όλοι οι μετέπειτα μελουργοί και πρωτοψάλτες. Επόμενο ήταν τα μέλη αυτά να καταγραφούν όπως είχαν μεταδοθεί από γενεά σε γενεά και από στόμα σ' αυτί. Στη συνέχεια, όπως ήταν φυσικό, επενέβησαν οι μελοποιοί στα μέλη αυτά και επέφεραν ορισμένους καλλωπισμούς και διορθώσεις. Έτσι καλλωπισμένα και διορθωμένα τα μέλη αυτά ενσωματώθηκαν στο όλο μουσικό σύστημα, με τη μορφή της μελωδίας και του ρυθμού που ο Πέτρος Λαμπαδάριος και οι επόμενοι μελοποιοί τα κατέγραψαν και έτσι μεταδόθηκαν από γενεά σε γενεά και διατηρήθηκαν μέχρι τις μέρες μας, με τις ελάχιστες, μη ουσιώδεις μεταβολές οπωσδήποτε, που διαχρονικά υπέστησαν. Έτσι λοιπόν τόσο οι μελωδίες όσο και οι μελικοί ρυθμοί των μαθημάτων αυτών καθορίστηκαν από τότε και έτσι ψάλλονται μέχρι σήμερα. Επομένως σήμερα είναι **απόλυτα αποδεκτοί και οι**

1. Ο Ν. Παγανός γράφει: «...Ο Χρύσανθος θέλησε να ρυθμίσει ή μάλλον να διορθώσει τας ολίγας παραρρυθμίας αλλ' εξάπαντός των τότε Ιεροσολιτών μη παραδεχθέντων τούτο, έγραψε το περί ρυθμού κεφάλαιο ως έδει να γράφει, άφησε δε την επί των μελών ρυθμικήν διόρθωσιν εις ετέραν γενεάν, ίνα βοηθημένη εκ του κεφαλαίου τούτου, προβή εις την ορθήν και κανονικήν διόρθωσιν απάντων των Εκκλησιαστικών μελών...» («Φόρμιγγα», όπου παραπάνω).

ακανόνιστα διεσπαρμένοι σε ορισμένα μαθήματα περιττής τάξης ρυθμοί κυρίως τρίσημοι.

Το βέβαιο όμως είναι ότι **κανένα** μάθημα τονισμένο εξ ολοκλήρου με **τρίσημο ρυθμό** δεν κατέγραψε ο Πέτρος Λαμπαδάριος καθώς και οι, χρονικά πλησίον, μετέπειτα μελοποιοί. Όλα ανεξαιρέτως τα μαθήματα που έφθασαν μέχρι την εποχή αυτή, είτε με τη γραπτή, είτε με την ακουστική παράδοση, αποτελούσαν τη γνήσια και ζωντανή έκφραση της παραδοσιακής Εκκλησιαστικής μας μουσικής, που ήταν απόρροια της μουσικής των Αρχαίων προγόνων μας, της Αρχαιοελληνικής μουσικής και μάλιστα της θρησκευτικής της μουσικής, η οποία είχε ως βάση τον **τετράσημο ρυθμό**. Αυτόν τον ρυθμό είχαν εκείνοι στις θρησκευτικές τους τελετές και αυτόν χρησιμοποιούσαν στους ύμνους τους για την εξύμνηση των πράξεων των Θεών. Αυτόν τον ρυθμό, τον τετράσημο, όπως ήταν φυσικό, παρέλαβε ευθύς εξ αρχής και διαφύλαξε η ιερή Εκκλησιαστική μας μουσική με τη μορφή των εκκλησιαστικών ύμνων της νέας θρησκείας. Ο **τρίσημος ρυθμός**, φαίνεται ότι είχε ευθύς εξ αρχής αποκλεισθεί από την πρωτοχριστιανική αυτή μουσική, γιατί ήταν ρυθμός που άρμοζε και χρησιμοποιούνταν στην Αρχαία Ελλάδα περισσότερο στα ερωτικά και σκωπτικά παιήματα (Διονύσια, Δημήτρια κ.ά.).

Οι Άγιοι Πατέρες της Εκκλησίας μας φαίνεται λοιπόν ότι απέρριψαν, από τους πρώτους κιόλας χρόνους, από τις χριστιανικές λατρευτικές μελωδίες ύμνους με τρίσημο ρυθμό. Έμειναν όμως και διασώθηκαν, σε πολλούς απ' αυτούς, τρίσημοι ρυθμοί μεμονωμένοι και διάσπαρτοι.

Η παράδοση δε επέβαλε ώστε να παραμείνουν οι τρίσημοι αυτοί ρυθμοί στα μαθήματα που ολοκληρωτικά ήσαν τονισμένα σε δίσημο ή τετράσημο ρυθμό, είτε για λόγους «ευποιίας» της μελωδίας και ομοιογενούς καλλιτεχνικής συγκρότησης της μουσικής σύνθεσης, είτε διότι «ακουστικά», οι ελάχιστοι, κατά τη διάρκεια της ψαλμώδησης του μαθήματος, τρίσημοι μελικοί ρυθμοί ανεπαίσθητα ή **συδόλως** επηρέαζαν τη φυσιογνωμία και τη γενική «μουσική εικόνα» του μαθήματος.

Πάντως, όπου οι τρίσημοι είναι ιδιαίτερα εμφανείς, παρατηρούμε επέμβαση του μελοποιού για την αποφυγή τους. Τούτο επιτυγχάνει ο μελοποιός με την τοποθέτηση κλάσματος στο μουσικό χαρακτήρα της συλλαβής στην οποία εμφανίζεται ο τρίσημος ρυθμός. Έτσι η συλλαβή αναλύεται σε δύο εμμελείς φθόγγους (αφού γίνεται δαπάνη δύο χρόνων) και ο ρυθμός γίνεται δίσημος. Αυτό παρατηρείται σε πολλά σύντομα μέλη, κυρίως προσόμοια και απολυτίκια και μπορεί να το επιβεβαιώνει κανείς συγκρίνοντας παλαιές και μεταγενέστερες ανθολογίες. Εκεί θα διαπιστώσει ότι **ένα και το αυτό μάθημα** που περιέχεται στις παλαιές, **διορθώνεται ρυθμικά** στις νεότερες με τη χρήση **απλών και κλασμάτων** κατά τρόπον ώστε διάφοροι διάσπαρτοι τρίσημοι ρυθμοί να μετατρέπονται σε δισήμους. Αν όντως οι ελάχιστοι τρίσημοι στο αρχικό μάθημα

είχαν κάποιο συγκεκριμένο λόγο ύπαρξης, τότε δεν θα τολμούσε ο νεότερος μελουργός να τους διορθώσει και να τους μετατρέψει σε δισήμους, όταν η ενέργεια αυτή πολλές φορές είχε σαν αποτέλεσμα να καταστρατηγεί και αυτόν τον γενικό κανόνα της **μονόχρονης** ψαλμώδησης των συλλαβών στα σύντομα μέλη.

Ωστόσο υπάρχουν και ελάχιστες περιπτώσεις όπου είναι δυνατό σε μια συλλαβή να έχουμε κλάσμα (στόν αντίστοιχο χαρακτήρα) και επομένως διπλασιασμό του χρόνου, και συγχρόνως εμφάνιση τρίσημου ρυθμού. Θα έλεγε κανείς ότι δίνεται η εντύπωση σκόπιμης ενέργειας του μελοποιού για να μετατρέψει τον δίσημο ρυθμό σε τρίσημο!!! Όσο και αν φαίνεται παράδοξο κάτι τέτοιο, πιστεύουμε ότι η ενέργεια του μελοποιού στις λίγες αυτές περιπτώσεις εξηγείται και δικαιολογείται από τον παράλληλο και δευτερεύοντα στόχο της μελοποιίας που είναι ακριβώς η συμμετρική μελική εμφάνιση του μαθήματος, ο καλλωπισμός και η καλλιέπεια και οπωσδήποτε η διευκόλυνση, με την ομαλή και φυσιολογική ροή, της αναπνοής του ψαλμωδού.

Ο σοβαρότερος όμως λόγος, ένεκα του οποίου θα μπορούσαμε να πούμε ότι επιβάλλεται η χρήση και του τρίσημου ρυθμού, είναι αυτός που αναφέρει ο Αβραάμ Ευθυμιάδης: «...ενώ σε μια μελωδία κυριαρχεί το δίσημο ή τετράσημο μέτρο, ξαφνικά παρεμβάλλονται και τρίσημα μέτρα, γιατί αυτό **απαιτεί ο τονισμός των λέξεων...** Η ποικιλία αυτή της εναλλαγής των μέτρων, που με την πρώτη ματιά μοιάζει με αταξία, αποτελεί στην ουσία μια ιδιότυπη συμμετρία και αρμονία... Τα μέτρα που πιο πολύ χρησιμοποιούνται στις βυζαντινές μελωδίες είναι τα δίσημα και τα τετράσημα...».

Υπάρχουν λοιπόν και τρίσημοι ρυθμοί στα Εκκλησιαστικά μας μέλη. Άλλοι διότι **είναι αναγκαίο** να υπάρχουν και άλλοι **από σεβασμό προς την παράδοση** και στα εκ των παλαιότερων, παραδοθέντα. Με μεγαλύτερη συχνότητα εμφανίζονται στα σύντομα μέλη, ενώ στα αργά ειρμολογικά και τα στιχηραρικά, η εμφάνιση τρισημών ρυθμών είναι σπάνια και σε πολύ μικρό ποσοστό. Στα αργά στιχηραρικά (παπαδικά) έχουμε ολοκληρωτικά τετράσημο ρυθμό με σπανιότατες διάσπαρτες εξαιρέσεις τρίσημου ρυθμού, πολλές από τις οποίες μάλιστα παρεισέφεραν από αβλεψία. Σε όλες τις περιπτώσεις οι ελάχιστοι αυτοί τρίσημοι ρυθμοί ούτε την ιεροπρέπεια και την σεμνότητα του μαθήματος αλλοιώνουν, ούτε και τη μεγαλοπρέπεια της ψαλμωδίας υποβαθμίζουν.

Ανακεφαλαιώνοντας όλα αυτά που περιγράψαμε σχετικά με τον ρυθμό των Εκκλησιαστικών μας μελών, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η ψαλτική μας παράδοση, γραπτή και ακουστική, μας επιβάλλει έναν άγραφο ψαλτικό νόμο. Ο νόμος αυτός **επιτρέπει μεν στις μελοποιήσεις να χρησιμοποιούνται σποραδικά, και όπου είναι αναγκαίο και τρίσημοι ρυθμοί, απαγορεύει δε τη μελοποίηση μαθήματος, που σκοπό και προορισμό έχει να ψάλλεται σε ώρες προσευχής και λατρείας, ολοκληρωτικά με τρίσημο ρυθμό.**

1. Αβραάμ Ευθυμιάδης: «Μαθήματα Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής», 1972, σελ. 54.

Ουδεμία θέση έχουν λοιπόν, στις λειτουργικές διαδικασίες των Ιερών ακολουθιών της Εκκλησίας μας, μελωδίες με κοσμικό και χορευτικό χαρακτήρα. Οι μεγάλες παρεκτροπές ξεκινούν κατά κανόνα, από μικρές, απλές και ανυποψίαστες παραφθορές. Θα πρέπει, επί τέλους, κάποτε να μπει κάποια τάξη στα μουσικά πράγματα της Εκκλησίας μας. Θα πρέπει όλοι μας να δούμε με την επιβαλλόμενη και αρμόζουσα σοβαρότητα όλα τα προβλήματα της ιερής μας μουσικής. Ουδείς έχει το δικαίωμα να καινοτομεί και να ενεργεί ανεξέλεγκτα και αυθαίρετα στον ιερό αυτό χώρο.

Φοβάμαι ότι, εδώ και πολύ καιρό, οι αρμόδιοι μουσικοί φορείς, τα κορυφαία ιεροψαλτικά μας σωματεία, αλλά και η Εκκλησία, «μερμινούν και τυρβάζουν περί πολλά» και αδυνατούν να κατανοήσουν τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Εκκλησιαστική μας μουσική. Αδυνατούν να κατανοήσουν την μοναδική ιδιαιτερότητα που έχει για την Εθνική μας ταυτότητα η περιφρούρηση και διατήρηση γνήσιας και μορφολογικά αναλλοίωτης της λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Εκείνο που δεν έχει επίσης κατανοηθεί είναι ότι, μέλημα όλων των Εκκλησιαστικών και ιεροψαλτικών φορέων, ιδιαίτερα δε της ΟΜ.Σ.Ι.Ε. και των διαφόρων μουσικών σωματείων των οποίων ο καταστατικός σκοπός λειτουργίας και δράσης είναι η **«η διαφύλαξη και προαγωγή της Εκκλησιαστικής Βυζαντινής Μουσικής κατά την παράδοση της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας»**, είναι οι δημιουργικές πρωτοβουλίες για έλεγχο και ουσιαστική παρακολούθηση του όλου μουσικού λειτουργικού συστήματος στις Εκκλησίες μας. Πρέπει να συνειδητοποιήσουν όλοι ότι, βασικό τους μέλημα - πέρα από τα καθαρά συνδικαλιστικά θέματα που πρέπει να επιλύουν - πρέπει να είναι όχι μόνο **το παρόν** αλλά και **το μέλλον** της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής μας μουσικής¹.

1. Στις μέρες μας, δυστυχώς, οι μεγάλοι Ιεροψαλτικοί Σύλλογοι, ακόμη και η ΟΜ.Σ.Ι.Ε. αρκούνται να ασχολούνται με τις ίδιες σχεδόν κάθε χρόνο δραστηριότητες στις οποίες δεσπόζουν οι Συναυλίες Βυζ. Μουσικής, τους στόχους και την αξία των οποίων ουδείς βέβαια παραγνωρίζει. Πραγματοποιούνται επίσης, με τη μορφή των εξαιρέσεων, και ορισμένες άλλες, διαφορετικής μορφής, εκδηλώσεις, αλλά τα κύρια και ζωτικά προβλήματα δεν αντιμετωπίζονται. Τα προβλήματα αυτά, εξακολουθούν να υπάρχουν, ταλανίζουν τον ιεροψαλτικό κόσμο και η φθορά της ιερής μουσικής μας συνεχίζεται. Οι ανεξέλεγκτες επεμβάσεις στη μουσική γραφή, οι κατά τις πεποιθήσεις και αντιλήψεις του καθενός ερμηνείες των μουσικών χαρακτήρων, οι, κατά προσωπική αισθητική αντίληψη, μελοποιήσεις, οι, ποικίλης μορφής, ηχογραφήσεις, η χρήση στο ιερό αναλόγιο μαθημάτων με **μέλος** και **ρυθμό**, πέρα από κάθε έννοια και κανόνα εναρμονισμένης σύνδεσης με το πνεύμα της γνήσιας και ζωντανής μουσικής λειτουργικής παράδοσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας είναι **ζωτικά προβλήματα** της μουσικής μας τα οποία, **ατυχώς**, δεν απασχόλησαν ούτε και αυτό το Β' Πανελλήνιο Συνέδριο Ιεροψαλτών που πραγματοποιήθηκε στο Βόλο στις 18 Νοεμβρίου 1995 με συνεργασία της Ι. Μητροπόλεως Δημητριάδος και της ΟΜ. Σ.Ι.Ε. με θέμα: «Προσέγγιση δέσμης Προβλημάτων του Ιεροψαλτικού κόσμου». **Εκφράστηκε όμως ευχή** για μελλοντική σύγκληση Ιεροψαλτικού Συνεδρίου για την επίλυση των προβλημάτων που «συνάπτονται με τη γνησιότητα των ψαλομένων μελών, την αποκάθαρή των, από επείσαστα στοιχεία και τον αρμόδιο έλεγχο επί των διδασκομένων στις Σχολές μαθημάτων»!!!

Πιστεύουμε ότι με τον τρόπο που ο καθένας λειτουργεί, χωρίς κανόνες και περιορισμούς, χωρίς καμία επίβλεψη και εποπτεία, αλλά εντελώς αυθαίρετα και ανεξέλεγκτα, όχι μόνο γενικότερη καταξίωση της Εκκλησιαστικής μας μουσικής δεν πρέπει να προσδοκούμε, αλλά διαγράφονται κίνδυνοι και γι' αυτή την ίδια την επιβίωσή της, τουλάχιστον στη μορφή που πρέπει και καθορίζεται από την ιερή μουσική μας παράδοση.

Κάθε νέα μουσική σύνθεση που φιλοδοξεί να ενταχθεί στο λειτουργικό «ρεπερτόριο» της Εκκλησίας μας πρέπει να εξασφαλίζει την γνήσια «επικοινωνία» και «σύνδεση» με τα «κλασικά» έργα της Ορθόδοξης λειτουργικής μας μουσικής. Η Βυζαντινή Εκκλησιαστική μας μουσική αποτελεί πολύτιμο στοιχείο Εθνικής αυτογνώσεως και ταυτότητας ισάξιο με τη γλώσσα μας και όλοι μας έχουμε **Εθνικό χρέος** να την διαφυλάξουμε ως «κόρη οφθαλμού» από παρείσφρυντα, ποικίλης μορφής και πρέλευσης, ξένα στοιχεία και να την περιφρουρήσουμε «**από παντός ρύπου και μολυσμού**».

«...Μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία, όπου δεσπάζει η παράδοση, δεν έχει θέση η αχαλίνωτη φαντασία, ούτε οι πειραματισμοί, ούτε οι μοντερνισμοί...»

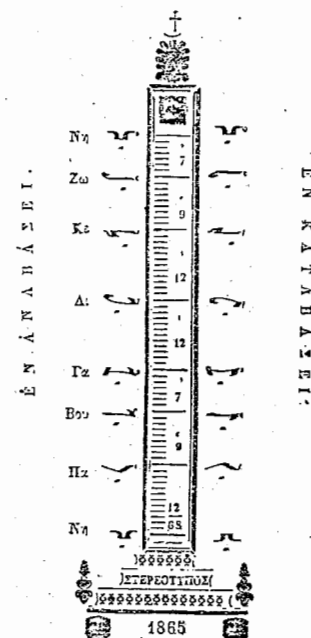
(Γ. Τσατσαρώνης - «Καλοφωνικό ειρμολόγιο» - 1989, σελ. η').

ΤΟ «ΛΕΣΒΙΟ» ΓΡΑΦΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η πρωτότυπος Οκτάχορδος (ή Οκτάηχος)

Διατονική Κλίμαξ

(«Αναστασιματάριον» Αργουσίντομον Γ. Λεσβίου - Αθήναι - 1865)



Για την ιστορία του πράγματος παραθέτουμε την «Οκτάηχο διατονική κλίμακα» του Λεσβίου γραφικού συστήματος ή της «**Αιγινίτιδος**» Μουσικής, όπως αποκαλούσαν οι τότε μουσικολόγοι (1827) τη **Μέθοδο του Γεωργ. Λεσβίου** (Βλ. Α' τόμο, σελ. 79 και 77), επειδή στην Αίγινα έγινε η πρώτη παρουσίαση της μεθόδου (Χειρόγραφης) από τον εφευρέτη. Στην επόμενη σελίδα παραθέτουμε αποσπάσματα «Παραλλαγής» και το Απολυτίκιο «Του Λίθου σφραγισθέντος» από το Αναστασιματάριο που εξέδωσε ο Γ. Λεσβίος το 1865. Εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς αυτό που με πολύ επιμονή προέβαλαν οι υποστηρικτές του Λεσβίου συστήματος, ως «στοιχείο» υπεροχής έναντι του γραφικού συστήματος των τριών διδασκάλων. Δηλαδή ότι το Λεσβίο σύστημα έχει «**χαρακτήρας του ποσού αμεταβόλους**» ενώ η Βυζαντινή μουσική «**...μη έχουσα χαρακτήρας των φθόγγων αμεταβόλους, άλλοτε άλλως εκλαμβάνει αυτούς κατά την περίστασιν καθ' ην η βάσις οδηγήσειεν...**» (Αντώνιος Ιερομόναχος - 1830). Πάντως η ομοιότητα - στο σημείο αυτό - του Λεσβίου συστήματος με το «πεντάγραμμα» της Ευρωπαϊκής μουσικής καθώς και με ορισμένα νεότερα μουσικά συστήματα, είναι εμφανής.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ

Αποσπάσματα από επιστολές προς τον Συγγραφέα
και κριτικά σημειώματα σε εφημερίδες και περιοδικά έντυπα,
κατά χρονολογική σειρά λήψης ή δημοσίευσης.

Ἡ κατὰ τὸ συνεχές διατονικὴ παρὰλλαγή.

Ἡ κατὰ τὸ συνεχές διατονικὴ παρὰλλαγή.

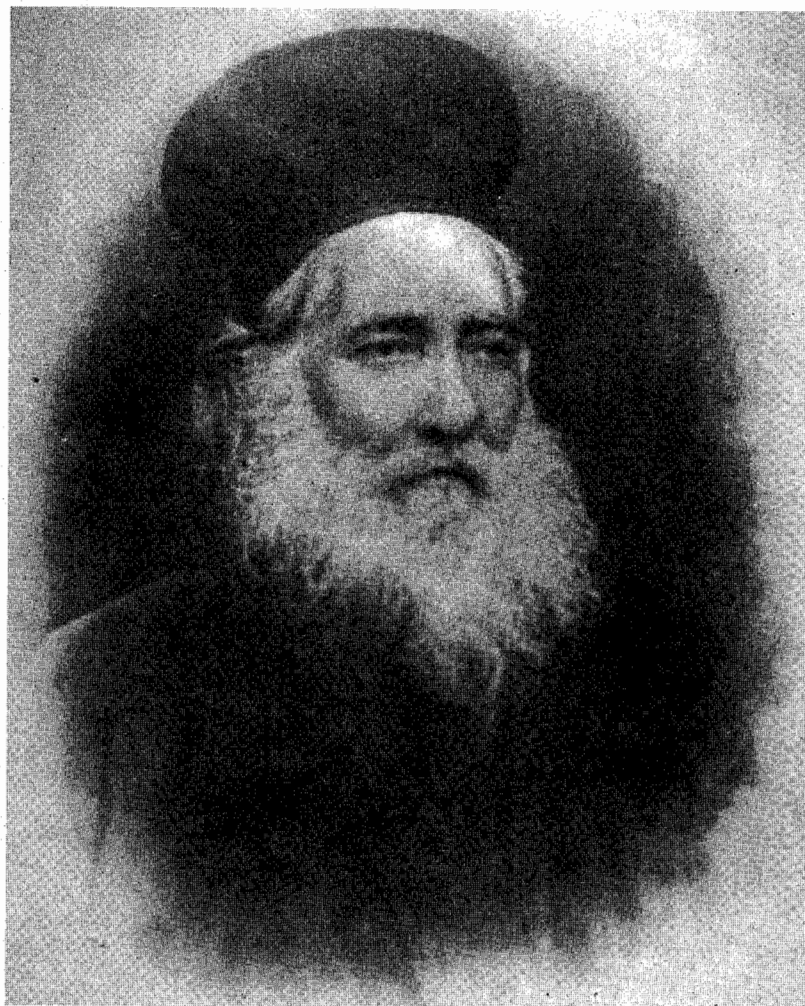
Ἡ κατὰ τὸ συνεχές διατονικὴ παρὰλλαγή.

Ἡ κατὰ τὸ συνεχές διατονικὴ παρὰλλαγή.

Ἡ κατὰ τὸ συνεχές διατονικὴ παρὰλλαγή.

Ἀνυπόστατος, Τρόπος δ. Ἡχος

Ἡ κατὰ τὸ συνεχές διατονικὴ παρὰλλαγή.



Ο ονομαστός Πρωτοψάλτης και μελοποιός
Άνθιμος Λιάτης ο Εφεσιομάγνης, Αρχιδιάκονος.
 Διέπρεψε ως Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος
 και Μελοποιός (Βλ. Α' τόμο σελ. 81).

ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

Πρωτοψάλτης - Χοράρχης
 Αθήνα

28-7-94

«...Σας απευθύνω τα θερμά μου συγχαρητήρια γι' αυτή την επίπονη και άξια παντός επαίνου εργασία σας επάνω στη Βυζαντινή μουσική...».

ΚΑΥΚΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Εθνομουσικολόγος καθηγητής
 τ. Πρωτοψάλτης Μητροπολιτικού Ι. Ναού
 «Παναγίας Φανερωμένης» Αιγίου
 Δημοσιογράφος - Λογοτέχνης
 Πάτρα

31-7-94

«...αντικρύζοντας και το Β' τόμο του έργου σου... δεν μπορώ να κρατήσω τη συγκίνησή μου. Ομολογώ εντυπωσιάσθηκα από την ευρεία πληροφόρηση. Επιβάλλεται, φίλε μου κ. Φίλιππε, όλοι μας όσοι έχουμε σχέση με την Πατρώα Μουσική μας - και όσοι αγαπούμε την Πατρίδα μας θα έλεγα - να σου στήσουμε ανδριάντα, γιατί πέρα από τη μεγάλης σημασίας επιστημονική προσφορά σου στη λειτουργική μας μουσική (και συνθετική ακόμη...) μας προσφέρεις σε όλους εμάς - στην Ελλάδα και πέρα απ' αυτά - τους σκαπανείς του Ιερού αναλογίου, την αγνή, την αληθινή, τη μεγάλη αγάπη σου.

...Ένα μεγάλο ΕΥΤΕ, εκ μέσης ψυχής ήρωα της Εθνικής μας μουσικής παράδοσης, σπουδαίε επιστήμονα, καλλίφωνε ιεροψάλτα και μεγάλε μουσικέ κ. Φίλιππε Οικονόμου. Ο Άγιος Θεός να σ' έχει καλά...».

ΘΕΟΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ-ΔΑΛΑΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ

τ. Πρωτοψάλτης - Χοράρχης
 Καθηγητής Β.Μ. - Συγγραφέας
 Καβάλα

1-8-94

«...Είσθε άξιος θαυμασμού δια τας πολυσχιδείς δραστηριότητάς σας, εις τους τομείς: Βυζ. Μουσικής και "Δημοτικοφανούς" τοιαύτης, εις μελοποιήσεις λυρικών ποιητικών έργων "ανδρών επιφανών" της Ιστορίας του Έθνους μας, αλλά και εις τον τομέα της Εθνικής μας Παιδείας, την οποίαν ως καταξιωμένος Λειτουργός υπηρετήσατε δια της Επιστήμης της Φυσικής.

Ακολουθώς δε, οφείλω να σας συγχαρώ δια την αντικειμενικότητα του χαρακτήρος σας, δεδομένου ότι εις το βιβλίον σας αυτό η βιογραφική παρουσίαση των συναδέλφων, εκ των οποίων ορισμένοι είναι φίλοι μου αγαπητοί, υπήρξε αντικειμενική επί τω λόγω, ότι ένας έκαστος εξ αυτών παρουσιάζεται δια των ιδίων απόψεων και αντιλήψεων αυτού επί του επιμάχου ζητήματος της Βυζ. Μουσικής, ανεξαρτήτως των ιδικών σας αντιλήψεων επί του ζητήματος αυτού...

Εύχομαι υγείαν και δυνάμεις πολλές, προσωπικήν και οικογενειακήν ευτυχίαν...».

ΦΙΛΙΠΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΣΠΥΡΟΣ

Πρωτοψάλτης
 ΣΥΔΝΕΪ
 ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

3-8-94

«...με μεγάλη χαρά έλαβα τα δύο βιβλία σου και σ' ευχαριστώ. Θερμά Συγχαρητήρια. Υπέροχη δουλειά και στους δύο τόμους... εύχομαι υγεία... να συνεχίσεις το ωραίο έργο σου...».

ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΤΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΟΣ

12-8-94

Δημοσιογράφος ANT1
Μέλος Ένωσης Συντακτών
P/T Μέσων
Πάτρα

«...έλαβα το φανταστικό, πράγματι, βιβλίο σας... Επιθυμώ με πολλή συγκίνηση, να σας συγχαρώ. ΕΥΓΕ Σας!. Εγώ βέβαια δεν είμαι επαγγελματίας μουσικός ή ιεροψάλτης (παρ' ότι έχω πτυχίο ιεροψάλτη), ωστόσο, όμως μπορώ κάλλιστα να πω ότι το έργο Σας είναι ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ!! Σας υπόσχομαι δε, σα Δημοσιογράφος, να κάμω τα πάντα για την προβολή του. Ο Θεός να σας χαρίζει υγεία και δύναμη...».

ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΩΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

1-9-94

Καθηγητής Μουσικής - Μελοποιός -
Πρωτοψάλτης - Χοράρχης -
Συγγραφέας Μουσικών βιβλίων
Κάλυμνος

«...πριν και πάνω απ' όλα, διαβάζοντας και το Β' τόμο του περιοπούδαστου έργου σου, αισθάνθηκα να αναδύεται μια μεγάλη αγάπη για τη Βυζαντινή μουσική, τους ανθρώπους της, καθώς και μια ακριβοδίκαιη αντικειμενικότητα, η οποία κάλυψε γνωστούς και άγνωστους δημιουργούς, εκτελετές της πατρώας μας μουσικής, ανεξάρτητα αν αυτοί έζησαν και λειτούργησαν ή και ακόμα βρίσκονται σε δράση, στο Κέντρο ή την Περιφέρεια. Αυτό το θεωρώ ιδιαίτερα σημαντικό, όχι μόνο γιατί αναδεικνύει άγνωστους, αλλά, κυρίως, γιατί αποδίδει και σ' αυτούς την οφειλόμενη τιμή και ακόμα γιατί τους τοποθετεί στο ύψος που πραγματικά αξίζουν. Εύγε.

Πιστεύω ότι με την ολοκλήρωση αυτή του έργου σας, προσφέρετε υψίστη υπηρεσία στην Εκκλησιαστική μας μουσική και ότι αυτό είναι συνέχεια του έργου του Γ. Παπαδόπουλου. Εύχομαι να εκτιμηθεί από όλους όπως το αξίζει... Το όλο βιβλίο θα το συστήσω ενθέρμως στους εν Ελλάδι μαθητές μου... Θερμά συγχαρητήρια, μεγάλες ευχαριστίες και πολλές ευχές για μακροημέρευση και υγεία ούτως ώστε να συνεχίσετε το θεάρεστο έργο σας...».

ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ

2-9-1994

Έτος 19ο, Αρ. Φ. 757
ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
Δημοσιογράφος - Ποιητής -
Λογοτέχνης
Αίγιο

«Σε ιδιαίτερα φροντισμένη και επιμελημένη έκδοση κυκλοφόρησε το νέο βιβλίο του συμπολίτη κ. Φ. Οικονόμου... Το νέο βιβλίο αποτελεί συνέχεια και ολοκλήρωση του δίτομου έργου... και έρχεται να πλουτίσει με πολύτιμο ερευνητικό υλικό τη Μουσική Γραμματολογία, ενώ λειτουργεί και σαν απαραίτητος οδηγός σε όσους ασχολούνται ή πρόκειται ν' ασχοληθούν με την ιστορία και την τέχνη της Βυζ. Μουσικής. Ο Τόμος αριθμεί 380 μεγάλες σελίδες και περιλαμβάνει... καθώς και πέντε μελετήματα με γενικό τίτλο "Ειδικά θέματα" στα οποία καταδεικνύεται η εναισθησία, η βαθειά μουσικολογική γνώση, η πνευματική καλλιέργεια και η ακλόνητη πίστη του συγγραφέα στη διαχρονική αξία της Βυζ. μουσικής... Ακολουθεί ένα πολύ γλαφυρό και ενημερωτικό Ανθολόγιο Πρωτοψαλτών... Στις

σελίδες αυτές οι παλαιοί αιγίωτες θα συναντήσουν και θα θυμηθούν αγαπημένα ονόματα ιεροψαλτών που ελάμπρυναν τις εκκλησίες του Αιγίου και είναι σήμερα φευγάτοι από τη ζωή...».

ΣΠΕΤΣΙΩΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

15-9-94

Σχολικός Σύμβουλος
Καθηγητής Β. Μουσικής
Πρωτοψάλτης - Χοράρχης
Αθήνα

«...Στο Β' τόμο ξεχωρίζει κανείς τη νηφαλιότητα και το μεγαλείο της ψυχής σας, καθώς περιγράφετε τη χορεία των ιερουργών της μουσικής του Γένους μας.

Ήρεμη συνείδηση, σωστή κρίση, δίκαιη και οφειλόμενη αναφορά στο έργο του καθενός χωρίς μικρότητες και "ιεροψαλτικά πάθη". Θερμά σας συγχαίρω... Να είσθε πάντα υγιής και χαρούμενος...».

ΣΚΟΥΛΙΚΑΡΙΤΗΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ

19-9-94

Μουσικολόγος Ερευνητής
Συγγραφέας - Εφευρέτης μουσικών
οργάνων Βυζ. Μουσικής
Αθήνα

«...και πάλιν εθαύμασα την τάξιν και λεπτομερή διάταξιν των όσων εν αυτό περι την βιομικρογραφίαν ζωής τη Βυζ. μουσική ενός εκάστου εξ' ημών περιγράφετε... διερωτώμαι: Ποιος θα γράψει και πότε για τη δική σας περί την Βυζ. μουσικήν προσφοράν;... Σας θαυμάζω και πάλιν, εν ταυτώ δε και σας συγχαίρω ειλικρινά για το μεγάλο έργο σας αυτό...».

ΑΝΔΡΟΥΑΙΔΑΚΗΣ ΜΑΝΟΛΗΣ

21-9-94

Διδάκτωρ Φιλολογίας Π.Α.
Διπλωματούχος Β.Μ.
Ηράκλειο
Κρήτης

«...Ο Β' τόμος έχει εμφανή τα σημεία μιας προσεγμένης εργασίας χωρίς να αποφεύγονται οι υποκειμενικοί χρωματισμοί... τουλάχιστον αυτοί που βρίσκονται σε μεγάλη ηλικία δικαιούνται να είναι πολυγραφότατοι για να μάθει ο πολύς κόσμος την πολυσήμαντη προσφορά τους. Ωστόσο η καταγραφή των εργατών και διακονούντων τη βυζαντινή Παιδεία αποτελεί σημαντική προσπάθεια που εμφανίζει τη βαθειά πίστη απ' ενός του γράφοντα και απ' ετέρου το εύρος και την ποιότητα των σπουδάζόντων περί τα βυζαντινά. Πιστεύω πως αυτή η προσπάθεια θα αποτελέσει σοβαρό κίνητρο για τη σοβαρότερη αντιμετώπιση της βυζαντινής Παιδείας απ' όλους τους αρμοδίους... Ευχαριστώ από καρδιάς για την αγάπη σας. Ο Θεός να σας ενδυναμώνει...».

ΜΠΟΥΧΑΓΙΕΡ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

21-9-94

Καθηγητής Βυζ. Μουσικής
Πρωτοψάλτης - Χοράρχης
Πάτρα

«...έλαβα και το Β' τόμο του μουσικολογικού βιβλίου σας, προϊόν της εκτίμησης και αγάπης προς τους συναδέλφους... σας συγχαίρω και για τον Α' τόμο του σπουδαίου και

ωφελίμου, για οιονδήποτε ασχολούμενο με τη μουσική, βιβλίου σας, ευχόμενος υγεία και μακροημέρευση, προς συνέχιση της πολύτιμης εργασίας σας...».

ΓΩΝΙΩΤΑΚΗΣ ΜΙΧΑΗΛ

22-9-94

Θεολόγος - Γυμνασιάρχης

Πρωτοψάλτης

Νεάπολη

Κρήτης

«...Θέλω να σας συγχαρώ για την όντως αξιόλογη εργασία σας... η οποία κάλυψε ένα μεγάλο κενό στη Βυζαντινή Μουσική...».

ΠΑΠΑΔΕΞΙΟΥ ΝΕΣΤΩΡ

26-9-94

Πρωτοψάλτης - Μελοποιός

Χοράρχης

Εκδότης Μουσικών βιβλίων

Βασιλικά

Θεσσαλονίκη

«...πιστέ εργάτη της Βυζαντινής και λατρευτικής του Δαμασκηνού τέχνης, Σας συγχαίρω μ' όλη την ψυχή για το μεγάλο, μνημειώδες έργο σας.

...συναισθάνομαι απόλυτα τα ανώτερα και ιερά συναισθήματα τα οποία σας διέπουν.

Η ανάγνωση του μεγάλου έργου σας είναι βέβαιη απ' όλους, όμως την πραγματική ανταμοιβή και αναγνώριση μόνο από τον Πανάγαθο Θεό θα τη λάβετε πλήρως...».

ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ ΗΛΙΑΣ

26-9-94/27-3-95

Πρωτοψάλτης - Χοράρχης

Μουσικοδιδάσκαλος

ADELAIDE

SOUTH AUSTRALIA

«...Μόλις επήρα τα βιβλία σας και διάβασα το περιεχόμενό τους, ήταν σαν να μου έδιναν όλο το θησαυρό της γης... Εδώ κ. Οικονόμου προσπαθούμε να κρατήσουμε τις παραδόσεις της Β.Μ. στην τόσο μακρινή αυτή χώρα.

Πάνω στα δικά σας βιβλία έκανα ολόκληρη εργασία συλλέγοντας τόσα στοιχεία. Συγχαρητήρια... Θα ήθελα να σας διαβιβάσω τα ειλικρινή συγχαρητήρια και τις μεγάλες ευχαριστίες και όλων εδώ που είχαμε τη χαρά να πάρουμε τα βιβλία σας. Και οι δύο τόμοι, αποτελούν αναμφισβήτητα ένα πολύτιμο και περισπούδαστο έργο, το οποίο θα βοηθήσει πολλούς όσους ασχολούνται με την Εκκλησιαστική Βυζ. Μουσική.

Για μας τους απόδημους εδώ στους μακρινούς αντίποδες, όχι μόνο θα βοηθήσει τα μέγιστα στις προσπάθειές μας για τη διατήρηση και προώθηση τόσο της ψαλτικής τέχνης, αλλά και για την Ορθόδοξη Εκκλησία μας θα αποβεί σημαντική προσφορά... Η βοήθεια για μας θα είναι μεγάλη... γιατί η προσπάθεια και το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν οι νέοι μας της δεύτερης και τρίτης γενιάς εδώ στη μακρινή Αυστραλία γίνεται κάτω από τις πλέον δυσμενείς συνθήκες που ίσως οι περισσότερες απ' αυτές, να είναι άγνωστες και ακατανόητες στην Ελλάδα...».

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ

4-10-94

Ο Μητροπολίτης

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Βόλος

«...σας συγχαίρω για τον κόπον του απαρτισμού ενός τόσο εκτεταμένου καταλόγου, με βραχεία μεν πλην πλήρη κατά το δυνατόν βιογραφικά σημειώματα, που αποδίδουν την συμβολήν εκάστου εις την συντήρησιν και προβολήν του Βυζαντινού μουσικολογικού μας πλούτου. Εύχομαι να έχετε υγείαν και κάθε καλό, ώστε να συνεχίσετε με το ίδιο ενδιαφέρον την δημιουργικήν σας ενασχόλησιν με την ιστορίαν της Εκκλ. μας μουσικής και τους αξίους μύστας της».

ΧΑΛΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

4-10-94

Οικονομολόγος - Ασφαλιστής Σύμβουλος

Πρωτοψάλτης

U.S.A.

«...Δια της παρούσης μου, δεν είναι δυνατόν να σας εκφράσω τα συγχαρητήριά μου. ΕΙΝΑΙ ΑΝΕΠΙΧΑΛΗΠΤΟΣ Η ΟΛΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΑΣ. ΕΥΓΕ ΣΑΣ... Σας εύχομαι Υγείαν για συνέχισιν και άλλων έργων Σας...».

ΑΓΓΕΛΙΝΑΡΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

19-12-94

Φιλολόγος - Μουσικολόγος

Μουσικοϊστοριοδίφης

Συγγραφέας

Αθήνα

«...Σας αξίζουν πολλά συγχαρητήρια για τη συγκέντρωση τόσων πληροφοριών, όχι μόνον εκείνων που είναι εγκατεσπαρμένοι σε σπάνια βιβλία και δυσεύρετα περιοδικά, αλλά εκείνων που οφείλονται αποκλειστικά και μόνο στην προσωπική επαφή σας με ένα πολύ μεγάλο αριθμό συγχρόνων μας μουσικοδιδασκάλων και Ιεροψαλτών.

Οι πληροφορίες αυτές νομίζω ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικές, γιατί αποτελούν μαρτυρίες των δραστηριοτήτων όλων των φορέων της ψαλτικής μας τέχνης, η οποία ύστερα από τους κλυδωνισμούς τους οποίους υπέστη επί ένα και πλέον αιώνα (1840-1950), κατόρθωσε να απαλλαγεί από τις πρόχειρες διασκευές και τις άστοχες ψευδοεναρμονίσεις, που αλλοιώνουν επικίνδυνα το ύφος και το ήθος της μακραίωνης μουσικής μας παράδοσης, και να αποκαταστήσει την πραγματική φυσιογνωμία της.

Ευχόμενος υγεία, δύναμη σωματική και πνευματική για την εκπλήρωση όλων των ευγενικών επιδιώξεών σας, καθώς και καλή υποδοχή του βιβλίου σας από τους ανθρώπους των Γραμμάτων και της Τέχνης, Σας χαιρετώ και σας ευχαριστώ...».

ΜΑΥΡΑΓΑΝΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

5-10-95

Μουσουργός - Καθηγητής Μουσικής

Στρ. Σχ. Ευελπίδων - Ελλην. Ωδείου

Πρωτοψάλτης

Αθήνα

«...Έλαβα με ιδιαίτερη χαρά το νέο σας έργο... Αμέσως με βουλμία το εφυλλομέτησα, edιάβασα τον Πρόλογο, τις σημειώσεις σου, πολλά ιστορικά στοιχεία Β.Ε. Μουσικής, τα οποία ευρίσκονται διεσπαρμένα εις εκατοντάδας ίσως και χιλιάδας τόμων. Δια του

ως άνω έργου σας γίνονται γνωστοί ακάματοι εργάται της τε Πατρώας ημών Βυζ. Μουσικής ως και πλείστοι ποιηταί, υμνογράφοι και συνθέται της ιεράς Υμνωδίας, των οποίων τα ονόματα έχει καλύψει ο χρόνος...

Θαυμάζω την άοκνον και μετά ζήλου προσπάθειάν σας δια την συλλογήν των βασικών και σπουδαιότερων στοιχείων καθώς και δια την μέθοδον, ήτις σας διακρίνει ως δόκιμον μουσικόν και συγγραφέα, γνωρίζοντα πολλά και δια των ολίγων πολλά διδάσκοντα.

Το ανωτέρω έργο σας αποτελεί μέγα εφόδιον δι' άπαντας τους την Βυζ. μουσικήν σπουδάζοντας, ιεροψάλτας, φίλους της Βυζ. μουσικής, φοιτητάς Θεολογίας και Βυζαντινής Φιλολογίας, φοιτητάς Ωδείων και Παιδαγωγικών Ακαδημιών.

Μετ' απείρου Χριστιανικής αγάπης και θερμών συγχαρητηρίων...».

ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

5-10-94

Εφημερίδα

ΚΥΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Φιλολόγος - Θεολόγος

Πρωτοψάλτης - Εκδότης

Δημόσιογράφος

Αρναία

«...Πρόσφατα κυκλοφόρησε σε δύο πολυσέλιδους τόμους η αξιόλογη ιστορικομουσικολογική μελέτη του Αιγιώτη Καθηγητή Φυσικής κ. Φ.Ο. με τίτλο:... Στον Α' τόμο με συνοπτική ιστορική ανασκόπηση δίνεται η εικόνα της διαχρονικής πορείας της Εκκλ. Μουσικής από τους πρώτους αποστολικούς χρόνους μέχρι σήμερα. Ο Β' τόμος είναι ολοκληρωτικά αφιερωμένος στην καταγραφή και περιληπτική βιογράφηση των σημαντικότερων Πρωτοψαλτών, ...και μουσικοδιδασκάλων του αιώνα μας. Ανάμεσα στους βιογραφούμενους είναι και οι Χαλκιδικιώτες ψάλτες:... Αξίζει κάθε έπαινος στον κ. Φίλιππο Οικονόμου».

ΚΟΥΤΣΙΚΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

11-10-94

Λυκειαρχής

Πρωτοψάλτης - Χοράρχης

Φαρκαδόνα

Τρικάλων

«Το δίτομο Ιστορικό πόνημα «ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΥΜΝΩΔΙΑ» του κ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ διακρινόμενο όχι μόνο από την απαιτούμενη γλαφυρότητα και πληρότητα, αλλά και την ακαταμάχητη επιστημονική τεκμηρίωση, δεν αποτελεί απλά ένα πολύτιμο βοήθημα για κάθε Μουσικό και φιλόμουσο, αλλά κυρίως ένα έργο που θεωρείται μνημείο της Αθάνατης και Μοναδικής Ελληνικής μας Παράδοσης. Επιβάλλεται να λάβει ΕΘΝΙΚΕΣ διαστάσεις.

Εκφράζουμε τα θερμά ανυπόκριτα και ειλικρινή συγχαρητήρια».

ΠΑΛΑΚΙΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ

20-10-94

Αρχων Πρωτοψάλτης Ιεράς Αρχ/της Κων/πόλεως

Μουσικοδιδάσκαλος

Άρτα

«...Σας συγχαίρω για την έκδοση και του Β' τόμου του βιβλίου σας... και σας ευχαριστώ πάρα πολύ για την καλοσύνη που είχατε να συμπεριλάβετε στο βιβλίο σας και το βιογραφικό μου...».

ΠΑΣΧΑΛΟΥΔΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

26-10-94

Πρωτοψάλτης

Δ/ντής Λυκείου

Θεσσαλονίκη

«...Σε συγχαίρω θερμότατα για την εξαιρετική σου δουλειά στο χώρο των ψαλτικών μας πραγμάτων. Όταν διεξερχόμουν τις σελίδες του Α' τόμου του βιβλίου, έβλεπα όχι μόνον τον Πλούτο των στοιχείων της ψαλτικής τέχνης, αλλά και την εξαιρετική σου συνθετική ικανότητα να δώσεις μέσα στις σελίδες του έργου σου ό,τι σημαντικότερο υπήρξε σε πρόσωπα και πράγματα στο χώρο της Βυζ. Μουσικής. Ο Β' τόμος της εργασίας σου είναι εξίσου σπουδαίος και πολύτιμος. Με γλαφυρό ύφος και εξαιρετική διεισδυτική ικανότητα κατόρθωσες να παρουσιάσεις, συνθετικά το βίο και το έργο επώνυμων ψαλτών του 20ού αιώνας.

Το έργο σου ασφαλώς θα παραμείνει στην ιστορία της Εκκλησιαστικής μας μουσικής, γιατί πιστεύω πως είναι ένα από τα σημαντικότερα έργα μετά το κλασικό έργο του Γεωργίου Παπαδοπούλου «Συμβολαί...». Εύχομαι ο Θεός να σε ενδυναμώνει για να μας χαρίσεις και άλλα έργα...».

Η ΑΓΓΙΑΛΕΙΑ

Έτος 40, Αρ.Φ. 192

ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Εκδότης - Διευθυντής

Αίγιο

«Ο Φίλιππος Οικονόμου είναι γνωστότατος όχι μόνο στην Αιγιάλεια, αλλά και στο Πανελλήνιο για τις μελέτες του και τις επιδόσεις του στη Βυζαντινή Μουσική...

Μνημειώδες είναι το έργο του Φίλιππου Οικονόμου στον τομέα της Βυζαντινής Μουσικής. Πέρα από τη δημιουργία και δραστηριοποίηση του Συλλόγου Φίλων Βυζαντινής Μουσικής Αιγιάλειας, του οποίου είναι η ψυχή, δεν σταμάτησε να καλλιεργεί σε βάθος τη Βυζαντινή Μουσική, με αποκορύφωμα το αριστουργηματικό ορατόριο που έγραψε σε ποίηση του Γιάννη Ανδρικόπουλου και παρουσιάστηκε πέρου στο Αίγιο και στα Καλάβρυτα με τίτλο «Αίμα και μύρο νεομαρτύρων Καλαβρυτινών» με τη συνεργασία ολόκληρου σχεδόν του πολιτιστικού δυναμικού της περιοχής μας.

Αλλά, φύση ανήσυχη, ο Φίλιππος Οικονόμου δεν αρκέστηκε μόνο στον τομέα της μουσικής δημιουργίας. Στον ελεύθερο χρόνο του έπιασε το μολύβι και το χαρτί και παρήγαγε πλούσιο επιστημονικό και μουσικολογικό συγγραφικό έργο, προϊόν μάθησης και έρευνας. Λίγες μέρες προ των εκλογών κυκλοφόρησε το βιβλίο του «Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική και Ψαλμωδία» που είναι ο δεύτερος τόμος της ιστορικομουσικολογικής μελέτης που δημοσίευσε πριν από λίγα χρόνια με τον ίδιο τίτλο.

Στο βιβλίο αυτό ο πολυμαθέστατος συγγραφέας παρουσιάζει τις μεγαλύτερες φυσιογνωμίες της τέχνης της Βυζαντινής Μουσικής, καθώς και καταξιωμένα ονόματα ψαλτών και ιεροψαλτών, που εντρυφήσαν στο πανέμορφο αυτό είδος μουσικής.

Ο Φίλιππος Οικονόμου είναι ένα από τα πιο φωτεινά σύγχρονα πολιτισμικά δείγματα της Αιγιάλειας. Το ταλέντο του ξεπέρασε τα όρια της περιοχής μας και εντυπωσίασε όλους τους ειδικευμένους στη δύσκολη αυτή τέχνη. Εμείς οι συμπατριώτες του τον ευχαριστούμε για το έργο του και του ευχόμαστε να είναι πάντα καλά και να μας δώσει κι άλλα δείγματα της τέχνης που με τόση συνέπεια καλλιεργεί».

ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

14-11-94

Πρωτοπρεσβύτερος
Εκπαιδευτικός - πρώην Πρωτοψάλτης
Πάτρα

«...δεχθείτε τα θερμά συγχαρητήριά μου για το έργο σας στη Βυζαντινή Μουσική. Πράγματι είναι κάτι που έλειπε απ' όλους μας. Πιστεύω ότι θα απολαύσουμε και άλλα τέτοια.

Ο Θεός να Σας χαρίζει υγεία και δύναμη...».

ΜΑΤΙΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

27-11-94

Πρωτοψάλτης
Κρόκος - Κοζάνης

«...Μέσα στις λίγες γραμμές που σας γράφω δεν είναι δυνατό να μιλήσω για το θαυμάσιο αυτό δημιούργημα... Είναι ένα σπουδαιότατο βοήθημα... Ομολογώ ότι έμεινα κατάπληκτος από τα σπάνια στοιχεία που διάβασα και που δεν ήξερα πριν. Είστε άξιος κάθε επαίνου και συγχαρητηρίων.

Το έργο σας θα μείνει μνημειώδες στους αιώνες. Αποτελεί ένα κόσμημα μουσικής βιβλιοθήκης και για κάθε Έλληνα, ο οποίος οφείλει να γνωρίζει την Ιστορία της Ψαλτικής Τέχνης.

Είναι ένας φωτεινός Φάρος στο Εκκλησιαστικό στερέωμα και στον Ιεροψαλτικό κόσμο...

Εύχομαι ο πανάγαθος Θεός να έχει πάντα καλά εσάς και την οικογένειά σας...».

ΠΑΓΑΝΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

23-12-94

Διευθυντής Λυκείου
Φιλόλογος
Φιλιατρά

«...Σου είμαι ευγνώμων για την τιμή να με κάνεις κοινωνό ενός τόσο σπουδαίου έργου σου, που μου έδωσες την ευκαιρία να μελετήσω και να γνωρίσω τον πλούτο της Βυζ. Μουσικής, τις ρίζες και την εξέλιξή της.

Οι ειδικοί σου εξέφρασαν την εμπεριστατωμένη εκτίμησή τους για τη σοβαρότητα και την αξία τη μεγάλη της μελέτης σου αυτής. Σε παρακαλώ όμως να δεχθείς και τα δικά μου ταπεινά συγχαρητήρια και τη βαθιά εκτίμησή μου και για το έργο σου αυτό και την εν γένει δραστηριότητά σου, που αποτελεί μεγάλη τιμή για την Ελίξη και το Αίγιο. Χαίρομαι και εγώ για την πάγκοινη αναγνώρισή...

Εύχομαι στο Θεό να σε έχει καλά και να σου δίνει δύναμη να συνεχίσεις αυτή τη ζηλευτή δραστηριότητα, που αναδεικνύει τον άνθρωπο και τον Πολιτισμό...».

ΙΕΡΑ ΚΟΙΝΟΒΙΑΚΗ ΜΟΝΗ

28-12-94

ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

«...Ελάβομεν προσφάτως τους δύο τόμους (Α' και Β') της «Βυζαντινής...» πόνημα Υμέτερον, λίαν αξιόλογον και εμβριθές εις το αντικείμενον του... συγχαίρομεν Υμάς δια την σημαντικήν ταύτην εκδοτικήν προσπάθειαν. Ήδη κατέλαβεν την οικείαν αυτώ θέσιν εν τη Μοναστηριακή ημών βιβλιοθήκη. Ευχόμεθα από καρδιάς όπως ο Πανάγαθος Θεός ημών... χορηγεί προς Υμάς... πάντα τα προς σωτηρίαν αναγκαία και Ουρανών Βασιλείαν. Αμήν...».

ΕΡΕΥΝΑ ΑΙΓΙΟΥ

4-1-95

Έτος Θ' - Αρ.Φ. 344
ΦΛΟΓΕΡΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ
Δημοσιογράφος - Εκπ/κός
Αίγιο

«Όταν γίνεται λόγος για το Φίλιππο Οικονόμου εκτός από την κύρια επαγγελματική του ιδιότητα του εκπαιδευτικού, αυτός θ' αφορά ή σε εκκλησιαστική βυζαντινή μουσική ή σε δημοτικό τραγούδι. Και τα δύο μέσα στο παραδοσιακό πνεύμα που τα γέννησε και τα εξέθρεψε, από τα βυζαντινά και δώθε χρόνια. Αυτό το πνεύμα της γνήσιας παράδοσης, που δυστυχώς αλλοιώνεται και παραλλάσσεται ενσυνείδητα ή λόγω εγκατάλειψης και άγνοιας των αρχικών κανόνων, ο Φιλ. Οικονόμου υπηρετεί με γνώση, βαθύ αίσθημα αφοσίωσης και φυσικό τάλαντο, συνέπεια των οποίων είναι εκτός του πρακτικού μέρους, οι δύο ογκώδεις τόμοι που εξέδωσε, τον πρώτο το 1992 και το δεύτερο φέτος το Σεπτέμβρη, αλλά συνέπεσε με τις δημοτικές εκλογές και μόλις τώρα δίνεται η ευκαιρία να αποθαυμάσουμε το μέγεθος και το μόχθο αυτής της καινούργιας δουλειάς - που συμπληρώνει την προηγούμενη - και ολοκληρώνει θα λέγαμε, χάρη στη μεθοδικότητα που ακολουθεί η έρευνα του συγγραφέα σε πρόσωπα της εκκλησιαστικής βυζαντινής ποίησης και μελωδίας, εποχές και σχολές που δημιούργησαν ονομαστοί μαίστορες οι οποίοι διέλαμψαν και τίμησαν το ιερόν αναλόγιον κάθε εποχής, διασώζοντας και μεταδίδοντας την αλήθεια και τη χάρη του βυζαντινού μέλους, που η χροιά του τόνισε την κλίμακα του δημοτικού τραγουδιού και έκτοτε εκκλησιαστική βυζαντινή μελωδία και δημοτικός μουσικός λόγος (φωνητικός και ενόργανος) να δένονται με εσωτερική συνοχή και να ξεκινάνε περίπου από την ίδια βάση...

Ο ΝΕΟΣ τόμος μεγάλου μεγέθους (17Χ24) σε ωραίο κρεμ χαρτί, με ευανάγνωστη στοιχειοθέτηση και χαρακτηριστικά διακοσμητικά, βιογραφεί τους σημαντικότερους λαϊκούς και κληρικούς, πρωτοψάλτες, λαμπαδάριους, μουσικοδιδασκάλους, χοράρχες, μελετητές, ερευνητές, θιασώτες και μύστες της εκκλησιαστικής βυζαντινής μουσικής, στον 20όν αιώνα. Καταγράφει επίσης συλλόγους και σχολές, από το 1748 (Αθωνιάδα) μέχρι πολύ πρόσφατα και Μητροπόλεις και Μητροπολίτες, που έχουν ιδρύσει και λειτουργούν τέτοιες σχολές ανά την επικράτεια.

Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΑΣ αυτή, για ένα έργο τόσο εξειδικευμένο και για το φίλο Φίλιππο Οικονόμου, δεν αποτελεί κριτική της προσπάθειάς του, εκτός από μια παρουσίαση στο ευρύτερο κοινό που διαβάξει την εφημερίδα μας, του τι μπορεί να προσφέρει καθένας όταν δεν αδιαφορήσει και το κυριότερο δεν "κρύψει το τάλαντό του εις την γην". Φτάνει να συμβιβαστεί με το σκληρό μόχθο που απαιτούν τέτοιες ενέργειες και το οικονομικό ρίσκο που τις συνακολουθεί. Συμπληρώνοντας δε και το κενό της βιβλιογραφίας στο χώρο του, το βιβλίο τούτο γίνεται ο συναρξιστής των εραστών της τέχνης του εκκλησιαστικού βυζαντινού μέλους και ως προς το συγκεκριμένο τούτο σημείο η προσφορά του κ. Φ. Οικονόμου είναι πολύτιμη».

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

12-1-95

Διευθυντής
ΠΑΛΛΑΔΙΟΥ ΩΔΕΙΟΥ
Αθήνα

«...Σας συγχαίρω γι' αυτήν την ιστορικομουσικολογικήν μελέτη. Είναι πολυσήμα-ντο έργο. Είναι έργο ζωής και θα συντελέσει τα μέγιστα στους σπουδάζοντες και μη την Βυζαντινήν Εκκλησιαστική Μουσική...».

+ π. ΤΣΙΝΑΡΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

16-95

Πρωτοπρεσβύτερος της
Μ.Χ.Ε. και Εφημέριος του
Π.Π. Ναού Αγίου Γεωργίου
Φαναρίου
Κωνσταντινούπολη

«Αγαπητέ μου Διδάσκαλε

Έτσι αποκαλούμε εδώ τους μεγάλους μας Ψάλτας, και συνηθίζοντας από μικρά παιδιά μπαίνουμε στο νόημα της ιεροψαλτικής και μετά τους φωνάζουμε «Αρχόντας» όπως είστε εσείς. Προχθές που άκουσα τη φωνή σας, στο τηλέφωνο, συγκινήθηκα πολύ. Χάρηκα δε ιδιαίτερος που με τηλεφωνήσατε. Τιμή μεγάλη για μένα... σας βεβαιώ ότι δεν υπάρχουν άνδρες λόγοι σαν εσάς να ερευνούν και να συγγράφουν τέτοια μνημειώδη έργα... είμαι ογδοηκοντούτης και υπηρετώ τον Κύριο και τα Γραφεία του Πατριαρχείου εν τω μέτρω των δυνάμεών μου. Εύχομαι και σεις να υπηρετείτε Αυτόν μέχρι του να εφαρμόζεται το «ψαλώ τω Θεώ μου έως υπάρχω»... Σας ευχαριστώ και σας εύχομαι υγεία, μακροημέρευση και πάσαν ευτυχίαν εν τη ζωή...».

ΙΕΡΟΘΕΟΣ Ο ΦΙΛΟΘΕΪΤΗΣ

17-1-95

Μελοποιός - Εκδότης μουσικών βιβλίων
Ι.Μ. Φιλοθέου
Άγιον Όρος

«...Έλαβα τα 2 βιβλία σας και πολύ σας ευχαριστώ και σας συγχαίρω... τις καλλιτέρες και θερμότερες ευχές μου για μακροημέρευσιν, ψυχοπνευματικά αγαθά και κάθε Μουσικήν επιτυχίαν.

Το βιβλίον Νο 5 εις ένδειξιν εκτιμήσεως για το έργο σας...».

ΚΑΣΤΑΝΗΣ ΣΑΡΑΝΤΟΣ

27-1-96

Επισμηναγός Ε.Α.
Πρωτοψάλτης
Αθήνα

«...Επιθυμώ να σας συγχαρώ για το έργο σας, που πιστεύω ότι είναι πολύ σημαντικό και ιστορικό για τον κλάδο μας σύγγραμμα, γεγονός... Είμαι σίγουρος ότι το έργο αυτό θα τύχει της πλήρους ανταπόκρισης των συναδελφών και να έχετε υγεία και δύναμη για την ολοκλήρωση της επίπονης αυτής προσπάθειάς σας και άλλων μελλοντικών...».

ΜΑΝΙΟΥΔΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

28-1-96

Καθηγητής - Μουσουργός
Μουσικοδιδάσκαλος - Πρωτοψάλτης
Χανιά

«...Σας συγχαίρω θερμά για την πλουσιώτατη καλλιτεχνική συγγραφική εργασία σας, την οποία προσφέρετε στην Ελληνική Κοινωνία μας...».

ΠΑΟΥΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

30-1-96

Καθηγητής Βυζ. Μουσικής
Δ/τής Ελληνικού Ωδείου
Παρ. Χολαργού
Πρωτοψάλτης
Αθήνα

«...Σε συγχαίρω θερμά για τη συγγραφική σου προσφορά στο χώρο της ψαλτικής τέχνης...».

ΠΑΤΡΑΜΑΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

22-2-95

Πρωτοψάλτης
Πρόεδρος Συλλόγου Ιεροψαλτών
Ιωαννίνων - Χοράρχης
Ιωάννινα

«...Έθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες για το ωραίο βιβλίο σας. Συγχαρητήρια. Είθε ο Θεός να σας αξιώνει να γράφετε και άλλα τέτοια βιβλία».

ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΣ

12-2-95

Βουλευτής Αχαΐας
Πρώην Πρωτοψάλτης
Πάτρα

«...Ομολογώ πως το ιστορικό μουσικολογικό σου έργο αποτελεί κόσμημα, τόσο για την αξία της Χριστιανική πίστης, όσο και της Ψαλτικής Τέχνης ως καρπός αγάπης του Θεανθρώπου προς το ποιμνίό του.

Πράγματι η εν λόγω μελέτη αποτελεί όχι μόνο ιερή παρακαταθήκη αλλά και σημαντικό βήμα προόδου στα πολιτιστικά δρώμενα του τόπου μας, αφού κορυφώνεται με τη σύγχρονη πραγματικότητα και αναζητούνται οι συγγένειες και τα όριά της με αυτήν. Πέραν αυτού η γόνιμη κριτική στάση σε ορισμένα σημεία ενισχύει το σεβασμό προς τη μεγάλη παράδοση. Εύχομαι η προσπάθειά σας να γίνει εφαλτήριο για την παρατέρα προώθηση της Εκκλησιαστικής Μουσικής...».

ΤΑ ΝΕΙΑΤΑ

Απρίλιος 1995

Διμηνιαία Έκδοση
Αποφοίτων των Χ.Μ.Ο.
ΠΕΤΡΙΔΗΣ ΧΑΡΗΣ

Αθήνα

«...Καρπός των μουσικών σπουδών και ενασχολήσεων του Φ.Ο. είναι το δίτομο έργο, που θεωρείται πολύ αξιόλογο από τους ειδικούς και έχει πολλά να δώσει σε όποιον μελετήσει με προσοχή, ιδιαίτερα σε όσους ασχολούνται με το αναλόγιο. Ο Συγγραφέας πιστεύει ότι η Ελληνική μας μουσική παράδοση «μαρτυράει με τον καλύτερο τρόπο την αδιάσπαστη συνέχεια του Ελληνισμού από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα...».

+ ΤΖΑΝΙΔΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

10-4-95

Καθηγητής Θεολόγος
Υπ/ντής Σχολής Β.Μ.Ι. Μητροπόλεως
Κυδωνίας - Αποκορώνου
Ιεροψάλτης
Χανιά

«...Εξωτερικεύσατε σε γραπτά κείμενα τον πλούτο των μουσικών και μουσικολογικών σας σπουδών. Πλούτο απύθμενο από τον οποίο λαμβάνει έκαστος που επιζητεί να μάθει τη Μαθουσία σε ηλικία και Αβραμιαία εις αναψυχή και ευγένεια Μουσική της καθ' ημάς Ανατολής... Το έργο σας ανοίγει δρόμο και διάθεση για να γνωρίσουν οι υπηρετές των Αναλογίων το παρελθόν της μουσικής και τα μεγάλα αναστήματα, τα οποία με γνώσεις και με ταπείνωση μας πρόσφεραν τέτοιο θησαυρό, τα μελίσματα της πίστης μας.

Συγχαίρω για τη δομή και τη σαφήνεια καταγραφής της ύλης από εποχή σε εποχή. Γνώμη μου είναι ότι, μετά την προσφορά του Γ. Παπαδοπούλου: «Συμβολαί...», τούτη είναι η επόμενη καλή εργασία στον ιστορικομουσικολογικό χώρο... Εύχομαι να ζείτε εις έτη πολλά και να συνεχίσετε να προσφέρετε στη μουσική μας, γιατί έχετε το πάθος της έρευνας και την ικανότητα στη σαφήνεια της γραφής. Με αυτά τα δύο δημιουργούνται τα καλά και κλασικά βιβλία...».

ΚΟΥΜΠΕΤΣΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

30-9-95

Πρωτοψάλτης
Αθήνα

«...με ιδιαίτερη συγκίνηση έλαβα τα πολύτιμα δώρα σας - τα βιβλία σας. Η συγκίνηση προέρχεται από το ιδιαίτερο ενδιαφέρον για ένα παλιό σας μαθητή και "συνεργάτη". Σας ευχαριστώ εκ βάθους καρδιάς. Νιώθω, αν θέλετε, ακόμη και το μήνυμά σας για ταπεινή και ανόθευτη διακονία στο Ι. αναλόγιο, πράγμα που βγαίνει μέσα από τις σελίδες των βιβλίων σας...».

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

8-12-95

Θεολόγος - Καθηγητής
Αιρετός ΠΥΣΔΕ Ν. Αχαΐας
Πάτρα

«...Με ανέκφραστη χαρά παρέλαβα τους δύο τόμους της Βυζ. Μουσικής που λίαν ευγενώς μου προσέφερες. Σε ευχαριστώ εκ βάθους καρδιάς.

Ομολογώ ότι ένιωσα μεγάλη έκπληξη και θαυμασμό για το μεγαλειώδες αυτό σύγγραμμά σου, το οποίο θεωρώ ως έργο μοναδικό και από κάθε άποψη επωφελές και χρήσιμο. Επειδή μάλιστα όλα τα επί μέρους θέματα, που με τόση ακρίβεια, ενάργεια και ιστορική ευθύνη διεξέρχεται, θα αποτελέσουν ασφαλώς και για μένα πολύ ενδιαφέρον ανάγνωσμα.

Συμμερίζομαι και αποδέχομαι ευχαρίστως τα λόγια που συνοδεύεις την αφιέρωσή σου σε μένα, γιατί απορρέουν από τη μεγάλη αλληλοεκτίμηση και τα αμοιβαία αισθήματα αγάπης και εμπιστοσύνης, που προέκυψαν κατά το διάστημα της αगाστής συνεργασίας μας στο Περιφερειακό Υπηρεσιακό μας Συμβούλιο...».

π. ΠΑΧΥΤΙΑΝΝΑΚΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ

18-1-1996

Πρωτοπρεσβύτερος
Λόγιος Συγγραφέας - Μελοποιός
Αγ. Νικόλαος
Κρήτη

«...σας συγχαίρω δια την πρωτοβουλία και προθυμία σας να συμβάλετε στην ιστορία της συγχρόνου πορείας της υπερχρονικής και διαχρονικής Εκκλησιαστικής Βυζαντινής μουσικής...».

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

27--96

Πρωτοψάλτης
Αρσένι
Σκύδρας

«...Θερμά συγχαρητήρια για το συγγραφικό σας έργο και για την επίπονη προσπάθειά σας, μέσα από την οποία είναι φανερή η μεγάλη σας αγάπη, ο ζήλος, για τη Βυζαντινή μας Μουσική και την Εθνική μας μουσική παράδοση.

Εύχομαι υγεία και δύναμη για την ολοκλήρωση του αξιόλογου έργου σας που είναι προϊόν πολύχρονης μελέτης και έρευνας...».

ΜΟΥΖΟΥΡΙΑΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

5-2-96

Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος
Χοράρχης
Καθηγητής Θεολόγος
Ξάνθη

«...Κρίνοντας από τον Α' τόμο... μπορώ να πω ότι το σύγγραμμά σου είναι πολύ σπουδαίο... Σε συγχαίρω για την προσπάθεια αυτή... Σου εύχομαι εκ βάθους καρδιάς, Δύναμη και επιτυχία στο επίπονο έργο σου, προς δόξαν Χριστού...».

ΜΙΧΕΛΟΥΔΑΚΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

6-2-96

Καθηγητής - Πρωτοψάλτης
Σπήλιο
Κρήτης

«...Τα βιβλία σας πιστεύω πως θα γράφουν ιστορία στο χώρο της ιερής μας τέχνης...».

ΠΕΤΡΙΑΔΗΣ ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

13-2-96

Αρχων Πρωτοψάλτης Ιεράς Αρχ/πής Κων/πόλεως
και του Καθεδρικού Ι. Ναού Μητροπόλεως
Καλαμαριάς
Καλαμαριά

«...Το βιβλίο σας αποτελεί ομολογουμένως ένα «κόσμημα» για τον κλάδο μας και για τη βιβλιοθήκη μας και πολύ περισσότερα για την ιστορία μας...».

ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
Φυσικός, MSc
Ιεροψάλτης - Καθηγητής Βυζ. μουσικής
Πάτρα

15-2-96

«...Σας εύχομαι ο Θεός να σας ευλογεί και να σας δίνει δύναμη στο δύσκολο έργο σας.
Εύχομαι κάθε επιτυχία στο δύσκολο έργο σας...».

ΜΑΝΩΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
Ιεροψάλτης - Δάσκαλος Βυζ. Μουσικής
Βόλος

20-2-96

«...Εύχομαι κάθε επιτυχία στο έργο σας, έργο το οποίο προβάλλει την Β. Μουσική,
που τόσο, όλοι εμείς οι ιεροψάλτες, αγαπούμε. Σας εύχομαι και πάλι καλή επιτυχία...».

ΚΟΥΦΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ
Καθηγητής Β.Μ. - Πρωτοψάλτης
Κίσαμος Χανίων
Κρήτη

21-2-96

«...Παρέλαβα και μελέτησα με προσοχή τους δύο τόμους του περισπούδαστου
έργου σας. Για τον Α' τόμο ομολογώ ότι βρήκα το βιβλίο θαυμάσιο και εμπεριστατωμένο ως
ιστορική και μουσικολογική μελέτη. Ομοίως θαυμάσιος και ο Β' τόμος στον οποίο γίνεται
λεπτομερής αναφορά στο έργο των λειτουργών της ψαλτικής τέχνης του αιώνα μας. Μια
αναφορά που αναμφισβήτητα θα αποτελέσει ιστορική πηγή για τους μελλοντικούς μελε-
τητές της Βυζ. μουσικής. Όλο το έργο αποτελεί ένα άριστο βοήθημα για τους μαθητές μας,
αλλά και ένα καλό σύμβουλο για μας τους μουσικοδιδασκάλους και πρωτοψάλτες. Για το
λόγο αυτό αξίζετε συγχαρητήρια...».

ΑΥΛΩΝΙΤΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
Φυσικός
Μελετητής και Ερευνητής
της Βυζ. Μουσικής
Ιωάννινα

24-2-96

«...Το έργο σας αυτό, έρχεται να καλύψει ένα μεγάλο κενό που υπήρχε στη μουσική
βιβλιογραφία. Γραμμένο στην καθομιλουμένη γλώσσα μπορεί να διαβαστεί πολύ εύκολα
από τους μαθητές μας... Εξετάζοντας κριτικά τα διάφορα γεγονότα χωρίς μονομέρεια και
πάθος, το έργο σας παίρνει την ισχύ επιστημονικής ιστοριοερευνητικής μελέτης. Καλύ-
πτοντας όλο το χρονικό φάσμα, από τους πρώτους Χριστιανικούς χρόνους μέχρι σήμερα,
αποτελεί ένα ολοκληρωμένο βιβλίο στον τομέα της Ιστορίας της Βυζ. Μουσικής...».

ΙΩΣΗΦΙΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
Πρωτοπρεσβύτερος
Πρώην Πρωτοψάλτης Κων/πόλεως
Θεσσαλονίκη

4-3-96

«...Δεχθείτε παρακαλώ και τα δικά μου συγχαρητήρια δια το αξιόλογον δίτομον
έργον σας, περί του οποίου τόσοι και τόσοι Μουσικολόγοι και Μουσικοδιδάσκαλοι απε-

φάνθησαν μετά των επαινετικωτέρων λόγων, ομού με τας ευχάς δια την ταχείαν ολοκλη-
ρωσιν του σημαντικού αυτού, δια τας επερχομένας γενεάς, έργου...».

ΠΑΥΛΑΚΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ
Καθηγητής - Πρωτοψάλτης
Χοράρχης
Ηλιούπολη
Αθήνα

6-3-96

«...σας συγχαίρω για την πρωτοβουλία σας και τους κόπους σας να συγγράψετε τη
δίτομη αυτή μελέτη σας... Εύχομαι η προσπάθειά σας αυτή να εύρη ανταπόκριση όχι μόνο
ανάμεσα στον ιεροψαλτικό κόσμο, αλλά να αποτελέσει ένα ιστορικό μνημείο αναφοράς για
τους μεταγενέστερους... Πάντα στη διάθεσή σας για ό,τι χρειαστείτε...».

ΤΣΕΡΕΒΕΛΛΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
Φιλολόγος - Θεολόγος
Μουσικοδιδάσκαλος - Μελοποιός
Πρωτοψάλτης
Ηράκλειο

6-3-96

«...το βιβλίο σας, όχι μόνο είναι σπουδαία πηγή πληροφοριών, αλλά και λύνει πολλά
προβλήματα και απορίες σχετικά με το μεγάλο κεφάλαιο που ονομάζεται ΒΥΖ. ΜΟΥΣΙΚΗ...».

ΠΑΠΑΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ
Καθηγητής Β.Μ. - Πρωτοψάλτης
Μουσικός
Ιωάννινα

11-3-96

«...Σας συγχαίρω για την εργώδη αυτή προσπάθεια. Εύχομαι να έχετε καλή υγεία
και κάθε επιτυχία...».

ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
Καθηγητής Μουσικής
Πρωτοψάλτης
Χανιά

11-3-96

«...θέλω από τα βάθη της καρδιάς μου να σας συγχαρώ για την αξιόλογη και δημι-
ουργική δραστηριότητά σας, τη συγγραφική, τη μελισματική και τη συναυλιακή. Με ιδιαί-
τερη χαρά δέχτηκα την αναγγελία της έκδοσης του Γ' τόμου του έργου σας... Πιστεύω ότι
θα τύχει της ίδιας υποδοχής από τους συναδέλφους ιεροψάλτες, γιατί πράγματι μας παρα-
δίδετε την πιο σοβαρή εργασία που έγινε ποτέ, σ' ό,τι αφορά την ιστορική καταγραφή του
έμφυχου δυναμικού της ψαλτικής μας παράδοσης... Εύχομαι, προ πάντων, υγεία ώστε να
μπορείτε να φέρετε εις πέρας την ιερή σας αποστολή...».

ΜΠΑΡΚΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
Μουσικοδιδάσκαλος - Πρωτοψάλτης
Αμφιλοχία

17-3-96

«...ξεφύλισα στην κυριολεξία το περισπούδαστο έργο σας και θαύμασα τον πλούτο

της Βυζ. Μουσικής που συλλέξατε μέσα σ' αυτό. Είναι μια εργασία πολύ χρήσιμη για κάθε σπουδαστή της Βυζ. Μουσικής και ερευνητή. Θεωρώ τον εαυτόν μου αδύναμο να κάνω κρίση του έργου σας. Εύχομαι ο Θεός να σας χαρίσει υγεία και δύναμη να συνεχίσετε...».

ΠΗΛΙΟΥΡΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

26-3-96

Καθηγητής Θεολόγος
Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος
Χοράρχης
Παλ. Φάληρο

«...Ο Θεός να σας χαρίσει υγεία, κουράγιο και δύναμη για να υπηρετείτε τη Βυζαντινή ψαλτική μας παράδοση...».

ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

7-4-96

Μουσικοδιδάσκαλος - Πρωτοψάλτης
Σαλαμίνα

«...Τα βιβλία σας αυτά, προϊόντα επίμοχθης και εμβριθούς εργασίας, αποτελούν σημαντική συμβολή στην ιστορία της Βυζ. Μουσικής μετά το περισπούδαστο έργο του Γεωργ. Παπαδοπούλου, και αξίζουν να τύχουν της ολόθερμης αποδοχής από όλους τους ασχολούμενους με την ιστορίαν και τη μελέτη της Πατροπαράδοτης Βυζαντινής μουσικής κληρονομιάς. Σας παρακαλώ να δεχθείτε τα ειλικρινή συγχαρητήριά μου...».

ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΣΠΥΡΟΣ

24-4-96

Πρωτοψάλτης
Μελοποιός - Συγγραφέας
Τρίπολη

«...Εύχομαι από τα βάθη της ψυχής μου όπως ο Αναστάς Κύριος σας χαρίσει υγεία και δύναμη να εργάζεσθε προσφέροντας έτσι πολλά στη Θεία Τέχνη, επ' αγαθώ της Εκκλησίας και προς δόξαν Θεού...».

π. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

25-4-96

Πρωτοπρεσβύτερος
Καθηγητής Β.Μ. - τ. Πρωτοψάλτης
Χοράρχης
Αθήνα

«...Μέσα στους πολλούς επαίνους και στις καταπληκτικές κριτικές που δέχτηκε το βαρύτιμο και μνημειώδες αυτό έργο, δεχθείτε, σας παρακαλώ, και τα δικά μου συγχαρητήρια, την αγάπη μου και το θαυμασμό μου, μαζί με τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες γι' αυτή την εθνική προσφορά. Βοήθημα πρακτικό και χρηστικό για όλους μας. Πλούσιο σε μορφή και περιεχόμενο με επιστημονική τεκμηρίωση. Πιστεύω πως κουραστήκατε πολύ και σωματικώς και πνευματικώς. Ασφαλώς θα σας ξεκουράζει το γεγονός, και πρέπει να καυχάσθε εν Κυρίω, ότι είναι μία προσφορά στο Έθνος μας και στην Εκκλησία μας και σ' όλους που ασχολούνται με την Εθνική μας Μουσική. Εύχομαι ολόψυχως και προσεύχομαι, να σας χαρίσει ο Κύριος υγείαν σταθεράν, για να ολοκληρώσετε το περισπούδαστον έργο σας, επ' αγαθώ αγιωτάτης μας Εκκλησίας και φιλάτης Πατρίδος μας...».

ΖΑΧΑΡΙΟΥΛΑΚΗΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ

26-4-96

Δόκιμος Μοναχός
Χανιά

«...Συγχαρητήρια για το θαυμάσιο έργο που προσφέρετε στη Βυζαντινή Μουσική, για τη διάσωση και τη διάδοση αυτής...».

ΖΑΝΝΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

5-5-96

Καθηγητής Β. Μουσικής
Πρωτοψάλτης - Χοράρχης
Χίος

«...το έργο σας αποτελεί πράγματι μια εξαιρετική και υπεύθυνη μελέτη για την Ιστορική εξέλιξη της Βυζαντινής μουσικής... Η προσφορά Σας είναι τεράστια... Το δίτομο έργο Σας αποτελεί το βασικότερο βοήθημά μου στις τακτικές εκπομπές που, επί διετία τώρα, κάνω από το Ρ/Σ της Χιακής Εκκλησίας για τη Βυζ. Μουσική... Εύχομαι ολόψυχα πλουσίαν συγγραφικήν δραστηριότητα προς δόξαν Θεού και της Βυζαντινής μας Μουσικής Τέχνης και Παράδοσης...».

ΛΑΓΟΥΡΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

12-5-96

Καθηγητής - Πρωτοψάλτης
Χοράρχης
Montreal
Καναδάς

«...σε συγχαίρω εγκάρδιως για την τόσο μεγάλη και καλή δουλειά σου. Ο Β' τόμος ιδίως μπορεί να χαρακτηριστεί το Who's Who των Ελλήνων Ιεροψαλτών, μουσικολόγων και γενικότερα διακεκριμένων φίλων της Βυζ. Μουσικής. Και πάλι σε συγχαίρω και καλή αντάμωση το καλοκαίρι...».

ΒΕΡΥΚΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

15-5-96

Καθηγητής Θεολογίας - Φιλολόγος
Πρωτοψάλτης - Χοράρχης
Αθήνα

«Η "ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΨΑΛΜΩΔΙΑ" (τόμοι Α' και Β') κερδίζει με την πρώτη ματιά τον αναγνώστη. Είναι έργο πνοής, απαραίτητο για τον ειδικό μελετητή και τον απλό χριστιανό. Γραμμένο με μεράκι και σύστημα δίνει απαντήσεις σε καίρια ερωτήματα και καλύπτει το ιστορικό κενό με επιστημονικό, αλλά και γλαφυρό τρόπο. Είναι καρπός της αγάπης του πονήσαντος για τη "μουσική γλώσσα των Αγγέλων" και την προσφορά των διακόνων της ιερής τέχνης. Εύγε. Εύχομαι να συνεχίσετε την προσπάθειά σας με επιτυχία. Ο Θεός μαζί σας...».

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

29-5-96

Πρωτοψάλτης - Μελοποιός
Νίκαια
Πειραιά

«...θα ήθελα να σας συγχαρώ γι' αυτήν την υπέροχη και πρωτοποριακή ιδέα περί

συντάξεως Μητρών Ιεροψαλτών, κάτι που βεβαίως θα κοσμήσει την ψαλτική μας βιβλιοθήκη... Ο Θεός να σας δίνει δύναμη και κουράγιο για κάθε άλλη σας δραστηριότητα...».

**ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ
ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΒΛΑΣΙΟΥ**

4-6-96

Ο Μητροπολίτης
ΙΕΡΟΘΕΟΣ

«Θερμότατα ευχαριστώ για την αγάπη σας και την αποστολή των βιβλίων σας. Από όσα γνωρίζω οι δύο τόμοι για τη "Βυζαντινή Εκκλ. μουσική και ψαλμωδία" είναι πρωτότυποι και πολύ χρήσιμοι. Χρειάζοταν να γραφεί ένα τέτοιο βιβλίο για να τιμηθούν όσοι ύμνησαν τον Θεό, υπηρέτησαν την Εκκλησιαστική κοινότητα και βοήθησαν να φθάσει μέχρι των ημερών μας ο μεγάλος θησαυρός της Βυζαντινής - Ρωμαϊκής Μουσικής. Επίσης χάρηκα για τη γνωριμία και για το "μεράκι" που έχετε για την Εκκλησιαστική μας μουσική... Εύχομαι και πιστεύω ότι είσθε συνεχιστής των μεγάλων ψαλτών. Ο Θεός μαζί σας...».

ΑΛΥΤΙΖΑΚΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

11-6-96

Επ. Καθηγητής
Τμήματος Μουσικών Σπουδών
Σχολής Καλών Τεχνών
Α.Π. Θεσσαλονίκης
Πρωτοψάλτης - Χοράρχης
Συγγραφέας
Θεσσαλονίκη

«...Επιτρέψατέ μου να σας συγχαρώ για την προσπάθειά σας, που αφορά την Εκκλησιαστική μουσική μας παράδοση. Εύχομαι να φέρετε σε πέρας το σημαντικό αυτό έργο, για το οποίο δεν φρόντισαν καθόλου οι αρμόδιοι φορείς...».

ΕΛΕΝΗ ΚΟΝΙΑΡΕΛΛΗ - ΣΙΑΚΗ

12-6-96

Λογοτέχνις
Τακτικό Μέλος της Εταιρίας
Ελλήνων Λογοτεχνών
Μαρούσι
Αθήνα

«...Σας συγχαίρω μέσα από την καρδιά μου, για την πολύτιμη προσφορά σας στην ιερή ψαλτική τέχνη και για την ανεκτίμητη αυτή πνευματική κληρονομιά, που αφήνετε στις επόμενες γενιές, για την ιστορική εξέλιξη της Βυζ. Μουσικής.

Ακόμα σας ευχαριστώ, γιατί με κάνετε κοινωνό του Ιερού θέματος της Εκκλησιαστικής μας Μουσικής, αφού μελετώντας το δημιουργικό έργο σας, αποθησαύρισα γνώσεις και πληροφορίες της Μουσικής μας Παιδείας, που με κατέστησαν πνευματικά πλουσιώτερη.

Σας εύχομαι ολόψυχα να είσθε γερός και δυνατός και να συνεχίσετε το θεόπνευστο έργο σας...».

ΠΗΠΕΡΙΓΚΟΣ ΒΥΡΩΝ

17-6-96

Ιατρός
Ένθερμος ζηλωτής και μύστης
της Βυζ. Εκκλ. Μουσικής
Αθήνα

«...Είσαι αξιοθαύμαστος και γιατί όχι και αξιοζήλευτος για το έργο σου. Και αξιόγáπητος φυσικά... Σου εύχομαι καλή υγεία και δύναμη στο έργο σου...».

ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

20-6-96

SYDNEY
Αυστραλία

«...Ο Θεός να σας ενδυναμώνει για να μπορείτε να παρουσιάζετε κι άλλες ενδιαφέρουσες εργασίες στο μέλλον...».

ΜΗΠΤΖΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

26-6-96

Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος
Χοράρχης

Κουρτάκι
Άργος

«...θέλω να σας συγχαρώ δια την τόσο σημαντική προσπάθειαν που καταβάλλετε με υπομονή και επιμονή, αμελώντας προφανώς και οικογενειακάς σας ανάγκας, εργαζόμενος σκόνη δια την προβολή της Βυζ. Μουσικής και την γνωριμίαν των εργατών του Ιερού αναλογίου... σας συγχαίρω δια την τόσο αγάπην και ενδιαφέρον που δείχνετε δια τους συμπαθείς αγαπητούς μας συναδέλφους ιεροψάλλτας και δια το έργο που προσφέρουν εις τον βωμόν της Βυζαντινής Μουσικής...».

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

2-7-96

Λαμπαδάριος Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αθηνών
Καθηγητής Μουσικής
Αθήνα

«...Θερά συγχαρητήρια για την τόσο μεγάλη αλλά και ανεκτίμητη εργασία σου στο χώρο της Ιεροψαλτικής οικογένειας. Σου εύχομαι πάντα νάχεις τέτοιες επιτυχίες προς όφελος και της Ορθόδοξου Ελλαδικής Εκκλησίας, αλλά και του Έθνους...».

DEMETRIUS G. KARION

7-7-9

345 WILLOWBROOK DR
N. BRUNSWICK N.J.
08902 - 1245
U.S.A.

«...με μεγάλη ευχαρίστηση άρχισα να διαβάξω τα βιβλία σας, μόλις τα έλαβα. Οι ιδέες και γνώμες σας συνταυτίζονται ακριβώς με τις δικές μου. Εδώ στην Αμερική έχομε, επί πλέον, το μεγάλο καθήκον να κρατήσωμε αναλλοίωτη την Εκκλησιαστική γλώσσα στη Δειτουργία της Εκκλησίας. Τα επιχειρήματα των βιβλίων σας θα μας είναι πολύτιμα σ' αυτόν τον αγώνα...».

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΜΑΡΙΟΣ

20-7-96

Πρωτοψάλτης
Δ/ντής Σχολείου Α'θμιας Εκπ/σης
Λεμεσός
Κύπρος

«...Με ενδιαφέρον και ευχαρίστηση διεξήλθον τας σελίδας και των δύο τόμων, τας οποίας διαπίστωσα ότι αποτελούν πράγματι πολύτιμον θησαυρόν δια κάθε μύστην και ερμηνευτήν της ψαλτικής μας Τέχνης.

Προσωπικά πιστεύω ότι ο κάθε ένας που ενημερώνεται με τοιαύτην ιστορικομουσικολογικήν μελέτην έχει καθήκον να τη διαδώσει και εις κάθε ενδιαφερόμενον λάτρην της Ελληνοβυζαντινής μας παραδόσεως και κληρονομιάς. Ως πρώτον βήμα θα σας παρακαλέσω να μου αποστείλετε 10 ξεύγη των δύο τόμων δια να εφοδιάσω ισάξιους συναδέλφους... Καταλήγοντας συγχαίρω και ευχαριστώ και πάλιν δια το αξιέπαινόν σας έργο...».

ΣΚΟΥΛΑΤΟΣ ΜΑΡΚΟΣ

27-7-96

Πρωτοψάλτης
Τρίτοδες
Νάξος

«...δεχθείτε τα θερμά μου συγχαρητήρια δια τους κόπους, τους αγώνες, τις προσπάθειες και τον Θεϊόν ζήλον να ερευνήσετε και να παρουσιάσετε για να γνωρίσει ο κόσμος κάθε μουσικόν και καλλιφώνον ιεροψάλτην, τον ταπεινό και αγωνιστή ο οποίος με θείο ζήλο εκπληρώνει τα ιερά αυτά καθήκοντα και ψάλλει ακαταπαύστως των Αγγέλων τον ύμνον προς δόξαν του Θεού... περιμένουμε την έκδοση και του Γ' τόμου... ο Θεός να σας δυναμώνει στο ιερό αυτό έργο σας...».

ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

8-8-96

Πρωτοπρεσβύτερος
Οικουμενικού Πατριαρχείου
Εφημέριος Ι.Ν. Αγίας Μαρκέλλας
NEW YORK
U.S.A.

«...Το έργον σας αποτελεί την πρώτην, θα έλεγα, ιστορικομουσικολογική και βιογραφική έρευνα, μελέτη και συγγραφή της Β.Ε. Μουσικής και Ψαλμωδίας. Θεωρείται μεγάλη Εθνική και Μουσικολογική παρακαταθήκη και προσφορά στο Έθνος μας και το Βυζαντινόν αναλόγιον, του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος. Συνθέτει μίαν δίτομον πληροφοριακή και ιστορική εγκυκλοπαίδεια της Εκκλ. Ορθοδόξου Βυζ. Μουσικής και Ψαλμωδίας, προσδίδει δε έναν πλούσιον ιστορικών θησαυρόν πληροφοριών στην γέννηση, ανάπτυξη και σταδιακή εξέλιξη της Μουσικής και της Βυζ. Ψαλμωδίας από αρχαιωτάτων χρόνων έως και τον 20ον μας αιώνα.

Σημειωτέον ότι τα κεφάλαια Γ... Η'... και Θ' του Α' τόμου αποτελούν τα σύγχρονα καυτά και προκλητικά θέματα της Ελληνικής μας Ορθοδόξου Εκκλησίας. Ευελπιστώ ότι μία μελλοντική ανατύπωση και αποστολή των ως άνω κεφαλαίων στους σεβαστούς Ιερείς μας, Ιεροψάλτας, Χοράρχας και μέλη των Εκκλησιαστικών Χορωδιών και Βυζ. Μουσικής Συλλόγων "προς γνώσιν και συμμόρφωσιν πάντα ημών", θα ήτο ευχής έργον και μεγίστης αξίας.

Ο Β' τόμος... με πλήθος φωτογραφιών περιτράνωσ μαρτυρεί την ακάματον και περιεκτικήν μελέτην και έρευναν του δίτομου έργου και επιστημονικής εργασίας του συγγραφέως...».

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΙΔΗΣ ΔΙΟΓΕΝΗΣ

16-9-96

Δικηγόρος
Πτυχιούχος Βυζαντινής Μουσικής
Θεσσαλονίκη

«...θα ήθελα να σας συγχαρώ για το έργο σας, το οποίο προδίδει σπάνιο μεράκι και αγάπη για το αντικείμενο...».

ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ ΗΛΙΑΣ

20-9-96

Δικηγόρος - Πρωτοψάλτης
Κατερίνη

«...Εύχομαι ο Πανάγαθος να σας χαρίζει υγεία και μακροζωία για τη συνέχιση του έργου σας, η επιτυχία του οποίου είναι δεδομένη...».

ΓΚΟΥΡΒΕΛΟΣ ΡΑΦΑΗΛ

11-12-96

Διάκονος
Υπεύθυνος της Εκκλ. μουσικής
Ι. Μητροπόλεως Γουμένισσης, Αξιουπόλεως
και Πολυκάστρου
Γουμένισσα

«...σας συγχαίρω θερμά για το αποτέλεσμα του κόπου σας. Δεν θέλω να περιττολογήσω. Θα πω μόνο πως είναι το αριότερο έργο στο είδος του, εξ επόψεως επιστημονικής τεκμηρίωσης, θεματολογίας, γλωσσικής διατύπωσης, σοβαρής και μελετημένης κριτικής...».

ΦΟΥΚΑΣ ΤΑΚΗΣ

18-12-96

Διεθνούς φήμης Βαθύφωνος
Καλλιτέχνης του
Λυρικού Θεάτρου
Αίγιο

«...Σ' ευχαριστώ και σε συγχαίρω ειλικρινά για την προσφορά σου σε όσους θέλουν να γνωρίσουν τη Βυζαντινή Εκκλ. μουσική, χωρίς αμφιβολία μία από τις γνησιότερες εκφράσεις του Βυζαντινού Πολιτισμού, να μνηθούν στην ιστορία της και στην υψηλή ψαλτική Τέχνη, και να μάθουν για το βίο και το έργο όλων όσων λίγο ή πολύ συνετέλεσαν ή συντελούν στην πρόδοό της και στη ζωντανή παρουσία της ανάμεσά μας.

Υπό τις παρούσες συνθήκες της αθλητης άμβλυσης του καλαισθητικού συναισθηματος πολλών νέων παιδιών και της ευρείας σύγχυσης ιδεών και καταστάσεων, η μελέτη σου αποτελεί πολύτιμη κιβωτό των αιώνιων και ακατάλυτων ιδεωδών της αθάνατης Ορθοδοξίας, της οποίας όλοι οι Έλληνες Ορθόδοξοι έχουμε χρέος να καταστούμε κοινωνοί.

Οι φίλοι της Βυζ. μουσικής σ' ευγνωμονούμε και περιμένουμε να συμπληρώσεις σύντομα το έργο σου και με άλλους τόμους...».



λ' Δημήτρια Θεοφάνης (1995). Επίδοση τιμητικής Πλακέτας και Περγαμηνής από τον Πρόεδρο του Σωματείου Ιεροψαλτών Θεοφάνης «ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΛΑΜΑΣΚΗΝΟΣ», Τάσο Παραστατίδη στο Χοράρχη της Συναντίας διακεκριμένο Πρωτοψάλτη, Μουσικοδιδάσκαλο, Μελοποιό και Συγγραφέα, Νέστορα Παπαλεξίου.



Ο Αρχων Πρωτοψάλτης του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων Εμμανουήλ Βαμβουδάκης με μαθητές του. Καθήμενοι από αριστερά: Ιωάνν. Πλατανιώτης, Εμμ. Βαμβουδάκης, Πέτρος Καραγιάννης. Όρθιοι από αριστερά: Κων. Γυφτογιάννης, Γιώργος Αγγελινάρας και Χρ. Χατζηνικολάου. (Από το Αρχείο του Μουσικολόγου Γεωργ. Αγγελινάρα).

ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ
ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΕΣ, ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΙ,
ΜΟΥΣΙΚΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ,
ΧΟΡΑΡΧΕΣ, ΜΕΛΕΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ,
ΘΙΑΣΩΤΕΣ ΚΑΙ ΜΥΣΤΕΣ ΤΗΣ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΣΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ
(ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ Α ΚΑΙ Β ΤΟΜΟΥ) ¹



Αγγελακόπουλος Κωνσταντίνος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Ν. Αγίας Τριάδας Αιγίου. Γεννήθηκε στη Ροδοδάφνη Αιγίου το 1976 και μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη πάνω στο Ι. αναλόγιο της Παναγίας Τρυπητής στο Αίγιο δίπλα στον καταξιωμένο Πρωτοψάλτη του Ναού Παναγ. Διαμαντόπουλο. Φοίτησε στη Σχολή Β. Μ. του Κων. Τασόπουλου και έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. Μουσικής. Ήδη από διετίας σπουδάζει ανώτερα Θεωρητικά και Βυζ. Μουσική στο Δημοτικό Ωδείο Πατρών με Καθηγητή τον διακεκριμένο μουσικοδιδάσκαλο και Πρωτοψάλτη Σπυρ. Ψάχο. Νέος, σεμνός και ταλαντούχος ψαλμωδός με ωραία εκφραστική φωνή και Εκκλησιαστικό ύφος, πολλά υπόσχεται για το μέλλον. Είναι βασικό στέλεχος στις χορωδίες Ιεροψαλτών και Φίλων Βυζ. Μουσικής Αιγιαλείας και του Δημοτικού Ωδείου Πατρών, ενώ συμμετέχει και στο Μουσικό Εργαστήρι Αιγίου όπου διακρίνεται και στο παραδοσιακό δημοτικό τραγούδι.

Αγγελίδης Γεώργιος (Σ). Ονομαστός Πρωτοψάλτης Αίνου ο οποίος έζησε στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα. Η καταγωγή του ήταν από τη Θράκη και ήταν γνωστός με το προσωνύμιο **Ταγκός**. Βαθύς γνώστης της ψαλτικής τέχνης υπήρξε άριστος μουσικός και γνώριζε τέλεια τόσο την παλαιά όσο και τη νέα γραφή της Βυζ. μουσικής. Φοίτησε στην Πατριαρχική μουσική σχολή (1815) και υπήρξε μαθητής των τριών διδασκάλων. Μελοποίησε πολλά μαθήματα από τα οποία σώζονται ένα κοινωνικό «Γεύσασθε» σε ήχο δ' που έγραψε στη Σμύρνη (1830), ένα δίχορο «Θεοτόκε Παρθένε» σε ήχο πλ. του Α' και μερικά άλλα που βρίσκονται σε χειρόγραφα στις βιβλιοθήκες μαθητών του. Σ' αυτόν αποδίδεται

1. Ορισμένοι βιογραφούμενοι στο Β' τόμο με ελλιπή στοιχεία, αναφέρονται και στο Γ' τόμο με περισσότερα στοιχεία και μερικοί με φωτογραφία, με την ένδειξη (Σ).

και η εξήγηση, από την παλαιά γραφή στη νέα, του πολυελέου του Π. Λαμπαδαρίου «Λόγον Αγαθόν» ο οποίος επιγράφεται «Εκλογή». Ο Γ. Αγγελίδης υπήρξε δάσκαλος του Πρωτοψάλτη της Μ. του Χ. Εκκλησίας Σταυράκη Γρηγοριάδη (Βλ. Α' τόμο σελ. 89).

Αγγελίδης Κων/νος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Βασιλείου Βόλου. Γεννήθηκε το 1925 στην Εορδαία Κοζάνης και μαθήτευσε κοντά στον περίφημο Πρωτοψάλτη Αλέξανδρο Μαργαριτόπουλο. Υπηρέτησε επί πολλά χρόνια την ψαλτική τέχνη με ευλάβεια και αφοσίωση προς τις λειτουργικές μουσικές μας παραδόσεις.

Αγγελίδης Κων/νος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής της Βυζ. Μουσικής. Γεννήθηκε στην Τρίπολη το 1964 και από μικρή ηλικία φοίτησε στη σχολή Βυζ. Μουσικής του Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Κων/νου Τασόπουλου στην Τρίπολη απ' όπου έλαβε πτυχίο Βυζ. Μουσικής το 1979. Ακολούθως φοίτησε στην Ανωτέρα Εκκλ. Σχολή Αθηνών απ' όπου αποφοίτησε το 1986. Φοίτησε και στο Ωδείο Σκαλκώτα όπου είχε δάσκαλο στη Βυζ. μουσική τον Λυκούργο Αγγελόπουλο και έλαβε δίπλωμα Βυζ. Μουσικής το 1988. Είναι πτυχιούχος της Θεολογικής Σχολής του Π. Αθηνών ενώ παράλληλα με τις σπουδές του έψαλε στον Ι. Ναό της Αγίας Φιλοθέης (1986-88) ενώ από το 1988 μέχρι σήμερα υπηρετεί ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Ευσταθίου Περισσοῦ. Έχει διδάξει την ψαλτική τέχνη στο Δημοτικό σχολείο Διονύσου καθώς και στη Σχολή Βυζ. μουσικής του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Κηφισιάς. Είναι μέλος της «Ελληνικής Βυζ. Χορωδίας» του Α. Αγγελόπουλου και αναπτύσσει σπουδαία δραστηριότητα για την προβολή της Βυζ. μουσικής συνεργαζόμενος με τον Ρ/Σ της Πειραιϊκής Εκκλησίας ενώ από το 1989 συνεργάζεται και με το Γ' πρόγραμμα της ΕΡΑ σε ειδική εκπομπή για τη λειτουργική μας μουσική.

Αθανασάτος Ιωάννης. Καλλίφωνος Κων/νουπολίτης Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Κανδύλιο του Βοσπόρου Κωνσταντινουπόλεως το 1925 και από νεαρή ηλικία έδειξε την κλίση του και την αγάπη του προς την πατρώα Βυζαντινή Εκκλησιαστική μουσική και διακρίθηκε για την ηχηρή και μελωδική φωνή του. Η μεγάλη του επιθυμία και ο ζήλος του να διδαχθεί την πατροπαράδοτη λειτουργική μουσική της Εκκλησίας μας, τον ώθησαν να μαθητεύσει, επί σειρά ετών, κοντά σε ονομαστούς μουσικοδιδασκάλους και ιεροψάλτες της γενέτειράς



του. Πρώτος του δάσκαλος υπήρξε ο άριστος ψαλμωδός Αριστ. Βιγγόπουλος του οποίου διετέλεσε και κανονάρχης. Ακολούθως μαθήτευσε στον Νικόλαο Ραιδεστηνό, γιο του περιώνυμου Πρωτοψάλτη της Μ. του Χ.Ε. Ραιδεστηνού του Β'. Στο Πατριαρχικό ύφος, το σεμνοπρεπές και σοβαρό, μυήθηκε από τον «μεγιστάνα ψάλτη», όπως τον χαρακτηρίζει ο ίδιος, Γιάγκο Βασιλειάδη, από τον

οποίο αποκόμισε επίσης και πολλές «ιδιαιτερες μελισματικές θέσεις», σεμνοπρεπείς όμως και ανστηρά Εκκλησιαστικές. Τελευταίος δάσκαλός του υπήρξε ο Ιωάννης Παλάσσης, πρωτοψάλτης με «σπάνια μουσική φαντασία» κατά ομολογία του ίδιου, και με «ήθος εξαιρετο».

Συνδέθηκε με στενότερη φιλία και με τους Αρχοντες Πρωτοψάλτες Κων. Πρίγγο και Θρασ. Στανίτσα, από τους οποίους ωφελήθηκε πολλά. Έμπορος, λοιπόν, από ακούσματα της ζωντανής Πατριαρχικής Παράδοσης, τίμησε με τη «μεγαλόπρεπη ψαλμωδία» του πολλά ιερά αναλόγια διαφόρων Ιερών Ναών της Κων/πολης μέχρι το 1964 οπότε, απελαθείς, ήλθε στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Διορίστηκε Πρωτοψάλτης στον Ιερό Ναό Αγίου Ελευθερίου Γκύζη στον οποίο έψαλε επί ένα τέταρτο του αιώνα για να παραιτηθεί της θέσεώς του το 1989. Προικισμένος με εξαιρετα ψυχικά χαρίσματα, μοναδική ευφυΐα και σπάνια μνήμη, ο Ι. Αθανασάτος, διακρίνεται όχι μόνο ως σπουδαίος άνθρωπος με πλούτο αισθημάτων και ακαίρεο χαρακτήρα αλλά και ως σπουδαίος ψαλμωδός με τη μελωδικότητα της φωνής του και το σοβαρό ψαλτικό του ύφος. Για την υπερπεντηκονταετή προσφορά του στην ψαλμωδική τέχνη, έτυχε τιμητικής διακρίσεως από το Σύλλογο Μουσικοφίλων Κων/πόλεως ο οποίος του απένειμε ειδικό «Δίπλωμα Τιμής».

«...Η Βυζ. Εκκλ. Μουσική τοσούτο επί αιώνας συνεδέθη μετά του όλου πνευματικού βίου, ώστε και άνευ τεχνικής διδασκαλίας και άνευ βιβλίων και σημείων και γραμμάτων τεχνικών, απλώς δια του στόματος και της φωνής παραδιδόμενη από γενεάς εκ γενεάν, παρέμεινε πανταχού το κυριώτατον στοιχείον, της του Θείου Λατρείας εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία... Τον υψηλόν και σεμνόν, ιεροπρεπή ακραιφνώς και κατ' εξοχήν εκκλησιαστικόν, θείον αληθώς, χαροκτήρα και δύναμιν της μουσικής ταύτης είδομεν αναγνωρίζοντας και αυτούς τους ιεράρχας της Δυτικής Εκκλησίας, ότε προ δύο ετών παρέστημεν εις τας εορτάς της 900ετηρίδος της παρά την Ρώμην Ελληνικής Μονής, της καλουμένης Κρυπτοφέρης. Ενταύθα ο υπό του άριστου μουσικοδιδασκάλου Ουγκώ Γκάισερ (του Δ/ντού του εν Ρώμη «Ελληνικού» καλουμένου Κολλεγίου) διευθυνόμενος χορός ψάλλων το «Βασιλεύ Ουράνιε», τον Χερουβικόν ύμνον, το «Άγιος, Άγιος, Άγιος, Κύριος Σαβαώθ» εξήγειρε τον ενθουσιασμόν των παρισταμένων Καρδινάλιων και Επισκόπων λεγόντων «Melodia divina (Θεία Μελωδία!!)». Ιδού συνηγορία ευγλωττοτάτη υπέρ της Πατρίου ημών εκκλησιαστικής μουσικής εναντίον των ανιστορήτων και αμούσων, κατά βάθος, καθηγόρων αυτής.

+ Π. Καρολίδης - 1905, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Αθανασιάδης Δημήτριος. Καλλίφωνος Λαμπαδαρίου του Ι. Ναού Εισοδίων της Θεοτόκου Λαγκαδά Θεσσαλονίκης. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1978 και μαθήτευσε κοντά στον Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Ι. Αρχ/πής Κων/πόλεως Λυκ. Πετρίδη του οποίου διητέλεσε και δομέστικος για μεγάλο χρονικό διάστημα. Ακολούθως ανέλαβε Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Θείας Αναλήψεως Πολίχνης Νεαπόλεως με Πρωτοψάλτη τον «Μέγα Αναγνώστη» Γεώργιο Κούλη από τον οποίο διδάχτηκε επίσης πολλά. Φοίτησε στο Εκκλησιαστικό Λύκειο Νεαπόλεως από το οποίο αποφοίτησε τον Ιούνιο του 1996. Τον ίδιο μήνα ανέλαβε Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό «Εισόδια της Θεοτόκου» Λαγκαδά όπου υπηρετεί το ιερό αναλόγιο με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση στην ιερή ψαλτική μας παράδοση, μέχρι σήμερα, αναμένοντας, λόγω της μικρής του ηλικίας, τη στράτευσή του. Είναι μέλος της Βυζ. χορωδίας του δασκάλου του Λυκ. Πετρίδη και συμμετέχει σε όλες τις συναυλίες και άλλες εκδηλώσεις που λαμβάνει μέρος η Χορωδία.

Αθανασίου Λεωνίδα (Σ). Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Μεσολόγγι το 1917 και μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη από τον Πατέρα του Αθανασίου Νικ. περίφημο Πρωτοψάλτη. Αναδείχτηκε σε σπουδαία προσωπικότητα στο χώρο της ψαλτικής και δίδαξε τη Βυζ. μουσική σε πλήθος μαθητών του. Έψαλε στον Ι. Ναό Αγίου Παντελεήμονος ως Λαμπαδάριος (1942-45) και ως Πρωτοψάλτης (1960-70), στον Ι. Ναό Αγίου Σπυρίδωνος Μεσολογγίου (1945-1950) καθώς και στον Ι. Ναό Παναγίας Θέρμου (1950-54). Πέθανε το 1976 (Βλ. Β' τόμο σελ. 77).

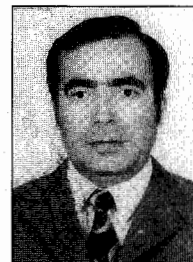
Ακριβογιάννης Ιωάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος, συγγραφέας. Γεννήθηκε στον Άγιο Βλάσιο Πηλίου το 1924 και αναδείχτηκε σπουδαία ψαλτική προσωπικότητα στην περιοχή του. Έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς και τα τελευταία χρόνια μέχρι σήμερα υπηρετήσε με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση το Ι. αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αναλήψεως Βόλου. Υπήρξε μαθητής του περίφημου Αλ. Μαργαριτόπουλου από τον οποίο διδάχτηκε όλα τα μυστικά της ψαλτικής Τέχνης. Έχει στο ενεργητικό του πλούσιο συγγραφικό έργο.

Αλεξάκης Νικόλαος - Ιερέας. Καλλίφωνος ψαλμωδός, μουσικοδιδάσκαλος, Καθηγητής Θεολογίας. Γεννήθηκε στο χωριό Βαθειά Ηρακλείου Κρήτης το 1961 και από την παιδική του ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς την Εκκλησία και την ψαλτική τέχνη. Πρώτος του δάσκαλος στην τέχνη της Βυζαντινής μουσικής ήταν ο π. Αντώνιος Τσουρλάκης, ονομαστός μουσικοδιδάσκαλος στην Κρήτη. Ακολούθως μαθήτευσε κοντά και σε άλλους διαπρεπείς μουσικοδιδασκάλους και πρωτοψάλτες, όπως οι, Γεωργ. Χατζηθεοδώρου, Αθαν. Καραμάνης και Δημ. Νεραντζής από τους οποίους διδάχτηκε όλα τα μυστικά της ψαλτικής τέχνης όσον αφορά την ερμηνεία, την έκφραση και το ύφος στην εκτέλεση των Βυζαντινών μαθημάτων. Φοίτησε ακόμη και στο Ωδείο και έλαβε «Πτυχίο» και «Δίπλωμα» Βυζαντινής μουσικής για να ολοκληρώσει

έτσι και να πλουτίσει τις μουσικές του γνώσεις. Το 1984 χειροτονήθηκε Διάκονος και υπηρέτησε στον Ι. Ναό της Παναγίας Μασταμπά μέχρι το 1988, οπότε χειροτονήθηκε Ιερέας και ανέλαβε εφημέριος στον Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου Σητείας όπου υπηρετεί μέχρι σήμερα. Καθηγητής Θεολόγος στο Λύκειο Σητείας, δραστηριοποιείται παράλληλα και στο μουσικό χώρο. Διδάσκει μαθήματα Βυζ. μουσικής δωρεάν σε νέους και είναι χοροδιδάσκαλος σε διάφορες χορωδίες της Σητείας. Ζηλωτής και λάτρης της παραδοσιακής μας μουσικής έχει στο ενεργητικό του σπουδαία δραστηριότητα στο παραδοσιακό τραγούδι και γενικά στην καλλιέργεια, πρόοδο και προβολή των παραδοσιακών πολιτιστικών στοιχείων και αξιών της φυλής μας. Χειρίζεται δε σε επίπεδο δεξιοτεχνίας το μουσικό όργανο ΛΙΡΑ. Εκτός από τα λειτουργικά Ιερατικά του καθήκοντα, τα οποία με θεία αφοσίωση και ευλάβεια επιτελεί, ο π. Ν. Αλεξάκης, προσφέρει και πολύτιμο θρησκευτικό και μουσικό έργο, τόσο ως καθηγητής Θεολογίας στη Β/θμια Εκπ/ση, όσο και ως μουσικοδιδάσκαλος και λειτουργός της μουσικής μας παράδοσης.

Αλεξανδρής Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Αγρίνιο το 1925 και μαθήτευσε στον **Κων/νο Πανάγο** (γνωστό ως Κόπανο) ο οποίος υπήρξε μαθητής του μεγάλου δασκάλου Χρήστου Κουμπούρα, και στον Βασίλειο Δημάκη. Διδάχτηκε τη Βυζ. τέχνη στην Αθήνα από τον αείμνηστο Θεοδόσιο Γεωργιάδη. Υπηρέτησε στον Ι. Ναό Αγίου Κων/νου Αγρινίου (1946-53), στον Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου (1953-57) και από το 1953 διητέλεσε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Δημητρίου Αγρινίου μέχρι το 1987 οπότε και συνταξιοδοτήθηκε.

Αλεξάνδρου Γιάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης εκ γενετής Τυφλός. Γεννήθηκε το 1942 στη Ρόδο όπου και ανατράφηκε με τη νησιώτικη μουσική παράδοση, αλλά και με τις μελωδίες της αντικρινής Μικρασίας, ακούσματα που πάντα κουβαλάει μέσα του. Έτσι από νεαρή ηλικία στράφηκε προς τη μουσική και ιδιαίτερα προς την ψαλτική τέχνη λόγω της εξαιρετικής καλλιφωνίας του.



Τα πρώτα στοιχεία πήρε από τους ιεροψάλτες της γενέτειράς του. Συστηματικά όμως άρχισε να διδάσκεται την τέχνη της Βυζ. Μουσικής, αρχικά στη σχολή τυφλών Θεσσαλονίκης από έναν εμπνευσμένο δάσκαλο, τον Νίκο Τσιτσελόπουλο και στη συνέχεια, από το 1958, στο Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης, απ' όπου αποφοίτησε με «πτυχίο» αρμονίας και «πτυχίο» Βυζ. μουσικής. Είχε την τύχη να του υπογράψουν το πτυχίο του τρεις μεγάλοι δάσκαλοι: ο αείμνηστος Χρυσάνθος Θεοδοσόπουλος, ο Χαρίλαος Ταλιαδώρος και ο Αθανάσιος Καραμάνης. Αργότερα στην Αθήνα πήρε πτυχίο Νομικής από το Πανεπιστήμιο Αθηνών και εργάστηκε για λίγο ως δικηγόρος. Διετέλεσε ιεροψάλτης στη Θεσσαλονίκη, στη Ρόδο και στην Αθήνα. Σήμερα, με την εξαιρετική καλλιφωνία του και το σεμνοπρεπές εκκλησια-

στικό ψάλτικό του ύφους, υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια και ευσυνειδησία αλλά και απόλυτη επιτυχία, ως Πρωτοψάλτης στον Ιερό Ναό της Ζωοδόχου Πηγής Χατζηκυριακείου Πειραιώς. Έχει διατελέσει βασικό στέλεχος της Χορωδίας Βυζ. Μουσικής και δημοτικού Τραγουδιού του Πανελληνίου Συνδέσμου Τυφλών με Χοράρχη τον, επίσης τυφλό Πρωτοψάλτη, Χρίστο Σερέτη και σήμερα έχει αναλάβει ο ίδιος τη διεύθυνση της ίδιας χορωδίας η οποία, υπό τη Χοραρχία του έχει στο ενεργητικό της μεγάλο αριθμό συναυλιών και άλλων εκδηλώσεων. Για τις ποικίλες δραστηριότητές του και την εντυπωσιακή ενεργητικότητά του, πολλά οφείλει στη γυναίκα του και στην κόρη του που με την αγάπη, τη συμπαράσταση και την κατανόησή τους τον στηρίζουν και τον βοηθούν να ξεπερνά τις δυσκολίες της ζωής. Διαθέτει πλουσιώτατη φωνή και εκφράζεται με φανταστικά παραδοσιακό τρόπο. Είναι απαράμιλλος ερμηνευτής όλων των δημοτικών τραγουδιών, από Θράκης μέχρι και Κρήτης, έχει δε πλουσιώτατη συλλογή δημοτικών τραγουδιών την οποία έχει μεταφέρει στην ειδική γραφή των Τυφλών. Η γραφή των δημοτικών τραγουδιών, πλησιάζει όσο καμία άλλη στην πραγματική εκτέλεση των μεγάλων του δημοτικού τραγουδιού. Αέριος χαρακτήρας με ήθος και αρετή, ευγενής και καλόκαρδος, ο Γιάννης Αλεξάνδρου, είναι πολύ αγαπητός σε όλο τον Ιεροψαλτικό κόσμο και οι αξιότιμες ποικίλες δραστηριότητές του και το έργο του αποτελούν πολύτιμη προσφορά στην Ελληνική μας μουσική.

**«Ο διδασκόμενος τα Μουσικά
πρέπει να προσέχει τα εξής τέσσερα»**

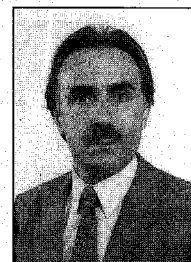
- A. Να δίδη πολλήν προσοχήν εις τον διδάσκοντα και να μανθάνη το διδασκόμενον μέλος ούτως ώστε να μη γίνεται καμία αισθητή διαφορά εις την προφοράν του μέλους όπερ επιδίδχθη...**
- B. Να μη θέλει να ποιή νεωτερισμούς εις τα ξένα μέλη κατά την προφοράν ή την γραφήν ή κατά την έκθεσιν, καλλωπίζων ή συντέμνων αυτά. Διότι πολλοί όσον αμαθέστεροι είναι κατά τα Μουσικά, τόσο περισσότερον αυθαδειάζουσι να διορθώνωσι τα ξένα...**
- Γ. Να επιχειρή να μελοποιή και ίδια κατά μίμησην πολλαχού των διδασκάλων τα οποία να φέρη εις απροσωπολήπτους κριτάς, και να διορθώνη μετ' επιεικείας, ό,τι κατακριθή, χωρίς να επιμένη με πείσμα εις τα αγνοούμενα σφάλματα...**
- Δ. Να μην αηδιάζη από πρώτη προσβολήν εις τα ξένα μελίσματα, μήτε να τα καταδικάζη χωρίς να τα περιεργασθή με πολυκαιρίαν και με μεγάλην προσοχήν...**

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΑΡΧ/ΠΟΣ ΔΙΡΡΑΧΙΟΥ- ΜΕΓΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ - 1832

Αλεξιάδης Ευάγγελος. Καλλίφωνος Κωνσταντινοπολίτης Πρωτοψάλτης.

Μαθητής και συνεργάτης του Θρασ. Στανίτσα, ήλθε στην Ελλάδα το 1964 όπου έμεινε επί 20 περίπου χρόνια ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό της Αγίας Παρασκευής Νέας Σμύρνης. Εξαιρετικά καλλίφωνος με ωραίο πατριαρχικό ψάλτικό ύφος και μεγάλη ένταση φωνής απεκαλείτο από τους φίλους της ψαλτικής του τέχνης «νέος Ιάκωβος Ναυπλιώτης». Υπήρξε μέλος της Χορωδίας του Θρ. Στανίτσα καθώς και του Πανελληνίου Συνδέσμου υπό τον Αντ. Μπελούση.

Αλυγιζάκης Αντώνιος (Σ). Διακεκριμένος Μουσικολόγος ερευνητής της Β.



Μουσικής από τους κορυφαίους της εποχής μας, Επίκουρος Καθηγητής του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Α.Π. Θεσ/κης, Συγγραφέας, Πρωτοψάλτης και Χοράρχης. Γεννήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης το 1946. Διδάχτηκε τα πρώτα στοιχεία της Βυζ. Μουσικής στην Εκκλ. Σχολή Κρήτης από τον περίφημο Πρωτοψάλτη Κρήτης και Μουσικοδιδασκαλό Νικ. Δασκαλάκη (1959-66). Ακολούθησε και κατά τη διάρκεια των Σπουδών του στη Θεολογική

Σχολή του Α.Π. Θεσ/κης, ως υπότροφος του Ι.Κ.Υ., μαθήτευσε και κοντά στον μεγάλο Πρωτοψάλτη Χρυσ. Θεοδοσόπουλο, στο Βυζ. χορό του οποίου στον Άγιο Δημήτριο, συμμετείχε ως Χορωδός (1966-72). Τέλος ολοκλήρωσε τις σπουδές του στη Βυζ. Μουσική στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών απ' όπου έλαβε «Πτυχίο Βυζ. Μουσικής». Το 1972 διορίστηκε δάσκαλος (ΕΕΠ) Βυζ. μουσικής στη Θεολογική Σχολή του Παν/μίου και από τότε αρχίζουν ουσιαστικά οι πολλαπλές και ποικίλες ερευνητικές του δραστηριότητες και το πλούσιο σε όγκο και ποιότητα συγγραφικό του έργο. Στη Θεολογική Σχολή διδάξε μέχρι το 1992 ενώ παράλληλα διδάξε και με αναθέσεις επί σειρά ετών στα Τμήματα Ποιμαντικής και Μουσικών Σπουδών. Το 1980 μετέβη στην Αγγλία με διετή Εκπ/κή άδεια και το 1986 ανακηρύχθηκε **διδάκτωρ** με βαθμό άριστα. Κατά τη διάρκεια της θητείας του στη Θεολογική Σχολή επιτέλεσε σπουδαίο και σημαντικό έργο τόσο με την οργάνωση ειδικών αρχείων (φωτοταπεινών, φωτογραφικών δίσκων, βιβλίων, μαγνητοταινιών κ.λπ.) όσο και με την ίδρυση της Πανεπιστημιακής Βυζαντινής Χορωδίας από φοιτητές, πρωτοψάλτες και Πανεπιστημιακούς συνεργάτες του. Την ίδια περίοδο πραγματοποίησε πολλές σημαντικές ανακοινώσεις για τη Βυζ. μουσική, έλαβε μέρος σε πολλά μουσικολογικά συνέδρια και έθεσε τις βάσεις ερευνητικών προγραμμάτων του ΥΠΕΠΘ και του Α.Π.Θ. Το 1992 εκλέχθηκε στη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Α.Π.Θ. όπου υπηρετεί μέχρι σήμερα. Στον Ιεροψαλτικό τομέα έχει διέλθει και έχει ζήσει στην πράξη όλα τα στάδια της Ψαλτικής, ως κανονάρχης, δομέστικος, λαμπαδάριος και πρωτοψάλτης. Έχει ψάλλει σε διάφορους Ι. Ναούς και σήμερα, παρά τις πολλαπλές υποχρεώσεις και το βαρύ φόρτο του διδακτικού, ερευνητικού και συγγραφικού του έργου, υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια, σεβα-

σμό και αφοσίωση, ως Πρωτοψάλτης το Ι. αναλόγιο, στην Ι. Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Βλατάδων Θεσ/κης, όπου συγχρόνως δίνει την ευκαιρία σε πολλούς φοιτητές από την Ελλάδα και το Εξωτερικό να ασκούνται μαζί του και να βιώνουν το Πατριαρχικό Τυπικό το οποίο θεωρείται - όπως λέει ο ίδιος - «μία από τις αυθεντικότερες λειτουργικές εκφράσεις της Ορθοδοξίας». Παράλληλα οι δραστηριότητες της Πανεπιστημιακής Βυζ. Χορωδίας, υπό τη Χορορχία του, αποτελούν μια ξεχωριστή έκφραση των πολιτιστικών και θεολογικών δρώμενων της Θεσ/κης με την προβολή και διάδοση άγνωστων σελίδων της ψαλτικής μας παράδοσης. Το ερευνητικό του έργο είναι πολύπλευρο και χαρακτηρίζεται από θαυμαστή αποδοτικότητα. Ήδη επεξεργάζεται πάνω από έξι (6) ερευνητικά προγράμματα («Ανθρωπιστικές Επιστήμες», Αρχείο φωτογραφημένων κωδίκων Β.Μ. των κυριότερων εξηγητών...», «Επεξεργασία σε περίγραμμα Η/Υ του σημειογραφικού συστήματος της Β.Μ.», κ.ά.). Το συγγραφικό του έργο περιλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό εκδομένων βιβλίων και μελετών όπως: «Μορμολογικές παρατηρήσεις στο έργο των μελουργών Πέτρου Λαμπαδαρίου και Ιακώβου Πρωτοψάλτου» (1988), «Εκκλησιαστικοί ήχοι και αρaboπερσικά μακάμια» (1990), «Χαρακτηριστικές περιπτώσεις Εκκλησιαστικών ήχων εκτός των οκτώ» (1991), «Η Βασιλική Ύμνογραφία» (1991), «Το Ποντιακό Τραγούδι» (1991), «Τοπικοί ιδιοματισμοί στο λειτουργικό μέλος» (1993), «Βυζαντινή Μουσική» (1981) κ.ά. πολλά.

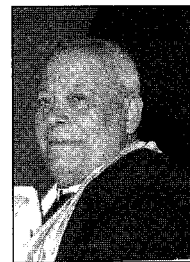
Ο Α. Αλυγιάκης αποτελεί για την εποχή μας μία από τις πλέον εξέχουσες μουσικές φυσιογνωμίες στο χώρο της ιερής μουσικής μας. Προικισμένος με σπάνια χαρίσματα και μοναδικές ικανότητες έρευνας και σπουδής σε βάθος της λειτουργικής μας μουσικής, έχει θέσει σε εφαρμογή και επεξεργάζεται σπουδαίο και υψίστης σημασίας και αξίας ερευνητικό έργο, το οποίο πιστεύουμε ότι στο εγγύς μέλλον θα αποδώσει θαυμαστά αποτελέσματα. Πολύ αξιόλογες και σημαντικές είναι επίσης και οι πολλαπλές δραστηριότητές του με τη συμμετοχή του σε μουσικολογικά συνέδρια, Ελληνικά και Ξένα, στα οποία, κατά καιρούς, έχει κάνει πολύ σπουδαίες και πρωτότυπες ανακοινώσεις. Εξαιρετος άνθρωπος, με ήθος και αρετή, φιλόπρονος και μεθοδικός ερευνητής και δάσκαλος αποτελεί πράγματι σπουδαίο κεφάλαιο της πολιτιστικής μουσικής μας παράδοσης, που πολλά υπόσχεται και πολλά έχει να προσφέρει στο μέλλον (Βλ. και Β' τόμο σελ. 79).

Αμβράζης Δημήτριος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης με ωραία μελωδική φωνή.

Γεννήθηκε το 1922 και μαθήτευσε κοντά στον Ανάστ. Σακελλαρίου και αναδείχτηκε σπουδαίος ψαλμωδός. Έψαλε στους Ι. Ναούς Άγιο Κων/νο Λάρισας, Άγιο Νικόλαο Λάρισας και Παναγίας Φανερωμένης Τρικάλων ενώ τα τελευταία χρόνια μέχρι το θάνατό του (1982) έψαλε ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Ζωοδόχου Πηγής Τρικάλων. Υπήρξε Ιδρυτικό μέλος του Σωματείου Ιεροψαλτών Τρικάλων στο Δ.Σ. του οποίου χρημάτισε Αντιπρόεδρος, Γ. Γραμματέας και Πρόεδρος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής. Πέθανε το 1982.

Αμοργιανός Νικόλαος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι.Ν. Αγίου Παντελεήμονος 401 Γ.Σ.Ν.Α., Μουσικοδιδάσκαλος και Καθηγητής Βυζ. Μουσικής. Δόκιμος μουσικός έχει στο ενεργητικό του σημαντική και αξιόλογη προσφορά για την καλλιέργεια και ανάπτυξη της Ελληνικής μας μουσικής. Έχει εκδόσει κασέτες και CD με Βυζ. Εκκλ. ύμνους. Είναι και Καθηγητής του Ελαφρού τραγουδιού καθώς και μέλος της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών.

Αμπατζής Πέτρος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στην κωμόπολη Νυμφαίου της Μ. Ασίας το 1901 και από μικρός διεφλέγετο από τον πόθο να διδαχθεί τη Βυζαντινή μουσική για να μπορέσει να προσφέρει τις υπηρεσίες του ως λειτουργός του ιερού αναλόγιου. Προικισμένος με το θείο χάρισμα της «ηχηράς» και μελωδικής φωνής και κατεχόμενος από τον ένθερμο ζήλο της φιλομάθειας για την «κτήσιν γνώσεων» αναφορικά με την ψαλμωδική τέχνη, οδήγησε τα βήματά του κοντά σε ικανούς και κατα-



ξιωμένους μουσικοδιδασκάλους. Έτσι αναδείχτηκε εξαιρετος και ικανότατος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης. Εκτός από την πλούσια και μελωδική φωνή, είχε και το προσόν της καλής προφοράς. Με ζηλευτή όντως ευκρίνεια και σαφήνεια εξέφερε τους φθόγγους των Εκκλησιαστικών μελωδημάτων και αναγνωσμάτων. Ερχόμενος στην Ελλάδα έψαλε σε πολλούς Ι. Ναούς της Μακεδονίας. Διέπρεψε όμως και διακρίθηκε στον Ι. Ναό Αγίας Παρασκευής Ν. Μαινεμένης, το δεξιά του οποίου αναλόγιο τίμησε σεμνοπρεπώς επί μία εικοσιπενταετία, και στον οποίο κατέλιπε μνήμη αγαθή.

Τελευταία έψαλε στον Ι. Ναό Αγίου Αθανασίου στον Εύοσμο Θεσσαλονίκης, όπου διέμενε οικογενειακώς. «Ευάριθμοι» είναι οι μαθητές που διδάχτηκαν την πατροπαράδοτη λειτουργική μουσική από τον Πέτρο Αμπατζή. Μεταξύ τούτων καταλέγονται ο γιος του Αναστάσιος, ο Κων. Ηλιάδης κ.ά. Πολλοί είναι όμως εκείνοι που ακούοντάς τον να ψάλλει, ενστερνίσθηκαν την αξία της ψαλτικής τέχνης και ως φίλοι αυτής αγωνίσθηκαν με ζήλο για τη διάδοσή της. Εξαιρετος άνθρωπος, ο π. Αμπατζής, έχαιρε βαθύτατης εκτίμησης γιατί ήταν καλοπροαίρετος, ευπροσέγγιστος και ταπεινός. Πέθανε το έτος 1973.

Αμπατζής Σταμάτιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου Τρουλωτής Χίου. Έχει ψάλλει σε πολλούς Ιερούς Ναούς της Χίου καθώς και στο Ηράκλειο Κρήτης.

Αναγνώστης Σταυράκης ο Λέσβιος. Λόγιος και μουσικός, καταγόμενος από τον Μανταμάδο της Λέσβου, γνώστης της Βυζ. μουσικής των τριών διδασκάλων αλλά και του Λεσβίου συστήματος το οποίο μετά πάθους στήριξε και χρηματοδότησε (1847). Έγραψε Θεωρητικό που παρέμεινε ανέκδοτο. Το 1867 συνέγραψε σπουδαίο έργο με τίτλο: «Αυτοσχέδιοι αναπτύξεις προς κατάληψιν του θεωρητικού μέρους της Μουσικής εν γένει».

Αναστασιάδης Αναστάσιος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Ναού Αγίου



Κων/νου και Ελένης Κοζάνης. Γεννήθηκε στο χωριό Λεύκαρα της Κοζάνης το 1941 και από μικρός με πολύ ζήλο και αγάπη υπηρετεί το ιερό αναλόγιο. Σπούδασε την ψαλτική τέχνη μαθητεύοντας για πολλά χρόνια κοντά στον μεγάλο δάσκαλο, Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Ι. Αρχ/πής Κων/πόλεως Βασ. Γούναρη. Από το δάσκαλό του διδάχτηκε την έκφραση και το ύφος στην ερμηνεία των Βυζ. μαθημάτων και κοντά του διαμόρφωσε την ψαλτική του προσωπικότητα.

Φοίτησε επίσης και στη Σχολή Ψαλτικής της Ιεράς Μητροπόλεως Κοζάνης όπου ολοκλήρωσε τη μουσική του παιδεία και έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής. Ευσυνείδητος και συνεπής στο ιερό λειτούργημά του ψάλλει με πίστη και σεβασμό προς την παράδοση. Από το 1964 υπηρετεί ανελλιπώς μέχρι σήμερα με ευλάβεια και αφοσίωση ως Λαμπαδάριος το Ιερό αναλόγιο στον Ι. Ναό Αγίου Κων/νου και Ελένης Κοζάνης. Ζηλωτής και λάτρης της παράδοσης είναι συλλέκτης και κάτοχος μεγάλου αριθμού μουσικών βιβλίων και μαγνητοφωνημένων εκτελέσεων παλαιών και νεότερων Πρωτοψαλτών καθώς και εκτελέσεων από Βυζ. χορούς. Ο Αριθμός των μαγνητοταινιών που έχει στην κατοχή του υπερβαίνει τις δύο χιλιάδες (2000)! Φιλότιμος και πρόθυμος συνεργάτης προσφέρει πάντοτε τη βοήθειά του σε κάθε προσπάθεια που έχει ως σκοπό την προβολή και διάδοση της ψαλτικής μας τέχνης.

Αναστασιάδης Νικόλαος. Καλλίφωνος Κων/πολίτης Πρωτοψάλτης ο επονομαζόμενος **Μπακαλιάρος.** Υπήρξε μαθητής του Νικ. Ραιδεστηνού κι έψαλε επί σειρά ετών στον Ι. Ναό Αγίου Κων/νου Υψωμαθίων. Μετά το 1964 παρέμεινε στην Πόλη και έψαλε στον Ι. Ναό Παναγίας Πέραν καθώς και σε άλλους Ι. Ναούς. Κοντά του μαθήτευσε και ο Γεώργιος Τσαούσης.

Αναστασιάδης-Χατζής Ανδρέας (Σ). Διακεκριμένος Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης με έντονη παρουσία στον ιεροψαλτικό χώρο τα τελευταία χρόνια. Μαθήτευσε σε σπουδαίους μουσικοδιδασκάλους (Θεοδωρίδη Ιωάννη, Σίμο Σαβινόπουλο πρωτοψάλτη Αγρινίου, Δημ. Μήτρου, Χαρίλαο Παπαποστόλου, Θεοδ. Χατζηθεοδώρου κ.ά.) και αναδείχτηκε σπουδαίος πρωτοψάλτης και χοράρχης. Χρημάτισε Γ. Γραμματέας και Αν/δρος του Συλλόγου «ΕΝΩΣΗ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ» για πολλά χρόνια και είναι ο ιδρυτής του Συλλόγου Ιεροψαλτών Μεγάρων, Σαλαμίνας και Αττικής (1995). Ως μουσικοδιδάσκαλος διδάσκει στα ΠΕΚ Αθηνών ως βοηθός Καθηγητού Παν/μίου καθώς και στο Δελφικό Ωδείο. Ασχολείται και με τη μελοποιία. Έχει μελοποιήσει τις ακολουθίες του Αγίου Μηνά, Αγίου Κυπριανού, Αρχάγγελου Μιχαήλ του Πανορμήτου, Ακάθιστο ύμνο, κ.ά. Έχει δε καταγράψει με Βυζ. σημειογραφία πλήθος δημοτικών τραγουδιών πολλά από τα οποία, όπως τα

τραγούδησε, ο συμπολίτης του αείμνηστος τραγουδιστής Γ. Παπασιδέρης. Έχει τιμηθεί από το Δήμαρχο Θεσ/κης με μετάλλιο για τα «2300 χρόνια Θεσσαλονίκη» καθώς και από τον Οικ. Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίο με την ευκαιρία των εορταστικών εκδηλώσεων για τα 900 χρόνια από την Αποκάλυψη του Αγ. Ιωάννη του Θεολόγου. (Βλ. και Β' τόμο σελ. 82).

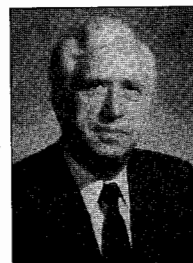
«...μέσα στον Ορθόδοξο-Χριστιανικό Ύμνο (Ύμνος Χριστιανικός = ποιητική προσευχή με φωνή-μουσική) αναδύεται μία διαπίστωση ότι αυτός είναι αμίμητο δημιούργημα θρησκευτικά καλλιτεχνικό ΥΨΙΣΤΟΥ ΑΙΣΘΗΤΙΚΟΥ μεγαλείου, γιατί έχει την έμπνευση από τη φωταγωγία του ανεσπέρου Φωτός του Λόγου-Χριστού, που θερμαίνει, φωτίζει και επιβάλλει εύγλωττη σιωπή στην ειδωλολατρική Μούσα του Ομήρου...».

Θεοδ. Βασιλείου - Πρωτοψάλτης,
Μελετητής Ελληνικής μουσικής (Β' τόμ. σελ. 93)

Αναστασίου Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίας Τριάδος Ν. Υόρκης των Η.Π.Α. Υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση την ψαλτική τέχνη και είναι βασικό στέλεχος της Βυζ. χορωδίας του διακεκριμένου Πρωτοψάλτη και Χοράρχη Δημ. Φουστέρη.

Αναστασίου Νικόλαος. Μουσικολόγος, μαθητής Γεωργίου Λεσβίου και μύστης του μουσικού γραφικού συστήματος του δασκάλου του. Το 1881 δημοσίευσε σημαντική διατριβή για τη Βυζ. μουσική και στο διάστημα 1873-89 παρουσίασε σπουδαία δραστηριότητα ως μέλος του Εκκλησιαστικού μουσικού Συλλόγου Αθηνών, για τη βελτίωση των μουσικών πραγμάτων στην Ελλάδα.

Ανδρέου Ματθαίος (Μαθίός). Διακεκριμένος Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, μουσικοδιδάσκαλος, μελοποιός και χοράρχης στο Μόντρεαλ του Καναδά. Γεννήθηκε στη Σάμο το 1930 και σε νεαρή ηλικία μαθήτευσε κοντά στον Δημήτριο Ζαμπούνη από τον οποίο μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη. Το 1945 έρχεται στο Βαθύ της Σάμου και γνωρίζεται με τον περίφημο Εμμ. Βαμβουδάκη, στον οποίο μαθήτευσε μέχρι το 1950 και ο οποίος του δίδαξε Βυζαντινή, Ευρωπαϊκή και Αραβική μουσική. Τον μύησε στο ύφος και στα σημεία ποιότητας, στην



ιστορική ορθογραφία της Βυζ. μουσικής. Η γνωριμία του Ανδρέου με τον μεγάλο Σαμιώτη Πρωτοψάλτη Βαμβουδάκη ήταν καθοριστική για τη μετέπειτα ζωή του. Σφράγισε τα μουσικά του βήματα. Τον επηρέασε βαθύτατα και τον προσδιόρισε. Από πολλούς θεωρείται ως ο πιστότερος, γνησιότερος και αυθεντικότερος μαθητής, συνεχιστής και διάδοχός του. Έψαλε μαζί με το δάσκαλό του στον Ι. Ναό της Παναγίας στο Άνω Βαθύ και στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου, Μητρόπολη της Πόλεως Σάμου, ως Λαμπαδαριός του, καθώς και στο Καρλόβασι. Από το Μάρτιο του 1951 έως το 1954, ο Μ. Ανδρέου, ψάλλει στον Ι. Ναό Αγίας Ζώνης Κυψέλης. Μαζί με το Πτυχίο της Παιδαγωγικής Ακαδημίας, λαμβάνει το «Πτυχίο» Ιεροψάλτη από το Εθνικό Ωδείο. Δάσκαλός του υπήρξε ο Σπυρ. Καψάσκης. Την περίοδο 1954-60 επανέρχεται στη Σάμο και ψάλλει στον Ι. Ναό Παναγίας Καρλοβασίου και ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Κοίμησης Θεοτόκου Καρλοβασίου. Παράλληλα παρουσιάζει πλούσια δραστηριότητα ως Χοράρχης και μελοποιός. Από το 1961 εγκαθίσταται στο Μόντρεαλ του Καναδά και από τότε μέχρι σήμερα ψάλλει ως Πρωτοψάλτης και Χοράρχης στον Ι. Καθεδρικό Ναό του Αγίου Γεωργίου. Οργανώνει Τετράφωνη μικτή Χορωδία κατά το σύστημα του Παναγίου Τάφου της Σχολής των Ιεροσολύμων, όπως είχε διδαχθεί από τον Βαμβουδάκη, καθώς και Βυζαντινή Χορωδία, αναπτύσσοντας αξιόλογη δραστηριότητα με οργανώσεις συναυλιών και ποικίλων μουσικοφιλολογικών συνάξεων, συνεργαζόμενος, πολλές φορές, κατά θαυμαστό τρόπο, με τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη στην ίδια πόλη του Καναδά και Καθηγητή Κων. Λαγούρο, προσφέροντας έτσι πολύτιμο έργο στη διατήρηση, προβολή και διάδοση της Εκκλησιαστικής μας μουσικής στην ομογένεια του Καναδά. Αναλαμβάνει επίσης δάσκαλος και Διευθυντής του μεγάλου ημερήσιου Σχολείου «ΣΩΚΡΑΤΗΣ» της Ελληνικής Κοινότητας Μόντρεαλ. Στο Σχολείο αυτό δημιουργεί μία υπέροχη Παιδική Χορωδία με 150 μέλη. Η φήμη του απλώνεται σε ολόκληρη την Αμερική. Χειροθετείται από τον Αρχιεπίσκοπο Β. και Ν. Αμερικής Ιάκωβο «**Αρχων Πρωτοψάλτης Β. και Ν. Αμερικής**». Ασχολήθηκε επίσης και με τη μελοποιία. Μελοποίησε Σχολικά τραγούδια, το «**Απάνθισμα σχολικών μελωδιών**». Έγραψε Βυζαντινούς ύμνους με τον τίτλο: «**Άσμα Καινόν**». Επίσης έχει γράψει Ανοιξαντάρια σε ήχο Πλ. Α', Όρθρο, Λειτουργία, Δοξολογία, Καλλοφωνικούς Ειρμούς, Τριώδιο, Μ. Εβδομάδα, Εορτολόγιο, Δωδεκαήμερο και Πεντηκοστάριο. Διαθέτει αξιοθαύμαστη άνεση στη σύνθεση Ύμνων Βυζ. Μουσικής. Μάθημά του (Λειτουργικά) συμπεριέλαβε ο Χαρ. Ταλιαδώρος στην επανέκδοση του Βιβλίου του, «Θ. Λειτουργία».

Ο Μαθιός Ανδρέου είναι ένας αληθινός δάσκαλος. Έχει μέσα στο αίμα του τη μουσική, όπως τη διδάχτηκε από το Βαμβουδάκη και θεωρεί ως ύψιστο χρέος του τη Μουσική αυτή να τη διδάσκει, να τη μεταλαμπαδεύει και σε άλλους. Σήμερα διαμένει μόνιμα στο Μόντρεαλ του Καναδά όπου συνεχίζει ακούραστα και με πολύ ζήλο, να εργάζεται και να πλουτίζει το μουσικό του έργο.

Αποστολέλλης Κων/νος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης Μελβούρνης Αυστραλίας. Γεννήθηκε στο Ουέλλινγκ της Ν. Ζηλανδίας το 1968 και μνη-

θηκε στην ψαλτική τέχνη από τον πατέρα του Αποστ. Αποστολέλλη ενώ αργότερα μαθήτευσε κοντά στον **Μελέτιο Συκιώτη** (1905-) Αγιορείτη μοναχό μουσικοδιδάσκαλο και μελοποιό, ο οποίος δίδαξε Βυζ. μουσική επί σειρά ετών στην Αθωνιάδα Σχολή. Συνεργάστηκε για ένα διάστημα με τον Πρωτοψάλτη Θεοδ. Βασιλικό στη Χορωδία του και στο διάστημα 1989-1990 έψαλε στον Ι. Ναό Αγίου Δημητρίου Prahran και από το 1990 υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση ως Πρωτοψάλτης στο Ι. αναλόγιο του Ι. Ναού Τριών Ιεραρχών Clyton Μελβούρνης.

Έχει στο ενεργητικό του σημαντική δραστηριότητα για τη διάδοση και προβολή της Βυζ. Μουσικής διατελέσας Καθηγητής στη νεολαία της Β' Αρχιεπισκοπικής Περιφέρειας της Μελβούρνης ενώ παράλληλα έδωσε, ως χοράρχης, και πολλές συναυλίες με χορωδίες που πάντοτε συγκροτεί ο ίδιος.



Φωτογραφία από συναυλία Βυζ. Μουσικής το Δεκέμβριο 1994 στο Μόντρεαλ του Καναδά. Ο Βυζ. Χορός απαρτίζεται από Ιεροψάλτες και Ιερείς. Καθήμενοι από αριστερά: **Μαθιός Ανδρέου** (Χοράρχης) και **Κων/νος Λαγούρος** (Ομιλητής και Εισηγητής ύμνων).

Αραπίδης Βασίλειος. Κωνσταντινοπολίτης Πρωτοψάλτης ο οποίος από το 1922 οπότε εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα διακρίθηκε για τους αγώνες του για την προβολή και διάδοση της Βυζ. μουσικής. Έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς και ανέπτυξε αξιόλογη δραστηριότητα ως μέλος του Δ.Σ. του «Συλλόγου Φίλων Βυζ. Μουσικής» Αθηνών μέχρι το θάνατό του.

Αρβανιτάκης Ιωάννης. Σπουδαίος Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης της Κεφαλονιάς. Γεννήθηκε το 1914 και διακρίθηκε ως επιδέξιος Χοράρχης. Το 1966 παρουσίασε στα «ΔΗΜΗΤΡΙΑ» της Θεσσαλονίκης Κεφαλληνιακά Εκκλησιαστικά μέλη, επικεφαλής Βυζ. χορού με μεγάλη επιτυχία.

Αργυρόπουλος Μανουήλ (Σ). Ο Μαΐτωρ. Μελοποίησε πολλά μαθήματα τα οποία μετέγραψε στη νέα γραφή ο Μάρκος Βασιλείου και τα οποία βρίσκονται στη Βιβλιοθήκη του Κ. Ψάλου. (Βλ. Α' τόμο σελ. 60).

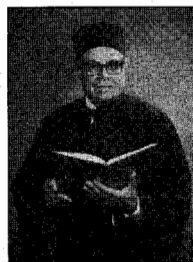
Αρδανιώτης Δημήτριος (Σ). Διακεκριμένος Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και



Καθηγητής Μουσικής με πολύ αξιόλογη παρουσία και δραστηριότητα στο χώρο της ψαλτικής τέχνης. Σημαντική είναι η προσφορά του Δημ. Αρδανιώτη στην καλλιέργεια, προβολή και διάδοση της τέχνης της Βυζ. μουσικής στην περιοχή των Σερρών όπου υπηρετεί και διαμένει. Αναδιοργανωθείς από το 1994 και Χοράρχης του Βυζ. χορού του Συλλόγου Ιεροψαλτών Σερρών, έχει στο ενεργητικό του αξιόλογη δραστηριότητα με συναυλίες και άλλες εκδηλώσεις

στις Σέρρες αλλά και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας. Είναι επίσης ιδρυτής από το 1990 και χοράρχης και του Βυζ. χορού του Σωματείου Ιεροψαλτών της Ι. Μονής Σιδηροκάστρου με σημαντική επίσης δραστηριότητα. Με τους δύο Βυζ. χορούς έχει μαγνητοσκοπήσει Εκκλ. ύμνους σε τοπικά τηλεοπτικά κανάλια. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης, σεμνός και εκφραστικός ψαλμωδός, ο Δ. Αρδανιώτης, ανέλαβε από το Σεπτέμβριο του 1995 Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Τιμίου Σταυρού Σερρών όπου υπηρετεί μέχρι σήμερα. Έχει επίσης υπό έκδοση βιβλίο με δικά του μαθήματα αλλά και πολλά ανέκδοτα μαθήματα παλαιών μουσικοδιδασκάλων (Βιογ. βλ. Β' τόμο σελ. 85).

Αριστοδήμου Αντώνιος (Σ). Αρχων Πρωτοψάλτης της Ιεράς Αρχ/πής



Αυστραλίας, η σημαντικότερη ψαλτική προσωπικότητα της σύγχρονης εποχής στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Αυστραλίας, καλλιφώνος ψαλμωδός, εξαιρετος μουσικοδιδάσκαλος και χοράρχης με λίαν αξιόλογο και πολύ σημαντικό μουσικό έργο στο ενεργητικό του. Γεννήθηκε στη Λεμεσό της Κύπρου το 1929 και πήρε τα πρώτα μαθήματα της ψαλτικής τέχνης από τον Πρωτοψάλτη του Ι. Ναού Αγίας Νάπας γενέτειράς του, Κων/νο Παναγίδη¹, για να αναδειχθεί στη

συνέχεια, έπειτα από συνεχείς μουσικές σπουδές και μελέτες, ένας από τους ονομαστότερους πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους στο SYDNEY της Αυστραλίας όπου και διαμένει από το 1951. Πολύπλευρος και ακάματος της Εκκλησιαστικής μας μουσικής, εργάτης επιτελεί στο SYDNEY σπουδαίο έργο για την καλλιέργεια και προβολή της ψαλτικής μας τέχνης στον Ορθόδοξο λαό της Αυστραλίας. Από τις τελευταίες του δραστηριότητες σημαντική υπήρξε η συναυλία Βυζ. Μουσικής που οργάνωσε στο Great Hall του Πανεπιστημίου του

1. Το έτος γέννησης και ο αρχικός δάσκαλος του Α. Αριστοδήμου αναγράφονται εδώ επί το ορθόν, προς αποκατάσταση των λανθασμένων του Β' τόμου.

SYDNEY, στις 26-4-95 όπως και η μεγάλη επιτυχία του Αρχιερατικού συλλέιτουργου που πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 24 Νοεμβρίου 1996 στο SYDNEY με χοροστασία του Θεοτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου και πολλών άλλων Αρχιερέων, όπως και των άλλων εκδηλώσεων που επακολούθησαν, τις οποίες με πολύ επιμέλεια και μουσική καλαισθησία είχε προετοιμάσει ο ίδιος. Εξαιρετος άνθρωπος, δραστήριος και δημιουργικός με πλούσια αποθέματα υψηλής μουσικής παιδείας, ο Α. Αριστοδήμου, προσφέρει στο SYDNEY της Αυστραλίας πολύτιμο έργο για τη λειτουργική μας Μουσική. (Βλ. και Β' τόμο σελ. 86)².

Αρτεμίδης Κλεόβουλος. Ονομαστός μουσικοδιδάσκαλος του Παγκυπρίου

Γυμνασίου, Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Φανερωμένης Λευκωσίας (1898-1917) και στη συνέχεια Πρωτοψάλτης στον Ι. Πατριαρχικό Ναό του Αγίου Σάββα της Αλεξάνδρειας Αιγύπτου. Υπήρξε μαθητής του Λεων. Παπαπαύλου στο Παγκύπριο και του Ι. Σακελλαρίδη στην Αθήνα. Συνεργάτης της «Φόρμιγγας» εξέδωσε τα μουσικά βιβλία «Ορφική λύρα» με Εκκλησιαστικά και δημοτικά μελωδήματα και «Λειτουργική Υμνολογία». Πέθανε στα μέσα του 20ού αιώνα.

Αρώνης Ιωάννης. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής Βυζ. μουσικής και

Χοράρχης. Γεννήθηκε στην Ιεράπετρα Κρήτης, το 1964 και από νεαρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της Ιερής ψαλτικής τέχνης κοντά στον Πρωτοψάλτη Πατέρα του Σταμάτιο Αρώνη ο οποίος υπήρξε μαθητής του Θρασ. Στανίτσα. Έτσι πήρε τις πρώτες γνώσεις και συγχρόνως άρχισε να διαμορφώνει το ψαλτικό του ύφος από ηχογραφήσεις του Θρ. Στανίτσα και με τον οποίο είχε και ολιγόχρονη προσωπική επαφή. Το 1982 συνδέθηκε με τον Μαν. Χατζημάγκο ο οποίος όπως λέει ο ίδιος, τον «έβαλε στα άδυστα της Βυζ. Μουσικής». Από τότε συνεργάστηκε μαζί του για πολλά χρόνια. Συνέβαλε μαζί του στον Ι. Ναό Αγίου Διονυσίου Αρεοπαγίτη (1982-1985) καθώς και στον πρότυπο Βυζαντινό χορό. Από τον ίδιο έλαβε «Πτυχίο» και «Δίπλωμα» Βυζ. Μουσικής. Συνεργάστηκε επίσης και συνέβαλε για μεγάλο χρονικό διάστημα και με τον Παύλο Φορτωμά στον Ι. Ναό Ευαγγελιστρίας Ν. Λιοσίων ενώ συμμετείχε και στη Βυζαντινή Χορωδία του. Σήμερα ο Ι. Αρώνης διαμένει μόνιμα στη γενέτειρά του και είναι Πρωτοψάλτης στον Ι. Καθεδρικό Ναό της Αγίας Φωτεινής στον οποίο διατηρεί και διευθύνει και Βυζ. χορό αποτελούμενο κυρίως από μαθητές του.

2. Στο Βυζαντινό χορό των Ιεροψαλτών του Σύνδνεϊ Αυστραλίας του οποίου χοράρχης είναι ο Αρχων Πρωτοψάλτης **Αντ. Αριστοδήμου** και ο οποίος έχει παρουσιάσει μέχρι σήμερα σπουδαίες συναυλίες Βυζαντινής μουσικής, συμμετέχουν οι εξής Πρωτοψάλτες, Λαμπαδαριοί και Δομέστικοι: **Ευαγγελινίδης Βαγγέλης, Ζαννάκης Φίλιππος, Θεοδορίδης Χρήστος, Σεβαστόπουλος Θεωνάς, Φίλιππακόπουλος Σπύρος, Σκούτας Σάββας, Γκάνης Κώστας, Σταυρόπουλος Βασίλης, Τσουγκράνης Μιχαήλ, Βλάχος Μανώλης, Γιαννόπουλος Σαράντης, Μπόλας Ηλίας, Λαζαράκης Λουκάς, Κυριάκου Χρήστος, Κουμπής Γιώργος, Σταυρόπουλος Νικόλαος, Παπακωνσταντίνου Γιώργος, Καριατλής Φίλιππος, Στεργίου Σταύρος, Λούλης Κώστας, Κουσκούκης Δημήτριος, Αντωνιάδης Αντώνιος και Κουτσογιαννόπουλος Χρήστος.**

Παράλληλα διδάσκει Βυζ. μουσική στη Μουσική Σχολή Ιεράπετρας καθώς και Δημοτική μουσική. Ζηλωτής της τοπικής μουσικής παράδοσης, διατηρεί και Τμήμα διδασκαλίας σε μαθητές παραδοσιακών οργάνων (Κρητική λύρα κ.ά.). Παρ' όλο ότι αναγνωρίζει και σέβεται την πληρότητα των έργων των μεγάλων διδασκάλων, δεν παραλείπει να ασχολείται και με τη μελοποίηση Εκκλησιαστικών ύμνων περιοριζόμενος κυρίως σε κείμενα που δεν έχουν μελοποιηθεί για τις ανάγκες της χορωδίας που διευθύνει. Ασχολείται και με την καταγραφή δημοτικών τραγουδιών για την ανάγκη της διάσωσής τους στις πραγματικές μουσικές τους κλίμακες. Σεμνός και ταλαντούχος ψαλμωδός αλλά και εξαιρετός άνθρωπος, ο Ι. Αρώνης, εργάζεται επαγγελματικά ως Εργοθεραπευτής στο Θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων Λασιθίου και έχει οριστεί και ως Δ/ντής Σπουδών στο ΚΕΚ που εποπτεύει ο φορέας του. Ακάματος και μεθοδικός δάσκαλος της μουσικής, πολλά υπόσχεται για το μέλλον και πολλά έχει να προσφέρει στην ψαλτική μας τέχνη.

Αφεντούλης Λεωνίδας. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής Βυζαντινής μουσικής και Χοράρχης. Γεννήθηκε στη Βέροια το 1967 και από μικρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς τη μουσική και το Ιερό αναλόγιο. Μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη αρχικά, από τον Πρώην Πρωτοψάλτη της Ι. Μητροπόλεως Βέροιας **Αργύριο Δίντση**, για να συνεχίσει κατόπιν να διδάσκεται συστηματικά την τέχνη της Βυζαντινής μουσικής στο Δημοτικό Ωδείο Νάουσας με καθηγητή τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Γεώργιο Ορδουλίδη. Μαθήτευσε ακόμη και κοντά στον μεγάλο μουσικολόγο και χοράρχη Λυκούργο Αγγελόπουλο. Φοίτησε στο Μακεδονικό Ωδείο Θεσσαλονίκης όπου διδάχτηκε και ολοκλήρωσε τις γνώσεις του στη Βυζαντινή μουσική από τον εξαιρετο μουσικοδιδάσκαλο και Πρωτοψάλτη Δημήτριο Σουρλαντζή. Από το Ωδείο έλαβε «Πτυχίο» και «Δίπλωμα» Βυζαντινής μουσικής. Είναι απόφοιτος Παιδαγωγικής Ακαδημίας και Θεολογίας. Έχει στο ενεργητικό του σημαντικές δραστηριότητες και αξιόλογη προσφορά στην καλλιέργεια και προβολή της Βυζαντινής μουσικής. Διδάσκει στο Δημοτικό Ωδείο Βέροιας την ψαλτική τέχνη ενώ παράλληλα έχει τη διεύθυνση και χοραρχία της Βυζαντινής χορωδίας της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού του Δήμου Βέροιας, με την οποία έχει δώσει πολλές συναυλίες και έχει συμμετάσχει σε πολλές εκδηλώσεις. Στον τομέα της ψαλτικής, υπηρετεί με συνέπεια και ευσυνειδησία πολλή το Ιερό αναλόγιο και ως Πρωτοψάλτης του Ι.Ν. Αγίων Αναργύρων Βέροιας, διακρίνεται για την ιεροπρέπεια και το σεμνοπρεπές της ψαλμωδίας του.

Αχιλλιάς Παναγιώτης. Καλλίφωνος ψαλμωδός, ένθερμος θιασώτης και μύστης της ψαλτικής μας τέχνης. Γεννήθηκε στα Καμίνια της Λήμνου το 1943 και από μικρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς την Εκκλησία και το Ιερό αναλόγιο. Μυήθηκε στην τέχνη της Βυζ. μουσικής στη γενέτειρά του από τον Πρωτοψάλτη Δημήτριο Ντόντο ο οποίος υπήρξε μαθητής του Αθαν. Καραμάνη. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του στη Θεολογική Σχολή

του Παν/μίου Θεσ/κης, διδάχτηκε την ψαλτική τέχνη από τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Χαρ. Ταλιαδώρο από τον οποίο ωφελήθηκε πολλά. Αργότερα, όταν μετά το 1977 εγκαταστάθηκε στο Αίγιο ως Καθηγητής Β/θμιας Εκπ/σης του δώθηκε η ευκαιρία να πλουτίσει τις μουσικές του γνώσεις στη Βυζ. μουσική κοντά στον Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Κων. Τασόπουλο. Ως φοιτητής στη Θεσ/νίκη έψαλε κατά την περίοδο 1962-64 στον Ι. Ναό του Οσίου Δαβίδ ενώ την περίοδο 1970-77 διαμένων στην Αθήνα ως Καθηγητής, έψαλε στον Ι. Ναό της «Παναγίτσας» Άνω Καλαμακίου. Είναι ιδρυτικό μέλος της «Ελληνικής Βυζ. Χορωδίας» της οποίας διδάσκαλος και χοράρχης είναι ο Λυκ. Αγγελόπουλος ενώ και ο ίδιος έχει διατελέσει χοράρχης στις ένοπλες δυνάμεις κατά την περίοδο 1966-69. Σήμερα διαμένει μόνιμα στο Αίγιο και είναι Διευθυντής στο 3ο Γυμνάσιο Αιγίου. Έχει στο ενεργητικό του πλούσια και σημαντική δραστηριότητα στον τομέα της καλλιέργειας και ανάπτυξης της πολιτιστικής ζωής της πόλης. Είναι Δ/ντής της Σχολής Βυζ. μουσικής «Κοσμάς ο Μελωδός» της Ι. Μητροπόλεως Αιγίου και έχει συμμετάσχει σε πολλές πολιτιστικές εκδηλώσεις στις οποίες έχει παρουσιάσει, με λογοτεχνική ανάλυση, ποικίλα επίλεκτα Βυζαντινά μέλη ενώ υπήρξε και μέλος του Βυζ. χορού του Συλλόγου Ιεροψαλτών Αιγίου. Ανάλογη δραστηριότητα είχε και στην Αθήνα την περίοδο της διαμονής του εκεί, όπου διετέλεσε και μέλος της χορωδίας της Χριστιανικής Φοιτητικής Ένωσης (ΧΦΕ). Πτυχιούχος Θεολογίας και Φιλολογίας, ευσυνειδητός λειτουργός της Παιδείας, με ενδιαφέρον και αγάπη για τους μαθητές του, ο Π. Αχιλλιάς, είναι και σεμνός λειτουργός του Ιερού αναλογίου. Την τελευταία περίοδο, με πολλή επιτυχία ανταποκρίνεται και στα καθήκοντα του Λαμπαδαρίου στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό «Φανερωμένης» Αιγίου. Ψάλλει με συνέπεια και σεβασμό προς την παράδοση και προσφέρει τη βοήθειά του και τη συνεργασία του σε κάθε προσπάθεια για την καλλιέργεια, διάδοση και προβολή της λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

«Το εν πολλοίς τρόπος της Ελληνικής Μουσικής ηδυμελές και ιδιόφυές δεν δύναται να εφαρμοσθεί υπό της Ευρωπαϊκής Μουσικής, δύο μόνον ήχους εχούσης».

Du Coudray - Γάλλος Μουσικός - 1906



19-1-1977. Το τότε Διοικητικό Συμβούλιο του Πανελληνίου Συνδέσμου Ιεροψαλτών «ΡΩΜΑΝΟΣ Ο ΜΕΛΩΔΟΣ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ». Εκ δεξιών προς αριστερά: Αντ. Ζαμπέτας, Μ. Μηναιΐδης, Γ. Κακονλίδης, Ανδ. Πετρόχειλος, Ευαγγ. Τζελάς, Γ. Σύρκας (Πρόεδρος), Χρ. Χατζηνικολάου, Βασ. Κατσιφής, Λεων. Οικονόμου, Δημ. Βεργιάννης και Γεωργ. Λιγνός.

«...Η Β.Ε. Μουσική με την υπερχιλιόχρονη αδιάκοπη γραπτή της παράδοση και τα αξιόλογα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, δίκαια θα μπορούσε να θεωρηθεί η Εθνική Μουσική μας. Από το άλλο μέρος, οι αναρίθμητες μελωδίες της που βρίσκονται καταχωρισμένες στα περίπου 7.000 σωζόμενα μουσικά χειρόγραφα, αξιοποιημένη κατάλληλα, θα μπορούσαν, όπως και το Γρηγοριανό μέλος στη Δύση, να χρησιμεύσουν στους νέους συνθέτες μας ως πρωτογενές υλικό και πηγή εύμπνευσης για παραπέρα μουσικές δημιουργίες».

Γεώργιος Αμαργιαννάκης - Καθηγητής Μουσικολογίας
Πανεπιστημίου - Χοράρχης (Β' τομ. σελ. 80).



Β

Βαγιανός Γεώργιος - Ιερέας. Πρωτοπρεσβύτερος της Ιεράς Αρχιεπισκοπής



Θνατείρων και Μ. Βρετανίας, Καθηγητής, λόγιος συγγραφέας και μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1938 και από νεαρή ηλικία εξεδήλωσε τις πνευματικές του ανησυχίες και αναζητήσεις. Συγχρόνως και παράλληλα με τις Θεολογικές του σπουδές και τη λόγια πνευματική του καλλιέργεια, ιδιαίτερο ζήλο έδειξε και προς τη Βυζαντινή Εκκλησιαστική μας μουσική. Μαθήτευσε κοντά σε σπουδαίους πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους και μνήθηκε

στα μυστικά της Ιερής ψαλτικής μας τέχνης. Πρώτος του δάσκαλος υπήρξε ο διακεκριμένος Πρωτοψάλτης Χαρίλαος Ταλιαδώρος από τον οποίο διδάχτηκε την έκφραση ερμηνείας και το ιδιαίτερο εκκλησιαστικό ύφος εκτέλεσης των Βυζαντινών μαθημάτων. Δάσκαλός του υπήρξε επίσης και ο αείμνηστος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής Κων/νος Κατσούλης με τον οποίο ολοκλήρωσε σε βάθος τη μουσική του παιδεία. Έπειτα από τη συστηματική και μεθοδική σπουδή του στη Βυζ. μουσική στο Ωδείο, έλαβε «Πτυχίο» Βυζαντινής μουσικής και «Δίπλωμα» μουσικοδιδασκάλου. Εξέχουσα πνευματική προσωπικότητα και σπουδαίος άνθρωπος ο π. Γεώργιος Βαγιανός είναι σήμερα αναπληρωτής Καθηγητής του Αριστ. Παν/μίου Θεσ/κης (Φλώρινα) και ως Πρωτοπρεσβύτερος της Ι. Αρχ/πής Θνατείρων και Μ. Βρετανίας επιτελεί λίαν αξιόλογο και σημαντικό πνευματικό έργο.

Βακάκης Αντώνιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης. Γεννήθηκε στο χωριό Στροβλές Χανίων το 1964 και σε πολύ μικρή ηλικία μνή-

θηκε στην ψαλτική τέχνη από τον Ιερέα του χωριού του π. Παντελεήμονα Σαμπάκη, καλλιφώνο και κατηρητισμένο στη Βυζ. μουσική. Σε ηλικία μόλις οκτώ (8) ετών ανέβηκε στο Ιερό αναλόγιο και έτσι ο ιερέας, με μόνη τη δική του βοήθεια μπορούσε να τελήσει τη Θ. Λειτουργία. Στο διάστημα των Γυμνασιακών του Σπουδών, για έξι χρόνια, δίδασκε την τέχνη της Βυζ. μουσικής από τον Αιδ. Αντώνιο Τσουρλάκη, Καθηγητή της Βυζ. μουσικής στην Εκκλησιαστική Σχολή Κρήτης. Ως μαθητής του Εκκλ. Λυκείου Κρήτης έψαλε ως Λαμπαδάριος στην Ιερή Μονή Γωνιάς Κολυμβαρίου Χανίων. Τότε ήταν που ήλθε σε πρώτη επαφή με το άκουσμα της ψαλμωδίας του Θεόδωρου Βασιλικού, η οποία συγκίνησε αφάνταστα την εφηβική ψυχή του και τον παρότρυνε με μεγαλύτερο πάθος στην πληρέστερη εκμάθηση της Βυζ. Μουσικής. Κατά την τετραετή παραμονή του στην Αθήνα, ως φοιτητής στη Θεολογική Σχολή του Παν. Αθηνών, παρακολούθησε αρκετές φορές τη διδασκαλία ύμνων στη Βυζ. Χορωδία του Θεοδ. Βασιλικού. Το ίδιο διάστημα έψαλε ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίου Παύλου Σεπολίων. Στην Αθήνα απόκτησε, εκτός από το Πτυχίο της Θεολογικής Σχολής, και «Πτυχίο» Ιεροψάλτη και Βυζαντινής Μουσικής. Στο διάστημα της Στρατιωτικής του θητείας, έψαλε ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αναλήψεως του Σωτήρος Ζιπαρίου της Νήσου Κω. Από το 1989 μέχρι σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή και μυσταγωγική ψαλμωδία του, ως Πρωτοψάλτης, το Ιερό αναλόγιο στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Κισάμου Χανίων. Νέος, σεμνός και ταλαντούχος ψαλμωδός ο Αν. Βακάκης, υπηρετεί την ψαλτική τέχνη με συνέπεια και ευσυνειδησία υποδειγματική, διακρινόμενος για την πιστή και γνήσια ερμηνεία των Βυζαντινών μαθημάτων. Από το 1990 έχει την ευθύνη της διδασκαλίας και της διεύθυνσης των δύο χορωδιών, Ανδρών και Γυναικών, οι οποίες ιδρύθηκαν την ίδια χρονιά στην πόλη του. Από το 1993 έχει αναλάβει, με την ιδιότητά του ως Γραμματέας της Ι.Μ. Κισάμου και Σελίνου, την επιμέλεια της έκδοσης του Περιοδικού «Χριστός και Κόσμος». Περί τα τέλη του 1996 κυκλοφόρησε, σε συνεργασία με τον αδελφό του επίσης Ιεροψάλτη, κασέτα με ύμνους από τις ακολουθίες των Τοπικών Αγίων, συνοδευτικά ειδικής φυλλάδας με τις ακολουθίες αυτές. Εργατικός και φιλότιμος, πολλά υπόσχεται για το μέλλον και πολλά έχει να προσφέρει για την καλλιέργεια, προβολή και διάδοση της λειτουργικής μας μουσικής.

Βαλλής Γεώργιος. Καλλιφώνος πρώην Πρωτοψάλτης με σημαντική προσφορά στις χορωδιακές δραστηριότητες της εποχής μας. Γεννήθηκε στην κοινότητα Γαλατά της Κων/πολης το 1925 και υπήρξε μαθητής του αείμνηστου Πρωτοψάλτη Νικ. Αναστασιάδη. Από ηλικίας 7 ετών ανέβηκε στο Ιερό αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίου Ιωάννου των Χίων όπου επί 13 συνεχή έτη είχε την τύχη να συνοδεύει, ως βοηθός, πολλούς ονομαστούς και διακεκριμένους πρωτοψάλτες όπως τον Βασ. Νικολαΐδη, τον Κων. Πρίγγο και πολλούς άλλους από τους οποίους ωφελήθηκε τα μέγιστα και δίδασκε όλα τα μυστικά της ψαλτικής τέχνης. Στη συνέχεια έψαλε, ως Λαμπαδάριος, στον Ι. Ναό Αγίων Κων/νου και Ελένης Υψωμαθίων και ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό του Αγίου Στεφάνου.

Αποτελούσε δε βασικό στέλεχος Ισοκράτου της Μεγάλης Εκκλησιαστικής Χορωδίας Μουσικοφίλων Κων/πόλεως υπό τη Διεύθυνση του Κων. Πρίγγου και μετέπειτα του Θρασ. Στανίτσα.

Το 1965 απελαθείς από την Κων/πολη εγκαταστάθηκε οριστικά στην Αθήνα και από τότε, λόγω της θαυμαστής βαρυτονίας του και των πολλών μουσικών ικανοτήτων του στις εναλλαγές των ισοκρατημάτων, ακολούθησε το δύσκολο έργο του Ισοκράτη σε Βυζαντινές Χορωδίες. Η συμμετοχή του και η προσφορά του σε διάφορους Βυζ. χορούς είναι από τότε πλούσια και πολύ σημαντική. Υπήρξε συνεργάτης πολλών διακεκριμένων συγχρόνων Πρωτοψαλτών με τις χορωδίες των οποίων περιόδευσε σε πολλές χώρες της Ευρώπης καθώς και στην Αμερική και έλαβε μέρος σε πλείστες εγγραφές δίσκων και κασετών. Εξαιρετος χαρακτήρας, πολύ αγαπητός και συνεργάσιμος, ο Γ. Βαλλής, αποτελεί για την εποχή μας ένα από τα σημαντικότερα στελέχη στον τομέα των Ισοκρατών σε Βυζαντινές χορωδίες, με πλούσια και πολύτιμη προσφορά στην καλλιέργεια και προβολή της Ιερής ψαλτικής μας τέχνης.

Βαρνάβας Ανδρέας. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίων Ομολογητών Λευκωσίας Κύπρου και μουσικοδιδάσκαλος. Έχει στο ενεργητικό του αξιόλογη προσφορά στην ψαλτική τέχνη ως λειτουργός του Ιερού αναλογίου και ως μουσικοδιδάσκαλος.

Βασιλειάδης Γιάγκος (Ιωάννης). Ονομαστός Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και μελοποιός. Γεννήθηκε στο Νεοχώρι του Βοσπόρου το 1868 και διέτελε μαθητής του επιφανούς μουσικού και γλυκιφθόγγου Πρωτοψάλτη Γεωργίου Σαρανταεκκλησιώτη (Μιχαηλίδη). Ο Γιάγκος Βασιλειάδης υπήρξε σπουδαίος ψαλμωδός με ωραία μελωδική φωνή και ύφος Πατριαρχικό. Έψαλε σε διάφορους κεντρικούς Ι. Ναούς της Κων/πόλεως και επί σειρά ετών στον Ι. Ναό Αγίας Τριάδος Πέραν, όπου άφησε εποχή. Διακρίθηκε και ως δόκιμος μελοποιός. Διέθετε μεγάλη και θαυμαστή μουσική φαντασία και μελοποίησε πολλά εκλεκτά μαθήματα, ενώ άλλα (Εωθινά, Δοξαστικά κ.ά.) καλλώπισε με μελωδικές θέσεις εξαιρετές «κατ' έννοιαν» χωρίς να παραποιήσει την Εκκλησιαστική φυσιογνωμία των μελωδημάτων. Όλα τα χειρόγρατά του κατέλειπε στον Κωνσταντινουπολίτη Πρωτοψάλτη Αθανασάτο Ιωάννη, ο οποίος τα εμπιστεύτηκε σε φίλους Ιεροψάλτες και έκτοτε αγνοείται η τύχη τους. Ο Γ. Βασιλειάδης πέθανε το έτος 1942.

Βασιλείου Θεόδωρος (Σ). Από το Μάρτιο του 1955 ανέλαβε Πρωτοψάλτης και Χοράρχης στον Ι. Ναό των Παμμεγίστων Ταξιαρχών Περιστερίου (Βιογ. Βλ. Β' τόμο σελ. 93).

Βασιλός Ναπολέον (Σ). Πέθανε σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα στις 17-2-96. (Βλ. Β' τόμο σελ. 95).

Βάτσος Ανδρέας. Καλλίφωνος και εκφραστικός ψαλμωδός, ένθερμος ζηλωτής και θιασώτης της λειτουργικής μουσικής μας παράδοσης. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1959 και από νεαρή ηλικία στράφηκε προς την ψαλτική τέχνη στην οποία μυήθηκε κατ' αρχήν από τον ιερέα π. Ιωακείμ Γρύλλη. Αργότερα μαθήτευσε κοντά στον καθηγητή Νικόλαο Τσιγκούλη ενώ διδάχτηκε πολλά μυστικά της ψαλτικής τέχνης από τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και μελοποιό Γεώργιο Σύρκα. Ήδη φοιτά επί τετραετία στο Ωδείο Πειραιώς όπου καλλιεργεί και επεκτείνει τις μουσικές του γνώσεις με Καθηγητή τον σπουδαίο μουσικοδιδάσκαλο Γεώργιο Μαλαφή. Ταλαντούχος και σεμνός ψαλμωδός υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση την ψαλτική μας τέχνη ως Λαμπαδάριος του Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου Νικαίας Πειραιώς. Συμμετέχει σε πολλές εκδηλώσεις για τη διάδοση και προβολή της Βυζαντινής μουσικής και είναι βασικό στέλεχος της Βυζαντινής Χορωδίας του Συνδέσμου Μουσικοφίλων με Χοράρχη τον Γεώργιο Σύρκα.

Βαφειάδης Διονύσιος. Ονομαστός Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Σογιούτ της Προύσσας το 1886 και φοίτησε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή. Διακρίθηκε ως ψαλμωδός και ως σπουδαίος μουσικοδιδάσκαλος. Έψαλε στην Κίο και μετά τη μικρασιατική καταστροφή (1922) εγκαταστάθηκε στις Σέρρες όπου έψαλε ως Λαμπαδάριος στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό με Πρωτοψάλτη τον Κ. Πρίγγο. Το 1930 ανέλαβε Πρωτοψάλτης στη Νέα Ζίχνη όπου ίδρυσε και Σχολή Βυζ. Μουσικής. Πολλοί μαθητές του διακρίθηκαν ως ικανοί Ιεροψάλτες. Το 1945 επέστρεψε στις Σέρρες και έψαλε επί σειρά ετών στους Ι. Ναούς Αγίου Αντωνίου και Αγίων Αναργύρων. Πέθανε στις Σέρρες το 1968.

Βεντούρης Νικόλαος. Καλλίφωνος πρώην Πρωτοψάλτης με σπουδαία και πολύ σημαντική δράση και προσφορά στη χορωδιακή δραστηριότητα της σύγχρονης εποχής. Γεννήθηκε στη Μυτιλήνη το 1933 και από πολύ μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της χριστιανοσύνης και της ιερής ψαλτικής τέχνης από τον Ιερέα πατέρα του, στον οποίο οφείλει και τις πολλές γνώσεις του στο λειτουργικό τυπικό της Εκκλησίας. Πήρε τα πρώτα μαθήματα Βυζ. Μουσικής από τον Πρωτοψάλτη του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Μυτιλήνης Μιχαήλ Καρύκα, ο οποίος υπήρξε μαθητής του Νικολάου Σμύρνης και στη συνέχεια ολοκλήρωσε τις θεωρητικές του γνώσεις κοντά στον Μουσικοδιδάσκαλο Γεώργιο Κρητικό που ήταν γαμπρός του εγγονού του Νικολάου.

Σε ηλικία 9 ετών χειροτονήθηκε Καλανάρχος και στα 12 χρόνια του, Αναγνώστης. Η ψαλτική του σταδιοδρομία άρχισε από ηλικία 15 ετών ως υπεύθυνος Ιεροψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Ιωάννη Καλυβίτη Μυτιλήνης όπου ψάλλει μέχρι το 1953. Κατόπιν έρχεται στην Αθήνα όπου γνωρίζεται και συνεργάζεται με τους μεγάλους σύγχρονους πρωτοψάλτες Γεώργ. Σύρκα, Γεώργ. Βιγκάκη,



Γεώργ. Τσατσαρώνη, Θρασ. Στανίτσα και Θεοδ. Βασιλικό. Εν συνεχεία ψάλλει επί δύο χρόνια ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Ρόδον το Αμάραντον Πειραιώς για να διακόψει κατόπιν καθ' όσον η ιδιότυπος επαγγελματική του ενασχόληση ως Φαρμακοποιός Χειμίου Φαρμακευτικής Εταιρείας τον υποχρέωνε πολλές φορές να εργάζεται και τις Κυριακές και εορτές. Καλόκαρδος, φιλότιμος και άκρως συνεργάσιμος γνωρίστηκε και διατηρούσε φιλικές σχέσεις επί σειρά ετών με τους μεγάλους Πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους Αθαν. Παναγιωτίδη και Χαρ. Ταλιαδώρο όπως και με τον μεγάλο Άρχοντα Πρωτοψάλτη Κων. Πρίγγο τον οποίο, κατά τη διάρκεια της ασθένειάς του επεσκέπτετο τακτικότερα στον Ευαγγελισμό και από τον οποίο απέσπασε πολλά μυστικά της ψαλτικής του τέχνης. Πολύπλευρος και ακάματος της ψαλτικής τέχνης εργάτης, έχει στο ενεργητικό του πλούσια καλλιτεχνική προσφορά με τη συμμετοχή του σε χορωδίες όχι μόνο στο εσωτερικό αλλά και στο εξωτερικό (Αμερική, Γαλλία, Ιταλία, Αγγλία κ.ά.) όπως του Θρ. Στανίτσα, Γ. Τσατσαρώνη και Θεοδ. Βασιλικού. Σεμνός ψαλμωδός με πίστη και αγάπη στο λειτούργημά του ουδέποτε είχε έξαρση προβολής και πάντα δήλωνε ταπεινός ισοκράτης. Είναι πράγματι ένας εκ των πέντε καλύτερων - όπως απ' όλους αναγνωρίζεται - ισοκρατών στο χορωδιακό χώρο της Βυζ. μουσικής' αν λειφθούν υπόψη οι υψηλές καλλιτεχνικές απαιτήσεις και οι τεράστιες μουσικές ικανότητες που πρέπει να διαθέτει ένας καλός ισοκράτης σε ένα χορωδιακό συγκρότημα. Συμμετείχε επίσης σε εκπομπές Ρ/Σ και TV όπως και σε πολλές εγγραφές κασετών του Θ. Βασιλικού, Χ. Νταρβάνογλου, Κ. Ζορμπά, Π. Φορτωμά και Αθ. Πέττα. Συμμετείχε ακόμη και στη μεγάλη 100μελή χορωδία του Γιάννη Μαρκόπουλου στο έργο του «Σειρήνες» στο Αρχαίο Θέατρο Ηρώδου του Αττικού.

Σπουδαίος άνθρωπος, τίμιος συνεργάτης και ένθερμος ζηλωτής της ιερής ψαλτικής τέχνης, ο Ν. Βεντούρης, συνεχίζει με αμείωτο ζήλο να προσφέρει τις πολύτιμες υπηρεσίες του από κάθε σκοπιά για την καλλιέργεια και προβολή της λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

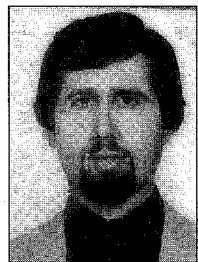
«...Παρόλο, που ύστερα από τόσους αιώνες, ο λίβας της κάθε είδους άρνησης και απιστίας κατεξήρανε τις καρδιές των ανθρώπων· παρόλο, που οι εγωισμοί, τα συμφέροντα και τα πάθη βύθισαν σε τρομερά σκοτάδια τη ζωή της ανθρωπότητας, εν τούτοις μια εκλεκτή τάξη της Χριστιανοσύνης, οι άγρυπνοι φρουροί της Ελληνορθόδοξης Μουσικής μας παράδοσης που είναι οι ψάλτες μας, κρατούν γερά τη δάδα της πίστης, της ελπίδας και της αγάπης, για να φωτίζουν και τα πολιτιστικά σκοτάδια της ζωής των κάθε λογής αρνητών...».

Εμμανουήλ Χατζημάρκος - Πρωτοψάλτης -
Μουσικοδιδάσκαλος - Χοράρχης (Β τομ. σελ. 349)

1. Οι άλλοι τέσσερες είναι οι: Βαλλής, Μάνθος, Κατινιώτης και Πηγούνιας.

Βεργιέτης Ιωάννης. Καλλίφωνος Λαμπαδαριος της Ιεράς Πατριαρχικής και Σταυροπηγιακής Μονής Βλατάδων Θεσ/κης. Σεμνός ψαλμωδός, υπηρετεί με συνέπεια, πίστη και αφοσίωση την ιερή ψαλτική τέχνη, συνεργαζόμενος άριστα με τον Πρωτοψάλτη του Ναού διαπρεπή μουσικολόγο Καθηγητή Αντ. Αλυγιάκη.

Βερούκιος Δημήτριος (Σ). Διακεκριμένος Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης του Ι. Ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου Π. Φαλήρου, Θεολόγος-Φιλολόγος και Καθηγητής Βυζ. Μουσικής. Γεννήθηκε στο Δρυμόνα Λευκάδας το 1948 και τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής τα δίδαχτηκε στην Εκκλ. Σχολή Κορίνθου με καθηγητή τον Δημ. Μπονάτσο και στη Ριζάρειο με τον Δημ. Παναγιωτόπουλο. Στο Εθνικό Ωδείο όπου φοίτησε είχε καθηγητές τον Βυζαντινολόγο-Συνθέτη Τ. Γεωργίου και τους σπουδαίους Λεων. Ζώρα, Γ. Βώκο και Μιχ.



Βούρτση. Έχει ψάλει ως Λαμπαδαριος στον Ι. Ναό Αγ. Χαράλαμπους Ιλισίων από το 1968 μέχρι το 1970 οπότε ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Π. Φαλήρου, όπου ψάλλει μέχρι σήμερα. Εξάίρετος άνθρωπος με ακέραιο χαρακτήρα, ήθος και αρετή, ο Δ. Βερούκιος, είναι και σπουδαίος μουσικός, ταλαντούχος και φιλόπρονος με πολύ σημαντικό και αξιόλογο μουσικό έργο μέχρι σήμερα. Ως Καθηγητής και Χοράρχης έχει λάβει μέρος σε πολλές εκδηλώσεις εντός και εκτός της Ελλάδας (Φλωρεντία Ιταλίας). Σημαντική και μεγάλη σημασία είναι η συμβολή του στην κωδικοποίηση και την εξ' αυτής κατοχύρωση και διεθνή αναγνώριση της Βυζ. Μουσικής, που γίνεται με τη συνεργασία του Ελληνικού Οργανισμού Τυποποίησης (ΕΛΟΤ). Η τυποποίηση θα διευκολύνει απεριόριστα στο μέλλον την εκτύπωση των βιβλίων της Βυζ. Μουσικής. Για την προσφορά του στην Εκκλησιαστική μας μουσική, η Πατριαρχική Εξαρχία της Πάτμου του απένειμε «Ευνοίας ένεκεν» τον «**Χρυσούν Σταυρόν της εν Δωδεκα-νίσω Εκκλησίας του Οικουμενικού Θρόνου**». (Βλ. και Β' τόμο σελ. 97).

Βιγγόπουλος Αριστείδης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, αδελφός του εγκρα-
τούς μουσικοδιδασκάλου και Άρχοντα Λαμπαδαρίου της Μ.Χ.Ε. Ευσταθίου Βιγγόπουλου. Ο Αρ. Βιγγόπουλος υπήρξε Μαθητής του Γεωργ. Ραιδεστηνού, διετέλεσε δε διδάσκαλος και πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Μεταμορφώσεως του Κανδηλίου του Βοσπόρου. Υπήρξε άριστος μουσικός της Βυζ. μουσικής καθώς και της Αραβοπερσικής. Πέθανε κατά το έτος 1940.

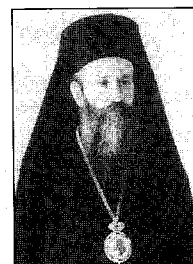
Βλάμης Γρηγόριος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στην Αθήνα (Βύρωνας) το 1937 και από μικρή ηλικία στράφηκε προς το Ιερό αναλόγιο. Ένθερμος ζηλωτής της ψαλτικής μας τέχνης ευτύχησε να μαθητεύσει κοντά σε μεγάλους πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους της Αθήνας με τους οποίους και συνεργάστηκε σε πλήθος εκδηλώσεων. Φοίτησε στο Ελληνικό Ωδείο



Αθηνών όπου είχε Καθηγητή τον περίφημο Θεόδωρο Χατζηθεοδώρου τον Φωκαέα. Στη συνέχεια δίδαχτηκε όλα τα μυστικά κατά το ύφος και την ερμηνεία των βυζαντινών μαθημάτων κοντά στον Θεοδ. Γεωργιάδη. Δασκάλους είχε ακόμη τον Αντώνιο Σύρκα, τον Γεώργιο Σύρκα, τον Γεώργ. Τσατσαρώνη και τον Μαν. Χατζημάρο. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης, καλλίφωνος και εκφραστικός ψαλμωδός υπηρετεί, με ευλάβεια, αφοσίωση και σεβασμό στην Ιερή λειτουργική μας παράδοση επί σαράντα σχεδόν χρόνια το Ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης στον Ιερό Μητροπολιτικό Ναό Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Καλαμακίου, όπου διακρίνεται για τη συνέπεια και την υποδειγματική του ευσυνειδησία στην επιτέλεση των λειτουργικών του καθηκόντων.

Βλάσης Αλέξανδρος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίας Αναλήψεως στο Fairview της Ν. Υερσέης των ΗΠΑ. Σεμνός ψάλτης με πίστη και αγάπη στο λειτουργημά του είναι και βασικό στέλεχος της Βυζ. Χορωδίας του διακεκριμένου Χοράρχη Δημ. Φουστέρη.

Βλάχος Ιερόθεος. Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγ. Βλασίου. Γλυκύτατος ψαλμωδός, ένθερμος λάτρης και μύστης της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής μουσικής ο εκλεκτός Ιεράρχης, αποτελεί σέμνωμα και καύχημα της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Γεννήθηκε στα Ιωάννινα το 1945 και από τα πρώτα παιδικά του χρόνια γαλουχήθηκε με τα θεία νόματα της Βυζ. Εκκλησιαστικής μουσικής και γεύτηκε την ιερή ψαλτική τέχνη, πάνω στο Ιερό αναλόγιο, το οποίο είχε γίνει το «δεύτερο σπίτι» του, ισοκρατώντας σε παραδοσιακούς ψάλτες στη γενέ-
τειρά του. Άρχισε δε να «μπαίνει στη μυστική της ζωή» από τον διακεκριμένο πρωτοψάλτη Γεώργιο Νάκο (+ 1994) στο Αργίριο, ο οποίος υπήρξε μαθητής του Δ. Μήτρου και αργότερα, κατά τη διάρκεια των σπουδών του στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, από τον διαπρεπή Πρωτοψάλτη, μουσικοδιδάσκαλο και μελοποιό Χαρίλαο Ταλιαδώρο ο οποίος υπήρξε και ο βασικός του δάσκαλος. Το 1969 έλαβε το πτυχίο Θεολογικής Σχολής. Χειροτονήθηκε Διάκονος το 1971 και Πρεσβύτερος το 1972. Υπηρέτησε ως Ιεροκήρυκας στην Ι. Μητρόπολη Εδέσσης, Πέλλης και Αλμωπίας (1969-1987) και στην Ι. Μητρόπολη Θηβών και Λεβαδείας (1987) καθώς και ως Ιεροκήρυκας και Δ/ντής Νεότητος στην Ι. Αρχ/πή Αθηνών (1987-1995). Δίδαξε επίσης και στη Θεολογική Σχολή του Λιβάνου, όπου του δώθηκε η ευκαιρία να «θαυμάσει», όπως λέει ο ίδιος, «τη Βυζαντινή μουσική σε ψάλτες του Λιβάνου και της Συρίας». Εξάίρετος και εκλεκτός άνθρωπος, αποτελεί για την εποχή μας μία εξέχουσα φυσιογνωμία στο χώρο της Ιεραρχίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας, πολυμαθέστατος με ευρεία



μόρφωση και βαθειά θεολογική γνώση, έχει παρουσιάσει μέχρι σήμερα πολυσχιδή δραστηριότητα και σπουδαίο έργο ως εκπρόσωπος της Εκκλησίας σε διάφορα Συμβούλια και συνέδρια και έχει συγγράψει ογκώδες σε ποιότητα και ποσότητα συγγραφικό έργο, θεολογικού, ποιμαντικού και κοινωνικού περιεχομένου, βραβευμένο από την Ακαδημία Αθηνών. Πολλά βιβλία του κυκλοφορούν σε επτά (7) γλώσσες. Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγ. Βλασίου εξελέγη το 1995 και από τότε μέχρι σήμερα, παράλληλα με τα ποιμαντορικά του καθήκοντα, δεν έπαυσε να εκδηλώνει το θερμοπυρό του ενδιαφέρον, τη βοήθειά του και την αγάπη του προς την πατρώα Βυζαντινή μουσική, απορρίπτοντας και στηλιτεύοντας κάθε προσπάθεια εισαγωγής, έστω και περιστασιακά, της τετράφωνης αρμονικής ψαλμωδίας σε Ι. Ναούς της Μητροπόλεώς του. Ίδρυσε Σχολή Βυζαντινής Μουσικής στη Ναύπακτο, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό τις απαραίτητες προϋποθέσεις και την κατάλληλη υποδομή για τη δημιουργία και ανάδειξη νέων Ιεροψαλτών στη Μητρόπολη. Συμπαράστατης και αρωγός σε κάθε Ιεροψαλτικό θέμα στη Μητρόπολή του, δεν παραλείπει ο ίδιος σε κάθε περίπτωση να βιώνει την ιεροπρέπεια και μεγαλοπρέπεια των Βυζαντινών μελωδημάτων, ψάλλοντας σε πανηγυρικούς εσπερινούς όταν χοροστατεί, τον επιλύχνιο ύμνο «Φως Παρόν» σε, εντυπωσιακά μυσταγωγικό καθαρό Βυζαντινό μέλος. «Έτσι» ομολογεί ο ίδιος «η Βυζαντινή μουσική είναι ένα μεγάλο κομμάτι της ζωής μου, με συνοδεύει παντού και με αναπαύει βαθειά, γιατί μόνον αυτή δημιουργεί κατάνυξη και όχι ψυχολογική και συναισθηματική φόρτιση».

«...Πάσα απόπειρα προσθήκης νέας και οθνείας ύλης φρονώ ότι ήθελε παραβλάψει αμαυρούσα την στιλβηδόνα και παραμορφούσα το κάλλος και την χάριν των Πατρικών Κειμηλίων, ως κατ'ίσον λόγον και πάσα γραμμή, έστω και η ελαχίστη, νέου καλλιτέχνη αποπειρωμένου να επιδιορθώσει (!) το αριστούργημα της Υψηλίου, τον Ερμήν του Πραξιτέλους, ή και πας τις των νεοτέρων φιλολόγων αποπειρώμενος να διορθώσει την γλώσσαν του Θείου Πλάτωνος, αγνοών ενίοτε και διαπορών επί τη σημασία και ενός «και» ή άλλου τινός παραπλησίσι μορίου, ή έτερος τις Ζωίλος τα Ομηρικά έπη...».

+ Δημήτριος Περιστερής - Μουσικός,
Ιατροφιλόσοφος, Μουσικολογγράφος (Β τόμ. σελ. 277)

Βλάχος Χρήστος. Διακεκριμένος λόγιος και άριστος Μουσικός. Διδάκτωρ της Νομικής σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Γεννήθηκε στην Κατοχή Μεσολογγίου το 1869 και μαθήτευσε στον Κ. Αθήνη περίφημο πρωτοψάλτη της περιοχής. Ασχολήθηκε πολύ με τη Βυζ. Μουσική ως εκδότης περιοδι-

κών (Μουσικά Σκαριφήματα - 1891 και Μουσικό Δελτίο - 1892 στην Κατοχή) στα οποία εκτός από μουσικά άρθρα και μελέτες δημοσίευε και Βυζ. μαθήματα με δικές του συνθέσεις, αλλά και ως συνεργάτης άλλων μουσικών εντύπων. Στην Αθήνα εξέδωσε την «Εθνική Μούσα» στις αρχές του 20ού αιώνα και υπήρξε μόνιμος συνεργάτης στα «Μουσικά Χρονικά» και στη «Φόρμιγγα» όπου βρέθηκε πολλές φορές αντιμέτωπος σε μουσικολογικά θέματα με τον Κ. Ψάχο του οποίου αργότερα αναγνώρισε τη μουσική ιδιοφυία. Στήριξε το Μουσικό σύστημα του Ι.Δ. Παναγιωτόπουλου-Κούρου και αγωνίστηκε σθεναρά για την προβολή της δημοτικής μας μουσικής. Μελοποίησε πολλά Μαθήματα Εκκλησιαστικά και Δημοτικά Τραγούδια. Πέθανε στη Γορτυνία Αρκαδίας το 1947.

Βλησμάς Παναγιώτης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού Αγίου Δημητρίου Ν. Υόρκης των ΗΠΑ.** Ευσυνείδητος και συνεπής λειτουργός του Ι. Αναλογίου είναι και βασικό στέλεχος της Βυζ. Χορωδίας του Πρωτοψάλτη και Χοράρχη Δημ. Φουστέρη.

Βόμβας Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και μουσικός. Έψαλε επί σειρά ετών, ως Πρωτοψάλτης στην Ανδριανούπολη και Φιλιππούπολη στις αρχές του αιώνα. Το 1905 πήγε στην Κων/πολη και διεδέχθη τον Κυριακό Μαυριδή στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου Τσιβαλή. Αργότερα αναχώρησε για την Ελλάδα όπου έψαλε στον Ι. Ναό Ευαγγελιστρίας Πειραιώς. Τέλος αναχώρησε και εγκαταστάθηκε στις Η.Π.Α. όπου και χειροτονήθηκε Ιερέας.

Βουγιουκλής Αθανάσιος (Σ). Διακεκριμένος Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και



Χοράρχης του Ιερού Προσκυνηματος Ευαγγελιστρίας Τήνου από το Μάρτιο του 1995. Από τους σημαντικότερους Πρωτοψάλτες της νέας γενιάς, εξαιρετικά καλλίφωνος ψαλμωδός με σοβαρό Βυζαντινό ψαλτικό ύφος, διακρίνεται για την υποδειγματική συνέπεια στην πιστή ερμηνεία των Βυζαντινών μαθημάτων και το σεβασμό του στην παράδοση. Το εξαιρετικό ταλέντο του, η σεμνότητά του και η αφοσίωσή του στην ανόθευτη και γνήσια ψαλτική μας παράδοση, πολλά υπόσχονται για το μέλλον και πολλά έχουν να προσφέρουν στην ψαλτική μας τέχνη (Βιογρ. βλ. Β' τόμο σελ. 101).

Βουδούρης Άγγελος. Μουσικολόγος Καθηγητής στην Κων/πολη, ζηλωτής και μύστης της ιερής ψαλτικής τέχνης, δόκιμος μελοποιός. Διετέλεσε δομέστικος της Μ.Χ.Ε. (1924-26). Φοίτησε στη Μουσική Σχολή της Χάλκης όπου είχε δάσκαλο τον Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Μ.Χ.Ε. Ιάκωβο Ναυπλιώτη. Έγραψε και δημοσίευσε πολλές μελέτες για τη Βυζαντινή μουσική. Μελοποίησε πολλά μαθήματα. Το όλο Μουσικό έργο του Α. Βουδούρη προγραμματίστηκε και άρχισε να εκδίδεται το 1996 από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Τέχνης σε δεκαοχτώ (18) συνολικά τόμους με τον τίτλο «ΟΚΤΑΗΧΟΣ».

Βουλγαράκης Δημήτριος. Ονομαστός Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης Θεσσαλονίκης στο δεύτερο μισό του 19ου αι. Υπήρξε μαθητής των τριών διδασκάλων εφευρετών της νέας μεθόδου και διετέλεσε Πρωτοψάλτης των Ι. Ναών Αγίου Μηνά και Αγ. Αθανασίου Θεσσαλονίκης. Έψαλε επίσης στην Κων/πολη, Βουκουρέστι και Αθήνα. Εξέδωσε το βιβλίο «Εγκόλπιο Ιεροψάλτου» με μαθήματα Εσπερινού, Όρθρου και Θ. Λειτουργίας. Πέθανε στη Θεσ/κη το 1887.

Βουλδή Γεωργία. Καθηγήτρια μουσικής και διακεκριμένη αγιογράφος. Γεννήθηκε στο Αργίνιο το 1958 και σπούδασε Βυζ. Μουσική στο Ωδείο Αλίμου με Καθηγητή τον Πρωτοψάλτη Μανώλη Χατζημάρο, απ' όπου έλαβε πτυχίο και δίπλωμα Βυζ. Μουσικής. Έχει στο ενεργητικό της σημαντική δραστηριότητα για τη διάδοση και προβολή της Βυζ. μουσικής με δημοσιεύσεις άρθρων σε εφημερίδες και περιοδικά. Ηχογράφησε και κυκλοφόρησε τέσσερες κασέτες με Βυζ. Εκκλησιαστικούς ύμνους. Η αγιογραφία της Ορθόδοξης Βυζαντινής Εκκλησίας στο Ολυμπιακό χωριό της Σεούλ, είναι έργο δικό της. Σήμερα διδάσκει Βυζαντινή μουσική στο Ωδείο Αλίμου και υπηρετεί ως Καθηγήτρια μουσικής στη Β/θμια Εκπ/ση.

Βουλδής Χρήστος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1948 στο χωριό Σταμνά Μεσολογγίου και από νεαρή ηλικία στράφηκε προς την ψαλτική τέχνη. Πήρε τα πρώτα μαθήματα της Βυζαντινής μουσικής τέχνης κοντά στους πρωτοψάλτες Χαρίλαο Παπαποστόλου και Λουκά Σκιαδά για να μαθητεύσει εν συνεχεία κοντά στον αείμνηστο Γεώργιο Νάκο Πρωτοψάλτη τότε Αργινίου, δόκιμο μουσικό και ερμηνευτή. Αργότερα μαθήτευσε και κοντά στον Αθαν. Πέττα, ενώ δάσκαλός του υπήρξε και ο Μαν. Χατζημάρος, στον Πρότυπο Βυζαντινό χορό του οποίου υπήρξε βασικό στέλεχος, από τον οποίο διδάχτηκε πολλά. Εν συνεχεία μετέβη στη Θεσ/κη και φοίτησε στη Βυζαντινή Μουσική Σχολή όπου είχε δάσκαλο τον Χαρίλ. Ταλιαδώρο. Από τη Σχολή έλαβε το 1978 «πτυχίο» Βυζαντινής μουσικής. Σήμερα διαμένει στο Αργίνιο όπου, επαγγελματικά, ασχολείται με ξυλουργικές εργασίες. Είναι μέλος του συλλόγου Ιεροψαλτών Αργινίου και από το 1985 μέχρι σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια πολλή, αφοσίωση και σεβασμό προς τη λειτουργική μουσική μας παράδοση, το Ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, στον Ιερό Ναό του Αγίου Θωμά Αργινίου. Υπήρξε επίσης βασικό στέλεχος της Πειραματικής Χορωδίας Αργινίου υπό τη διεύθυνση του αείμνηστου Πρωτοψάλτη και καθηγητή Γεράσιμου Πρεβεζιάνου. Φιλότιμος και πρόθυμος συνεργάτης παρέχει τη βοήθειά του σε κάθε εκδήλωση στην περιοχή του που έχει ως σκοπό την καλλιέργεια και προβολή της Βυζ. Εκκλησιαστικής μουσικής. Ασχολείται επίσης και με τη μελοποίηση Βυζαντινών ύμνων και έχει πολλά ανέκδοτα μαθήματα σε χειρόγραφα.



Γ

Γαλάνης Νεκτάριος – Ιεροδιάκονος. Καλλίφωνος ψαλμωδός. Ο τρίτος κατά σειράν αδελφός της οικογένειας Γαλάνη (οι άλλοι δύο είναι ο Δημήτριος και ο Σπυρίδων) που διακρίνονται για το ζήλου τους και την προσφορά τους στην ιερή ψαλτική μας τέχνη στην Πάτρα. Δόκιμος ερμηνευτής των Βυζαντινών μαθημάτων υπηρετεί το ιερό θυσιαστήριο με σεβασμό προς την ιερή μουσική μας παράδοση διακρινόμενος για την σεμνοπρεπή και γνήσια Βυζαντινή ψαλμωδία του.

Γαλάνης Σπυρίδων. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Ναού Παντανάσσης Πατρών. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης διακρίνεται για την ιεροπρέπεια της ψαλμωδίας του και το γνήσιο εκκλησιαστικό ψαλτικό του ύφος. Είναι ένας εκ των τριών αδελφών της οικογένειας Γαλάνη (οι άλλοι δύο είναι ο Δημήτριος και ο Νεκτάριος – ιεροδιάκονος) οι οποίοι με ζήλο πολύ, πίστη και σεβασμό στη λειτουργική μουσική παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας υπηρετούν την ιερή ψαλτική μας τέχνη.

Γαλιώτος Κων/νος (Σ). Διακεκριμένος Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης στην Τρίπολη Αρκαδίας. Εξαιρετος άνθρωπος με ήθος και αρετή, καλόκαρδος, ευγενής με ακέραιο χαρακτήρα.



Σπουδαία ψαλτική φυσιογνωμία με πλούσια και πολυσχιδή δραστηριότητα και μεγάλη προσφορά στην καλλιέργεια και γενική καταξίωση της ψαλτικής μας τέχνης στην περιοχή του.

Ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίας Βαρβάρας Τριπόλεως και ως μουσικοδιδάσκαλος στη

Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Τριπόλεως, έχει στο ενεργητικό του σημαντική και πλούσια προσφορά στη Βυζαντινή μας μουσική (Βιογ. Βλ. Β' τόμο, σελ. 107).

Γαργαγέτας Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Καθεδρικού Ναού Θ. Αναλήψεως στην Κατερίνη. Πήρε τα πρώτα μαθήματα Βυζ. Μουσικής σε νεαρή ηλικία κοντά στον Πρωτοψάλτη και μελοποιό **Μαργαρίτη Παπαθεοδώρου** και αργότερα κοντά σε καταξιωμένους μουσικοδιδασκάλους και πρωτοψάλτες και αναδείχθηκε σε δόκιμο ερμηνευτή της ψαλτικής τέχνης. Καλλίφωνος, εκφραστικός ψαλμωδός με γνήσιο εκκλησιαστικό ύφος, υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια, ευσυνειδησία και σεβασμό προς την παράδοσή τη λειτουργική μας μουσική.

Γεδεών Μανουήλ Ιωάννου. Μέγας χαρτοφύλακας και χρονογράφος της Μ.Χ.Ε., ευρυμαθής και πολυγραφώτατος, ένθερμος θιασώτης και υπέρμαχος της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής μουσικής. Έγραψε πολλά άρθρα και μελέτες για τη Βυζ. μουσική. Διετέλεσε έφορος της Σχολής Βυζ. μουσικής, του Μουσικού Συλλόγου των Πατριαρχείων της Κων/πόλεως. Διέπρεψε την περίοδο 1897-1921.

Γέμελος Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και μελοποιός. Γεννήθηκε στη Χίο και μύηθηκε στην Ψαλτική Τέχνη από τον Πατέρα του Δημ. Γέμελο, ικανότατο πρωτοψάλτη, ενώ για αρκετό καιρό μαθήτευσε και κοντά στον περίφημο Γ. Βινάκη. Έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς της Χίου, όπως στον Ι. Ναό Παναγίας Ερυθειανής (1930-1942) στον Καθεδρικό Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου Βροντάδου, όπου προσέφερε για μεγάλο χρονικό διάστημα και τις υπηρεσίες του ως Εκκλησιαστικός σύμβουλος κ.ά.

Δόκιμος μελοποιός συνέθεσε πολλά μαθήματα, τα οποία παραμένουν ανέκδοτα, ενώ πολλά κυκλοφορούν μεταξύ των μαθητών του και άλλων ιεροψαλτών σε χειρόγραφα. Πέθανε το 1972.

Γέμελος Δημήτριος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης επί σειρά ετών στον Καθεδρικό Ι. Ναό Βροντάδου Χίου. Υπήρξε μαθητής του περίφημου πρωτοψάλτη Μητροπόλεως Χίου Νικ. Πουλάκη, ο οποίος υπήρξε και δάσκαλος του Γ. Βιολάκη, καθώς και του πρωτοψάλτη Δημ. Τέλλη, τον οποίο διαδέχτηκε στην πρωτοψαλτία στον Καθεδρικό Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου Βροντάδου, όπου έψαλε επί 60 συνεχή χρόνια (1883-1945), για να παραδώσει στη συνέχεια τη σκυτάλη στο γιο του Γεώργ. Γέμελο. Πέθανε το 1953.

Γενάδιος ο Πρωτοψάλτης. Διαπρεπής Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι.Ν. της Αναστάσεως στα Ιεροσόλυμα, στα μισά του 19ου αι. Καταγόταν από τη Ραιδεστό και διακρινόταν για τη μεγάλη και στεντόρια φωνή του. Μελοποίησε πολλά μαθήματα. Το μάθημά του «Σήμερα στολίζεται η Εκκλη-

σία» σε ήχο δ' «άγια» (όταν ενδύεται ο Μακαριότατος) συμπεριέλαβε ο Θεόδωρος Φωκαέας στο «ΤΑΜΕΙΟΝ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ» του στο Β' τόμο, το 1869, ένα έτος μετά το θάνατό του (1868).

Γερμανός ο Βατοπεδινός. Καθηγούμενος Αγίου Όρους, κατά κόσμον **Γεώργιος Θεοδώρου.** Γεννήθηκε στα Σκόπια των Προικοννήσων το 1862 και προσήλθε στη Μονή Βατοπεδίου Αγίου Όρους το 1879 όπου εκάρη Μοναχός το 1883. Διήλθε κατά σειρά τα ιερατικά στάδια, ιεροδιάκονος (1884), ιερομόναχος (1898) για να προαχθεί την ίδια χρονιά (1898) σε Προηγούμενο. Δόκιμος συγγραφέας και μελοποιός εξέδωσε το «Μουσικόν Εγκόλπιον της Λειτουργίας» και το «Πολυχρονισμοί εις τον Βασιλέα των Ελλήνων Κων/νον» (Θεσσαλονίκη - 1914). Κατέλιπε ανέκδοτα «Θεωρητικόν της Βυζ. Μουσικής» και πολλά μαθήματα. Πέθανε το 1932.

Γερόπουλος Γεώργιος. Ονομαστός καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στο Βόλο το 1877 όπου πήρε τα πρώτα μαθήματα Βυζαντινής μουσικής. Κατόπιν μετέβη στην Κων/πολη και φοίτησε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή, όπου μύηθηκε στο πατριαρχικό ψαλτικό ύφος κοντά στους άρχοντες πρωτοψάλτες Γεώργ. Βιολάκη και Ιάκ. Ναυπλιώτη. Πολλά διδάχτηκε επίσης ως βοηθός του Λαμπταδαρίου του Ι. Ναού των Εισοδίων στο Πέραν, Γρηγορίου Πασχαλίδη, ο οποίος υπήρξε μαθητής του Ιωάν. Καββάδα, όπου πρωτοψάλτης ήταν ο Ευστράτιος Παπαδόπουλος. Το 1906 ήλθε πάλι στην Ελλάδα όπου έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς με μεγαλύτερο χρονικό διάστημα (40 χρόνια) στον Ι. Ν. Αγίου Ιωάννου Ανακασιάς (από το 1919). Υπήρξε σπουδαίος μουσικοδιδάσκαλος και ανέδειξε πολλούς μαθητές του σε ικανότατους ιεροψάλτες μεταξύ των οποίων και τον γιο του Τρύφωνα Γερόπουλο. Πέθανε το 1967.

Γερόπουλος Τρύφων. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος και μελοποιός. Γεννήθηκε το 1914 και μύηθηκε στην ψαλτική τέχνη από τον Πατέρα του Γεώργιο, ονομαστό πρωτοψάλτη Ανακασιάς. Έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς και επί 47 ολόκληρα χρόνια στον Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου Αγριάς. Δίδαξε τη Βυζ. Μουσική σε πολλούς μαθητές, οι οποίοι αναδείχθηκαν ικανοί ιεροψάλτες. Έχει στο ενεργητικό του πλούσιο μελοποιητικό και υμνογραφικό έργο. Έγραψε Λιτές, προσόμοια, δοξαστικά, κοντάκια και πολλούς άλλους ύμνους. Μελοποίησε 40 περίπου ακολουθίες και πολλά μαθήματα. Σήμερα απέχει της ενεργού δράσεως έχοντας δώσει τη σκυτάλη στο γιο του Γεώργιο.

Γεωργίου Κωνσταντής. Καλλίφωνος Πρωτοπρεσβύτερος, Μελοποιός και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στην Κοντέα της Κύπρου το 1849 και μύηθηκε στην ψαλτική τέχνη σε ηλικία 30 ετών κοντά στον περίφημο Νικόλαο Γεωργίου Πρωτοψάλτη Σμύρνης, όπου μετέβη με προτροπή του αδελφού του. Ιερέας χειροτονήθηκε στην γενέτειρά του όπου εργάστηκε άοκνα για την

διάδοση της νέας γραφής Β.Μ. των τριών διδασκάλων και επιτέλεσε σπουδαίο έργο. Δίδαξε την Βυζ. μουσική σε πλήθος μαθητών του και μελοποίησε πολλά μαθήματα. Πέθανε το 1922

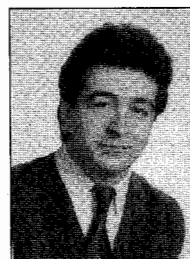
Γιακαλής Ευθύμιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος.

Γεννήθηκε στο χωριό Πηγή της Μυτιλήνης το 1935 και από μικρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Πήρε τα πρώτα ακούσματα και τα πρώτα στοιχεία της τέχνης της Βυζ. μουσικής στην Πατριάδα Εκκλησιαστική Σχολή, όπου φοίτησε, από τον καθηγητή Βυζ. μουσικής **Άγγελο Παντελιό**. Αργότερα φοίτησε στη Σχολή Βυζ. μουσικής Ιεράς Μητροπόλεως Νικαίας Πειραιά, όπου είχε δάσκαλο τον «εξάίρετο σε ύφος, γνώση και γραφή» - όπως λέει ο ίδιος - Πρωτοψάλτη Μηνά Μηναιΐδη. Από τη σχολή έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής. Η ψαλτική του σταδιοδρομία άρχισε από το 1970. Έψαλε σε πολλούς Ι. Ναούς της Αθήνας. Στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου Ανακασής Δήμου Αγ. Αναργύρων ως Λαμπαδάριος (1970-80), στον Ι.Ν. Αγίου Ιωάννου Μαδύτου Ν. Φιλαδελφείας ως Πρωτοψάλτης (1980-88), στον Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου Μυκονιάτικα Αγίων Αναργύρων ως Πρωτοψάλτης (1993-94) και από το 1994 μέχρι σήμερα κοσμεύει και λαμπρύνει με την ιεροπεπτή και μυσταγωγική ψαλμωδία του, ως Πρωτοψάλτης, το ιερό αναλόγιο στον Ιερό Ναό Αγίων Αναργύρων, Καθεδρικό Ναό του ομώνυμου Δήμου, όπου με συνέπεια πολλή και ευσυνειδησία υπηρετεί την ψαλτική τέχνη. Σεμνός και ικανός ψαλμωδός, ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση τα γνήσια βυζαντινά ψαλμωδήματα, χωρίς παραφθορές και αλλοιώσεις. Διδάσκει επίσης Βυζαντινή μουσική στο Πνευματικό κέντρο της Ι. Μητροπόλεως Νικαίας όπου έχει πολλούς μαθητές.

Γιακόβλεβιτς Αντρέα. (Andrija Jakovljevic). Ονομαστός Μουσικολόγος,

Θεολόγος, μελετητής και Συγγραφέας. Γεννήθηκε το 1940 στο Αρι-
λιε της Σερβίας και σπούδασε Θεολογία στο Βελιγράδι. Στη συνέχεια ήλθε στην Αθήνα και σπούδασε βυζαντινή και νεοελληνική φιλολογία στο Παν/μιο Αθηνών, καθώς και Βυζ. Μουσική στο Ωδείο Αθηνών. Δίδαξε στο κρατικό Παν/μιο του Οχάιο (1972-78), εργάστηκε στο Πατριαρχικό ίδρυμα Πατερικών μελετών στη Θεσ/νίκη και ασχολήθηκε με την έρευνα των κωδίκων Βυζ. μουσικής σε όλο τον ελληνικό χώρο. Δημοσίευσε πολλές μελέτες και διατριβές και εξέδωσε τέσσερα βιβλία. Σήμερα, με έδρα το Κέντρο Μελετών Κύκκου στη Λευκωσία Κύπρου, του οποίου είναι ένας από τους κύριους ιδρυτές, παρουσιάζει σημαντική ερευνητική δραστηριότητα με πλείστα επιστημονικά δημοσιεύματα σε πολλές γλώσσες.

Γιακουμάκης Ανδρέας. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι.Ν. Αγίου Τίτου Ηρακλείου Κρήτης, Καθηγητής Βυζαντινής και Παραδοσιακής μουσικής και Χοράρχης. Γεννήθηκε το 1962 στο χωριό Καστέλι Πεδιάδος Ηρακλείου Κρήτης και από πολύ μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νόμιμα της παραδοσιακής και Εκκλησιαστικής μουσικής από τον παπού του Μανώλη Γιακουμάκη,



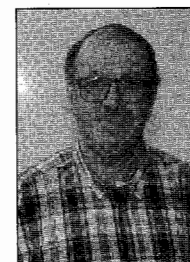
παραδοσιακό λυράρη και τον ιερέα Πατέρα του Αθανάσιο Γιακουμάκη. Έτσι με εφόδια τα πολλά μουσικά αποθέματα από τη γενέτειρά του, ήλθε στην Αθήνα και φοίτησε στη Ριζάρειο Εκκλησιαστική Σχολή, όπου του δόθηκε η ευκαιρία να πάρει συστηματικά τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής από τον «άξιο και μεθοδικό Καθηγητή της Βυζ. μουσικής», όπως λέει ο ίδιος, Δημ. Ι. Παναγιωτόπουλο -Κούρο.

Το 1978 γνωρίζεται με τον μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο Βασ. Νόνη και για 15 ολόκληρα χρόνια γίνεται μαθητής και συνεργάτης του σε πολλές ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές καθώς και σε διάφορες συναυλίες και δισκογραφικές παραγωγές. Το 1985 παίρνει πτυχίο Ιεροψαλτή από το Ωδείο Αθηνών με καθηγητή τον διαπρεπή πρωτοψάλτη του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αθηνών και μουσικολόγο Σπυρ. Περιστέρη. Το 1990 παίρνει Δίπλωμα Βυζ. Μουσικής από το Ωδείο «Ν. Σκαλκώτα», με καθηγητή τον δάσκαλο και συνεργάτη του Βασ. Νόνη. Το ίδιο έτος παίρνει και το Πτυχίο του από τη Θεολογική Σχολή του Παν. Αθηνών. Έψαλε σε πολλούς Ι. Ναούς της Αθήνας όπως: Παναγία Τουρκοβουνίων, Κοίμηση Θεοτόκου Ν. Φιλαδελφείας, Παρεκκλήσι Νοσοκομείου Αλεξάνδρας & Αγιο Γεώργιο Διονύσου. Από το 1993 υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια και ευσυνειδησία ως Λαμπαδάριος στον Ι.Ν. Αγίου Τίτου στο Ηράκλειο Κρήτης.

Για τρία συνεχή έτη (1990-93) δίδαξε ως Καθηγητής παραδοσιακής μουσικής στο Μουσικό Γυμνάσιο -Λύκειο Παλλήνης, ενώ τα επόμενα τρία (1993-96) στο Μουσικό Γυμνάσιο- Λύκειο Ρεθύμνης. Σήμερα (σχ. έτος 1996-97) υπηρετεί ως Καθηγητής Μουσικής στο Ηράκλειο Κρήτης.

Είναι Καθηγητής Βυζ. Μουσικής στο Ελληνικό Ωδείο του Ρεθύμνου και Καλλιτεχνικός διευθυντής της Χορωδίας Ρεθυμνίων Μικρασιατών. Οργάνωσε και διεθύνει επίσης τον Παιδικό Βυζ. Χορό και το εργαστήριο Παραδοσιακής μουσικής του Αγίου Τίτου στο Ηράκλειο. Σπουδαίος άνθρωπος με εξάαιρετο ήθος και ακέραιο χαρακτήρα, ο Ανδ. Γιακουμάκης, είναι και εξάαιρετος μουσικός, φιλόπρονος και εργατικός, ο οποίος πράγματι προσφέρει πολύτιμο έργο για την πρόοδο και καλλιέργεια της Ελληνικής μας μουσικής.

Γιακουμάκης Δημήτριος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής Β. Μουσικής και Χοράρχης. Γεννήθηκε στο χωριό Κουνάβοι



Ηρακλείου Κρήτης το 1945 και από νεαρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική. Πρώτος του δάσκαλος υπήρξε ο Ιερέας Θεολόγος Καθηγητής π. Γεώργιος Σωμαράκης, απόφοιτος της Θεολογικής Σχολής Χάλκης και γνώστης της Βυζ. μουσικής. Αργότερα μαθήτευσε και κοντά στους Γεώργιο Δημητρόπουλο και Διονύσιο Τερζόπουλο, Πρωτοψάλτες Πύργου

Ηλείας. Δάσκαλοί του επίσης κατά περιόδους υπήρξαν και οι **Άγγελος Γούναρης**, Πρωτοψάλτης Αγίου Αθανασίου Νιγρίτας και ο διακεκριμένος πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος Δημ. Νερατζής. Τη θεωρία ης Βυζαντινής μουσικής διδάχτηκε στο Ωδείο απ' όπου έλαβε το 1965 «Πτυχίο» Ιεροψάλτου. Φοίτησε στην Παιδαγωγική Ακαδημία και ως Δάσκαλος υπηρέτησε και καλλιέργησε την ψαλτική τέχνη στα Ιερά αναλόγια διαφόρων Ι. Ναών. Μετά την εγκατάστασή του στο Ηράκλειο Κρήτης, όπου συνεχίζει να υπηρετεί στη Α/θμια Εκπ/ση, ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Δημητρίου - Λιμένος Ηρακλείου, όπου οργάνωσε και διευθύνει και Εκκλησιαστική χορωδία. Παράλληλα δραστηριοποιήθηκε και στη Βυζαντινή Χορωδία του Δήμου Ηρακλείου, όπου, συνδεθείς με τον χοράρχη, διαπρεπή μουσικολόγο και Καθηγητή Παν. Αθηνών, Γεώργιο Αμαργιανάκη είχε την ευκαιρία να εμπλουτίσει σε βάθος τις θεωρητικές του γνώσεις στην τέχνη της Βυζ. μουσικής και να ενεργοποιηθεί όχι μόνο ως βασικό στέλεχος της χορωδίας, αλλά να εκλεγεί και Γραμματέας του Δ.Σ. αυτής.

Διδάσκει ως Καθηγητής Βυζαντινής μουσικής, στο Ολυμπιακό Ωδείο Ηρακλείου και μεταλαμπαδεύει την ψαλμωδική του τέχνη σε νέους της περιοχής που φιλοδοξούν να υπηρετήσουν το ιερό αναλόγιο. Δραστήριος, εργατικός, ένθερμος ζηλωτής της μουσικής τέχνης αλλά και καλό συνεργάτης, συμπαρίσταται και προσφέρει, την πείρα του, το ταλέντο του και τις γνώσεις του σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την καλλιέργεια και ανάπτυξη της μουσικής παιδείας στον τόπο του. Είναι μέλος της μικτής Χορωδίας και Μαντολινάτας Αγ. Δημητρίου Ηρακλείου, καθώς και μέλος του Σωματίου Ιεροψαλτών Νομού Ηρακλείου «Ανδρέας ο Κρήτης». Έχει εκπονήσει εργασία με τίτλο: «*Η Βυζαντινή Μουσική στην Εκπ/ση*», την οποία παρουσίασε στην Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης το 1981 στο Α' Παγκρήτιο Συνέδριο Ιεροψαλτών και δημοσιεύτηκε στο Περιοδικό: «ΣΧΟΛΕΙΟ και ΣΠΙΤΙ». Ασχολείται επίσης και με τη μελοποιία. Έχει μελοποιήσει Ακάθιστο ύμνο, λειτουργικά σε διαφόρους ήχους και πολλά άλλα μαθήματα, τα οποία όμως παραμένουν ανέκδοτα.

Γιαννακάκης Φώτιος, Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στην Κων/πολη και από νεαρή ηλικία μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη από διαπρεπείς ιεροψάλτες της γενέτειράς του. Πρώτοι του δάσκαλοι υπήρξαν οι πρωτοψάλτες του Ι.Ν. Εισοδίων Θεοτόκου του Πέραν Κων/πόλεως, **Κων/νος Μονταφόπουλος** και **Σταύρος Μακρίδης**. Κοντά τους έμεινε από το 1957 μέχρι το 1961 οπότε και ανεχώρησε για την Ελλάδα εξ αιτίας των απελάσεων εις βάρος των Ελλήνων της Πόλης. Στην Αθήνα τελειοποίησε τις γνώσεις του δίπλα στους Κων/πολί-



τες Πρωτοψάλτες Κ. Μαφειδή & Δ. Μαγούρη, ενώ πολλά ωφελήθηκε από τη γνωριμία του και τη μαθητεία του κοντά στον Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Μ.Χ.Ε. Θρασ. Στανίτσα. Το 1973 αποφοίτησε από τη Φαρμακευτική Σχολή Αθηνών (Σήμερα διατηρεί Φαρμακείο στην Αθήνα). Την περίοδο 1975-81 έψαλε στον

Ι. Μητροπολιτικό Ναό Περιστερίου και τα Χριστούγεννα του 1976 έλαβε τιμητικό **οφφίκιο** της τοπικής Εκκλησίας του **Άρχοντα Πρωτοψάλτη Περιστερίου**. Φοίτησε και στο Ωδείο Πειραιώς όπου είχε δάσκαλο στη Βυζ. μουσική τον διακεκριμένο Καθηγητή Νικ. Τσιγκούλη. Από το Ωδείο έλαβε «Πτυχίο» και «Δίπλωμα» Βυζ. μουσικής. Έψαλε ακόμη και στον Ι. Ναό Αγίας Φωτεινής Μετς και σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοίωση, ακολουθώντας πιστά τα βήματα των μεγάλων πρωτοψαλτών της γενέτειράς του, στον Ι. Ναό Ευαγγελιστρίας Νεαπόλεως Κορυδαλλού ως Πρωτοψάλτης. Έχει εκδώσει επίσης και κασέτες με Βυζ. Εκκλησιαστικούς ύμνους.

Γιαννακόπουλος Νικόλαος, Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και μουσικός. Γεννήθηκε στο Αίγιο το 1871 και μυήθηκε στην τέχνη της Βυζαντινής μουσικής από τον επονομαζόμενο «Μανωλάκη», ο οποίος είχε διατελέσει καθηγητής στη Σχολή της Χάλκης. Εκφραστικός ψαλμωδός και άριστος ερμηνευτής της ψαλτικής Τέχνης, ήταν Δ/ντής της υπηρεσίας των 3Τ και στις διάφορες πόλεις που υπηρέτησε έψαλε αφιλοκερδώς (Θήβα, Τρίπολη, Μέγαρο, Ελευσίνα, Ευλόκαστρο κ.ά.). Εγκατασταθείς τελικά στη γενέτειρά του, το Αίγιο, έψαλε στον Ι.Ν. της Παναγίας Τρυπητής, στον Ι.Ν. των Παμ. Ταξιαρχών και τέλος στον Ι.Ν. Αγίου Ανδρέου, από τον οποίο και συνταξιοδοτήθηκε κατά το έτος 1957. Από την περίοδο της Κατοχής είχε χάσει το φως του και έψαλε από μνήμης. Πέθανε το 1959 στο Αίγιο.

Γιάννου Δημήτριος, Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο χωριό Μουσθένη Καβάλας το 1925 και πήρε τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής κοντά στον Χρ. Παρασχίδη ή Μπεκιάρη και κοντά στον Κύρκο Βενέτη, στην Καβάλα. Διετέλεσε επίσης επί διετία και μαθητής του διακεκριμένου άρχοντα Πρωτοψάλτη Βασιλ. Γούναρη στην Κοζάνη. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης, ψάλλει συνεχώς πάνω από 50 έτη. Μέχρι το 1959 έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς και από το 1959 υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια και ευσυνειδησία το ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης στον ιερό Μητροπολιτικό Ναό Αγίου Νικολάου Ελευθερουπόλεως Καβάλας.

Γιάννου Νικόλαος, Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και μελοποιός, καταγόμενος από τη Σάμο. Υπήρξε για πολλά χρόνια ιδιαίτερος συνεργάτης και βοηθός στο Ι. Αναλόγιο του Άρχοντα Πρωτοψάλτη Θρασ. Στανίτσα στον Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου Αμπελοκήπων. Δόκιμος μελοποιός, έχει μελοποιήσει μεγάλο αριθμό μαθημάτων, τα οποία όμως παραμένουν ανέκδοτα.

Γιαννουκάκης Νικόλαος, Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης στο **Quebec του Καναδά**. Γεννήθηκε στο Μόντρεαλ του Καναδά το 1969 και από μικρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την κλίση του προς την Εκκλησία και ιδιαίτερα προς την ψαλτική τέχνη. Διδάχτηκε τη Βυζαντινή μουσική από τον διακεκριμένο καθηγητή και πρωτοψάλτη Κων/νο Λαγούρο, του οποίου διετέλε-

σε και Λαμπαδάριος στον Ι.Ν. Ευαγγελισμού της Θεοτόκου. Η συνεργασία με το δάσκαλό του στο ιερό αναλόγιο τον ωφέλησε πολύ όσον αφορά την έκφραση, το ψαλτικό ύφος και την απόδοση και ερμηνεία των Βυζαντινών μαθημάτων. Από το 1991 κοσμεύει και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, του Ιερού Ναού Τιμίου Σταυρού, στο ΛΑΒΑΛ, ΚΕΜΠΕΚ Καναδά. Καλλίφωνος ψαλμωδός, νέος και σεμνός, ψάλλει με πίστη και σεβασμό προς την παράδοση τα Βυζαντινά μαθήματα και υπηρετεί με ευσυνειδησία το ιερό αναλόγιο. Εκτός από τη Βυζαντινή μουσική κατέχει και την ευρωπαϊκή, καθώς και την Αραβοπερσική μουσική. Ασχολείται επίσης και με τη μελοποιία, ενώ σημαντικό και αξιόλογο είναι το έργο της ενασχόλησής του με τη μετάφραση στα αγγλικά διαφόρων θεωρητικών της Βυζ. μουσικής, σε τύπου **εγχειριδίου**. Δραστήριος, φιλότιμος και πολύ καλός συνεργάτης, ο Ν. Γιαννουκάκης, όχι μόνο συμμετέχει, αλλά οργανώνει ποικίλες εκδηλώσεις που σκοπό έχουν την προβολή και διάδοση της ιερής ψαλτικής μας τέχνης στην Ορθόδοξη ομογένεια του Μόντρεαλ του Καναδά.

Γιαννούτσος Κων/νος (Σ). Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης του καθεδρικού Ι. Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου στο Καρλόβασι Σάμου. Εξαίρετος ψαλμωδός, καλλίφωνος με χαρακτηριστική ευστροφία φωνής και δόκιμος ερμηνευτής των Βυζαντινών μαθημάτων, είναι άξιος συνεχιστής της σπουδαίας ψαλτικής παράδοσης της Σάμου με τους μεγάλους μουσικοδιδασκάλους και πρωτοψάλτες. (Βιογρ. στον Β' τόμο, σελ. 115).



Γιαρένης Δημήτριος (Σ). Πρωτοψάλτης με θαυμαστή καλλιφωνία. Γεννήθηκε στη Χώρα Τριφυλίας το 1905. Μαθήτευσε στον Ιερομόναχο Θεόφιλο Χειμωνάκη, ενώ πολύτιμη για τη μουσική του κατάρτιση υπήρξε η γνώριμία του με τον ιερέα Ιορδάνη Κουζηνόπουλο, με τον οποίο συνυπηρέτησε για μερικά χρόνια στον Ι. Ναό του Αγίου Νικολάου της γενέτειράς του. Έψαλε ακόμη στη Μεθώνη, στα Φιλιατρά, στην Αθήνα, στο Αίγιο, στον Πύργο Ηλείας κ.ά. Προικισμένος με σπάνια, σε ποσότητα και ποιότητα, φωνή και ακόμη ευαίσθητος



και εκφραστικός, εντυπωσίαζε και εξέπληττε όποιον τον άκουγε και ιδιαίτερα τους μουσικούς και τους συναδέλφους του ψάλλτες. Για τα φωνητικά του προσόντα, εκτός από το περίφημο: «μουσική ίσον φωνή» του Δημητρίου Περιστέρη που είπε όταν τον άκουσε στο Αίγιο, παροιμιώδης είναι και η φράση του Παπα-Ιορδάνη Κουζηνόπουλου: «Η Φωνή του Γιαρένη αρχή και τέλος δεν έχει!». Ο Δ. Γιαρένης πέθανε το 1944. (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 116).

Γκέντσης Παναγιώτης. Καλλίφωνος Ιεροψάλτης του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Κοιμητηρίου Καισαριανής. Γεννήθηκε στην Αγία Μαρί-

να Μυτιλήνης Λέσβου το 1939 και από πολύ μικρή ηλικία μυήθηκε στην τέχνη της Βυζαντινής μουσικής από τον εφημέριο της γενέτειράς του Λεόντιο Καμπά και του Ιεροψάλτη Γαβριήλ Μαντζουράνη. Ιδιαίτερα διδάχτηκε την τέχνη του ισοκρατήματος από τον αείμνηστο πατέρα του. Κατά την περίοδο των Γυμνασιακών του Σπουδών, έψαλε στη χορωδία του Ι. Μητροπολιτικού Ναού της Μυτιλήνης και διδάχτηκε τη θεωρία της Βυζ. Μουσικής από τον πρωτοψάλτη του Ναού την εποχή εκείνη **Μιχαήλ Καρίκα**. Ως τοπογράφος του Υπουργείου Γεωργίας εργάστηκε επαγγελματικά σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας, όπου και έψαλε στα διάφορους Ι. Ναούς. Στη Λάρισα παρακολούθησε μαθήματα Βυζ. μουσικής κοντά στην Πρωτοψάλτη και Καθηγήτη Μουσικής **Βλάση Μαστρογιάννη**. Φοίτησε δε επί διετία και στο Αττικό Ωδείο Αθηνών. Συνεργάστηκε πάνω από δέκα χρόνια ως ισοκράτης με τον πρωτοψάλτη Αθανάσιο Πέττα τελειοποιώντας κοντά του την τέχνη του ισοκρατήματος και της τεχνικής του μέλους στην απόδοση των Βυζαντινών μαθημάτων. Έχει λάβει μέρος σε πολλές εγγραφές φωνοταινιών και βιντεοταινιών Βυζαντινής και παραδοσιακής δημοτικής μουσικής. Υπήρξε βασικό στέλεχος, και συμμετείχε σε πολλές συναυλίες και εκδηλώσεις, στις χορωδίες Αθ. Πέττα, Α. Σμυρνή, Θ. Βασιλικού, Θ. Βασιλείου, Κ. Ζορμπά, Φ. Κετσεντζή, Γ. Τσατσάρωνη, Η. Γιουρούκου, Π. Σουσουήνη κ.ά. Είναι εκλεγμένο μέλος της ΟΜ.ΣΙ.Ε. στο Πειθαρχικό Συμβούλιο αυτής και γενικά συμμετέχει με πολλή προθυμία και πολύ ζήλο σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την καλλιέργεια και προβολή της Βυζαντινής μουσικής.

Γκίγκης Δημήτριος. Καλλίφωνος ψαλμωδός, συνεργάτης και Α' δομέστικος του διακεκριμένου Πρωτοψάλτη και μουσικοδιδασκάλου Λυκ. Πετρίδη. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1975. Σήμερα διαμένει στη Θεσσαλονίκη, όπου φοιτά στο Πανεπιστήμιο και παράλληλα καλλιεργεί και εμπλουτίζει τη μουσική του Παιδεία κοντά στον δάσκαλό του Λυκ. Πετρίδη, με τον οποίο συνεργάζεται στενά και είναι πολύτιμος βοηθός του σε συναυλίες και διάφορες εκδηλώσεις Βυζ. μουσικής, καθώς και στην εγγραφή κασετών. Φοίτησε στη Σχολή Βυζ. μουσικής «Ιωάννης ο Δαμασκηνός», απ' όπου έλαβε «Πτυχίο Βυζ. Μουσικής», συνεχίζοντας ήδη για να λάβει και δίπλωμα μουσικοδιδασκάλου. Νέος, ταλαντούχος και σεμνός ψάλτης έχει πολλές φορές αντικαταστήσει επαξίως τον δάσκαλό του στο ιερό αναλόγιο, και σχεδόν πάντοτε κατά τις θερινές περιόδους.

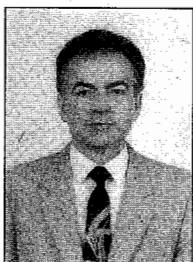
Γκίκας Ευάγγελος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής Μουσικής. Πτυχιούχος και διπλωματούχος του Ωδείου «Ρωμανός ο Μελωδός» με δάσκαλο τον Πρωτοψάλτη και Καθηγήτη Ιωάννη Σίμο, έψαλε για ένα διάστημα στον Ι. Ναό της Ριζαρείου Εκκλησ. Σχολής συνεργαζόμενος με το δάσκαλό του.

Εργάζεται επίσης ως Καθηγητής Μουσικής στη Μ. Εκπ/ση. Εντυπωσιακά καλλίφωνος με γνήσιο Βυζαντινό ψαλτικό ύφος, ψάλλει με εκφραστική δυνατότητα και διαύγεια που πράγματι εντυπωσιάζουν. Διακρίνεται ιδιαίτερα και στο

δημοτικό τραγούδι, το οποίο με τη λαμπρότητα της φωνής του, ερμηνεύει με θαυμαστή τελειότητα. Έχει ηχογραφήσει δύο κασέτες με δημοτικά τραγούδια και ως χοράρχης της χορωδίας του Θεολογικού Οικοτροφείου, έχει ηχογραφήσει την ακολουθία του «Παπα-Πλανά». Σήμερα διδάσκει Βυζ. Μουσική και Δημοτικό Τραγούδι στην «ΟΡΦΙΚΗ ΛΥΡΑ» (από εξαιτίας) στο Ωδείο «Ρωμανός ο Μελωδός», καθώς και στον Όμιλο Ελληνικών Λαϊκών Χορών «Ελένη Ταρσούλη».

Γκίκας Σταμάτιος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού Ζωοδόχου Πηγής στο Brooklyn της Ν. Υόρκης.** Υπηρετεί με συνέπεια και ευσυνειδησία το Ι. αναλόγιο.

Γκούζος Διονύσιος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στην Καλαμάτα το 1934 και από νεαρή ηλικία έδειξε την κλίση του προς τη Μουσική. Από ηλικία 15 ετών άρχισε να βιώνει τη θεία τέχνη της Βυζαντινής Μουσικής κοντά στον ιερέα της ενορίας του **Σακελλαρόπουλο Νικήτα**, καλό μουσικό και καλλιφώνο ψαλμωδό. Αργότερα είχε την τύχη να μαθητεύσει κοντά σε διακεκριμένους πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους. Μαθήτευσε για λίγα χρόνια κοντά στο Θεοφάνη Καπαρό, τον Ζαχαρία Πασχαλίδη και Αθανάσιο Καραμάνη,



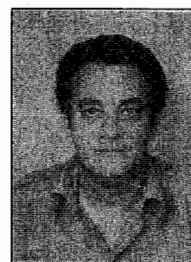
ενώ κατά περιόδους είχε την ευκαιρία να γνωρίσει και να διδαχθεί πολλά στοιχεία της ψαλτικής τέχνης από τους μεγάλους πρωτοψάλτες Χρυσ. Θεοδοσόπουλο και Χαρίλ. Ταλιαδώρο. Βασικό του δάσκαλο όμως θεωρεί τον πρωτοψάλτη Λεωνίδα Οικονόμου, στον οποίο συστηματικά μαθήτευσε και συνεργάστηκε ως βοηθός του πάνω στο ιερό αναλόγιο, επί πολλά χρόνια και διαμόρφωσε την ψαλτική του προσωπικότητα όσον αφορά το ύφος, την έκφραση και ερμηνεία των Βυζαντινών μαθημάτων. Εξαιρετος άνθρωπος, σεμνός, καλόκαρδος και ευγενής, άριστος συνεργάτης και ένθερμος ζηλωτής της λειτουργικής μουσικής μας παράδοσης, ο Διον. Γκούζος, είναι και εξαιρετος ψαλμωδός, ευσυνειδητος και συνεπής στο ιερό λειτουργήμα του. Σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια, πίστη και αφοσίωση πολλή το ιερό αναλόγιο, ως πρωτοψάλτης του Ι.Ν. Αγίας Αναστασίας της Πατρικίας Ι.Μ. Περιστερίου. Συμπαραστάτης σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την καλλιέργεια και διάδοση της Βυζ. μουσικής έχει συμμετάσχει σε όλες σχεδόν τις εκδηλώσεις της ΟΜ.ΣΙ.Ε., ενώ υπήρξε βασικό στέλεχος σε όλες τις γνωστές Βυζ. χορωδίες της Αθήνας με τις οποίες και σήμερα συνεργάζεται όπως του Λεων. Οικονόμου, Δημ. Ιωαννίδη, Θεοδ. Βασιλικού, Χαρ. Νταραβάνογλου, Κων. Ζορμπά, Αθ. Πέττα κ.ά., με τις οποίες επίσης έχει λάβει μέρος σε 12 συναυλίες στη Θεσσαλονίκη στα πλαίσια των εορταστικών εκδηλώσεων «Δημήτρια». Σήμερα ο Διον. Γκούζος ζει στην Αθήνα και με τον ίδιο πάντα ζήλο και την ίδια προθυμία παρέχει τη βοήθειά του και τη συνεργασία του σε κάθε περίπτωση για την προβολή και διάδοση της Βυζαντινής Εκκλ. Μουσικής.

Γκρέτζελος Παύλος. Καλλιφώνος Ιεροψάλτης του Ι.Ν. Αγίου Αλεξίου Κλεισορευμάτων Αιτωλοακαρνανίας. Γεννήθηκε στο χωριό Περδικάκι Βάλτου 1951 και από πολύ μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της χριστιανοσύνης και της ιερής ψαλτικής τέχνης, κοντά στο θείο του, ιερέα του χωριού του, Μαντσούλα Κων/νο, ο οποίος τον προώθησε προς το ιερό αναλόγιο και υπήρξε και ο πρώτος του δάσκαλος στην τέχνη, της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής μουσικής. Με εφόδια τα βασικά μαθήματα που πήρε από το θείο του, μετέβη στην Αθήνα όπου μαθητεύοντας κοντά στο μεγάλο ερμηνευτή Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Μ.Χ.Ε. Θρασ. Στανίτσα, μύηθηκε σε όλα τα μυστικά της ψαλτικής τέχνης. Αργότερα επιστρέφοντας στο Αγρίνιο, γράφτηκε και φοίτησε στη Σχολή Βυζαντινής μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Αιτωλ/νίας, όπου είχε δάσκαλο τον αείμνηστο πρωτοψάλτη και καθηγητή Γεράσιμο Πρεβεζιάνο. Ολοκληρώνοντας έτσι τις σπουδές του έλαβε από τη Σχολή «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής. Η ψαλτική του σταδιοδρομία αρχίζει από τα μαθητικά του χρόνια ως πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Κοίμησης της Θεοτόκου στη γενέτειρά του. Αργότερα έψαλε για αρκετό χρονικό διάστημα στον Ι.Ν. Κοίμησης Θεοτόκου στο χωριό Σπολάιτα Αγρινίου και στον Ι.Ν. Αγίου Κων/νου Αγρινίου. Σεμνός ψάλτης, ψάλλει με σεβασμό, πίστη και αγάπη στο ιερό λειτουργήμα του και υπηρετεί το ιερό αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίου Αλεξίου Κλεισορευμάτων Αγρινίου με ευλάβεια πολλή και υποδειγματική συνέπεια, ακολουθώντας πιστά τις επιταγές της μακραίωνης λειτουργικής μουσικής μας παράδοσης.

Γρηγοριάδης Κων/νος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης του Ι.Ν. Αγίου Κων/νου Λαρίσης. Μαθήτευσε στον Κ. Πρίγγο και Αθ. Παναγιωτίδη. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης με ωραίο Εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος, υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση την ψαλτική τέχνη.

Γρηγορίου Θεόδωρος - Πρωτοπρεσβύτερος. Καλλιφώνος Κύπριος λειτουργός του ιερού θυσιαστηρίου και Καθηγητής Βυζ. μουσικής. Ιερατικώς προϊστάμενος στον Ι. Ναό Πέτρου και Παύλου στη Λεμεσό Κύπρου, έχει στο ενεργητικό του σημαντική και αξιόλογη δραστηριότητα και προσφορά στην καλλιέργεια, προβολή και διάδοση της Βυζ. μουσικής.

Γυφτογιάννης Κων/νος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στο Βαθύ της Σάμου του 1936. Φοίτησε ως μαθητής στο ιστορικό Πυθαγόρειο Γυμνάσιο Σάμου και στη συνέχεια στην Παιδαγωγική Ακαδημία Ρόδου απ' όπου αποφοίτησε το 1957.



Μαθητής του Γυμνασίου δίδαχτηκε την τέχνη της Βυζαντινής μουσικής από τον περίφημο μουσικοδιδάσκαλο και Άρχοντα Πρωτοψάλτη Ιεροσολύμων Εμμ. Βαμβουδάκη. Η μαθητεία του στο μεγάλο δάσκαλο τον επιφόρτησε με τεράστιο βάρος ευθύνης

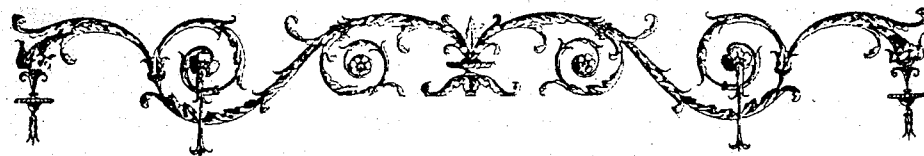
απέναντι στη λειτουργική μουσική μας παράδοση, η οποία τον ακολούθησε σε όλα τα βήματα της Ιεροσολιτικής του σταδιοδρομίας. Κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη Ρόδο έψαλε στον Ι.Ν. Εισοδίων της Θεοτόκου, πλησίον του αείμνηστου μεγάλου πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλου Ιωάννη Καστρουνή. Την περίοδο 1958-63 υπηρέτησε, ως Πρωτοψάλτης, στον Καθεδρικό Ι. Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου στη γενέτειρά του Βαθύ Σάμου.

Το 1963 μετανάστευσε στο Bugundi της Κεντρικής Αφρικής. Εκεί διορίστηκε το 1957 δάσκαλος του Ελληνικού Κοινοτικού Δημοτικού Σχολείου και παράλληλα πρωτοψάλτης στον περικαλή Ι. Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Bujumburas - Bugundi επί μητροπολίτου αειμνήστου Κυπριανού, όπου έψαλε επί σειρά ετών. Το 1972 επανήλθε στην Ελλάδα και τοποθετήθηκε ως δάσκαλος στην Τήνο, όπου και ενυμφεύθη και, από τότε, κατοικεί μόνιμα, ενώ παράλληλα ανέλαβε και Πρωτοψάλτης στον ιστορικό Ι. Ναό Αγίου Αντωνίου Στενής Τήνου, όπου με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση υπηρετεί το ιερό αναλόγιο. Βαθύς γνώστης της Βυζ. Μουσικής, ένθερμος ζηλωτής και λάτρης της παράδοσης, ψάλλει κατά προτίμηση τα ωραιότερα και πολύ δύσκολα μαθήματα του αειμνήστου δασκάλου του Εμμ. Βαμβουδάκη. Ως μουσικοδιδάσκαλος έχει διδάξει την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές παλαιότερα, αλλά και σήμερα συνεχίζει να μεταλαμπαδεύει στους νεότερους τις γνώσεις του και τις εμπειρίες του. Εκτιμώντας βαθύτατα τον άριστο και βαθυστόχαστο μουσικολόγο - μουσικοβυζαντινό ερευνητή, διακεκριμένο λόγιο και μουσικοκριτικό Γεώργιο Αγγελινάρα, δεν διστάζει να τον συμβουλευτεί πολλές φορές σε πολλά μουσικολογικά θέματα.

Έχει ηχογραφήσει περί τις 50 μαγνητοκασέτες με Βυζαντινούς ύμνους, από τις οποίες οι 30 περιέχουν όλα σχεδόν τα μαθήματα του δασκάλου του Εμμ. Βαμβουδάκη από το Δοξαστάριο - Ανθολογία, το Δοξαστάριο του Τριωδίου, Καλλοφωνικών ειρμών και Ανοιξανταρίων, δίδοντας έτσι την ευκαιρία στους νεότερους να έλθουν σε επαφή και να μυηθούν στην ιδιαίτερη τεχνοτροπία του μεγάλου δασκάλου του.

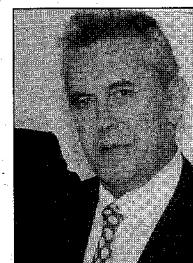
«...Οι ιεροψάλται είναι υποχρεωμένοι, και εκ του διορισμού αυτών, ίνα ψάλλωσι "μετά ζήλου και φόβου Θεού". Οφείλουσι συνεπώς ν' αποφεύγωσι πάσαν καινοτομίαν, ψάλλοντες μόνον από κειμένων γνησίας Βυζαντινής Μουσικής, Εκκλησιαστικής εγκεκριμένων, και προς εκτέλεσιν των λειτουργικών ύμνων, καταρτίζοντες χορόν - ουχί πάντως πολυπληθή - εκ σεμνών και καλλιφώνων Παίδων, υπ' αυτών εκλεγομένων, άμα και γυμναζομένων καταλλήλως, επί της ακριβούς προσφοράς και των ψαλτέων μαθημάτων, ώστε το εκκλησίασμα ουχί μόνον ν' ακούσῃ, αλλά και να καταινοεί τα ψαλλόμενα ούτως ώστε να παράγωνται εν ταις καρδίαις των πιστών τα ανάλογα αισθήματα...».

(ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ. Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος - 1966)



Δ

Δακτυλάς Μιχαήλ. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεν-



νήθηκε στα Χανιά της Κρήτης από Μικρασιάτες γονείς το 1938 και από μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα θεία νόματα της χριστιανοσύνης από ευσεβείς γονείς. Στη μουσική δέχθηκε τα πρώτα ακούσματα από τη Μητέρα του, η οποία απέδιδε θαυμάσια Συμριναίικα τραγούδια και αμανέδες. Φοίτησε στην Εκκλησιαστική Σχολή Κρήτης με επταετή υποτροφία, όπου διδάχθηκε την τέχνη της Βυζαντινής μουσικής από τον αείμνηστο μεγάλο Πρωτοψάλτη και

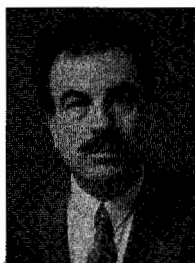
μουσικοδιδάσκαλο Νικόλαο Δασκαλάκη.

Φοιτητής ακόμη έψαλε επί τρία χρόνια στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου Σούδας Κρήτης. Το 1957 εγκαταστάθηκε στο Πέραμα Πειραιά, όπου έψαλε στον Καθεδρικό Ι. Ναό του Αγίου Γεωργίου. Έκτοτε υπηρέτησε επί δέκα χρόνια στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου της Ιεράς Μητροπόλεως Πειραιά και στη συνέχεια επί είκοσι συνεχή χρόνια στον Ι. Ναό Αγίου Παντελεήμονος Κερατσινίου της Ι. Μητροπόλεως Νικαίας.

Σήμερα ο εκλεκτός πρωτοψάλτης υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο στον Ι. Ναό της Παναγίας Βλαχερνών Αμφιάλης Κερατσινίου. Δίδαξε Βυζ. μουσική στο Δήμο Περάματος, όπως και δημοτικό τραγούδι με πολλή επιτυχία. Ασχολείται επίσης και με τη μελοποίηση Εκκλησιαστικών ύμνων. Έχει γράψει αρκετά δοξαστικά Αγίων και πολλούς ύμνους της μεγάλης Εβδομάδας τονισμένους κατά το δικό του προσωπικό σεμνοπρεπές Εκκλησιαστικό ύφος, χωρίς να απομακρύνεται από το παραδοσιακό της Εκκλησίας μας. Εκλεκτός άνθρωπος, σεμνός και ευσεβής, συνεπής και ευσυνειδητός, ο Μ.

Δακτυλάς, είναι και σπουδαίος ψαλμωδός καλλίφωνος και δόκιμος ερμηνευτής των Βυζαντινών μαθημάτων, υψίφωνος και ηδύφωνος, διακρίνεται για την ακριβή απόδοση των ύμνων και τη μυσταγωγική ψαλμωδία του. Έχει ψάλλει και σε πολλούς πανηγυρίζοντες Ιερούς Ναούς, έπειτα από πρόσκληση, και σε μερικές περιπτώσεις ως Λαμπαδάριος του αείμνηστου Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Μ.Χ.Ε. Θρ. Στανίτσα, την ψαλτική τέχνη του οποίου θαυμάζει ιδιαίτερα.

Δαμαρλάκης Ιωάννης (Σ). Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι.



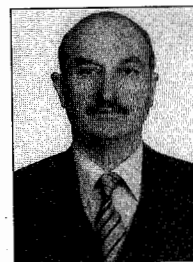
Μητροπολιτικού Ναού Αγίου Μηνά Ηρακλείου Κρήτης, Καθηγητής Βυζ. Μουσικής και Χοράρχης. Ο ένθερμος ζήλος του και η αγάπη του για τη Βυζ. Εκκλησιαστική μουσική τον ώθησαν ώστε από πολύ μικρή ηλικία να μαθητεύσει κοντά σε σπουδαίους μουσικοδιδασκάλους και πρωτοψάλτες και από ηλικία μόλις 13 ετών να αρχίσει την ιεροψαλτική του σταδιοδρομία ως Λαμπαδάριος του Ι. Ναού Αγίου Ανδρέου Λαυρίου. Αρχικός του δάσκαλος ο αείμνη-

στος πρωτοψάλτης Νικ. Κακουλίδης, ο οποίος από ηλικίας 7 ετών του δίδαξε τα πρώτα στοιχεία της ψαλτικής τέχνης. Πολλά επίσης διδάχτηκε και από τους πρωτοψάλτες Λαυρίου Γ. Αντωνιάδη, Χ. Γεροσιδέρη, Γ. Μπακάλη και Μ. Χάλαρη. Αργότερα φοίτησε στον Ελληνικό Ωδείο Αθηνών (Τάξη Σ. Βενάρδου), ενώ παρακολούθησε και μαθήματα κοντά στο φημισμένο δάσκαλο της Β. Μουσικής Αστέριο Δεβερελή.

Φοίτησε επίσης και στο Ωδείο Αλίμου, απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» και «Δίπλωμα» Βυζ. Μουσικής με άριστα παμψηφεί (Καθηγητής Μ. Χατζημάρκου, 1980-84). Τέλος δάσκαλός του υπήρξε και ο μεγάλος πρωτοψάλτης και δάσκαλος της Βυζ. και παραδοσιακής Μουσικής Γ. Κακουλίδης από τον οποίο διδάχτηκε τον τρόπο έκφρασης και ερμηνείας των βυζαντινών μαθημάτων. Έχει ψάλλει σε διάφορους Ι. Ναούς, όπως στον Άγιο Ανδρέα Λαυρίου, στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Διδυμοτείχου, στον Άγιο Θωμά Αμπελοκήπων, στον Άγιο Δημήτριο Μπραχαμίου και από το 1993 κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του το Ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Μηνά Ηρακλείου Κρήτης. Σπουδαίος άνθρωπος, με ακέραιο χαρακτήρα αλλά και σπουδαίος πρωτοψάλτης και δάσκαλος της Μουσικής, ακαταπόνητος και δημιουργικός, ο Ι. Δαμαρλάκης, έχει στο ενεργητικό του αξιόλογο και πολύ σημαντικό έργο.

Έχει εκδώσει πολλούς δίσκους, κασέτες και C.D. με Βυζ. μουσική και έχει εκδώσει μουσικά βιβλία. Πολύ σημαντική τελευταία είναι η σπουδαία έκδοση του μουσικο-ποιητικού έργου «Κρητών Άγιοι», που έγινε σε συνεργασία με το «Κρητικό μουσικό Εργαστήρι» και στο οποίο, ως χοράρχης, αποδίδει θαυμάσια με Βυζαντινό χορό, σε 6 C.D., τους ύμνους των Κρητών Αγίων. (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 121).

Δαρζέντας Παρασκευάς. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Εμπο-



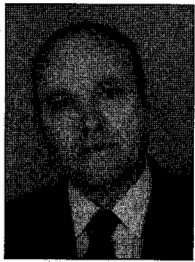
ρείο Θήρας (Σαντορίνης) το 1927 και από ηλικίας 10 ετών άρχισε να μαθαίνει Βυζαντινή μουσική προς την οποία έδειξε ιδιαίτερη κλίση. Πρώτος του δάσκαλος ο ιερέας π. Παναγ. Βαρβαρίγος και κατόπιν ο Πρωτοψάλτης Κων/νος Ξαγοράρης. Η ψαλτική του σταδιοδρομία άρχισε από την ηλικία των 17 ετών όπου έψαλε στη γενέτειρά του.

Το 1948 στρατεύτηκε στο Πολεμικό Ναυτικό και επί μία τριετία σχεδόν (1948-1951) διετέλεσε πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Δημητρίου του Ναυτικού (Παλάσκα). Μετά την απόλυσή του από το Ναυτικό εγκαταστάθηκε στη Σαντορίνη, όπου και υπηρέτησε ως Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Ευσταθίου από το 1951 μέχρι την ημέρα του μεγάλου Σεισμού της Θήρας (9 Ιουλίου 1956), οπότε η Εκκλησία γκρεμίστηκε από τα θεμέλια. Το 1957 εγκαταστάθηκε στον Πειραιά και το 1958 γράφτηκε στο Ωδείο Πειραιώς στην Τρίτη Τάξη, όπου είχε καθηγητή τον αείμνηστο μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο Ιωάννη Μαργαζιώτη. Από το Ωδείο Πειραιώς έλαβε «Πτυχίο» Βυζαντινής Μουσικής με βαθμό Άριστα. Έψαλε επί ένα έτος (1958-59) ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίων Αναργύρων Ν. Σμύρνης και στις 25 Ματίου 1959 ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Υπαπαντής του Κυρίου στον Πειραιά, όπου έψαλε μέχρι τα τέλη του 1990. Από τις αρχές του 1991 μέχρι σήμερα υπηρετεί, με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση, το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, του Ι. Ναού Αγίου Δημητρίου Σαλαμίνας. Δραστήριος και δημιουργικός άνθρωπος και εξαιρετος συνεργάτης, πρόσφερε πάντοτε τη βοήθειά του σε κάθε συνδικαλιστική κίνηση με σκοπό τη βελτίωση και ανύψωση της προσωπικότητας και της θέσης του Ιεροψάλτη. Διετέλεσε μέλος του Δ.Σ. του Πανελληνίου Συνδέσμου Ιεροψαλτών «Ρωμανός ο Μελωδός & Ιωάννης ο Δαμασκηνός» και επί εποχής του αείμνηστου Αντωνίου Μπελούση και σήμερα επί προεδρίας του Χρήστου Χατζηνικολάου, προσφέροντας πάντοτε, όπως και σήμερα, τις γνώσεις του και την πολύτιμη πείρα του στην υπηρεσία του Ιεροψαλτικού κόσμου.

Δασκαλάκης Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίας Τριάδος Χανίων Κρήτης. Γεννήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης το 1946 και μαθήτευσε κοντά στον Θεόδ. Αντωνιάκη στο Ωδείο Ηρακλείου, ενώ τα πρώτα μαθήματα είχε πάρει στη Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Κυδωνίας και Αποκορώνου.

Δασκαλάκης Δημήτριος. Πρωτοπρεσβύτερος τ. Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Μανωλιόπουλο Κυδωνίας Χανίων το 1929 και φοίτησε στην Εκκλησιαστική Σχολή Κρήτης (1946-1952), όπου διδάχτηκε τη Βυζ. μουσική από τον περίφημο Νικ. Δασκαλάκη. Σπούδασε Θεολογία στο Π.Α. και παράλληλα έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς της Αττικής. Έψαλε επίσης και στα Χανιά μέχρι το 1971, οπότε χειροτονήθηκε Ιερέας. Έχει στο ενεργητικό του σημαντική προσφορά για τη διάδοση και προβολή της ψαλτικής μας τέχνης.

Δελής Δημήτριος (Σ). Διακεκριμένος καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος στην Τρίπολη Αρκαδίας. Πρόεδρος επί σειρά ετών του Συλλόγου Ιεροψαλτών έχει συνδέσει το όνομά του με πολλές αξιόλογες και πολύ σημαντικές δραστηριότητες και πολλά έχει προσφέρει για την καλλιέργεια, προβολή και διάδοση της Βυζαντινής μουσικής. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης αλλά και ικανός μουσικοδιδάσκαλος δίδαξε την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του, συνεχίζοντας και σήμερα με ζήλο πολύ την πολυσχιδή μουσικολογική του δραστηριότητα. (Βλ. Β' τόμο, σελ. 125).



Δερεβέντης Δημήτριος (Μήτσος). Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και άριστος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης. Γεννήθηκε το 1935 στο χωριό Αμόριο Διδυμοτείχου και μαθήτευσε κοντά στο δάσκαλο της Βυζαντινής μουσικής Μιχαήλ Μιχαηλίδη (Κεφαλοκόπη) στο Διδυμότειχο. Έψαλε στους Ι. Ναούς: Άγιο Γεώργιο (12 έτη), Άγιο Νικόλαο Αλεξανδρούπολης (2 έτη) και Άγιων Θεοδώρων Ορεστιάδας επί 25 συνεχή έτη μέχρι την ημέρα του θανάτου του. Διετέλεσε μέλος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Θράκης και Ν. Έβρου. Η προσφορά του για την καλλιέργεια και διάδοση της Βυζ. Μουσικής στην περιοχή της Ορεστιάδας υπήρξε πολύτιμη. Πέθανε αιφνίδια από καρδιακό επεισόδιο στις 24 Ιουλίου 1994.

Δημητράκης Δημήτριος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου στο HOLMDEL της Ν. Υερσέης των Η.Π.Α.** Υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση την ψαλτική τέχνη και είναι βασικό στέλεχος της Βυζ. χορωδίας του Πρωτοψάλτη και Χοράρχη Δημ. Φουστέρη.

Δημητράκοπουλος Σωτήριος - Αρχιμανδρίτης. Καλλιφώνος και δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης υπηρετεί στην Ι. Μητρόπολη Πατρών. Ψάλλει με ιεροπρέπεια, σοβαρότητα και σεβασμό προς την παράδοση και υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια, υπευθυνότητα και ευσυνειδησία το ιερό θυσιαστήριο.

Δημήτριος Φωκαέας (Σ). Σπουδαίος καλλιφώνος Κωνσταντινουπολίτης Πρωτοψάλτης. Διέπρεπε στα τέλη του 19ου αι. και αρχές του 20ού αι. ως πρωτοψάλτης του Ι.Ν. Παναγίας Μουχλίου στο Φανάρι και επί 11 έτη ως δεμέστικος στον Ι. Πατριαρχικό Ναό. Σπουδαίος ψαλμωδός με σεμνό Εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος, περάτωσε την ψαλτική του σταδιοδρομία ως πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίας Τριάδος Χαλκιδόνας στην πόλη, πικραμένος για την άδικη μεταχείρισή του στον Πατριαρχικό ναό (Βλ. Α' τόμο, σελ. 140 στο κεφ. περί Ευστ. Βιγγόπουλου).

Δημόπουλος Χρήστος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Βασιλείου Σελιανιτικών Αιγίου. Γεννήθηκε το 1970 στο χωριό Σελιανί-

τικα Αιγίου και από μικρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία και την ιδιαίτερη κλίση του στην ψαλτική τέχνη. Φοίτησε στη Σχολή Βυζ. μουσικής στο Αίγιο όπου είχε δάσκαλο τον πρωτοψάλτη και Καθηγητή Κων. Τασόπουλο και έλαβε «Πτυχίο» Ιεροψάλτη.

Το 1991 ανέλαβε Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίου Βασιλείου της γενέτειράς του και από το 1995 υπηρετεί στο ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης στον ίδιο Ι. Ναό όπου ψάλλει με σεμνότητα, ιεροπρέπεια και συνέπεια υποδειγματική. Νέος ταλαντούχος και σεμνός ψάλτης ο Χρ. Δημόπουλος, καλλιφώνος με ωραίο εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος, ακολουθεί με πίστη και σεβασμός προς την παράδοση τα βήματα των παλαιών διδασκάλων της ψαλτικής τέχνης και πολλά υποσχεται για το μέλλον. Είναι μέλος της χορωδίας του Συλλόγου Φίλων Βυζ. μουσικής Αιγιαλείας, με χοράρχη τον Φιλ. Οικονόμου, όπου διακρίνεται και ως μονωδός.

Διαμάντης Θεοδόσης. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στην Κρουσηγή Καρδίτσας το 1945 και φοίτησε στο Δημοτικό ωδείο Γιαννιτών απ' όπου έλαβε πτυχίο ιεροψάλτη. Φοίτησε επίσης και στην Εκκλησιαστική Σχολή Λαμίας (1961-65). Έχει ψάλλει στον Ι. Ναό Αγίου Στυλιανού Λάρισας, καθώς και στον Ι. Ναό Παμεγίστων Ταξιαρχών της ίδιας πόλης. Σήμερα υπηρετεί με πολλή ευλάβεια και αφοσίωση ως πρωτοψάλτης το Ιερό αναλόγιο του Ι. Ναού Αναλήψεως του Σωτήρος Λάρισας. Έχει στο ενεργητικό του έντονη συνδικαλιστική δράση και πολλές δραστηριότητες για την προβολή και διάδοση της Εκκλησιαστικής μας μουσικής. Είναι μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου Ιεροψαλτών Λάρισας και Γεν. Γραμματέας της Σχολής Βυζ. Μουσικής «ο Άγιος Αχίλλιος».

Δουρουκλάκης Γεώργιος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου της Νέας Υόρκης των Η.Π.Α.** Σεμνός και συνεπής λειτουργός του Ι. Αναλογίου είναι και βασικό στέλεχος της βυζ. χορωδίας του καταξιωμένου μουσικού, πρωτοψάλτη και χοράρχη Δημ. Φουστέρη και έχει στο ενεργητικό του σημαντική προσφορά στην προβολή και διάδοση της ψαλτικής τέχνης στην Ομογένεια της Αμερικής.

Δρακόπουλος Γεράσιμος. Μουσικοδιδάσκαλος και Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1908 στην Κεφαλονιά και μαθήτευσε στον Πατέρα του **Κων/νο**, ο οποίος υπήρξε μουσικός και Πρωτοψάλτης. Έψαλε επί σειρά ετών στην Κεφαλονιά. Πέθανε το 1982.

Δράνις Ηλίας. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής Μουσικής. Γεννήθηκε στην Κυνουρία Αρκαδίας το 1939 και σπούδασε Βυζ. μουσική, μονωδία και ανώτερα θεωρητικά στο Ωδείο Πειραιϊκού Συνδέσμου. Έχει στο ενεργητικό του μεγάλη προσφορά στην προβολή και διάδοση της Εκκλησιαστικής μας μουσικής, ως Καθηγητής της Εκκλησιαστικής Εκπ/σης (Θεολόγος),

αλλά και ως Καθηγητής στα Ωδεία «Ορφείον», «Απολλώνιον», Γλυφάδας και Καλαμάτας. Συνέγραψε και εξέδωσε το βιβλίο «Μαθήματα Βυζ. Εκκλ. μουσικής», ενώ έχει δημοσιεύσει πολλά άρθρα και μελέτες για την Βυζ. μουσική.



ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ

(1890-1954)

Διαπρεπής και ονομαστός
καλλίφωνος Πρωτοψάλτης,
εμβριθής Μουσικός, Μουσικοδιδάσκαλος
και Μελοποιός. Δίδαξε την ψαλτική τέχνη
σε πλειάδα μαθητών του.
Μαθήματά του ψάλλονται σήμερα
από πολλούς ιεροψάλτες.
(Βλ. Β' τόμο, σελ. 264).

«...Η Εκκλησιαστική μας Μουσική δεν μένει και δεν πρέπει να μένει αδρανής εις περαιτέρω βελτίωσιν, αλλά κατά τον Απόστολον Παύλον "Ζηλοί τα χαρίσματα τα κρείττονα" και δεν πρέπει να παραγνώριζεται ότι ο θησαυρός ούτος της καλής και μελωδικής τέχνης ευρίσκεται εντός των οστρακίνων σκευών, οία είναι το σώμα του ανθρώπου και ότι η υπερβολή της φωνητικής αυτής και ηδυσπούς ψαλμωδίας είναι δώρον του Θεού και ουχί προσόν ανθρωπίνον...».

Χαρίλος Ταλιαδώρος - Άρχοντας Πρωτοψάλτης της Ιεράς Αρχ/πής Κων/πόλεως - Μουσικοδιδάσκαλος - Μελοποιός (Β' τόμος, σελ. 318).

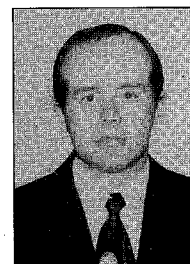


Ε

Ελευθεριάδης Ευθύμιος. Κληρικός, ένθερμος μύστης και θιασώτης της Βυζ. Εκκλησιαστικής μουσικής. Διετέλεσε, ως Αρχιμανδρίτης, Πρόεδρος του Συλλόγου Φίλων Βυζαντινής μουσικής (9-11-60 έως 14-5-61), καθώς και Δ/ντής της Θρησκευτικής Υπηρεσίας του Γεν. Επιτελείου Αεροπορίας. Δημοσίευσε τη μελέτη «Η δημιουργική εξέλιξη της Βυζ. Μουσικής».

Εμμανουηλίδης Βασίλειος (Σ). Άρχοντας Λαμπαδάριος του Πάνσεπτου Πατριαρχικού Ι. Ναού Κων/πόλεως επί σειρά ετών, παραιτήθηκε της θέσεώς του την 21 Απριλίου 1996 για λόγους υγείας. Τοποτηρητής της θέσης τόν Λαμπαδαρίου στον Πατριαρχικό Ναό ορίστηκε ο Α' δομέστικος **Χαριατίδης Ιωάννης** συνεργαζόμενος με τον Β' δομέστικο και μαθητή του Εμμανουηλίδη Βασ., **Παππά Μιλτιάδη**. (Βλ. Α' τόμο, σελ. 147-148 και Β' τόμο, σελ. 131).

Εμμανουηλίδης Ιωάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Αρσένι Σκύδρας του Ν. Πέλλης το 1967 και από μικρή ηλικία έδειξε την κλίση του προς τη μουσική και το ιερό αναλόγιο. Μυήθηκε στην ψαλτική από ιεροψάλτες της γενέτειράς του και το 1980 φοίτησε και πήρε τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής στη Σχολή Βυζ. μουσικής στην Έδεσσα. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του στη Σχολή υπήρξε μέλος του Συλλόγου Φίλων Βυζ. Μουσικής Έδεσσας «Κοσμάς ο Ποιήτης: Μαΐουμά», με τη χορωδία του οποίου συμμετέσχε σε πολλές συναυλίες σε διάφορες πόλεις της Μακεδονίας. Κατόπιν συνέχισε τις σπουδές του στη Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Βεργόας και

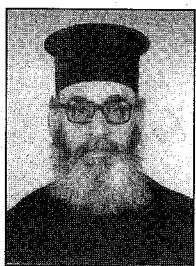


Ναούσης στη Βέροια όπου είχε δάσκαλο τον πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάκαλο Ιωάννη Μακρογιώργο.

Στη συνέχεια φοίτησε στο Δημοτικό Ωδείο Νάουσας, όπου στη Σχολή Βυζ. μουσικής του Ωδείου είχε δάσκαλο τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και καταξιωμένο μουσικοδιδάσκαλο της περιοχής Γεώργιο Ορδουλίδη. Από το Ωδείο έλαβε πτυχίο Βυζ. Μουσικής με «Άριστα». Η ιεροψαλτική του σταδιοδρομία άρχισε το 1985 ως πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου Ειρηνούπολης Νάουσας όπου έψαλε επί διετία.

Από το 1988 μέχρι σήμερα είναι πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου Αρσενίου Σκύδρας του Ν. Πέλλης, όπου με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση με ιεροπρέπεια και κατανύξη. Νέος, σεμνός, με ανέραιο χαρακτήρα και πολύ αγαπητός υπηρετεί το ιερό αναλόγιο με ζήλο και αγάπη πολύ, υποσχόμενος πολλά για το μέλλον.

Ενωτιάδης Χρυσόστομος - Ιερέας. Πρωτοπρεσβύτερος καλλίφωνος ψαλμω-



δός, Μουσικός και Συγγραφέας. Γεννήθηκε στο Προκόπι της Καππαδοκίας το 1914 και από μικρός εκδήλωσε την αγάπη του προς την ψαλτική τέχνη. Το 1924, με την ανταλλαγή, ήλθε στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκε στη Μακεδονία. Ο ένθερμος ζήλος του και η διαφλεγής αγάπη του προς την ψαλτική τον οδήγησαν στο ιερό αναλόγιο.

Έτσι μαθήτευσε κοντά στους ιεροψάλτες Ιωάννη Νικολούση και Ιωσήφ Αρζουμανίδη. Στη

συνέχεια διέμεινε για ικανό χρόνο στο Νέο Προκόπι Ευβοίας όπου έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς. Κατά το έτος 1946 εγκαταστάθηκε μόνιμα στη Ν. Ιωνία Αττικής. Στον Ι. Ναό Αγίων Αναργύρων έψαλε την εποχή εκείνη ο ονομαστός πρωτοψάλτης Κων/νος Μεταξάς, μαθητής του εξαίρετου μουσικοδιδασκάλου και πρωτοψάλτου Μισαήλ Μισαηλίδη. Από τον Κ. Μεταξά, ο Χρ. Ενωτιάδης διδάχτηκε πολλά, ιδιαίτερα δε ως προς την τεχνοτροπία της περίφημης Σμυρναϊκής Σχολής. Φοίτησε στη Ριζάρειο Σχολή και το 1958 περιεβλήθηκε το ιερατικό σχήμα (Διάκονος - Πρεσβύτερος) και τοποθετήθηκε στον Ι. Ναό Αγίων Κων/νου και Ελένης Ν. Ιωνίας όπου υπηρέτησε μέχρι το 1964, οπότε μετατέθηκε στον Ι. Ναό Αγίων Αναργύρων για να συνταξιοδοτηθεί το 1984. Σπουδαίος άνθρωπος με εξαιρετο χαρακτήρα ο π. Χρ. Ενωτιάδης, καθ' όλη την Ιερατική του σταδιοδρομία διακρίθηκε για την εντιμότητά του, την πραότητα και την ταπεινότητα στην ενάσκηση των λειτουργικών του καθηκόντων. Προικισμένος με ωραία γλυκειά φωνή, υπήρξε επίσης σεμνός και υποβλητικός ψαλμωδός. Μετά την συνταξιοδότησή του ασχολήθηκε με τη συγγραφή και τη μελοποίηση. Εξέδωσε την ιστορία της γενέτειράς του, με τίτλο: «**Ιστορικές ματιές**» καθώς και ένα μουσικό τόμο με διάφορα μελωδήματα κατά το ύφος της Σμυρναϊκής Σχολής, με τίτλο: «**Θεία Λύρα**». Σήμερα, ο π. Χρ. Ενωτιάδης ζει στη Ν. Ιωνία Αττικής όπου εξακολουθεί να εργάζεται ανελλιπώς δίδοντας διαλέξεις πάνω σε Εθνικοθρησκευτικά θέματα.

Ευαγγελίδης Χρήστος. Ονομαστός Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος, ο οποίος γεννήθηκε (1910), μεγάλωσε και διέπρεψε στην ανατολική Θράκη. Υπήρξε μαθητής μεγάλων πρωτοψαλτών της πόλης και έψαλε σε πολλούς Ιερούς Ναούς της Ανδριανούπολης, Ορεστιάδας, Έβρου και Κομοτηνής. Υπήρξε μέλος των χορωδιών Θρ. Στανίτσα και Γ. Τσαούση και δίδαξε τη Βυζ. μουσική σε πολλούς μαθητές του. Πέθανε το 1990.

Ευαγγελινίδης Ευάγγελος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι.Ν. Αγίου Νεκταρίου στο Sydney της Αυστραλίας. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης, υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια, ευλάβεια και αφοσίωση τη λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας στην Αλλοδαπή.

Ευθυμάκης Πολύκαρπος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ιερού Ναού Αναλήψεως του Σωτήρος Ψαροφάι Πατρών. Γεννήθηκε στην Πάτρα το 1967 και από μικρή ηλικία στράφηκε προς το ιερό αναλόγιο. Υπήρξε μαθητής του μεγάλου Πρωτοψάλτη της Πάτρας και σπουδαίου μουσικοδιδασκάλου Σπύρου Γεωργακόπουλου, από τον οποίο διδάχτηκε όλα τα Μυστικά της ψαλτικής τέχνης κατά την έκφραση, ύφος και ερμηνεία των Βυζαντινών μαθημάτων. Έχει Πτυχίο Ιεροψάλτη και Δίπλωμα Καθηγητή Βυζ. μουσικής. Έχει στο ενεργητικό του σημαντική προσφορά στον τομέα της διδασκαλίας της ψαλτικής τέχνης. Διδάσκει Βυζ. μουσική σε νέους στην ενορία της Αναλήψεως, καθώς και σε ενοριακές συνάξεις της Χριστιανικής κοινωνίας προσώπων «ΔΙΨΩ». Υπήρξε βασικό στέλεχος της Βυζαντινής Χορωδίας της «Πολυφωνικής» Πατρών με χοράρχη τον Πρωτοψάλτη Αρ. Ροδόπουλο και μέλος του «Πατραϊκού Ομίλου για τη διάδοση της Βυζ. και παραδοσιακής μουσικής». Σήμερα συνεργάζεται στενά με τον Πρωτοψάλτη και χοράρχη Αριστ. Μπουχάγιερ στη Βυζ. Χορωδία του οποίου είναι βασικό στέλεχος, ενώ ο ίδιος διακρίνεται και ως οργανωτής Βυζαντινών χορών σε διάφορες εκδηλώσεις της ενορίας στην οποία ψάλλει. Σεμνός ψάλτης και συνεπής στο ιερό λειτούργημά του, ο Πολ. Ευθυμάκης, ανήκει στη νέα γενιά των λειτουργών του ιερού αναλογίου, ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση, με ιεροπρέπεια και κατανύξη, υποσχόμενος πολλά για το μέλλον.

Ευθυμιάδης Κων/νος. Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στην Καρδίτσα το 1930 και μαθήτευσε κοντά στον τυφλό μουσικό Χρ. Παύλο και τον μουσικοδιδάσκαλο **Γεωργ. Νούκα**, στον οποίο μαθήτευσαν πολλοί ιεροψάλτες της περιοχής Καρδίτσας. Από το 1948 μέχρι σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση, ως Πρωτοψάλτης, το Ι. αναλόγιο του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Καρδίτσας. Δίδαξε την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του και υπήρξε Δ/ντής της Σχολής Βυζ. Μουσικής και Καθηγητής στο Δημοτικό Ωδείο Καρδίτσας. Ιδρυτικό μέλος της Βυζ. Χορωδίας Καρδίτσας έχει δώσει ως Χοράρχης πολλές συναυλίες συνεργαζόμενος με τον αδελφό του Στεφ. Ευθυμιάδη.

Ευθυμιάδης Στέφανος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης Ευρωπαϊκής χορωδίας. Γεννήθηκε στην Καρδίτσα το 1932 και μαθήτευσε κοντά στους Χρ. Παύλο (τυφλό μουσικοδιδάσκαλο) και Γεώργ. Νούκα, μαζί με τον αδελφό του Κωνσταντίνο.

Υπηρέτησε ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Ευαγγελίστριας (1975-1988), ενώ το 1953 είχε ιδρύσει μεικτή Ευρωπαϊκή Χορωδία με την οποία έδωσε πολλές συναυλίες τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο Εξωτερικό. Το 1984 ο Δήμος Καρδίτσας του επέδωσε το Αργυρό μετάλλιο της Πόλης για την εν γένει προσφορά του στη μουσική ανάπτυξη της Πόλης.

Ευστρατιάδης Σωφρόνιος. Ευρυμαθής Μητροπολίτης Λεοντοπόλεως Αιγύπτου. Γεννήθηκε στη Συγή της Βιθυνίας το 1872 και αναδείχθηκε δόκιμος συγγραφέας πολλών έργων. Βιογράφησε τους μουσικούς της Θράκης και ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τους μελοποιούς και Πρωτοψάλτες της Μ. του Χ.Ε. Παραιτηθείς από τη θέση του Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως, εγκαταστάθηκε στη Θεσ/νίκη και επί σειρά ετών έκανε μελέτες και έρευνες των χειρογράφων και των κωδίκων του Αγίου Όρους, αποτέλεσμα των οποίων ήταν η έκδοση πολλών μουσικοϊστορικών έργων. Εξέδωσε ακόμη «Θεοτοκάριο» και «Ειρομολόγο», μονογραφία για τον Μαΐστορα Ι. Κουκουζέλη, ένα τόμο με τους υμνογράφους της Ιερουσαλήμ, επτά τόμους της «Αγιορείτικης Βιβλιοθήκης», μονογραφία για τον Ρωμανό το Μελωδό (1917), μονογραφία για την Κασσιανή και το ποιητικό της έργο κ.ά. πολλά. Πέθανε στις 14 Νοεμβρίου 1947.

«...Πολλοί των ιεροψαλτών της σημερινής εποχής παρενείροντες εις το σύντομον στιχηραρικόν μέλος άλλοτε μεν αργάς γραμμάς εν αργαίς μέλεσι καθιερωμένας, άλλοτε δε πλάττοντες κατ'ιδίαν την φαντασίαν γραμμάς όλως ξέναις και αδεξίους παρεμόρφωσαν αυτό θεμελιωδώς...
Η Α.Θ. Παναγιότης ο Οικουμενικός πατριάρχης Κων/νος ο Ε', κανονάρχης διατελών παρά τω αιδίμω Πέτρω Πρωτοψάλτη... ενθυμείται τας μεμνημοιρίας του διδασκάλου του δι'όσας αργάς μελικάς γραμμάς δανειζόμενος ο τότε πρωτοψάλτης των Πατριαρχείων Κωνσταντίνος εκ του αργού, ήρχισε τότε να τας παρενείρη (φειδωλώς εννοείται) εις το σύντομον στιχηραρικόν μέλος. Αφηγούμενος μοι ταύτα ο Παναγιώτατος προς τριών ετών εκίνει και την κεφαλήν προσθέτων «και που να εγνώριζεν ο αιδίμος ότι το κακόν εις τοιούτο σημείον βαθμηδόν προυχώρησεν, ώστε κατέστησε σήμερον αγνώριστον το σύντομον στιχηραρικόν μέλος, το σεμνόν εκείνο και απέριτον...».

Πολυχρ. Γ. Παχειδης - 1904 (Α' τόμ., σελ. 91 - Β' τόμ., σελ. 244).



Z

Ζαννίκος Δημήτριος (Σ). Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου



Ιακώβου Χίου και Καθηγητής Βυζ. Μουσικής. Υπήρξε μαθητής του Λάζαρου Κουζηνόπουλου και Σπύρου Περιστέρη στο Ωδείο Αθηνών, καθώς και του Χρήστου Χατζηνικολάου στο Εθνικό Ωδείο Αθηνών από το οποίο έχει λάβει Πτυχίο Βυζ. μουσικής με «Άριστα» παμψηφεί και με διάκριση, καθώς και «Δίπλωμα» βυζ. μουσικής με «Άριστα». Καλλίφωνος ψαλμωδός με σεμνοπρεπές Εκκλησιαστικό ύφος, ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση με

ιεροπρέπεια και κατάνυξη. Ως μουσικοδιδάσκαλος έχει στο ενεργητικό του σημαντικό και σπουδαίο έργο στη Χίο. Διδάσκει στη Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Χίου από της ιδρύσεώς της μέχρι σήμερα και πολλοί πτυχιούχοι μαθητές του συνεχίζουν ανώτερες σπουδές στο Ωδείο Αθηνών και στο Εθνικό Ωδείο. Εξαιρετος άνθρωπος με ακέραιο χαρακτήρα πολύ αγαπητός, ο Δημ. Ζαννίκος, με πολύ ξήλο και αγάπη προς τη λειτουργική μας μουσική, εργάζεται στη Χίο και προσφέρει έργο σημαντικό και αξιόλογο. (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 134).

Ζαρακοβίτης Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1930 στον Πειραιά και μαθήτευσε κοντά στον Πρωτοψάλτη Σπ. Σταυρίδη. Φοίτησε στο Ωδείο του Πειραιϊκού Συνδέσμου απ' όπου, με καθηγητή τον Ι. Μαργαζιώτη, έλαβε Πτυχίο Ιεροψάλτη (1949). Έψαλε ως Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Τριών Ιεραρχών Πετραλώνων (1948-1950) και από το 1950 μέχρι το 1980 ως Πρωτοψάλτης, στο Παρεκκλήσιο του Αντικαρκινικού Ινστιτούτου του Αγίου Σάββα. Συνδέθηκε με στενή φιλία με τον αείμνηστο Εμμ. Φαρλέκα, μαθήματα του οποίου έψαλε συχνά. Έψαλε επίσης επί χρονικό διάστημα και στον Ι.Ν.

Αγίων Αναργύρων της εξαρχείας του Παν. Τάφου στην Πλάκα, ως Λαμπαδάριος του Μεγάλου μουσικοδιδάσκαλου Θεοδ. Χατζηθεοδώρου, καθώς και στο Μετόχι Αγ. Αικατερίνης Σινά κ.α. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης διακρίθηκε για την καλλιφωνία του (θαυμάσια φωνή βαρυτόνου) και το γνήσιο Πατριαρχικό του ύφος. Πέθανε στις 7 Ιουλίου 1996.

Ζαρκηνός Σταμάτης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και μελοποιός. Έζησε κατά τον 19ο αι. και υπήρξε μαθητής των τριών διδασκάλων. Έψαλε επί σειρά ετών στις Σέρρες και αναδείχτηκε σπουδαίος μουσικοδιδάσκαλος και μελοποιός.

Ζαχαριάδης Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού Αγίου Δημητρίου ASTORIA των Η.Π.Α.** Υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση την ψαλτική τέχνη.

Ζαχαριουδάκης Μιλτιάδης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο χωριό Τσικαλαριά Κυδωνίας Χανίων το 1909 και υπήρξε μαθητής του περιφημου Νικ. Δασκαλάκη. Έψαλε στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό «Εισόδια της Θεοτόκου» στα Χανιά επί τριάντα συνεχή χρόνια (1939-1969).

Ζαχαριουδάκης Νεκτάριος. Δόκιμος Μοναχός, ένθερμος ζηλωτής και μελετητής της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής μουσικής. Γεννήθηκε στη Μελβούρνη της Αυστραλίας το 1975, αλλά έχει εγκατασταθεί και διαμένει στα Χανιά της Κρήτης. Δόκιμος μοναχός υπηρετεί και ως ιεροψάλτης με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση στην Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή της Αγίας Τριάδος των Τζαγκαρόλων. Φοίτησε επί επταετία στην Εκκλησιαστική Σχολή Κρήτης όπου ευτύχησε να έχει ως Καθηγητή τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη, μουσικοδιδάσκαλο και συγγραφέα Ιάκωβο Γιαμαίο, στη Βυζ. χορωδία του οποίου υπήρξε βασικό στέλεχος.

Νέος άνθρωπος με ζήλο και πολλή αγάπη προς την ιερή ψαλτική μας τέχνη, ασχολείται με τη συλλογή μουσικού υλικού και τη μελέτη της Εκκλησιαστικής μας μουσικής, ενώ στα μελλοντικά του σχέδια εντάσσεται και η φοίτησή του στη Θεολογική Σχολή του Παν/μίου Θεσ/κης και η συνέχιση των μουσικών του σπουδών πλησίον των μεγάλων πρωτοψάλτων και μουσικοδιδασκάλων της Θεσ/νίκης Λυκ. Πετρίδη και Δημ. Σουρλατζή, των οποίων το έργο και την προσφορά στην ψαλτική μας τέχνη εκτιμά ιδιαίτερα.

Ζαχαρόπουλος Ιωάννης. Ονομαστός Καλλίφωνος Κωνσταντινουπολίτης Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος. Υπήρξε μαθητής του Αρχ. Πρωτοψάλτη Γεωργ. Ραιδεσθινού και αργότερα γαμβρός του. Έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς (Ι.Ν. Αγίας Κυριακής, Παναγίας Ελπίδος Κοντοσκαλίου, Αγίου Δημητρίου Ταταούλων) και αναδείχτηκε σπουδαίος μουσικοδιδάσκαλος με πολλούς μαθητές (Ανδρ. Πετρόχειλος κ.ά.).

Ζάχος Βασίλειος. Ένθερμος ζηλωτής, θιασώτης και μύστης της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής μουσικής. Γεννήθηκε στο Άργος Αργολίδας το 1940 και από μαθητής Γυμνασίου στράφηκε προς την Εκκλησία και το ιερό αναλόγιο. Μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη κατά πρώτον από τον πρωτοψάλτη Ξενοφώντα Οικονόμου συνταξιούχο Εκπ/κό και ικανότατο ψαλμωδό και στη συνέχεια από τον διακεκριμένο μουσικοδιδάσκαλο της περιοχής και πρωτοψάλτη του καθεδρικού Ι. Ναού Αγίου Πέτρου Άργους Αλεξ. Μπιτζή. Αργότερα παρακολούθησε και μαθήματα στο Δημοτικό Ωδείο Άργους με καθηγητή τον Πρωτοψάλτη σε Ι. Ναό του Πειραιά; Παν. Κωστόπουλο χωρίς ωστόσο να περατώσει τις σπουδές του και να λάβει πτυχίο Βυζ. μουσικής λόγω σοβαρών επαγγελματικών υποχρεώσεων.

Δραστήριο μέλος σε πολλούς Συλλόγους έχει στο ενεργητικό του σημαντική και αξιόλογη προσφορά στην προβολή, πρόοδο και καλλιέργεια της Εκκλησιαστικής μας μουσικής. Ιδιαίτερα σπουδαία δράση έχει ως μέλος του Δ.Σ. του Φιλολογικού Συλλόγου Αργείων «Ο ΔΑΝΑΟΣ» (έτος ιδρύσεως 1894), ο οποίος μεταξύ των στόχων του έχει και την καλλιέργεια της Βυζαντινής μουσικής. Καλόκαρδος, σεμνός και σπουδαίος άνθρωπος ο Βασ. Ζάχος, προσφέρει τις ψαλτικές του υπηρεσίες τόσο ως λειτουργός του ιερού αναλογίου όπου ψάλλει με ευλάβεια και αφοσίωση ως δομέστικος και ιεροψάλτης όπου ήθελε του ζητηθεί, αλλά και ως συνεργάτης σε κάθε εκδήλωση που στόχο έχει την προβολή και την διάδοση της λειτουργικής μας μουσικής.

Ζησόπουλος Νικόλαος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος στην **Αδελαιΐδα της Ν. Αυστραλίας.** Γεννήθηκε στην Αδελαιΐδα το 1968 και από πολύ μικρή ηλικία έδειξε το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του για την ψαλτική τέχνη. Πήρε τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής σε ηλικία 11 κοντά στον μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο και πρωτοψάλτη Ηλία Φραγκούλη στον Ι. Ναό του Αγίου Αντωνίου Prospect, στη χορωδία του οποίου διετελέσε δομέστικος από το 1979 μέχρι το 1990. Στην περίοδο αυτή πλούτισε τις γνώσεις του στην τέχνη



της Βυζ. Εκκλησιαστικής μουσικής, τόσο κατά τη θεωρία όσο και κατά την ερμηνεία των βυζαντινών μαθημάτων. Το 1990 διορίστηκε πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Δημητρίου Salisbury Νοτίου Αυστραλίας και από τότε μέχρι σήμερα υπηρετεί στο ιερό αναλόγιο με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση την ψαλτική τέχνη, αλλά και πίστη και σεβασμό προς την λειτουργική μουσική παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Έχει ιδρύσει και Σχολή Βυζ. μουσικής, στην οποία διδάσκει ο ίδιος καθώς και μικτή χορωδία με 30 μαθητές. Συμμετέχει σε όλες τις εκδηλώσεις Βυζ. μουσικής, συναυλίες, μουσικοφιλολογικές συνάξεις κ.λπ. με το Σύλλογο Φίλων Βυζ. Μουσικής Ν. Αυστραλίας στο Δ.Σ. του οποίου είναι μέλος. Νέος, σεμνός και ταλαντούχος ψαλμωδός, ο Ν. Ζησόπουλος, είναι και πτυχιούχος των Καλών Τεχνών και έχει Δίπλωμα διδασκαλίας Καλών Τεχνών.

Ζιανίκας Λάμπρος. Καλλιφωνος Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίου Βασιλείου Πρέβεζας και Καθηγητής Βυζ. Μουσικής. Γεννήθηκε στο χωριό Σκούπα Άρτας το 1942 και διδάχτηκε Βυζ. μουσική στο ιεροδιδασκαλείο Βελλάς Ιωαννίνων, καθώς και στο «Αττικόν Ωδείο» Αθηνών. Διδάσκει Βυζ. μουσική στη Σχολή της Ι. Μητροπόλεως Νικοπόλεως και Πρεβέζης.

Ζουγουριδής Ευκλείδης. Καλλιφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στα Κάτω Σούρμενα του Κιλκίς το 1938 και φοίτησε στην Εκκλησιαστική Σχολή της Αγίας Αναστασίας, όπου διδάχτηκε τη Βυζ. μουσική από τους Θρασ. Παπανικολάου (Μπούρδα) και Δ. Τζοανόπουλο. Υπηρέτησε ως Ιεροψάλτης στον Ι. Ναό Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού Μουριών Κιλκίς για να μεταβεί στη συνέχεια στη Μελβούρνη της Αυστραλίας, όπου έχει να παρουσιάσει σπουδαίο έργο ως Πρωτοψάλτης, μουσικοδιδάσκαλος, μελοποιός και χοράρχης. Έψαλε στους Ι. Ναούς Ευαγγελισμού της Θεοτόκου και Αγίου Νικολάου **Μελβούρνης** και σήμερα λαμπρώνει με την καλλιφωνία του και την ιεροπρέπεια της ψαλμωδίας του ως πρωτοψάλτης του Ι. αναλόγιου του **Ι. Ναού Αγίας Αικατερίνης της ίδιας πόλης**. Έχει στο ενεργητικό του σημαντική δραστηριότητα για την διάδοση και προβολή της Βυζ. Μουσικής στη Μελβούρνη με συγγραφές μουσικών βιβλίων και οργανώσεις συναυλιών επιτελώντας έτσι πολύτιμο για τη λειτουργική μας μουσική, έργο.

Ζούμπος Λυκούργος. Καλλιφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Μαυρομμάτι Καρδίτσας το 1908 και υπήρξε μαθητής του Δημ. Βουτσαδόπουλου και Αθαν. Καραμάνη. Έψαλε στον Ι. Ναό Ευαγγελίστριας Καρδίτσας και κατόπιν επί 25 συνεχή χρόνια στον Ι. Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Μουζακίου (1950-1975). Διακρίθηκε και ως θαυμάσιος εκτελεστής δημοτικών τραγουδιών.

Ζωγράφος Ιωάννης. Καλλιφωνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης. Γεννήθηκε στον Ορχομενό Βοιωτίας το 1927 και από την παιδική του ηλικία έδειξε την κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Πήρε τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής κοντά στον πρωτοπρεσβύτερο π. Μάρκο Αρμακόλα για να ολοκληρώσει αργότερα τις μουσικές του γνώσεις κοντά στον αείμνηστο πρωτοψάλτη και Καθηγητή Βυζ. μουσικής Κων/νο Κατσούλη από τον οποίο διδάχτηκε και όλα τα μυστικά της ψαλτικής καθώς και το ιεροπρεπές και σεμνοπρεπές ψαλτικό ύφος.

Σπουδαίος μουσικοδιδάσκαλος έχει διδάξει την Βυζ. μουσική σε πλήθος νέων της περιοχής και έχει δημιουργήσει κατά καιρούς Βυζ. χορούς. Δίδαξε δημοτικά τραγούδια καθώς και Εκκλησιαστικούς ύμνους στα Δημοτικά Σχολεία Ορχομενού, στο Γυμνάσιο και Λύκειο Ορχομενού και στον Ι. Ναό Ευαγγελιστή της ίδιας πόλης. Δημιούργησε γυναικεία χορωδία Βυζ. Μουσικής στον Ι. Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Ορχομενού. Δίδαξε τη Βυζ. μουσική σε ομάδες νέων στη Δαύλεια, στη Χαιρώνεια, στην Αράχωβα, στο Κάστρο, στο Παύλο, στο Λούτσι, στον Ορχομενό και σε άλλα χωριά της περιοχής. Διετέλεσε μέλος της Βυζ. χορω-

δίας του Υπουργείου Οικονομικών, υπό τον Θεόδ. Βασιλικό, σε διάφορες συναυλίες στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό (Ιταλία, Σουηδία, Κύπρο, Γαλλία, Βουλγαρία, Ρουμανία κ.ά.) και συμμετέσχε στην εγγραφή κασετών με βυζ. εκκλ. ύμνους.

Έχει ασχοληθεί επίσης και με τη μελοποιία. Έχει μελοποιήσει διάφορα μαθήματα, τα οποία όμως παραμένουν ανέκδοτα. Σεμνός ψαλμωδός με πίστη και αγάπη στο λειτούργημά του υπηρετεί σήμερα με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση, ως πρωτοψάλτης το ι. αναλόγιο του Ι. Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου Ορχομενού (Παναγία η Σκριπού).

«...Ο πλούτος της βυζαντινής μελουργίας είναι πράγματι αδαπάνη-
τος και οι δυνατότητες της ομόηχης, ομμόρυθμης και ομόχυμης ανα-
νέωσης είναι απεριόριστες, όταν οι μελοποιοί διαθέτουν ορθό μουσικό
κριτήριο, παραδοσιακό λειτουργικό ήθος και αυστηρό εκκλησιαστικό
φρόνημα... Η ψαλτική τέχνη έχει πολλά περιθώρια περαιτέρω καλ-
λιέργειας, αρκεί οι μελοποιοί να διαθέτουν τον κατ'επίγνωση ζήλο,
να κατάνοούν τη σημασία του λειτουργικού ήθους της Εκκλησίας μας
και να μη λησμονούν πως η μελωδία και ο ρυθμός έχουν μεγάλη ηθο-
πλαστική δύναμη. Όσοι αυτοσχεδιάζουν στηριζόμενοι μόνο στην
προσωπική τους εμπειρία και τη μηχανική απομίμηση, οδηγούνται
αναπόφευκτα στη μουσική τερατογονία, η οποία διαστέφει το μουσι-
κό αισθητήριο του εκκλησιάσματος και τραυματίζει ανεπανόρθωρα
το κύρος της μακραίωνης μουσικής μας παράδοσης, της οποίας την
καλλιτεχνική αξία και τον έξοχο παιδαγωγικό ρόλο αναγνωρίζουν
πλέον όλοι ανεπιφύλακτα».

Γιώργος Αγγελινάρας - Φιλόλογος
Μουσικοαρθρογράφος - Συγγραφέας (Β τόμος, σελ. 73).



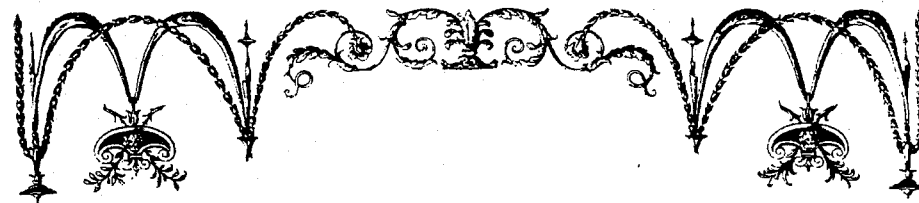
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΑΝΙΗΛΙΔΗΣ

Αρχων Λαμπαδάριος της Μ.Χ.Ε. (1960-64) και τοποτηρητής Αρχων Πρωτοψάλτης της Μ.Χ.Ε. (1964-65). Γνήσιος εκφραστής της ψαλτικής τέχνης, «υψίφωνος, βαθύφωνος συγχρόνως και γλυκόφωνος, ευλαβής και μελετηρός, αυστηρός τηρητής της Πατριαρχικής παραδόσεως στα ψαλτικά» κατά τον π. Σεραφείμ Φαράσोगλου. Θαυμαστής και μιμητής του Κ. Πρίγγου και του διδασκάλου του Αρχ. Λαμπαδάριου Ευστ. Βιγγόπουλου. Γεννήθηκε το 1915 και πέθανε το 1965. (βλ. Α' τόμο σελ. 144-145)

(από το φωτογραφικό αρχείο του π. Σερ. Φαράσολου)



Η Κοίμηση του Αγίου Δημητρίου.
Μπροστά στο σκήνωμα του Αγίου, πρωτοψάλτες με επίσημη ενδυμασία.
(Φορητή εικόνα των μέσων του 16ου αι. Βενετία, Ελληνικό Ινστιτούτο).



Η

Ηλιάδης Σάββας. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου Χωρυγίου Κιλκίς. Γεννήθηκε στο χωριό Φύσκα Κιλκίς το 1955 και μαθήτευσε κοντά στον ονομαστό Πρωτοψάλτη της περιοχής και μουσικοδιδάσκαλο Κωνστ. Γαϊτανίδη. Στη συνέχεια φοίτησε στο Δημοτικό Ωδείο Γιαννιτσών απ' όπου έλαβε πτυχίο Βυζ. Μουσικής (1988). Απόφοιτος της παιδαγ. Ακαδημίας Φλώρινας υπηρέτησε ως δημοδιδάσκαλος σε διάφορα Σχολεία και παράλληλα ως ιεροψάλτης σε διάφορους Ι. Ναούς όπως στον Ι. Ν Πεντεκαίδεκα Ιερομαρτύρων πολιούχων Κιλκίς (1979-82), στον Ι.Ν. Αγίων Κων/νου και Ελένης Χέρσου (1982-86) και στον Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου Κιλκίς (1986-90).

Ηλιόπουλος Διονύσιος. Διακεκριμένος Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Καθηγητής Βυζ. μουσικής, Μελοποιός, Χοράρχης και Συγγραφέας. Δραστήριος, δημιουργικός, ακάματος σκαπανέας της Ελληνικής μας μουσικής στην εποχή μας, έχει στο ενεργητικό του σημαντική προσφορά και σπουδαίο έργο. Από τον Σεπτέμβριο του 1996 ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Αγ. Τρύφωνος Τερψιθέας (Βιογ. βλ. Β' τόμο, σελ. 140).

«...Ο κάθε Ιεροψάλτης έχει υποχρέωση να επιδίδεται με ζήλο και φιλοτιμία στο έργο του, προσπαθώντας να αποδίδει τα διάφορα μελωδήματα με ακρίβεια, με ρυθμό και προ παντός με ύφος σεμνό, κατανυκτικό και εκκλησιαστικό, για τη δόξα του Κυρίου και την πνευματική ωφέλεια των πιστών...».

Κων. Πανάς - Μουσικοδιδάσκαλος, Μελοποιός (Β τόμος σελ. 258)



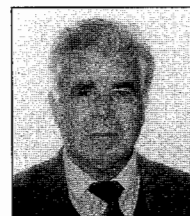
Θέκλα μοναχή. Υμνογράφος της Εκκλησίας μας, η οποία έζησε κατά τον 9ο αι. Έγραψε πολλούς κανόνες προς την Θεοτόκον, όπως και τον κανόνα «Τω την άβατον κυμαινομένην θάλασσαν». Είναι η δεύτερη μετά την Κασσιανή, μοναχή υμνογράφος της Εκκλησίας μας.

Θεοδωρακόπουλος Θεόδωρος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και ανώτατος Εκπ/κός. Γεννήθηκε στη Ζάτουνα Γορτυνίας και φοίτησε στο ιεροδιδασκαλείο της Τρίπολης. Έψαλε σε πολλές πόλεις, στην Πάτρα, στη Θεσσαλονίκη και από το 1933 μέχρι το 1953 στον Ι. Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου στη Σύρο. Από το 1954 μέχρι το 1973 έψαλε ως πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου Αχαρνών και από το 1973 μέχρι το 1984 στον Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου Χαλανδρίου.

Διετέλεσε Γ. Επιθεωρητής Στοιχ. Εκπ/σεως και δίδαξε την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές. Υπηρέτησε με υποδειγματική αφοσίωση και ευλάβεια τη λειτουργική μουσική μας παράδοση, δίδοντας τη σκυτάλη στο γιο του Παναγ. Θεοδωρακόπουλο, πρωτοψάλτη. Πέθανε στις 30 Απριλίου 1984.

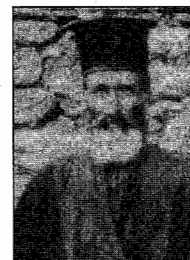
Θεοδωρακόπουλος Παναγιώτης. Γιατρός, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αλεξανδρούπολης. Πρωτοψάλτης και Χοράρχης στον Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου Χαλανδρίου, διαδεχθείς τον πατέρα του Θεόδωρο Θεοδωρακόπουλο.

Θεοδωρίδης Αλέξανδρος (Σ). Διακεκριμένος Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής Θεολογίας και Μουσικοδιδάσκαλος. Πρόεδρος επί σειρά ετών του Συλλόγου Ιεροψαλτών Σερρών, έχει στο ενεργητικό του αξιολογή και σημαντική δραστηριότητα για την καλλιέργεια, προβολή και διάδοση της



λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας στην περιοχή Σερρών όπου διαμένει. Δραστήριος και δημιουργικός, εξακολουθεί με τον ίδιο πάντα ζήλο και την ίδια αγάπη προς τη γνήσια μουσική μας παράδοση, να εργάζεται και να προσφέρει. (Βιογ. Βλ. Β' τόμο, σελ. 146).

Θεοδωρίδης Γεώργιος - Ιερέας. Ονομαστός Καλλίφωνος πρώην Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος, μετέπειτα Ιερέας. Γεννήθηκε το 1887 στο χωριό Γουρμπαλού της περιοχής Αργυρουπόλεως (Ακ Δαγ) του Πόντου. Σε ηλικία μόλις 12 ετών είχε την τύχη να γνωρίσει το μεγάλο δάσκαλο - Ιεροψάλτη της περιοχής Κων/νο Κιοσσέογλου, στον οποίο μαθήτευσε επί έξι συνεχή χρόνια. Ο δάσκαλός του διέκρινε το έμφυτο ταλέντο της θαυμαστής καλλιφωνίας του και έτσι φρόντισε να του μεταδώσει ό,τι γνώριζε. Το 1906 με υπόδειξη του



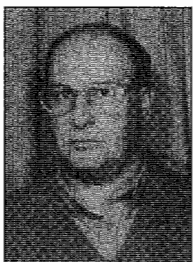
δάσκαλου του, στέλνεται από τον ζηλωτή πατέρα του Βασίλειο στην Τραπεζούντα για συνέχιση και ολοκλήρωση των Σπουδών του. Οι ταραχές όμως των Νεοτούρκων το 1908 ανάγκασαν τον Γεώργιο να επιστρέψει στην πατρίδα του ενωρίτερα. Ήταν τότε 21 ετών άριστος γνώστης της Βυζ. μουσικής και ολοκληρωμένος ιεροψάλτης. Κατά μαρτυρία του ιερέως Βασ. Χριστοφορίδη που ζει σήμερα στο Μετόχι Σερρών και διανύει το 106ο έτος της ηλικίας του, ο Γεώργιος υπερέβαλε το δάσκαλό του Κων/νο και σε μουσικές γνώσεις και σε καλλιφωνία. Μέχρι το 1924 και επί 16 συνεχή χρόνια έψαλε ως Πρωτοψάλτης σε όλους σχεδόν του Ι. Ναούς της περιοχής Ακ. Δαγ, αφού εξ αιτίας της καλλιφωνίας του τον καλούσαν σε πανηγύρεις και μεγάλες τελετές. Ο Βασ. Χριστοφορίδης λέγει για τον Γ. Θεοδωρίδη: «Έχω ακούσματα ενός αιώνος στον Πόντο και στην Ελλάδα. Δεν έχω ακούσει πιο γλυκιά και πιο εύστοχη φωνή. Ήταν μελωδικώτερος από τον δάσκαλό του όταν μεγάλωσε...». Το 1931 χειροτονήθηκε Ιερέας στη Φιλυριά του Ν. Κιλκίς. Δίδαξε τη Βυζ. μουσική σε πλειάδα μαθητών του, πολλοί από τους οποίους αναδείχτηκαν ικανοί ιεροψάλτες. Μερικοί απ' αυτούς ζουν και σήμερα, όπως ο γιος του Χαράλαμπος, ο οποίος ψάλλει στην Αυστραλία, ο επίσης γιος του Αλέξανδρος, Θεολόγος και διπλωματούχος Β. Μουσικής διακεκριμένος Πρωτοψάλτης στις Σέρρες, ο Κων/νος Παπαδόπουλος στη Φιλυριά Κιλκίς κ.ά. Ο Γ. Θεοδωρίδης πέθανε στις 25-9-1956.

Θεοδωρίδης Χρήστος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι.Ν. Αγίου Σπυριδώνος στο SYDNEY της Αυστραλίας. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης, υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο και ψάλλει με υποδειγματική συνέπεια και σεβασμό προς την παράδοση.

Θεοδωρόπουλος Αλέξανδρος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού Αγίου Φανουρίου ELIZABETH Νέας Υερσέης των Η.Π.Α.**

Σεμνός ψάλτης με πίστη και αγάπη στο λειτούργημά του υπηρετεί το ιερό αναλόγιο με συνέπεια και ευσυνειδησία υποδειγματική. Βασικό στέλεχος της Βυζ. χορωδίας υπό τον διακεκριμένο χοράρχη Δημ. Φουστέρη συμμετέχει, με προθυμία πολλή σε κάθε εκδήλωση για την προβολή και διάδοση, στην Ορθόδοξη Ομογένεια της Αμερικής, της λειτουργικής μας μουσικής.

Θεοτοκάτος Χαράλαμπος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης, ένθερμος ζηλωτής και λάτρης της πατρώας Ελληνικής μουσικής. Γεννήθηκε στην Πάτρα το 1951 και από τη μαθητική του ηλικία μυήθηκε στην τέχνη της Βυζαντινής μουσικής και πήρε τα πρώτα στοιχεία της ψαλτικής από τον Ιερέα Παπού του Χαράλαμπο Θεοτοκάτο, γνώστη της Βυζ. μουσικής αλλά και της ιδιαίτερης τεχνοτροπίας της Επτανησιακής Εκκλ. μουσικής. Εν συνεχεία μαθητεύει την ιερή μουσική κοντά στον αείμνηστο Καθηγητή της Β. Μουσικής και Πρωτοψάλτη του



Ι.Ν. Ευαγγελιστριάς Πατρών Κων. Κατσούλη, του οποίου υπήρξε βοηθός, επί σειρά ετών, στο ιερό αναλόγιο. Ακολούθως φοίτησε στο ΑΠΟΛΛΩΝΕΙΟ Ωδείο Πατρών, όπου είχε καθηγητή τον Πρωτοψάλτη Σπ. Γεωργακόπουλο, και έλαβε «Πτυχίο» Ιεροψάλτη. Φοίτησε ακόμη και στο Δημοτικό Ωδείο Πατρών από το οποίο, με καθηγητή τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Σπύρο Ψάχο, έλαβε «Δίπλωμα» Βυζ. μουσικής. Η ψαλτική του σταδιοδρομία αρχίζει αμέσως μετά την εισαγωγή του στο Μαθηματικό τμήμα του Πανεπιστημίου Πατρών ως φοιτητής, το 1969 οπότε προσλαμβάνεται Λαμπαδάριος στον Ι.Ν. Αγίας Τριάδος Ζαρουχλειών Πατρών. Την περίοδο 1972-1987 ψάλλει ως Λαμπαδάριος στον Ι.Ν. Αγίας Σοφίας Πατρών και από το 1988 μέχρι σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την Ιεροπρεπή ψαλμωδία του, ως Πρωτοψάλτης, το ιερό αναλόγιο του ιδίου Ι. Ναού της Αγίας Σοφίας. Εξαιρετος άνθρωπος, δραστήριος, φιλότιμος και πολύ αγαπητός, είναι και εξαιρετος ψαλμωδός. Δόκιμος ερμηνευτής των Βυζαντινών μαθημάτων, με μεγαλοπρεπές εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος, ψάλλει με συνέπεια πολλή, πίστη και σεβασμό στην παραδοσιακή λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας, όπως αυτή διατηρήθηκε και μεταλαμπαδεύτηκε σε μας μέσα από τους αιώνες. Παράλληλα με τα ιεροψαλτικά του καθήκοντα, είναι βασικό στέλεχος και συμμετέχει ανελλιπώς σε όλες τις δραστηριότητες των Βυζ. χορών του Συνδέσμου Ιεροψαλτών Πάτρας και του Μουσικού Ομίλου της Πατραϊκής Μαντολινάτας. Είναι ιδρυτικό μέλος και Γεν. Γραμματέας του Πατραϊκού Ομίλου Βυζαντινής και Παραδοσιακής μουσικής συμμετέχοντας παράλληλα και στον Βυζ. χορό του εν λόγω Ομίλου. Η αγάπη του για την παραδοσιακή Ελληνική Μουσική, την οποία από κάθε θέση με πολύ ζήλο υπηρετεί, δεν τον εμπόδισαν να δραστηριοποιηθεί και στον Τομέα της τετράφωνης χορωδιακής μουσικής. Από 20ετίας συμμετέχει στη Μικτή τετρά-

φωνη Χορωδία του Ομίλου της Πατραϊκής μαντολινάτας με την οποία έχει λάβει μέρος σε πολλές συναυλίες τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό και στην οποία έχει διακριθεί και ως Σολίστας τενόρος. Είναι πτυχιούχος του Μαθηματικού τμήματος του Πανεπιστημίου Πατρών.

Θεοχαρίδης Μιχαήλ. Καλλιφώνος Κύπριος Πρωτοψάλτης και άριστος μουσικός. Γεννήθηκε το 1880 στο προάστιο της Λευκωσίας Κύπρου, Καϊμακλί και υπήρξε μαθητής των Κισσονέργη Περικλή και Παναγίδη Στυλιανού. Έψαλε από το 1900 μέχρι το 1918 ως Λαμπαδάριος και Πρωτοψάλτης στην Κύπρο και στη συνέχεια μετέβη στην Αθήνα όπου μαθήτευσε στους Κων/νο Ψάχο και Ι. Σακελλαρίδη, καθώς και στον Θεοδ. Χατζηθεοδώρου του Φωκαέα. Στην Αθήνα του προσεφέρθη η πρωτοψαλτία στην Ι. Μητρόπολη των Αθηνών σε αντικατάσταση του αποχωρούντος Ν. Κανακάκη αλλά οικογενειακές υποχρεώσεις τον έφεραν εν νέου στη Λευκωσία όπου έψαλε μέχρι το 1933 ως Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού της Φανερωμένης όπου και άφησε εποχή με τη θαυμαστή καλλιφωνία του και τις μυσταγωγικές ψαλμωδίες του. Ουδένα άλλον ανεγνώριζε υπεράνω αυτού παρά μόνο τον Κων. Πρίγγο! Πέθανε στη Λευκωσία το 1961.

«Άσω τω Κυρίω τω ευεργετήσαντί με
και φαλώ τω ονόματι Κυρίου του Υψίστου».

Ψαλμ. ιβ, 6



Φωτογραφία της 10ετίας του 1930. Στο μέσον ο περίφημος Πρωτοψάλτης, μουσικοδιδάσκαλος, μελοποιός και χοράρχης **Ιωάννης Παναγιωτόπουλος** (Μπάριμπα-Γιάννης ο **Κούρος**) με τη Χορωδία του. Διακρίνονται επίσης ο **Δημ. Παναγιωτόπουλος - Κούρος** (γιος του), ο **Γεώργ. Λαμπρόπουλος** κ.ά.



I

Ιγγλέσης Ιωάννης (Κουτσογιάννης). Καλλιφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1930 στην Κων/πολη και από πολύ μικρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την ιδιαίτερη κλίση του στην ψαλτική τέχνη. Διετέλεσε κανονάρχης στον Ι. Πατριαρχικό Ναό κοντά στον Α. Πρωτοψάλτη Κ. Πρίγγο την περίοδο που Λαμπαδάριος ήταν ο Θρ. Στανίτσας. Έψαλε ως Λαμπαδάριος στον Ι.Ν. Αγίου Στεφάνου στο Γεντί Κουλέ μέχρι το 1964, οπότε ήλθε στην Ελλάδα. Έψαλε ως πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Αγίου Κων/νου Κολωνού και κατόπιν στην Άρτα για να έλθει το 1972 στην Πάτρα, όπου έψαλε στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Ευαγγελιστρίας μέχρι το 1976 περίπου, για να επανέλθει στην Άρτα, όπου ψάλλει μέχρι σήμερα ως πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου. Καλλιφωνος και εκφραστικός ψαλμωδός, ψάλλει με το ωραίο χαρακτηριστικό ψαλτικό ύφος των πρωτοψαλτών της γενέτειράς του, είναι και άριστος οργανοπαίκτης. Γνωρίζει άριστα ακορντεόν και τρομπόνι.

Ιεζεκιήλ Ιερομόναχος. Ονομαστός μουσικοδιδάσκαλος, ο οποίος έζησε τον 19ο αι. στην Κύπρο και δίδαξε τη Βυζ. μουσική σε πλήθος μαθητών του. Το 1818 μετέβη στην Κων/πολη με εντολή του Αρχιεπισκόπου Νέας Ιουστινιανής και πάσης Κύπρου, Κυπριανό και διδάχτηκε τη νέα γραφή από τους τρεις διδασκάλους, την οποία στη συνέχεια δίδαξε στην Κύπρο (Κάτω Ζώδια) στους Κύπριους ψάλτες και μουσικούς.

Ιερόθεος Βλάχος (Μητροπολίτης). (Βλ. Βλάχος Ιερόθεος).

Ιερόθεος ο Φιλοθεΐτης. (Βλ. Τσονάκας Ιερόθεος).

Ιερόνυμος ο Σιμωνοπετρίτης. Αρχιμανδρίτης, καθηγούμενος της Ι. Μονής Σίμωνος Πέτρας του Αγίου Όρους και δόκιμος μελοποιός. Γεννή-

θηκε το 1871 και από μικρή ηλικία περιεβλήθη το ιερατικό σχήμα. Συγκέντρωσε στην Ι. Μονή Σίμωνος Πέτρας όλα τα παλιά μαθήματα, μελοποίησε και πολλά νέα, καθώς και πολλούς κανόνες και έτσι συμπλήρωσε όλες τις ακολουθίες που ψάλλονται στη Μονή, κυρίως της Αγίας Μαρίας της Μαγδαληνής, της οποίας η μνήμη εορτάζεται στη Μονή και εξέδωσε τις «Ακολουθίες» (1924), καθώς και τον «Παρακλητικό κανόνα εις τους Αγίους, Μαρία τη Μαγδαληνή, Σίμωνα τον Μυροβλήτη και τον όσιο Ιερόνυμο», που είχε φιλοπονήσει το 1896. Γενικά με την οργάνωση του υμνολογικού τυπικού της Ι. Μονής επιτέλεσε σπουδαίο έργο. Πέθανε το 1957.

Ιωάννης ο Ξενοφωντίνος. Ονομαστός Πρωτοψάλτης της Ι. Μονής Ξενοφώντος Αγίου Όρους. Έζησε στο δεύτερο μισό του 19ου και αναδείχτηκε σπουδαίος ψαλμωδός και εξαιρετος καλλιγράφος. (Αναστασιματάριο - 1880 κ.ά.).

Ιωαννίδης Θεοχάρης. Καλλιφωνος ψαλμωδός και μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στον Πάνω Πύργο Τυλληρίας της Κύπρου και μαθήτευσε κοντά στον Στ. Χουρμούζιο, του οποίου ήταν μόνιμος δομέστικος. Σπούδασε και στο Παγκύπριο διδασκαλείο Λευκωσίας και δίδαξε την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του.

Ιωαννίδης Νικόλαος. Καλλιφωνος Πρωτοψάλτης. Γόνος ψαλτικής οικογένειας. Γεννήθηκε το 1950 στην Καλαμαριά Θεσσαλονίκης και από πολύ μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της ιερής ψαλτικής τέχνης κοντά στον πατέρα του **Αθανάσιο Ιωαννίδη**, σπουδαίο πρωτοψάλτη στον Ι. Ναό Παμ. Ταξιαρχών Καλαμαριάς, όπου έψαλε επί 54 ολόκληρα χρόνια (πέθανε στις 2 Ιουνίου 1995). Ο παπός του **Απόστολος Ιωαννίδης** υπήρξε επίσης πρωτοψάλτης στην γενέτειρά του Κασταμονή του Πόντου. Έτσι, όπως ήταν φυσικό, τα



πρώτα μαθήματα της ψαλτικής τα πήρε από τον πατέρα του. Στη συνέχεια φοίτησε για δυο χρόνια στη Σχολή Β. Μουσικής του Σωματείου Ιεροψαλτών «Ιωάννης ο Δαμασκηνός» στη Θεσ/νίκη για να συνεχίσει κατόπιν συστηματικές σπουδές στο Μακεδονικό Ωδείο, που είχε δάσκαλο τον διακεκριμένο μουσικοδιδάσκαλο και πρωτοψάλτη Δημ. Σουρλαντζή, και από το οποίο έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής. Συγχρόνως και επί 13 χρόνια διακόνισε ως δομέστικος, δίπλα στον μεγάλο Πρωτοψάλτη και μελοποιό, στον Καθεδρικό Ι. Ναό της Μητροπόλεως Καλαμαριάς Λυκούργου Πετρίδη από τον οποίο διδάχτηκε πολλά. Τον Ιούνιο του 1989, μετά την αναχώρηση, λόγω γήρατος, του πατρός του από το ιερό αναλόγιο, ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό των Παμεγίστων Ταξιαρχών Καλαμαριάς, όπου με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του υπηρετεί, με ευλάβεια και αφοσίωση στις λειτουργικές επιταγές της Ορθόδοξης εκκλησίας μας, το ιερό

αναλόγιο μέχρι σήμερα. Καλλίφωνος, σεμνός και υποδειγματικά συνεπής στο ιερό λειτούργημά του ως ψαλμωδός, ο Ν. Ιωαννίδης, είναι και εξαιρετος άνθρωπος, ευγενής και καλόκαρδος. Επαγγελματικά υπηρετεί στο Πυροσβεστικό σώμα (φέρει το βαθμό του Πυρονόμου) με επιτυχή σταδιοδρομία. Ακολουθώντας πιστά τις μουσικές επιταγές της οικογενείας του, ενεφύσησε τη θεία φλόγα της ιερής ψαλτικής μας τέχνης και στους δύο γιους του, οι οποίοι σπουδάζουν Βυζ. μουσική και μετέχουν στο ιερό αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίου Ελευθερίου Ντεπώ Θεσ/κης, ως δομestικοί του αδελφού του **Απόστολου Ιωαννίδη**, πρωτοψάλτη του Ι. Ναού, Διευθυντή Σχολής Βυζ. μουσικής και μουσικοδιδάσκαλου, συνεχίζοντας έτσι την ωραία οικογενειακή ψαλτική παράδοση.

Ιωαννίδης Παντελής. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος και Μουσικοδιδάσκαλος στη Λευκωσία της Κύπρου. Γεννήθηκε το 1904 και μαθήτευσε κοντά στον Στ. Χουρμούζιο. Έψαλε στον καθεδρικό Ι. Ναό Αγίου Ιωάννου Λευκωσίας επί 34 συνεχή χρόνια (1926-1960) και δίδαξε την ψαλτική τέχνη σε πλήθος μαθητών του. Τύπωσε και εξέδωσε όλα τα μουσικά έργα του δασκάλου του.

Ιωαννίδης Σταμάτιος. Διακεκριμένος εμβριθής μουσικός, πρώην Πρωτοψάλτης, Καθηγητής ανωτέρων Θεωρητικών και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1927 και από μικρός μαθήτευσε κοντά σε σπουδαίους πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους. Κατ' αρχήν στην ψαλτική τέχνη μυήθηκε, στον Ι. Ναό Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού Αιγιάλεω, κοντά στον Πρωτοψάλτη Αντώνιο Ζανίκο από τη Χίο. Εν συνεχεία διέτελεσε μαθητής του περιφημου πρωτοψάλτη Νικ. Βλαχόπουλου και αργότερα έγινε βοηθός στο Ι. αναλόγιο

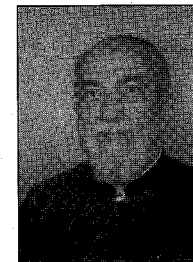


του ονομαστού πρωτοψάλτη Αλέκου Μαργαριτόπουλου από τον οποίο διδάχτηκε όλα τα μυστικά της ψαλτικής τέχνης κατά την έκφραση και ερμηνεία των Βυζαντινών μαθημάτων. Παράλληλα φοίτησε στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών όπου ευτύχησε να έχει δάσκαλο στη Βυζ. μουσική τον μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο και Καθηγητή Θεόδωρο Χατζηθεοδώρου τον Φωκαέα. Από το Ωδείο έλαβε «Πτυχίο» Ιεροψάλτη και εν συνεχεία «Δίπλωμα» μουσικοδιδασκάλου Βυζ. Μουσικής. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης διέτελεσε επί επτά (7) χρόνια Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό της του Θεού Σοφίας Πετραλώνων. Η σοβαρή ενασχόλησή του όμως, εν συνεχεία, με ανώτερες σπουδές στην Ευρωπαϊκή Μουσική τον ανάγκασαν να διακόψει την ιεροψαλτική του σταδιοδρομία και να ασχοληθεί ερασιτεχνικά πλέον με αυτή. Σήμερα είναι Καθηγητής των ανωτέρων Θεωρητικών του Ελληνικού Ωδείου Αθηνών καθώς και έφορος της Σχολής Θεωρητικών του ιδίου Ωδείου. Δεν έπαψε όμως να προσφέρει και τις υπηρεσίες του στο ιερό αναλόγιο αντικαθιστώντας όποτε είθελε παραστεί ανάγκη, είτε τον Πρωτοψάλτη είτε τον Λαμπαδάριο του Ι. Ναού Αγίου Βασιλείου Πολυγώνου

Μετσόβου και Μπουμπουλίνας. Εξαιρετος άνθρωπος, σεμνός και ευγενής ο Στ. Ιωαννίδης αλλά και σπουδαίος μουσικός, προσφέρει από κάθε θέση πολύτιμες υπηρεσίες για την καλλιέργεια και ανάπτυξη της Ελληνικής μουσικής παιδείας.

Ιωάσαφ Διονυσιάτης (Διονυσάτης). Ιερομόναχος, ο οποίος έζησε κατά τον 19ο αι. στη Μονή του Οσίου Διονυσίου στο Άγιον Όρος. Άριστος μουσικός και εξαιρετος μελοποιός, άφησε περί τους τριάντα και πλέον χειρόγραφους κώδικες με μελοποιήσεις δικές του και άλλων διδασκάλων. Μελοποίησε πλήθος μαθημάτων τα οποία παραμένουν ανέκδοτα στη Βιβλιοθήκη της Ιεράς μονής Διονυσίου. Μια σειρά πολυελέων μελοποιηθέντων από τον Ιωάσαφ ή εξηγηθέντων από τον ίδιο, εξέδωσε τον Ιούνιο 1994 ο ιερομόναχος Ιερόθεος Φιλοθεΐτης ως μέρος της σειράς «Αθωνική Μουσική Ανθοδέσμη» με τίτλο: Πολυέλεοι Β'.

Ιωσηφίδης Νικόλαος - Πρωτοπρεσβύτερος. Διακεκριμένος Καλλίφωνος πρώην Πρωτοψάλτης και σήμερα Κληρικός λειτουργός του ιερού θυσιαστηρίου, πολύ σημαντική προσωπικότητα στον Εκκλησιαστικό μουσικό χώρο. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1926 και από πολύ μικρή ηλικία διακρίθηκε για τον ιδιαίτερο ξήλο του προς το ιερό αναλόγιο και την καλλιφωνία του, ώστε σε ηλικία μόλις 9 ετών τον επέλεξε ως κανονάρχη, για τους Πατριαρχικούς χορούς, ο Άρχοντας Πρωτοψάλτης της Μ.Χ.Ε., Ιάκωβος Ναυπλιώτης. Είχε



την τύχη να διατελέσει μαθητής και δομestικός στα ιερά αναλόγια της Ιεραρχίας του Οικ. Πατριαρχείου διαδοχικά στους Άρχοντες Πρωτοψάλτες Κων. Πρίγγο και Θρασ. Στανίτσα. Μαθήτευσε επίσης και κοντά στον Αναστάσιο Μιχαηλίδη, Α' δομestικό των Πρωτοψαλτών, Ιακ. Ναυπλιώτη και Κων. Πρίγγου (1935-1941). Φοίτησε στη Θεολογική Ι. Σχολή της Χάλκης όπου συστηματικά διδάχτηκε τη θεωρία και την πράξη της Βυζ. μουσικής από τον αειμνήστο μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο και Πρωτοψάλτη Μιχαήλ Χατζηαθανασίου (1941-44). Η Ιεροψαλτική του σταδιοδρομία αρχίζει το έτος 1944. Μέχρι το 1967 έψαλε σε διάφορους ιερούς Ναούς στην Κων/πολη, συνεχίζοντας τη μεγάλη ψαλτική παράδοση της πόλης και ακολουθώντας με πίστη και υποδειγματική συνέπεια τα βήματα των μεγάλων διδασκάλων του. Έψαλε κατά σειρά στους εξής Ι. Ναούς:

1944-47 στον Ι.Ν. Αγίου Νικολάου Χάλκης (Πρωτοψάλτης)

1947-48 στον Ι.Ν. ΙΒ' Αποστόλων Φερικιοί (Λαμπαδάριος). Την περίοδο 1949-1967 έψαλε ως πρωτοψάλτης στους Ι. Ναούς: Αγίου Παντελεήμονος Κουζουντογκιού, Αγίων Θεοδώρων Βλάχας, Αγίων Κων/νου και Ελένης Πέραν, Ταξιαρχών Μεγ. Ρεύματος, Εισοδίων Παναγίας Πέραν (Καθεδρικός Ναός Κων/πόλεως), Παναγίας - Αγ. Δημητρίου **Πριγκήπου**, Αγ. Γεωργίου Μακροχωρίων και Αγ. Δημητρίου Ταταούλων. Καθ' όλη τη διάρκεια της ιεροψαλτικής του σταδιοδρομίας ασχολήθηκε, όπως λέει ο ίδιος: «με τη διοργάνωση χορωδιών,

παιδικής και μεγάλης, εκ συναδέλφων ιεροψαλτών, εμφανισθείς εκάστοτε εις διαφόρους θρησκευτικές και κοινωνικές εκδηλώσεις της ζωής, στην Κων/πολη». Τήρησε με θρησκευτική ευλάβεια και αφοσίωση την παράδοση και υπηρέτησε με υποδειγματική συνέπεια, πίστη και αγάπη το ιερό αναλόγιο, έχοντας υψηλή επίγνωση της ευθύνης της ιερής αποστολής του. «Εγώ την σταδιοδρομία μου», σημειώνει ο ίδιος, «την ψαλτική την πέρασα, όσο πιο ταπεινά, διότι η πίστις μου κυρίως στον τομέα αυτό, συνεκentrώνετο στην αγάπη μου προς τη θεία τέχνη του Δαμασκηνού και στην αποδοτική υμνολογία του Θεού. Προτίμησής μου ήταν η πιστή τήρηση και εκτέλεσις των όσων ήκουσα και εδιδάχθην από τους μεγάλους Διδασκάλους μου». Στις 29-10-1967 περιεβλήθη το ιερατικό σχήμα. Μέχρι το 1972 υπηρέτησε στην Ι. Μητρόπολη Καβάλας και από την 1-8-1972 μέχρι σήμερα στην Ι. Μητρόπολη Θεσσαλονίκης. Σπουδαίος ψαλμωδός αλλά και σπουδαίος άνθρωπος ο π. Ν. Ιωσηφίδης είναι και άξιος λειτουργός του Ιερού θυσιαστηρίου. Τόσο από το ιερό αναλόγιο όσο και από το ιερό βήμα υπήρξε πάντοτε πιστός τηρητής των μουσικών επιταγών της γενέτειράς του, συνεχίζοντας και σήμερα με θείο ζήλο και αφοσίωση και με την ίδια πάντα πίστη, σεμνότητα και ταπεινοφροσύνη να υπηρετεί «εν νυκτί και εν ημέρα» τη λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Έχει γράψει επίσης και μελέτη με τίτλο: «Οι μουσικοί Χοροί του Πατριαρχείου Κων/πόλεως».

«...*Ημείς οι νεώτεροι, θαυμασταί και συνεχισταί της παραδόσεως; λάτρευς και προσκυνηταί της Πατρώας και Αθιανάτου Βυζ. Μουσικής, ευγνωμονούντες και τιμώντες την μνήμην των μεγάλων Εκκλησιαστικών Υμνωδών και υμνογράφων, αποτίομεν άπαιξ έτι ελάχιστον φόρον τιμής και διαδηλούμεν ότι, αισθανόμενοι την βαρυτάτην ευθύνην, ην έχομεν από του παρελθόντος προς το παρόν και από του παρόντος προς το μέλλον, θα παραμείνωμεν πιστοί και αφοσιωμένοι φορείς της Εκκλησιαστικής παραδόσεως, αποσκοπούντες εις την όσον το δυνατόν διάδοσιν αυτής μεταξύ των συγχρόνων και των διαδόχων της ημετέρας γενεάς».*

Νικ. Ιωσηφίδης - Πρωτοπρεσβύτερος (Καβάλα) (βλ. Γ' τόμο)

«*Φύλασσε, υιέ, νόμους Πατρός σου και μη απώση θεσμούς μητρός σου».*

Παροιμ. στ', 20



K

Καγιαβάς Χρήστος. Καλλιφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στη Σύρο το 1954 και από μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της ιερής ψαλτικής τέχνης, προς την οποία έδειξε ιδιαίτερη κλίση λόγω της εντυπωσιακής καλλιφωνίας του. Μαθήτευσε και διδάχτηκε τη Βυζαντινή μουσική κοντά στον Πρωτοψάλτη, μετέπειτα Ιερέα, Ευθύμιο Βλάχο, τον οποίο και αντικατέστησε στο ιερό αναλόγιο μετά την χειροτονία του, αναλαμβάνοντας έτσι σε νεαρή ακόμη ηλικία το βαρύ έργο του λειτουργού του ιερού αναλογίου. Συνέχισε τις σπουδές του στη Βυζ. μουσική στην Ιερατική Σχολή της Τήνου με δάσκαλο τον αείμνηστο Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Κώστα Κατσούλη και συγχρόνως στο Ωδείο του Ι. Προσκυνήματος της Ευαγγελίστριας Τήνου με δάσκαλο τον ονομαστό Πρωτοψάλτη Θεόδωρο Βασιλικό. Ερχόμενος στην Αθήνα, μαθήτευσε επί τέσσερα έτη κοντά στους μεγάλους Πρωτοψάλτες, μουσικοδιδασκάλους και χοράρχες Γεώργιο Σύρκα και Αθανάσιο Πέττα. Υπηρέτησε ως Πρωτοψάλτης σε πολλούς Ι. Ναούς, στη Σύρο, στην Κρήτη, στον Πόρο και στην Αθήνα ιδιαίτερα στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου Πειραιώς και στον Ι. Ναό του Τιμίου Σταυρού Κολωνού, ενώ χρημάτισε και βασικό στέλεχος της χορωδίας της Ιερής Μητροπόλεως Πειραιώς. Προικισμένος με ωραία γεμάτη, μελωδική και ηγεμονική φωνή είναι σπουδαίος ψαλμωδός και καλείται σήμερα και συμμετέχει σε όλες τις γνωστές χορωδίες των Αθηνών ως Ισοκράτης. Εξάιρετος άνθρωπος με άκεραιο χαρακτήρα, σεμνός και αθόρυβος τεχνίτης του Ι. αναλογίου, καλόκαρδος και υποδειγματικός συνεργάτης με όλους τους Χοράρχες, προσφέρει πάντοτε τη βοήθειά του σε κάθε ιεροψαλτική εκδήλωση και χαίρει και απολαμβάνει την εκτίμηση και την αγάπη όλων των συναδέλφων του.

Καيسάριος ο Ξενοφωντινός. Καλλιφωνος ψαλμωδός της Ι. Μονής Ξενοφώντος Αγίου Όρους. Γεννήθηκε στο Γύθειο στα τέλη του 19ου αι. και αναδείχθηκε δόκιμος μελοποιός και κωδικογράφος.

Κακανάς Δημήτριος. Διακεκριμένος Καλλιφωνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης. Γεννήθηκε στη Σίνδο Θεσσαλονίκης το 1940 και από μικρός διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Σε ηλικία 14 ετών προσήλθε και μαθήτευσε κοντά στον μεγάλο Άρχοντα Πρωτοψάλτη, μουσικοδιδάσκαλο και μελοποιό Αθανάσιο Καραμάνη, από τον οποίο διδάχτηκε όλα τα μυστικά της ψαλτικής τέχνης όσον αφορά το ψαλτικό ύφος και την εν γένει ερμηνεία των μουσικών μαθημάτων. Η ψαλτική του σταδιο-



δρομία άρχισε το 1963 ως Λαμπαδάριος στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Εισοδίων της Θεοτόκου Δράμας, όπου έψαλε επί ένα περίπου χρόνο. Την περίοδο 1966-76 διετέλεσε Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου Χαλάστρας Θεσ/κης, ενώ από τις 4-3-77 μέχρι τις 28-2-85 έψαλε ως Λαμπαδάριος στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Θεσ/κης Αγ. Γρηγορίου του Παλαμά, του οποίου το ιερό αναλόγιο του Πρωτοψάλτη κοσμούσε και ελάμπρυνε ο μεγάλος δάσκαλός του Αθαν. Καραμάνης. Στην περίοδο αυτή μπορούμε να πούμε ότι διαμορφώθηκε και ολοκληρώθηκε η όλη του ιεροψαλτική προσωπικότητα. Ακολούθως από το Μάρτιο του 1985 έως και Νοέμβριο του 1988 διετέλεσε Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Παναγίας Αχειροποιήτου Θεσ/κης, για να επιστρέψει εκ νέου ως Λαμπαδάριος του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αγ. Γρηγορίου Παλαμά Θεσ/κης την 1-12-1988 όπου έψαλε μέχρι τις 31-12-1991 με Πρωτοψάλτη τον διακεκριμένο μουσικοδιδάσκαλο Ζαχαρία Πασχαλίδη. Από το 1992 μέχρι σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή και μυσταγωγική ψαλμωδία του το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, του Ιερού Καθεδρικού Ναού Αγίου Ιωάννου Προδρόμου Ι. Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως. Δραστήριο και ενεργητικό μέλος του Σωματείου Ιεροψαλτών Θεσ/κης, διηύθυνε, ως χοράρχης, το χορωδία του Σωματείου, στη μεγάλη συναυλία που δόθηκε στη Θεσ/κη στα πλαίσια των ΚΔ' Δημοτρίων, το Νοέμβριο του 1989. Σπουδαίος άνθρωπος, φιλότιμος και τίμιος συνεργάτης είναι και άξιος ψαλμωδός. Απαλλαγμένος από επαγγελματικές ενασχολήσεις (είναι Συνταξιούχος Ο.Τ.Ε.) διαθέτει όλες του τις δραστηριότητες στην υπηρεσία της ιερής ψαλτικής μας τέχνης, την οποία υπηρετεί με σεβασμό, πίστη και αφοσίωση στη μακροχρόνια λειτουργική μουσική μας παράδοση.

Κακαντώνης Εμμανουήλ. Καλλιφωνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης. Γεννήθηκε στο Άνω Βαθύ Σάμου το 1953 και από νεαρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική τέχνη στην οποία μυήθηκε από τον ιερέα Εμμανουήλ Μοσχάτο και τον αδελφό του Στέφανο. Φοίτησε στη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής της Ιεράς Μητροπόλεως Σάμου και μαθήτευσε επί μακρόν

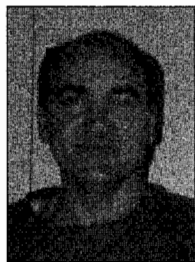


κοντά στον εμβριθέστατο μουσικολόγο και μουσικοκριτικό Γιώργο Αγγελινάρα, από τον οποίο διδάχτηκε σ' όλο της το βάθος την τέχνη της Βυζαντινής μουσικής. Σε ηλικία μόλις δεκατεσσάρων ετών ανέλαβε καθήκοντα Λαμπαδαρίου στον Ι. Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου στη γενέτειρά του. Το 1976 διορίστηκε Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίου Σπυριδώνος του Δήμου Σαμίων και από το 1979 μέχρι σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του το ιερό αναλόγιο του Πρωτοψάλτη και Χοράρχη του ιδίου Ναού. Εξαιρετος άνθρωπος αλλά και εξαιρετος ψαλμωδός διακρίνεται για την καλλιφωνία του, την άρτια μουσική του κατάρτιση, το σεμνό και Εκκλησιαστικό του ύφος και την προσήλωσή του στην τάξη και στην παράδοση της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας. Δημιουργικός, δραστήριος και καλός συνεργάτης, είναι μέλος του Δ. Συμβουλίου του Συλλόγου Ιεροψαλτών Σάμου τη χορωδία του οποίου διευθύνει κατά διαστήματα με πολλή επιτυχία.

Κακλαμάνης Βασίλειος - Πρεσβύτερος. Καλλιφωνος ψαλμωδός, ένθερμος ζηλωτής της ιερής ψαλτικής τέχνης, την οποία ιδιαίτερα καλλιεργεί παράλληλα με τα ειδικά ιερατικά καθήκοντα στο ιερό θυσιαστήριο. Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1962 και από μικρή ηλικία στράφηκε προς την Εκκλησία και την ψαλτική τέχνη. Πήρε τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής στη Σχολή Βυζ. μουσικής, η οποία ιδρύθηκε το 1979 στη Λευκάδα, στην οποία φοίτησε μέχρι το 1981. Δάσκαλό του στη Σχολή είχε τον Καθηγητή Βυζ. Μουσικής από την Αθήνα **Χαράλαμπο Γερακόπουλο**. Ακολούθως φοίτησε επί τρία χρόνια στην Ανωτέρα Εκκλησιαστική Σχολή Αθηνών, όπου ευτύχησε να έχει ως δάσκαλο στη Βυζ. Μουσική τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και Καθηγητή, Μανώλη Χατζημάρο. Πολλά ωφελήθηκε επίσης ως προς την ψαλτική έκφραση και την ερμηνεία των Βυζαντινών μαθημάτων από τον Άρχοντα Πρωτοψάλτη Β. Αμερικής σήμερα, Φώτιο Κετσετζή, στη χορωδία του οποίου υπήρξε βασικό στέλεχος κατά την περίοδο 1981-84 κατά την οποία συμμετείχε σε πολλές συναυλίες και εγγραφές κασσετών. Το 1986 περιεβλήθη το ιερατικό σχήμα χειροτονηθείς Διάκονος και το 1990 χειροτονήθηκε Ιερέας. Σήμερα είναι εφημέριος στον Ι. Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου Κατούνας Λευκάδος. Ουδέποτε όμως διέκοψε την καλλιέργεια των γνώσεών του στη Βυζ. Μουσική. Έτσι τα τελευταία χρόνια παρακολούθησε συστηματικά μαθήματα στη Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Λευκάδος, με Καθηγητή τον διακεκριμένο μουσικοδιδάσκαλο και Πρωτοψάλτη, μέχρι τον Ιανουάριο του 1997, του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αγ. Αθανασίου Ιωαννίνων, Σπύρο Υφαντή. Εκλεκτός ιερωμένος και σεμνός λειτουργός του ιερού θυσιαστηρίου, υπηρετεί παράλληλα, όποτε χρειασθεί και το ιερό αναλόγιο. Ψάλλει στη θέση του Πρωτοψάλτη, στις ιερές αγρυπνίες της ιερής Μονής Φανερωμένης Λευκάδος, ως Λαμπαδάριος την ημέρα της εορταστικής πανήγυρης, καθώς και ως Πρωτοψάλτης σε διάφορους Ι. Ναούς του Νησιού, σε πανηγύρεις

έπειτα από πρόσκληση. Συμμετέχει επίσης σε όλες τις εκδηλώσεις της Ι. Μητροπόλεως Λευκάδος. Νέος ταλαντούχος ψαλμωδός και ευσεβής λειτουργός του ιερού θυσιαστηρίου, υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση και από τις δύο θέσεις τη λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Κακούλης Στέφανος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, μουσικός και τραγουδιστής. Γεννήθηκε στη Ρόδο το 1953 και από μικρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς τη μουσική.



Την ψαλτική τέχνη διδάχτηκε, κατά τη θεωρία της Βυζ. μουσικής και την πράξη, την περίοδο 1965-76 κοντά στον μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο και Πρωτοψάλτη Ηλία Φραγκούλη στην Αδελαΐδα της Αυστραλίας, όπου εγκαταστάθηκε. Στη μεσοπερίοδο επίσης 1970-74 μαθήτευσε και κοντά στον μουσικοδιδάσκαλο και Πρωτοψάλτη **Χαράλ. Παραδείση**, καταγόμε-

νο εκ Χίου, ο οποίος υπήρξε μαθητής του περίφημου Γ. Βινάκη. Έψαλε σε διάφορους ιερούς Ναούς, όπως στο Ι.Ν. Αγίων Ταξιαρχών Αδελαΐδας (1965-76) ως Λαμπαδάριος, στον Ι.Ν. Αγίου Αντωνίου της ίδιας πόλης (1976-88) ως Πρωτοψάλτης και από το 1988 μέχρι σήμερα υπηρετεί με αφοσίωση πολλή και ευλάβεια το ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης στον **Ι. Ναό Αγίου Ανδρέου της Αδελαΐδας**. Παράλληλα ασχολήθηκε και με το τραγούδι. Είναι τραγουδιστής Ορχήστρας επί 19 χρόνια, ενώ έχει μελοποιήσει πολλά τραγούδια σε μερικά από τα οποία έχει γράψει και τους στίχους. Είναι μέλος του Συλλόγου Φίλων Βυζ. Μουσικής Αδελαΐδας, μέλος του Συλλόγου Ελληνικής Μουσικής και μέλος Ελληνικού Φεστιβάλ μουσικής. Είναι Γραμματέας του «Αγίου Αντωνίου» Αδελαΐδας, δάσκαλος απογευματινών Σχολείων και μέλος του AUST.MM. Είναι επίσης και βασικό στέλεχος της Χορωδίας Αδελαΐδας. Έχει λάβει μέρος σε πολλές συναυλίες βυζαντινής μουσικής, θεάτρου, χορωδίας καθώς και Ελληνικού τραγουδιού. Για τις όλες του μουσικές επιδόσεις έχει λάβει πολλές διακρίσεις. Έχει λάβει βραβείο μουσικής σε Φεστιβάλ στην Αδελαΐδα καθώς και στο τραγούδι. Πτυχιούχος Γεωλογίας του Πανεπιστημίου FLINTERS και διπλωματούχος Τοπογραφίας του Ινστιτούτου KINGSTON TAFE, ο Σ. Κακούλης, δραστηριοποιείται με πολύ επιτυχία και έχει πολύ καλές επιδόσεις και στη Μουσική, Εκκλησιαστική και Κοσμική.

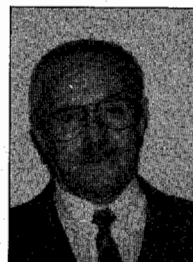
Κακούρης Γρηγόριος (Σ). Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής μουσικής με σημαντικές δραστηριότητες στο μουσικό χώρο. Μετά την απόσπασή του (1994) από τη Μυτιλήνη όπου υπηρέτησε ως Καθηγητής Μουσικής κατά το σχ. έτος 1993-94, υπηρέτησε κατά σειράν, στο Ε' Γυμνάσιο Πειραιά (1994-95), στο Πειραματικό μουσικό Γυμνάσιο Παλλήνης (1995-96) και από το Σεπτέμβριο 1996 υπηρετεί με οργανική θέση στο Μουσικό Γυμνάσιο του Δήμου ΙΛΙΟΥ ως Καθηγητής Παραδοσιακής μουσικής. Παράλληλα επέστρεψε στη Σχολή Β.Μ της Μητροπόλεως Πειραιώς ως Καθηγητής και ως διδάσκαλος και



χοράρχης της Βυζ. Χορωδίας της Σχολής με την οποία έχει δώσει πολλές συναυλίες στον Πειραιά και άλλες περιοχές των Αθηνών και της Επαρχίας. Συγχρόνως γράφεται και φοιτά στο Ωδείο Ν. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ Ν. Ηρακλείου, απ' όπου λαμβάνει «Πτυχίο» **ΦΥΓΗΣ** με βαθμό Άριστα στην τάξη του μουσικοσυνθέτη Ν. Φυλακτού. Έχει στο ενεργητικό του σημαντική προσφορά και δράση στην καλλιέργεια και διάδοση της Ελληνικής μας μουσικής. Συμμετέ-

σχε στη χορωδία του Ι. Μητρ. Ναού Αθηνών υπό τον Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Σπ. Περιστέρη στη μετάβασή της στην Αμερική τον Ιούνιο του 1996. Ηχογράφησε και κυκλοφόρησε δύο (2) ακόμη κασέτες με Βυζ. Εκκλ. ύμνους, ενώ από το Σεπτέμβριο του 1996 είναι και Καθηγητής στο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ Ωδείο Πειραιά. Καλλίφωνος και εκφραστικός ψαλμωδός με εύστροφη και μελωδική φωνή, είναι σήμερα Πρωτοψάλτης στον Ι. Καθεδρικό Ναό Κοίμησης Θεοτόκου Ν. Φιλαδελφείας, όπου έχει δημιουργήσει και μικτό Βυζ. Χορό, ενώ την περίοδο 1994-97 έψαλε στον Ι. Ν. Αγ. Φανουρίου Πειραιώς (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 156).

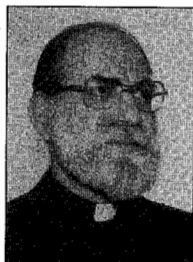
Καλαμπόκας Κων/νος (Σ). Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος



και Χοράρχης στη Χίο, γνωστός και πολύ αγαπητός στον ιεροψαλτικό κόσμο για τους συνδικαλιστικούς του αγώνες και τη μεγάλη καλλιτεχνική του προσφορά ως Χοράρχης και Μουσικοδιδάσκαλος, για την καλλιέργεια, προβολή και διάδοση της ψαλτικής μας τέχνης. Σεμνός και συνεπής λειτουργός του Ιερού αναλογίου, υπηρετεί για πολλές δεκαετίες τώρα, από το 1952, την ιερή ψαλτική μας τέχνη με υποδειγματική ευσυνειδησία, ευλάβεια και αφοσίωση και εργάζεται

αθόρυβα και δημιουργικά, χωρίς να φέιδεται «κόπου και χρόνου», προσφέροντας πολύτιμο έργο για τη λειτουργική μας μουσική. (Βιογρ. Β' τόμο, σελ. 158).

Καλαντζής Γεώργιος - Πρωτοπρεσβύτερος. Διακεκριμένος λειτουργός του



Ιερού θυσιαστηρίου, ιερατικώς Προϊστάμενος στον **Ι. Ναό Αγίας Μαρκέλλας της Αρχιεπισκοπής Αμερικής στη Ν. Υόρκη**, εξέχουσα προσωπικότητα στον Εκκλησιαστικό χώρο. Γεννήθηκε στο χωριό Γεωργίτσι Σπάρτης το 1937 και από μικρή ηλικία, με την ευλαβή προτροπή της μητέρας του Χριστίνας μνήθηκε στην ψαλτική τέχνη από τον Πατέρα του **Παναγιώτη Καλαντζή**, ο οποίος ήταν πρωτοψάλτης στον **Ι. Ναό Αγίου Αθανασίου** της γενέτειράς του, και από

τον θείο του Κ. Γκουζούλη, ιεροδιδάσκαλο και εφημέριο στον ίδιο Ναό. Μαθή-

τεύσε επί μία επταετία κοντά στον καθηγητή και πρωτοψάλτη Ι. Παναγιωτόπουλο (Κούρο) και ακολούθως κοντά στον μουσικοδιδάσκαλο και χοράρχη **Χρήστο Βριωνίδα**. Γνωρίστηκε με τους διακεκριμένους μουσικοδιδασκάλους και πρωτοψάλτες, Σπυρ. Περίστερη, Αθαν. Καραμάνη, Χαρ. Ταλιαδώρο και Θεόδ. Βασιλικό από τους οποίους πολλά ωφελήθηκε όσον αφορά τη διαμόρφωση της ψαλτικής του προσωπικότητας. Καλλιέργησε το πνεύμα σε υψηλό βαθμό και έλαβε πολλά πτυχία και διπλώματα. Πτυχιούχος Εκκλ. Σχολής Κορίνθου (Α.Β.), Δίπλωμα Θεολογικής Σχολής Ελληνικού Κολλεγίου Αρχ/πής Αμερικής Β/Ν. Brookline, Mass. (S.T.M.) Μαγείστορος της Θεολογίας, Andover Newton Theological School. (C.A.G.S.) Πιστοποιητικό Ανωτέρων Μεταπτυχιακών Σπουδών Πανεπιστημίου Βοστώνης - Boston University (M.L.S.) Μαγείστορος της Library Science, Rhode Island University (Ph. D.) Διδάκτωρ Φιλοσοφίας, Florida State University, με υποτροφία των Η.Π.Α. Κατέχει πιστοποιητικό Ποιμαντικής Ψυχολογίας από το Institute of Pastoral Care, Newton, Mass και Πιστοποιητικό Library Science Μέσης Εκπ/σης από το Υπουργείο Παιδείας Commonwealth Massachusetts, Η.Π.Α. Διετέλεσε πρώτος Πρόεδρος Συλλόγου Ιεροψαλτών Νέας Υόρκης «Ρωμανός ο Μελωδός», για τέσσερα συναπτά έτη, στον οποίο λειτούργησε και Βυζαντινός χορός με διδάσκαλο και χοράρχη τον διακεκριμένο μουσικό και Καθηγητή Δημήτριο Φουστέρη.

Έλαβε μέρος σε πολλές συναυλίες ως Ιεροσπουδαστής στην Ελλάδα με Χοράρχη το δάσκαλό του Ι. Παναγιωτόπουλο (Κούρο), καθώς και στην Αμερική με Χοράρχη τον επίσης δάσκαλό του Χρ. Βριωνίδα, όπως και στις 3 Ιουλίου 1996 στην κληρολαϊκή Συνέλευση της Αρχ/πής Β. και Ν. Αμερικής μαζί με την Πρεσβυτέρα του Ελένη, σπουδάστρια Πιάνου και φωνητικής Μουσικής, με χοράρχες τον Καθηγητή και Πρωτοψάλτη Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αθηνών Σπ. Περίστερη, ο οποίος είχε επί τούτου κληθεί στην Αμερική και τον Δημ. Φουστέρη. Έχει εκδόσει κασέτα με ύμνους από τον Μικρό Παρακλητικό Κανόνα, ενώ έχει υπό έκδοση και νέα με τίτλο **η Προετοιμασία του θρόνου Μ. Τεσσαρακοστής**. Προετοιμάζει επίσης και δύο μεγάλες συναυλίες Βυζαντινής Μελωδίας. Σπουδαία μουσική και πνευματική προσωπικότητα με ιδιαίτερες μουσικές ευαισθησίες και ζηλευτά ψυχικά χαρίσματα, εμποτισμένη και γαλουχημένη με τα θεία νάματα της λειτουργικής μουσικής παράδοσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας, ο πατήρ Γεώργιος Καλαντζής, είναι σήμερα, ιερατικώς προϊστάμενος στον Ι. Ναό Αγίας Μαρκέλλας της Αρχ/πής Αμερικής στη Ν. Υόρκη, όπου και επιτελεί σπουδαίο πνευματικό έργο. Για την όλη μουσικοπνευματική προσφορά του τιμήθηκε από τον αείμνηστο Οικουμ. Πατριάρχη Δημήτριο Α' με το «**οφφίκιο**» να ονομάζεται και να λέγεται «**Πρωτοπρεσβύτερος του Οικουμενικού Πατριαρχείου**».

Καλλίνικος Θεόδουλος. Διακεκριμένος Μουσικός, Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής Βυζ. Μουσικής στην Κύπρο. Γεννήθηκε στο Λευκόνειο Κύπρου το 1904 και μαθήτευσε κοντά στον Στ. Χουρμούζιο. Σπούδασε στο Εθνικό Ωδείο Αθηνών και από το 1935 έψαλε στον Καθεδρικό Ι. Ναό Αγίου Ιωάννου Λευκωσίας. Διετέλεσε Δ/ντής της Σχολής Βυζ. Μουσικής και

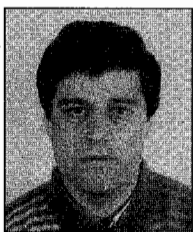
Καθηγητής της Ιερ. Σχολής «Απόστολος Βαρνάβας» (1949-1987), καθώς και της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Κύπρου (1959-1985). Δόκιμος μελοποιός και συγγραφέας, εξέδωσε 17 τόμους βυζαντινής μουσικής μεταξύ των οποίων και «Μέγα Θεωρητικό» (1981). Εξέδωσε επίσης τραγούδια και πολλούς δίσκους. Έλαβε πολλές τιμητικές διακρίσεις. Τιμήθηκε επίσης με το οφίκιο του «**Αρχοντα Πρωτοψάλτη της Εκκλησίας της Κύπρου**».

Καμίτσης Νικόλαος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής Βυζ. Μουσικής και Χοράρχης. Γεννήθηκε στο Αγαθονήσι Δωδεκανήσου το 1963 και από νεαρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Φοίτησε στην «**Πατμιάδα Εκκλησιαστική Σχολή**» όπου διδάχτηκε τα πρώτα και βασικά μαθήματα της τέχνης της Βυζ. μουσικής από τον Καθηγητή Εμμανουήλ Ματάκια και από μοναχούς της Ι.Μ. Πάτμου. Στη συνέχεια φοίτησε στο «**Παλλάδιο Ωδείο Αθηνών**», στη Σχολή Βυζ. Μουσικής, με Καθηγητή τον Ζαφειράτο Γεώργιο, όπου και ολοκλήρωσε τις σπουδές του και έλαβε «**Δίπλωμα**» Βυζ. Μουσικής (1985). Η ψαλτική του σταδιοδρομία αρχίζει από τον Ι.Ν. Ζωοδόχου Πηγής Ν. Λιοσίων Αττικής όπου έψαλε επί σειρά ετών, κατ' αρχήν ως Λαμπαδάριος και στη συνέχεια ως Πρωτοψάλτης. Το 1990 διορίζεται Καθηγητής Βυζ. Μουσικής στο «**Δημοτικό Ωδείο**» της Ιτέας Φωκίδος όπου και εγκαθίσταται και εργάζεται μέχρι σήμερα. Παράλληλα ανέλαβε και Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Ευαγγελισμού της Θεοτόκου της ίδιας πόλης όπου με υποδειγματική συνέπεια και ευσυνειδησία υπηρετεί μέχρι σήμερα. Καλλίφωνος με ωραία μελωδική φωνή και γνήσιο Εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος είναι συνετός και υπεύθυνος ψαλμωδός και ψάλλει με σοβαρότητα και σεβασμό προς τη λειτουργική μουσική παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Στο Ωδείο όπου διδάσκει έχει συγκροτήσει και Βυζ. χορό, από μαθητές του, με τον οποίο έχει δώσει μέχρι σήμερα πολλές συναυλίες και έχει λάβει μέρος σε διάφορες εκδηλώσεις. Έχει επίσης κυκλοφορήσει και κασέτα με την ακολουθία των Χαιρετισμών της Θεοτόκου. Νέος και ταλαντούχος ψάλτης ο Νικ. Καμίτσης, πολλά υπόσχεται για το μέλλον και πολλά έχει να προσφέρει στην ψαλτική μας τέχνη.

Καμίτσης Απόστολος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Δημητρίου στο Jersey city Νέας Υερσέης των Η.Π.Α. Ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση με ιεροπρέπεια και κατάνυξη. Είναι βασικό στέλεχος της Βυζ. χορωδίας με διδάσκαλο και χοράρχη τον Δημ. Φουστέρη.

Κανελλόπουλος Νικόλαος. Άριστος μουσικός και ιεροψάλτης, ο οποίος διέπρεπε στην Κεφαλλονιά. Γεννήθηκε το 1925 και διακρίθηκε ιδιαίτερα ως Καλλιτεχνικός αντιγραφέας Εκκλησιαστικών μελών. Πέθανε το 1989.

Καντάνης Κων/νος (Σ). Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ιερού Μητροπολιτικού Ναού των Παμεγίστων Ταξιαρχών της Νήσου Τήνου από το 1981 μέχρι σήμερα. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης με ιεροπρεπές



Εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος, ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση, με εκφραστικότητα και υποδειγματική συνέπεια τα βυζαντινά μαθήματα. Εκλεκτός άνθρωπος, ευγενής και καλόκαρδος με ακέραιο χαρακτήρα και αρετή, είναι πολύ αγαπητός και χαιρεί της αγάπης και της εκτίμησης όλων όσων τον γνωρίζουν. (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 163).

Καουρής Κων/νος. Καλλίφωνος Κύπριος Πρωτοψάλτης με εντυπωσιακή υψιφωνία. Γεννήθηκε στη Λευκωσία το 1898 και υπήρξε μαθητής του Στυλ. Παναγίδη - Λελλεκί, Μιχ. Θεοχαρίδη και στην Αθήνα των Θεόδ. Χατζηθεοδώρου και Ι. Σακελλαρίδη. Διετέλεσε πρωτοψάλτης στους Ι. Ναούς Χρυσολιωτίσσης και Αγίου Αντωνίου Λευκωσίας. Εξέδωσε μουσικά βιβλία κατά το σύστημα του Ι. Σακελλαρίδη. Πέθανε το 1981.

Καραγεωργίου Ζαχαρίας. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης επί 50 ολόκληρα χρόνια στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου Καισαριανής. Διακρίθηκε για το ακέραιο του χαρακτήρα του, τη θαυμαστή καλλιφωνία του και το ιδιάζον «Σμυρναιοπολίτικο» ύφος. Έψαλε με ζήλο και πάθος. Υπήρξε και άριστος τραγουδιστής. Πέθανε στις 9 Μαΐου 1984.

Καραγιαννακίδης Διογένης. Καλλίφωνος ψαλμωδός, ζηλωτής και μύστης της Βυζαντινής Εκκλ. μουσικής. Γεννήθηκε στην Καβάλα το 1958 και μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη στη γενέτειρά του, κοντά στον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Ματθαίο Τσαμκιράνη, από τον οποίο διδάχτηκε τον τρόπο ερμηνείας των Βυζαντινών μαθημάτων, όσον αφορά την έκφραση και το ύφος ψαλμωδίας. Αργότερα μαθήτευσε και κοντά στον Άρχοντα Λαμπαδάριο της Μ.Χ.Ε. Ελευθέριο Γεωργιάδη στο Μουσικό Κολλέγιο Θεσσαλονίκης, όπου φοίτησε και έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής (1994). Σήμερα ζει στη Θεσ/κη όπου είναι δικηγόρος και παρά το γεγονός ότι δεν κατέχει υπεύθυνη θέση στο ιερό αναλόγιο, εν τούτοις συγκαταλέγεται μεταξύ των δοκίμων ερμηνευτών των Βυζαντινών μαθημάτων με γνήσιο Εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος και καλλιφωνία. Σε κάθε περίπτωση, με πολλή προθυμία και ενδιαφέρον παρέχει τη βοήθειά του στο ιερό αναλόγιο και υπηρετεί την ψαλτική τέχνη με συνέπεια και σεβασμό προς την Παράδοση.

Καραγιάννης Γεώργιος (Σ). Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής Μουσικής και Χοράρχης με σημαντική δραστηριότητα και προσφορά στην καλλιέργεια και προβολή της Βυζαντινής Μουσικής και ιδιαίτερα στην έρευνα και μελέτη αυτής. Μεθοδικά ασχολείται με την ιστορική έρευνα της Εθνομουσικολογίας και της Βυζ. Μουσικής και πολλές προσπάθειες καταβάλλει για την εξήγηση της Παλαιάς Βυζαντινής Παρασημαντικής. Προς τούτο, ως κάτοχος της Ρουμανικής Γλώσσας, έχει λάβει μέρος σε μουσικολογικά



κά συνέδρια στη Ρουμανία, για θέματα εξήγησης της Παλαιάς Παρασημαντικής με τους Ρουμάνους μουσουργούς Gheorghe Ciobanu (Γεώργιο Τσιομπάνου), Καθηγητή Εθνομουσικολογίας και Βυζαντινολογίας, και τον Marin Ionescu (Μαρίνο Ιονέσκου), επίσης Βυζαντινολόγο - Μουσικολόγο. Δόκιμος μελοποιός έχει μελοποιήσει και είναι έτοιμα προς έκδοση τα μουσικά έργα: Θ. Λειτουργία, Δοξαστάριο, Τριώδιο, Πεντηκοστάριο, Μ. Εβδομάδα και Ακάθιστος

ύμνος. Σπουδαίος άνθρωπος, φιλότιμος και ακάματος εργάτης της Ιερής ψαλτικής μας τέχνης, ο Γ. Καραγιάννης, αποτελεί μία σημαντική ψαλτική οντότητα για την εποχή μας. Εμβριθής μουσικός, ακούραστος μελετητής και ερευνητής της ιερής μουσικής μας τέχνης έχει στο ενεργητικό του πλούσιο και πολύ σημαντικό έργο, ενώ εξακολουθεί φιλότιμα και με ένθερμο ζήλο να εργάζεται και να προσφέρει για την καλλιέργεια και προβολή της λειτουργικής μας μουσικής. (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 166).



Ο Βυζαντινός Χορός του Συνδέσμου Ιεροψαλτών Αργολίδας «ΙΑΚΩΒΟΣ ΝΑΥΠΛΙΩΤΗΣ» στο Β' Φεστιβάλ Χορωδιών που οργάνωσε ο Σύλλογος Φίλων Βυζ. μουσικής Αθηνών στις 5-5-1993 στο Κ/Θ «ΠΑΛΛΑΣ» Αθηνών. Χοράρχης ο Πρωτοψάλτης **Γεώργιος Καραγιάννης**.

Καραγιάννης Ιωάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Νικολάου Νέας Υόρκης των Η.Π.Α. Υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση την ψαλτική τέχνη.

Καραγιάννης Μιχαήλ. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Λουκά της οδού Πατησίων. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης διακρίνεται ιδιαίτερα για την εκφραστικότητα και ιεροπρέπεια της ψαλμωδίας του. Καλλίφωνος, συνεπής και ευσυνείδητος ψαλμωδός, ψάλλει με γνήσιο Εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος τα βυζαντινά μαθήματα, ακολουθώντας με πίστη και σεβασμό τη λειτουργική μουσική μας παράδοση.

Καρακάσης Ιωάννης. Καλλίφωνος Κων/πολίτης Πρωτοψάλτης και θεωρητικός της Μουσικής. Γεννήθηκε στο Νεοχώρι του Βοσπόρου και φοίτησε στη Ιερατική Σχολή Ευλοπόρτης, όπου είχε συμμαθητές τους μετέπειτα μεγάλους μουσικοδιδασκάλους Φωτ. Παπαδόπουλος, Κων. Ψάχο κ.ά. Μεγαλοφωνότατος ψαλμωδός και βαθύς γνώστης της μουσικής είχε μελετήσει σε βάθος το μουσικό σύγγραμμα του Μάρκου Μείβωμιου. Την περίοδο 1898-1906 έψαλε ως Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου Αγχιάλου.

Καράμπελας Παναγιώτης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης στο Μόντρεαλ του Καναδά. Γεννήθηκε στο Ξηροχώρι της Ολυμπίας το 1939 και από νεαρή ηλικία έδειξε την κλίση του προς την Εκκλησία και το Ιερό αναλόγιο. Υπηρέτησε το ιερό αναλόγιο ως πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Αγίου Ιωάννου της γενέτειράς του μέχρι το 1963, οπότε μετανάστευσε και εγκαταστάθηκε στο Μόντρεαλ του Καναδά. Εκεί έγινε μέλος της Εκκλησιαστικής χορωδίας του Καθεδρικού Ι.Ν. Αγ. Γεωργίου, με χοράρχη τον διακεκριμένο πρωτοψάλτη Ματθαίο Ανδρέου. Από το 1978 ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου του Μόντρεαλ και από τη θέση αυτή υπηρετεί μέχρι σήμερα με υποδειγματική ευσυνειδησία και συνέπεια την ιερή ψαλτική μας τέχνη, συμμετέχοντας σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την προβολή και τη διάδοση της Βυζ. Εκκλησιαστικής μας μουσικής.

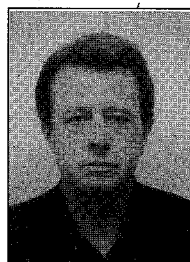
Καρανταλής Νικόλαος (Σ). Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης με ωραία γλυκερά και μελωδική φωνή και γνήσιο Εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος. Εκλεκτός άνθρωπος με ακέραιο χαρακτήρα και ήθος, καλόκαρδος και πολύ αγαπητός απ' όλο τον ψαλτικό κόσμο. Υπηρέτησε το ιερό αναλόγιο επί σειρά ετών με απόλυτη πίστη και σεβασμό στη γνήσια λειτουργική μουσική παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Χαρισματικός και ταλαντούχος ψαλμωδός, υπήρξε φωτεινό παράδειγμα σεμνότητας και ευπρέπειας για τους λειτουργούς του ιερού αναλογίου. Πέθανε στις 21 Αυγούστου 1994. (Βιογ. βλ. Β' τόμο, σελ. 171).

Καράπαπας Γεώργιος. Ονομαστός καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1926 και ανετράφη υπό των ευσεβών γονέων του «Εν παιδεία και νουθεσία Κυρίου». Από την παιδική του ηλικία οδήγησε τα



βήματά του προς την Εκκλησία και το Ιερό αναλόγιο και βρέθηκε υπό την πνευματική καθοδήγηση του διακεκριμένου την εποχή εκείνη Αρχιμανδρίτου Πολυκάριπου Μεταξά. Τον ένθερμο ζήλο του προς την ψαλτική τέχνη και την εντυπωσιακή καλλιφωνία του διέγινωσεν, ευθύς αμέσως ο Λαμπαδαριος τότε του Ι. Ναού Αγίας Παρασκευής Ν. Μαινεμένης Θεσ/κης και διακεκριμένος σήμερα πρωτοψάλτης και εμβριθής μουσικός Κων/νος Ηλιάδης, ο οποίος υπήρξε και ο πρώτος του διδάσκαλος και από τον οποίο πήρε τα πρώτα και βασικά μαθήματα της ψαλτικής τέχνης, διδάχτηκε την καλλιτεχνική έκφραση των ιερών μελωδημάτων και μυήθηκε στο σεμνοπρεπές πατριαρχικό ύφος. Έχοντας τα εφόδια αυτά διορίστηκε πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Ελευθερίου Σταυρουπόλεως. Μετά τη στράτευση του διδασκάλου του συνέχισε τη διδασκαλία της βυζ. μουσικής κοντά στον διαπρεπή μουσικοδιδάσκαλο Αβραάμ Ευθυμιάδη. Εκτός τούτου έλαβε και πτυχίο Βυζ. μουσικής. Σπουδαίος άνθρωπος, καλόκαρδος και αγαπητός, ο Γ. Καράπαπας, υπήρξε και σπουδαίος ψαλμωδός. Εκτιμώντας βαθύτατα τη σημαντική συμβολή της πατροπαράδοτης λειτουργικής μας μουσικής στην τέλεση της θείας μυσταγωγίας, υπηρέτησε το αναλόγιο με σεμνότητα, ευλάβεια και αφοσίωση υποδειγματική. Τίμησε «Ενόρκως και ενσυνειδήτως» το ιερό λειτουργήμα του με σεβασμό και αγάπη πολλή. Διετέλεσε πρωτοψάλτης στον ως άνω Ι. Ναό επί σαράντα πέντε συναπτά έτη και παραιτήθηκε για λόγους υγείας. Για τη μεγάλη του προσφορά στην ψαλτική τέχνη τιμήθηκε επάξιος και έλαβε πολλές διακρίσεις. Έλαβε «**Χρυσούν Σταυρόν**» από τον Μητροπολίτην κ. Διονύσιον, ειδική «**πλακέτα**» από τον προϊστάμενο του Ι. Ναού Αγίου Ελευθερίου, ειδική «**πλακέτα**» από τον Δήμαρχο Σταυρουπόλεως, τιμητικό «**Δίπλωμα**» από το Σύλλογο Ιεροψαλτών Θεσ/κης και ειδική «**πλακέτα**» από τους κατοίκους της Σταυρουπόλεως. Ο Γ. Καράπαπας πέθανε τον Σεπτέμβριο του 1985.

Καρατζέτζος Παναγιώτης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης στο Dortmund της Γερμανίας. Γεννήθηκε στον Κρόκο Κοζάνης το 1948 και από πολύ μικρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Δάσκαλός του υπήρξε ο πρωτοψάλτης του Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου Κοζάνης **Ρούσης Ματιάκης**, του οποίου διετέλεσε δομέστικος σε νεαρή ηλικία και από τον οποίο διδάχτηκε όχι μόνο την ψαλτική τέχνη, αλλά και την πίστη και το σεβασμό προς τις λειτουργικές παραδόσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Από το 1974 εγκαταστάθηκε για μόνιμη διαβίωση στο Dortmund της Γερμανίας, εργαζόμενος στην Χαρτοποιία και από το 1976 μέχρι σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, του Ιερού Ναού των Αγίων Αποστόλων Λυ-



senstrabe. Σεμνός ψαλμωδός και εξαίρετος άνθρωπος, συνεπής στο ιερό λειτούργημά του, ψάλλει με κατάνυξη πολλή και σεβασμό προς την παράδοση, προσφέροντας από τη θέση αυτή έργο πολύτιμο, υποβοηθώντας και κατευθύνοντας τις προσευχές των φιλακόλουθων ορθοδόξων Ομογενών μας στη Γερμανία που κάθε Κυριακή και σε κάθε Γιορτή συρρέουν και κατακλύζουν και από άλλες γειτονικές πόλεις, τον Ιερό Ναό των Αγίων Αποστόλων στο Dortmund.

Καρατζογιάννης Βασίλειος. Διακεκριμένος καλλιφώνος Ιερέας και π. Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στο Νεοχώρι Μεσολογίου το 1891 και μαθήτευσε κοντά στους Κ. Καππέ και Νικ. Τσιμπούκη. Έψαλε ως πρωτοψάλτης στους Ι. Ναούς Αγίου Παντελεήμονος Μεσολογίου (1916-1918) και Κατοχής Μεσολογίου (11 χρόνια). Το 1929 χειροτονήθηκε ιερέας και τοποθετήθηκε στο Νεοχώρι όπου επιτέλεσε σπουδαίο έργο και δίδαξε την ψαλτική τέχνη αφιλοκερδώς σε πλήθος μαθητών του. Για την όλη προσφορά του οι συμπατριώτες του τοποθέτησαν την προτομή του στο προαύλιο του Ναού. Πέθανε το 1970.

Καριατλής Φίλιππος. Καλλιφώνος Λαμπαδάριος του **Ι. Ναού Αγίων Πάντων Belmonte Σύνδνεϊ Αυστραλίας.** Διδάχτηκε την ψαλτική τέχνη από τον Αρχοντα Πρωτοψάλτη Αυστραλίας και μουσικοδιδάσκαλο, Αντ. Αριστοδήμου.

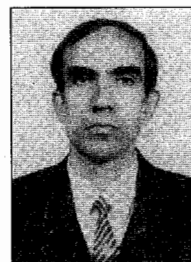
Καριοφύλλης Ζαφείριος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στη Χανιά το 1962 και σπούδασε Βυζαντινή μουσική στη Σχολή της Ιεράς Μητροπόλεως Κυδωνίας και Αποκορώνου. Έψαλε στον Ι. Ναό Γέννησης της Θεοτόκου Κουνουπιδιανών Κυδωνίας και στη συνέχεια μέχρι σήμερα στον Ι. Ναό Αγίου Δημητρίου Χανίων, όπου με ευλάβεια και αφοσίωση πολλή υπηρετεί και θεραπεύει την ψαλτική μας τέχνη.

Καρίων Δημήτριος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου PISCUTAWAY Νέας Υερσέης των Η.Π.Α.** Δόκιμος ψαλμωδός υπηρετεί με πίστη και σεβασμό προς την παράδοση την ψαλτική τέχνη της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Βασικό στέλεχος της Βυζ. Χορωδίας υπό τον διακεκριμένο μουσικό, πρωτοψάλτη και χοράρχη Δημ. Φουστέρη, συμμετέχει με πολλή προθυμία σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την προβολή και διάδοση της Βυζ. μουσικής τέχνης στην ομογένεια της Αμερικής.

Καρπαθάκης Γεώργιος. Καλλιφώνος Λαμπαδάριος του **Ι. Ναού Αγίων Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης στο Bentleigh Μελβούρνης Αυστραλίας.** Γεννήθηκε στην Κρητινία της Ρόδου το 1931 και σπούδασε Βυζ. μουσική στη Σχολή Βυζ. Εκκλ. μουσικής Ρόδου, όπου είχε δασκάλους τον Νικ. Ζερβό και Αντ. Πετεινό. Έψαλε στον Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου της γενέτειράς του και εν συνεχεία μετέβη στη Μελβούρνη όπου έψαλε στους Ι. Ναούς Ζωοδόχου Πηγής και Αγίας Ειρήνης. Ασχολείται με τη μελοποίηση Εκκλ. ύμνων, ενώ δίδαξε και διδάσκει την ψαλτική τέχνη και σε πολλούς μαθητές του.

Καρίκας Μιχαήλ. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης επί σειρά ετών στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Μυτιλήνης (δεκαετία του 1960). Υπήρξε μαθητής του Νικολάου Πρωτοψάλτου Σμύρνης και δίδαξε την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του (Νικ. Βεντούρης κ.ά.).

Καστάνης Σαράντος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Μυστρά Λακωνίας το 1941 και από μικρή ηλικία στράφηκε προς το Ιερό αναλόγιο και την ψαλτική τέχνη. Διδάχτηκε τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής από τον Καθηγητή και ονομαστό Πρωτοψάλτη Στυλ. Μπονάνο στη Σχολή Βυζ. Μουσικής της Μητροπόλεως Μονεμβασίας και Σπάρτης. Ακολούθως, υπηρετώντας στην Αεροπορία (σήμερα είναι επισημναγός Ε.Α.), πήρε μετάθεση για τα Χανιά της Κρήτης. Εκεί του δόθηκε η ευκαιρία να παρακολουθήσει από



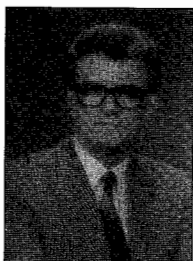
κοντά τον περίφημο μουσικοδιδάσκαλο και Πρωτοψάλτη Νικ. Δασκαλάκη, ενώ παράλληλα μαθήτευσε και στον διακεκριμένο μουσικοδιδάσκαλο και Καθηγητή Γεώργ. Χατζηθεοδώρου. Τα τελευταία χρόνια διαμένει μόνιμα στην Αθήνα και συνεργάζεται στενά με τον Πρωτοψάλτη και Χοράρχη Παύλο Φορτωμά από τον οποίο διδάχτηκε πολλά μυστικά της ψαλτικής τέχνης, όσον αφορά την ερμηνεία και έκφραση στην εκτέλεση των Βυζ. μαθημάτων. Έχει ψάλλει σε διάφορους Ιερούς Ναούς και σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης του Ιερού Ναού Αγ. Κων/νου και Ελένης - Αρτέμιδος, όπου ψάλλει με εκφραστικότητα πολλή, σοβαρότητα και ευσυνειδησία τα Βυζαντινά μαθήματα. Παράλληλα ενεργοποιήθηκε και στον συνδικαλιστικό τομέα. Είναι Αναπλ. Γεν. Γραμματέας της ΟΜ.Σ.Ι.Ε. με μεγάλη προσφορά στις δραστηριότητες της Ομοσπονδίας. Είναι επίσης ενεργό μέλος της Χορωδίας του Π. Φορτωμά με πολλές εμφανίσεις σε Τ.Β., Ρ/Σ και συναυλίες στην Αθήνα και σε άλλες πόλεις. Καλόκαρδος και ευγενής, είναι αγαπητός απ' όλους όσους τον γνωρίζουν. Εξαίρετος καλλιγράφος της Βυζ. Μουσικής επιμελείται και συντάσσει παρτιτούρες πανηγύρεων Ιερών Ναών και προσφέρει τις υπηρεσίες του σε κάθε περίπτωση για την πρόοδο και καλλιέργεια της Ιερής ψαλτικής μας τέχνης.

Κατμέρος Κων/νος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού Αγίας Βαρβάρας Νέας Υόρκης των Η.Π.Α.** Σεμνός ψαλμωδός υπηρετεί με υποδειγματικό ευσυνειδησία και συνέπεια το ιερό αναλόγιο και ψάλλει με πίστη και σεβασμό προς την παράδοση. Βασικό στέλεχος της Βυζ. χορωδίας υπό τον διακεκριμένο χοράρχη Δημ. Φουστέρη συμμετέχει σε όλες τις εκδηλώσεις της χορωδίας.

Κατσανεβάκης Νικόλαος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στα Χανιά το 1924 και υπήρξε μαθητής του Νικ. Δασκαλάκη, Εμμ. Πρωτοψάλτη και Μ. Χατζημάρκου. Έψαλε σε διάφορους Ι.

Ναούς και δίδαξε την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του, μεταξύ των οποίων και στο γιο του Ιωάν. Κατσανεβάκη, διακεκριμένο Πρωτοψάλτη της περιοχής των Αθηνών.

Κατσιαμαντός Βασίλειος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης. Γεννή-



θηκε στο Μουζάκι Καρδίτσας το 1932 και από νεαρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την κλίση του προς τη Μουσική και ιδιαίτερα προς την ψαλτική τέχνη. Πήρε τα πρώτα μαθήματα της τέχνης της Βυζαντινής μουσικής από τον συμπατριώτη του πρωτοπρεσβύτερο και μουσικοδιδάσκαλο Δημ. Καφρέ και στη συνέχεια μαθήτευσε κοντά στον πρωτοψάλτη Δημ. Ζούμπο. Αργότερα μαθήτευσε κοντά στον μεγάλο πρωτοψάλτη, μουσικοδιδάσκαλο και

μελοποιό, Αθαν. Καραμάνη, από τον οποίο διδάχτηκε την έκφραση στην ερμηνεία των Βυζ. μαθημάτων και το σοβαρό Εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος. Φοίτησε και στο Ωδείο Πειραιώς απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. Μουσικής. Έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς και σήμερα κοσμεύει και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή και μυσταγωγική ψαλμωδία του, ως Πρωτοψάλτης, το ιερό αναλόγιο στον Ι. Ναό Αγίου Κων/νου Τρικάλων. Δραστήριος και δημιουργικός στον ψαλτικό χώρο, έχει στο ενεργητικό του σημαντική προσφορά για την καλλιέργεια, προβολή και διάδοση της ψαλτικής τέχνης. Ιδρυτικό μέλος του Σωματείου Ιεροψαλτών Τρι- κάλων «Ιωάννης ο Δαμασκηνός» κατέχει σήμερα τη θέση του Αντιπροέδρου στο Δ.Σ. του Σωματείου. Έχει συμμετάσχει σε πολλές εκδηλώσεις και δημόσιες εμφανίσεις με τη χορωδία του Σωματείου τόσο ως μέλος αυτής, όσο και ως Χοράρχης, στα Τρίκαλα και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας. Καλλίφωνος και εκφραστικός ψαλμωδός, δόκιμος ερμηνευτής των Βυζ. Εκκλησιαστικών μελών, έχει ηχογραφήσει και έχει εκδώσει και κασέτες με βυζ. Εκκλησιαστικούς ύμνους.

Κατσιγιώργης Στέλιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1953 στη Χίο και μαθήτευσε κοντά στο μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο Γεώργιο Βουτσά. Έχει στο ενεργητικό του σημαντική δραστηριότητα για την προβολή και διάδοση της ψαλτικής μας τέχνης με δημοσιεύσεις και ραδιοφωνικές εκπομπές.

Κατσιώλης Ηλίας. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο χωριό Άνω Μέλπεια Μεσσηνίας το 1936 και από μικρή ηλικία μυήθηκε στην τέχνη της Βυζ. μουσικής από τον Ιερέα πατέρα του και τον εξάδελφό του Διονύσιο Κατσιώλη, μύστη της ψαλτικής τέχνης. Φοίτησε, με υποτροφία της Ι. Αρχ/πής Αθηνών, στο Ωδείο Αθηνών όπου ολοκλήρωσε τις μουσικές του γνώσεις στη Βυζ. μουσική κοντά στον μεγάλο Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Σπύρο Περιστέρη. Από το Ωδείο έλαβε «Πτυχίο» και «Δίπλωμα» Βυζ. μουσικής. Συνεργάστηκε επίσης στο ιερό αναλόγιο και με τους πρωτοψάλτες **Ελισσαίο Παπαθεοφάνους**, Πρωτοψάλτη επί σειρά ετών στον Ι. Ναό Αγίας Τριάδος Αμπελοκήπων, Παν. Καμπανίδη και Νικ. Γρηγοριάδη. Την περίοδο 1967-72 έψαλε ως

Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Αρτεμίου Αθηνών και από το 1972 ανέλαβε πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Ανδρέου Πατησίων όπου με υποδειγματική ευσυνειδησία, συνέπεια και πίστη στην παράδοση, υπηρετεί στο ιερό αναλόγιο την ψαλτική μας τέχνη. Εξαιρετος άνθρωπος με ήθος και αρετή, ο Κ. Κατσιώλης είναι και σπουδαίος ψαλμωδός με αξιόλογη και σημαντική προσφορά στην καλλιέργεια και προβολή της λειτουργικής μας μουσικής. Για τις πολλές και ποικίλες δραστηριότητές του και την προσφορά του έχει λάβει πολλές τιμητικές διακρίσεις και αναμνηστικά διπλώματα.

Κατσουλιέρης Κων/νος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι.Ν. Αποστόλων

Πέτρου και Παύλου της περιοχής Μεσσηνίας Αιγίου. Γεννήθηκε στη Ροδοδάφνη Αιγίου το 1980 και μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη από τον Πατέρα του Αθανάσιο, Πρωτοψάλτη του Ι.Ν. Αγίου Σπυρίδωνος Ροδοδάφνης Αιγίου. Φοίτησε στη Σχολή Βυζ. μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Καλαβρύτων και Αιγιαλείας στο Αίγιο, όπου είχε Καθηγητή τον εξαιρετο μουσικοδιδάσκαλο Βασ. Μπίκο και έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής. Εκφραστικός ψαλμωδός, προικισμένος με ωραία μελωδική φωνή, νέος (μαθητής Β' τάξης Λυκείου), πολλά υπόσχεται για το μέλλον. Είναι μέλος της χορωδίας του Συλλόγου Φίλων Βυζ. μουσικής Αιγιαλείας, που διευθύνει ο Φιλ. Οικονόμου, και συμμετέχει σε όλες τις εκδηλώσεις της χορωδίας.

Κατσούρας Κων/νος (Σ). Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, ο οποίος έψαλε επί σειρά ετών στον Πύργο Ηλείας και στην Κυπαρισσία. Για ένα διάστημα μετέβη στην Αυστραλία για να επιστρέψει εκ νέου στον Πύργο όπου έψαλε στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό του Αγ. Νικολάου μέχρι το 1970, έτος του θανάτου του. (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 180).

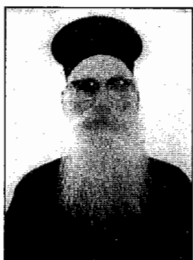
Κατσώλας Ελευθέριος (Σ). Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, ο



ο οποίος διακονεί στο ιερό αναλόγιο με υποδειγματική ευσυνειδησία και συνέπεια επί 65 ολόκληρα χρόνια! Γαλουχημένος από νεαρή ηλικία με τα θεία νάματα της ψαλτικής τέχνης από τον πατέρα του, Ιερέα και πρώην πρωτοψάλτη, Κων/νο Κατσώλα, ο οποίος του μεταβίβασε όλα τα μυστικά της ψαλτικής, όπως τα διδάχτηκε από τους μεγάλους δασκάλους του, τον Αρχοντα Πρωτοψάλτη της Μ.Χ.Ε. Ιάκ. Ναυπλιώτη, τον Αρχοντα Λαμπαδάριο της Μ.Χ.Ε.

Κων/νο Κλάββα και άλλους διαπρεπείς μουσικοδιδασκάλους και πρωτοψάλτες, υπηρετεί επί δεκαετίες τώρα το ιερό αναλόγιο με θρησκευτική ευλάβεια, αφοσίωση και σεβασμό στην παράδοση και θέλγει με τις μυσταγωγικές του ψαλμωδίες και τη θαυμαστή καλλιφωνία του τις ψυχές των φιλακόλουθων Ορθόδοξων Χριστιανών. Ο Ελ. Κατσώλας ανήκει στη χορεία των στυλοβατών της γνήσιας και σωστής ψαλτικής τέχνης, όπως μας την κληροδότησαν οι μεγάλοι μουσικοδιδάσκαλοι και Πρωτοψάλτες της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. (Βιογρ. στο Β' τόμο, σελ. 180).

Κατσώλας Κων/νος - Ιερέας. Καλλίφωνος πρώην Πρωτοψάλτης και μετέπειτα



λειτουργός του ιερού θυσιαστηρίου. Γεννήθηκε στο Άνω Βαθύ της Σάμου το 1822 και σε ηλικία 8 ετών μετέβη και φοίτησε στην Εκκλησιαστική Μουσική Σχολή Κων/πόλεως, όπου είχε δασκάλους τους περίφημους μεγάλους πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους Ιάκωβο Ναυπλιώτη, Κων. Κλάββα, Φωτ. Παπαδόπουλο και Πολ. Παχειδίδη, αποφοιτώντας μετά πενταετία (1900-1905). Η ψαλτική του σταδιοδρομία άρχισε το 1907 στο Εσκή-Σεχίρ, όπου έψαλε με υπό-

δειξη του Ιάκ. Ναυπλιώτη. Το 1908 μετέβη και εγκαταστάθηκε στο Βόλο όπου έψαλε ως Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Αγίου Ιωάννη Ανακασιάς μέχρι το 1919. Ακολούθως έψαλε στη Μητρόπολη Καρδίτσας Άγιο Κων/νο μέχρι το 1921 οπότε χειροτονήθηκε Διάκονος. Παρέμεινε διάκονος επί 14 χρόνια, οπότε χειροτονήθηκε Ιερέας για να συνταξιοδοτηθεί το 1959. Δίδαξε τη Βυζαντινή Μουσική σε πολλούς ψάλτες της περιοχής Βόλου, όπως τη διδάχτηκε από τους μεγάλους δασκάλους του. Μετά την συνταξιοδότησή του παρέμεινε πλησίον του γιου του Ελευθερίου Κατσώλα, γνωστού Πρωτοψάλτου στην Αθήνα. Εκεί του δόθηκε η ευκαιρία να μεταδώσει τις ψαλτικές του γνώσεις και σε πολλούς ψάλτες των Αθηνών. Κατά όμολογία δε του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών Σεραφείμ, ενώπιον του γιου του Ελευθερίου και πολλών ιερέων «Ο Κων/νος Κατσώλας, στην Καρδίτσα ως ιεροψάλτης, δίδαξε τη Βυζ. μουσική και στον τότε Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Αθηνών κ.κ. Δαμασκηνόν Αντιβασιλέαν»! Έχει μελοποιήσει πολλά μαθήματα, Δοξαστικά, ιδιόμελα κ.λπ. στη γνήσια Βυζ. μουσική με πολλές παραχορδές και τα παρέδωσε στον γιο του Ελευθέριο με την παράκληση, όπως μαρτυρεί ο ίδιος: «να μη δοθούν σε τρίτους, αλλά να ψάλλονται από τον ίδιο για να μη γίνεται αυτό που γίνεται από πολλούς ιεροψάλτες και διδασκάλους, αντιγραφές αυτών των μουσικών μελών ως έργα δικά των, αλλά να δοθούν σε οργανισμό που να μη γίνουν αλλοιώσεις και κλοπές από συναδέλφους, ως συνήθως». Ο αείμνηστος π. Κ. Κατσώλας υπήρξε πράγματι ένας γνήσιος παραδοσιακός και συνεπής ψαλμωδός, καλλίφωνος και εκφραστικός με βαθιές και πλατιές γνώσεις της ψαλτικής τέχνης, που άφησε εποχή όχι μόνο ως Πρωτοψάλτης, αλλά και ως Διάκονος και Ιερέας. Ο π. Κ. Κατσώλας πέθανε το 1975 αφήνοντας τη σκυτάλη της ψαλτικής του τέχνης στο γιό του Ελευθέριο, γνωστό και διακεκριμένο Πρωτοψάλτη στην Αθήνα.

Καυκόπουλος Παναγιώτης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1920 και αναδείχτηκε δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης. Έψαλε επί 55 ολόκληρα χρόνια στον Ι.Ν. Αγίας Τριάδας Αλίσσου Πατρών μέχρι το 1994, οπότε απεχώρησε της ενεργού υπηρεσίας. Γνωρίστηκε και συνεργάστηκε με πολλούς σύγχρονους πρωτοψάλτες και υπήρξε οπαδός της μουσικής ψαλτικής τέχνης του Κ. Πρίγγου, του Δ. Μήτρου, του Ν. Μαυρόπουλου και του Π. Σάββα Χατζημιχάλη του Ροδίου. Μελέτησε επίσης τα έργα των Δ. Κουτσαρδά-



κη, Κων. Πανά και Φ. Γεωργαντίδη στους οποίους για ένα διάστημα μαθήτευσε ενώ ερεύνησε και τα έργα των Γ. Σκρέκου και Α. Τσικνόπουλου. Δίδαξε τη Β.Μ. σε πολλούς μαθητές του, μεταξύ των οποίων και στο γιο του Βασίλειο, καλλίφωνο Πρωτοψάλτη του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Φανερωμένης Αιγίου μέχρι το Σεπτέμβριο του 1996. Γνωρίζει επίσης να παίζει κλαρίνο. Για την όλη προσφορά του στην ψαλτική τέχνη έχει λάβει πολλές διακρίσεις και διπλώματα από Ιεροψαλτικούς Συλλόγους και Μητροπολίτες.

Καφφές Δημήτριος. Πρωτοπρεσβύτερος. Γεννήθηκε το 1910 στο Μουζάκι

Καρδίτσας και από μικρή ηλικία οδήγησε τα βήματά του στην Εκκλησία. Το 1933 μετέβη στην Αθήνα και διδάχτηκε την ψαλτική τέχνη κοντά στον Αρχοντα Πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Αντώνιο Σύρκα. Μαθήτευσε επίσης και στον Δ. Βουτσαδόπουλο. Το 1936 χειροτονήθηκε Διάκονος και το 1940 Ιερέας και από τότε μέχρι σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση το ιερό θυσιαστήριο του Καθεδρικού Ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου της γενέτειράς του ως ιερατικώς Προϊστάμενος. Έχει στο ενεργητικό του πλούσια προσφορά για την προβολή και διάδοση της βυζ. μουσικής ως καλλίφωνος ψαλμωδός και ως μουσικοδιδάσκαλος. Πολλοί μαθητές του διαπρέπουν σήμερα ως δόκιμοι ιεροψάλτες (Κατσιαμαντός Β. κ.ά.).

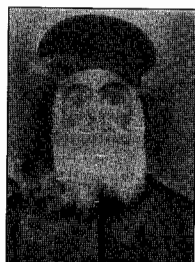
Κέκερης Ιωάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1950 και φοίτησε στην Ανωτέρα Σχολή Βυζ. Μουσικής Θεσσαλονίκης. Έψαλε ως Λαμπαδάριος στους Ι. Ναούς Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Σταυρουπόλεως Εάνθης και Αγίων Αναργύρων Αρχαίας Χαλκιδικής (1986-1990) και από το 1990 υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση ως Πρωτοψάλτης το Ι. αναλόγιο του Ι. Ναού των Αγίων Αναργύρων Αρναίας. Έχει στο ενεργητικό του σημαντική δραστηριότητα για την προβολή της ψαλτικής μας τέχνης και έχει διατελέσει ταμίας, Γεν. Γραμματέας και τελευταία Πρόεδρος του Σωματίου Ι. Μητροπόλεως Ιερισσού «Ρωμανός ο Βατοπεδινός».

Κεχαγιόπουλος Αλέξανδρος. Καλλίφωνος Κων/πολίτης Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος. Έψαλε επί σειρά ετών (δεκαετία του 1930) ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου στο Βεσικτάς (Διπλοκινόνιο). Καλλίφωνος με βαριά ηγεμονική φωνή βαρυτόνου και Βυζαντινό Εκκλησιαστικό ύφος, δίδαξε την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του, μεταξύ των οποίων και στους δύο αδελφούς του **Ιωάννη Κεχαγιόπουλο** Πρωτοψάλτη επί σειράν ετών στον Ι. Ναό Παναγίας Νεοχωρίου Κων/πόλεως και **Χρήστο Κεχαγιόπουλο**.

Κισσονέργης Περικλής. Καλλίφωνος Κύπριος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1833 και έψαλε επί σειρά ετών ως Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Φανε-

ρωμένης Λευκωσίας. Υπήρξε μαθητής του Νικολάου Πρωτοψάλτου Σμύρνης. Πέθανε το 1901.

Κιοσσέογλου (ή Κιοσσές) Κων/νος - Ιερέας. Καλλίφωνος πρώην Πρωτοψάλτης, ονομαστός στην περιοχή του Πόντου για την καλλιφωνία του και τις πολλές μουσικές του γνώσεις. Γεννήθηκε στην Αργυρούπολη (Ακ Δάγ) του ΝΔ Πόντου της Μ. Ασίας το 1866. Σπούδασε Δημοδιδάσκαλος στην Τραπεζούντα, όπου διδάχτηκε και τη Βυζ. Μουσική. Έτσι το 1898 βρέθηκε στη Γουρμπαλού - Πόντου ως δημοδιδάσκαλος και ιεροψάλτης. Επί έξι χρόνια φιλοξενείτο στο σπίτι του Βασ. Θεοδωρίδη όπου με υπομονή και ζήλο δίδασκε την τέχνη της Βυζ. μουσικής στο γιο του Γεώργιο Θεοδωρίδη



στον οποίο μετέδωσε όλα τα μυστικά της ψαλτικής του τέχνης. Το 1908 έρχεται στην Κων/πολη για ολοκλήρωση των μουσικών του σπουδών. Γράφτηκε στην Πατριαρχική Σχολή Βυζ. Μουσικής και παρακολούθησε τα μαθήματα ανελλιπώς, καίτοι ήταν ήδη ολοκληρωμένος μουσικός και ιεροψάλτης επί δύο δεκαετίες. Την ίδια περίοδο (1908-1913) έψαλε και σε διάφορους Ι. Ναούς της Πόλης. Το Δίπλωμα αποφοίτησής του με «Άριστα» από τη Σχολή υπογράφουν ως διδάξαντες, ο Αρχοντας πρωτοψάλτης της Μ.Χ.Ε. Ιάκ. Ναυπλιώτης, ο Λαμπαδάριος της Μ.Χ.Ε. Κ. Κλάββας, ο Πολ. Παχείδης, ο Δ. Μπαλαμπάνης και ο Μητροπολίτης Σάρδεων Κλεόβουλος. Κατά τις μαρτυρίες επιζώντων μαθητών του στην Περιχώρα Δράμας, ο Κ. Κιοσσές εθαυμάζετο και από τους διδασκάλους του. Ο επί πολλά έτη ακουστής και συμπατριώτης του Βασ. Χριστοφορίδης, συνταξιούχος Ιερέας, που ζει σήμερα στο Μετόχι Σερρών και είναι 106 ετών!, λέγει για τον Κων. Κιοσσέ: «...Τον Κων/νο έφθασε μόνο ο μαθητής του Γεώργιος Θεοδωρίδης, γιατί ήταν δικό του δημιούργημα. Καλύτεροι και γλυκύτεροι απ' αυτούς τους δύο δεν υπήρχαν στον Πόντο». Με την ανταλλαγή πληθυσμών ο Κ. Κιοσσέογλου, εγκαθίσταται στην Περιχώρα Δράμας, όπου το επόμενο έτος 1925 χειροτονείται Ιερέας. Εκεί δίδαξε την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του, μερικοί από τους οποίους ζωντανεύουν ακόμη τα δικά του γλυκύτατα ακούσματα στην περιοχή της Αλιστράτης Σερρών και της Περιχώρας Δράμας. Πέθανε το έτος 1952.

Κιφοκέρης Κοσμάς. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στην Άρτα το 1971 και από μικρή ηλικία μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη κοντά στον πρωτοψάλτη και μουσικό Χρήστο Παππά στη γενέτειρά του. Στη συνέχεια, παράλληλα με τις σπουδές του στην Ανωτέρα Εκκλησιαστική σχολή Αθηνών, υπήρξε στέλεχος της Βυζ. χορωδίας Χαλανδρίου, όπου και επέκτεινε τις μουσικές του γνώσεις κοντά στον Πρωτοψάλτη και Χοράρχη της χορωδίας Φώτη Κετοσετζή. Μαθήτευσε επίσης για μεγάλο χρονικό διάστημα και κοντά στον διακεκριμένο πρωτοψάλτη και μελετητή της ελληνικής μουσικής Θεόδωρο Βασιλεί-

ου. Έψαλε κατά διάφορα χρονικά διαστήματα στους Ι. Ναούς Αγίων Αποστόλων Άρτας, Αγίας Τριάδας Αμπελοκήπων και Αγίου Νεκταρίου Χαΐδαριου.

Κλαμαριάς Δημήτριος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αγίου Νικολάου Γαστούνης. Υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση πολλή το ιερό αναλόγιο.

Κλαμαριάς Διονύσιος (Σ). Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Πρόεδρος επί σειρά ετών του Πανελληνίου Συνδέσμου Ιεροψαλτών Αθηνών. Γεννήθηκε στο Βαθολομιά αλλά έζησε στην Αθήνα. Έψαλε σε πολλούς Ι. Ναούς και επί σειρά ετών στον Ι. Ναό Αγίων Αναργύρων. Πέθανε το 1993. (Βλ. Β' τόμο, σελ. 184).

Κλειδάς Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στην Κάτω Παναγιά της Μ. Ασίας το 1912 και από μικρή ηλικία μυήθηκε στην ψαλτική από τον Ιερέα Πατέρα του. Το 1920 εγκαταστάθηκε στη Χίο, όπου μαθήτευσε κοντά στον περίφημο Γ. Βινάκη. Το 1922 εγκαταστάθηκε οριστικά στον Πειραιά, όπου συνέχισε τα μαθήματα Β. Μουσικής κοντά στον Πρόδρομο Ιωαννίδη (Μποδόξη). Το 1949 ίδρυσε μαζί με τον Αλέξ. Μαργαριτόπουλο τη «Βυζαντινή Χορωδία Πειραιώς» και αποτέλεσε την ψυχή των πολλαπλών



εκδηλώσεών της που άφησαν εποχή μέχρι την περίοδο της διάλυσής της (1960). Η γνωριμία, η συνεργασία και η μεγάλη φιλία του με τον Αλ. Μαργαριτόπουλο τον ωφέλησε τα μέγιστα, τόσο στην εκτέλεση και ερμηνεία όσο και στη θεωρία της Β.Μ. Από το 1934 έψαλε σε πολλούς Ι. Ναούς. Στον Άγιο Δημήτριο Πειραιά (Λαμπαδάριος) μέχρι το 1942, Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Γενέσιον Θεοτόκου Νίκαιας (1943-45), Λαμπαδάριος στον Αγ. Κων/νο Πειραιά (1945-49) με πρωτοψάλτη τον Ι. Παναγιωτόπουλο - Κούρο, Πρωτοψάλτης στον Όσιο Νέιλο Πειραιά (1949-55) και τέλος Πρωτοψάλτης στον Άγιο Γεώργιο Νίκαιας (1955-1970) όπου και τελειώνει την ιεροψαλτική του σταδιοδρομία ως υπεύθυνος ιεροψάλτης, χωρίς ωστόσο να σταματήσει να ψάλλει σε διάφορους Ι. Ναούς.

Εξέχουσα ψαλτική φυσιογνωμία, αναδείχτηκε άριστος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης και οι εκτελέσεις του υπήρξαν «άψογες, ηγεμονικές και παραδοσιακές». Διετέλεσε και Γεν. Γραμματέας του Συλλόγου Ιεροψαλτών Αθήνας (πριν από την ενοποίηση των δύο συλλόγων) με πρόεδρο το Χρ. Κατσιμπα. Συνεργάστηκε με πολλούς μεγάλους πρωτοψάλτες και διακρίθηκε ως μελοποιός, με μεγάλο αριθμό μαθημάτων (Αναστασιματάριο, Πολυελέους, Μ. Εβδομάδα, Τριώδιο, Πεντηκοστάριο, Θ. Λειτουργία, Ορατόρια, Τραγούδια κ.ά.) που παρέμειναν ανέκδοτα, αλλά και ως σπουδαίος μουσικοδιδάσκαλος. Μεταξύ των μαθητών του συγκαταλέγεται και ο διακεκριμένος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής Μουσικής Δημ. Αρδανιώτης. Ο Γ. Κλειδάς πέθανε στις 6 Ιουνίου 1992.

Κλημέντος Κων/νος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού Αγίου Φανουρίου NEW BRUSWICK Νέας Υερσέης των Η.Π.Α.** Καλός και συνεπής ψαλμωδός είναι και βασικό στέλεχος της Βυζ. χορωδίας του Πρωτοψάλτη και Χοράρχη Δημ. Φουστέρη με πολλές συμμετοχές σε συναυλίες και άλλες εκδηλώσεις.

Κλουκινάς Ανδρέας. Καλλίφωνος ψαλμωδός, υπηρετεί ως Λαμπαδάριος στον **Ι. Ναό Αγίας Αικατερίνης Μελβούρνης Αυστραλίας.** Γεννήθηκε στην Πάτρα το 1936 και πήρε τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής από τους πατέρες ψαλμωδούς της Ι. Μονής Εισοδίων της Θεοτόκου «Ομολού» Πατρών. Έχει ψάλλει επίσης στους Ι. Ναούς Αγίου Δημητρίου Prahran και Αγίου Νικολάου Yarraville Μελβούρνης. Διακρίνεται για τη σεμνότητα και ιεροπρέπεια της ψαλμωδίας του.

Κλωναρίδης Ιωάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης από την Καβάλα. Αναφέρεται ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Τιμίου Προδρόμου Καβάλας την περίοδο της δεκαετίας του 1960. Έχει ψάλλει και άλλους Ιερούς Ναούς, όπως και σε πολλές πόλεις της Ελλάδας, έπειτα από πρόσκληση σε πανηγυρίζοντες Ι. Ναούς. Εξαιρετικά καλλίφωνος με ωραία πλούσια μελωδική φωνή, διακρίνεται για τις έντεχνες ψαλμωδίες του, τις οποίες πολλές φορές συνοδεύει με αυτοσχέδιες καλλιτεχνικές διασκευές και προσωπικούς μελικούς σχηματισμούς.

Κολίτσος Μιχαήλ. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου BROOKLEYN Ν. Υόρκης των Η.Π.Α.** Υπηρετεί με συνέπεια και σεβασμό προς την παράδοση, την ψαλτική τέχνη.

Κολοβός Νικόλαος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ιερού Μητροπολιτικού Ναού Καλαμαριάς Θεσ/κης και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στην Ξάνθη το 1955 και από μικρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική Τέχνη. Από ηλικία 12 ετών άρχισε να επανδρώνει διάφορα αναλόγια Ι. Ναών αρχής γενομένης από Ι. Ναούς της γενέτειράς του. Μαθήτευσε κοντά σε κορυφαίους μουσικοδιδασκάλους και πρωτοψάλτες από τους οποίους διδάχτηκε όλα τα μυστικά και την τεχνική της ψαλτικής. Δάσκαλοί του υπήρξαν: ο



Ζαχαρίας Πασχαλίδης, ο αείμνηστος Χρυσ. Θεοδοσόπουλος και ο Χαρ. Ταλιαδώρας. Τον τρόπο ερμηνείας όμως των Βυζ. μαθημάτων, όσον αφορά την έκφραση και το ύφος, τη διδάχτηκε ιδιαίτερα από τους πρωτοψάλτες Ζαχαρία Πασχαλίδη και Λυκούργο Πετρίδη. Φοίτησε και στη Σχολή Βυζαντινής μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Θεσ/κης «ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ», καθώς και στο Μακεδονικό Ωδείο Θεσ/κης. Έτσι πλούτισε και συστηματοποίησε τις θεω-

ρητικές του γνώσεις στη Βυζαντινή Μουσική. Από τη Σχολή έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής όπως «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής έλαβε και από το Μακεδονικό Ωδείο. Από το 1983 υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση, ως Λαμπαδάριος, το ιερό αναλόγιο του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Καλαμαριάς, όπου ψάλλει κυρίως μαθήματα του αείμνηστου Αρχοντα πρωτοψάλτη της Μ.Χ.Ε. Θρασ. Στανίτσα, όπως τα έγραψε και τα εξέδωσε σε τόμους ο δάσκαλός του Λυκ. Πετρίδης, του οποίου είναι και ιδιαίτερος στενός συνεργάτης. Ως μουσικοδιδάσκαλος, ο Ν. Κολοβός, διδάσκει την ψαλτική τέχνη στη Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Νέας Κρήνης και Καλαμαριάς.

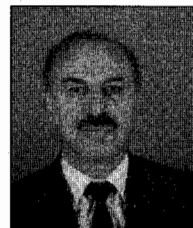
Κομιώτης Χριστόδουλος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο χωριό



Ευξεινούπολη της επαρχίας Αλμυρού του Ν. Μαγνησίας το 1927. Από μικρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την κλίση του προς το ιερό αναλόγιο. Τα πρώτα στοιχεία της ψαλτικής τα πήρε από τους ιεροψάλτες της γενέτειράς του, αλλά συστηματικά διδάχτηκε την ψαλτική τέχνη όταν ήλθε στην Αθήνα και μαθήτευσε κοντά στον περίφημο μουσικοδιδάσκαλο Θεοδόσιο Γεωργιάδη. Παράλληλα συνδέθηκε και με τον πρωτοψάλτη Θεοφ. Καπαρό και

έγινε βασικό στέλεχος του Βυζαντινού χορού του στον Ι. Ναό της Χρυσόσπηλαιωτίσσης οδού Αιόλου. Συγχρόνως συμμετείχε και σε άλλες βυζαντινές χορωδίες όπως του Γεωργ. Σύρκα και τελευταία του Παύλου Φορτωμά. Την ψαλτική του σταδιοδρομία άρχισε ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίου Σπυριδωνος Ν. Ιωνίας όπου έψαλε για λίγο χρόνο μόνο, για να αναλάβει στη συνέχεια Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Ευσταθίου Ινεπόλεως. Ακολούθως έψαλε ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Προφήτου Ηλιού Ριζουπόλεως καθώς και σε άλλους Ιερούς Ναούς του Νομού Αττικής. Εξαιρετος άνθρωπος με ακέραιο χαρακτήρα, πρᾶος, ειλικρινής και καλόκαρδος έχει την αγάπη και την εκτίμηση όλων εκείνων οι οποίοι προέρχονται από τον κύκλο των ιεροψαλτών, αλλά και γενικότερα από τον περίγυρο, όπου ζει και αναστρέφεται. Σήμερα, με το γλυκύφθογγο της φωνής του και το ωραίο Εκκλησιαστικό του ύφος, συμμετέχει σε κάθε εκδήλωση, είτε ως μέλος Βυζ. Χορού είτε στο ιερό αναλόγιο, προσφέροντας τις υπηρεσίες του για την προβολή και διάδοση της Εκκλησιαστικής μας μουσικής.

Κομποτιάτης Δημοσθένης (Σ). Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης,



Μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης στην Τρίπολη Αρκαδίας. Σημαντική προσωπικότητα στο χώρο της ψαλτικής τέχνης, έχει στο ενεργητικό του αξιόλογη προσφορά στα μουσικά πράγματα της περιοχής του. Υποδειγματικός και συνεπής λειτουργός του ιερού αναλογίου, επί τέσσερες σχεδόν δεκαετίες, καλλίφωνος και δόκιμος ερμηνευτής των Βυζαντινών μαθη-

μάτων, γαλούχησε με τα νάματα της ψαλτικής του τέχνης πολλούς μαθητές του, ικανότατους σήμερα ιεροψάλτες. Σημαντική επίσης προσφορά έχει και ως Χοράρχης του Βυζ. χορού του Συλλόγου Ιεροψαλτών με πολλές συναυλίες και άλλες εκδηλώσεις. (Βλ. Β' τόμο, σελ. 185).

Κοντοπριάς Ιωάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1899 και μαθήτευσε κοντά στον μουσικοδιδάσκαλο Ασημακόπουλο. Έψαλε στους Ι. Ναούς Αγίων Αναργύρων, Παναγίας των Ξένων, Αγίας Παρασκευής και τέλος στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Λευκάδας επί 23 ολόκληρα χρόνια. Υπηρέτησε με ζήλο και υποδειγματική ευσυνειδησία το ιερό αναλόγιο και εργάστηκε άοκνα και αποδοτικά για την ανύψωση της προσωπικότητάς του ιεροψάλτη διατελέσας και Πρόεδρος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Λευκάδας. Πέθανε πλήρης ημερών στις 24 Δεκεμβρίου 1987.

Κοντοφρύδης Ζαχαρίας. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Φανουρίου Ν. Λιοσίων. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης, πρόθυμος και άριστος συνεργάτης έχει στο ενεργητικό του έντονη δραστηριότητα και πλούσια προσφορά στην προβολή και διάδοση της Βυζαντινής και δημοτικής μουσικής με τη συμμετοχή του και τη συνεργασία του σε πολλές συναυλίες και ποικίλες άλλες εκδηλώσεις. Έχει ψάλλει επίσης και διάφορες πόλεις της Ελλάδας έπειτα από πρόσκληση σε πανηγυρίζοντες Ι. Ναούς.

Κορδής Ιωάννης. Ονομαστός καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στη Σμύρνη της Μ. Ασίας το 1910 όπου και σε νεαρή ηλικία διδάχτηκε τα πρώτα μαθήματα της τέχνης της Βυζ. μουσικής. Το 1922 εγκαταστάθηκε οικογενειακά στη Χίο όπου παράλληλα με τις γυμνασιακές του σπουδές πλούτισε και τις γνώσεις του στην ψαλτική τέχνη κοντά σε καταξιωμένους πρωτοψάλτες μεταξύ των οποίων την εποχή αυτή, διέπρεπε ο περίφημος Γεώργ. Βινάκης. Μετά την αποφοίτησή του από το Γυμνάσιο ήλθε στην Αθήνα όπου επί επτά (7) χρόνια έψαλε στον Ι.Ν. Αγίου Ιωάννη Θεολόγου στα Σεπόλια και κατόπιν στον Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου Πολυδρόσου. Παράλληλα φοίτησε και στο Ωδείο Αθηνών απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής με βαθμό «Άριστα». Εν συνεχεία διετέλεσε πρωτοψάλτης και χοράρχης επί σαράντα (40) χρόνια στον Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου Νέας Ιωνίας, όπου άφησε εποχή με τις ανυπέροβλετες και θαυμαστές ψαλμωδίες του. Τελειώνοντας το Ωδείο άνοιξε την πρώτη Σχολή Βυζ. μουσικής στην Οδό Σουλίου 3 στην Αθήνα και συμμετείχε στην ΟΧΕΝ (Ορθόδοξη Χριστιανική Ένωση Νέων), όπου πρωτοστατούσε ο π. Άγγελος Νησιώτης. Στην Σχολή φοίτησαν για πολλά χρόνια δεκάδες άνδρες και γυναίκες, οι οποίοι διδάχτηκαν την τέχνη της Βυζ. μουσικής από τον μεγάλο δάσκαλό τους, οι περισσότεροι από τους οποίους αναδείχτηκαν ικανότατοι ιεροψάλτες. Το 1941 λόγω σοβαρής ασθένειας εγκατέλειψε το ιερό αναλόγιο χωρίς ωστόσο να παραλείπει περιοδικά και επί μία ακόμη δεκαετία να επισκέπτεται και να ψάλλει στον Ι.Ν. Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στο Αιγάλεω. Αργότερα επιδεινώθηκε η υγεία του και έμεινε επί 10 χρόνια κληνής. Ο Ι. Κορδής

υπήρξε πράγματι σπουδαία φυσιογνωμία στον Ιεροψαλτικό κόσμο, πολύ αγαπητός απ' όλους και έχαιρε της εκτίμησης και της αγάπης όλων όσων τον γνώριζαν. Επιτέλεσε σπουδαίο και πολύ σημαντικό έργο και η προσφορά του ήταν μεγάλη στην Ιερή ψαλτική μας τέχνη. Πέθανε στις 11 Σεπτεμβρίου 1994.

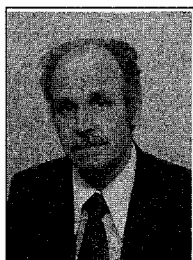
Κορδορούμπας Δημήτριος. Καλλίφωνος ψαλμωδός και μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε το 1871 στο Μεσολόγγι και υπήρξε μαθητής του Ανδρέα Τσικνόπουλου. Υπηρέτησε σε πολλούς Ναούς της περιοχής του και δίδαξε την ψαλτική τέχνη στη Σχολή της Ι. Μονής Βελλάς Ιωαννίνων, καθώς και σε πολλούς μαθητές του κατ' ιδίαν. Ως δημοδιδάσκαλος μήυσε στην ψαλτική τέχνη πολλούς μικρούς μαθητές του, οι οποίοι αναδείχτηκαν αργότερα ικανότατοι ιεροψάλτες. Πέθανε το 1951.

Κορόσης Παντελής. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίας Παρασκευής LONG ISLAND N. Υόρκης των Η.Π.Α. Συνεπής στο ιερό λειτούργημά του υπηρετεί με αφοσίωση την ψαλτική τέχνη.

Κορωναίος Φιλάρετος. Καλλίφωνος πρώην Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1944 και σε ηλικία μόλις 9 ετών κανοναρχούσε στον πρωτοψάλτη του Ι. Ναού Αγίου Παύλου και μουσικοδιδάσκαλο Βυζ. και Ευρ. μουσικής **Μιχαήλ Κυριαζόπουλο**, από τον οποίο πήρε και τα πρώτα μαθήματα της τέχνης της Βυζ. μουσικής. Στην ίδια ηλικία, με την προτροπή του Μητροπολίτη Θεσ/κης Παντελεήμονα του Α', γράφτηκε στο φροντιστήριο Βυζαντινής μουσικής «Ο ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ», όπου είχε Καθηγητές τους μεγάλους πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους της ψαλτικής μας τέχνης, Αβραάμ Ευθυμιάδη, Χαρ. Ταλιαδώρο, Αθαν. Καραμάνη και τον αείμνηστο Χρυσ. Θεοδοσόπουλο. Το 1957 σε ηλικία 13 ετών γνώρισε τον Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Ι. Αρχ/πής Κων/πόλεως Λυκ. Πετρίδη από τον οποίο άρχισε να διδάσκεται τον τρόπο ερμηνείας των βυζ. μαθημάτων όσον αφορά την έκφραση και το ψαλτικό ύφος. Το 1971 γνώρισε τον Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Μ..Χ.Ε. Θρασ. Στανίτσα από τον οποίο ωφελήθηκε πολύ. Αργότερα φοίτησε στο Μακεδονικό Ωδείο από το οποίο αποφοίτησε το 1989. Έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς της Θεσ/κης ως Πρωτοψάλτης και εν συνεχεία αναχώρησε και εγκαταστάθηκε για επαγγελματικούς λόγους στην Κέννα. Εκεί διετέλεσε πρωτοψάλτης και υπηρέτησε το Ιερό αναλόγιο επί 3 χρόνια στον Καθεδρικό Ι. Ναό των Αγ. Αναργύρων της Κέννας προσφέροντας σπουδαίο έργο στη χώρα αυτή, όσον αφορά την προβολή και διάδοση της Βυζαντινής μουσικής. Μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα, εγκαταστάθηκε στην γενέτειρά του τη Θεσ/κη, όπου πλέον δραστηριοποιείται στον ψαλτικό χώρο ως μέλος της Βυζ. χορωδίας «Ιωάννης ο Κουκουζέλης» και ως βοηθός και συνεργάτης στο ιερό αναλόγιο του δασκάλου του Πρωτοψάλτη Λυκ. Πετρίδη, στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό «Μεταμόρφωσης του Σωτήρος» στην Καλαμαριά.



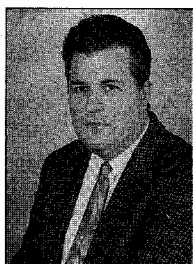
Κοσμάς Νικόλαος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του **Ιερού Ναού Αγίου Σπυριδωνος στην Αδελαΐδα της Ν. Αυστραλίας.** Γεννήθηκε



στο χωριό Πάνω Λεύκαρα Λάρνακος Κύπρου το 1920. Πήρε τα πρώτα μαθήματα της Βυζαντινής μουσικής από τον αείμνηστο μουσικοδιδάσκαλο **Δοῦζο Σιμεούρη**, στον οποίο μαθήτευσε επί μία τριετία (1942-45) και στη συνέχεια από τον Καθηγητή Θεολογίας και Μουσικό **Χαράλαμπο Πατσιόδη**, ιεροκήρυκα της Ιεράς Μητροπόλεως Κιτίου και μελοποιό Βυζ. Εκκλ. ύμνων. Επί σειρά ετών έψαλε στις αγρυ-

πνίες και σε άλλες ακολουθίες στη Ι. Μονή Σταυροβουνίου, η οποία ήταν υπό την εποπτεία του Αγίου Όρους. Αργότερα μετέβη στην Αυστραλία και εγκαταστάθηκε στην Αδελαΐδα. Για ένα έτος (1959-60) έψαλε ως Λαμπαδάριος στον Ιερό Ναό του Προφήτου Ηλιού Αδελαΐδας, με Πρωτοψάλτη τον χαλκέντερο μουσικοδιδάσκαλο και Χοράρχη Ηλία Φραγκούλη, από τον οποίο ωφελήθηκε πολλά. Από το 1960 μέχρι σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση, ως Λαμπαδάριος, το ιερό αναλόγιο στον Ι. Ναό Αγίου Σπυριδωνος Αδελαΐδας. Σεμνός και ταπεινός ψαλμωδός, υποδειγματικά συνεπής στο ιερό λειτουργήμα του, ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση, έχοντας υψηλή επίγνωση της ιερής αποστολής του. Παράλληλα ασχολείται και με τη μελοποίηση Εκκλησιαστικών ύμνων. Έχει μελοποιήσει Άξιον εστί, του Δείπνου σου του μυστικού σε ήχο πλ. α', Εξόδιους ύμνους κ.ά. Εκλεκτός άνθρωπος και ευλαβής ψαλμωδός ο Ν. Κοσμάς, υπηρετεί το Ι. αναλόγιο με υποδειγματική ευσυνειδησία και συνέπεια.

Κοτόπουλος Χρήστος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής Μουσικής και



Ερευνητής της Βυζαντινής μουσικής. Γεννήθηκε το 1960 στη Δράμα και από νεαρή ηλικία στράφηκε προς τη μουσική τέχνη. Εκτός από τη Βυζ. μουσική, την οποία καλλιεργεί και υπηρετεί από το 1977 υπεύθυνα και επιστημονικά, σπούδασε σε βάθος και τα άλλα είδη μουσικής και απέκτησε υψηλού βαθμού μουσική παιδεία. Τα πρώτα μαθήματα της ψαλτικής τέχνης, στην πράξη, πήρε κατά τα Γυμνασιακά του χρόνια ως βοηθός του Πρωτοψάλτη Αθ. Μαρινόπου-

λου στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Κατερίνης, ενώ τις βασικές εμπειρίες και την τεχνική της ψαλτικής διδάχτηκε, ως μέλος του Βυζ. χορού του Καθεδρικού Ναού της του Θεού Σοφίας Θεσ/κης, από το 1977 και μετά, κοντά στον μεγάλο δάσκαλο και Πρωτοψάλτη Χ. Ταλιαδώρο. Συγχρόνως, την περίοδο 1980-89 φοίτησε στο Κρατικό Ωδείο Θεσ/κης Ευρωπαϊκή μουσική και έλαβε «Πτυχίο» Αρμονίας, «Πτυχίο» Αντίστιξης και «Πτυχίο» Φούγκας, ενώ τη διετία 1988-89 έλαβε «Δίπλωμα» Β. Μουσικής από το Νέο Ωδείο Θεσ/κης με Καθηγητή τον Πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Ζαχ. Πασχαλίδη. Παράλληλα το 1985 εισήχθη στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ., από

το οποίο αποφοίτησε πτυχιούχος το 1992. Διετέλεσε Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου Νέας Ευκαρπίας Θεσ/κης (90-91), καθώς και στον Ι.Ν. Αγίου Αντωνίου Θεσ/κης (94-95). Την περίοδο 1991-93 υπήρξε δομέστικος του Πρωτοψάλτη και μουσικολόγου ερευνητή Αντ. Αλυγιζάκη στην Ι. Μονή Βλατάδων Θεσ/κης και από το 1995 μέχρι σήμερα, μέλος της Βυζ. χορωδίας του Α.Π.Θ., με την οποία έχει λάβει μέρος σε πολλές συναυλίες με χοράρχη τον Αντ. Αλυγιζάκη. Έχει διδάξει Ευρωπαϊκή μουσική στο Σύγχρονο Ωδείο Θεσ/κης και Βυζ. μουσική στη Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Θεσ/κης. Το 1993 διορίστηκε Καθηγητής Μουσικής στη Β/θμια Εκπ/ση, στην οποία υπηρετεί μέχρι σήμερα ενώ παράλληλα διδάσκει Βυζαντινή και Ευρωπαϊκή μουσική και στη Σχολή Β.Μ. της Ι. Μητροπόλεως Θεσ/κης. Έχει λάβει μέρος σε μουσικολογικά συνέδρια και σεμινάρια και από τον Οκτώβριο 1993 μέχρι σήμερα είναι μέλος επιστημονικής ομάδας του ερευνητικού προγράμματος της Επιτροπής Ερευνών του Α.Π.Θ. με τίτλο: «Φωτογράφιση χειρογράφων Β. Μουσικής και Ύμνογραφίας περιοχής Αγίου Όρους και Οργάνωση ειδικού αρχείου», με Επιστημονικό υπεύθυνο τον επίκουρο καθηγητή Αντ. Αλυγιζάκη. Υποψήφιος διδάκτορας στη Βυζ. μουσική από το Σεπτ. 1996, έχει στο ενεργητικό του σπουδαία διπλωματική εργασία με τίτλο: «Ο κοινωνικός ύμνος "Αινείτε..." (ψαλμός 148) Πέτρου Λαμπαδαρίου». Βαθύς γνώστης της Μουσικής τέχνης, ο Χρ. Κοτόπουλος, ζηλωτής ερευνητής και μεθοδικός μελετητής, πολλά υπόσχεται και πολλά έχει ασφαλώς να προσφέρει στο μέλλον για την καλλιέργεια και την ανάπτυξη της Ελληνικής μας μουσικής.

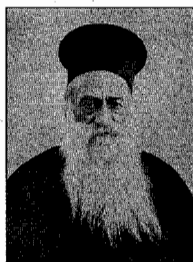
Κοτσαπάς Σοφοκλής. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στην Κύπρο όπου διδάχτηκε τη Βυζ. Μουσική από τον Άρχοντα Πρωτοψάλτη Θεόδ. Καλλίνικο. Αργότερα μετέβη στην Αυστραλία και σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση ως πρωτοψάλτης το Ι. αναλόγιο του **Ι. Ναού Αγίας Ευφημίας Σύνδεϊ.**

Κουβίδης Δημήτριος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος.

Γεννήθηκε το 1965 στον Τύλισσο Ηρακλείου Κρήτης και από μικρός στράφηκε προς το ιερό αναλόγιο και την ψαλτική τέχνη. Από το 1978 άρχισε να παίρνει παθήματα Βυζ. μουσικής κοντά στον Πρωτοψάλτη, μουσικοδιδάσκαλο και χοράρχη Εμμανουήλ Σουργιαδάκη για να συνεχίσει αργότερα ιδιαίτερα μαθήματα κοντά στον διακεκριμένο πρωτοψάλτη, μουσικοδιδάσκαλο και χοράρχη δόκιμο ερμηνευτή της ψαλτικής τέχνης Δημ. Νεραντζή. Κατόπιν συνέχισε τις μουσικές του σπουδές στο Ελληνικό Ωδείο Ηρακλείου απ' όπου το 1983 έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής. Εν συνέχεια φοίτησε και στο Ολυμπιακό Ωδείο Αθηνών, απ' όπου το 1987 έλαβε το «Δίπλωμα» του Καθηγητή της Βυζ. Μουσικής. Το 1993 γράφτηκε στο "Boston University" στο τμήμα Εθνομουσικολογίας και Μουσικοθεραπείας. Έχει ψάλει σε διάφορους Ι. Ναούς ως δομέστικος και ιεροψάλτης και σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με το σεμνοπρεπές ψαλτικό του ύφος το ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Χαράλα-

μπους Κρουσώνος Ηρακλείου Κρήτης, όπου με ευλάβεια πολύ και αφοσίωση υπηρετεί τη λειτουργική μουσική παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Είναι μέλος της Βυζ. Χορωδίας του Δήμου Ηρακλείου και παράλληλα με τις επαγγελματικές του ενασχολήσεις (είναι κτηματομεσίτης και εκτιμητής Ακινήτων στο Νομό Ηρακλείου Κρήτης) συμμετέχει σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την καλλιέργεια και προβολή της ψαλτικής μας τέχνης. Έχει συμμετάσχει στη δισκογραφική εργασία, ως χορωδός, σε δίσκους και CD, που έχουν εκδώσει οι «Πανεπιστημιακές Εκδόσεις» Παν. Κρήτης και ο Δήμος Ηρακλείου, καθώς και σε όλες τις εκδηλώσεις και συναυλίες της χορωδίας του Δήμου Ηρακλείου. Νέος, φιλότιμος, εργατικός και δραστήριος, ο Δ. Κουβίδης, πολλά υπόσχεται και πολλά έχει να προσφέρει στο μέλλον για την πρόοδο και καλλιέργεια της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής μας μουσικής.

Κουζηνόπουλος Ιορδάνης - Ιερέας - Δημοδιδάσκαλος. Περίφημος π. Πρωτοψάλτης και άριστος μουσικός. Γεννήθηκε στο



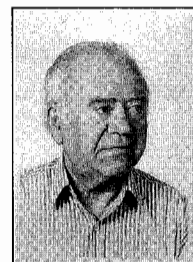
Ανδρονίκιο Καππαδοκίας το 1872. Γόνος οικογενείας με πλούσια μουσική και ιεροψαλτική παράδοση. Ήταν εγγονός ιερέως και ανηψιός του περιώνυμου μουσικού Ιωάννη - Φήμιου Κουζηνόπουλου, μαθητή του Κων/νου Πρωτοψάλτη. Σπούδασε στο Ιεροδιδασκαλείο της Ι. Μονής του Τιμίου Προδρόμου στο Ζιντζίντερε Καππαδοκίας (Ροδονάκειος Σχολή) και παράλληλα σπούδασε μουσική κοντά στο θείο του

Φήμιο. Στηριγμένος σε γερή θεολογική και Εκκλησιαστική μόρφωση, με πλήρη μουσική κατάρτιση, πλούσιος με ισχυρό μουσικό τάλαντο, διαθέτοντας και πλούσια βιβλιοθήκη, υπήρξε αυθεντικός ερμηνευτής της Βυζ. Εκκλησιαστικής Μουσικής. Η έντεχνη εναλλαγή των Γενών και των Ήχων κατά τις εκφωνήσεις του, και γενικά ο τρόπος που έψαλλε, ήταν αληθινό μουσικό Σχολείο για τους ακροωμένους. Εκεί θαύμαζε κανείς τη συνετή χρήση των φωνητικών ποικιλιμάτων, τη ρυθμική ακρίβεια, τα θαυμάσια μουσικά του διαστήματα, την ιεροπρεπή και επιβλητική εκφραστικότητα του. Ανυποχώρητος και ασυμβίβαστος ως προς τον ιδιάζοντα χαρακτήρα της Βυζ. μουσικής, έψαλε και δίδαξε όπου εργάστηκε ως δημοδιδάσκαλος για τριάντα ολόκληρα χρόνια: Άδανα Κιλικίας, Περίκλυστα (Μπουνάρμπασι) Σμύρνης και Σεράικιοϊ και Φιλαδελφείας. Ως Ιερέας δε, στο Ανδρονίκιο Καππαδοκίας το 1923 και στη συνέχεια στην Ελλάδα, στην Περαχώρα Κορινθίας και στη Χώρα Τριφυλίας όπου και πέθανε το 1942, παραδίδοντας τη σκυτάλη της ψαλτικής του τέχνης και μουσικής παιδείας στο γιο του Λάζαρο διακεκριμένο Πρωτοψάλτη, Καθηγητή Μουσικοδιδάσκαλο και Χοράρχη.

Κουζηνόπουλος Ιωάννης - Φήμιος. Εμβριθής μουσικός και καλλιφώνος ψαλμωδός. Γεννήθηκε στο Ανδρονίκιο της Καππαδοκίας το 1820 και από νεαρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της χριστιανοσύνης από ευσεβείς

γονείς. Ο Πατέρας του ήταν ιερέας. Σπούδασε τα Ελληνικά γράμματα στην Ι. Μονή του Τιμίου Προδρόμου στο Ζιντζίντερε Καππαδοκίας (Ροδονάκειος Σχολή), ενώ στη Μουσική υπήρξε μαθητής του Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτη της Μ. του Χ. Εκκλησίας, ο οποίος εκτιμώντας την ικανότητα που είχε να αυτοσχεδιάζει και να συντάσσει εγκωμιαστικούς στίχους προς τιμήν διαφόρων σημαντικών προσώπων της εποχής, ακολουθώντας την παράδοση σύμφωνα με την οποία, όπως γράφει ο Χρυσάνθος εκ Μαδύτου στο Μέγα Θεωρητικό του (Μέρος δεύτερο §77), «...επεκράτει κατ' εκείνον τον καιρόν τους ευγενείς και λογίους του ημετέρου γένους πνεύμα στιχομανίας», τον ονόμασε **Φήμιο**, προσωνυμία η οποία τον συνόδευσε καθ' όλη τη ζωή του. Έζησε και δίδαξε στην Καππαδοκία και ιδιαίτερα στη γενέτειρά του. Μελοποίησε επίσης και πολλά μαθήματα. Στη βιβλιοθήκη του Καθηγητή του Ωδείου Αθηνών, Λάζαρου Κουζηνόπουλο, ο οποίος είναι απόγονος του Φήμιου, σώζονται μια σειρά χειροβιβλίων και άλλα χειρόγραφα φιλολογικού περιεχομένου.

Κουζηνόπουλος Λάζαρος¹. Διακεκριμένος Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης. Πτυχιούχος και Διπλωματούχος Β. Μουσικής του Ωδείου Αθηνών



(1956, 1964). Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1927 από γονείς Μικρασιάτες αλλά μεγάλωσε στη Χώρα Τριφυλίας. Γόνος ψαλτικής οικογένειας, πήρε τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής από τον Ιερέα πατέρα του Ιορδάνη Κουζηνόπουλο, ο οποίος μαθήτευσε στο θείο του Ιωάννη Κουζηνόπουλο, τον επικληθέντα «Φήμιο» από τον Κωνσταντίνο Πρωτοψάλτη, του

οποίου υπήρξε μαθητής. Εν συνεχεία ολοκλήρωσε τις μουσικές του σπουδές στο Ωδείο Αθηνών, ως υπότροφος του Τ.Α.Κ.Ε. με καθηγητές τους Ν. Παππά, Ι. Μαργαζιώτη, ενώ πολύτιμες στάθηκαν για την διαμόρφωση της ψαλτικής του ερμηνείας οι εκτελέσεις Βυζαντινών μελών από τον επίσης Καθηγητή του Ωδείου Αθηνών και Πρωτοψάλτη του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αθηνών, Σπύρο Περιστέρη. Στο ίδιο Ωδείο σπούδασε και Ευρωπαϊκή Μουσική με τους Ι. Μαργαζιώτη, Γ. Σκλάβο και Μ. Παλάντιο. Στη μουσική του διαμόρφωση ευεργετική επίδραση άσκησε και η ακρόαση καλλιφώνων ψαλτών, όπως του Δημ. Γιαρένη και Σταύρου Ρούσσου στη Χώρα Τριφυλίας. Εξαιρετικής δε σημασίας γεγονός ήταν η συμμετοχή του σε μια συντροφιά ψαλτών της Αθήνας, όπου συνέψαλαν οι Π. Καμπανίδης, Α. Τσάλκιτζης, Ε. Πετρίδης, Φ. Καπαρός, Κ. Περισίδης, Αλ. Μουτάογλου, Π. Παναγίδης, Γ. Βιγκάκης, Γ. Σύρκας, ο μουσικώτατος π. Αθανάσιος Τσούμαρης, Ν. Γρηγοριάδης, Β. Παπαδόπουλος, Α. Οικονόμου, Π. Καραγιάννης, Α. Ραπτόπουλος, Κ. Βούλαρης κ.ά.

Η Ιεροψαλτική του σταδιοδρομία στο Ι. αναλόγιο άρχισε από ηλικία 14 ετών.

1. Λόγω ελλειπών αλλά και εσφαλμένων πληροφοριών, ο εδώ βιογραφούμενος Λάζαρος Κουζηνόπουλος, αναγράφεται, στη σελ. 187 του Β' τόμου, ως Λεωνίδα Κουζηνόπουλος και επομένως χρήζει διορθώσεως.

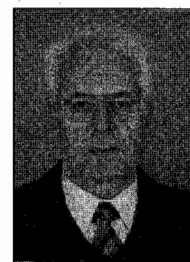
Έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς, όπως στον Άγιο Νικόλαο Χώρας Τριφυλίας (1940-44) και εν συνεχεία στην Αθήνα στην Κοίμηση Θεοτόκου Κολοκυνθούς, στον Άγιο Βλάσιο Μενιδίου, στην Αγία Παρασκευή Ν. Καλλιπόλεως Πειραιά και στην Αγία Φιλοθέη Αθηνών. Από το 1974 διδάσκει Βυζ. Εκκλησιαστική μουσική και Θεωρητικά της Ευρωπαϊκής στο Ωδείο Αθηνών, όπου διδάσκει επίσης στον «**Παιδικό Βυζαντινό χορό**» και τον «**Βυζαντινό χορό**»² από την ίδρυσή του (1978) μέχρι σήμερα, ενώ παράλληλα έχει και την εποπτεία του Πρακτικού διδασκαλείου της Σχολής. Με πρωτοβουλία του εισήχθη στη Σχολή το Λαούτο με κινητά τάστα, το οποίο χρησιμοποιεί κατά τη διδασκαλία της Β. Μουσικής για την εκτέλεση και μετάδοση στους μαθητές των σωστών παραδοσιακών διαστημάτων. Δίδαξε ακόμη Βυζ. μουσική στο φροντιστήριο του Συλλόγου Φίλων Βυζαντινής Μουσικής Ν. Ιωνίας κατά τη διετία 1955, 1956. Διδακτική δραστηριότητα είχε και στη μέση Εκπ/ση όπου για πολλά χρόνια υπηρέτησε ως Καθηγητής μουσικής. Ασχολείται επίσης και με τη συγγραφή. Εργασία του για τη δημοτική μουσική έχει δημοσιευθεί στο συλλογικό έργο «**Ελληνικός Λαϊκός Πολιτισμός**» των εκδόσεων «Γνώση» το 1986. Ήδη ετοιμάζει τόμο δοκιμίων με αντικείμενο αισθητικά και άλλα ζητήματα του Βυζαντινού μέλους. Σπουδαίος άνθρωπος με ακέραιο χαρακτήρα, ήθος και αρετή, καλόκαρδος και ευγενής ο Α. Κουζηνόπουλος είναι και ένας ακάματος της ψαλτικής τέχνης εργάτης. Ζωντανό παράδειγμα φιλότιμου και μεθοδικού δάσκαλου, μεταδίδει τις πλούσιες εμπειρίες του και τις βαθιές μουσικές του γνώσεις στους μαθητές του στο Ωδείο Αθηνών, επιτελώντας έτσι σημαντικό και πολύτιμο έργο για την λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.



Ο πρωτοψάλτης και Καθηγητής Βυζ. Μουσικής του Ωδείου Αθηνών **Αάζαρος Κουζηνόπουλος** διευθύνει τον «**Παιδικό Βυζαντινό χορό**» και τον «**Βυζαντινό Χορό**» του Ωδείου σε Χριστουγεννιάτικη εκδήλωση (1989).

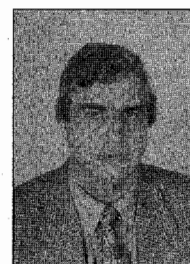
2. Ο «Βυζ. χορός» του Ωδείου Αθηνών ιδρύθηκε το 1978 με πρόταση του Α. Κουζηνόπουλου και σύμφωνη γνώμη του Σπ. Περιστέρη με πρωτεύοντα στόχο την **άσκηση** και **εμπέδωση** των διδασκομένων στους μαθητές και δευτερεύοντα τη **διάδοση**, βεβαίως, με δημόσιες εκδηλώσεις του Βυζ. Εκκλ. μέλους. Ο «Βυζ. χορός» εκτός από την εσωτερική διδασκαλία εμπέδωσης πολλών ζητημάτων της Β. μουσικής (ρυθμού, διαστημάτων, ύφους και αισθητικής) έχει στο ενεργητικό του και πλήθος εμφανίσεων τόσο σε χώρους λατρείας όσο και σε χώρους εξωλατρευτικούς. Ανάλογη δραστηριότητα έχει και ο «Παιδικός Βυζ. χορός»

Κούκλης Ιωάννης. Καλλίφωνος πρώην Πρωτοψάλτης και σήμερα Λαμπαδάριος, Καθηγητής Θεολόγος. Γεννήθηκε το 1933 στο χωριό Πλάτανος Κυνουρίας του Νομού Αρκαδίας. Από μικρή ηλικία έδειξε την κλίση του προς την Εκκλησία και το ιερό αναλόγιο και γαλουχήθηκε με τα νάματα της τέχνης της Βυζαντινής μουσικής από τον Πατέρα του, ο οποίος ήταν Ιερέας και υπηρέτησε το Ιερό θυσιαστήριο επί 41 ολόκληρα χρόνια. Ήταν γνώστης της Βυζ. μουσικής και άριστος μουσικός. Γνώριζε και έπαιζε βιολί σε επίτεδο δεξιότητάς.



Μετά την αποφοίτησή του από το Γυμνάσιο, ο Ι. Κούκλης, σπούδασε Θεολογία στο Π. Αθηνών και παράλληλα Βυζαντινή μουσική κοντά στους διακεκριμένους Πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους Σπ. Περιστέρη και Γεώργ. Σύρκα. Διετέλεσε Πρωτοψάλτης στους Ι. Ναούς Παμμεγίστων Ταξιαρχών και Μεταμορφώσεως Τριπόλεως και από το 1961 μέχρι σήμερα υπηρετεί με υποδειγματική ευσυνειδησία, ευλάβεια και αφοσίωση το Ιερό αναλόγιο, ως Λαμπαδάριος στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό του Αγίου Βασιλείου Τριπόλεως. Είναι μέλος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Τριπόλεως, ενώ κατά περιόδους έχει διατελέσει και μέλος του Δ.Σ. του ιδίου συλλόγου. Είναι μέλος και της Βυζ. χορωδίας του συλλόγου και με προθυμία πολλή προσφέρει τη βοήθειά του και τη συνεργασία του σε κάθε εκδήλωση για την καλλιέργεια και προβολή της ψαλτικής μας τέχνης.

Κούκλης Παναγιώτης. Καλλίφωνος ψαλμωδός, ανώτερος δικαστικός. Γεννήθηκε στον Πλάτανο Κυνουρίας Αρκαδίας το 1949 και από μικρός έδειξε τον ιδιαίτερο ζήλο του και την κλίση του προς την ψαλτική τέχνη και το ιερό αναλόγιο. Μετά την αποφοίτησή του από το Γυμνάσιο, φοίτησε στη Νομική Σχολή του Π. Αθηνών και παράλληλα με υποτροφία στο Ωδείο Αθηνών (1968-72), όπου είχε καθηγητές στη Βυζαντινή μουσική τον Σπύρο Περιστέρη και στην Ευρωπαϊκή τον Ιωάννη Μαργαζιώτη. Λόγω στρατεύσεως όμως και θητείας



μακράν των Αθηνών δεν ολοκλήρωσε τις σπουδές του στο Ωδείο. Παρακολούθησε όμως ιδιαίτερα μαθήματα ψαλτικής τέχνης πάνω από ένα χρόνο κοντά στον περίφημο πρωτοψάλτη Δημ. Μήτρου. Έτσι διαμόρφωσε την όλη ψαλτική του προσωπικότητα και καλλιέργησε το ύφος και την έκφραση στην απόδοση των Βυζαντινών μαθημάτων. Κατά την περίοδο των σπουδών του έψαλε στους Ι. Ναούς Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Γλυκών Νερών Παιανίας Αττικής, Αγίου Δημητρίου Όπλων και Αγίου Νικολάου Κονιακίου. Από το έτος 1977, οπότε εισέλθε στο δικαστικό σώμα, υπηρέτησε σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας, όπως Αμαλιάδα, Πύργο, Κοζάνη, Πάτρα, Τρίπολη και Καλάβρυτα, όπου παράλληλα με την άσκηση των δικαστικών του καθηκόντων, υπηρετούσε και το ιερό αναλόγιο σε διάφορους Ι. Ναούς των πόλεων αυτών (π.χ. Άγιο Τρύφωνα

Αμαλιάδος, Άγιο Βασίλειο Τριπόλεως κ.ά.). Εκλεκτός άνθρωπος με ήθος και αρετή, ο Π. Κούκλης, διακεκριμένος δικαστικός, είναι και σεμνός λειτουργός του ιερού αναλόγιου, το οποίο υπηρετεί, αφιλοκερδώς πάντα, με πολύ ζήλο και αγάπη προς την Ορθόδοξη λειτουργική μας παράδοση.

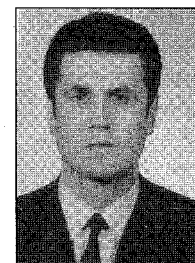
Κουκουβίνος Στέφανος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης της Ιεράς Μονής Φανερωμένης Λευκάδας. Γεννήθηκε στη Βόνιτσα Αιτ/νίας το 1943 και μαθήτευσε κοντά στον Πρωτοψάλτη Κων. Πατριαρχέα. Φοίτησε επίσης και στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών. Υπηρετεί το Ιερό Αναλόγιο από το 1961 και έχει ψάλλει σε διάφορους Ι. Ναούς, όπως στον Ι. Ναό Αγίου Σπυριδώνος της γενέτειράς του, στον Ι. Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Ν. Φιλοθέης ως Λαμπαδάριος με πρωτοψάλτη τον διακεκριμένο μουσικό και δάσκαλο Βασ. Νόννη, στη Ζωοδόχο Πηγή Παιανίας, στην Αγία Τριάδα Κεραμεικού, στους Αγίους Πατέρας κ.ά. μέχρι το 1980, οπότε επέστρεψε και εγκαταστάθηκε μόνιμα στη Βόνιτσα. Το 1988 επανέρχεται στο Ι. αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης της Ι. Μονής Φανερωμένης Λευκάδας όπου ψάλλει μέχρι σήμερα. Καθ' όλη τη μακροχρόνια διακονία του πάνω στο Ι. αναλόγιο διακρίνεται για την ευλάβεια της ψαλμωδίας του και την προσήλωσή του στην τήρηση της λειτουργικής τάξης στις ιερές ακολουθίες.

Κουκούλης Αθανάσιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Κων/νου και Ελένης BROOKLEYN N. Υόρκης των Η.Π.Α. Ψάλλει με συνέπεια και υπηρετεί με ευλάβεια το ιερό αναλόγιο.

Κουκουράβας Αντώνιος. Μουσικοδιδάσκαλος, Συγγραφέας και Χοροδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στο Μουζάκι Καρδίτσας το 1958 και παράλληλα με τις σπουδές του στην Παιδαγωγική Ακαδημία, σπούδασε και Βυζαντινή Εκκλ. μουσική. Φοίτησε επί διετία (1975-77) στο Ωδείο Λαμίας, όπου είχε καθηγητή τον Μαντέ Δημήτριο από τον οποίο διδάχτηκε τα βασικά μαθήματα της ψαλτικής τέχνης. Ακολούθως, και κατά την περίοδο 1986-91, φοίτησε στη Σχολή Βυζαντινής Εκκλ. μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Τρικάλων, όπου ολοκλήρωσε τις σπουδές του στη Βυζ. μουσική κοντά σε καταξιωμένους πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους όπως τον Καλαμπάκα Παν., Λάσκο Βάιο, Τύμπα Ηλία, π. Γεώργιο Στέφα και Ηλιάδη Κων/νο. Από τη Σχολή έλαβε «Πτυχίο» Ιεροψάλτη. Είναι επίσης πτυχιούχος και του Δημοτικού Ωδείου Καρδίτσας με καθηγητή τον Καλογερά Δημήτριο (1996). Δραστήριος και δημιουργικός άνθρωπος, έχει στο ενεργητικό του πλούσιες και σημαντικές δραστηριότητες. Είναι Χοροδιδάσκαλος της Μικτής Παιδικής Χορωδίας του Ι.Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου Μουζακίου Καρδίτσας, όπου ζει και υπηρετεί ως δάσκαλος. Είναι μέλος του Σωματίου Ιεροψαλτών Τρικάλων και μέλος της Βυζ. Χορωδίας του ιδίου Σωματίου. Διδάσκει Βυζαντινή μουσική στα τμήματα (Παιδικό & Ενηλίκων) του Ι.Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου Μουζακίου. Είχε την επιμέλεια στην έκδοση της βιντεοκασέτας: «Οδοιπορικό στους Αγίους Τόπους» με προσκυνήματα και μουσική υπόκρουση. Συνέγραψε και εξέδωσε το βιβλίο: «Από την Υμνολογία των Χρι-

στουγέννων» (1992) και με τη συνεργασία της Νότας Μακρυγιάννη - Πλακιά το βιβλίο: «Ο Μουζακιώτικος Γάμος» (1993). Έχει υπό έκδοση την εισήγησή του στο ΠΕΚ Λάρισας με θέμα: «Η Μουσική των Ελλήνων στην Εκπαιδευτική διαδικασία», καθώς και πολλά άλλα βιβλία, παιδαγωγικού, Λαογραφικού και θρησκευτικού περιεχομένου. Είχε επίσης την επιμέλεια της κασέτας ήχου του Πρωτοψάλτη του Ι.Ν. Αγ. Κων/νου Τρικάλων Βασ. Κατσιαμαντού. Είναι συνεργάτης του τοπικού Ρ/Σ Μουζακίου σε ποικίλες εκπομπές, ενώ παράλληλα αρθρογραφεί και στον τοπικό τύπο σε θέματα επικαιρότητας. Υπηρετεί ως δάσκαλος από το 1981 και σήμερα αποτελεί μια σημαντική πνευματική και μουσική παρουσία στην περιφέρεια Μουζακίου Καρδίτσας, όπου προσφέρει αξιόλογο και πολύ σημαντικό έργο.

Κούλης Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στη Νάουσα το



1944 και από νεαρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την ιδιαίτερη κλίση του προς την Εκκλησία και το Ιερό αναλόγιο. Μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη από τον πρωτοψάλτη Γεώργιο Δάφα, ο οποίος υπήρξε μαθητής του Θεόδ. Γεωργιάδη και από τον οποίο διδάχτηκε τα πρώτα θεωρητικά μαθήματα Βυζ. μουσικής. Ακολούθως φοίτησε στο Μακεδονικό Ωδείο και έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. Μουσικής. Το 1991 χειροτονήθηκε στο Οικουμενικό Πατριαρχείο Κω/πόλεως «Αναγνώστης». Χρημάτισε βοηθός και συνεργάτης του Αρχонта Πρωτοψάλτη της Ι. Αρχ/πής Κων/πόλεως Λυκ. Πετρίδη. Έψαλε ως Πρωτοψάλτης σε διάφορους Ι. Ναούς της Θεσ/κης και σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση πολλή, ως Πρωτοψάλτης, το Ιερό αναλόγιο στον Ι. Ναό Αναλήψεως του Κυρίου στην Ι. Μητρόπολη Νεαπόλεως. Έχει συνεργαστεί μέχρι σήμερα πολλές φορές με το Σωματείο Ιεροψαλτών Θεσ/κης και έχει συμμετάσχει ως μέλος Βυζ. Χορωδίας του σε όλες σχεδόν τις συναυλίες Βυζ. μουσικής που έχει δώσει η χορωδία, καθώς και σε πολλές άλλες εκδηλώσεις του Σωματίου. Συμμετέχει επίσης ενεργά και σε όλες τις μουσικές δραστηριότητες της χορωδίας του Πρωτοψάλτη Λυκ. Πετρίδη, καθώς και της χορωδίας του Σωματίου «Ιωάννης ο Δαμασκηνός». Συνεπής λειτουργός του Ι. αναλόγιου, ο Γ. Κούλης, ψάλλει με πίστη και σεβασμό προς την παράδοση και υπηρετεί τη λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας με υποδειγματική ευσυνειδησία και προθυμία πολλή συμμετέχοντας σε κάθε προσπάθεια για τη διάδοση και προβολή της.

Κουμπέτσος Παναγιώτης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Αίγιο το 1960 και από νεαρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κίση του στη μουσική. Πήρε τα πρώτα μαθήματα της ψαλτικής τέχνης πάνω στο ιερό αναλόγιο στη γενέτειρά του στον Ιερό Ναό των Εισοδίων, με τη συμπαράσταση και βοήθεια του Ιερέα του Ναού Ανδρέα Λονκόπουλου. Παρακολούθησε μαθήματα Βυζ. μουσικής στα επιμορφωτικά σεμινάρια ΝΕΛΕ από τον Πρωτοψάλτη Φωτ. Θεοδωρακόπουλο, καθώς και στον Ι. Ναό των Εισοδίων από τον Λαμπαδάριο

του Ναού Νικ. Λουκόπουλο. Ερχόμενος στην Αθήνα για σπουδές στο Πολυτεχνείο (είναι Μηχανικός μεταλλουργός στην ΕΛΒΑΛ ΑΕ), μαθήτευσε για λίγο χρόνο κοντά στους Λυκ. Αγγελόπουλο και Σίμωνα Καρά. Τέλος πολλά διδάχτηκε στην τέχνη της ψαλτικής και γενικά της Ελληνικής μουσικής από τους Πατέρες της Ι.Μ. Παρακλήτου Αττικής κοντά στους οποίους μαθήτευσε επί δύο χρόνια.

Η ψαλτική του σταδιοδρομία αρχίζει από τα φοιτητικά του χρόνια όπου ψάλλει στο Παρεκκλήσιο του Νοσοκομείου Παίδων «Αγλ. Κυριακού». Συγχρόνως είναι μέλος της Χορωδίας και συμμετέχει σε πολλές εκδηλώσεις. Μετά την αποφοίτησή του από το Πολυτεχνείο επιστρέφει στη γενέτειρά του, όπου επί διετία περίπου διετέλεσε δομέστικος του Λαμπταδάρου του Ι.Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου, Νικ. Λουκόπουλου (1988-89). Το 1990 διορίζεται Λαμπταδάριος στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό της Φανερωμένης Αιγίου, όπου ψάλλει επί δύο χρόνια περίπου για να επανέλθει το 1992 στην Αθήνα για επαγγελματικούς λόγους. Από το 1992 υπηρέτησε με υποδειγματική ευσυνειδησία, συνέπεια, πίστη και σεβασμό προς την παράδοση το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, στον Ιερό Ναό Αγίας Άννης Κηφισιάς μέχρι τα μέσα του 1996, οπότε αποχώρησε από την ενεργό δράση λόγω φόρτου εργασίας στον επαγγελματικό τομέα. Διαλεχτός και σπουδαίος άνθρωπος, μαθητής του γράφοντος στη Μ. Εκπ/ση, με αμέτρητο χαρακτήρα και ήθος, ευγενής, σεμνός και καλόκαρδος. Ο Παν. Κουμπέτσος είναι και άξιος και καλλίφωνος ψαλμωδός αλλά και καλός μουσικός. Είναι δόκιμος χειριστής του μουσικού οργάνου «Ταμπουρά», ενώ ασχολείται θεωρητικά με τη μελέτη των «διαστημάτων» στις κλίμακες της Β. Μουσικής. Κάνει, επίσης, καταγραφές σε Βυζαντινή παρασημαντική παραδοσιακών δημοτικών μας τραγουδιών. Την περίοδο 1989-90 υπήρξε και μέλος της Χορωδίας δημοτικών τραγουδιών του Συλλόγου Φίλων Βυζ. Μουσικής Αιγιαλείας υπό τη διεύθυνση του γράφοντος, στην οποία διακρίθηκε και ως μονωδός. Σήμερα ζει στην Αθήνα, όπου παράλληλα με τις επαγγελματικές του ενασχολήσεις, συνεχίζει με ζήλο πολύ και τις μουσικολογικές του μελέτες.

Κουμπούρας Χρήστος. Ονομαστός καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και δόκιμος μελοποιός. Αναφέρεται ως πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Αθανασίου Αμφιλοχίας την περίοδο περί το 1925. Μαθήματά του συμπεριέλαβε ο Βασ. Παπαρουνής στο βιβλίο του: «Η θεία και Ιερά Λειτουργία», που εξέδωσε το 1939. Κοντά του μαθήτευσαν πολλοί μετέπειτα ονομαστοί πρωτοψάλτες (Κων. Πανάγος, ο επιλεγόμενος κόπανος κ.ά.).

Κουριάμπαλης Αθανάσιος. Καλλίφωνος πρωτοψάλτης στη Νότια ακτή του Μόντρεαλ του Καναδά. Γεννήθηκε το 1961 στο Μόντρεαλ του Καναδά και σε μικρή ηλικία μετανάστευσε στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκε στην Τρίπολη Αρκαδίας. Εκεί διδάχτηκε και τη Βυζαντινή μουσική κοντά στον διακεκριμένο Καθηγητή και Πρωτοψάλτη τότε του Ι.Ν. Αγίου Βασιλείου, Κων. Τασόπουλο. Έψαλε για ορισμένο χρόνο στον Ι.Ν. Παμμεγίστων Ταξιαρχών,

καθώς και με τον δάσκαλό του στον Ι.Ν. Αγίου Βασιλείου στην Τρίπολη, για να μεταβεί αργότερα στην Αθήνα, όπου φοίτησε επί τρία χρόνια στο Ωδείο Πειραιώς πλουτίζοντας τις γνώσεις του στη Βυζ. μουσική. Ακολούθως επέστρεψε στο Μόντρεαλ του Καναδά. Εκεί έψαλε στον Ι.Ν. Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, ολοκληρώνοντας συγχρόνως τις γνώσεις του στη Βυζ. μουσική κοντά στον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Κων. Λαγούρο από τον οποίο διδάχτηκε επίσης πολλά, όσον αφορά τον τρόπο ερμηνείας και απόδοσης των Βυζ. μαθημάτων. Σήμερα, ο Αθ. Κουριάμπαλης, υπηρετεί με αφοσίωση, ευλάβεια πολλή και υποδειγματική συνέπεια το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, στον Ι.Ν. Αγίου Ιωάννου στη Νότια ακτή του Μόντρεαλ του Καναδά.

Κουταβάς Γερασιμάκης. Μουσικός και συνθέτης Εκκλησιαστικών μαθημάτων διαπρέψας στην Κεφαλλονιά. Γεννήθηκε το 1900 και πέθανε το 1967.

Κουτούμπας Κων/νος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1894 και μαθήτευσε κοντά στους Ευθ. Κόκκινο, Νικ. Κομινάρη και Νικ. Χρυσοχοϊδή. Έψαλε επί 50 συνεχή χρόνια στο Πήλιο και στο Βόλο και αναδείχτηκε σπουδαίος μουσικοδιδάσκαλος και δόκιμος μελοποιός. Το έργο του παραμένει ανέκδοτο. Πέθανε το 1983.



10-1-1994. Ο Πανελλήνιος
Σύνδεσμος Ιεροψαλτών
τιμά τον Καθηγητή και Πρωτοψάλτη
του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αθηνών
Σπύρο Περιστέρη.
Ο Πρόεδρος του Συνδέσμου
Χρήστος Χατζηνικολάου
επιδίδει στον τιμώμενο
Δίπλωμα και Χρυσόαργυρη
εικόνα του Ευαγγελισμού
της Θεοτόκου.

Κουτσούδης Θεόδωρος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Λατόμι Χίου το 1937 και μαθήτευσε κοντά στον **Αντ. Πιπίδη**, πρωτοψάλτη της Παναγίας Λατομιτίσσης Χίου. Αργότερα μαθήτευσε ως στρατιώτης και κοντά στους Αθαν. Καραμάνη και Χαρ. Ταλιαδώρο. Έψαλε από μαθητής Γυμνασίου σε πολλούς Ιερούς Ναούς και σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση πολλή, ως Πρωτοψάλτης, το Ι. αναλόγιο του Ι. Ναού της Παναγίας Λατομιτίσσης.

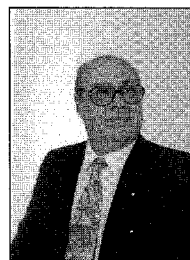
Κουφογιαννάκης Νεκτάριος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και δάσκαλος Βυζ. μουσικής. Γεννήθηκε στα Χανιά Κρήτης το 1977 και από μικρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Σπούδασε την τέχνη της Βυζ. Μουσικής στο Ωδείο «Γιάννη Μπουχαλάκη» στα Χανιά, όπου διδάχθηκε σε βάθος τόσο τη θεωρία όσο και την ερμηνεία και απόδοση των Βυζαντινών μαθημάτων από τον διακεκριμένο και καταξιωμένο Πρωτοψάλτη και Καθηγητή μουσικής Ιωάννη Καστρινάκη. Από το Ωδείο έλαβε «Πτυχίο» Ιεροψάλτη και «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής. Διετέλεσε Πρωτοψάλτης σε διάφορους Ναούς της πόλης του Κισάμου Χανίων από το 1987 έως το 1991. Από το 1991 μέχρι και σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή και μυσταγωγική ψαλμωδία του, ως Πρωτοψάλτης, το ιερό αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου Κισάμου. Διδάσκει Βυζ. Μουσική στη Σχολή Βυζ. μουσικής Κισάμου. «Ο Άγιος κυρ-Ιωάννης ο εν Κισάμω». Ασχολείται επίσης και με τη μελοποιία. Έχει μελοποιήσει πολλά μαθήματα, όπως Λειτουργικά, Τρισάγιο ύμνο, Δοξαστικά κ.ά., τα οποία είναι ανέκδοτα σε χειρόγραφα και ψάλλει ο ίδιος και φίλοι ιεροψάλτες. Νέος, σεμνός και ταλαντούχος ψάλτης, ο Ν. Κουφογιαννάκης, συνεπής στην πιστή και γνήσια ερμηνεία των Βυζαντινών μαθημάτων, όπως ακριβώς τη διδάχθηκε από τον άξιο δάσκαλό του, υπηρετεί με πίστη και σεβασμό προς την παράδοση την ιερή ψαλτική μας τέχνη, υποσχόμενος πολλά για το μέλλον.

Κουφοδήμος Αθανάσιος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής Βυζ. μουσικής. Γεννήθηκε στον Τύρναβο Λάρισας το 1938 και φοίτησε στο Ωδείο Γιαννιτών, απ' όπου έλαβε πτυχίο Βυζ. μουσικής (1987), ενώ την ψαλτική τέχνη την υπηρετεί από ηλικίας 20 ετών. Έψαλε στον Τύρναβο και στη Λάρισα σε διάφορους Ιερούς Ναούς και σήμερα κοσμεί με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του το Ι. Αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου Λάρισας. Έχει στο ενεργητικό του έντονη δραστηριότητα για την προβολή και διάδοση της Βυζ. μουσικής. Έχει διατελέσει Γ. Γραμματέας και Αντ/δρος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Λάρισας «Κοσμάς ο Μελωδός» και Καθηγητής Βυζ. Μουσικής στη Σχολή Βυζ. μουσικής Ι. Μητροπόλεως Λάρισας «Ο Άγιος Αχιλλεύς», όπου διδάσκει μέχρι σήμερα.

Κοχλιαρίδης Θεόδωρος. Ιερομόναχος και μουσικός. Γεννήθηκε το 1887 στην Καππαδοκία. Μετά το 1927 εγκαταστάθηκε στη Χώρα Τριφυλίας, όπου έζησε και δίδαξε Βυζ. μουσική επί μία δεκαετία. Στη συνέχεια ήλθε στην Αθήνα και υπηρετήσε στον Ι. Ναό Αγίου Ιωάννη του Ταύρου μέχρι το 1967, έτος του θανάτου του.

Κυριαζής Κυριαζής (Σ). Από το έτος 1995 ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίας Αναστασίας Περισού (Βλ. Β' τόμο, σελ. 192).

Κυριακάκος Γεώργιος (Σ). Διακεκριμένος λόγιος, ένθερμος λάτρης, θιασώτης και μύστης της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής μουσικής, πρώην



Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1931 και από πολύ μικρή ηλικία μυήθηκε στην τέχνη της ιερής ψαλμωδίας. Άρχισε να ψάλλει σε ηλικία 10 ετών στο ιερό αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίου Κων/νου Πειραιά. Δάσκαλοί του στην ψαλτική τέχνη οι ονομαστοί πρωτοψάλτες Ελοσίτης Γεώργιος και Κοκκινάκης Αριστείδης, καθώς και ο περίφημος μουσικοδιδάσκαλος και πρωτοψάλτης Ιωάννης Παναγιωτόπουλος (Κούρος). Μαθήτευσε επίσης και κοντά στον μεγάλο Πρωτοψάλτη Νικ. Βλαχόπουλο. Διετέλεσε Πρωτοψάλτης στον Ιερό Ναό Προφήτου Ηλίου Καστέλλας όπου επί μία δεκαπενταετία (1950-65) υπηρέτησε με υποδειγματική ευσυνειδησία και συνέπεια αλλά και πίστη και σεβασμό στη λειτουργική παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας, το ιερό αναλόγιο. Ένθερμος ζηλωτής και λάτρης της Ελληνικής μουσικής παράδοσης, επί δεκαετίες τώρα αρθρογραφεί, επιμελείται Τηλεοπτικών και Ραδιοφωνικών εκπομπών και γενικά προσφέρει σπουδαίο και πολύ σημαντικό έργο για την προβολή και γενική καταξίωση της Βυζαντινής μουσικής στις ψυχές όλων των χριστιανών. Σπούδασε Θεολογία και έφθασε στην Εκπ/ση στο Βαθμό του Λυκειάρχη. Διετέλεσε επίσης και Νομάρχης. Είναι Διευθύνων Σύμβουλος (ιδρυτής) της «ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΣΠΟΥΔΗΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ & ΜΕΛΕΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ». Πρόεδρος του ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ. Με την ευκαιρία αυτή έχει οργανώσει τρία συνέδρια (Πεντέλη - Πειραιά - Χίο) σχετικά με την ανάπτυξη της Εκκλησιαστικής μουσικής και την διάδοσή της. Είναι υπεύθυνος των θρησκευτικών και πολιτιστικών προγραμμάτων της τηλεόρασης TELECITY. Μέχρι σήμερα έχει στο ενεργητικό του πάνω από 35 ωριαία τηλεοπτικά προγράμματα στο T/C με τις εκπομπές: «Χριστιανική Υμνολογία», «Χριστιανικά Μηνύματα», «Η Εκκλησία σήμερα» κ.λπ., όπου έχει παρουσιάσει δεκάδες Βυζαντινές Χορωδίες και έχει αναπτύξει πολλά θέματα γύρω από την ψαλτική μας τέχνη. Σε συνεργασία με τον πρωτοψάλτη και χοράρχη Ηλία Ρεδιάδη -Τούμπα είχε την επιμέλεια της έκδοσης τεσσάρων (4) κασετών με Βυζ. Εκκλησιαστικούς ύμνους με τη χορωδία της Εταιρείας. Για μια διετία (1979-81) βρέθηκε στην Αμερική όπου δίδαξε τη Βυζ. μουσική και οργάνωσε Βυζαντινές χορωδίες σε Σχολεία της Ομογένειας. Έντονη πνευματική προσωπικότητα και σημαντική φυσιογνωμία, ο Γ. Κυριακάκος, δραστήριος και δημιουργικός, εργάζεται χωρίς να φέιδεται κόπου και χρόνου, με αμείωτο ζήλο και πάθος για την προβολή και διάδοση της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής μας μουσικής. (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 193).

Κυριακόπουλος Δημήτριος (Σ). Διακεκριμένος Καθηγητής μουσικής, Συγγραφέας μουσικών βιβλίων και εμβριθής μουσικός. Ανήκει στη νεότερη γενιά των Ελλήνων μουσικών, οι οποίοι με ένθερμο ζήλο και ανεξάντλητο μόχθο, ακατάπαυστα εργάζονται και «αναλώνουν εαυτούς», για να κρατήσουν άσβεστη τη φλόγα των μουσικών μας παραδόσεων και να την μεταλα-



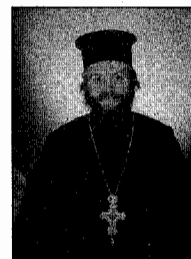
μπαδεύσουν στις νεότερες γενιές. Ζηλωτής και μύστης της Ελληνικής μουσικής μας παράδοσης (Βυζαντινής Εκκλησιαστικής και Δημοτικής), προσφέρει πολύτιμο έργο, τόσο από την πλευρά της Επ/σης των νέων ανθρώπων στα Σχολεία όπου ως Καθηγητής, υπηρετεί, όσο και με το σπουδαίο μουσικό συγγραφικό του έργο. Τελευταία του έργα, στη δημοτική μουσική μας παράδοση, είναι τα: «32 Αρχαδικά μοιρολόγια» (δέσημη πρώτη), τα οποία

δημοσιεύτηκαν στον ΚΑ' τόμο των Πελοποννησιακών (έκδοση της «Εταιρείας Πελοποννησιακών Σπουδών», ενώ η δεύτερη δέση συμπεριλαμβάνεται στον ΚΒ' τόμο. Παράλληλα δεν παύει να εμπλουτίζει τις μουσικές του γνώσεις και να καλλιεργεί τη μουσική του Παιδεία. Τον Ιανουάριο του 1995 έλαβε «Δίπλωμα» Σύνθεσης από το Ωδείο Ρωμανός ο Μελωδός, ενώ ανέλαβε και την Καλλιτεχνική διεύθυνση του Δημοτικού Ωδείου Σεργίων Κοζάνης. Σπουδαίος άνθρωπος, με ήθος και αρετή, αλλά και εξαιρετος μουσικός, ο Δ. Κυριακόπουλος, ακαταπόνητος και άκρως δημιουργικός υπόσχεται πολλά ακόμη να προσφέρει στην Ελληνική μας μουσική. (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 194).

Κυριακόπουλος Δημήτριος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού Αγίου Ελευθερίου Νέας Υόρκης των Η.Π.Α.** Υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια και ευσυνειδησία το ιερό αναλόγιο και είναι βασικό στέλεχος της Βυζ. Χορωδίας του διακεκριμένου Χοράρχη Δημ. Φουστέρη. Έχει στο ενεργητικό του σημαντική προσφορά στην προβολή και διάδοση της Βυζ. μουσικής στην ομογένεια της Αμερικής με τη συμμετοχή του σε συναυλίες και πολλές άλλες εκδηλώσεις.

Κυριακόπουλος Νικόλαος (Σ). Διακεκριμένος Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης στον Πύργο του Ν. Ηλείας. Έχει στο ενεργητικό του πλούσια και σημαντική δραστηριότητα στην περιοχή του ως Πρωτοψάλτης, Χοράρχης, Μουσικοδιδάσκαλος και Μελοποιός. Πρόεδρος του Συλλόγου Ιεροψαλτών του Νομού Ηλείας από το 1983 έχει προσφέρει μέχρι σήμερα και εξακολουθεί να προσφέρει με ένθερμο ζήλο, πίστη και αγάπη στη λειτουργική μουσική μας παράδοση, έργο πολύτιμο και σπουδαίο για την ψαλτική μας τέχνη. Εξαιρετος άνθρωπος με ήθος και αρετή και εξαιρετος ψαλμωδός σήμερα ζει στη γενέτειρά του, τον Πύργο Ηλείας, απολαμβάνοντας την εκτίμηση και την αγάπη των πολλών φίλων του και μαθητών του. (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 194).

Κυριακόπουλος Χρήστος - Ιερέας (Σ). Διακεκριμένος Καλλίφωνος Πρωτοπρεσβύτερος, τ. Πρωτοψάλτης, Καθηγητής Βυζ. Μουσικής από τις



σημαντικότερες μουσικές φυσιογνωμίες της εποχής μας στο χώρο της Ελληνικής μουσικής. Πτυχιούχος και Διπλωματούχος της Βυζ. Μουσικής, Καθηγητής Θεολογίας και άριστος Μουσικός έχει στο ενεργητικό του τα τελευταία χρόνια πλούσιο σε ποιότητα και όγκο μουσικό έργο, πολύτιμη προσφορά στην Ελληνική μας μουσική. Συνεχίζοντας αθόρυβα και συστηματικά την παράδοση των μεγάλων λειτουργών της Εκκλησίας μας, κληρικών και λαϊκών, οι οποίοι με ζήλο και αυταπάρνηση δίδαξαν, κατέγραψαν και διέσωσαν μαζί με την ψαλτική μας τέχνη και τους θησαυρούς της δημοτικής μας μουσικής, ασχολήθηκε εντατικά, τα τρία τελευταία χρόνια και με τη μουσική λαογραφία της Πελοποννήσου. Έτσι εκτός από την πλούσια ψαλτική του παραγωγή με τέσσερες (4) κασέτες Βυζ. Εκκλησιαστικών ύμνων που ηχογράφησε με πολυμελή Βυζ. χορωδία, κυκλοφόρησε και δύο ψηφιακούς δίσκους (CD) και κασέτες με ηρωικά τραγούδια του 1821 και με τραγούδια του Γάμου που κατέγραψε σε περιοδεία του σε διάφορα χωριά της Πελοποννήσου. Ήδη ετοιμάζει να κυκλοφορήσει και άλλους δύο δίσκους. Έχει ιδρύσει επίσης και Σχολείο Ψαλτικής και Δημοτικής Μουσικής στη Ζωοδόχο Πηγή Μελισσίων, όπου φοιτούν σήμερα 20 μαθητές, ενώ παραδίδει και μαθήματα «ψαλτηρίου» (κανονάκι). Το έργο του π. Χρήστου Κυριακόπουλου είναι πράγματι πολύ σημαντικό και πολύτιμο για τη Μουσική παράδοση του τόπου μας. Ο π. Χρήστος είναι άξιος συνεχιστής της ιστορικής πραγματικότητας που θέλει την Εκκλησία και τους λειτουργούς της πρωτοπόρους όχι μόνο στη διάσωση της Εκκλησιαστικής μας μουσικής παράδοσης, αλλά και της Εθνικής μας συνείδησης. (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 195).

Κυριάκου Πέτρος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης στο **Sydney της Αυστραλίας.**

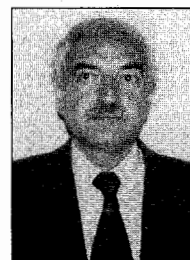


Γεννήθηκε στην Έδεσσα το 1948 και από μικρή ηλικία οι γονείς του, διαβλέποντας την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική τέχνη, του έδωσαν την ευκαιρία να μεταβεί στη Θεσ/κη και να διδαχθεί την τέχνη της Βυζαντινής μουσικής κοντά σε μεγάλους Πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους. Έτσι μαθήτευσε κατά πρώτον κοντά στον αείμνηστο Άρχοντα Πρωτοψάλτη Χρυσ. Θεοδοσόπουλο και στον καλλίφωνο πρωτοψάλτη Ευάγγ. Ευαγγελίδη. Διδάχτηκε επίσης Βυζαντινή μουσική και στη Σχολή της Ένωσης Κωνσταντινουπολιτών Θεσ/κης όπου φοίτησε για αρκετό καιρό. Υπήρξε επίσης και μέλος του Συλλόγου Ιεροψαλτών «Ιωάννης ο Δαμασκηνός». Στο Sydney όπου εγκαταστάθηκε, φοίτησε στο Πανεπιστήμιο Ηλεκτρολόγος-Μηχανολόγος, ενώ παράλληλα ενεφάνησε σπουδαία και πολύ σημαντική δραστηριότητα με σκοπό τη συνέχιση και καλλιέργεια της Βυζ. Μουσικής στην Αυστραλία. Έχει ψάλει σε διάφορους Ι. Ναούς και σήμερα υπηρετεί με συνέπεια, πίστη και αφοσίωση στη λειτουργική μας

παράδοση, το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, του Ι. Ναού Αγ. Ραφαήλ, Αγ. Νικολάου και Αγ. Ειρήνης του Sydney. Έχει δημιουργήσει μια θαυμάσια Χορωδία από ιεροψάλτες του Sydney με συμμετοχή επίσης νέων που έχουν γεννηθεί στην Αυστραλία, με την επωνυμία: «**SYDNEY BYZANTINE CHANTERS**». Με τη χορωδία έχει δώσει πάρα πολλές Συναυλίες σε πολλά μέρη της Αυστραλίας όπου προσκαλούνται από Έλληνες και ξένους. Τον Ιούλιο του 1966 έδωσε μεγάλη Συναυλία στη Μελβούρνη σε εκδήλωση που είχε οργανωθεί από ξένους. Έχει επίσης στο ενεργητικό του και πολλές ζωντανές ηχογραφήσεις με τη χορωδία από το Ρ/Σ του ABC στον Καθεδρικό Ναό του St' Mary's του Sydney, καθώς και άλλες ηχογραφήσεις. Έχει συνθέσει δέκα περίπου Βυζαντινούς ύμνους και ορισμένα χριστιανικά τραγούδια. Έχει επίσης ηχογραφήσει και κυκλοφορήσει δέκα ταινίες όπου ψάλλει Βυζ. Εκκλ. ύμνους με τη συνοδεία ισοκρατήματος. Δραστήριος και άκρως ενεργητικός και εργατικός, ο Π. Κυριάκου, εργάζεται ακούραστα και αποδοτικά στο Sydney της Αυστραλίας και προσφέρει πολύτιμο έργο για την καλλιέργεια, προβολή και διάδοση της λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Κύρκος Βασίλειος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1944 στο χωριό Αυλή της Καβάλας, της επαρχίας Παγγαίου και από μικρή ηλικία, λόγω της καλλιφωνίας του, στράφηκε προς τη βυζαντινή μουσική τέχνη. Μετά τα πρώτα ακούσματα της ψαλτικής που είχε από τους ιεροψάλτες της περιοχής του, απευθύνθηκε και διδάχτηκε συστηματικά την τέχνη της ιερής ψαλμωδίας από έναν εξαιρετο δάσκαλο τον Ελευθ. Δημητριάδη, ο οποίος καταγόταν από την Κωνσταντινούπολη. Η ψαλτική του σταδιοδρομία αρχίζει από ηλικίας 20 ετών, ως Λαμπαδάριος, στον Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου Καβάλας (1964-68). Εν συνεχεία έψαλε την περίοδο 1969-71 στον Ι. Ναό Αγ. Ελευθερίου Ελευθερουπόλεως, επίσης ως Λαμπαδάριος, την περίοδο 1972-75 στον Ι. Ναό Αγία Σοφίας Πειραιώς ως Πρωτοψάλτης, και από το 1985 μέχρι σήμερα υπηρετεί ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Σώζοντος Λ. Συγγρού, όπου με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του και το σεμνοπρεπές και Εκκλησιαστικό ψαλτικό του ύφος ερμηνεύει με σεβασμό και υποδειγματική συνέπεια προς την παράδοση, τα Βυζαντινά ψαλμωδήματα της λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Εξαιρετος άνθρωπος, προικισμένος με μεγάλα ψυχικά χαρίσματα, ειλικρινής και ευγενής, ταπεινός και πρόθυμος για κάθε βοήθεια που θα του ζητηθεί από κάθε συνάδελφο, είναι αγαπητός απ' όλους. Διαθέτει εξαιρετη βυζαντινή φωνή και ψαλτικό ύφος που δείχνει ότι έχει διδαχθεί την ψαλτική τέχνη από δάσκαλο με παράδοση και μουσική δύναμη. Εξαιρετος τραγουδιστής, αποδίδει κατά μοναδικό τρόπο τα ονομαστά τραγούδια του Παγγαίου, πράγμα που μαρτυρεί την ολοκληρωμένη προσωπικότητά του γύρω από την Ελληνική μουσική πραγματικότητα.

Κύρου Δημήτριος (Σ). Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Εκπαιδευτικός (Φιλολόγος - Θεολόγος) στην Αρναία Χαλκιδικής, με



αξιόλογη παρουσία και δραστηριότητα στον Ιεροψαλτικό χώρο. Μέλος του Δ.Σ. του Συνδέσμου Ιεροψαλτών Ι.Μ. Ιερισσού, έχει χρηματίσει κατά καιρούς Αντ/δρος και Γεν. Γραμματέας, αξίωμα που κατέχει και σήμερα, και από τη θέση αυτή έχει στο ενεργητικό του σπουδαία προσφορά για την προβολή και καλλιέργεια της Ιερής ψαλτικής μας τέχνης. Υπήρξε μέλος του Δ.Σ. της ΟΜ.ΣΙ.Ε. στη διετία 1992-94, ενώ από το 1985 εκλέγεται συνεχώς αντιπρόσωπος στην Ομοσπονδία, του Συνδέσμου Ιεροψαλτών Ι.Μ. Ιερισσού. Πρόθυμος, φιλότιμος και εξαιρετος συνεργάτης, πρόσφερε και προσφέρει τη βοήθειά του, την πείρα του και τις γνώσεις του σε πολλές Βυζ. χορωδίες και έχει λάβει μέρος σε πολλές εκδηλώσεις. Υπήρξε μέλος για πολλά χρόνια της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού της ΟΜ.ΣΙ.Ε., «Ιεροψαλτικός Κόσμος». (Βιογ. Βλ. Β' τόμο, σελ. 196).

Κωνστανταράκης Αντώνιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στα Χανιά Κρήτης το 1931 και υπήρξε μαθητής του διακεκριμένου μουσικοδιδασκάλου Ιωάννη Μανιουδάκη. Ταλαντούχος και εξαιρετικά καλλίφωνος ψαλμωδός, καλλιέργησε σε μεγάλο βαθμό τη μουσική του παιδεία και αναδείχτηκε σπουδαίος λειτουργός του Ιερού αναλογίου. Διακρίνεται για την υποδειγματική του συνέπεια στην ερμηνεία και απόδοση των Βυζαντινών μαθημάτων και την αυστηρή τήρηση του ρυθμού και της χρονικής αγωγής κατά την εκτέλεση των βυζαντινών μελών. Έχει ψάλλει σε διάφορους Ι. Ναούς και από το 1954 στον Ι. Ναό Αγίου Παντελεήμονος Χανίων. Σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει, με την εξαιρετη καλλιφωνία του και την υποδειγματική συνέπειά του, ως Πρωτοψάλτης, το Ιερό αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίου Λουκά Χανίων. Δραστήριος και πρόθυμος συνεργάτης συμμετέχει και προσφέρει τη βοήθειά του σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την καλλιέργεια, προβολή και διάδοση της Βυζαντινής μουσικής.

Κωνσταντινίδης Αριστοτέλης. Διδάκτωρ Θεολογίας, ένθερμος μύστης και θιασώτης της Βυζ. μουσικής. Διετέλεσε Πρόεδρος του Συλλόγου Φίλων Βυζ. μουσικής Αθηνών από 16-5-1967 μέχρι το 1970 και επί προεδρίας του εξεδόθη η «Επετηρίς» του συλλόγου με πλούσια σημαντική ύλη για τη Βυζ. μουσική. Γεν. Γραμματέας ήταν τότε ο Παν. Αντωνέλλης.

Κωνσταντίνος Φωκαέας (Σ). Ονομαστός καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος. Γιος του περίφημου Θεοδώρου Παπαταράσχου Φωκαέως. Έψαλε στη Φώκα στην Κων/πολη και δίδαξε στη Σχολή της Χάλκης και στη Σχολή του Μουσικού Συλλόγου «Ορφεύς». Πέθανε στην Περαία της Σμύρνης το 1902. (Βλ. Α' τόμο, σελ. 78).

Κωστούλης Κων/νος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής Βυζαντινής Μουσικής. Γεννήθηκε το 1940 στο χωριό Χάλκη της Λάρισας και

μυήθηκε στην ιερή ψαλτική τέχνη από πολύ μικρή ηλικία κοντά στον πρωτοψάλτη Λάρισας την εποχή εκείνη Βλάση Μαστρογιάννη.

Εψάλε σε διάφορους Ι. Ναούς της Λάρισας και του Τυρνάβου και επί 20 συνεχή χρόνια ως πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίας Τριάδος στη Λάρισα, μέχρι το έτος 1981, οπότε αποχώρησε της ενεργού ψαλτικής λόγω μερικής αφωνίας προσβληθείς από καρκίνο των φωνητικών χορδών. Διετέλεσε πρόεδρος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Λάρισας επί πολλά χρόνια και δίδαξε Βυζ. Μουσική στη Σχολή της Ιεράς Μητροπόλεως Λάρισας, της οποίας υπήρξε ιδρυτής. Υπήρξε επίσης ιδρυτής του Συλλόγου Φίλων Βυζαντινής και Δημοτικής Μουσικής «Ο ΑΓΙΟΣ ΑΧΙΛΕΙΟΣ» και χοράρχης της χορωδίας του Συλλόγου. Εξαιρετος άνθρωπος και υποδειγματικός λειτουργός του Ι. αναλογίου ο Κων/νος Κωστούλης, πέθανε στις 16 Φεβρουαρίου 1995 σε ηλικία μόλις 54 ετών. Διετέλεσε και μέλος του Δ.Σ. της ΟΜ.Σ.Ι.Ε. κατά την περίοδο 1982-84. (Βλ. φωτο - Β' τόμος, σελ. 244).

Κώτης Γαβριήλ. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής Βυζαντινής μουσικής και Χοράρχης. Γεννήθηκε στη Ρόδο το 1937 και από πολύ μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της χριστιανοσύνης και στράφηκε προς την Εκκλησία και την ιερή ψαλτική τέχνη. Έτσι μετά την αποφοίτησή του από το Δημοτικό, γράφτηκε και φοίτησε στην Πατμιάδα σχολή (1950-53), όπου και πήρε τα πρώτα μαθήματα της Βυζαντινής μουσικής τέχνης, από τον Καθηγητή της Σχολής **Άγγελο Παντέλιο**. Εν συνεχεία φοίτησε στη Σχολή Βυζαντινής μουσικής της γενέτειράς του Ρόδου (Παράρτημα Εθνικού Ωδείου Αθηνών) επί διετία (1954-56), όπου είχε δασκάλους τους πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους Ιωάν. Σαρρή, Ιωάν. Καστρουνή και Νικ. Λώλο. Τέλος ολοκλήρωσε τις μουσικές του σπουδές στην Αθήνα. Φοίτησε στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών, όπου είχε δάσκαλο στη Βυζ. μουσική τον διακεκριμένο Μουσουργό, Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Διαμαντή Μαυραγάνη. Από το Ωδείο έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. Μουσικής. Αργότερα με την εγκατάστασή του στη Ρόδο, ενεργοποιήθηκε και δραστηριοποιήθηκε τόσο ως μουσικοδιδάσκαλος και πρωτοψάλτης όσο και ως οργανωτής χορωδιών και έχει μέχρι σήμερα στο ενεργητικό του αξιόλογο και σημαντικό έργο. Ανήκει επίσης στο διδακτικό προσωπικό του Ελληνικού Ωδείου Αθηνών, όπου διδάσκει από το 1989. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης, υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, του Ιερού Ναού Εισοδίων της Θεοτόκου Νεοχωρίου της πόλεως Ρόδου όπου εορτάζεται και ο πολιούχος Άγιος Κων/νος ο Υδραίος. Στο Ναό έχει οργανώσει Βυζαντινό χορό, στα μέλη του οποίου διδάσκει συστηματικά Βυζ. μουσική. Δραστήριος και ενεργητικός συμμετέχει σε όλες τις δραστηριότητες του συλλόγου Ιεροψαλτών Ρόδου, είναι μέλος της χορωδίας και μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου (Ταμίας). Σημαντικές είναι και οι χορωδιακές οργανώσεις και εμφανίσεις του σε τοπικά τηλεοπτικά κανάλια με επίκαιρους ύμνους και παραδοσιακά τραγούδια. Φιλότιμος, εργατικός και ζηλωτής των λειτουργικών μουσικών μας παραδόσεων, ο Γαβρ. Κώτης, συνεχίζει να προσφέρει και να εργάζεται αποδοτικά διαθέτοντας

και κόπο και χρόνο πολύ, για την καλλιέργεια και προβολή της Ελληνικής μας μουσικής.

*«...Η Τετράφωνος Μουσική θέλγει, διατίθην ευαρέστως, κατακνη-
λεί τα ὠτα, ενθουσιάζει... Η Βυζαντινή Μουσική, καταβαίνει εις τα
βάθη και κλονίζει την καρδίαν, συντρίβει, αγιάζει, μεταρσιού εις ὕψη,
εις α' δεν δύναται να φθάσωσιν εκείνοι, οίτινες από παιδικῆς ηλικίας
δεν ηγγάπησαν την Εκκλησίαν οὐδέ ἤλθον προς σχέσιν με τα αναλόγια
του Ψάλτου, οὐδέ ησθάνθησαν τους πρώτους φοβερούς παλμούς οὓς
εδοκίμασαν εκείνοι οίτινες εν μέσω της Εκκλησίας, ως άκακα παιδιά,
εἶπον τον πρώτον Απόστολον...».*

Μία φωνή από το Άγιον Όρος - 1906.



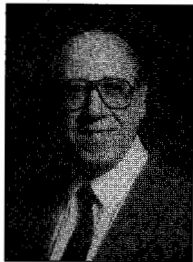
BYZANTINΗ ΧΟΡΩΔΙΑ ΑΘΗΝΩΝ.

Ιδρυτής (1962) και Χοράρχης ο «**Άρχων Μουσικοδιδάσκαλος του Οικουμενικού Θρόνου**», Μελοποιός και Συγγραφέας **Γεώργιος Τσατσαρώνης**.



Λ

Λαγούρος Κωνσταντίνος. Διακεκριμένος καλλιφώνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής και Χοράρχης στο **Μόντρεαλ του Καναδά**. Γεννήθηκε στη Νέα Φιλαδέλφεια της Αθήνας το 1930 από Μικρασιάτες γονείς και από ηλικία επτά ετών, η έφεσή του και ο ζήλος του προς την ψαλτική τέχνη, τον οδήγησαν στο ιερό αναλόγιο του Ι. Ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου της γενέτειράς του. Εν συνεχεία μαθήτευσε σε πολλούς πρωτοψάλτες - μουσικοδιδασκάλους, κυρίως Κωνσταντινουπολίτες, όπως στον Πέτρο Μανέα, στον γιο του Φίλιππο, στον Γεώργ.



Μαργαριτόπουλο, στον Γεώργ. Αργυρόπουλο και ιδιαίτερα κοντά στον **Κων/νο Παπαθωμά** απόφοιτο της Μ. του Γένους Σχολής και της Μουσικής Σχολής του Μουσικού Συλλόγου Κων/πόλεως, εκλεκτό μουσικό, από τον οποίο διδάχτηκε τις πρώτες βάσεις της θεωρίας της Β.Μ. σε ηλικία 12 ετών. Μαθήτευσε επίσης για ένα διάστημα και κοντά στον περίφημο Θεοδόσ. Γεωργιάδη, όταν έψαλε στον Ι.Ν. Αγ. Ευφημίας Ν. Χαλκηδόνος Αθηνών. Αργότερα συνεργάστηκε και με τον Μαν. Χατζημάρκο στον τότε Ρ/Σ Ενόπλων Δυνάμεων Ελλάδος. Εν συνεχεία φοίτησε στο Ωδείο Αθηνών για θεωρητική τελειοποίηση, ενώ μαθήτευσε και επί μία ολόκληρη εικοσαετία κοντά στον ονομαστό Πρωτοψάλτη και Μουσικοδιδασκαλο Αντώνιο Σύρκα. Την ίδια περίοδο διετέλεσε δομέστικος και άμεσος συνεργάτης του επί μία σχεδόν δωδεκαετία Πρωτοψάλτη του Ι.Ν. Αγίου Κων/νου Ομονοίας Γεώργ. Σύρκα. Μετά την αποφοίτησή του από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, όπου σπούδασε Φυσική, πήγε το 1958 στο Παρίσι για ανώτερες σπουδές. Εκεί έψαλε επί μία διετία στον Ι. Καθεδρικό Ναό του Αγ. Στεφάνου. Το 1964 όταν επανήλθε στην Ελλάδα ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Παναγίας

Βλαχερνών στην Αμφιάλη του Πειραιά διαδεχθείς τον αείμνηστο Μιχ. Κατζάκη. Το 1967 εγκαταστάθηκε στο Μόντρεαλ του Καναδά ως Καθηγητής του Παν/κού Κολλεγίου Edouard -Montpetit και από τότε ψάλλει ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό του Ευαγγελισμού της ιδίας πόλης. Από τότε μέχρι σήμερα στο Μόντρεαλ έχει παρουσιάσει σημαντικό και αξιόλογο έργο για την Εκκλησιαστική μας μουσική. Ίδρυσε φροντιστήριο για τη διδασκαλία της Βυζ. Μουσικής και ανέδειξε πολλούς ικανούς Βυζαντινούς εκτελεστές, οι οποίοι υπηρετούν σήμερα την ψαλτική τέχνη, είτε ως Ιεροψάλτες, είτε ως Ιερείς και Μοναχοί στον Καναδά, Αμερική και Ελλάδα. Οργανώνει συναυλίες -διαλέξεις με στόχο την καλλιέργεια και τη γνωριμία του κοινού με την αξία και τον πλούτο της Β. Μουσικής, Υμνογραφίας και Υμνολογίας. Το 1976 διηύθυνε τον, για πρώτη φορά εμφανισθέντα σε Ελληνικά Ραδιόφωνα του Μόντρεαλ, πολυμελή **«Βυζαντινό Χορό Μόντρεαλ»**. Για την οργάνωση συναυλιών και διαλέξεων συνεργάζεται, κατά θαυμαστό τρόπο, με τον, επίσης διακεκριμένο Πρωτοψάλτη στο Μόντρεαλ, Ματθαίο Ανδρέου. Έχει μελοποιήσει και διάφορα μαθήματα, στο δε Παν/κό Κολλέγιο όπου διδάσκει Φυσική, δημιούργησε ειδικό μάθημα **«Φυσική της Μουσικής»**, όπου ως εργασία των φοιτητών δίδεται και το θέμα της μελέτης των κλιμάκων της Βυζ. Μουσικής. Εκλεκτός και σπουδαίος άνθρωπος και επιστήμονας, ο Κ. Λαγούρος, είναι και σπουδαίος ψαλμωδός με ωραίο ιεροπρεπές και κατανυκτικό ψαλτικό ύφος και μελωδική φωνή. Ενθερμος ζηλωτής της ιερής μουσικής μας παράδοσης, προσφέρει θαυμαστό και πολύτιμο έργο στο Μόντρεαλ του Καναδά για την διατήρηση, διάδοση, προβολή και καλλιέργεια της λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Φωτεινό παράδειγμα προς μίμηση, χαίρει της εκτίμησης και της αγάπης όλης της Ομογένειας του Μόντρεαλ. Για την όλη δράση του και προσφορά, του αξίζει κάθε έπαινος¹.

Λάζαρης Γεώργιος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης του **Ι.Ν. Αγίας Σοφίας στο Sydney της Αυστραλίας**. Κατάγεται από την Κύπρο και υπηρετεί το ιερό αναλόγιο με συνέπεια, πίστη και αφομοίωση προς τη λειτουργική μουσική παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Λαμψακινός Δημήτριος - Ιερέας. Ονομαστός καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στη Λάμψακο της Μ. Ασίας το 1878 και μικρός μετέβη στο Άγιον Όρος όπου μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη κοντά στον μουσικοδιδάσκαλο Μεθόδιο Κούκο. Μαθήτευσε επίσης και στον Μισ. Μισαηλίδη στη Σμύρνη όπου αργότερα μετέβη. Ακολουθώντας φοίτησε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή στην Κων/πολη και το 1905 έλαβε πτυχίο Βυζ. μουσικής από τον Άρχοντα Πρωτοψάλτη Γ. Βιολάκη, ο οποίος τον ονόμασε **«Μέγα εκτελεστή της Β. Μουσικής»**. Έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς και έπειτα μετέβη

1. Στις 8-2-97 οι μαθητές του κ. Λαγούρου με πρωτοβουλία του Πρωτοψάλτη Γιαννουκάκη Ν. οργάνωσαν μεγάλη μουσικοφιλολογική εκδήλωσή προς τιμήν του στο Μόντρεαλ του Καναδά και του επέδωσαν **«Τιμητικό Δίπλωμα»**

στη Μυτιλήνη απ' όπου τον προσκάλεσε ο Επίσκοπος Χανίων Αγαθάγγελος Νικολάκης και εγκαταστάθηκε στα Χανιά. Εκεί ο Δ. Λαμπακινός ανέπτυξε μεγάλη δράση ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Καθεδρικό Ναό των Εισοδίων και Άγιο Νικόλαο Σπλάνζιας (επί 16 έτη) και ως μουσικοδιδάσκαλος όπου ίδρυσε Σχολές Βυζ. Μουσικής και δίδαξε την ψαλτική σε πολλούς μαθητές του. Αργότερα αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την ψαλτική λόγω πάθησης της φωνής του και περιορίστηκε μόνο στη διδασκαλία. Η Εκκλησία όμως αναγνωρίζουσα τις πολλαπλές υπηρεσίες του και το σπουδαίο έργο του τον χειροτόνησε Ιερέα, τον ενέταξε στο Ιερατείο της και τον τοποθέτησε εφημέριο του ιστορικού Θεορίσου, όπου και πέθανε. Κατά το εξόδιον, επικήδειο λόγο εξεφώνισεν ο διακεκριμένος και ονομαστός μουσικός Ιωάννης Μανιουδάκης.

Λανάρας Ανδρέας. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής της μουσικής.

Γεννήθηκε στο Αργίριο το 1968 και από τη νεανική του ηλικία στράφηκε προς τη μουσική και ιδιαίτερα την ψαλτική τέχνη. Άρχισε μαθήματα Βυζαντινής μουσικής στη γενέτειρά του κοντά στον αείμνηστο πρωτοψάλτη και Καθηγητή Γεράσιμο Πρεβεζιάνο. Αργότερα συνέχισε τις μουσικές του σπουδές στο Ωδείο «Ν. Σκαλκώτα» όπου είχε δάσκαλο τον διακεκριμένο μουσικολόγο, πρωτοψάλτη και χοράρχη Λυκ. Αγγελόπουλο. Από το Ωδείο έλαβε «Δίπλωμα» Βυζ. μουσικής. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του στο Ωδείο υπήρξε στενός συνεργάτης της «Ελληνικής Βυζ. χορωδίας». Επιστρέφοντας στο Αργίριο δραστηριοποιήθηκε ως Μουσικοδιδάσκαλος, Καθηγητής μουσικής και Πρωτοψάλτης. Διδάσκει Βυζαντινή μουσική στη Σχολή Βυζ. Μουσικής Αργιρίου «Δαυίδ ο Ψαλμωδός», ενώ παράλληλα υπηρετεί ως Καθηγητής μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπ/ση. Έχει ψάλει σε διάφορους Ι. Ναούς ως δομέστικος και από το 1994 μέχρι σήμερα υπηρετεί, ως Πρωτοψάλτης, με υποδειγματική ευσυνειδησία το Ιερό αναλόγιο στον Ι. Ναό Αγίου Δημητρίου στο Αργίριο. Νέος, σεμνός ψάλτης, δραστήριος και ενεργητικός, ψάλλει με σεβασμό προς τη λειτουργική μουσική μας παράδοση, με ιεροπρέπεια και κατάνυξη.

Λάουγγας Ευάγγελος (Σ). Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1926 και από μικρή ηλικία έδειξε τον ιδιαίτερο ζήλο του για την ψαλτική τέχνη. Άκουσε και βίωσε την ψαλτική κοντά σε διακεκριμένους πρωτοψάλτες των Αθηνών και κυρίως κοντά στον αείμνηστο καλλιφώνο Πρωτοψάλτη και Χοράρχη Θεοφάνη Καπαρό του οποίου υπήρξε δομέστικος επί πολλά χρόνια στον Ι.Ν. της Χρυσοσπηλαιώτισσας της οδού Αιόλου. Από τον Θεοφ. Καπαρό διδάχτηκε πολλά όσον αφορά την έκφραση και ερμηνεία των Βυζαντινών μαθημάτων. Συστηματικά όμως σπούδασε τη Βυζαντινή Μουσική στο Ωδείο Αθηνών. Ευτύχησε δε να μαθητεύσει κοντά σε μεγάλους δασκάλους όπως στον αείμνηστο Καθηγητή και μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο Ιωάννη Μαργαζιώτη και στον διαπρεπή Καθηγητή και Πρωτοψάλτη του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αθηνών, Σπύρο Περιστέρη. Υπήρξε επίσης μαθητής και του αείμνηστου δόκιμου μελοποιού και συνθέτη Εμμανουήλ Φαρέκα. Η ψαλτική του σταδιο-

δρομία αρχίζει από το 1965, στον Ι.Ν. Αγίας Μαρκέλας Βοτανικού Αθηνών όπου ψάλλει, ως Λαμπαδάριος για λίγο χρόνο και εν συνεχεία ως Πρωτοψάλτης μέχρι το 1967. Από το 1967 υπηρετεί με υποδειγματική ευσυνειδησία, ευλάβεια και αφοσίωση το Ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, στον Ιερό Ναό Αγίου Ανδρέου Κάτω Πατησίων Αθηνών. Σεμνός ψάλτης, καλλιφώνος και εκφραστικός, συνεπής στο ιερό λειτούργημά του, ψάλλει με πίστη και σεβασμό προς την παράδοση με ιεροπρέπεια και κατάνυξη. Πρόθυμος και καλός συνεργάτης συμμετέχει σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την καλλιέργεια και προβολή της Βυζαντινής μουσικής και συνεργάζεται με όλους σχεδόν τους διακεκριμένους χοράρχες της Αθήνας συμμετέχοντας ως στέλεχος των χορωδιών τους, σε συναυλίες Βυζ. μουσικής και ποικίλες άλλες εκδηλώσεις τόσο στην Αθήνα όσο και στην Περιφέρεια. (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 202).

Λεβαντής Κων/νος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στην Παιανία Αττικής το 1912 και από μικρός διετέλεσε κανονάρχη στους Πρωτοψάλτες Νικόλαο Σπύρου (Ντουνή) και Φίλιππο Παπαγιάννη- Σιδέρη, της γενέτειράς του. Μαθήτευσε στον πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Δημήτριο Τσίτσο και ολοκλήρωσε τη μουσική του παιδεία κοντά στον περίφημο Θεόδωρο Χατζηθεοδώρου τον Φωκαέα. Για ορισμένο διάστημα μαθήτευσε και κοντά στον Κ. Πρίγγο. Υπηρέτησε σε πολλούς Ι. Ναούς και επί σειρά ετών μέχρι τη συνταξιοδότησή του στον Ι. Ναό Γεννήσεως του Χριστού Παιανίας. Πέθανε στις 30 Δεκεμβρίου 1988.

Λεϊμονής Χαράλαμπος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης. Έψαλε στη δεκαετία του 1930 ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Σπυριδώνος Λευκάδας, όπου άφησε εποχή τόσο ως χοράρχης παιδικού Βυζ. χορού που είχε συγκροτήσει από μαθητές του (ήταν δημοδιδάσκαλος), όσα και ως μουσικοδιδάσκαλος. Δίδαξε τη μουσική σε πολλούς νέους ανθρώπους και ανέδειξε πολλούς ιεροψάλτες.

Λέκκας Στέφανος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής Βυζ. μουσικής. Γεννήθηκε στο Π. Φάληρο το 1947 και φοίτησε στο Εθνικό Ωδείο Αθηνών και έλαβε πτυχίο Βυζ. μουσικής, δίπλωμα Βυζ. μουσικής και δίπλωμα μονωδίας (1970-1975). Έψαλε στον Ι.Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Βούλας (1967-70) και σήμερα υπηρετεί ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίας Μαρίνας Λαγονησίου. Από το 1974 είναι Καθηγητής μουσικής στη Β/θμια Εκπ/ση και Καθηγητής Βυζ. μουσικής στο Εθνικό Ωδείο Αθηνών. Είναι ιδρυτής εργαστηρίου Εκπ/σης μουσικών οργάνων στο οποίο διδάσκει ο ίδιος. Εξέδωσε θεωρητικό Βυζ. μουσικής, ενώ διακρίνεται και ως δημοσιογράφος και ως μέλος μουσικών Συλλόγων και Σωματείων.

Λεονάρδος Αντώνιος (Σ). Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης Μεσολογγίου, ο μακροβιώτερος ίσως στην ιστορία των λειτουργών του ιερού ανα-

λογίου. Γεννήθηκε το 1898 και έψαλε επί 75 ολόκληρα χρόνια. Πέθανε το 1995 σε ηλικία 97 ετών! Έλαβε πολλές τιμητικές διακρίσεις όπως από α) την ΟΜ.Σ.Ι.Ε., β) τον Σύλλογο Ιεροψαλτών Αιτωλοακαρνανίας, γ) τον Ιερό Ναό Αγίου Σπυρίδωνος Μεσολογγίου κ.ά. (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 203).

Αίληκας Ιωάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού Αγίας Μαρκέλλας LONG ISLAND N. Υόρκης των Η.Π.Α.** Υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση την ψαλτική τέχνη της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Αιούνης Θεοφάνης. Καλλίφωνος ψαλμωδός και μουσικοδιδάσκαλος στη **Μελβούρνη Αυστραλίας.** Γεννήθηκε στο χωριό Άρνα της Σπάρτης το 1931 και μαθήτευσε κοντά στον Κων. Κατσούρα. Έψαλε στην ιδιαίτερα πατρίδα του και το 1963 μετέβη στην Αυστραλία και από τότε υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση πολλή το ιερό αναλόγιο στον Ι. Ναό του Αγίου Βασιλείου Brunswick Μελβούρνης, ενώ παράλληλα δίδαξε και διδάσκει την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του.

Λογγίνος Αχιλλέας. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στην Κύπρο το 1900 και είναι ο μεγαλύτερος από τα τρία αδέρφια (**Αχιλλέας, Παναγιώτης και Χρήστος**), που πάρα πολλά προσέφεραν στη Βυζ. Μουσική ως πρωτοψάλτες και μουσικοδιδάσκαλοι. Μαθήτευσαν και οι τρεις στον περίφημο Στυλιανό Χουρμούζιο και δίδαξαν, ως δάσκαλοι και οι τρεις τη Βυζ. μουσική σε πολλούς μαθητές τους. Ο **Παναγιώτης** και ο **Χρήστος** υπήρξαν και δόκιμοι μελοποιοί σχολικών ασμάτων. Ο Χρήστος έψαλε ως πρωτοψάλτης επί 40 χρόνια στον Ι. Ναό Αγίας Μαρίνας Κυθραίας.

Λοϊζίδης Γεώργιος. Ονομαστός Κύπριος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και ικανότατος Χοράρχης. Υπήρξε μαθητής του Μιχ. Θεοχαρίδη. Έψαλε ως Λαμπαδάριος και Πρωτοψάλτης από το 1910 επί σειρά ετών στην Αίγυπτο (1910-16) και στην Κύπρο (από το 1916 και μετά) στον Άγιο Λάζαρο Λάρνακας και Αγία Φανερωμένη ως Λαμπαδάριος του δασκάλου του.

Λύγας Δημήτριος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1932 στο χωριό Παρθένι Μαντινείας και πήρε τα πρώτα μαθήματα της τέχνης της Βυζ. μουσικής από τον τότε πρωτοσύγγελο της Ι. Μητροπόλεως Μαντινείας και Κυνουρίας, αργότερα επίσκοπο Ρωλών και σήμερα Μητροπολίτη Κοζάνης Διονύσιο Ψαρριανό, άριστο Μουσικό, Μελοποιό και Συγγραφέα, καθώς και από τον ιερομόναχο Παρθένιο Αντωνόπουλο (Ι. Μονή Αγ. Νικολάου Βαρσών Τριπόλεως). Φοίτησε και στο Εθνικό Ωδείο και έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής. Οπαδός και θιασώτης της μουσικής τεχνοτροπίας του Ι. Παναγιωτόπουλου (Κούρου) ψάλλει πολλά μαθήματά του. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης του Ι.Ν. Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Τριπόλεως.

«...Επιβάλλεται πολύμοχθος και πολυχρόνιος εργασία δια την αποκάθαρσιν των μελών των γνησίων Βυζαντινών μαθημάτων και την ορθήν εκτέλεσίν των... δια να λάμψη ενώπιον της Ελληνορθόδοξου συνειδήσεως το κάλλος, η μεγαλοπρέπεια και η καταινυκτικότητα της Μουσικής μας...».

+ Σταύρος Νικολαΐδης - π. Πρόεδρος
Συλλ. Φίλων Βυζ. Μουσικής (Β' τόμ., σελ. 238).



Περίοδος 1946-1955. Αναμνηστική φωτογραφία των μεγάλων ψαλμωδών του Πατριαρχικού Ναού στην Κων/πολη με ένθερμους φίλους επισκέπτες. Καθήμενοι από αριστερά: **Κων. Πρίγγος** (Άρχων Πρωτοψάλτης), ... Οικονόμου (εκ Θεσ/κης), **Θρασ. Στανίτσας** (Άρχων Λαμπαδάριος). Όρθιοι από αριστερά: **Νικ. Δανιηλίδης** (Α' δομέστικος), **Β. Ψαρρός** (εκ Σερρών), **Ομηρ. Χαλκίδης** (εκ Θεσ/κης), **Ανδρ. Πετρόχειλος** (Β' δομέστικος). (Από το φωτ. αρχείο του Ανδρ. Πετρόχειλου).



M

Μάθησης Αθανάσιος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στη Σαλαμίνα

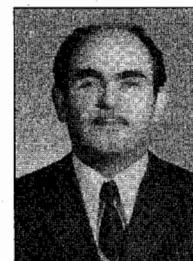


το 1933 και από μικρός γαλουχήθηκε με τα θεία νάματα της Ορθοδοξίας και της ιερής ψαλτικής τέχνης από τον ιερέα πατέρα του **Αλέξανδρο**, καλλιφώνο ψαλμωδό και ικανό μουσικό. Ο Αείμνηστος Παπα-Αλέκος, ζηλωτής και λάτρης της λειτουργικής μουσικής παράδοσης της ορθόδοξης Εκκλησίας μας, μύησε δύο γιους του στην ψαλτική τέχνη και τους οδήγησε στο ιερό αναλόγιο. Η ψαλτική σταδιοδρομία του Αθ. Μάθησης, με υπεύθυνη θέση, άρχισε το 1958

όπου έψαλε, ως Πρωτοψάλτης, στον Ι. Ναό Εισοδίων της Θεοτόκου Αμπελάκιων Σαλαμίνας, μέχρι το 1961. Ακολούθως, για επαγγελματικούς λόγους, αναχώρησε και εγκαταστάθηκε στο Λίβανο. Εκεί έψαλε την περίοδο 1962-66, ως Πρωτοψάλτης, στον Ι.Ν. Αγίας Παρασκευής της Βηρυτού. Μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα και την εγκατάστασή του στη γενέτειρά του, ανέλαβε από το 1968 Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου Σαλαμίνας και από τότε μέχρι σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο. Εξαιρετος άνθρωπος με αμέριμο χαρακτήρα και ήθος, καλόκαρδος και ευγενής, φιλότιμος και καλός συνεργάτης, ο Αθ. Μάθησης, είναι και εξαιρετος ψαλμωδός. Εξαιρετικά καλλιφώνος με ωραία ευστροφή και μελωδική φωνή, ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση με ιεροπρέπεια και κατάνυξη. Υποδειγματικά συνεπής στο ιερό λειτούργημά του, δεν παραλείπει, σε κάθε περίπτωση, να συμμετέχει σε εκδηλώσεις που σκοπό έχουν την προβολή και καλλιέργεια της Ελληνικής μας μουσικής. Εργοδηγός ηλεκτρολόγος διατηρεί, στον επαγγελματικό τομέα, συνεργείο ηλεκτρολογικών εργασιών πλοίου εργοστασίων στα Αμπελάκια

Σαλαμίνας. Είναι πρόεδρος του Βυζαντινού Μουσικού Ομίλου «Ο ΑΓΙΟΣ ΜΗΝΑΣ» Σαλαμίνας και από τη θέση αυτή εμφανίζει επαινετή δραστηριότητα στην πολιτιστική ζωή της περιοχής του.

Μαΐδανόγλου Σπυρίδων. Ονομαστός καλλιφώνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε



στο Κεφαλοχώρι Σερρών το 1929 και από την παιδική του ηλικία εκδηλώθηκε το έμφυτο μουσικό του ταλέντο και η εντυπωσιακή καλλιφωνία του. Ένεκα τούτου οι γονείς του και οι ιερείς της γενέτειράς του Παναγ. Χατζηθωμάς και Ευστ. Παπαδόπουλος τον παρακίνησαν να ασχοληθεί με την ψαλτική τέχνη και να σπουδάσει Βυζ. Μουσική. Έτσι μαθήτευσε σε ικανότατους και καταξιωμένους πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους όπως ο Απόστολος Αβραμούδης, ο

Γαβριήλ Κοντιάδης (Ιερομόναχος) και κυρίως ο **Αθαν. Μπουρλέτσικας**, ο οποίος, όπως ο ίδιος έλεγε, «ήταν η πηγή της Βυζ. Μουσικής». Τέλος μαθήτευσε και κοντά στο μεγάλο πρωτοψάλτη, μελοποιό και μουσικοδιδάσκαλο, Αθαν. Καραμάνη. Από το 1956 έψαλε σε πολλούς Ιερούς Ναούς σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας, όπως στην Παναγία της Άμπελης Σερρών, στο Μητροπολιτικό Ναό του Σιδηροκάστρου, στο Μητροπολιτικό Ναό Σιάτιστας, στο Μητροπολιτικό Ναό Γιαννιτσών, στον Άγιο Αθανάσιο Θεσ/κης, στην Παντάνασσα Πατρών (1968-72), στον Μητροπολιτικό Ναό του Αγίου Μηνά στο Ηράκλειο Κρήτης (1972-74) και τέλος στην Ευαγγελίστρια της Τήνου (1974-75). Ασθενήσας από την επάρατη ασθένεια, ήλθε στην Αθήνα όπου και πέθανε στις 25 Σεπτεμβρίου 1975. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης και εντυπωσιακά καλλιφώνος και υψίφωνος, ο Σπ. Μαΐδανόγλου, υπήρξε σεμνός και φιλότιμος ψαλμωδός. Δεν σταμάτησε μέχρι τις τελευταίες του ώρες να μελετάει και να βελτιώνει τις μουσικές του γνώσεις. «Για να γίνει κανείς καλός ψάλτης», έλεγε πάντα, «πρέπει πρώτον να μελετάει συνεχώς και αδιαλείπτως και δεύτερον να ξη τα λόγια την ώρα που ψάλλει». Άφησε πολλές ηχογραφημένες κασέτες στις οποίες ψάλλει και δικές του μελοποιήσεις. Είχε ψάλλει και σε πολλούς πανηγυρίζοντες Ι. Ναούς σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας έπειτα από πρόσκληση, όπου είχε αποκτήσει πολλούς φίλους, θαυμαστές και θιασώτες της ψαλτικής του τέχνης. Άφησε μουσική κληρονομιά ένα πλήθος μουσικών χειρογράφων με μαθήματα, άλλα μελοποιημένα από τον ίδιο ή διασκευασμένα και άλλα αντιγραμμένα από παλιά χειρόγραφα. Ένα μέρος των χειρογράφων αυτών ανέλαβε να αντιγράψει, να καλλιγραφήσει και να εκδώσει, ο γνωστός στον μουσικό και ιεροψαλτικό κόσμο, από τις εκδόσεις του, Ιερομόναχος Ιερόθεος ο Φιλοθεΐτης¹.

Μακρέσας Γεώργιος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού των Τριών Ιεραρχών BROOKLYN N. Υόρκης των Η.Π.Α.** Υπηρετεί με συνέπεια και αφοσίωση την ψαλτική τέχνη.

1. Στα τέλη του 1996 κυκλοφόρησε πράγματι τό βιβλίο: «ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ» με πολλά μαθήματα του Σπ. Μαΐδανόγλου

Μακρής Μιχαήλ. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής και Χοράρχης. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1959 αλλά κατάγεται από την Κων/πολη και είναι γόνος μουσικής οικογένειας. Ο παπούς της μητέρας του **Κων. Βαφειάδης** υπήρξε ιερέας, εμβριθής μουσικός και καλλίφωνος Πρωτοψάλτης που υπηρέτησε στις επαρχίες Δέρκων και Μετρών. Επίσης ο ονομαστός Πρωτοψάλτης Ιωάν. Βαφειάδης ήταν θεός του, γιος του Κων/νου Βαφειάδη. Ο Μ. Μακρής σπούδασε Βυζ. Μουσική στο Εθνικό Ωδείο Αθηνών απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» (1979) και «Δίπλωμα» (1981) Βυζ. Μουσικής, με βαθμό «Άριστα». Συνεργάστηκε με την Ελληνική Βυζ. Χορωδία σε συναυλίες και Φεστιβάλ στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό. Είναι Πρωτοψάλτης, Καθηγητής στο Εθνικό Ωδείο Αθηνών και Καθηγητής Μουσικής στη Β/θμια Εκπ/ση. Ιδρυτής και Δ/ντής της Ορθόδοξης Εκκλησιαστικής Βυζ. χορωδίας. Κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής του θητείας στο Πολεμικό Ναυτικό συνέστησε χορωδία με την οποία έδωσε πολλές συναυλίες και έκανε πολλές εμφανίσεις. Το 1985 ίδρυσε τη μαθητική Χορωδία του Γυμνασίου όπου υπηρετεί με την οποία έχει δώσει πολλές συναυλίες με παραδοσιακή μουσική (Αρχαία Ελληνική - Βυζαντινή - Δημοτική), αλλά και με Ελληνική λαϊκή μουσική. Διευθύνει επίσης, επί ένδεκα συνεχή έτη, τη Βυζαντινή Χορωδία του, σε συναυλίες στην Αθήνα και την επαρχία. Το 1991 συνέστησε Βυζ. χορό από μαθητές του (Μοναχούς της Ιεράς Μονής Αγίας Σκέπης, Κερατέα Αττικής, αλλά και λαϊκούς), με τον οποίο έχει ηχογραφήσει σε κασέτες ύμνους της Ι. Ακολουθίας της Αγίας Σκέπης και των Αγιορειτών Πατέρων. Έχει γράψει πολλά άρθρα σε περιοδικά έντυπα με θέμα τη Βυζαντινή μουσική.

Μακρίδης Σταύρος. Διακεκριμένος Κωνσταντινουπολίτης Πρωτοψάλτης. Υπήρξε μαθητής ου Μιχ. Χατζηθανασίου και έψαλε επί σειρά ετών στους Ι. Ναούς Αγίου Ιωάννου των Χίων στο Γαλατά και Παναγίας στο Πέραν. Τιμήθηκε με το οφφίκιο τον «**Αρχοντα Πρωτοψάλτη της Ι. Αρχ/πής Κων/πόλεως**». Σήμερα διαμένει στην Αθήνα όπου εγκαταστάθηκε από το 1964 και απέχει της ψαλτικής.

Μακρυγιάννη Πολυξένη. Καθηγήτρια Μουσικής στη Β/θμια Εκπ/ση γνωστή στο χώρο της ψαλτικής από κασέτες με Βυζ. ύμνους που εξέδωσε. Γεννήθηκε στην Πάτρα και δίδασκε τη Βυζ. μουσική από το θείο της, μοναχό σήμερα στο Άγιο Όρος με το όνομα **Φιλάρετος**, ο οποίος υπήρξε μαθητής του Δ. Μήτρου και έψαλε επί σειρά ετών ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίας Βαρβάρας Πατρών. Δίδαξε δε ο μοναχός Φιλάρετος την ψαλτική τέχνη και στους **Γεώργιο** και **Κων/νο Μακρυγιάννη**, που αναδείχτηκαν ικανοί πρωτοψάλτες Πατρών. Η Πολυξένη Μακρυγιάννη φοίτησε και στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών όπου είχε καθηγητή τον Μαν. Χατζημάρο και έλαβε πτυχίο και δίπλωμα Βυζ. μουσικής. Διακρίνεται για την καλλιέργεια της φωνής της και την εκφραστική ερμηνεία των Βυζ. μαθημάτων.

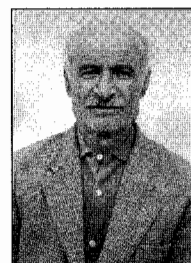
Μακρυγιάννης Γεώργιος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Ναού Παντανάσσης Πατρών. Διδάχτηκε τη Βυζ. μουσική από το θείο του, μοναχό

σήμερα στο Άγιο Όρος με το ιερατικό όνομα «**Φιλάρετος**» και στη συνέχεια σπούδασε συστηματικά στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών, απ' όπου έλαβε Πτυχίο Βυζ. μουσικής με Καθηγητή τον Μαν. Χατζημάρο.

Μακρυγιάννης Κων/νος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Διδάχτηκε τη Βυζ. μουσική από το θείο του, μοναχό σήμερα στο Άγιο Όρος με το όνομα «**Φιλάρετος**» και σήμερα ψάλλει στην Πάτρα

Μακρυγιάννης Χρήστος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι.Ν. των Παμμεγίστων Ταξιαρχών Πατρών. Διδάχτηκε τη Βυζ. μουσική από το θείο του μοναχό σήμερα στο Άγιο Όρος με το ιερατικό όνομα «**Φιλάρετος**». Ακολούθως φοίτησε στο Ελληνικό Ωδείο και έλαβε πτυχίο Βυζ. μουσικής με Καθηγητή το Μαν. Χατζημάρο.

Μαλαφής Ιωάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικός. Γεννήθηκε στη Χίο το 1902 και από πολύ μικρή ηλικία άρχισε να μαθαίνει Βυζ. μουσική κοντά στον πρωτοψάλτη Κων. Παπαδόπουλο. Όταν έγινε 13 ετών μετέβη στη Σμύρνη όπου παρέμεινε επί 7 έως 8 χρόνια περίπου. Στο διάστημα αυτό με πολύ ζήλο και αγάπη προς τη μουσική πλούτισε τις γνώσεις του και γνώρισε όλα τα μυστικά της ψαλτικής τέχνης κοντά σε διαφόρους διδασκάλους πρωτοψάλτες της Σμύρνης κυρίως δε πολλά δίδασκε από τον τότε Πρωτοψάλτη στον



περίφημο Ι. Ναό της Αγίας Φωτεινής. Με τον διωγμό του 1922 αναγκάστηκε να επιστρέψει στη γενέτειρά του τη Χίο όπου έψαλε κατά καιρούς σε διάφορους Ι. Ναούς όπως: Στον Ι. Ναό Σωτήρος Χριστού Λειβαδίων, στον Ι. Ναό Παναγίας Λετσαίνης, στον Ι. Ναό Προφήτου Ηλιού Βροντάδου, στον Ι. Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου Βαλίσσου κ.ά. Ικανότατος ερμηνευτής των βυζαντινών μαθημάτων και εξαιρετικά καλλίφωνος διακρίθηκε για την ευσυνειδησία του, την ευλάβειά του και την αφοσίωσή του στο ιερό λειτούργημά του. Κοντά του μνήθηκαν στην ψαλτική τέχνη αρκετοί νέοι που αργότερα έγιναν ικανοί ιεροψάλτες μεταξύ των οποίων και ο γιος του Γεώργιος, διακεκριμένος σήμερα Καθηγητής Μουσικής και σπουδαίος μουσικοδιδάσκαλος από τους σημαντικότερους της εποχής μας. Ο Ιωάννης Μαλαφής, εκτός από σπουδαίος πρωτοψάλτης και γνώστης της Βυζαντινής μουσικής υπήρξε και δεξιοτέχνης οργανοπαίκτης. Είχε μεγάλη αγάπη και πάθος με την παραδοσιακή μας μουσική την οποία υπηρέτησε με υποδειγματική συνέπεια και μεγάλο σεβασμό στην παράδοση. Ήταν άριστος χειριστής στο Βιολί, στο Ούτι και στο Σαντούρι σε επίπεδο υψηλής δεξιοτεχνίας που εντυπωσίαζε. Ο Ιωάννης Μαλαφής πέθανε στη Χίο το 1984.

Μανάκας Δημήτριος. Μουσικός λόγιος, ψαλμωδός και δάσκαλος με πλούσια και σπουδαία προσφορά στη Βυζ. μουσική. Γεννήθηκε το 1891 και

μαθήτευσε κοντά στον Πρωτοψάλτη Διδυμοτείχου Τσολάκη. Έψαλε στο Παγκράτι και στη Θεσ/κη ως Λαμπαδάριος καθώς και στη Θράκη. Στενός συνεργάτης του Σ. Καρά έγραψε πολλά βιβλία και άρθρα και δίδαξε τη Βυζ. μουσική σε πολλούς μαθητές του. Τιμήθηκε με χρυσό μετάλλιο και δίπλωμα τιμής για την Εθνική του δράση και με το οφίκιο του **Άρχοντα Λαμπαδαρίου του Πατριαρχείου Κων/πόλεως** από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Αθηνάγορα (1961). Πέθανε το 1981.

Μανιάτης Φραγκίσκος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Κατάγεται από το Κρανίδι Ερμιονίδας και κατοικεί στην Ηλιούπολη. Είναι πτυχιούχος Βυζ. Μουσικής του Ωδείου Αθηνών και καλλίφωνος ψαλμωδός, ζηλωτής της παράδοσης. Διαθέτει πλουσιότατο αρχείο σε βιβλία και κασέτες. Αγαπητός φίλος με πολλούς σύγχρονους μεγάλους πρωτοψάλτες (Β. Γούναρη, Δ. Νερατζή κ.ά.).

Μανιακάκης Γρηγόριος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού Αγίας Αικατερίνης ASTORIA των Η.Π.Α.** Συνεπής λειτουργός υπηρετεί με αφοσίωση και ευσυνειδησία το ιερό αναλόγιο.

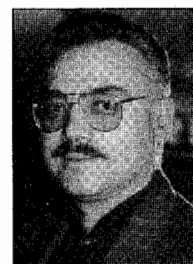
Μανιουδάκης Ιωάννης. Διακεκριμένος Πρωτοψάλτης, Μουσουργός, Συνθέτης, Μουσικοδιδάσκαλος και Συγγραφέας. Γεννήθηκε στα Χανιά της Κρήτης το 1904 και αναδείχτηκε ως μία από τις μεγαλύτερες μουσικές φυσιογνωμίες της εποχής μας με ογκώδες έργο σε όλους τους τομείς της μουσικής. Από ηλικία 8 ετών άρχισε να μαθαίνει Βυζ. μουσική κοντά σε πρωτοψάλτες της γενέτειράς του. Φοίτησε στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών (1933), καθώς και σε Μουσικές Σχολές του εξωτερικού και έλαβε πολλά «Διπλώματα» όπως Βυζαντινής Μουσικής, Φούγκας, Αντίστιξης, Ενόργανης μουσικής κ.ά. Δίδαξε τη μουσική σε Ωδεία, Γυμνάσια και Ανώτατες Σχολές επί 35 ολόκληρα χρόνια και ανέδειξε πολλούς μαθητές του ικανότατους μουσικούς. Πολλές μελέτες του για τη Βυζαντινή και εν γένει την Ελληνική μουσική δημοσιεύτηκαν στον Ελληνικό και Ξένο τύπο. Διετέλεσε συνεργάτης του Ρ/Σ Μπάρι της Ιταλίας μέχρι το 1937 οπότε ανέλαβε Δ/ντής του Ωδείου Ιεράπετρας Κρήτης. Αργότερα διετέλεσε Καθηγητής Μουσικής στην Αναργύρειο και Κοργιαλένιο Σχολή στις Σπέτσες μέχρι το 1950, οπότε μετετέθη στη Ράλλειο Παιδαγωγική Ακαδημία Πειραιώς. Μετέβη και στη Γερμανία για μετεκπαίδευση και μετά την επάνοδό του (1955) διακρίθηκε ως Μουσικοδιδάσκαλος, Χοράρχης και Συγγραφέας. Έψαλε ως Πρωτοψάλτης και δίδαξε τη Βυζαντινή μουσική τόσο στην Κρήτη (Ι. Ναός Αγ. Νικολάου Σπλά), όσο και στην Αθήνα επί 35 ολόκληρα χρόνια παράλληλα με τις πολλαπλές άλλες δραστηριότητές του και ανέδειξε πλείστους μαθητές ικανότατους ιεροψάλτες. Το συγγραφικό του έργο είναι ογκώδες. Έγραψε πάνω από 30 δια-



τριβές και μουσικά άρθρα καθώς και 12 μουσικά βιβλία. Εξέδωσε επίσης και 19 άλλα έργα σε μουσικά τεμάχια και πατριωτικά εμβατήρια. Όλα τα έργα του βρίσκονται στη μουσική βιβλιοθήκη του την οποία παρεχώρησε δια διαθήκης, με διάφορα μουσικά όργανα, στα ιδρύματα Αγ. Νεκταρίου Χανίων, με την έκφραση της επιθυμίας του να ιδρυθεί εκεί Σχολή Βυζαντινής και Ευρωπαϊκής Μουσικής. Σπουδαία μουσική φυσιογνωμία, ο Ι. Μανιουδάκης, πληθωρικός και ακαταπόνητος στο έργο του αλλά και τολμηρός στις προσπάθειές του, έχει προσφέρει στην Ελληνική μουσική πολύτιμο έργο. Για τις μεγάλες προσφορές του, στην Εκκλησιαστική μας μουσική, στην Παιδεία και γενικά στην Κοινωνία, ο διαπρεπής μουσικοδιδάσκαλος, έλαβε πολλές ηθικές αμοιβές και άλλες διακρίσεις. Τιμήθηκε από το ΥΠΕΠΘ, από Δημάρχους Πόλεων, Νομάρχες, Αρχιερείς, τον αείμνηστο Οικουμενικό Πατριάρχη Αθηνάγορα, τον Βασιλέα Γεώργιο το Β', τη Βασίλισσα Φρειδερίκη κ.ά. Σήμερα ο Ι. Μανιουδάκης, ζει (από το 1985) σε μεγάλη ηλικία στη γενέτειρά του, και απολαμβάνει την εκτίμηση και την αγάπη των πολυπληθών μαθητών του και φίλων του.

Μαντές Δημήτριος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι.Ν. Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Λαμίας, Καθηγητής μουσικής και Χοράρχης. Πτυχιούχος και Διπλωματούχος του Ωδείου του Πειραιϊκού συνδέσμου, διπλωματούχος του Ωδείου Χαλκίδος και Πτυχιούχος Ωδικής του Απολλωνείου Ωδείου Αθηνών. Πρόεδρος του Συνδέσμου Ιεροψαλτών Φθιώτιδας και Χοράρχης της Βυζ. χορωδίας του, έχει στο ενεργητικό του πλούσια και σπουδαία δραστηριότητα και μεγάλη προσφορά στη προβολή και διάδοση της Βυζ. μουσικής. Σπουδαίο επίσης έργο έχει και ως μουσικοδιδάσκαλος της Βυζ. μουσικής σε Εκκλ. Φροντιστήρια, Λύκεια και Γυμνάσια όπου υπηρέτησε και υπηρετεί ως Καθηγητής Μουσικής

Μαντζάνας Παναγιώτης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος, Μελοποιός και Συγγραφέας. Γεννήθηκε το 1940 στο χωριό Καστριώτισσα Φωκίδας και από μικρός έδειξε την κλίση του προς την Εκκλησία και την ψαλτική τέχνη. Μετά την αποφοίτησή του από το Δημοτικό φοίτησε στην Επτατάξιο Εκκλησιαστική Σχολή Λαμίας (1953-60) όπου και διδάχτηκε τις βασικές γνώσεις της Βυζ. Μουσικής. Αργότερα, ασκώντας το λειτούργημα του ιεροψάλτη, αρχικά ερασιτεχνικά και από το 1964 επαγγελματικά, μελέτησε κατ' ιδίαν σε βάθος τη Βυζ. μουσική πλουτίζοντας σε μεγάλη επάρκεια τις γνώσεις του. Μαθήτευσε επίσης και επί ένα χρόνο κοντά στον αείμνηστο Καθηγητή του Ωδείου Αθηνών Ιωάν. Μαργαζιώτη. Τέλος φοίτησε, έπειτα από κατατακτήριες εξετάσεις στην Ανωτέρα Σχολή Βυζ. Μουσικής του Απολλωνίου Ωδείου Αθηνών, απ' όπου έλαβε, έπειτα από επιτυχείς διπλωματικές εξετάσεις, «Δίπλωμα» Βυζ. Μουσικής με βαθμό «Άριστα» (1980). Διετέλεσε Λαμπαδάριος σε διαφόρους Ι.



σε βάθος τη Βυζ. μουσική πλουτίζοντας σε μεγάλη επάρκεια τις γνώσεις του. Μαθήτευσε επίσης και επί ένα χρόνο κοντά στον αείμνηστο Καθηγητή του Ωδείου Αθηνών Ιωάν. Μαργαζιώτη. Τέλος φοίτησε, έπειτα από κατατακτήριες εξετάσεις στην Ανωτέρα Σχολή Βυζ. Μουσικής του Απολλωνίου Ωδείου Αθηνών, απ' όπου έλαβε, έπειτα από επιτυχείς διπλωματικές εξετάσεις, «Δίπλωμα» Βυζ. Μουσικής με βαθμό «Άριστα» (1980). Διετέλεσε Λαμπαδάριος σε διαφόρους Ι.

Ναούς του Λεκανοπεδίου Αττικής όπως στον Ι.Ν. Αγίων Θεοδώρων Γαργητού Αττικής (1964-66), στον Ι.Ν. Παναγίτσας & Αγ. Ιωάννη Γέρακα Αττικής (1967-70) στον Ι.Ν. Αγίας Σοφίας Νοσοκομείου Νοσημάτων Θώρακος Αθηνών (1970-72). Το 1978 ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Αγ. Αικατερίνης (Μετόχι Ι.Μ. Σινά στην Αθήνα), όπου με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια, ευλάβεια και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο, μέχρι σήμερα. Ως μουσικοδιδάσκαλος δίδαξε θεωρητικά και πρακτικά μαθήματα Βυζ. Εκκλ. μουσικής στα Φροντιστήρια: Του Ι.Ν. Προφήτη Ηλία Αγίας Παρασκευής (1984-87) και του Ι.Ν. Αγ. Αικατερίνης (Μετόχι Ι.Μ. Σινά στην Αθήνα) (1985-87). Είναι μέλος του Πανελληνίου Συνδέσμου Ιεροψαλτών και μέλος της χορωδίας του, από το 1970. Υπήρξε επίσης μέλος της Χορωδίας του Αντ. Σύγκα. Ιδρυτικό στέλεχος του Συλλόγου Φίλων και Ψαλμωδών της Βυζ. Χορωδίας Χαλανδρίου, διετέλεσε Γεν. Γραμματέας του Δ.Σ. του Συλλόγου ενώ εξακολουθεί να είναι μέλος του Συλλόγου και της Ομώνυμης Χορωδίας του. Δραστήριος και δημιουργικός και σε μεγάλο βαθμό πνευματικά καλλιεργημένος άνθρωπος, ο Π. Μαντζάνας, είναι σήμερα (Σχ. έτος 1996-97) Υποδιευθυντής Λυκείου στην Αθήνα και υπηρετεί από εικοσαετίας και πλέον ως Καθηγητής Θεολόγος - Φιλολόγος στη Μέση Δημόσια Εκπ/ση. Δόκιμος συγγραφέας έχει συγγράψει το, βραβευμένο από την Ελληνική Εταιρεία Χριστιανικών Γραμμάτων, βιβλίο: «Πεσταλότσι, ο μεγάλος Δάσκαλος της Αγάπης», καθώς και είκοσι μελέτες και άρθρα δημοσιευθέντα σε περιοδικά έντυπα. Στο μουσικό τομέα έχει προς έκδοση: 1. Σύντομες Δοξολογίες σε όλους τους ήχους, 2. Δοξαστικά των Αίνων: του ενιαυτού, του Τριωδίου και Πεντηκοσταρίου και 3. Τρεις Πολυελέους (σε ήχους: δ', πλ. α' και πλ. δ'). Εξακολουθεί δε και σήμερα να εργάζεται χωρίς να φειδεται κόπου και χρόνου και να προσφέρει πολύτιμο έργο για την καλλιέργεια και πρόοδο της λειτουργικής μουσικής μας παράδοσης.

Μανώλης Άγγελος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Jersey city Νέας Υερσέης των Η.Π.Α. Υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση την ψαλτική τέχνη στην Αλλοδαπή.

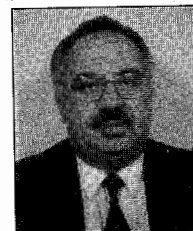
Μανώλης Δημήτριος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Ναού Αγίας Βαρβάρας Βόλου και Δάσκαλος της Βυζ. Μουσικής. Γεννήθηκε στις Αλυκές Βόλου το 1947 και από νεαρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς τη μουσική και την ψαλτική τέχνη. Μαθήτευσε κοντά σε διακεκριμένους και καταξιωμένους Πρωτοψάλτες της σύγχρονης εποχής και σπούδασε τη θεωρία της τέχνης της Βυζ. μουσικής σε Σχολές Βυζ. μουσικής και ολοκλήρωσε τη μουσική του Παιδεία. Πρώτος δάσκαλός του υπήρξε ο μεγάλος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής Μαν. Χατζημάρκος, από τον οποίο πήρε τις βάσεις και τα γερά θεμέλια για να οικοδομήσει την ψαλτική του προσωπικότητα. Ακολούθως μαθήτευσε κοντά στον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Μελέτη Μιχαήλ και στη συνέχεια στον εξάίρετο πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Νικολέρη Κυριαζή, κοντά στον οποίο διδάχτηκε όλα τα μυστικά της ψαλτικής απόδοσης των Βυζ.

μαθημάτων όσον αφορά το ύψος και την έκφραση ερμηνείας και εκτέλεσης. Φοίτησε ακόμη, επί τριετία, θεωρία Βυζ. μουσικής και Ευρωπαϊκής στο Ελληνικό Ωδείο, όπως επίσης και στη Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητρόπολης Δημητριάδος απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» Ιεροψάλτη. Έλαβε επίσης και «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής από τη Σχολή Βυζ. μουσικής της Ι. Μητρόπολης Λάρισας. Από το 1985 είναι Γενικός Γραμματέας του Συνδέσμου Ιεροψαλτών Βόλου. Παράλληλα με τα ιεροψαλτικά του καθήκοντα, τα οποία με υποδειγματική συνέπεια επιτελεί ως Λαμπαδάριος του Ι. Ναού Αγίας Βαρβάρας, διδάσκει Βυζ. μουσική στη Σχολή Βυζ. μουσικής Αλμυρού της Ι. Μητρόπολης Δημητριάδος. Σεμνός ψάλτης με πίστη και αγάπη στο λειτουργήμα του, ο Δ. Μανώλης υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση την ψαλτική τέχνη, από κάθε θέση, έχοντας υψηλή ευθύνη της ιερής αποστολής του.

Μανώλης Θεόδωρος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος.

Γεννήθηκε στη Νικήσιανη Καβάλας το 1955 και από μικρή ηλικία διακρίθηκε για την ιδιαίτερη κλίση του και τις επιδόσεις του στη μουσική και το ιερό αναλόγιο. Μυήθηκε στην τέχνη της Βυζ. μουσικής στη γενέτειρά του από τον πρωτοψάλτη Μπαντή Βασίλειο. Ακολούθως διδάχτηκε την ψαλτική τέχνη κοντά σε διακεκριμένους πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους και ολοκλήρωσε τη μουσική του Παιδεία στο Ωδείο. Δάσκαλοί του υπήρξαν ο Δόντιος Στέφανος στη Φλώρινα, ο Ζαχαρίας Πασχαλίδης στη Θεσ/κη, καθώς και ο Δημήτριος Σουρλατζής στο Μακεδονικό Ωδείο Θεσ/κης. Παράλληλα σπούδασε και στη Παιδαγωγική Ακαδημία, ενώ στην Αθήνα μαθήτευσε και στον διακεκριμένο Καθηγητή Ανδρέα Βουτσινά. Από το Ωδείο έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής και «Δίπλωμα» μουσικοδιδασκάλου. Σπούδασε επίσης και Ευρωπαϊκή μουσική και έλαβε Πτυχίο αρμονίας και Πτυχίο αντίστιξης. Ένεκα των επαγγελματικών του μετακινήσεων, ως δάσκαλος στην Α/θμια Εκπ/ση, έχει ψάλλει σε πολλούς Ι. Ναούς σε διάφορες πόλεις. Διετέλεσε Πρωτοψάλτης στη Νεοχωρούδα Θεσ/κης, καθώς και στον Ι. Ναό Αγίας Κυριακής Μυτιλήνης. Δίδαξε Βυζ. μουσική στο Δημοτικό Ωδείο Εάνθης, ενώ είναι μέλος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Εάνθης, μέλος της χορωδίας του ίδιου συλλόγου και μέλος της χορωδίας του Συλλόγου Ιεροψαλτών Νικήσιανης Καβάλας. Είναι Καθηγητής μουσικής στο Δημοτικό Ωδείο Εάνθης, όπου με ενδιαφέρον και ζήλο πολύ διδάσκει και μεταλαμπαδεύει την ιερή ψαλτική μας τέχνη σε νέους της περιοχής.

Μαριδάκης Εμμανουήλ. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Ρέθυμνο



της Κρήτης το 1937 και από πολύ μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της ψαλτικής τέχνης στο Ι. αναλόγιο όπου έψαλαν Αγιορείτες Πατέρες. Τη θεωρία της Βυζ. μουσικής άρχισε να διδάσκεται από το 1949 στην Εκκλ. Σχολή Κορίνθου όπου φοίτησε, από τον Καθηγητή Δημ. Παναγιωτόπουλο (Κούρο). Το 1953 εγγράφεται στο Ωδείο Πειραιώς απ' όπου με

δάσκαλο τον Καθηγητή Ιωάν. Μαργαζιώτη έλαβε «Δίπλωμα» Βυζ. μουσικής με «Άριστα». Παράλληλα μαθητεύει και πάνω στο ιερό αναλόγιο του Αγ. Βασιλείου Πειραιά κοντά στους μεγάλους πρωτοψάλτες της εποχής εκείνης Κων/νο Ρουσινόπουλο και Αλέκο Μαργαριτόπουλο. Η ψαλτική του σταδιοδρομία αρχίζει το 1961 ως Λαμπαδάριος του Ι.Ν. Προφήτου Ηλίου Πειραιώς. Κατά το διάστημα αυτό μαθήτευσε και κοντά στους Πρωτοψάλτες Σίμο Σαββινόπουλο και Επαμ. Αποστόλου. Το 1963 αναλαμβάνει Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Νεαπόλεως Νικαίας και την περίοδο 1965-68 ψάλλει ως Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου Πετρουπόλεως, για να αναλάβει το 1969 Λαμπαδάριος στον Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου Ελευσίνας με πρωτοψάλτη τον Γ. Αποστόλου. Την περίοδο 1970-75 λόγω υπηρεσιακών μεταθέσεων (ΟΤΕ) ψάλλει σε διάφορες πόλεις όπως στη Τρίπολη, στην Κομοτηνή όπου μαθήτευσε κοντά στον Πρωτοψάλτη Γ. Καραμάνη και στη Λαμία, όπου συνεργάστηκε με τον πρωτοψάλτη Κων. Κιτρίδη. Την περίοδο 1976-82 ψάλλει ως Λαμπαδάριος στον Ι.Ν. Ευαγγελίστριας Πειραιά με πρωτοψάλτες τους Κοσμά Περίδη, Ν. Κων/νόπουλο και Γ. Κακουλίδη, και το 1983 ως Λαμπαδάριος στον Ι.Ν. Υπαπαντής Ταμπουρίων με Πρωτοψάλτη τον Δαρζέντα Παρασκευά. Από το 1984 μέχρι σήμερα κοσμεύει και λαμπρύνει με τη σεμνοπρεπή και ιεροπρεπή ψαλμωδία του ως Πρωτοψάλτης το Ι. αναλόγιο του Μητροπολιτικού Ι. Ναού Αγ. Ευφημίας Ν. Χαλκηδόνας, όπου με υποδειγματική ευσυνειδησία, συνέπεια και σεβασμό προς την παράδοση υπηρετεί την ψαλτική τέχνη. Άριστος συνεργάτης, πρόθυμος και εργατικός προσφέρει πάντα τη βοήθειά του σε πολλές Βυζ. χορωδίες, όπως του Θ. Βασιλικού, Π. Φορτωμά, Θ. Βασιλείου, Τυφλών, Ανδ. Αναστασιάδη κ.ά. κυρίως στην τεχνική ισοκρατήματος την οποία γνωρίζει άριστα και γενικά σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει τη διάδοση και προβολή της ψαλτικής μας τέχνης.

Μαρίνος Ιωάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης. Γεννήθηκε στην Ιερισσό Χαλκιδικής το 1930 και από το 1956 υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια, ευλάβεια και αφοσίωση το Ι. αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Γέννησης της Θεοτόκου Ιερισσού. Έχει στο ενεργητικό του πλούσια προσφορά στη Βυζ. μουσική για την οποία έλαβε δια χειροθεσίας από τον Μητροπολίτη Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου, Νικόδημο το οφίκιο του «Άρχοντας Πρωτοψάλτου» (1986). Είναι ιδρυτής και χοράρχης πολυμελούς μεικτής χορωδίας δημοτικού τραγουδιού, συνεργαζόμενος στον τομέα αυτό και με τον Σ. Καρά.

Μαρκόπουλος Γεώργιος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Ναού Αγίου Νικολάου Κρόκου Κοζάνης. Μαθήτευσε στον Πρωτοψάλτη Ρούση Ματιάκη και αργότερα φοίτησε και στη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Κοζάνης. Η ψαλτική του σταδιοδρομία άρχισε το 1969. Το 1986 διαδέχτηκε τον δάσκαλό του Ρούση Ματιάκη στο Ι. αναλόγιο του Πρωτοψάλτη και από το 1993 παρέχώρησε τη θέση του στον Εμμανουήλ Ματιάκη με τον

οποίο πλέον, ως Λαμπαδάριος του, συνεργάζεται αρμονικότατα και άψογα. Σεμνός ψάλτης με πίστη και αγάπη στο λειτούργημά του, ψάλλει με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση και υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια την ιερή ψαλτική μας τέχνη.

Ματιάκης Εμμανουήλ (Σ). Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Νικολάου Κρόκου Κοζάνης. Γόνος ψαλτικής οικογένειας συνεχίζει την παράδοση του Πρωτοψάλτη Παπού του, Εμμανουήλ Ματιάκη (1919-1994), καθώς και του πρωτοψάλτη και μουσικού **Ρούση Ματιάκη** (1901-1990) αδελφό του παπού του. Γνώστης της ψαλτικής τέχνης είναι και ο πατέρας του Γεώργιος, ο οποίος όμως λόγω πολλαπλών απασχολήσεων δεν εξασκεί το λειτούργημα του Ιεροψάλτη, όπως και ο άλλος παπούς του Νικόλαος Βογδόπουλος.



Εξαιρετος άνθρωπος με ήθος και αρετή, ο Εμ. Ματιάκης, είναι και σπουδαίος ψαλμωδός. Φιλότιμος και συνεργάσιμος προσφέρει τις υπηρεσίες του σε κάθε προσπάθεια για την καλλιέργεια και προβολή της ψαλτικής μας τέχνης. Δραστήριο μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου Ιεροψαλτών Κοζάνης (Ταμίας), είναι και βασικό στέλεχος της Βυζαντινής Χορωδίας που συστήθηκε πρόσφατα με την επωνυμία «Ο ΑΓΙΟΣ ΡΑΦΑΗΛ» με χοράρχη τον Πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Σωτήριο Αρβανίτη. (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 215).

Μαυράκης Γεώργιος. Καλλίφωνος ψαλμωδός Β' δομέστικος στον Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό Κων/πόλεως την περίοδο 1947-48. Ακολούθως έψαλε ως πρωτοψάλτης σε διαφόρους Ι. Ναούς της Πόλης. Ένεκα της καλλιφωνίας του εκαιέτο και έψαλε σε πανηγυρίζοντες Ι. Ναούς.

Μεζαυλής Στέργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1952 στο χωριό Λιμνοχώρι Σερρών. Γόνος ιεροψαλτικής οικογένειας, από πολύ μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νόματα της ιερής ψαλτικής τέχνης κοντά στον Πατέρα του με τον οποίο συνέψαλε στο ιερό αναλόγιο. Έτσι καλλιεργήθηκε και σφυρηλατήθηκε η έφεση και η μεγάλη αγάπη του για τη Βυζ. μουσική. Μαθήτευσε στη Σχολή Βυζ. Μουσικής του Συλλόγου Ιεροψαλτών Θεσ/κης κοντά στους καταξιωμένους πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους της Πόλης, και



επί εξαιτία στην Αθωνιάδα του Αγίου Όρους με καθηγητές Βυζ. μουσικής τον Γέροντα Μελέτιο και τον μουσικοδιδάσκαλο Γεννατά, ακούγοντας ταυτόχρονα, στο Πρωτάτο των Καρυών, τους άξιους εκπροσώπους του Καρυώτικου ψαλτικού ύφους (Δεκαετία του '70). Στην Αλεξανδρούπολη, ως εκπαιδευτικός, έψαλε στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό του Αγ. Νικολάου, ως Λαμπαδάριος, κοντά στον

Πρωτοψάλτη Γεώργ. Σβυντρίδη, καλλίφωνο και γλυκύτατο ψαλμωδό.

Από το 1982 υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια, πίστη και σεβασμό προς τη λειτουργική μουσική μας παράδοση, το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, στον περικαλλή Ιερό Ναό του Αγίου Γεωργίου Καρπερής Σεργών. Είναι Γεν. Γραμματέας του Συλλόγου Ιεροψαλτών Σεργών και από τη θέση αυτή έχει στο ενεργητικό του αξιόλογη δραστηριότητα. Τιμήθηκε με δίπλωμα από το Υπουργείο Πολιτισμού και τον Σύλλογο Ιεροψαλτών Αττικής, για την προσφορά του στην Εκπ/ση και τη Βυζ. μουσική, με την έκδοση κασέτας με Βυζ. ύμνους του αναλυτικού προγράμματος της Χριστιανικής αγωγής της Α/θμιας Εκπ/σης, η οποία εντυπωσίασε και έδωσε νέα διάσταση και αισθητικό περιεχόμενο στο μάθημα γιατί, όπως λέει ο ίδιος: «Οι Εκκλησιαστικοί ύμνοι καλλιεργούν και προάγουν το θρησκευτικό συναίσθημα των παιδιών».

Μεντάκης Χρήστος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής Μουσικής Γεννήθηκε το 1964 και από πολύ μικρή ηλικία στάφηκε προς τη Μουσική. Φοίτησε στην Αθωνιάδα Σχολή και στη συνέχεια στο Ωδείο «Ν. Σκαλκώτας», απ' όπου έλαβε Δίπλωμα Βυζ. μουσικής (1986), καθώς και Πτυχίο ανώτερων Θεωρητικών. Είναι μέλος της Ελληνικής Βυζ. χορωδίας του Λ. Αγγελόπουλου και υπηρετεί ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Ευαγγελιστρίας Πειραιά, όπου έχει ιδρύσει και διευθύνει νεανική βυζαντινή χορωδία. Είναι Καθηγητής στο Ωδείο «Ν. Σκαλκώτας» (Πατήσια), συνεργάτης του Ρ/Σ «Πειραιϊκή Εκκλησία», όπου επιμελείται των εκπομπών «Βυζαντινοί μελουργοί» και «Λίγη ώρα με Βυζ. Εκκλ. ύμνους», καθώς και συνεργάτης του περιοδικού «Πειραιϊκή Εκκλησία - Πειραιϊκά νειάτα», όπου γράφει τη μουσική στήλη του Περιοδικού.

Μεσολογγίτης Κλεάνθης. Καλλίφωνος Κύπριος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στη Λάρνακα το 1862 και υπήρξε μαθητής του Νικολάου Πρωτοψάλτου Σμύρνης όταν το 1862 μετέβη στη Σμύρνη. Ακολούθως μετέβη στην Κων/πολη και μεθήτευσε κοντά στον Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Μ.Χ.Ε. Γεώργ. Ραιδεστηνό. Έψαλε στη Σμύρνη (Αγ. Γεώργιο) και στην Κύπρο στον Ι.Ν. της Φανερωμένης (1891-1897), καθώς και στον Ι.Ν. Αγ. Λαζάρου στη Λάρνακα μέχρι το 1932, οπότε απεχώρησε από το Ι. αναλόγιο. Δίδαξε τη Β. Μουσική σε πολλούς μαθητές του. Πέθανε το 1935.

Μηνιάτης Δημήτριος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Εσταυρωμένου Κολοκυνθούς Αθηνών. Γεννήθηκε το 1934 στις Οινούσες της Χίου και από πολύ μικρή ηλικία, ο μεγάλος ζήλος του και η αγάπη του για την ψαλτική, οδήγησαν τα βήματά του στο ιερό αναλόγιο. Έτσι είχε τα πρώτα ακούσματα και πήρε τα πρώτα μαθήματα της ψαλτικής τέχνης από τους ιεροψάλτες της γενέτειράς του. Αργότερα ήλθε στην Αθήνα και επί τριετία παρακολούθησε μαθήματα Βυζ. μουσικής κοντά στον περίφημο μουσικοδιδάσκαλο Θεόδ. Χατζηθεοδώρου τον Φωκαέα. Στη συνέχεια μαθήτευσε για ένα χρονικό διάστημα κοντά στον καλλίφωνο και δόκιμο ερμηνευτή της ψαλτικής τέχνης Παν.

Οικονόμου, Πρωτοψάλτη του Ι. Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου Κολοκυνθούς, για να καταλάβει κατόπιν τη θέση του Λαμπαδαρίου στον ίδιο Ναό, στον οποίο, με πρωτοψάλτη το δάσκαλό του, υπηρέτησε με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο επί 30 και πλέον συνεχή χρόνια. Εξαιρετος άνθρωπος, ειλικρινής και φιλόκαλος, ευχάριστος και φιλότιμος συνεργάτης, ο Δ. Μηνιάτης, διακρίνεται και για την υποδειγματική του ευσυνειδησία και συνέπεια στην επιτέλεση των λειτουργικών του καθηκόντων στο ιερό αναλόγιο. Υπήρξε και για πολλά χρόνια μέλος της Βυζ. χορωδίας του Θεόδ. Βασιλικού. Σήμερα, μετά την 30ετή ευδόκιμη υπηρεσία του στον Ι. Ναό Κοίμησης της Θεοτόκου, υπηρετεί ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Εσταυρωμένου Κολοκυνθούς όπου με πίστη και αφοσίωση προσφέρει τις υπηρεσίες του στη λειτουργική μουσική παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Μιχαηλίδης Αναστάσιος. Καλλίφωνος ψαλμωδός Α' δομέστικος στον πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό Κων/πόλεως την περίοδο 1928-1947, ο επανομαζόμενος «**σόμπατζης**» εκ του επαγγέλματός του. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ο Α. Μιχαηλίδης δίδασκε κάθε εβδομάδα τα μαθήματα που επρόκειτο να ψάλλει ο έξωθεν κληθείς Λαμπαδαριος Θρασ. Στανίτσας.

Μιχαλάκης Κων/νος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στη Σαλαμίνα το 1919 και από νεαρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την ιδιαίτερη κλίση του προς τη μουσική, χωρίς ωστόσο τα πρώτα χρόνια να ασχοληθεί σοβαρά με αυτή. Κατά τη διάρκεια της φοιτήσεώς του στην Μαράσλειο Παιδαγωγική Ακαδημία, με προτροπή του Καθηγητή της Μουσικής αείμνηστου Κων/νου Παπαδημητρίου, καθώς και του μεγάλου Πρωτοψάλτη του Ι. Μητροπολιτικού Ναού των Αθηνών και Καθηγητή Σπύρου Περιστερή, αποφάσισε να ασχοληθεί σοβαρά με την ψαλτική τέχνη και να αξιοποιήσει το έμφυτο μουσικό του ταλέντο και την καλλιφωνία του. Έτσι διδάχτηκε τα πρώτα μαθήματα της τέχνης της βυζαντινής μουσικής από το θείο του **Αλέξανδρο Μάθεση**, πρωτοψάλτη και μετέπειτα Ιερέα. Τη θεωρία της Βυζ. μουσικής διδάχτηκε από τον περίφημο μουσικολόγο και ερευνητή Νικόλαο Σαλτάρη, ο οποίος τον συνέδεσε με φιλία και με τους μεγάλους πρωτοψάλτες της εποχής εκείνης Νικόλαο Βλαχόπουλο, Αθαν. Παναγιωτίδη, Αλεξ. Κων/ντίνου (Μουτάογλου) και, κυρίως, με τους αείμνηστους Άρχοντες Πρωτοψάλτες της Μ.Χ.Ε. Κων/νο Πρίγγο και Θρασύβουλο Στανίτσα, από τους οποίους μνήθηκε στο σεμνό και μεγαλοπρεπές Πατριαρχικό ύφος με το οποίο εκτελεί και ερμηνεύει τους θεσπέσιους Βυζαντινούς Εκκλησιαστικούς ύμνους. Πιστός τηρητής της παράδοσης, ζηλωτής και λάτρης της σωστής και γνήσιας βυζαντινής μουσικής τέχνης, καλλίφωνος και εκφραστικός ψαλμωδός, ο Κ. Μιχαλάκης, είναι ένας άξιος λειτουργός του ιερού αναλογίου, υποδειγματικός και συνεπής και υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση την ψαλτική τέχνη πάνω από 40 χρόνια ως Πρωτοψάλτης από το 1954, του Ι. Ναού Αγίου Ανδρέου Σαλαμίνας. Παράλληλα ως μουσικοδιδάσκαλος έχει διδάξει την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές και φοιτητές και ανέδειξε πολλούς καταξιωμένους ιεροψάλτες, προσφέροντας και

στον τομέα αυτό σπουδαίο και πολύτιμο έργο για την καλλιέργεια και πρόοδο της λειτουργικής μας μουσικής.

Μιχελουδάκης Αντώνιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής. Γεννή-



θηκε στα Χανιά της Κρήτης το 1968 και από μικρή ηλικία έδειξε το ζήλο και την ιδιαίτερη κλίση του προς την Εκκλησία και την ιερή ψαλτική τέχνη. Πρώτος του δάσκαλος στην τέχνη της βυζαντινής μουσικής υπήρξε ο διακεκριμένος πρωτοψάλτης και καθηγητής Γεώργ. Χτζηθεοδώρου. Κατόπιν μαθήτευσε κοντά στον Εμμ. Σουργιαδάκη, σπουδαίο πρωτοψάλτη και μελοποιό και απέκτησε έτσι μια πολύ καλή βασική μουσική συγκρότηση. Μετά την αποφοί-

τησή του από το Λύκειο, μετέβη για πανεπιστημιακές σπουδές στη Θεσσαλονίκη (Θεολογική Σχολή). Εκεί βίωσε το Βυζαντινό μουσικό κλίμα των Θεσσαλονικαίων ψαλτών και άκουσε όλους τους μεγάλους Πρωτοψάλτες της πόλης. Φοίτησε στο Μακεδονικό Ωδείο Θεσ/κης, όπου είχε δάσκαλο τον μεγάλο πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Δημ. Σουρλατζή. Από το Ωδείο έλαβε «Πτυχίο» Βυζαντινής Μουσικής. Πτυχίο έλαβε επίσης και από τη Σχολή Βυζ. μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Θεσ/κης. Κατά τη διάρκεια των Σπουδών του (1987-91) διέτέλεσε Λαμπταδάριος στον Ι.Ν. Αγίας Παρασκευής Μενεμένης, ενώ συγχρόνως ήταν και μέλος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Θεσ/κης (1987-90). Στα χρόνια αυτά συμμετείχε σε όλες σχεδόν τις χορωδιακές εκδηλώσεις του Συλλόγου με κορυφαία αυτή που πραγματοποιήθηκε στο Ηρώδειο τον Αύγουστο του 1987 υπό την χορορχία του μεγάλου Αρχοντα Πρωτοψάλτη και Μελοποιού Αθαν. Καραμάνη. Μετά την επιστροφή και εγκατάστασή του στην Κρήτη δραστηριοποιήθηκε τόσο στον τομέα της ψαλτικής όσο και της διδασκαλίας της Βυζ. μουσικής. Σήμερα υπηρετεί ως Πρωτοψάλτης στον Ιερό Μητροπολιτικό Ναό Αγίου Παύλου της Ι. Μητροπόλεως Λάμπης και Σφακίων. Διδάσκει δε Βυζαντινή μουσική στο «Αρχαδείο» Ωδείο Ρεθύμνης, καθώς και στο Μουσικό Γυμνάσιο Ρεθύμνου. Έχει εκδόσει επίσης και μία κασέτα με την ασματική ακολουθία των Αγίων Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης. Φέρελπις νέος, ταλαντούχος και σεμνός ψαλμωδός διακρίνεται για την ιεροπρέπεια και σεμνότητα στην επιτέλεση των λειτουργικών του καθηκόντων. Ανήκει στη νεότερη γενιά των ψαλτών, οι οποίοι με τον ένθερμο ζήλο τους, την πίστη τους στις μουσικές μας παραδόσεις και το ταλέντο τους συνεχίζουν, με σεβασμό και αφοσίωση, το έργο που μας κληροδότησαν οι μεγάλοι δάσκαλοι της ιερής ψαλτικής τέχνης.

Μοσχάτος Δημήτριος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος.

Γεννήθηκε στο Μεσολόγγι το 1858 και υπήρξε μαθητής του Ανθίμου Ιεροδιακόνου του Εφεισιομάγνη. Έψαλε στην Πάτρα, στο Γαλαξείδι και για περισσότερο χρόνο στον Ι. Ναό Αγίας Παρασκευής Μεσολογγίου. Αναδείχθηκε σπουδαίος μουσικοδιδάσκαλος και μελοποιός.

Μουζουρίδης Χαράλαμπος. Διακεκριμένος Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης,



Μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης. Γεννήθηκε στο χωριό Νέο Χειμώνιο Ορεστιάδας του Ν. Έβρου το 1947 και από νεαρή ηλικία μυήθηκε στην τέχνη της Βυζ. μουσικής από το θείο του Αναστάσιο Γουδετσίδη. Αργότερα και κατά την περίοδο 1961-65 κατά την οποία φοίτησε στην Εκκλησιαστική Σχολή Ξάνθης δίδασκε συστηματικότερα τη Βυζαντινή μουσική από τον Καθηγητή της Σχολής **Ιωάννη Καπιρέλη**. Ακολούθως φοίτησε για δύο χρόνια (1966-67) στην

Εκκλησιαστική Σχολή Κορίνθου, όπου είχε δάσκαλο στη Βυζ. μουσική τον Πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Δημήτριο Μπονάτσο. Φοίτησε ακόμη στο Δημοτικό Ωδείο Ξάνθης (1982-84), απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής με δάσκαλο τον Νικ. Βαρελά. Αργότερα φοίτησε και στο Μακεδονικό Ωδείο Θεσσαλονίκης, απ' όπου έλαβε «Δίπλωμα» Μουσικοδιδασκάλου. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης, έχει ψάλλει σε διάφορους Ι. Ναούς κατά περιόδους. Την περίοδο 1975-77 διέτέλεσε Πρωτοψάλτης στο Λαγκαδά Θεσσαλονίκης και από το 1987 μέχρι σήμερα κοσμεύει και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή και μυσταγωγική ψαλμωδία του ως Πρωτοψάλτης, το ιερό αναλόγιο στον Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου της Ι. Μητροπόλεως Ξάνθης & Περιθεωρίου. Δίδαξε Βυζ. Μουσική στο Εκκλησιαστικό Λύκειο -Γυμνάσιο Ξάνθης (1986-88), όπου και πραγματοποίησε την ίδια περίοδο διάφορες εκπαιδευτικές και άλλες εκδηλώσεις του Σχολείου με τη δημιουργία και διεύθυνση Βυζ. χορού από Ιεροσπουδαστές. Από το 1988 μέχρι σήμερα, διδάσκει Β.Μ. στο Δημοτικό Ωδείο Ξάνθης της Στέγης Γραμμάτων και Καλών Τεχνών του Δήμου Ξάνθης και κάθε χρόνο πραγματοποιεί εκδηλώσεις με το Βυζαντινό Χορό των Σπουδαστών, του οποίου είναι Διδάσκαλος και Χοράρχης μέχρι σήμερα. Από το 1992 μέχρι σήμερα είναι εκλεγμένος πρόεδρος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Ξάνθης «Γρηγόριος ο Πρωτοψάλτης», καθώς και Χοράρχης του Βυζ. χορού του Συλλόγου και με τις ιδιότητές του αυτές έχει λάβει μέρος σε διάφορες εκδηλώσεις εθνικοθρησκευτικές, εκπαιδευτικές, φεστιβάλς κ.λπ., με πολλή επιτυχία και ευμενή σχόλια και κριτικές από Ρ/Σ, τηλεοπτικά δίκτυα, «Ιεροψαλτικό κόσμο» της ΟΜ.Σ.Ι.Ε. και τον τοπικό τύπο. Ασχολείται επίσης και με τη μελοποίηση Εκκλησιαστικών ύμνων. Έχει μελοποιήσει διάφορα μαθήματα, τα οποία παραμένουν ανέκδοτα. Σημαντική ψαλτική και πνευματική φυσιογνωμία στην περιοχή της Ξάνθης, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή, ο Χαρ. Μουζουρίδης, έχει στο ενεργητικό του σπουδαία προσφορά μέχρι σήμερα στην καλλιέργεια, προβολή και διάδοση της λειτουργικής μας μουσικής. Καθηγητής Θεολόγος, Υποδ/ντής στο Εκκλησιαστικό Λύκειο-Γυμνάσιο Ξάνθης, συνεπής και ευσυνείδητος λειτουργός του ιερού αναλογίου, υπηρετεί από κάθε πλευρά την ψαλτική μας τέχνη και προσφέρει με προθυμία πολλή τη βοήθεια του και τη συνεργασία του σε κάθε προσπάθεια, που σκοπό έχει την προβολή και τη γενική καταξίωση της Βυζαντινής μουσικής.



Ο Βυζαντινός Χορός του Συλλόγου Ιεροψαλτών Ξάνθης
«ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ».

Διδάσκαλος και Χοράρχης
ο Πρωτοψάλτης **Χαράλαμπος Μουζουρίδης**.

Μουντές Ματθαίος. Σπουδαίος Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και μελοποιός, ο οποίος έζησε και διέπρεψε από τα τέλη του 19ου αι. μέχρι την περίοδο της κατοχής στη Χίο. Μελούργησε πολλά μαθήματα που παραμένουν ανέκδοτα. Έψαλε επί σειρά ετών στον Ι. Ναό Παναγίας Ερυθειανής Χίου, αλλά και στις πανηγύρεις όλων σχεδόν των Ναών της Νήσου, λόγω της καλλιφωνίας του, όπου άφησε εποχή.

Μπακογιώργος Νικόλαος. Λαμπαδάριος για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αγίου Σπυρίδωνος Βόνιτσας Αιτωλοακαρνανίας. Νέος και σεμνός ψαλμωδός, υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση την ιερή λειτουργική μας παράδοση. Ήδη φοιτά στην Εκκλησιαστική Ακαδημία Βελλά Ιωαννίνων με προορισμό την Ιεροσύνη.

Μπαλαμπάνης Δημήτριος. Σπουδαίος μουσικοδιδάσκαλος και πρωτοψάλτης. Έζησε την περίοδο τέλη του 19ου αι. με αρχές του 20ού αι. Έψαλε επί πολλά χρόνια στην Κων/πολη σε διάφορους Ι. Ναούς. Την περίοδο του 1888 ήταν πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου Πριγκήπου. Στα τέλη του 1900 προσκλήθηκε ως πρωτοψάλτης στο Ηράκλειο Κρήτης και ως Καθηγητής Βυζ. Μουσικής στο «Διδασκαλείο» Ηρακλείου (Βλ. Α' τόμο, σελ. 287, αριθ. 18), όπου και ανέπτυξε μεγάλη δραστηριότητα. Έχει στο ενεργητικό του πολλούς ενθουσιώδεις αγώνες για τη διάδοση και καλλιέργεια της Βυζ. Μουσικής, καθώς και για την εισαγωγή της ως υποχρεωτικό μάθημα στα Σχολεία της Κρήτης. Αφησε σημαντικό μουσικό έργο και πολλούς μαθητές λειτουργούς του ιερού αναλογίου.

Μπάρκας Νικόλαος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος.



Γεννήθηκε στο χωριό Στάνος Αιτωλοακαρνανίας το 1934 και από πολύ μικρή ηλικία έδειξε την κλίση του και την αγάπη του προς την ψαλτική τέχνη. Κατά τη διάρκεια των Γυμνασιακών του Σπουδών πήρε τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής από τους Ιερείς του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αγίου Αθανασίου Αμφιλοχίας, τον παπα-Βασίλη Πριόβολο (πρ. Ιεροψάλτη), ο οποίος υπήρξε μαθητής του ονομάστου Νικ. Τσιμπούκη, και τον παπα-Γαβριήλ Τσιλάκη, καθώς και από τον μουσικοδιδάσκαλο Π. Πυρπύλη. Είχε την τύχη να έχει στο σχολείο Γυμνασιάρχη τον μεγάλο πρωτοψάλτη της περιοχής Αντ. Λεονάρδο, στον οποίο, όπως λέει ο ίδιος, οφείλει πολλά. Ως μαθητής διηύθυνε τη χορωδία του Γυμνασίου με την καθοδήγησή του και τις συμβουλές του τις έχει ως παρακαταθήκη. Έψαλε ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίου Αθανασίου Αμφιλοχίας την περίοδο 1953-1966 και το 1967 μετέβη στην Αθήνα όπου φοίτησε στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών με Καθηγητή τον περίφημο μουσικοδιδάσκαλο Θεόδ. Χατζηθεοδώρου. Από το Ωδείο έλαβε Πτυχίο Ιεροψάλτη. Την ίδια περίοδο (1967) έψαλε ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίας Παρασκευής Νέας Σμύρνης με Πρωτοψάλτη τον Ευάγγ. Αλεξιάδη και πρωτοπρεσβύτερο τον Ν. Μαυρόπουλο, από τους οποίους διδάχτηκε πολλά. Πολλά επίσης ωφελήθηκε από τη γνωριμία του με τους πρωτοψάλτες της Αθήνας Λεων. Μαυρογιώργο (συμπατριώτη του), Λεωνίδα Οικονόμου, Βασ. Κατσίφη, Ελευθ. Κατσώλα, Ευάγγ. Πετρίδη και Παν. Καμπανίδη. Το 1968 επέστρεψε στην Αμφιλοχία και από τότε μέχρι σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση ως Πρωτοψάλτης το Ι. αναλόγιο του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αγίου Αθανασίου. Σεμνός ψάλτης και συνεπής στο ιερό λειτουργημά του, ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση, με ιεροπρέπεια και κατάνυξη. Παράλληλα δραστηριοποιήθηκε και στον συνδικαλιστικό τομέα. Είναι ιδρυτικό μέλος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Αγρινίου και έχει διατελέσει Γραμματέας στο Δ.Σ. Συμμετέχει επίσης σε όλες τις εκδηλώσεις της χορωδίας του Συλλόγου. Ως μουσικοδιδάσκαλος έχει διδάξει Βυζ. Μουσική επί σειρά ετών στους μαθητές της γενέτειράς του αφιλοκερδώς. Η προσφορά στην ψαλτική μας τέχνη του Νικ. Μπάρκας είναι πράγματι σημαντική και αξιόλογη.

Μπαρτσούκης Ιωάννης. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και δόκιμος μελοποιός.

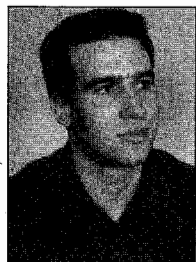
Γεννήθηκε στο Μέτσοβο στις αρχές του 20ού αιώνα και μαθήτευσε κοντά στον Τριαντ. Τάμπα. Έψαλε ως Λαμπαδάριος και στη συνέχεια ως Πρωτοψάλτης στους Ι. Ναούς Αγίου Δημητρίου και Αγίας Παρασκευής Μετσόβου από το 1928 μέχρι και το 1978. Μελοποίησε και διασκεύασε πολλά μαθήματα, τα οποία κυκλοφόρησαν ευρέως σε χειρόγραφα.

Μπαταβάνος Νικόλαος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος.

Γεννήθηκε το 1894 στον Άγιο Γεώργιο Βελεστίνου Μαγνησίας και

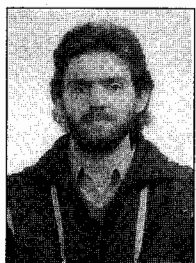
έψαλε επί σειρά ετών στον Καθεδρικό Ι. Ναό Αγίου Κων/νου, καθώς και στον Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου Βελεστίνου. Βαθύς γνώστης της ψαλτικής τέχνης δίδαξε και ανέδειξε πολλούς ψάλτες μεταξύ των οποίων και τους δυο γιους του, **Γεώργιο** και **Ιωάννη**. Μαθητής του υπήρξε και ο Μιχ. Πέτρου (Βλ. Β' τόμο, σελ. 277). Πέθανε το 1980.

Μπίκος Βασίλειος (Σ). Καλλίφωνος ψαλμωδός και σπουδαίος Μουσικοδιδάσκαλος. Διδάσκει την ψαλτική τέχνη επί σειρά ετών στη Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Καλαβρύτων και Αιγιαλείας στο Αίγιο και έχει κάθε χρόνο 50-60 μαθητές. Πολλοί από τους μαθητές του έχουν αναδειχθεί ικανότατοι ιεροψάλτες. Έχει ασχοληθεί ιδιαίτερα και με την εξωτερική μουσική και πρόσφατα παρουσίασε σε φωτοτυπημένο τεύχος σπουδαία χειρόγραφη εργασία, η οποία με βάση τους οκτώ (8) ήχους της Βυζ. Μουσικής, δίνονται και οι

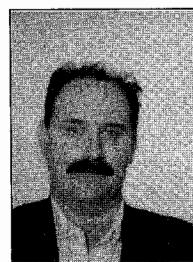


δρόμοι-μακάμια της Τουρκοαραβοπερσικής μουσικής, οι οποίοι μεταφέρονται, με ένα ειδικό σύστημα και στο πεντάγραμμο, για να φαίνονται τα βυζαντινά διαστήματα, ώστε να γίνεται καλύτερη η κατανόησή τους. Νέος, φιλότιμος και μεθοδικός δάσκαλος, ακάματος εργάτης της ψαλτικής τέχνης, πολλά έχει να προσφέρει ακόμα στη Βυζαντινή μας μουσική (Βιογ. Βλ. Β' τόμο, σελ. 228).

Μπιμπίκος Κων/νος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αγίων Αναργύρων Ν. Ιωνίας Αττικής. Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1971 και από μικρός γαλουχήθηκε με τα νάματα της ιερής ψαλτικής τέχνης από τον Πατέρα του Χρίστο Μπιμπίκο, ο οποίος ήταν ιεροψάλτης. Μαθήτευσε κοντά στο διακεκριμένο Πρωτοψάλτη Κων. Ηλιάδη, από τον οποίο μυήθηκε στο Πατριαρχικό ύφος και διδάχτηκε την καλλιέπεια της ερμηνευτικής απόδοσης των βυζαντινών μαθημάτων. Έλαβε επίσης και άρτια μουσική θεωρητική κατάρτιση. Σε ηλικία 16 ετών ανέλαβε Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίων Αναργύρων, έχοντας Πρωτοψάλτη τον δάσκαλό του. Τη θέση αυτή κατέχει μέχρι σήμερα. Το 1994 έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής και το επόμενο έτος «Δίπλωμα» Βυζαντινής και Ευρωπαϊκής μουσικής από το Ωδείο «Ρωμανός ο Μελωδός» με τακτικούς καθηγητές τον Μανώλη Χατζημάρο και τον Ιωάννη Σίμο. Ταλαντούχος και σεμνός ψάλτης, με ωραία μελωδική φωνή, ο Κ. Μπιμπίκος, ψάλλει με ευλάβεια και αφοσίωση αλλά και σεβασμό προς τη λειτουργική μουσική μας παράδοση. Ευσυνείδητος και ενάρετος, προσηνής και υπάκουος, χαίρει εκτίμησης και αγάπης από τους φίλους και γνωστούς και ιδιαίτερα από τον «επί αναλογίω» δάσκαλό του.

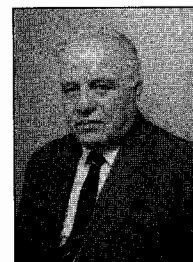


Μπιστόλας Βασίλειος (Σ). Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αγίου Βασιλείου Τρίπολης Αρκαδίας, Καθηγητής Θεολογίας. Από τους πλέον συνεπείς εκπροσώπους της γνήσιας και σωστής ψαλτικής στο χώρο των νέων ψαλμωδών, στη νεότερη εποχή. Σεμνός και συνετός λειτουργός του ιερού αναλογίου, έχει δώσει μέχρι σήμερα πολλά δείγματα του ένθερμου ζήλου του και της αγάπης του για την ψαλτική μας τέχνη και πολλά έχει ακόμη ασφαλώς να προσφέρει τόσο από τη θέση του Πρωτοψάλτη όσο και



από τη θέση του Προέδρου του Συλλόγου Ιεροψαλτών Τρίπολης, την οποία επί σειρά ετών επαξίως κατέχει. (Βιογ. Βλ. Β' τόμο, σελ. 229).

Μπιτζής Αλέξανδρος (Σ). Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης στο Άργος, με αξιολογή και σημαντική προσφορά στη λειτουργική μας μουσική. Διδάσκει την ψαλτική τέχνη από το 1961, **αφιλοκερδώς** σε Σχολές του Συλλόγου Αργείων «Ο ΔΑΝΑΟΣ», της Ι. Μητροπόλεως Αργολίδος «ΙΑΚΩΒΟΣ ΝΑΥΠΛΙΩΤΗΣ» και αλλού, και έχει αναδείξει πολλούς ικανότατους και καταξιωμένους ιεροψάλτες που διαπρέπουν τόσο σε Ι. Ναούς της Ι. Μητροπόλεως Αργολίδος, όσο και σε Ι. Ναούς των



Αθηνών. Χοράρχης της Χορωδίας του Συνδέσμου Ιεροψαλτών Αργολίδος από τα πρώτα χρόνια της συστάσεώς του, παρέδωσε τη διεύθυνσή της το 1992 στον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Γεώργ. Καραγιάννη. Το 1993, ο Σύνδεσμος Ιεροψαλτών Αργολίδος, τίμησε, σε ειδική εκδήλωση, τον Αλ. Μπιτζή για την μέχρι σήμερα πολύτιμη προσφορά του στην ψαλτική τέχνη και δια χειρός του Μητροπολίτου κ.κ. Ιακώβου του έδωσε «**τιμητική πλακέτα**» δια «...τας φιλοτίμους υπηρεσίας του προς διάδοσιν της Βυζ. Μουσικής και την άοκνον προσπάθειάν του δια τη θεραπείαν των Ιεροψαλτικών αναγκών των Ιερών Ναών της Αργολίδος...». Επίσης το ίδιο έτος 1993 έλαβε «**τιμητική πλακέτα**» και από το Σύλλογο Αργείων «Ο ΔΑΝΑΟΣ». Σπουδαίος άνθρωπος με ήθος και αρετή, ο Αλ. Μπιτζής, επιτέλεσε και σπουδαίο έργο στην Αργολίδα. Σήμερα ζει στη γενέτειρά του, προσφέροντας σε κάθε περίπτωση την πείρα του και τις γνώσεις του όπου ήθελε του ζητηθεί, απολαμβάνοντας την εκτίμηση και την αγάπη των πολυπληθών φίλων του και μαθητών του. (Βλ. και Β' τόμο, σελ. 229).

Μπόκος Δημήτριος. Πρωτοπρεοβύτερος και μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στο χωριό Καστανιά της Άρτας το 1952 και διδάχτηκε τη Βυζ. μουσική από τον διακεκριμένο πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Ευάγγ. Πλακιά. Μαθήτευσε επίσης και στον Ι. Μαργαζιώτη. Πτυχιούχος Θεολογίας Π. Αθηνών, υπηρετεί ως Αρχιερατικός επίτροπος στην Ι. Μητρόπολη Νικοπόλεως, ενώ από το 1985 διδάσκει ως Καθηγητής στη Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως

Νικοπόλεως και Πρεβέζης, της οποίας από το 1986 ανέλαβε και τη διεύθυνση. Διακρίνεται επίσης και ως Χοράρχης.

Μπούρας Νικόλαος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος.

Γεννήθηκε στην Καλαμάτα το 1943 και από νεαρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νόματα της Ιερής ψαλτικής τέχνης μέσα σε μουσικό οικογενειακό περιβάλλον. Πήρε τα πρώτα μαθήματα της ψαλτικής από τον Ιερέα Πατέρα του Δημήτριο Μπούρα, ενώ παράλληλα πλούτιζε τις μουσικές του εμπειρίες πάνω στο Ι. αναλόγιο κοντά σε Ιεροψάλτες στη γενέτειρά του. Το 1969 εγκαταστάθηκε επαγγελματικά στη Θήβα (εργοδηγός ποιητικού ελέγχου σε εταιρεία), οπότε και αρχίζει από το χρόνο αυτό η σοβαρή ενασχόλησή του με την ψαλτική. Φοίτησε στο Ωδείο Χαλκίδας, απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής, ενώ επί ένα χρόνο περίπου ήταν ακουστής του περίφημου Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Μ. του Χ. Εκκλησίας Θρασ. Στανίτσα. Έψαλε κατά σειρά, ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίου Αθανασίου Θηβών (1969-1974), ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγ. Δημητρίου Θηβών (1974-1987) και από το 1987 μέχρι σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του, ως Πρωτοψάλτης, το Ι. αναλόγιο του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Θηβών. Είναι Καθηγητής Βυζ. Μουσικής στη Σχολή της Ι. Μητροπόλεως Θηβών από το 1993, ενώ διδάσκει και σε άλλες περιοχές (Ασωπιά, Μοναστήρι κ.ά.) την ψαλτική τέχνη σε νέους μελλοντικούς ιεροψάλτες. Καλλίφωνος ψαλμωδός, ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση με ιεροπρέπεια και κατάνυξη, και υπηρετεί με ευλάβεια και επίγνωση ευθύνης τη λειτουργική μας μουσική, τόσο από τη θέση του Πρωτοψάλτη όσο και από τη θέση του Μουσικοδιδασκάλου. Συμμετέχει επίσης και ως μέλος της Χορωδίας Βυζαντινής & Παραδοσιακής μουσικής Νομού Βοιωτίας, στην καλλιέργεια και διάδοση της Ελληνικής μας μουσικής.

Μπουρουτζόγλου Γεώργιος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος επί σειρά ετών στον

Ι. Ναό Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Καβάλας. Γεννήθηκε στο χωριό Αχλαδιά Δράμας το 1933 και από μικρή ηλικία μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη από τον πρωτοψάλτη Δράμας Αθαν. Κων/νίδη. Υπηρέτησε ως δημοδιδάσκαλος ενώ παράλληλα υπηρετούσε με ευλάβεια και υποδειγματική συνέπεια και το ιερό αναλόγιο. Έψαλε και στους Ι. Ναούς Μονής Αγίου Σίλα και Αγίου Αθανασίου Καβάλας. Πλούτισε τις μουσικές του γνώσεις ως μέλος του Συλλόγου Φίλων Βυζ. Μουσικής Καβάλας, κοντά στους μεγάλους πρωτοψάλτες Καβάλας και ιδιαίτερα κοντά στον **Νικ. Δημνιούδη**. Σήμερα εξακολουθεί να βρίσκεται σε πλήρη ψαλτική δραστηριότητα και να προσφέρει.

Μωραΐτης Γιώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος και

Χοράρχης. Γεννήθηκε στη Νίκαια Λάρισας το 1927 και αναδείχτηκε σπουδαίος Πρωτοψάλτης με πλούσια δραστηριότητα ως Καθηγητής της Σχολής Βυζ. Μουσικής «Ο Άγιος Αχιλλίος» Λάρισας, αλλά ως διοργανωτής και χοράρχης χορωδιών παραδοσιακών δημοτικών τραγουδιών. Έχει ψάλει σε διάφορους Ι. Ναούς και σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή ψαλμωδία

του ως Πρωτοψάλτης το ιερό αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου της γενέτειράς του. Πολλά έχει προσφέρει επίσης και από τη θέση του μέλους του Δ.Σ. του Συλλόγου Ιεροψαλτών Λάρισας «Κοσμάς ο Μελωδός».

*«...και μια απλή ψαλμωδία, ορθώς και
κατ'επίγνωσιν ψαλλομένη, αποτελεί μία
συζυγίαν ήχων, τέχνης, ιεράς προσομιλίας,
ψυχικής συντριβής, διαλογικού δυναμισμού,
βιωματικής συγκινήσεως, δεκτικής ικανότητος...».*

Θρασ. Στανίτσας - Άρχων Πρωτοψάλτης της Μ.Χ.Ε.
(Α' τόμος, σελ. 143-144 & Β' τόμος, σελ. 312) -



Η Χορωδία Βυζαντινής και Παραδοσιακής Μουσικής της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Βοιωτίας, σε συναυλία στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ ΑΙΓΙΟΥ στις 16 Φεβρουαρίου 1997 την οποία οργάνωσε ο σύλλογος Φίλων Βυζ. Μουσικής Αιγιαλείας για να τιμήσει τα αποχωρήσαντα από την ενεργό δράση ιδρυτικά του μέλη **Ανδρέα Αναστασίου** (Ταμία), **Δημήτριο Αυριντζή** (Γεν. Γραμματέα), και **Μενέλαο Γοιβέρη** (Αντ/δρο). Χοράρχης ο διακεκριμένος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής **Γεώργιος Χατζηχρόνογλου**. Στο μέσον διακρίνεται ο Πρωτοψάλτης, μουσικοσυνθέτης και Συγγραφέας **Βασίλ. Κατσιφής**, δεξιά ο Πρωτοψάλτης **Γιαν. Πατερόπουλος** και στο άκρον δεξιά καθήμενος ο Πρόεδρος του Συλλόγου και Συγγραφέας του παρόντος έργου **Φιλ. Οικονόμου**.

Προς τους Ιερούς Υμνωδούς

Για να κερδιθεί ο στέφανος της Ευλογίας Του Κυρίου.

Απαιτείται

- Να κατανοούμε αυτό που φάλλουμε
- Να το πιστεύουμε βαθειά
- Να το ζούμε
- Να το βιώνουμε
- Να μη ξεχνάμε ούτε μια στιγμή την παραγγελία του Αγίου Ι. του Δαμασκηνού, που μας φωνάζει επιτακτικά:

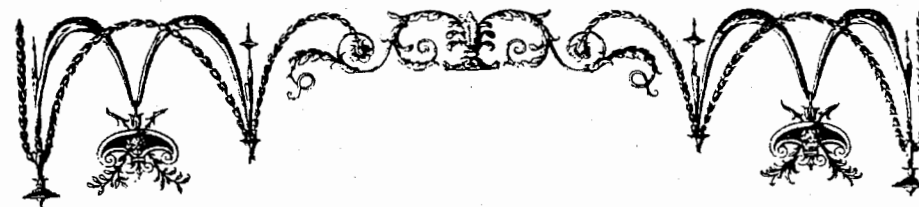
«Τήρει τίνι παρίστασαι και τι προσάδεις»

- Να κατανικούμε τον Εωσφορικό πειρασμό να μας αρέσει να εντυπωσιάζουμε με την τέχνη μας μόνο και την καλλιφωνία μας
- Να συνειδητοποιήσουμε πως η ψαλμωδία δεν είναι τραγούδι, δεν είναι απλώς και μονομερώς καλλιτεχνία. Είναι προπάντων προσευχή εξειδικευμένη, καλλιτεχνία με προορισμό και στόχο να παλμοδοτεί τις πιο ευγενείς ψυχικές χορδές για μετασπίωση.

Απαιτείται, τέλος,

Όταν λέμε ένα «Κύριε Ελέησον» να αισθανόμαστε την αόρατη, μα ολοζώντανη και συνταρακτική παρουσία του Κυρίου. Να το λέμε στον τόνο που θα μπορούσαμε να το πούμε ευρισκόμενοι **«Ενώπιος Ενωπίω»**.

Αβραάμ Ευθυμιάδης - Άρχων Μουσικοδιδάσκαλος
του Οικουμενικού Πατριαρχείου - Μελοποιός (Β' τομ. - σελ. 132).



N

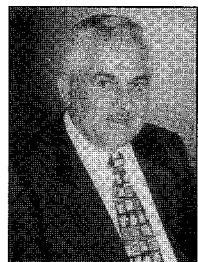
Νάκος Γεώργιος (Σ). Διακεκριμένος Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος με αξιόλογη προσφορά στην ψαλτική τέχνη. Πέθανε στις 20 Νοεμβρίου 1944. (Βιογ. Βλ. Β' τόμο, σελ. 234).

Νεοχωρίτης Χαράλαμπος - Πρωτοπρεσβύτερος. Καλλιφώνος λειτουργός του ιερού θυσιαστηρίου και Καθηγητής Βυζ. μουσικής. Ιερατικώς προϊστάμενος στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου Καβάλας, έχει στο ενεργητικό του αξιόλογη και σημαντική δραστηριότητα και προσφορά για την καλλιέργεια, προβολή και διάδοση της Βυζ. μουσικής.

Νικολαΐδης Ηλίας. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1943 στον Πειραιά, αλλά η καταγωγή των γονέων του είναι από τη Μικρά Ασία. Από πολύ μικρή ηλικία έδειξε την κλίση του προς την Εκκλησία και την ψαλτική τέχνη. Σε ηλικία 9 ετών ανέβηκε στο ιερό αναλόγιο δίπλα στον πρωτοψάλτη Πατέρα του **Παναγιώτη Νικολαΐδη**, ο οποίος υπήρξε μαθητής του περίφημου Άρχοντα Πρωτοψάλτη (τοποτηρητή) της Μ.Χ.Ε. και σπουδαίου μουσικοδιδάσκαλου Τριαντάφυλλου Γεωργιάδη. Έτσι από τον πατέρα του πήρε τα πρώτα μαθήματα της ψαλτικής τέχνης, τόσο στον τομέα του τυπικού όσο και στον τομέα της Βυζαντινής σημειογραφίας. Στη συνέχεια και κατά την περίοδο 1960-65 φοίτησε στο Ωδείο του Πειραιϊκού Συνδέσμου, όπου είχε δάσκαλο στη Βυζαντινή και Ευρωπαϊκή μουσική τον αείμνηστο Καθηγητή Ιωάν. Μαργαζιώτη. Την περίοδο 1978-81 διετέλεσε Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Εισοδίων της Θεοτόκου στον Πειραιά. Ακολούθως έψαλε ως Λαμπαδάριος στον Ι.Ν. Αγίου Φανουρίου Δραπετσώνας (1982-87), στον Ι.Ν. Αγίου Χαράλάμπους Κερατσινίου (1988-91) και στον Ι.Ν. Αγίου Κων/νου Ομονοίας (1991-92). Από το 1992 μέχρι σήμερα υπη-

ρετεί με υποδειγματική ευσυνειδησία, ευλάβεια και αφοσίωση πολλή, το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Παναγίας «**Ρόδον Αμάραντον**» στον Πειραιά. Σεμνός ψαλμωδός, φιλότιμος, δραστήριος και καλός συνεργάτης, συμμετέχει σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την καλλιέργεια και προβολή της Βυζαντινής μουσικής. Υπήρξε βασικό στέλεχος της Βυζ. χορωδίας «ΟΙ ΥΜΝΩΔΟΙ» υπό τη διεύθυνση του Αρχонта Πρωτοψάλτη της Ι. Αρχ/πής Κων/πόλεως Δημητρίου Ιωαννίδη, από τον οποίο διδάχτηκε επίσης πολλά όσον αφορά το ψαλτικό ύφος, την ερμηνεία και απόδοση των Βυζ. μαθημάτων. Συνεπής στο ιερό λειτούργημά του, ο Ηλ. Νικολαΐδης, υπηρετεί με πίστη και σεβασμό τη λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Νικολαΐδης Μάριος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ιερού Ναού Παναγίας



Τριχερούσας Λεμεσού Κύπρου. Γεννήθηκε στην πόλη Μόρφου της Κύπρου το 1937 και από μικρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την ιδιαίτερη κλίση του προς τη μουσική και το ιερό αναλόγιο. Πρώτοι του δάσκαλοι στην τέχνη της Βυζαντινής μουσικής υπήρξαν ο Νικόλαος Παπαδόπουλος, Φιλόλογος -Θεολόγος, από την Πάφο, γνώστης της Βυζ. μουσικής και ο Γεώργιος Σεργίου, πρωτοψάλτης του Καθεδρικού Ι. Ναού Αγίου Μάμαντος Μόρφου.

Μαθήτευσε επίσης και κοντά στο μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο, Αρχонта Πρωτοψάλτη της Εκκλησίας της Κύπρου, Θεόδουλο Καλλίνικο από τον οποίο διδάχτηκε πολλά, όσον αφορά την έκφραση και ερμηνεία των Βυζαντινών μαθημάτων. Παράλληλα με τις σπουδές του στην Παιδαγωγική Ακαδημία φοίτησε και στη Σχολή Εκκλησιαστικής Βυζαντινής Μουσικής «ΜΑΚΑΡΙΟΣ Ο ΤΡΙΤΟΣ» στη Λευκωσία της Κύπρου. Από τη Σχολή έλαβε το 1958 «Πτυχίο» Βυζαντινής Μουσικής με το βαθμό «Άριστα». Ως Δημοδιδάσκαλος πρόσφερε και τις μουσικές του υπηρεσίες στις Εκκλησίες των κοινοτήτων που υπηρετούσε, παράλληλα με τις υπηρεσίες του στα Δημοτικά Σχολεία. Έψαλλε και δίδασκε τη Βυζαντινή μουσική δωρεάν σε μικρούς και μεγάλους. Ζηλωτής και θιασώτης της χορωδιακής απόδοσης των Βυζαντινών μαθημάτων, ίδρυε πάντοτε Παιδικές Χορωδίες, οι οποίες έψαλλαν στην Εκκλησία. Την περίοδο (1978-80) διετέλεσε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Παναγίας Ελεούσας στο χωριό Κοράκου (Σολέας), ενώ την περίοδο (1980-85) έψαλλε ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αποστόλου Ανδρέου Λεμεσού (Χαράκη), όπου μετατέθηκε και υπηρέτησε ως Δ/ντής Δημοτικού Σχολείου. Από το 1985 μέχρι σήμερα υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια, ευλάβεια και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο, ως Λαμπαδάριος, στον Ι. Ναό Παναγίας Τριχερούσας Λεμεσού. Σπουδαίος άνθρωπος με αμέτρητο χαράκτηρα και ήθος, ευγενής και φιλόκαλος, ο Μ. Νικολαΐδης, είναι και σπουδαίος ψαλμωδός, σεμνός, καλλίφωνος και ευσυνειδητός λειτουργός του Ιερού αναλογίου. Ψάλλει με πίστη και αγάπη στο λειτούργημά του, έχοντας υψηλή επίγνωση της ευθύνης της ιερής αποστολής του. Υπήρξε και μέλος της Βυζ. Χορωδίας της Ι. Μητρο-

πόλεως Λεμεσού. Άξιος Εκπαιδευτικός και άξιος ψαλμωδός, υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση την ψαλτική μας τέχνη.

Νικολαΐδης Νικόλαος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αγίου Γεωργίου στη Στοκχόλμη της Σουηδίας. Γεννήθηκε

στα Υψωμάθεια της Κων/πόλεως και υπήρξε βασικό στέλεχος της Βυζ. χορωδίας του Γ. Τσαούση. Έψαλλε στην Πόλη σε διάφορους Ι. Ναούς και το 1965 ήλθε στην Ελλάδα όπου παρέμεινε λίγα χρόνια για να μεταβεί εν συνεχεία στη Σουηδία, όπου εγκαταστάθηκε οριστικά. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης με γνήσιο εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος διακρίνεται για την ευστροφία και τη μελωδικότητα της φωνής του. Έχει κληθεί επανειλημμένως στη Μόσχα και έχει ψάλλει σε Φεστιβάλ Μουσικής. Έχει δώσει επίσης διαλέξεις για τη Βυζ. μουσική σε Πανεπιστήμια της Ουφάλας καθώς και στη Φιλανδία.

Νικολαΐδης Νικόλαος (Χατζηπετρός). Σπουδαίος Κύπριος καλλίφωνος

Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε το 1891 και μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη από τον πατέρα του. Υπήρξε μαθητής του Κλεάνθη Μεσολογγίτη και του Στυλ. Χουρμούζιου. Υπήρξε πρωτοψάλτης της Μητροπόλεως Ζακαξίκ Αιγύπτου επί 30 χρόνια (1918-1948) και εν συνεχεία πρωτοψάλτης Λευκωσίας Κύπρου, όπου δίδαξε την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του. Πέθανε το 1967.

Νίκου Δημήτριος - Πρωτοπρεσβύτερος. Καλλίφωνος και δόκιμος ερμηνευ-

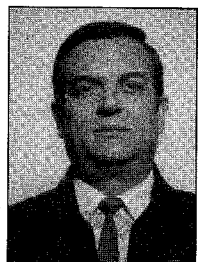
τής της ψαλτικής τέχνης, υπηρετεί στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό των Αθηνών. Ιεροπρεπής και εκφραστικός ψαλμωδός με ωραία γεμάτη και άκρως μελωδική φωνή, ψάλλει με σοβαρότητα, πίστη και σεβασμό προς την παράδοση τα βυζαντινά μελωδήματα και υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια, ευσυνειδησία και ευλάβεια το ιερό θυσιαστήριο. Πέρα από τα καθαρά ιερατικά του καθήκοντα, στα οποία με ένθερμο ζήλο επαξίως ανταποκρίνεται, δεν παραλείπει να προσφέρει τη συνεργασία του και σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την καλλιέργεια, προβολή και γενική καταξίωση της ιερής ψαλτικής μας τέχνης. Έχει συμμετάσχει πολλές φορές ως βασικό στέλεχος, σε εκδηλώσεις και συναυλίες του βυζαντινού χορού του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αθηνών υπό την διεύθυνση και χοροαρχία του Πρωτοψάλτη Καθηγητή Σπυρ. Περιστέρη, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Έντονη προσωπικότητα με μεγάλη πνευματική και μουσική καλλιέργεια, ο π. Δημ. Νίκου, είναι πράγματι κόσμημα για τον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Αθηνών και άξιος εκπρόσωπος και ερμηνευτής της ψαλμωδικής τέχνης στο χώρο του Ιερατείου.

Νταραβάνογλου Γρηγόριος (Σ). Από 2 Μαρτίου 1997 ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον προσκυνηματικό Ι.Ν. της του Χριστού Γεννήσεως Σπάτων Αττικής (Βιογρ. βλ. Β' τόμο σελ. 241).

Νταραβάνογλου Χάρης (Σ). Από το 1995 ανέλαβε πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Προφήτου Ηλίου Παγκρατίου. (Βλ. Β' τόμο, σελ. 242).

Νταφέκας Δημήτριος. Καλλιφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1927 στον Πλάτανο Αλμυρού Βόλου και φοίτησε στη Σχολή Βυζ. μουσικής Ι. Μητροπόλεως Δημητριάδος, απ' όπου έλαβε πτυχίο Βυζ. μουσικής. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης, υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια και πίστη στην παράδοση το ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτη του Ι. Ναού Αγίου Νεκταρίου Ν. Ιωνίας Βόλου.

Νταφύλλης Νικόλαος. Καλλιφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος.



Γεννήθηκε στο Μικρό Χωριό Ευρυτανίας το 1942 και από νεαρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς την Εκκλησία και την ιερή ψαλτική τέχνη. Φοίτησε στην επτατάξιο Εκκλησιαστική Σχολή Λαμίας από την οποία αποφοίτησε με Άριστα. Στη Σχολή πήρε και τα πρώτα μαθήματα Βυζαντινής μουσικής από τους Καθηγητές **Ι. Νούλα, Π. Ζωγράφο** και **Μ. Καραγιαννάκη**. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του υπήρξε μέλος της Βυζ. χορωδίας της Σχολής και

παράλληλα δομέστικος στον Πρωτοψάλτη του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Ευαγγελιστρίας Λαμίας, **Κ. Κυτρίδη**. Ολοκλήρωσε τη μουσική του παιδεία και τις γνώσεις του στη Βυζ. μουσική στο Δημοτικό Ωδείο Λαμίας. Υπήρξε επίσης μέλος της «Λαμιακής Χορωδίας» υπό τη διεύθυνση του Αλέξ. Αιινάν και συμμετέσχε στο διεθνή διαγωνισμό στο Αρέντζο Ιταλίας, όπου η χορωδία έλαβε το δεύτερο βραβείο (1960). Από το 1962 είναι μόνιμος κάτοικος Νοτίου Αυστραλίας (Αδελαΐδα) όπου και διαπρέπει επαγγελματικά. Απόφοιτος του Κολλεγίου Προχωρημένων Σπουδών Νοτίου Αυστραλίας, είναι αναγνωρισμένος Κρατικός Διερμηνέας επί 17 χρόνια σε Κρατικές Υπηρεσίες διαφόρων Υπουργείων. Διδάσκαλος της Βυζαντινής Μουσικής στην πόλη Whyalla και ιεροψάλτης στον Ιερό Ναό των Αγίων Κων/νου και Ελένης. Διδάσκαλος της Βυζαντινής Μουσικής, επί τετραετία, στην Ιερά Μονή του Αγίου Νεκταρίου Αδελαΐδας, ενώ σήμερα υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια και ευσυνειδησία το ιερό αναλόγιο ως **Πρωτοψάλτης στον ιερό Ναό της Γεννήσεως του Χριστού στο Port Adelaide (Αδελαΐδα)**. Ένθερμος ζηλωτής και θιασώτης των λειτουργικών μουσικών παραδόσεων της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας, υπήρξε ιδρυτικό μέλος και σήμερα Γραμματέας του Συλλόγου Φίλων Βυζαντινής Μουσικής Νοτίου Αυστραλίας και μέλος της Χορωδίας του ίδιου Συλλόγου με διευθυντή και Χοράρχη τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και Μουσικοδιδάσκαλο Ηλία Φραγκούλη.

Ντιροκάλτης Οδυσσέας. Καλλιφωνος Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε το 1907 στην Ανθούσα Καλαμπάκας και υπήρξε μαθητής του περίφημου πρωτοψάλτη Δημ. Σύλλα. Έψαλε σε πολλούς Ι. Ναούς

και τελευταία στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Αγίου Νικολάου Τρικάλων (από το 1971). Δίδαξε στη Σχολή Β.Μ. της Ι. Μητροπόλεως Τρίκκης και Σταγών.

Ντόντος Δημήτριος. Διακεκριμένος μουσικοδιδάσκαλος, ιδρυτής και Διευθυντής Σχολής Βυζ. Μουσικής στη Λήμνο. Υπήρξε μαθητής του Αθαν. Καραμάνη και ανέδειξε πολλούς μαθητές του σε ικανότατους ιεροψάλτες στη Λήμνο.

Ντρέκης Ευθύμιος (Σ). Εκλεκτός κληρικός και σπουδαίος μουσικοδιδάσκαλος. Πέθανε στις 5 Ιανουαρίου 1996. (βλ. Β' τόμο σελ. 243)

*«...Το Βυζαντινό μέλος, πήρε όλη την αμεσότητα
και την ευαισθησία της ανθρώπινης λαλιάς και
μόρεσε να εκφράσει το ανέκφραστο, με μια ατέρμονη
κλίμακα αποχρώσεων, τις σκέψεις και τα
συναίσθηματά του ανθρώπου για τη ζωή,
το θάνατο, την Ανάσταση...».*

(Γεώργιος Φραντζής - Φιλολόγος - Αδελαΐδα
Ν. Αυστραλίας - 1994).



Αναμνηστική φωτογραφία των Πατριαρχικών Δομεστικών στον κήπο του Πατριαρχικού Ναού κατά το έτος 1954. Από δεξιά προς τα αριστερά: **Σεφ. Φαράσσογλου, Ανδρ. Πετρόχειλος** (Β' Δομέστικος), **Νικ. Δανηλίδης** (Α' Δομέστικος), **Στ. Μπαϊράμογλου, Ι. Τζαναβάρης**. (Από το φωτ. αρχείο του Ανδρ. Πετρόχειλου).



Ε

Ξανθίδης Φώτιος. Ονομαστός μουσικοδιδάσκαλος ο οποίος έζησε και διέπρεψε στη Σμύρνη επί εποχής Νικολάου Πρωτοψάλτου Σμύρνης. Δημοσίευσε πολλές μελέτες και άρθρα για την Βυζ. μουσική. Συνεργάστηκε με τον Νικόλαο στην έκδοση του Δοξασταρίου του. Πέθανε στα τέλη του 19ου αιώνα.

Ξανθόπουλος Χαράλαμπος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ιερού Ναού Αγίου Δημητρίου Συκείων και δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1947 και από νεαρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα θεία νάματα της ψαλτικής τέχνης κοντά σε μια πλειάδα διαπρεπών μουσικοδιδασκάλων και πρωτοψαλτών της γενέτειράς του. Έτσι κατά διαστήματα μαθήτευσε κοντά στους, Αστέριο Δεβρελή, Ζαχαρία Πασχαλίδη, Αθανάσιο Καραμάνη, Χρυσάνθο Θεοδοσόπουλο, Χαρίλαο Ταλιαδώρο και Δημήτρη Σουρλαντζή. Κορυφαίοι πρωτοψάλτες, οι οποίοι με ζήλο πολύ, πίστη και σεβασμό στην ψαλτική παράδοση της πόλης τους, διατηρούν με το έργο τους άσβεστη τη φλόγα αυτής της παράδοσης, μεταλαμπαδεύοντας, οι παλαιότεροι στους νεότερους, τον θαυμάστο μουσικό πλούτο της ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Ακόμη πλούτισε τις θεωρητικές μουσικές του γνώσεις με τη φοίτησή του στη Σχολή βυζαντινής μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Θεσ/κης από την οποία έλαβε «Πτυχίο» και «Δίπλωμα» Βυζ. Μουσικής. Σεμνός και εκφραστικός ψαλμωδός, καλλίφωνος και δόκιμος ερμηνευτής, ψέλνει με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση και υπηρετεί το ιερό αναλόγιο με υποδειγματική ευσυνειδησία και συνέπεια.



Καλός συνεργάτης και συμπαραστάτης σε κάθε καλλιτεχνική προσπάθεια, συμμετέχει στη χορωδία του σωματείου Ιεροψαλτών Θεσ/κης «Ιωάννης ο Δαμασκηνός» καθώς και στη χορωδία «Ιωάννης ο Κουκουζέλης», δίνοντας πάντοτε το «παρών» σε κάθε εκδήλωση η οποία έχει σκοπό την προβολή και τη διάδοση της βυζαντινής μας μουσικής.

Ξυνογαλάς Κων/νος. Καλλίφωνος πρωτοψάλτης του Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου Λαρίσης. Υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και με υποδειγματική συνέπεια και ευσυνειδησία το ιερό λειτούργημά του.

«...Η Βυζ. μουσική όπως και τα βυζαντινά μνημεία, παραμένουν αψευδείς μάρτυρες του παντοτεινού μεγαλείου και της αιωνίας ωραιότητας της χριστιανικής πίστεως... ακόμῃ δε η στατικότητα ὅλης της βυζαντινῆς τέχνης γενικά, είτε περί εικόνος πρόκειται, είτε περί μωσαϊκού ἢ ψηφιδωτού, είτε περί ποιήματος και μουσικῆς της θρησκείας, εἶναι το ουσιαστικόν γνώρισμα της Ορθοδόξου ἐκκλησίας...».

(Νικ. Δασκαλάκης - Καθηγητής Β.Μ. - Πρωτοψάλτης (Β' τόμος σελ. 123)

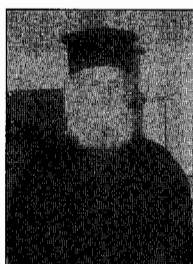


Ο περίφημος Μουσικοδιδάσκαλος Καθηγητής Βυζ. Μουσικής του Ελληνικού Ωδείου Αθηνών **Θεόδωρος Χατζηθεοδωρόπουλος Φωκαέας** με χορωδία μαθητών του αποφοίτων του Ελλ. Ωδείου του έτους 1955. Διακρίνονται από αριστερά προς τα δεξιά: **Κων. Κονκίδης**, **Αντ. Παπαγεωργάκης** (Λαμπαδάριος τότε στην Παναγίτσα Νέου Κόσμου), **Μαν. Κροκίδης** (βλ. Β' τόμο), **Λεων. Μανρογιώργος** (Β' τόμο), **Νικ. Πετράς** (Β' τόμο), **Κων. Τσίγκος** (Β' τόμο), **Νικ. Καρανταλής** (Β' και Γ' τόμο), **Στ. Γιαννίσης** (μόλις διακρίνεται βλ. Β' τόμο), **Μηνάς Αλβέρτης** (Β' τόμο), **Λεων. Οικονόμου** (Β' τόμο), **Παν. Οικονόμου** (Β' τόμο).



Ο

Οικονόμου Αθανάσιος – Ιερέας. Καλλίφωνος πρώην Πρωτοψάλτης και μετέ-



πειτα Ιερέας, Εφημέριος του Ι. Ναού Αγίου Αθανασίου Ελίκης Αιγίου επί μία 35ετία. Γεννήθηκε στο χωριό Κέρτεζη Καλαβρύτων το 1885 και αφιέρωσε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στη διακονία της Εκκλησίας τόσο στο ιερό αναλόγιο όσο και στο ιερό θυσιαστήριο. Γνωστός σε όλη την Αιγιάλεια με το όνομα «**Παπαθανάσης**» ήταν ένας από τους ελάχιστους Ιερείς στην περιφέρειά του που γνώριζε άριστα Βυζ. μουσική και διεκρίνετο για την ωραία

μελωδική και πληθωρική φωνή του. Ενέπνευσε την αγάπη και το ζήλο προς τη λειτουργική μουσική της Εκκλησίας μας και στα πέντε άρρενα παιδιά του, το Χρήστο, τον Γιώργη, τον Πάνο, τον Λεωνίδα και τον Φίλιππο και ευτύχησε να δει και τους πέντε πάνω στο Ιερό αναλόγιο, λειτουργούς και ερμηνευτές της Ιερής ψαλτικής τέχνης. Τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής τα πήρε στο Σικάγο των ΗΠΑ, όπου σε νεαρή ηλικία μετανάστευσε, κοντά στον επίσης μετανάστη από το Άργος, Δημ. Λαλουκιώτη, γνώστη της Βυζαντινής μουσικής. Επανήλθε στην Ελλάδα για να συμμετάσχει στον Μικρασιατικό πόλεμο. Για ένα διάστημα που υπηρέτησε στην Αθήνα του δόθηκε η ευκαιρία να ζήσει από κοντά και να ακούσει τους Καλλίφωνους Πρωτοψάλτες Ιωάν. Σακελλαρίδη και Νικ. Κανακάκη οι οποίοι διέπρεπαν την εποχή εκείνη. Το πάθος του και η αγάπη του για την ψαλτική μαζί με το φωνητικό του ταλάντο τον οδήγησαν στο Ιερό αναλόγιο. Μετά την απόλυσή του από το στρατό εγκαταστάθηκε στη γενέτειρά του την Κέρτεζη όπου και ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Γεννήσεως της Θεοτόκου. Άρχισε τότε να μελετά και να εντρυφεί σε μουσικά βιβλία και χειρόγραφα τα

οποία προμηθευόταν από το Μέγα Σπήλαιο. Την εποχή εκείνη κυριαρχούσε, σε όλη την περιοχή Αιγιάλειας και Καλαβρύτων, ο περίφημος Ιερομόναχος του Μ. Σπηλαίου Νήφων Δημόπουλος, μουσικός άριστος με θαυμαστή καλλιφωνία. Ο Νήφωνας είχε μεγάλη συλλογή μαθημάτων του Γ. Σκρέκου και Ανθίμου Ιεροδιακόνου, τα οποία συστηματικά έψαλλε. Αυτά τα μαθήματα και το ηγεμονικό – μεγαλοπρεπές ψαλτικό ύφος του Νήφωνα κληρονόμησε και ο «Παπαθανάσης», το οποίο μετέδωσε στη συνέχεια και στα παιδιά του. Ηγεμονικό και γνήσια Εκκλησιαστικό ύφος, ωραία απαγγελία, τέλεια άρθρωση, άφθαστη μελωδικότητα και εκφραστικότητα ερμηνείας, ήσαν τα φωνητικά χαρίσματα με τα οποία ήταν προικισμένος και με τα οποία υπηρέτησε, με ζήλο και αγάπη πολλή, τη λειτουργική μας μουσική ως Πρωτοψάλτης και ως Ιερέας. Το 1930 περιεβλήθη το ιερατικό σχήμα και ανέλαβε Εφημέριος στην Ελίκη Αιγιάλειας όπου και εγκαταστάθηκε οικογενειακώς. Υπηρέτησε το ιερό θυσιαστήριο με πίστη, αφοσίωση και ευλάβεια πολλή μέχρι το τέλος της ζωής του. Υπήρξε ένας υποδειγματικός λειτουργός, που πίστευε βαθιά και αγαπούσε με πάθος το ιερό λειτουργήμα του και την ιερή αποστολή του. Η διακονία του στην Εκκλησία, άφησε ανεξίτηλα ίχνη σε όλη την περιοχή της Αιγιάλειας. Πέθανε στις 3 Απριλίου του 1967. «**Δώη αυτό Κύριος ο Θεός τον αμάρταντον της δόξης στέφανον και είη αιωνία η μνήμη αυτού προς παραδειγματισμόν τοις μεταγενεστέροις.**»

Οικονόμου Θεόδωρος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στη Σπολάϊτα

Τριχωνίδας το 1937 και διδάχτηκε τα πρώτα στοιχεία της τέχνης της Βυζαντινής μουσικής κοντά στον Ιωάννη Θεοδωρίδη και Χαρίλαο Παπαποστόλου. Ήψαλλε από ηλικίας 16 ετών. Υπήρξε Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου Σπολάϊτας από το 1955 μέχρι τό 1987 οπότε αποχώρησε οικιω-θελώς από την ενεργό δράση.

«... Κάθε προσπάθεια εναρμόνισης της μουσικής μας κατά το πρότυπο της Ευρωπαϊκής αρμονίας (κάθετη αρμονία), δηλαδή με τη χρησιμοποίηση στο ισοκράτημα και άλλων φθόγγων της κλίμακας, εκτός του Τονικού και του Δεσπόζοντα ή με την χρησιμοποίηση του συνθέτου διπλού ισοκρατήματος – συγχρόνως στον Τονικό και Δεσπόζοντα – και αδόκιμη είναι και δεν θ' αντέξει στο χρόνο...»

Αστέριος Δεβρελής - Δάσκαλος Βυζαντινής μουσικής -
Πρωτοψάλτης - Μελοποιός (Β' τόμος σελ. 124)



Π

Παγανός Νικόλαος (Σ) Ονομαστός θεωρητικός μουσικός και λόγιος. Γεννήθηκε στο Πλωμάρι της Λέσβου το 1844 και διετέλεσε Πρωτοψάλτης επί 20ετία στη Μυτιλήνη (1863-1884) διακόψας την ψαλτική λόγω βλάβης της φωνής του. Ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη διαίρεση των τονιαίων διαστημάτων της μουσικής κλίμακας κατασκευάσας προς τούτο και έγχορδο μουσικό όργανο⁽¹⁾. Δημοσίευσε πολλές διατριβές και μελέτες πάνω στη Βυζ. μουσική και πολέμησε με σφοδρότητα την εισαγωγή της Ευρωπαϊκής μουσικής στην Εκκλησία. Εξέδωσε πολλά βιβλία όπως: «Γραμματική Μουσικής γλώσσας» (1893), «Μουσική Παιδαγωγία» (1897), «Μουσικός Κόσμος» (1901) καθώς και βιβλία για τη διδασκαλία της Β.Μ. Διετέλεσε μέλος της Μουσικής Επιτροπής του 1895⁽²⁾. (Βλ. & Α' τόμο σελ. 93)

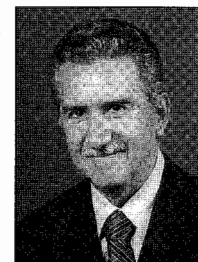
Παγγίδης Χρυσάνθος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος της Σχολής Βυζ. μουσικής **Βάδης Βυρτεμβέργης Γερμανίας** και πρόεδρος του Συνδέσμου Ιεροψαλτών Βάδης Βυρτεμβέργης. Πτυχιούχος και δάκτωρ του πανεπιστημίου Tuebingen. Ένθερμος ζηλωτής του ψαλτικής τέχνης έχει στο ενεργητικό του σημαντική δραστηριότητα για τη διάδοση και προβολή της Βυζ. μουσικής και χαρακτηρίζεται ως η ψυχή του Συνδέσμου Ιεροψαλτών στα πλαίσια του οποίου εργάζεται με πολύ ζήλο χωρίς να φείδεται κόπου και χρόνου. Σκοποί του Συνδέσμου, τους οποίους με πολύ πάθος υπηρετεί ο Χρ. Παγγίδης, είναι η οικοδομική συνεργασία, ευγενής άμιλλα και συνεχής επαφή μεταξύ των συναδέλφων ιεροψαλτών, η ύψωση της στάθμης της ψαλτικής τέχνης, η εκμάθησή, η καλλιέργεια και διάδοση της παραδοσιακής Β. Μουσικής, η οργάν-

1. Αντίθετη άποψη με τον Ν. Παγανό επί των τονιαίων διαστημάτων της Β.Μ. είχαν οι Π. Κηλτζανίδης, Π. Φιλανθίδης, Γ. Πρωγάκης, Θ. Βυζάντιος και Στ. Σταματιάδης.
2. Βλ. Α' τόμο σελ. 110

νωση χορωδίων, συναυλιών και η συνεργασία με άλλους Συλλόγους στην Ελλάδα, τη Γερμανία και άλλες χώρες. Αξιοχρέως του ανήκει κάθε έπαινος.

Παϊβανάς Αθανάσιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης. Γεννήθηκε στην Κόρινθο το 1955 και μετά την αποφοίτησή του από το Λύκειο, παράλληλα με τις πανεπιστημιακές του σπουδές στη Μαθηματική Σχολή του Π.Α. παρακολούθησε ιδιαίτερα μαθήματα Βυζ. μουσικής κοντά στον Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Μ.Χ.Ε. Θρασ. Στανίτσα (1974-82). Την ίδια περίοδο υπήρξε και βασικό στέλεχος του Βυζ. Χορού του δασκάλου του. Φοίτησε και στο Ωδείο Πειραιώς απόπου έλαβε «Πτυχίο» και «Δίπλωμα» Βυζ. μουσικής. Επί μία διετία (1980-81) λειτούργησε και Βυζαντινό χορό τον οποίο ίδρυσε και διηύθυνε ο ίδιος. Συνεργάστηκε και με τον Καθηγητή Μουσικολογίας και Χοράρχη Γρηγ. Στάθη και υπήρξε ιδρυτικό μέλος του Βυζ. χορού «Οι Μαΐστορες της Ψαλτικής Τέχνης» (1985). Διετέλεσε επί μία δεκαετία Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Τριών Ιεραρχών Κορίνθου (1970-1980) και ακολούθως ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον ίδιο Ι. Ναό όπου με υποδειγματική συνέπεια και σεβασμό προς την παράδοση υπηρετεί το Ιερό αναλόγιο, ενώ παράλληλα προσφέρει με προθυμία πολλή τη συνεργασία του και τη βοήθειά του στην καλλιέργεια και γενική καταξίωση της Ιερής Ψαλτικής μας Τέχνης.

Παϊκόπουλος Δημοσθένης (Σ). Διακεκριμένος Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος, Μελοποιός και Χοράρχης από τους σημαντικότερους της εποχής μας. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1929 και από ηλικίας μόλις 4 ετών άρχισε να βιώνει την ψαλτική τέχνη και να κάνει τα πρώτα βήματα στην βυζαντινή μουσική κοντά στον πατέρα του Κων. Παϊκόπουλο, Ιερέα έμβριθής μουσικό και πρώην Πρωτοψάλτη. Σε ηλικία 10 ετών (1939) γίνεται βοηθός και κανονάρχης στον Ι. Πατριαρχικό Ναό δίπλα στον Κ. Πρίγγο και Θρ.



Στανίτσα τους οποίους έχει και διδασκάλους στη Πατριαρχική Σχολή Βυζ. Μουσικής. Το 1946 αναλαμβάνει δομέστικος στον Ι. Ν. Αγίας Ευφημίας Χαλκηδώνος δίπλα στον Πρωτοψάλτη Γεώργ. Καρακάση ο οποίος συγχρόνως με πολύ ζήλο, του διδάσκει τον πλούτο των ύμνων της Εκκλησίας μας. Απο το 1952 και μετά έψαλε κατά σειράν:

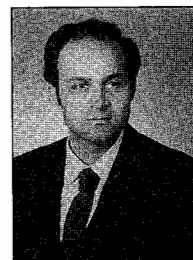
- 1) Ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Αγίου Νικολάου Τοπ-Καπού (1952-54)
- 2) Ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Προφήτου Ηλίου Σκουντάρεως Ι. Μητροπόλεως Χαλκηδόνος (1954-57)
- 3) Ως Β' Δομέστικος στον Ι. Πατριαρχικό Ναό δίπλα στον Αρχ. Λαμπαδάριο Θρ. Στανίτσα (1957-59). Διετέλεσε ομοίως και Δομέστικος των μεγάλων Πρωτοψαλτών Δημ. Μαγούρη και Στ. Μακρίδη. Το 1962 διορίζεται Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Παμ. Ταξιαρχών στο Μέγα Ρεύμα όπου ψάλλει μέχρι το 1964 οπότε και απελαύνεται από τις Τουρκικές Αρχές ως Έλληνας υπήκοος. Καθ'

όλο αυτό το διάστημα «επετέλεσε», σύμφωνα με τιμητικό έγγραφο του Οικ. Πατριαρχείου, «τα καθήκοντα αυτού μετ' επιμελείας και ζήλου, ευλαβείας και πειθαρχίας εν παντί, επιδείξας πολιτείαν σεμνήν και άμεμπτον, εμπρέπουσαν εις την ιερότητα της θέσεως αυτού και επισπασάμενος την ευαρέσκειαν της Μητρος Εκκλησίας». Από τον Οκτώβριο 1964 είναι εγκατεστημένος και ζει μόνιμα στην Αθήνα. Απο τότε μέχρι σήμερα έχει ψάλει ως Πρωτοψάλτης στους Ι. Ν. Αναλήψεως Σκαραμαγκιά, Αγ. Παρασκευής Καλλιπόλεως Πειραιώς, Αγ. Σπυρίδωνος Πειραιώς και τέλος Αγίου Σπυρίδωνος Αιγάλεω όπου εξακολουθεί να υπηρετεί με την χαρακτηριστική, για την εξέχουσα μουσική φυσιογνωμία του, σοβαρότητα και υπευθυνότητα, την ιερή ψαλτική μας τέχνη. Σπουδαίος άνθρωπος, με ήθος και λαμπρό χαρακτήρα, φιλόκαλος και υποδειγματικά ευγενής είναι και σπουδαίος ψαλμωδός, εκφραστικός, με ωραία μελωδική φωνή και γνήσιο Βυζαντινό ψαλτικό ύφος. Ικανότατος Χοράρχης, έχει από τριετίας αναλάβει την Δ/ση της Χορωδίας του Συλλόγου Μουσικοφίλων Κων/πόλεως, με την οποία έχει παρουσιάσει πολλές συναυλίες σε αίθουσες των Αθηνών. Έχει επίσης κυκλοφορήσει σειρά κασσετών και με τις ευλογίες του Παναγ. Οικ. Πατριάρχου Βαρθολομαίου, εργάζεται για την έκδοση Μουσικών Βιβλίων (Εσπερινού, Όρθρου, Θ. Λειτουργίας). Γνωρίζει άριστα και Ευρωπαϊκή Μουσική ενώ παίζει και βιολί σε επίπεδο δεξιοτεχνίας. Σημαντική και εξέχουσα στην εποχή μας ψαλτική προσωπικότητα, ο Δημ. Παϊκόπουλος, με υψηλού βαθμού πνευματική καλλιέργεια, είναι πολύ αγαπητός και χαίρει της αγάπης και της εκτίμησης όλου του Ιεροψαλτικού Κόσμου.

Παναγίδης Στυλιανός (Αελλεκής). Καλλίφωνος Κύπριος πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1845 στη Λευκωσία και διδάχτηκε τη Βυζ. μουσική από τον μουσικοδιδάσκαλο **Ονούφριο Μικελλίδη** ο οποίος το 1830 είχε έλθει στην Κύπρο ως Δ/τής της Ελληνικής Σχολής Λευκωσίας. Διετέλεσε Πρωτοψάλτης σε Ι. Ναούς της Λευκωσίας (Χρυσαινιώτισσα, Αγ. Αντώνιο. Αγ. Ιωάννη κ.ά.). Δίδαξε την ψαλτική σε πολλούς μαθητές του.

Παναγιωτίδης Παναγιώτης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ναού Αγίου Κων/νου και Ελένης South Yarra Μελβούρνης Αυστραλίας.** Γεννήθηκε στη Μελβούρνη το 1967 και διδάχτηκε την ψαλτική τέχνη κοντά στον μουσικοδιδάσκαλο Θεοφ. Λιούνη και στον ονομαστό Άρχοντα Πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Αντ. Αριστοδήμου. Έχει ψάλει σε διάφορους Ι. Ναούς σε διάφορες πόλεις της Αυστραλίας όπως στον Άγιο Αντώνιο Sunshine (1982-1985), Άγιο Νικόλαο Yarraville (1985-87), Καθεδρικό Ναό Ευαγγελισμού Θεοτόκου Σύνδνεϊ (1987-1991) και σήμερα κοσμεύει και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του ως Πρωτοψάλτης το ιερό αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίων Κων/νου και Ελένης Μελβούρνης.

Παναγούλης Αθανάσιος. Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Χοράρχης και Καθηγητής Βυζ. Μουσικής. Γεννήθηκε στην Αναγέννηση



Λάρισας το 1952 και από πολύ μικρή ηλικία στράφηκε προς την Βυζ. Εκκλησιαστική μουσική. Σε ηλικία μόλις 12 χρονών γράφτηκε και φοίτησε στο παράρτημα του ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΩΔΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ στο Βόλο όπου διδάχτηκε την τέχνη της Βυζ. μουσικής κοντά στον μεγάλο πρωτοψάλτη και καθηγητή Μανώλη Χατζημάρκο. Από το Ωδείο έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής (1970) με βαθμό «Άριστα παμψηφεί» και εν συνεχεία «Δίπλωμα» Βυζ. μουσικής (1973). Δόκιμος μύστης και

ερμηνευτής της ιερής ψαλτικής τέχνης υπηρετεί επί είκοσι (20) συνεχή χρόνια το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, του Ι. Ν. Αγίου Νικολάου Λαρίσης. Σεμνός και εκφραστικός ψαλμωδός ψάλλει με πίστη και σεβασμό προς τη λειτουργική μουσική μας παράδοση και διακρίνεται για την υποδειγματική του ευσυνειδησία και συνέπεια στην επιτέλεση των λειτουργικών του καθηκόντων. Αλλά και ως μουσικοδιδάσκαλος και χοράρχης έχει στο ενεργητικό του σημαντικό έργο. Διδάσκει τη Βυζαντινή μουσική στο **Δημοτικό Ωδείο Λαρίσας** ενώ παράλληλα είναι και χοράρχης της Βυζαντινής Χορωδίας του Ωδείου, η οποία αποτελείται από μαθητές-μαθήτριες και πτυχιούχους του Ωδείου, από το 1978. Ικανός και ταλαντούχος ψάλτης, φιλότιμος και μεθοδικός δάσκαλος, ο Αθ. Παναγούλης, δραστήριος και δημιουργικός, εργάζεται με ζήλο και αγάπη πολλή για την καλλιέργειά και προβολή της λειτουργικής μας μουσικής, συνεχίζοντας το ωραίο έργο που μας κληροδότησαν οι μεγάλοι δάσκαλοι της ιερής μας μουσικής.

Παναγίδης Πάτροκλος (Σ). Ονομαστός Πρωτοψάλτης με σπουδαία προσφορά και έντονη παρουσία στον ιεροψαλτικό χώρο της νεότερης εποχής, πέθανε την 1 Αυγούστου 1995. Στην εξόδιο ακολουθία έψαλαν Βυζαντινοί Χοροί υπό την Δ/ση των Πρωτοψαλτών Παν. Μαρούλη και Λεων. Οικονόμου. Τον επικήδειο εξεφώνησε ο πρωτοψάλτης και μουσικοσυνθέτης Βασ. Κατσιφής. Παραβρέθηκαν επίσης και οι Γ. Τσατσαρώνης, Δ. Μαυραγάνης, Α. Πετρόχειλος, Φιλ. Οικονόμου και άλλοι πολλοί συνάδελφοι και φίλοι. (Βλ. Β' Τόμο σελ. 258)

Παπαγερμανός Ηρακλής. Καλλίφωνος ιεροψάλτης του **Ι. Ναού Αγίου Κων/νου και Ελένης BROOKLEYN N. Υόρκης των ΗΠΑ.** Υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο.

Παπαδόπουλος Ανδρέας. Καλλίφωνος ψαλμωδός. Γεννήθηκε στο χωριό Καλαμαράς Μεσσηνίας το 1922 και μαθήτευσε κοντά στον Παναγ. Τσάκωνα και Κων. Λεβέντη καθώς και επί τετράμηνο στο Ωδείο Αθηνών. Έψαλε στον Ι. Ναό Προφήτου Ηλίου Καστέλλας Πειραιά και στη συνέχεια μετέβη στη **Μελβούρνη Αυστραλίας** όπου σήμερα ψάλλει στον **Ι. Ναό Αγίας Τριάδας Richmond της ίδιας πόλεως.**

Παπαδόπουλος Απόστολος (Σ). Διακεκριμένος καλλίφωνος ψαλμωδός, εγκρατής μουσικός και Καθηγητής μουσικής. Λαμπαδαριος του Ι. Μητρο-

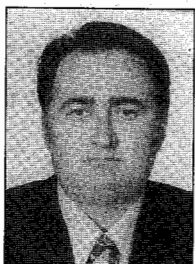


πολιτικού Ναού Αθηνών, την τελευταία περίοδο (από το Σεπτέμβριο του 1996) αντικαθιστά επαξίως στο ιερό αναλόγιο του πρωτοψάλτη στον ίδιο Ι. Ναό, τον μεγάλο πρωτοψάλτη και καθηγητή Σπύρο Περιστέρη, ο οποίος υπήρξε και διδάσκαλός του στην ψαλτική τέχνη. Πτυχιούχος και Διπλωματούχος Μουσικοδιδάσκαλος με διάκριση, του Ωδείου Αθηνών, σπούδασε και έλαβε Πτυχίο Αρμονίας με «Άριστα» από τον περίφημο καθηγητή Κ. Κυδωνιάτη ενώ συνεχίζει τις

Ανώτερες θεωρητικές του σπουδές στο Ωδείο Αθηνών στο τμήμα Αντιστιτίξεως με καθηγητές, κατ' αρχήν τον Γ. Διαμαντή και στη συνέχεια τον Περ. Κούκο. Εκλεκτός άνθρωπος, ευγενής και αγαπητός αλλά και εμβριθής μουσικός συνεχίζει να καλλιεργεί τη μουσική του παιδεία χωρίς να φείδεται κόπου και χρόνου, και να υπηρετεί την ψαλτική τέχνη με συνέπεια και ευσυνειδησία υποδειγματική. (Βιογ. βλ. Β' τόμο σελ. 261).

Παπαδόπουλος Γεώργιος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Παναγίας των Βλαχερνών Κερατσινίου Πειραιώς. Ψάλλει με συνέπεια, πίστη και σεβασμό προς την παράδοση της λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Παπαδόπουλος Ιωάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και μελοποιός. Γεννήθηκε στην Έδεσσα το 1943 και από μικρή ηλικία πήρε τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής από τον δημοδιδάσκαλο, μακαριστό πλέον, **Παπαστεφάνου Ιωάννη**. Ακολουθώντας μαθήτευσε κοντά στον Πρωτοψάλτη του Ι. Ν. Αγ. Κων/νου Λάρισας, Άγγελο Μαργαρίτη. Πολλά ωφελήθηκε επίσης από την, επί εξάμηνο, μαθητεία του κοντά στον μεγάλο πρωτοψάλτη, μουσικοδιδάσκαλο και μελοποιό Αθαν. Καραμάνη. Έψαλε σε πολλούς ιερούς Ναους όπως στον Ι.Ν. Αγ. Προδρόμου



Κλεισοχωρίου Ν. Πέλλης ως Λαμπαδάριος, στον Αγ. Δημήτριο Έδεσσας ως Λαμπαδάριος, στο Μητροπολιτικό Ναό Αγίας Σκέπτης Έδεσσας ως Λαμπαδάριος, στον Ι. Ν. Οσίας Ξένης Νίκαιας Πειραιά ως Λαμπαδάριος, στον Ι. Ν. Αγίων Αποστόλων Νίκαιας ως Λαμπαδάριος με Πρωτοψάλτη τον Ευαγ. Προίκιο, στον Ι. Ν. Ευαγγελισμού Νίκαιας Πειραιά ως Πρωτοψάλτη, στον Ι. Ν. Κοίμησης Θεοτόκου Νίκαιας ως Πρωτοψάλτη, στον Ι. Ν. Τριών Ιεραρχών Νίκαιας ως Πρωτοψάλτη, και τέλος από το 1988 μέχρι σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του ως Πρωτοψάλτης το ιερό αναλόγιο του Ι. Ν. Παμεγίστων Ταξιαρχών Κορυδαλλού. Ένθερμος ζηλωτής της ιερής τέχνης συμμετέχει σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την καλλιέργεια, προβολή και διάδοση της λειτουργικής μας μουσικής. Έχει διατελέσει μέλος στις βυζ. χορωδίες 1) Υπουργείου Οικονομικών 2) Θεοδ. Βασιλικού 3) Κ. Ζορμπά 4) Ν. Τσιγγούλη και 5) Δημ. Ιωαννί-

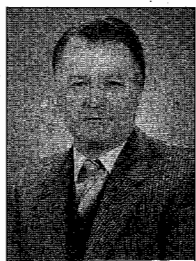
δη. Ιδιαίτερη επίδοση εμφανίζει στον τομέα της μελοποιίας. Ταλαντούχος μελοποιός έχει συνθέσει πλήθος μαθημάτων τα οποία όμως χειρογραφεί σε βιβλία ο ίδιος τα οποία και διανέμει σε φίλους ιεροψάλτες χωρίς την παρεμβολή εκδ. οίκων. Έχει γράψει και εκδώσει σε προσεγμένη και καλαίσθητη χειρογραφή τα βιβλία: 1) Όρθρου και Θ. Λειτουργίας (1983) 2) Τρία (3) βιβλία Θ. Λειτουργίας με τίτλο: «ΑΡΕΑΣΘΕ Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ» (1994), τα οποία περιέχουν: Δυνάμεις, Χερουβικά, λειτουργικά, ειρμούς Θ' Ωδών, κοινωνικά κ.α. Ήδη έχει αρχίσει την έκδοση σειράς βιβλίων υπό τον τίτλο: «Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΩΝ ΗΧΩΝ». Πρόκειται για 8 βιβλία, ένα για κάθε ήχο από τα οποία ήδη έχει εκδώσει το πρώτο (ήχος α' 1996). Έχει μελοποιήσει επίσης την ακολουθία της Αγίας Θεοδώρας του χωρίου ΒΑΣΤΑ Μεγαλόπολης και όπως δηλώνει ο ίδιος: «έχω δώσει την υπόσχεση στον εαυτό μου και το Θεό να μελοποιώ κάθε ακολουθία νεοφανών Αγίων που δεν περιλαμβάνεται στα Μηναία της Εκκλησίας». Σπουδαίος άνθρωπος με ακαίρεο χαρακτήρα, τίμιος και ειλικρινής, ο Ι. Παπαδόπουλος, υπηρετεί την ιερή ψαλτική μας τέχνη από κάθε πλευρά και εργάζεται άοκνα και αποδοτικά προσφέροντας πολύτιμο έργο.

Παπαδόπουλος Σοφρόνιος. Ιερομόναχος, Αγιογράφος και μουσικός. Γεννήθηκε το 1870, κατά πάσα πιθανότητα στην Κων/πολη. Το 1912, προερχόμενος πιθανώς από τον Άγιον Όρος, εγκαταστάθηκε στη Χώρα Τριφυλίας όπου έζησε και δίδαξε βυζαντινή μουσική μέχρι το 1945, έτος του θανάτου του. Ασχολήθηκε και με τη μελοποιία. Χειρογράφα του σώζονται στη βιβλιοθήκη του καθηγητή του Ωδείου Αθηνών, Λάζαρου Κουζηνόπουλου.

Παπαδόπουλος Στέλιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίων Αναγύρων Νέας Υόρκης των ΗΠΑ. Υπηρετεί με συνέπεια και αφοσίωση την ψαλτική τέχνη της ορθόδοξης εκκλησίας μας.

Παπαδόπουλος Χαράλαμπος. Κύπριος εκπ/κός λόγιος, μελετητής και ερευνητής της Βυζ. μουσικής. Γεννήθηκε το 1882 στα Μέσανα της Πάφου και αναδείχθηκε άριστος μελοποιός δημοτικών ασμάτων μερικά από τα οποία δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα «Φόρμιγξ» στην Αθήνα (1908). Διδάχτηκε τη Βυζ. μουσική από τον Περικλή Ζαφειρόπουλο στο Σχολαρχείο Λεμεσού καθώς και από τον Αχιλέα Νικολαΐδη. Εξέδωσε σχολικά τραγούδια και έγραψε πολλές μελέτες για τη βυζ. μουσική. Συνεργάστηκε και βοήθησε τον Στυλιανό Χουρμούζιο στη Μουσική του συλλογή «Εκκλησιαστική Σάλπιγξ». Στερούμενος φωνητικών προσόντων ουδέποτε χρημάτισε ψαλμωδός.

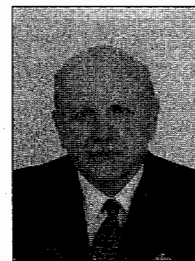
Παπαδόπουλος Χρήστος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής και Συγγραφέας με σημαντική μουσική δραστηριότητα στην εποχή μας. Γεννήθηκε στο χωριό Βουργαρέλι της Άρτας το 1937 και από νεαρή ηλικία διακρίθηκε για τα έντονα μουσικά του ενδιαφέροντα. Μαθητής Γυμνασίου όντας, διορίστηκε από τον τότε Μητροπολίτη Άρτας και σήμερα Αρχιεπίσκοπο Αθηνών κ.



Σεραφείμ, Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Εισοδίων της Θεοτόκου (Μητρόπολη Αγτας) και στη συνέχεια στα Ιωάννινα στους Ι. Ναούς Αγίου Νικολάου και Αρχιμανδρείου. Ερχόμενος στην Αθήνα μαθήτευσε κοντά στον περίφημο μουσικοδιδάσκαλο και καθηγητή Θεόδωρο Χατζηθεοδώρου τον Φωκαέα. Παράλληλα με τις πανεπιστημιακές του σπουδές, φοίτησε και στο Εθνικό Ωδείο Αθηνών απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής και «Δίπλωμα». Μουσικοδιδασκάλου Βυζ. μουσικής.

Υπηρέτησε ως Καθηγητής μουσικής στο ιεροδιδασκαλείο Βελλάς και συνεργάστηκε με το Ρ/Σ Ιωαννίνων, όπου επί διετία παρουσίαζε την εβδομαδιαία εκπομπή «Το 20λεπτόν της Βυζαντινής μουσικής». Θέματα μουσικού ενδιαφέροντος παρουσίασε από το Ραδιόφωνο (ΕΡΑ 2) και την Τ.Β. Δίδαξε μουσικοπαιδαγωγικά συστήματα σε καθηγητές μουσικής. Έλαβε μέρος ως εισηγητής στο Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Καθηγητών Μουσικής στην Κύπρο (1990) και διηύθυνε, ως πρόεδρος, το Α' Πανελλήνιο Συνέδριο βυζ. μουσικής στην Αθήνα το 1993. Σήμερα ζει στην Αθήνα και έχει στο ενεργητικό του πλούσια και ποικίλη μουσική και πνευματική δραστηριότητα. Ως Πρωτοψάλτης κοσμεί και λαμπρύνει, με την ιεροπρεπή και μυσταγωγική ψαλμωδία του, το ιερό αναλόγιο στον Ι. Ναό Παμεγίστων Ταξιαρχών της Αστυνομικής Ακαδημίας, όπου ψάλλει και υπηρετεί με πολλή συνέπεια και σεβασμό προς την παράδοση την ψαλτική τέχνη. Είναι μέλος του Δ.Σ. της ΟΜ.Σ.Ι.Ε. και μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού «ΙΕΡΟΨΑΛΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ». Είναι καθηγητής του «ΕΝΑΥΛΟΥ ΩΔΕΙΟΥ» Αμαρουσίου και μέλος της χορωδίας «Μουσικοφίλων Κωνσταντινουπολιτών». Είναι υπεύθυνος προγράμματος επιμόρφωσης εκπ/κών στα μουσικοπαιδαγωγικά συστήματα, στα πλαίσια του Π.Ε.Κ. Αθηνών και επιμορφωτής του ΠΕΚ Αθηνών στον τομέα της Βυζ. μουσικής. Έχει δημοσιεύσει κατά καιρούς πολλές διατριβές και μελέτες με θέματα κυρίως γύρω από τη Βυζ. μουσική όπως: 1. Μεγάλοι υμνωδοί της Εκκλησίας 2. Μουσική παράδοση 3. Ιεροψαλτικά θέματα 4. Μουσικές εκδηλώσεις 5. Η Μουσική Εκπ/ση 6. Μορφές Ιεροψαλτών 7. Η Μουσική Αγωγή στη προσχολική εκπ/ση 8. Α' Πανελλήνιο συνέδριο καθηγητών μουσικής. Κύπρος 1990 9. Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Βυζ. μουσικής. Αθήνα, 1993 κ.α. Σπουδαία μουσική και πνευματική προσωπικότητα, ο Χ. Παπαδόπουλος, είναι Καθηγητής, σήμερα, στην Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών στον Τομέα Παιδαγωγικής (πειραματική παιδαγωγική) και παράλληλα προσφέρει σημαντικό και πολύ αξιόλογο έργο στον τομέα της καλλιέργειας και ανάπτυξης της Μουσικής μας παιδείας.

Παπαευσταθίου Ευστάθιος. Καλλίφωνος Ιεροψάλτης, δόκιμος μουσικός και Καθηγητής Βυζαντινής και Ευρωπαϊκής Μουσικής. Γεννήθηκε στο χωριό Γρεβενίτι Ιωαννίνων το 1934 και από νεαρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς τη μουσική. Ο Πάππος του Παπαευσταθίου Ευστάθιος υπήρξε Δάσκαλος και ιεροψάλτης και είναι ο πρώτος οποίος τον μύησε στην τέχνη της Βυζαντινής μουσικής. Μαθήτευσε επίσης και κοντά στον Πρωτοψάλτη Μητρο-



πόλεως Ιωαννίνων Τάττη Σωτήριο καθώς και στον Παπαδόπουλο Χρήστο - Εκπαιδευτικό και ιεροψάλτη. Σπούδασε στη Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία και μετά την αποφοίτησή του (1954) ασχολήθηκε συστηματικά και τελειοποίησε τη μουσική του παιδεία με μουσικές σπουδές, αξιοποιώντας έτσι το ιδιαίτερο ταλέντο του στον τομέα αυτό. Φοίτησε στο Εθνικό Ωδείο απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» βυζαντινής μουσικής (1996) καθώς και στο Ελληνικό Ωδείο απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» Ωδικής (1974) και «Πτυχίο» Αρμονίας (1975). Στην Ευρωπαϊκή μουσική δάσκαλός του υπήρξε ο Κορακάς Κων/νος. Ζηλωτής και λάτρης της λειτουργικής μας Μουσικής διετέλεσε επί 20 χρόνια άμισθος Ιεροψάλτης στις έδρες της Διδασκαλικής του υπηρεσίας και δίδαξε την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του. Από το 1979, μετά την εγκατάστασή του στα Ιωάννινα έχει να παρουσιάσει πολύπλευρη και πολύ αξιόλογη, δραστηριότητα στον τομέα της Μουσικής. Διετέλεσε Καθηγητής Μουσικής στη Β/θμια Εκπ/ση από το 1979 μέχρι το 1989 οπότε συνταξιοδοτήθηκε. Το 1980 ανέλαβε Λαμπαδάριος στον Ιερό Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου Αρχιμανδρείου στα Ιωάννινα όπου με υποδειγματική συνέπεια, ευλάβεια και αφοσίωση πολλή υπηρετεί το Ιερό αναλόγιο μέχρι σήμερα. Είναι ιδρυτικό μέλος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Ν. Ιωαννίνων (1980) και μέλος του Δ.Σ. επί 8/ετία. Είναι Καθηγητής θεωρητικών μαθημάτων στο Ελληνικό Ωδείο (παράρτημα Ιωαννίνων) από το 1979. Διετέλεσε Καθηγητής Βυζ. Μουσικής στο φροντιστήριο του Συλλόγου Ιεροψαλτών μέχρι το 1985 και από τότε μέχρι σήμερα είναι Καθηγητής Βυζαντινής και Ευρωπαϊκής Μουσικής στην «Κατάρτιση» Σχολή Βυζαντινής Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Ιωαννίνων. Έχει συγγράψει, χωρίς ωστόσο να έχει ακόμη εκδώσει, τις εργασίες: α. Σημειώσεις για τη μεθοδικότερη διδασκαλία της Β. Μουσικής και β. Περίληψη της ιστορίας της Βυζ. μουσικής. Έντονη μουσική προσωπικότητα με πλούσιο έργο και σημαντική προσφορά, ο Ευστ. Παπαευσταθίου, ζει σήμερα στα Ιωάννινα και συνεχίζει με τον ίδιο πάντα ζήλο, χωρίς να φείδεται κόπου και χρόνου, να δημιουργεί και να προσφέρει έργο πολύτιμο για την καλλιέργεια, πρόοδο και ανάπτυξη της Μουσικής μας Παιδείας.

Παπαζαφής Αθανάσιος. Διακεκριμένος Καθηγητής της μουσικής και Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στην Πάτρα το 1946 και από πολύ μικρή ηλικία έδειξε την κλίση και το ταλέντο του προς τη μουσική τέχνη. Σε ηλικία έντεκα ετών μνηστήκε στην ψαλτική τέχνη κοντά στον Λαμπαδάριο τότε του Ι. Ν. Παντανάσσης Πατρών Θεμ. Καραβίτη και στη συνέχεια κοντά στον Πρωτοψάλτη του Ι. Ναού Αγίου Ανδρέου Πατρών Νικ. Γρηγοριάδη (1958). Διεύθυνε τη μουσική του παιδεία κοντά στο μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο και μελοποιό Κων/νο Πανά (1962) για να φοιτήσει

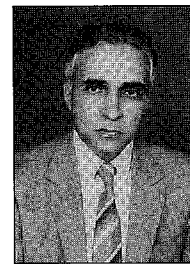


αργότερα στο Ωδείο Πειραιώς του Πειραιϊκού Συνδέσμου όπου είχε Καθηγητή το σπουδαίο μουσικοδιδάσκαλο Γεώργιο Μαλαφή και τον αείμνηστο Καθηγητή Ιωάννη Μαργαζιώτη και απ' όπου έλαβε τους τίτλους: Πτυχίο Ιεροψάλτη, Δίπλωμα Βυζ. μουσικής και Μουσικοδιδασκάλου καθώς και Δίπλωμα σύνθεσης στην Ευρωπαϊκή μουσική. Δόκιμος ερμηνευτής και γνώστης της ψαλτικής τέχνης έχει ψάλει σε διάφορους ιερούς Ναούς όπως στον Ι. Ναό Αγίας Τριάδος Αμπελοκη-
πων (1965-76) ως Λαμπαδάριος και στον Ι. Ναό Ζωοδόχου Πηγής οδού Ακαδη-
μίας Αθηνών (1976-86) ως Πρωτοψάλτης. Στη συνέχεια μετέβη στο Λονδίνο όπου έψαλε επί τριετία (1987-90) στον Ι. Καθεδρικό Ναό της του Θεού Σοφίας της ίδιας πόλης και όπου ίδρυσε τη «Βυζαντινή Χορωδία Λονδίνου» με την οποία, έδωσε πολλές συναυλίες Βυζ. Εκκλησιαστικής μουσικής. Μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα δραστηριοποιήθηκε έντονα και παραγωγικά στο χώρο της λειτουργικής μας μουσικής με πολλές εμφανίσεις ως Δ/ντής βυζαντινών χορωδιών, την τηλε-
όραση, Ρ/Σ και σε αίθουσες συναυλιών. Έχει στο ενεργητικό του και σημαντικό συγγραφικό έργο. Έγραψε και εξέδωσε τα βιβλία: «Μικρό Μαθηματάριο» (1977), «Η Μουσική στην εκπ/κη Διαδικασία» (1991), «Μουσικοπαιδαγωγική σειρά» (3 τεύχη) και «Εισαγωγή στη Μουσική» (εκδ. ΟΕΔΒ - Α' Γυμνασίου - 1986). Ακά-
ματος και μεθοδικός δάσκαλος, σημαντική μουσική φυσιογνωμία της εποχής μας, ο Αθ. Παπαζαρχής, είναι σήμερα Σχολικός Σύμβουλος και Καθηγητής στο τμήμα Μουσικών Σπουδών του Αριστ. Παν/μίου Θεσ/κης όπου επιτελεί έργο σπουδαίο και σημαντικό για την Ελληνική μας μουσική.

Παπάζογλου Ηλίας. Διακεκριμένος καλλιφώνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στην Κονταριώτισσα Πιερίας το 1958 και από μικρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την ιδι-
αίτερη κλίση του προς το ιερό αναλόγιο. Πήρε τα πρώ-
τα στοιχεία της ψαλτικής τέχνης από ιεροψάλτες της γενέτειράς του, αλλά συστηματικά μαθήτευσε κοντά στον μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο και πρωτοψάλτη Αθαν. Καραμάνη. Μαθήτευσε επίσης και κοντά στους πρω-
τοψάλτες Γεωργ. Καραμάνη και Αθανάσιο Σαλαμά-
νη. Η μαθητεία του στους σπουδαίους, αυτούς πρω-
τοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους και ιδιαίτερα στο μεγάλο δάσκαλο της ψαλτικής τέχνης Αθαν. Καραμάνη, τον ωφέλησε πάρα πολύ για την μετέπειτα ψαλτική του σταδιοδρομία και του διαμόρφωσε κατά μέγιστο βαθμό την ψαλτική του προ-
σωπικότητα. Τη θεωρία της Βυζαντινής μουσικής τέχνης τη διδάχθηκε στο Ωδείο απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» βυζ. μουσικής με βαθμό «Άριστα». Έχει ψάλει σε πολ-
λούς Ι. Ναούς σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας όπου απέκτησε πολλούς φίλους. Την περίοδο 1982-83 διητέλεσε Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Ταξιαρχών Ν. Ξάνθης. Την περίοδο 1984-89 διητέλεσε επίσης Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Παντε-
λεήμονος Πολίχνης. Από το 1989 μέχρι σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την ιερο-
πρεπή και μυσταγωγική ψαλμωδία του, ως Πρωτοψάλτης, το ιερό αναλόγιο στον Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου Περίστασης Κατερίνης. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλι-
κής τέχνης, νέος ταλαντούχος με ωραία μελωδική φωνή και γνήσιο Εκκλησια-
στικό ψαλτικό ύφος, ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση με υποδειγματική συνέπεια και ευσυνειδησία. Έχει διατελέσει Πρόεδρος του Ιεροψαλτικού Συλ-
λόγου Ν. Πιερίας «**Όσιος Διονύσιος ο Εν Ολύμπω**» ενώ με μεγάλη προθυμία έχει προσφέρει τη συνεργασία του και τη βοήθειά του, ως στέλεχος Βυζ. χορών, σε συναυλίες και άλλες εκδηλώσεις στην Κατερίνη και στη Θεσ/κη. Σπουδαίος άνθρω-
πος, πολύ αγαπητός, με ανέκδοτο χαρακτήρα, ήθος και αρετή, ο Ηλ. Παπάζογλου, ζει σήμερα στην Κατερίνη, είναι δικηγόρος και χαίρει της εκτίμησης και της αγά-
πης όχι μόνο των πολυπληθών φίλων του αλλά και όλου του ιεροψαλτικού κόσμου.

Παπαηλίας Θεόφιλος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Νικο-
λάου FLUSHING Ν. Υόρκης των ΗΠΑ. Υπηρετεί με συνέπεια και
αφοσίωση την ψαλτική τέχνη.

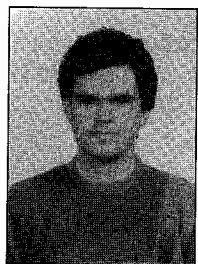
Παπασάββας Νίκος. Διακεκριμένος Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδι-
δάσκαλος, Μελοποιός και Χοράρχης. Γεννήθηκε το
1943 στο χωριό Μαραθόβουνος της επαρχίας Αμμο-
χώστου Κύπρου αλλά μεγάλωσε στη Λευκωσία όπου
εγκαταστάθηκε η οικογένειά του μετά τον διορισμό
του Ιερέα πατέρα του στον Ι. Ναό του Τρυπιώτη. Από
μικρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και
την κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Κατά τη διάρ-
κεια των Γυμνασιακών του σπουδών παρακολούθη-
σε μαθήματα Βυζ. Μουσικής κοντά στον περίφημο



Άρχοντα Πρωτοψάλτη Κύπρου και καθηγητή Θεόδουλο Καλλίνικο. Την περίο-
δο 1961-66 και κατά τη διάρκεια της φοίτησής του στη Φιλοσοφική Σχολή του Π.
Αθηνών συνέχισε τα μαθήματα της Βυζ. Μουσικής στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών
από το οποίο πήρε «Πτυχίο» Ιεροψάλτου και «Δίπλωμα» Μουσικοδιδασκάλου
με Καθηγητή τον μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο Θεόδωρο Χατζηθεοδώρου τον Φωκα-
έα. Μαθήτευσε επίσης και κοντά στον Πρωτοψάλτη και Μουσουργό Διαμαντή
Μαυραγάνη. Την ίδια περίοδο είχε την τύχη να γνωρίσει στην Αθήνα το μεγάλο
πρωτοψάλτη και δάσκαλο της ψαλτικής τέχνης Αθανάσιο Παναγιωτίδη από τον
οποίο μνήθηκε στο βαθύτερο νόημα της ψαλτικής τέχνης και του ψαλτικού ύφους.
Από το 1968 εργάζεται ως Καθηγητής φιλόλογος στη Μέση Εκπ/ση και παράλ-
ληλα διδάσκει τη Βυζαντινή μουσική. Από το 1975 διευθύνει τη Σχολή Βυζ. Μου-
σικής της Ιεράς Μητροπόλεως Λεμεσού που ιδρύθηκε από τον Μητροπολίτη Χρύ-
σανθο. Από το 1969 κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του το
ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης του Ι. Καθεδρικού Ναού Αγίας Νάπας Λεμεσού
Κύπρου. Δραστήριος, φιλότιμος και εργατικός, έχει στο ενεργητικό του πλούσιο
και πολύ σημαντικό έργο. Οργάνωσε και διευθύνει Βυζαντινή Χορωδία με την
οποία έχει δώσει πολλές συναυλίες και έχει προσκληθεί πολλές φορές και από
το ΡΙΚ για προγράμματα στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση. Δόκιμος μελοποι-
ός και εκδότης, έχει σπουδαίο μελοποιητικό έργο. Από το 1988 άρχισε την έκδο-

ση μουσικών βιβλίων με τη μέθοδο της χειρογράφησης και έχει εκδώσει μέχρι σήμερα μεγάλο αριθμό μουσικών βιβλίων όπως: **Μέθοδο Β. Μ., Θεωρία Β. Μ., Προσόμοια, Θ. Λειτουργία, Εσπερινό, Αναστασιματάριο, Καταβασίες, Τριώδιο** σε Α' και Β' τόμους, **Δοξαστάριο** σε 4 τόμους, **Ακάθιστο ύμνο, Μ. Εβδομάδα, Πεντηκοστάριο κ.α.** Τα μαθήματα όλων των βιβλίων τα έχει ηχογραφήσει σε κασέτες. Εξέχουσα μουσική φυσιογνωμία στην Κύπρο, ο Ν. Παπασάββας, είναι εξαίρετος άνθρωπος αλλά και σπουδαίος ψαλμωδός. Υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο ενώ ως Μουσικοδιδάσκαλος και Συγγραφέας μουσικών βιβλίων προσφέρει έργο πολύτιμο για τη λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Παπαστεφανάκης Μιλτιάδης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο



χωριό Πεζά Ηρακλείου Κρήτης το 1955 και από πολύ μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα θεία νόματα της χριστιανισμύνης και της ιερής ψαλτικής τέχνης από τον πατέρα του Γεώργιο Παπαστεφανάκη, ο οποίος ήταν Ιερέας και γνώστης της Βυζαντινής Μουσικής. Από τον πατέρα του πήρε τα πρώτα μαθήματα και απόκτησε τις πρώτες εμπειρίες της ψαλτικής πάνω στο ιερό αναλόγιο. Μετά την αποφοίτησή του από το Λύκειο ήλθε στην Αθήνα και γράφτηκε στο Ωδείο του Πει-

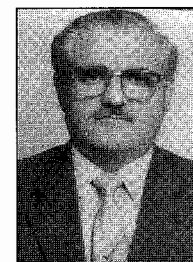
ραϊκού Συνδέσμου όπου καλλιέργησε τη Μουσική του παιδεία και ολοκλήρωσε τις γνώσεις του στη Βυζαντινή Μουσική με δάσκαλο τον διακεκριμένο Καθηγητή Γεώργιο Μαλαφή. Από το Ωδείο έλαβε «Πτυχίο» Ιεροψάλτη και στη συνέχεια «Δίπλωμα» Βυζαντινής Μουσικής. Με τον ερχομό του στην Αθήνα διετέλεσε επί ένα σχεδόν χρόνο (1974-75) δομέστικος του Πρωτοψάλτη Θεοδ. Βασιλικού στον Ι. Ν. Αγίου Θωμά Γουδί. Κατά την περίοδο αυτή διαμόρφωσε και την ιεροψαλτική του προσωπικότητα τόσο κατά το ύφος όσο και κατά την έκφραση και ερμηνεία των Βυζαντινών μαθημάτων. Στο διάστημα 1975-79 διετέλεσε Λαμπαδάριος του Ι. Ν. Αγίας Βαρβάρας Πατησίων και το 1980 ανέλαβε πρωτοψάλτης στον ίδιο Ιερό Ναό όπου υπηρέτησε, το ιερό αναλόγιο, με υποδειγματική συνέπεια και ευσυνειδησία, αλλά και πίστη και σεβασμό στην παράδοση, μέχρι το 1995. Ακολουθώντας εγκαταστάθηκε στη γενέτειρά του και από τότε μέχρι σήμερα εξακολουθεί να υπηρετεί την ψαλτική τέχνη με τον ίδιο πάντα ζήλο και την ίδια αφοσίωση στις λειτουργικές μας παραδόσεις ως Πρωτοψάλτης του Ι. Ν. Γέννησης Θεοτόκου Μυρτιάς Πεδιάδος Ηρακλείου. Συμμετείχε και συμμετέχει σε κάθε εκδήλωση με σκοπό την καλλιέργεια και διάδοση της Βυζαντινής μουσικής συνεργαζόμενος με πολλούς διακεκριμένους χοράρχες. Υπήρξε μέλος στις χορωδίες: Του Υπουργείου Οικονομικών του Θεοδ. Βασιλικού, του Γεωργ. Κακουλίδη, του Γεωργ. Τσατσαρώνη, του Αθαν. Πέττα και του αείμνηστου Αρχοντα Πρωτοψάλτη της Μ.Χ.Ε. Θρασ. Στανίτσα. Σήμερα αποτελεί βασικό μέλος της Βυζ. Χορωδίας του Συλλόγου Ιεροψαλτών Ηρακλείου Κρήτης «Ανδρέας ο Κρήτης». Ασχολείται και με την μελοποίηση Βυζ. Μαθημάτων ιδιαίτερα κατάλληλων για χορωδιακές εκτε-

λέσεις, τα οποία όμως παραμένουν ακόμα ανέκδοτα. Διαλεχτός άνθρωπος, σεμνός ψαλμωδός και καλός συνεργάτης, ο Μιλτ. Παπαστεφανάκης, προσφέρει πάντοτε τη βοήθειά του και τη συνεργασία του σε κάθε περίπτωση για την πρόοδο και προβολή της λειτουργικής μας Μουσικής.

Παπανγέλης Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και διακεκριμένος Εκπαιδευτικός. Γεννήθηκε στη Λαδικού Υπάτης το 1938 και μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη από τον πατέρα του ο οποίος υπήρξε πρωτοψάλτης και επίσης εκπαιδευτικός. Διετέλεσε Πρωτοψάλτης στους Ι. Ναούς Αγ. Αναργύρων Αμαρουσίου, Αγ. Γεωργίου Ν. Ηρακλείου, Αγ. Γεωργίου Κηφισιάς και τα τελευταία χρόνια Αγ. Γεωργίου Πεύκης. Προοδευτικός και ακούρατος εκπ/κός υπήρξε ο δημιουργός της χορωδίας δασκάλων και νηπιαγωγών Β. προαστίων με την ονομασία «οι ρίζες μας» με προορισμό τη διάσωση και διάδοση των παραδοσιακών τραγουδιών απ' όλη την Ελλάδα. Πέθανε το Φεβρουάριο του 1996.

Παπαχρίστου Ιωάννης. Ένθερμος ζηλωτής, μύστης και θιασώτης της ψαλτικής τέχνης, γνωστός και πολύ αγαπητός στον ιεροψαλτικό κόσμο. Γεννήθηκε το 1935 στο χωριό Δορβισά Ναυπακτίας. Γόνος Αρχιερατικής και Ιερατικής οικογένειας, από πολύ μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα ιερά νόματα της χριστιανισμύνης και της ψαλτικής. Ο Αρχ/πος Δαμασκηνός ήταν Παπούς του και ο μακαριστός Μητροπολίτης Φθιώτιδας Δαμασκηνός, Θεός του. Ο Παπούς και δύο Θεοί του από τη μητέρα του ήσαν Ιερείς. Γεμάτος από βιώματα και ψαλτικά ακούσματα από μικρός προσήλθε και μαθήτευσε κοντά στον περίφημο πρωτοψάλτη Δημ. Μήτρου. Ουδέποτε ανέλαβε υπεύθυνη θέση πάνω στο ιερό αναλόγιο αλλά και ουδέποτε το ιερό αναλόγιο αισθάνθηκε την απουσία του. Πάντοτε παρών και δίπλα σε μεγάλους πρωτοψάλτες πρόσφερε τη βοήθειά του και τις γνώσεις του στη σωστή και γνήσια καλλιέργεια και απόδοση των βυζαντινών μαθημάτων. Συνεργάστηκε επί 13 χρόνια με τον πρωτοψάλτη Δημοσθ. Παϊκόπουλο και επί 5 χρόνια με τον πρωτοψάλτη Παν. Τζανάκο καθώς και με τον πρωτοψάλτη Χατζηχρονογλου Γεωργ. και πολλούς άλλους. Σήμερα εξακολουθεί με τον ίδιο ζήλο και το ίδιο πάθος να συμμετέχει και να προσφέρει τη συνεργασία του σε κάθε ιεροψαλτική εκδήλωση στην περιοχή της Αθήνας.

Παππάς Χρίστος. Καλλίφωνος ψαλμωδός, βαθύς γνώστης της Βυζ. μουσικής και μελοποιός. Γεννήθηκε στο Παλαιοκάτουνο της Άρτας το 1929 και από μικρή ηλικία στράφηκε προς το ιερό αναλόγιο. Πήρε τα πρώτα μαθήματα της Βυζ. μουσικής την περίοδο 1942-43 από τον πρωτοψάλτη της γενέτειράς του Ιωάννη Τσιμπούλα. Ένθερμος ζηλωτής της ψαλτικής τέχνης και προικισμένος με πηγαίο μουσικό ταλέντο, διεύρυνε τις μουσικές του γνώσεις μελετώντας κατ' ιδίαν τα κλασσικά βυζαντινά μαθήματα, ενώ δεν παρόλειπε να ακούει τους μεγά-



λους πρωτοψάλτες της εποχής του στην Άρτα, στα Ιωάννινα, στην Αθήνα όπου για επαγγελματικούς λόγους διέμενε. Αριστούχος απόφοιτος της Παιδαγωγικής Ακαδημίας υπηρέτησε στο Νομό Άρτας επί δωδεκαετία και κατά το ίδιο χρονικό διάστημα διετέλεσε Πρωτοψάλτης στη γενέτειρά του. Το 1964 ήλθε στην Άρτα όπου έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς και εν συνεχεία στο Καρπενήσι όπου έψαλε επί διετία. Κατόπιν επανήλθε στην Άρτα και ανέλαβε πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό του Παντοκράτορος όπου έψαλε επί τρία χρόνια, για να αποσυρθεί το 1991 από το ιερό αναλόγιο λόγω ασθένειας. Εξαιρετικά καλλίφωνος ψαλμωδός με ωραία μαλακή, πολύ ευλύγιστη και μελωδική φωνή διακρίθηκε για την εκφραστικότητα και ιεροπρέπεια της ψαλμωδίας του καθώς και για το σεμνοπρεπές Εκκλησιαστικό του ύφος. Μετά τη διακοπή της ιεροψαλτικής του δραστηριότητας ξεδιπλωσε το μελοποιητικό του ταλέντο. Έχει μελοποιήσει τέσσερις πλήρεις σειρές λειτουργικών, «**Επι Σοι χάρει**», σε διάφορους ήχους, **Τρισάγιους ύμνους** και πολλά άλλα, που κυκλοφορούν μόνο σε χειρόγραφα. Σπουδαίος άνθρωπος ο Χρ. Παππάς με ευγένεια πολλή και εξαιρετο χαρακτήρα ζει σήμερα ως συνταξιούχος Επιθεωρητής στην Άρτα συνεχίζοντας το μελοποιητικό του έργο και απολαμβάνοντας την εκτίμηση και αγάπη των φίλων του και όλων όσων τον γνωρίζουν.

Παριανόπουλος Αθανάσιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Βόλο το 1926 και μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη από τον πατέρα του. Στη συνέχεια φοίτησε στη Σχολή Βυζ. μουσικής Βόλου όπου τελειοποίησε τις μουσικές του γνώσεις κοντά στον Καθηγητή και Πρωτοψάλτη Μ. Χατζημάρκο και έλαβε πτυχίο ιεροψάλτη. Καλλίφωνος με ωραία μελωδική φωνή έψαλε σε διάφορους Ιερούς Ναούς πάνω από 30 χρόνια. Τελευταίος Ι. Ναός ήταν ο Άγιος Νικόλαος Νικαίας όπου έψαλλε από το 1983. Πέθανε το 1993.

Παργάς Πέτρος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης. Γεννήθηκε στο Αιτωλικό Μεσολογγίου το 1954 και από νεαρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Πήρε τα πρώτα μαθήματά Βυζ. μουσικής κοντά στους πρωτοψάλτες της περιοχής του. Πρώτος του δάσκαλος ο τυφλός καλλίφωνος πρωτοψάλτης και μουσικός **Θεόδωρος Ζερβός** από τον οποίο πήρε τις βάσεις της μουσικής. Δάσκαλοί του υπήρξαν επίσης και οι Διονύσιος Κόντας και Μανώλης Μητσάκος. Σε ηλικία 16-17



ετών έψαλε για μία τριετία περίπου, ως Λαμπαδάριος, στον Ι. Ναό Αγίου Γερασίμου Κεφαλοβρύσου Αιτωλικού. Το 1974 μετέβη στην Αθήνα για σπουδές. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς όπως στην Αγ. Παρασκευή Ηλιουπόλεως, Αγ. Γεώργιο Ακαδημίας Πλάτωνος κ.ά. Παράλληλα φοίτησε επί διετία στο Απολλώνειο Ωδείο Αθηνών με Καθηγητή τον Ανδρέα Βουτσινά καθώς και επί διετία στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών με Καθηγητή τον αείμνηστο Σωκράτη Βερνάρδο από όπου έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. Εκκλησιαστικής μουσικής.

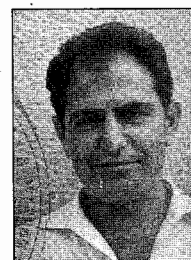
Αργότερα (1987) έλαβε και «Δίπλωμα» Βυζ. Εκκλ. μουσικής. Υπήρξε βασικό μέλος της Βυζ. χορωδίας του Πανελληνίου Συνδέσμου Ιεροψαλτών υπό τον Χρ. Χατζηνικολάου. Αλλά την εποχή αυτή «καταλυτική υπήρξε», όπως λέει ο ίδιος, η γνωριμία του με τον μελίρρυτο τυφλό πρωτοψάλτη και τραγουδιστή Χρήστο Σερέτη. Συνδέθηκε μαζί του με στενή φιλία και έγινε βοηθός του στο Ι. Αναλόγιο ενώ αργότερα έψαλε και ως Λαμπαδάριος του στον Ι. Ναό Παναγίας Μαμαριωτίσσης Χαλανδρίου. Από το Χρ. Σερέτη διδάχτηκε το απλό, σεμνοπρεπές και μεγαλοπρεπές Πατριαρχικό ύφος. Συγχρόνως έγινε μέλος της χορωδίας Φάρου Τυφλών υπό τη Δ/ση του Χρ. Σερέτη και έλαβε μέρος σε πολλές συναυλίες ανά το Πανελλήνιο όπου και διακρίθηκε ως μονωδός στα μικτά προγράμματα της χορωδίας (Βυζ. μουσική και δημοτικό τραγούδι).

Το 1984 μετατέθηκε στο Μεσολόγγι όπου έψαλε επί 6 χρόνια ως Λαμπαδάριος και 1 χρόνο ως Πρωτοψάλτης (1984-91) στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό του Αγίου Σπυριδωνος. Εκεί «είχα την τύχη», όπως δηλώνει ο ίδιος, «να είμαι Λαμπαδάριος ενός μεγάλου Πρωτοψάλτη του Θεοδ. Ακριδα, να παρακολουθήσω την τέχνη του και να βελτιωθώ αρκετά». Διετέλεσε μέλος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Αγρινίου και μέλος της χορωδίας του, υπό τη Δ/ση του αείμνηστου Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Γερασ. Πρεβεζιάνου. Είναι δε και μέλος του Φιλοκαλλιτεχνικού Συλλόγου Μεσολογγίου και της χορωδίας του, με μαέστρο τον εξαιρετο Καθηγητή Μουσικής και συνθέτη, Χρ. Βλαχογιάννη, από της ιδρύσεως του μέχρι σήμερα. Το 1992 αποχώρησε από το Ι. αναλόγιο του Αγ. Σπυριδώνα και έμεινε εκτός αναλογίου επί διετία. Από τον Μάιο του 1994 κοσμεί και λαμπρύνει με την εντυπωσιακή καλλιφωνία του και την ιεροπρεπή ψαλμωδία του ως Πρωτοψάλτης το Ι. αναλόγιο του Ι. Ναού Αγ. Δημητρίου Ναυπάκτου. Από τον Οκτώβριο του 1995 είναι υπεύθυνος και Καθηγητής της νεοϊδρυθείσας Σχολής Βυζ. Εκκλ. Μουσικής της Ιεράς Μητροπόλεως Ναυπάκτου και Αγ. Βλασίου όπου διδάσκει την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του. Εξαιρετος άνθρωπος με αμέτριο χαρακτήρα, καλόκαρδος και πολύ αγαπητός, ο Π. Παργάς, είναι και σπουδαίος καλλίφωνος ψαλμωδός, σεμνός και ταλαντούχος με ωραίο σοβαρό και μεγαλοπρεπές ύφος. Έχει ψάλει έπειτα από πρόσκληση σε πολλούς Ι. Ναούς διαφόρων πόλεων ανά την Ελλάδα είτε ως Λαμπαδάριος με τους Χρ. Σερέτη, Σπύρο Υφαντή κ.ά., είτε ως Πρωτοψάλτης όπου και απέκτησε πολλούς φίλους και θιασώτες της ψαλτικής του τέχνης. Κυκλοφόρησε επίσης και κασέτα με Βυζ. Εκκλησιαστικούς ύμνους. Ζηλωτής και θιασώτης της λειτουργικής μουσικής μας παράδοσης, εργάζεται άοκνα και προσφέρει πράγματι έργο σημαντικό και πολύτιμο για τη Βυζ. μουσική, στην περιοχή του.

Πάσχος Παντελής. Ζηλωτής και μύστης της ψαλτικής τέχνης, Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Παν/μίου Αθηνών. Συγγραφέας και σύμβουλος στις εκδόσεις «ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ» από τη Λευκοπηγή Κοζάνης με ιδιαίτερη στενή γνωριμία και συνεργασία με τον Μητροπολίτη Σερβίων και Κοζάνης κ. Διονύσιο, έχει σημαντική προσφορά στην προβολή και διάδοση της Βυζ. μουσικής με συμμετοχές σε εκδηλώσεις, συγγραφές, διαλέξεις και μελέτες.

Πατέλης Ζήσιμος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης. Γεννήθηκε στο χωριό «Αγία Τριάς» του Ν. Ηλείας το 1951 και από νεαρή ηλικία έδειξε την κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής διδάχτηκε την περίοδο 1967 έως 1970 κοντά στους πρωτοψάλτες Δημ. Χατζόπουλο, Σπυρ. Μαΐδανόγλου και Ιωαν. Κλωναρίδη. Η ψαλτική του σταδιοδρομία ως υπεύθυνος λειτουργός του ιερού αναλογίου άρχισε από το 1969 ως Πρωτοψάλτης του Ι. Ν. της Αγίας Τριάδος Άνω Αλισσού Πατρών. Στη συνέχεια διετέλεσε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου Σταυρού Ημαθίας και κατόπιν στον Ι. Ν. Αγίου Νεκταρίου Βόλου. Το 1988 εγκαταστάθηκε στα Μέγαρα όπου κατά την περίοδο 1988-90 διετέλεσε Λαμπαδάριος στον Ι. Ν. Αγίου Δημητρίου της πόλεως των Μεγάρων. Ήδη από το 1991 μέχρι σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, στον Ι. Καθεδρικό Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου των Μεγάρων. Την τριετία 1990-92 φοίτησε στο Ωδείο ΑΛΕΞ. ΤΟΥΡΝΑΪΣΣΕΝ με διδάσκαλο τον Άρχοντα Λαμπαδάριο της Μ.Χ.Ε. Ελευθέριο Γεωργιάδη απόπου έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής με βαθμό «Άριστα» (1992). Ένθερμος ζηλωτής και λάτρης της παράδοσης έχει στο ενεργητικό του αξιόλογη και σημαντική δραστηριότητα στον πολιτιστικό τομέα και έχει μέχρι σήμερα προσφέρει σπουδαίο έργο για την καλλιέργεια και προβολή της Ελληνικής παραδοσιακής μουσικής και της ψαλτικής τέχνης. Ως μουσικοδιδάσκαλος διδάσκει Βυζ. μουσική από το 1992 στο Εκκλ. Φροντιστήριο της Ι. Μητροπόλεως Μεγάρων και Σαλαμίνος στα Μέγαρα, καθώς και στο Φροντιστήριο Βυζ. Μουσικής του Ι. Ναού Αγίας Παρασκευής Μάνδρας Αττικής. Το 1992 ίδρυσε στα Μέγαρα 30μελή μικτή χορωδία Βυζ. Εκκλ. Μουσικής με την επωνυμία «**Πρότυπος Μικτή Χορωδία Β. Μ. Μεγάρων**», με την οποία έχει δώσει πολλές συναυλίες και έχει κάνει πολλές εμφανίσεις στο Δημοτικό Θέατρο Μεγάρων, σε διάφορους Ι. Ναούς και άλλους χώρους, σε εορταστικές εκδηλώσεις και συνάξεις. Σπουδαίος άνθρωπος, με άκραιο χαρακτήρα, ήθος και αρετή, απόστρατος σήμερα αξιωματικός του Στρατού Ξηράς, χειριστής ελικοπτέρων, ο Ζησ. Πατέλης, είναι και σπουδαίος ψαλμωδός, καλλιφώνος και εκφραστικός. Επί διετία έχει χρηματίσει και μέλος της Βυζ. χορωδίας των υπαλλήλων του υπουργείου Πολιτισμού. Σήμερα, ως Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης προσφέρει στα Μέγαρα έργο σημαντικό και πολύτιμο για την πρόοδο και διάδοση της Βυζαντινής Μουσικής.

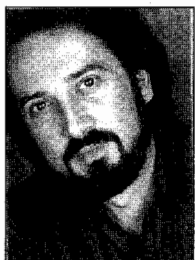
Πατερόπουλος Ιωάννης. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο χωριό Λαφύστιο του Ν. Βοιωτίας το 1938 και από νεαρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Έτσι σε ηλικία 16 ετών ανέλαβε Λαμπαδάριος στον Ιερό Ναό Αγίου Μελετίου Λιβαδειάς. Την τέχνη της Βυζ. μουσικής διδάχτηκε αρχικά από τον μουσικολόγο και πρωτοψάλτη της περιοχής του **Γ. Ανέστη** και στη συνέχεια από τον μουσικολόγο και Πρωτοψάλτη **Γ. Μπλούτη**.



Ακολούθως φοίτησε και στη Σχολή Β. Μουσικής Ναυπάκτου όπου ως δάσκαλο στη Β.Μ. είχε τον Δ/ντή της Σχολής Δ. Γερονικόλο, γνωστό πρωτοψάλτη της περιοχής. Εκτός από τον Ι. Ν. Αγίου Μελετίου Λιβαδειάς όπου έψαλε επί 12 χρόνια, έχει ψάλει ακόμη στην Παναγία της Κοινότητας Καρυάς επί 4 χρόνια, στο Δίστομο επί 3 χρόνια, στον Ευαγγ. Λουκά Ορχομενού επί 5 χρόνια και σήμερα, από το 1960, υπηρετεί ως Πρωτοψάλτης, με υποδειγματική ευσυνειδησία, συνέπεια και αφοσίωση στον Ι. Ναό Αγίου Δημητρίου Επαρχίας Λιβαδειάς (Κολωνάκι). Υπήρξε ο εμπνευστής και ιδρυτής του Συλλόγου Ιεροψαλτών Βοιωτίας, ως Πρόεδρος του οποίου τη διετία 1986-87 οργάνωσε με εντυπωσιακή επιτυχία το Φεστιβάλ Βυζαντινών Εκκλησιαστικών Χορωδιών, που έγινε γνωστό σε όλη την Ελλάδα. Δραστήριος και δημιουργικός, φιλόπονος και ένθερμος ζηλωτής της λειτουργικής μουσικής μας παράδοσης, ο Ι. Πατερόπουλος, έχει στο ενεργητικό του πλούσια και σπουδαία δραστηριότητα για την προβολή και διάδοση της Βυζαντινής Μουσικής. Έχει εκλεγεί πολλές φορές Σύμβουλος και αναπληρωτής Γ. Γραμματέας της ΟΜ.Σ.Ι.Ε., ενώ σήμερα, ως υπεύθυνος της χορωδίας Βυζ. και Παραδοσιακής Μουσικής της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Βοιωτίας, στην οποία χοράρχης είναι ο Πρωτοψάλτης και Καθηγητής Γ. Χατζηχρόνογλου, εργάζεται χωρίς να φείδεται κόπου και χρόνου για την οργάνωση συναυλιών και διαφόρων άλλων εκδηλώσεων με σκοπό την καλλιέργεια, ανάπτυξη και προβολή της ψαλτικής μας τέχνης.

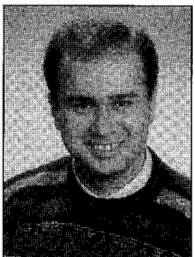
Πατραμάνης Γεώργιος (Σ). Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης, πρόεδρος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Ν. Ιωαννίνων από το 1988, με έντονη παρουσία στον ψαλτικό χώρο της περιοχής. Φοίτησε στο Εθνικό Ωδείο καθώς και στη Σχολή Βυζ. Μουσικής Πατρών όπου είχε δάσκαλο τον Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Β. Μ. Αριστ. Μπουχάγιερ και είναι Διπλωματούχος Βυζ. μουσικής. Ως Χοράρχης του Βυζ. χορού του Συλλόγου όπου προεδρεύει έχει λάβει μέρος σε πολλές πανηγυρικές Ι. Ακολουθίες στην περιοχή. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης, καλλιφώνος και εκφραστικός ψαλμωδός έχει ψάλει σε πολλούς Ιερούς Ναούς. Την περίοδο 1992-1995 διετέλεσε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Αγίου Κων/νου Κασιγκάς Ιωαννίνων και από τις 18 Δεκεμβρίου 1995 μέχρι σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή και μυσταγωγική ψαλμωδία του το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, στον Ι. Ναό Παναγίας «**ΠΕΡΙΒΛΕΠΤΟΥ**» της ίδιας πόλεως. Δραστήριος και δημιουργικός έχει στο ενεργητικό του σπουδαία δραστηριότητα ως πρόεδρος του Συλλόγου Ιεροψαλτών με οργάνώσεις συναυλιών Βυζ. μουσικής και ποικίλων άλλων μουσικοφιλολογικών εκδηλώσεων. Το Μάρτιο του 1996 ο Σύλλογος κυκλοφόρησε και κασέτα, όπου ο Βυζ. χορός του Συλλόγου ψάλλει με μεγάλη επιτυχία Θεομητορικούς ύμνους. (Βλ. και Β' τόμο σελ. 275)

Παυλάκης Σπυρίδων. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής Βυζ. Μουσικής και Μονωδίας, Χοράρχης. Γεννήθηκε στο χωριό Πρόδρομος της Πάρου το 1959 και από νεαρή ηλικία διακρίθηκε για το ιδιαίτερο ταλέντο του στη Μουσική με την οποία και ασχολήθηκε συστηματικά.



Φοίτησε στο Εθνικό Ωδείο όπου στη Βυζ. Μουσική είχε δάσκαλο τον καθηγητή και πρωτοψάλτη Χρήστο Χατζηνικολάου και στο Κλασσικό Τραγούδι την καθηγήτρια Καίτη Παπαλεξοπούλου. Από το Ωδείο έλαβε «Πτυχίο» και «Δίπλωμα» Βυζ. Μουσικής καθώς και «Πτυχίο» και «Δίπλωμα» Κλασσικού Τραγουδιού. Σπούδασε ακόμη Νομικά στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας καθώς και Θέατρο στη Σχολή Θεάτρου Βεάκη. Έχει διατελέσει επί δεκαετία Πρωτοψάλτης του Ι. Ν. Ζωοδόχου Πηγής (οδού Ακαδημίας) και σήμερα είναι Πρωτοψάλτης και Χοράρχης της χορωδίας, την οποία ο ίδιος έχει ιδρύσει, «**Βυζαντινοί Ύμνωδοί**», στον Ι. Ναό της Αγίας Παρασκευής Ν. Σμύρνης. Είναι μόνιμος συνεργάτης της Ειρήνης Παπά με την οποία παίζει, κυρίως στην Ευρώπη (Λουξεμβούργο - Λισαβόνα - Ιταλία κ.ά.), την παράσταση «Θεοδώρα», με τη συμμετοχή της χορωδίας του «Βυζαντινοί Ύμνωδοί», σε μορφή χορού Αρχαίου Δράματος. Είναι μόνιμος συνεργάτης της Ορχήστρας Παλαιών και Παραδοσιακών Οργάνων του Χριστόδουλου Χάλαρη, με τη διεύθυνση του οποίου έχει τραγουδήσει στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, σε πολλές πόλεις της Ελλάδας αλλά και στο Παρίσι και στο Μονπελιέ της Γαλλίας και έχει κάνει ηχογραφήσεις για το Ελληνικό και το Γαλλικό Ραδιόφωνο. Νέος, εργατικός και δραστήριος, με πλούσιες και βαθιές μουσικές γνώσεις, ο Σπ. Παυλάκης, εργάζεται με ζήλο πολύ, φιλότιμα και αποδοτικά για την καλλιέργεια και πρόοδο της Ελληνικής μας Μουσικής. Σήμερα είναι Καθηγητής Βυζ. Μουσικής του Εθνικού Ωδείου και του Ωδείου «**KODALY**», καθώς επίσης και Καθηγητής Μονωδίας του Δωρικού Ωδείου. Είναι επίσης Διευθυντής της Παραδοσιακής Βυζαντινής Χορωδίας του Εθνικού Ωδείου και της Χορωδίας «Βυζαντινοί Ύμνωδοί». Έχοντας βαθύ σεβασμό και πίστη στην πληρότητα της ιερής ψαλτικής μας παράδοσης, δεν ασχολείται με τη σύνθεση βυζαντινών μαθημάτων διότι όπως λέει ο ίδιος: «...σήμερα θα ήταν προτιμότερο όλοι οι ψάλτες να προσπαθούμε να αποδώσουμε σωστά τα ήδη υπάρχοντα αριστουργήματα της Βυζαντινής Μελουργίας».

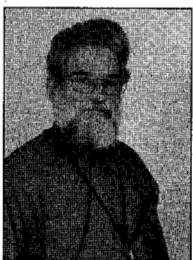
Παυλίδης Ευάγγελος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Ναού Αγίας Παρασκευής Βόλου και Καθηγητής Μουσικής. Γεννήθηκε στο Βόλο το 1970 και από πολύ μικρή ηλικία έδειξε την κλίση του προς τη μουσική και στράφηκε προς το ιερό αναλόγιο. Από ηλικία 7 ετών ευτύχησε να είναι κοντά στον μεγάλο Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Μανώλη Χατζηνάρο από τον οποίο πήρε τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής και μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη. Από το 1979 μαθήτευσε κοντά στον Πρωτοψάλτη και



Καθηγητή Μιχάλη Μελέτη για να φοιτήσει στη συνέχεια στη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής Βόλου και το 1987 πήρε «Πτυχίο» ιεροψάλτη. Συνέχισε τις μουσικές του σπουδές στο Ελληνικό Ωδείο απ' όπου με Καθηγητή τον αρχικό του δάσκαλο Μαν. Χατζηνάρο έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής με «Άριστα» (1989) για να συνεχίσει κατόπιν τις σπουδές του στο Ωδείο Αλίου από το οποίο έλαβε «Δίπλωμα» Βυζ. μουσικής επίσης με «Άριστα», με Καθηγητή πάλι τον Μαν. Χατζηνάρο. Σπούδασε Θεολογία στο Αριστ. Πανεπ/μιο Θεσσαλονίκης και το 1992 ενετάχθη στους Πτυχιούχους της Θεολογικής Επιστήμης. Νέος, ταλαντούχος και σεμνός ψάλτης ψάλλει με συνέπεια και υποδειγματική ευσυνειδησία ακολουθώντας αταλάντευτα τις μουσικές επιταγές της μακραίωνης Ελληνικής μουσικής μας παράδοσης. Δραστήριος και δημιουργικός εργάζεται ακούραστα ατομικά και συλλογικά για την καλλιέργεια, προβολή και γενική καταξίωση της γνήσιας παραδοσιακής Ελληνικής μας μουσικής, Εκκλησιαστικής και Δημοτικής. Είναι μέλος του Δ.Σ. της Βυζαντινής χορωδίας Βόλου. Η χορωδία έχει Διευθυντή - Χοράρχη τον καταξιωμένο Καθηγητή Μουσικής και Πρωτοψάλτη Μιχ. Μελέτη και καλλιεργεί και τους δύο κλάδους της Ελληνικής μουσικής. α. Την Βυζ. Εκκλησιαστική και β. Την Δημοτική Μουσική. Είναι μέλος του Συνδέσμου Ιεροψαλτών Νομού Μαγνησίας και μέλος επίσης της χορωδίας του Συνδέσμου. Καθηγητής της Ελληνικής παραδοσιακής Μουσικής στο Μουσικό Γυμνάσιο - Λύκειο Αλφεισσας, είναι παράλληλα και Καθηγητής Βυζαντινής Μουσικής στο Δημοτικό Ωδείο Ν. Ιωνίας Βόλου και στο Ωδείο «**Φρэнс Аист**» του Βόλου. Η πολύπλευρη αυτή δραστηριότητα του ταλαντούχου μουσικού και ψαλμωδού, Ε. Παυλίδη, όπως και η λαμπρή διακονία του στο ιερό αναλόγιο, προοιωνίζουν και προδιαγράφουν πλούσιο και παραγωγικό μουσικό μέλλον από το οποίο πολλά προσδοκά και αναμένει η Ελληνική μας Μουσική.

Παχειδής Πολυχρόνιος (Σ). Διαπρεπής Πρωτοψάλτης, μουσικοδιδάσκαλος, μελοποιός και μελετητής της Βυζ. Μουσικής. Γεννήθηκε στη Μακρίνεια της Θράκης το 1850 και σε ηλικία 11 ετών μετέβη στην Κων/πολη όπου διέτελεσε κανονάρχης στους Θεοδ. Αριστοκλή και Γεωργ. Ρεδαιστηνό. Μαθήτευσε στον ιεροδιάκονο Πολύκαρπο στο Γαλατά καθώς και στον Π. Κηλτζανίδη. Διέτελεσε επίσης μαθητής και δομέστικος του Αρχонта Πρωτοψάλτη Γ. Βιολάκη. Έψαλε ως πρωτοψάλτης πάνω από 35 έτη, μιμούμενος πιστότατα τον δάσκαλό του Γ. Βιολάκη. Διέτελεσε Καθηγητής στη Σχολή Βυζ. Μουσικής του Εκκλησιαστικού Μουσικού Συλλόγου Κων/πόλεως και αναδείχτηκε έξοχος μουσικός και αριστος μελοποιός (βλ. και Α' τόμο σελ. 91 και Β' τόμο σελ. 244).

Παχυγιαννάκης Ευάγγελος - Ιερέας. Πρωτοπρεσβύτερος, καλλίφωνος Ψαλμωδός, συνταξιούχος Εκπ/κός, λόγιος Συγγραφέας και Μελοποιός. Γεννήθηκε στο Βραχάσι Λασιθίου Κρήτης το 1937 και από νεαρή ηλικία στράφηκε προς την Εκκλησία και το Ιερό αναλόγιο. Διδάχτηκε τα πρώτα μαθήματα της Βυζ. μουσικής στο Ηράκλειο Κρήτης από τους μουσικοδιδασκάλους και πρωτοψάλτες Ιωαν. Βουτσινά και Παν. Λινάρδο. Αργότερα συμπλήρωσε τις μουσι-



κές του γνώσεις τόσο κατά τη θεωρία όσο και κατά την πράξη, στη Λαμία όπου μαθήτευσε επί τετραετία κοντά στον Πρωτοψάλτη του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Λαμίας, **Κων/νο Κυτρίδη** τον Τραπεζούντιο, σπουδαίο ερμηνευτή και βαθύ γνώστη της Βυζ. μουσικής. Ολοκλήρωσε τη μουσική του Παιδεία στη Θεσ/κη επί πενταετία και πλέον κοντά στον διαπρεπή καλλιφώνο Πρωτοψάλτη, Άρχοντα Μουσικοδιδάσκαλο του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κων/πολεως Δημ. Σουρ-λαντζή. Σήμερα ο π. Ευαγγ. Παχυγιαννάκης υπηρετεί ως Πρωτοπρεσβύτερος, προϊστάμενος του Ι. Ναού Αγίας Τριάδος, Αγίου Νικολάου Κρήτης, όπου πέρα από τα τυπικά ιερατικά του καθήκοντα εμφανίζει αξιόλογη και πολύ σημαντική δραστηριότητα σε πολλούς τομείς της Εκκλησιαστικής και κοινωνικής διακονίας. Κατέχει τη θέση του Αρχιερατικού Επιτρόπου της Ι. Μητροπόλεως Πέτρας και είναι Δ/ντής του περιοδικού «ΕΚ ΠΙΕΤΡΑΣ». Ιδιαίτερα όμως αξιέπαινη δραστηριότητα εμφανίζει στον τομέα της προβολής και καλλιέργειας της λειτουργικής μουσικής μας παράδοσης τόσο στον μελοποιητικό όσο και στον υμνογραφικό χώρο. Το μελοποιητικό του έργο είναι πολύ σημαντικό αλλά το μεγαλύτερο μέρος παραμένει ανέκδοτο. Έχει μελοποιήσει μαθήματα Θείας Λειτουργίας (Χερουβικά, Λειτουργικά κ.α.) σε όλους τους ήχους, Ακάθιστο ύμνο, Δοξαστικά διαφόρων Κρητών Αγίων κ.α. Έχει δημιουργήσει Εκκλησιαστική Χορωδία στον Ι. Ναό της Αγίας Τριάδος, η οποία ψάλλει Λειτουργικά μαθήματα που έχει μελοποιήσει ο ίδιος σε ήχο γ', πλ. α' και πλ. του δ'. Ζηλωτής και μύστης και της Δημοτικής μουσικής μας παράδοσης έχει μεταγράψει στη βυζ. μουσική πολλά ριζίτικα τραγούδια και έχει καταγράψει πολλά δημοτικά τραγούδια της Ανατολικής Κρήτης, νανουρίσματα κ.λπ. Επιμελήθηκε της Έκδοσης της ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΣ του Αγίου Νεομάρτυρος **ΓΕΩΡΓΙΟΥ του εξ Αλικιανού Κυδωνίας Κρήτης**, στο ΜΟΥΣΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ της οποίας έχει μελοποιήσει τα Δοξαστικά του Εσπερινού και των Αίνων. Πρόσφατα εξέδωσε σε καλαίσθητο τεύχος την ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ του Αγίου Ενδόξου Νεομάρτυρος **ΜΑΡΚΟΥ, Πρωτομάρτυρος των Κρητών Νεομάρτύρων**, ποιητική και μουσική δημιουργία ολοκληρωτικά του ίδιου, εντυπωσιακή και θαυμαστή από κάθε άποψη, την οποία ο Μητροπολίτης ΡΕΘΥΜΝΗΣ και ΑΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ κ. **ΘΕΟΔΩΡΟΣ** έκρινε «...δόκιμον και όντως εμπνευσμένην, απευδή μάρτυρα των καλλιτεχνικών και ποιητικών προσόντων (του) εκπάλαι τοις πάσι γνωστά...». Σπουδαία πνευματική και μουσική προσωπικότητα, καταξιωμένος λειτουργός του Ιερού θυσιαστηρίου, ο π. Ευαγγ. Παχυγιαννάκης, δόκιμος υμνογράφος και μελοποιός, με αξιοθαύμαστες πολυσχιδείς δραστηριότητες στο ενεργητικό του, προσφέρει με ζήλο πολύ, ευλάβεια και αφοσίωση, έργο σημαντικό και πολύτιμο για την καλλιέργεια και γενική καταξίωση στις ψυχές των ορθοδόξων χριστιανών, της λειτουργικής μουσικής μας παράδοσης.

Πεξανάκης Αντώνιος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής Θεολογίας. Γεννήθηκε στο Χουδέτσι Ηρακλείου Κρήτης το 1941 και υπήρξε μαθη-

τής του Νικ. Δασκαλάκη, του Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Μ.Χ.Ε. Βασ. Νικολαΐδη και του Χρυσ. Θεοδοσόπουλου. Έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς της Κρήτης και από το 1989 είναι Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίων Κων/νου και Ελένης Χανίων.

Πετρόχειλος Ανδρέας (Σ). Διακεκριμένος καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης. Γεννήθηκε στην Κων/πολη το 1920 και

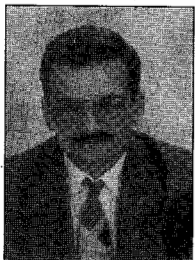


μεγάλωσε στα Ταταύλα. Νεαρός έγινε κανονάρχης του πρωτοψάλτη Ιωαν. Ζαχαρόπουλου στον Αγ. Δημήτριο Ταταούλων, ο οποίος το 1935 άρχισε να του διδάσκει την τέχνη της Βυζ. μουσικής μέχρι το 1939-40 οπότε ανέλαβε Α' δομέστικος. Την περίοδο 1940-45 έλαβε ιδιαίτερα μαθήματα (Μέλος και Θεωρία) από τον Νικ. Ραιδεστηνό και το 1946, με πρόταση του Κ. Πρίγγου προσλήφθηκε στον Πατριαρχικό Ναό ως βοηθός Α'

Δομέστικος. Μετά τριετία ανέλαβε Β' Δομέστικος στον Άρχοντα Λαμπαδάριο Θρ. Στανίτσα. Η επίσημη χειροθεσία του (ορφίκιο με μαύρο σκούφο - καλπάκι) έγινε στις 8-1-1949 από τον αείμνηστο Οικ. Πατριάρχη Αθηνάγορα. Την δεκαετία της υπηρεσίας του στον Πατριαρχικό Ναό (1946-55) «είχε την τύχη» όπως λέει ο ίδιος, «να διδαχθεί από τους κορυφαίους πρωτοψάλτες Κ. Πρίγγο και Θρ. Στανίτσα την υπέροχη εκτέλεση - παράδοση και κυρίως το Πατριαρχικό ύφος». Το 1955 παραιτήθηκε λόγω φόρτου εργασίας και ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Παμ. Ταξιαρχών στο Μέγα Ρεύμα Βοσπόρου. Στο τέλος του ίδιου έτους ανέλαβε Πρωτοψάλτης στην Ι. Μητρόπολη Πριγκήπου - νήσων όπου έψαλε μέχρι το 1962 οπότε ανέλαβε πρωτοψάλτης στον Καθεδρικό Ι. Ναό των Εισοδίων της Παναγίας Πέραν. Το 1964, με τις απελάσεις των Ελλήνων, ήλθε στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς όπως στον Άγιο Δημήτριο Ταμπουρίων (1964 - 1967) στον Αγ. Αιμιλιανό Λόφου Σκουζέ (1967-1968) και από το 1968 μέχρι σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή και μυσταγωγική ψαλμωδία του, ως Πρωτοψάλτης, το ιερό αναλόγιο στον Ι. Ναό Αγίου Δημητρίου Νέας Ελβετίας. Έχει στο ενεργητικό του σημαντικές δραστηριότητες με αξιόλογη προσφορά στην καλλιέργεια, προβολή και διάδοση της Βυζαντινής μουσικής. Από το 1968 υπήρξε μέλος του Δ.Σ. του Πανελληνίου Συνδέσμου «Ρωμανός ο Μελωδός και Ιωάννης ο Δαμασκηνός» επί προεδρίας Αντ. Μπελούση και διετέλεσε Χοράρχης σε πολυμελή βυζαντινό χορό σε διάφορες εκδηλώσεις. Υπήρξε βασικό στέλεχος σε χορωδιακές εμφανίσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό υπό τον Θρ. Στανίτσα και τον Αντ. Μπελούση ενώ συμμετείχε σε πολλές δισκογραφίες με τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο. Πρόσφερε επίσης την συνεργασία του και σε πολλές άλλες χορωδίες όπως του Γ. Σύρκα, του Γ. Τσατσαρώνη κ.α. Εκλεκτός άνθρωπος, σεμνός και υποδειγματικά ευγενής με αμέριστο χαρακτήρα και ήθος, ο Α. Πετρόχειλος, είναι και εξαιρετος ψαλμωδός, καλλιφώνος και εκφραστικός. Ψάλλει τα βυζαντινά μαθήματα όπως τα διδάχτηκε από τους μεγάλους πρωτοψάλτες και δασκάλους του στον Πατριαρχικό Ναό. Σήμερα, συνταξιούχος στην επαγγελματική του εργασία, εξακολουθεί να ψάλει επί 30 σχεδόν

χρόνια στον ίδιο ιερό Ναό του Αγίου Δημητρίου Ν. Ελβετίας, ζει στην Αθήνα, είναι πολύ αγαπητός απ' όλο τον ψαλτικό κόσμο και χαίρει της εκτίμησης και της αγάπης των πολυπληθών φίλων του. (Βλ. και Β' τόμο σελ. 283).

Πήλιουρας Σταύρος. Διακεκριμένος καλλιφώνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής



Θεολογίας, Μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης. Γεννήθηκε στο Λεωνίδιο Αρκαδίας το 1958 και από ηλικίας 11 ετών ανέβηκε στο Ιερό αναλόγιο, με την παρότρυνση και καθοδήγηση του ιερέα π. Στυλιανου Καραχάλιου, πνευματικού του πατέρα, εφημερίου στον Ι. Ν. Τριών Ιεραρχών της γενέτειράς του. Τότε πήρε και τα πρώτα μαθήματα της ψαλτικής τέχνης κοντά στους ιεροψάλτες του Ναού, Εμμαν. Ζώργια και Ιωάν. Κολενδριανό. Σε ηλικία μόλις 15 ετών ανέλαβε Πρωτοψάλ-

της στον ίδιο Ι. Ναό όπου έψαλε επί τρία χρόνια μέχρι την αποφοίτησή του από το Γυμνάσιο. Κατά τη διάρκεια των Σπουδών του στη Θεολογική Σχολή του Παν/μίου Θεσ/κης, φοίτησε στη Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Θεσ/κης από την οποία πήρε «Πτυχίο» Βυζ. Μουσικής. Δάσκαλοί του στη σχολή υπήρξαν οι μεγάλοι πρωτοψάλτες και μουσικοδιδάσκαλοι Ζαχαρίας Πασχαλίδης και Χαρίλ. Ταλιαδώρος καθώς και ο αείμνηστος Χρύσανθος Θεοδοσόπουλος. Παράλληλα τα πολλά ακούσματα και πολλών άλλων μεγάλων πρωτοψαλτών από κασέτες, συνέβαλαν πολύ στην διαμόρφωση της ιεροψαλτικής του προσωπικότητας. Ακόμη η μαθητεία του επί τέσσερα και πλέον χρόνια κοντά στον διακεκριμένο πρωτοψάλτη και καθηγητή Φώτιο Κετσετζή, τον ωφέλησε σημαντικά. Μέχρι σήμερα έχει ψάλει και σε πολλούς άλλους Ι. Ναούς, εκτός της γενέτειράς του, όπως, στον Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου Νέας Ευκαρπίας (2 χρόνια), στον Ι. Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου στους Μητιληνιούς της Σάμου (1 χρόνο), στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου Ανδρίτσαινας Ολυμπίας (4 χρόνια), στον Ι. Ναό Αγίας Τριάδος Αμπελοκήπων Αθηνών (ως Λαμπαδάριος 4 χρόνια), στον Ι. Ναό Ζωοδόχου Πηγής Χατζηκυριακείου Πειραιώς (1 χρόνο) και από το 1994 μέχρι σήμερα ανελλιπώς κοσμεύει και λαμπρύνει, με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του και την εντυπωσιακή καλλιφωνία του, ως Πρωτοψάλτης, το ιερό αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίου Ιωάννη Ρέντη στον Πειραιά. Από το 1995 έχει υπό την Δ/σή του τη Βυζ. χορωδία Χαλανδρίου με την οποία έχει δώσει πολλές συναυλίες και έχει συμμετάσχει σε πολλές οργανωμένες ιερές ακολουθίες σε διάφορους Ι. Ναούς της Αθήνας και του Πειραιά. Ως Μουσικοδιδάσκαλος, διδάσκει την Βυζ. μουσική, από το 1992, στο πνευματικό κέντρο του Ι. Ν. Αγίου Νικολάου Χαλανδρίου. Από τον ίδιο χρόνο επίσης, διδάσκει το δημοτικό τραγούδι σε 60 και πλέον μαθητές και μαθήτριες του Γυμνασίου - Λυκείου, στο 5ο Γυμνάσιο Ζωγράφου όπου υπηρετεί ως Καθηγητής Θεολόγος. Από το 1993, παράλληλα με τις άλλες δραστηριότητές του, είναι και παραγωγός 45λεπτης εκπομπής στο Ρ/Σ της Πειραιϊκής Εκκλησίας με θέμα: «**Υμνολογία και ψαλτική της Εκκλησίας μας**» η οποία έχει ως στόχο, όπως λέει ο ίδιος, «να προβάλλει τη Βυζαντινή μουσική και τους δημιουργούς της παλαιότερους και

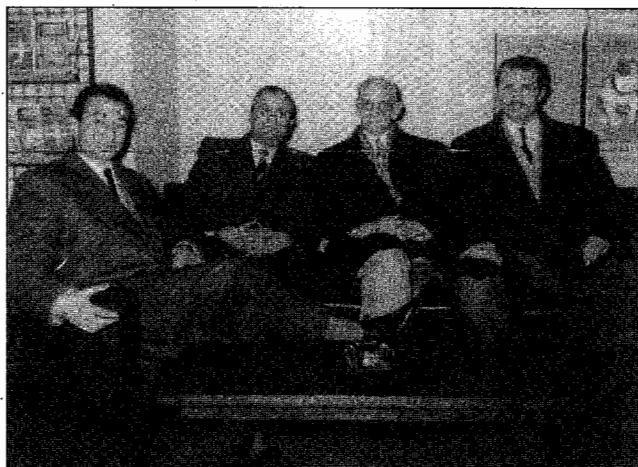
νεότερους». Νέος, ταλαντούχος και σεμνός ψαλμωδός, με ωραία φωνή και γνήσιο Εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος, ο Στ. Πήλιουρας, αλλά και δραστήριος, φιλότιμος και μεθοδικός δάσκαλος, εργάζεται με αμείωτο ζήλο και απαραύμιλο ενθουσιασμό για την καλλιέργεια και προβολή της λειτουργικής μας μουσικής, υποσχόμενος πολλά για το μέλλον.

Πιπερίγκος Βύρων. Καλλιφώνος πρώην ιεροψάλτης, ένθερμος ζηλωτής και



θιασώτης της Θείας του Δαμασκηνού τέχνης, λάτρης της γνήσιας και σωστής Βυζαντινής μελωδίας, αγαπητός φίλος των μεγάλων Πρωτοψαλτών της σύγχρονης εποχής και όλου του ιεροψαλτικού κόσμου. Γεννήθηκε στο Αγρίνιο το 1926 και από πολύ μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα θεία νάματα της ιερής ψαλτικής τέχνης από τον πατέρα του Κων/νο Πιπερίγκο ο οποίος υπήρξε Καθηγητής - Θεολόγος και Πρωτοψάλτης. Έτσι από ηλικίας 5 ετών βρέθηκε πάνω στο

ιερό αναλόγιο! Νέος ακόμη υπηρέτησε ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίου Κων/νου Αγρινίου και αργότερα ως φοιτητής στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, στον Ι. Ναό Αγίας Σοφίας Ν. Ψυχικού. Αφ' ενός όμως η σκληρή περίοδος της κατοχής και αφετέρου οι μεγάλες του υποχρεώσεις στις σπουδές του, τον υποχρέωσαν να διακόψει την ψαλτική και την καλλιέργεια της μουσικής του παιδείας. Ένθερμος ζηλωτής και λάτρης όμως της βυζαντινής μουσικής τέχνης, ουδέποτε έλειψε και έδινε πάντοτε το παρόν σε κάθε κίνηση και κάθε εκδήλωση γύρω απ' αυτήν. Έγινε μέλος του Συλλόγου Φίλων Βυζαντινής Μουσικής Αθηνών ενώ γνωρίστηκε και συνδέθηκε με στενή φιλία με όλους τους μεγάλους πρωτοψάλτες της σύγχρονης εποχής όπως τον Κων/νο Πρίγγο, τον Θρασ. Στανίτσα, τον Αθαν. Παναγιωτίδη, τον Αθαν. Καραμάνη, τον Χρυσ. Θεοδοσόπουλο τον Μαν. Χατζημάρκο και πολλούς άλλους και ιδιαίτερα με τον Χαρ. Ταλιαδώρο τον οποίο συντροφεύει σχεδόν σε κάθε του μετακίνηση ανά την Ελλάδα. Είναι όπως λέει ο ίδιος «*γνήσιος ψαλτόφιλος και το γνωρίζει όλος ο ψαλτικός κόσμος*». Ήταν επικεφαλής της ομάδας που οργάνωσε τους περίφημους Μεγ. Εσπερινούς, **του αιώνος** όπως χαρακτηρίστηκαν στον Ι. Ναό της Χρυσοσπηλαιώτισσης Αθηνών την περίοδο 1968-70 με τα ζεύγη των μεγάλων Πρωτοψαλτών: **Θρ. Στανίτσας - Χαρ. Ταλιαδώρος** (τρεις φορές), **Αθαν. Καραμάνης - Εμ. Χατζημάρκος** και **Αθαν. Καραμάνης - Χρυσ. Θεοδοσόπουλος**, όπως και πρωινές ακολουθίες. Σκοπός του ήταν όπως λέει ο ίδιος, «*Ο,τιδήποτε αξίζει από απόψεως καλλιτεχνικής προβολής, θα πρέπει να παρουσιάζεται μέσα στον Ι. Ναό και από το Ιερό αναλόγιο*». Σπουδαίος άνθρωπος, με ανέραιο χαρακτήρα και ήθος, καλόκαρδος και πολύ αγαπητός, ο Β. Πιπερίγκος, ζει σήμερα στην Αθήνα ως συνταξιούχος ιατρός, και συμπάλλει περιοδικά με φίλους ψάλτες, οι οποίοι χαίρονται πράγματι την παρέα, την αγάπη και τη φιλία του.



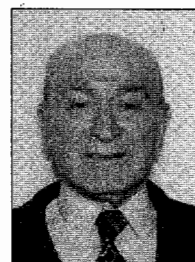
Ο Α. Πρωτοψάλτης Κ. Πρίγγος στην Αθήνα. Από αριστερά ο Βύρων Πιπερίγγος και οι αείμνηστοι Κώστας Λαντίκας, Κων/νος Πρίγγος και Γιώργος Βιγγάκης.

Πιπερίγγος Δημήτριος. Καλλίφωνος πρώην Λαμπαδάριος, μύστης, ένθερμος ζηλωτής και θιασώτης της Ιερής ψαλτικής μας τέχνης. Αδελφός του Κων/νου Πιπερίγκου. Γεννήθηκε στο Αργίνο το 1909 και διδάχτηκε τη Βυζ. Μουσική από τον πρεσβύτερο αδελφό του Κων/νο και πλούτισε το μουσικό του τάλαντο παρακολουθώντας και ακούγοντας εγκρατείς ιεροψάλτες. Διετέλεσε Λαμπαδάριος την περίοδο 1941-44 στον Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου Αργινίου, με πρωτοψάλτη τον αδελφό του Κων/νο για να εγκαταλείψει εν συνεχεία το ιερό



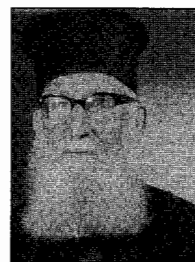
αναλόγιο χωρίς ωστόσο να παύσει ποτέ να ενεργοποιείται και να προσφέρει γύρω από τα ιεροψαλτικά θέματα της περιοχής του. Αληθινός φίλος των ψαλτών, παρέχει κάθε ηθική στήριξη στο ιερό λειτούργημά τους, συνεργεί στις μετακλήσεις αξιόλογων Πρωτοψαλτών στην περιοχή συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στον εμπλουτισμό και την καλλιέργεια της ψαλτικής παιδείας της περιοχής του. Επιδέξιος ερμηνευτής των δημοτικών τραγουδιών έχει αποτυπώσει σε μαγνητοταινίες και έχει αντιγράψει μεγάλο αριθμό γνήσιων δημοτικών τραγουδιών και σπάνιων αμανέδων που προόριζε να προσφέρει «όπου δει», για μελέτη και διάδοση. Αν και το γήρας τον έχει καθηλώσει τελευταίως στο σπίτι του, ωστόσο υπάρχει ελπίδα, ο σχετικός μουσικός παραδοσιακός πλούτος που συσώρευσε να αξιοποιηθεί πολιτισμικά και ωφελιμιστικά για την Ελληνική μουσική μας παράδοση.

Πιπερίγγος Ιωάννης. Καλλίφωνος πρώην Πρωτοψάλτης, πρεσβύτερος γιος του Κων. Πιπερίγκου. Γεννήθηκε στο Αργίνο το 1921 σπούδασε



νομικά και σταδιοδρόμησε ως ανώτατος δικαστικός. Την ψαλτική τέχνη διδάχτηκε από τον πατέρα του Κων/νο και εν συνεχεία παρακολουθώντας και συνεργαζόμενος, ως Λαμπαδάριος, με μεγάλους και έμπειρους πρωτοψάλτες της περιόδου 1943-52 από τους οποίους απέκτησε ψαλτική πείρα και ωριμότητα. Η αφομοιωματική του προσληπτικότητα των ακουσμάτων ήταν εξαιρετική. Δομέστικος του πατέρα του για λίγο χρόνο, χρημάτισε Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Αγίου Κων/νου Αργινίου με Λαμπαδάριο τον νεότερο αδελφό του Βύρωνα. Αργότερα στην Αθήνα διετέλεσε Λαμπαδάριος στον Ι.Ν. Αγίας Βαρβάρας Δάφνης όπου ως Πρωτοψάλτες υπηρετούσαν ο Πάτροκλος Πανανίδης και κατόπιν ο Ι. Βαφειάδης. Ευτύχησε να συνδεθεί με στενή φιλία με μια πλειάδα μεγάλων Μικρασιατών και Πολιτών πρωτοψαλτών όπως Πάτροκλου Πανανίδη, Α. Μουτάογλου, Ι. Βαφειάδη, Μ. Δημητριάδη, Βουλγαρίδη, Θ. Γεωργιάδη, Κ. Περίδη, Π. Καμπανίδη, Δ. Μαγούρη και άλλων. Ο Ιωάν. Πιπερίγγος αποσύρθηκε νωρίς από τη «μαχόμενη» ψαλτική για να μείνει όμως πάντοτε πιστός στο Εκκλησιαστικό και Βυζαντινό μέλος και την ψυχωφέλειά του.

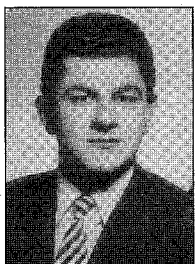
Πιπερίγγος Κων/νος – Πρωτοπρεσβύτερος. Καλλίφωνος πρώην Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος, Καθηγητής Θεολόγος και άξιος λειτουργός του Ιερού Θυσιαστηρίου. Γεννήθηκε στο Αργίνο το 1892 και από τα πρώτα παιδικά του χρόνια γνώρισε το ιερό αναλόγιο γαλουχηθείς με τα ιερά νάματα της ψαλτικής από τον φιλόμουςο πατέρα του, ο οποίος για να ακούσει τον Αρχιδιάκονο Άνθιμο πήγαινε πεζός από το Αργίνο στο Μεσολόγγι. Μαθητής του φημισμένου Πρωτοψάλτη Κουμπούρα, με ζήλο, παράδοση και μουσικό



τάλαντο, τελειοποιήθηκε ακούοντας και ταπεινά επωφελούμενος από εκλεκτούς Πρωτοψάλτες μετακαλούμενους στο Αργίνο σε πανηγύρεις Ι. Ναών. Έτσι άκουσε και πολλά διδάχτηκε από τους Ν. Μαυρόπουλο, Α. Μουτάογλου, Γ. Καμπά, Σ. Σαββινόπουλο, Δ. Μήτρου, Σερ. Γεροθεοδώρου, Ν. Βλαχόπουλο και τους μεταγενέστερους Θρ. Στανίτσα, Α. Καραμάνη, Α. Παναγιωτίδη, Χ. Ταλιαδώρο, Μ. Χατζημάρο ακόμη και αυτόν τον μεγάλο Κ. Πρίγγο. Σε συνδυασμό και με τις εμπειρίες του στην Αθήνα της εποχής 1917-19 και τις άλλες στη Σμύρνη 1920-22, ολοκλήρωσε την πρωτοψαλτική του υποδομή. Με τα εφόδια αυτά υπηρέτησε με υποδειγματική ευσυνειδησία και συνέπεια το ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Προφήτου Ηλιού στην Αθήνα και στον Ι.Ν. Αγίου Αλεξάνδρου στο Π. Φάληρο. Συγχρόνως δίδαξε τη Βυζ. Μουσική σε ομάδες μαθητών του και ανέδειξε ικανούς ιεροψάλτες με πρώτους τους δύο γιους του Ιωάννη και Βύρωνα και τον αδελφό του Δημήτριο και αρκετούς άλλους που και σήμερα ακόμη διακρίνονται και κοσμούν τα ιερά αναλόγια των Εκκλησιών στο

Αγρίνιο, Καλύβια, Σπολάιτα και Αθήνα. Δίδαξε ως Καθηγητής Θεολόγος στη Μέση Εκπ/ση επί 29 έτη για να περιβληθεί εν συνεχεία το ιερατικό σχήμα. Χειροτονήθηκε Ιερέας και τοποθετήθηκε στον Ι.Ν. Αγίας Παρασκευής Καλλιπόλεως Πειραιώς. Ευτύχησε να συνεργαστεί με σπουδαίους Πρωτοψάλτες (Σ. Σαββινόπουλο, Αθ. Παναγιωτίδη, Χρ. Θεοδοσόπουλο, Χ. Ταλιαδώρο κ.α.) πράγμα που συνέχισε και στον Ι.Ν. Αγίας Παρασκευής Αττικής όπου αργότερα μετατέθηκε και όπου πέτυχε να αλλάξει το κλίμα και τη νοοτροπία της τεχνοτροπίας της τριφώνης ψαλμωδίας του Ι. Σακελλαρίδη και να καθιερώσει τη Βυζαντινή ψαλτική παράδοση, με τη συνεχή πρόσκληση και συνεργασία στις αγρυπνίες και πανηγύρεις, του αείμνηστου π. Αθ. Τσούμαρη όπως και των Αθανασίου και Π. Παναγίδη. Ο π. Κων/νος Πιπερίγκος υπήρξε σπουδαία ψαλτική φυσιογνωμία και συγκαταλέγεται στις μεγάλες προσωπικότητες που υποτείνουν, συντηρούν και διασφαλίζουν όλα εκείνα τα στοιχεία στον παραδοσιακό τομέα τα οποία εγγυώνται την ιστορική συνέχεια της ψαλτικής τέχνης και που προοιωνίζουν διάρκεια και μέλλον. Ο «Πατριάρχης» αυτός της ψαλτικής οικογένειας Πιπερίγκου, πέθανε το 1974.

Πλούμης Ιωάννης. Διακεκριμένος Καθηγητής Μουσικής, Πρωτοψάλτης και



Χοράρχης, δόκιμος μουσικός και Συγγραφέας. Γεννήθηκε στη Ναύπακτο το 1927 και από πολύ μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της χριστιανοσύνης και της ψαλτικής τέχνης κοντά στον ιερέα πατέρα του. Μετά τις Γυμνασιακές του σπουδές μετέβη στην Αθήνα και σπούδασε Μουσική στο Ωδείο Αθηνών, όπου είχε ως καθηγητές τους μεγάλους δασκάλους Ιωαν. Μαργαζιώτη και Νικ. Παππά και εν συνεχεία τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Σπύρο Περι-

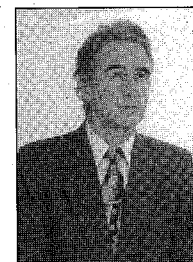
στέρη. Έτσι έλαβε «Πτυχίο» και «Δίπλωμα» Βυζαντινής Μουσικής καθώς και «Πτυχίο» Ωδικής, Αρμονίας και Αντίστιξης της Ευρωπαϊκής Μουσικής. Υπηρέτησε επί τριάντα συναπτά έτη στη Μέση Εκπ/ση ως Καθηγητής μουσικής και καθ' όλο αυτό το χρονικό διάστημα καθοδήγησε και γαλούχησε με τα νάματα της Ελληνικής μας Μουσικής πλήθος μαθητών του. Από το 1970 διδάσκει Βυζαντινή Μουσική στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών (κεντρικό) ενώ παράλληλα είναι και Δ/ντής του παραρτήματος του ιδίου Ωδείου στο Χολαργό Αθηνών. Η ψαλτική του σταδιοδρομία άρχισε από το 1950. Έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς όπως στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου Χαλανδρίου και από το 1970 μέχρι σήμερα υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια, ευλάβεια και σεβασμό προς την ιερή λειτουργική μας παράδοση, ως Πρωτοψάλτης, το Ι. αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου Νέου Ψυχικού. Σεμνός ψαλμωδός με ιεροπρέπεια και κατάνυξη στην ψαλμωδία του, ψάλλει τα γνήσια παραδοσιακά μουσικά κείμενα ενώ πάντοτε σε όλους τους Ι. Ναούς όπου υπηρέτησε κατήρτιζε Βυζ. χορούς, από μαθητές του και άλλους νέους. Εξαιρετος άνθρωπος, ειλικρινής, τίμιος και ευγενής, ο Ι. Πλούμης, όπως και πολύ καλός δάσκαλος, μεθοδικός και φιλότιμος έχει στο ενεργητικό του και συγγρα-

φικό έργο. Συνέγραψε Θεωρητικό της Βυζαντινής Μουσικής καθώς και τα Θεωρητικά της Ευρωπαϊκής για τους μαθητές του των Ωδείων. Ως Καθηγητής Γυμνασίου συνέγραψε και πολλά παιδικά τραγούδια για τις χορωδίες που κατήρτιζε. Σήμερα, ο Γ. Πλούμης, ζει στην Αθήνα συνεχίζοντας το διδακτικό του έργο στα Ωδεία και ασκώντας το Διευθυντικό του έργο με απόλυτη επιτυχία στο Ελληνικό Ωδείο - παράρτημα Χολαργού.

Πολέμης Ιπποκράτης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου ΤΕΝΑFLY Νέας Υερσέης των ΗΠΑ. Υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο.

Πολυκάρπου Δημήτριος. Καλλίφωνος Κύπριος ψαλμωδός. Γεννήθηκε στον Αγρό της Κύπρου και σπούδασε στην Αθήνα Ιατρική. Παράλληλα φοίτησε και στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών απόπου έλαβε Πτυχίο Βυζ. μουσικής. Έχει στο ενεργητικό του πλούσια δράση για την καλλιέργεια και διάδοση της Βυζ. Μουσικής. Το 1989 ίδρυσε παράρτημα του Ελληνικού Ωδείου στον Αγρό και διέτελεσε Δ/ντής των Βυζαντινών μουσικών εκδόσεων. Εγγραψε πολλά άρθρα σε εφημερίδες και περιοδικά καθώς και στην «Επετηρίδα» του Συλλόγου Φίλων Βυζ. Μουσικής Αθηνών το άρθρο: «ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ Ο ΕΚ ΜΑΔΥΤΩΝ».

Πορφυρίδης Αναστάσιος (Τάσος). Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλ-



της, Καθηγητής και Χοράρχης με έντονη παρουσία στον ιεροψαλτικό χώρο της Θεσσαλονίκης. Γεννήθηκε στην Κρύα Βρύση του Νομού Πέλλης το 1943 και από την παιδική του ηλικία γαλουχήθηκε με τα θεία νάματα της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας μέσα σε ιερατικό περιβάλλον. Ο Παππούς και ο Πατέρας του ήταν Ιερείς. Οι γονείς του κατάγονται από τη Μ. Ασία (περιοχή Σαμψούντας). Μετά το 1922 αρχικά εγκαταστάθηκαν στο Ακριτοχώρι Σερρών και αργότερα, το 1937,

στην Κρύα Βρύση, τη γενέτειρά του. Σε ηλικία 3 ετών, εγκαταστάθηκε οικογενειακώς στο Καλοχώρι Θεσσαλονίκης, όπου και το πατρικό του σπίτι μέχρι σήμερα. Στην ψαλτική τέχνη μυήθηκε, όπως ήταν φυσικό, από τον πατέρα του, ο οποίος του δίδαξε και τα πρώτα στοιχεία της Βυζ. Μουσικής. Έτσι σε ηλικία 17 ετών ήταν Πρωτοψάλτης στο χωριό του (Καλοχώρι). Στη συνέχεια έγινε μαθητής, φίλος και συνεργάτης μέχρι το θάνατό του, του αείμνηστου Αρχοντα Πρωτοψάλτη της Ι. Αρχ/πής Κων/πόλεως, και Αγ. Δημητρίου Πολιούχου Θεσ/κης, Χρυσάνθου Θεοδοσόπουλου, του οποίου, όπως λέει ο ίδιος «**ύφος και ήθος εκφράζει**». Υπήρξε ακροατής επί πολλά έτη, των μεγάλων δασκάλων της ψαλτικής τέχνης που πέρασαν και έζησαν στη Θεσ/κη και έτσι διαμόρφωσε την ψαλτική του προσωπικότητα. Παράλληλα καλλιέργησε σε βάθος τη μουσική του παιδεία και ολοκλήρωσε τις θεωρητικές του γνώσεις στη Βυζαντινή Μουσική με τη φοίτησή του απ' ενός στην Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Θεσ/κης από την οποία αποφοίτησε με «Αριστα» και απ' ετέρου στο Μακεδονικό Ωδείο Θεσσαλονίκης από

το οποίο αποφοίτησε επίσης με «Άριστα». Σπούδασε Θεολογία στο Πανεπιστήμιο Θεσ/κης και Φιλολογία στο Πανεπ. Αθηνών. Φοίτησε επίσης επί δυο χρόνια και στη Νομική Σχολή Θεσ/κης. Σήμερα υπηρετεί ως Φιλολόγος Καθηγητής στη Β/θμια Εκπ/ση. Έχει ψάλει ως Πρωτοψάλτης και Λαμπαδάριος σε πολλούς Ι. Ναούς. Σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την Ιεροπρεπή ψαλμωδία του και το σεμνοπρεπές μεγαλόπρεπο και καθαρά Βυζαντινό Εκκλησιαστικό του ύφος, ως Πρωτοψάλτης, το Ιερό αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου της Ι. Μητροπόλεως Ν. Κρήνης και Καλαμαριάς. Δραστήριος, εργατικός και δημιουργικός αλλά και ένθερμος ζηλωτής της λειτουργικής μουσικής μας παράδοσης, ο Τάσος Πορφυρίδης, έχει στο ενεργητικό του σπουδαίο έργο και πολύτιμη προσφορά στην ψαλτική μας τέχνη. Με δωρεάν μαθήματα, άρθρα, ραδιοφωνικές εκπομπές, πολλές κατά καιρούς συναυλίες με Βυζαντινό χορό, ως Χοράρχης, προσπαθεί, όπως λέει ο ίδιος «για τη διάσωση και διάδοση της Βυζ. Μουσικής μας και της γνήσιας ψαλτικής Τέχνης». Ετοιμάζει επίσης για έκδοση σε δυο τόμους, τον Εσπερινό και Ορθρο των σπουδαιότερων εορταζομένων Αγίων της Εκκλησίας μας. Έχει ηχογραφήσει και κυκλοφορούν στο εμπόριο 12 κασέτες του με Βυζ. Εκκλησιαστικούς ύμνους που με απόλυτη επιτυχία αποδίδει μονωδιακά ο ίδιος. Πολύπλευρη και πολλή σημαντική προσωπικότητα, όχι μόνο για την περιοχή του, αλλά και για τον ευρύτερο Ελλαδικό χώρο, ο Τάσος Πορφυρίδης, πολλά έχει ακόμη να δώσει και να προσφέρει στην Βυζαντινή μας Μουσική.

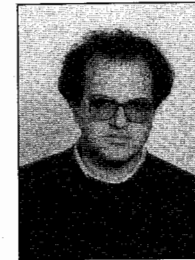
Πρεβεζιάνος Γεράσιμος (Σ). Διακεκριμένος Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής και Χοράρχης με σημαντική προσφορά στην ψαλτική τέχνη. Πέθανε στις 8 Οκτωβρίου 1994. Ο Σύλλογος Ιεροψαλτών Αγρινίου με ψήφισμά του (8-10-94) μετονομάστηκε και από τότε λέγεται, προς τιμήν και αιωνία μνήμη του μεγάλου Πρωτοψάλτη και Καθηγητή, ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ ΑΓΡΙΝΙΟΥ «ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΙΑΝΟΣ». (Βλ. Β' τόμο σελ 288)

Προδρομάκης Θεμιστοκλής. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Ναού Αγίου Βασιλείου Σελανιτικών Αιγίου. Νέος (μαθητής Α' Λυκείου) ταλαντούχος με ωραία μελωδική φωνή, φοίτησε στη Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Καλαβρύτων και Αιγιαλείας στο Αίγιο με Καθηγητή τον Μουσικοδιδάσκαλο Βασ. Μπίκο και έλαβε Πτυχίο Βυζ. Μουσικής. Είναι μέλος της Χορωδία Δημοτικών Τραγουδιών του Συλλόγου Φίλων Βυζ. Μουσικής Αιγιαλείας με Χοράρχη τον Φιλ. Οικονόμου από τον οποίο διδάσκεται και το δημοτικό τραγούδι, προδιαγράφοντας έτσι για το μέλλον δημιουργική εξέλιξη του πλούσιου ταλέντου του.

Προύσαλης Στέφανος. Καλλίφωνος σύγχρονος Κων/πολίτης Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος. Βαθύς γνώστης της τέχνης της Βυζαντινής μουσικής τόσο κατά το θεωρητικό μέρος όσο και κατά το πρακτικό, υπήρξε και δεινός ορθογράφος και γραφέας της Βυζ. σημειογραφίας. Δίδαξε την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του, μεταξύ των οποίων και ο διακεκριμένος, Κων/πολί-

της στην καταγωγή, πρωτοπρεσβύτερος Σεραφείμ Φαράσογλου, Λόγιος και Συγγραφέας, ένθερμος ζηλωτής και υπηρέτης της Ελληνικής μουσικής μας παράδοσης. Ο Σ. Προύσαλης διετέλεσε και Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Πριγκήπου με Πρωτοψάλτη τον Λεωνίδα Αστέρη, πριν καταλάβει ούτος την θέση του Αρχοντα Πρωτοψάλτη στον Πατριαρχικό Ναό.

Πρώιος Νικόλαος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεν-



νήθηκε στις Οινούσες της Χίου το 1961 και από νεαρή ηλικία είχε την τύχη να μαθητεύσει κοντά σε διακεκριμένους πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους. Την περίοδο 1975-79 μαθήτευσε κοντά στον Πρωτοψάλτη του Ι. Ν. Αγίου Παύλου Καβάλας Αθαν. Βασιλειάδη από τον οποίο διδάχτηκε τα βασικά μαθήματα της ψαλτικής τέχνης. Δάσκαλό του επίσης έχει από το 1984 μέχρι σήμερα και τον π. Κων/νο Στρατηγόπουλο, μύστη και ερμηνευτή της ψαλτικής τέχνης. Τη θεωρία όμως της Βυζαντινής μουσικής τέχνης τη διδάχτηκε στο Ωδείο Αθηνών όπου φοιτά από το 1989 μέχρι σήμερα και έχει δασκάλους τους διακεκριμένους Καθηγητές και Πρωτοψάλτες Λάζαρο Κουζηνόπουλο (από το 1989) και Σπύρο Περιστέρη (από το 1990). Το 1994 έλαβε από το Ωδείο Αθηνών «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής. Ως μέλος της χορωδίας Βυζ. μουσικής του Συλλόγου Κωνσταντινοπολιτών, με Χοράρχες τους Γ. Τσαούση και Δ. Παϊκόπουλο, έχει συμμετάσχει σε πολλές συναυλίες και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Είναι στέλεχος επίσης και του Βυζαντινού χορού του Ωδείου Αθηνών με Χοράρχη τον Καθηγητή Λαζ. Κουζηνόπουλο. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης και εκφραστικός ψαλμωδός, υπηρετεί από το 1988 μέχρι σήμερα το ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης, του Ιερού Ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου Δικηγορικών Γλυφάδας με υποδειγματική ευσυνειδησία και συνέπεια και ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση με ιεροπρέπεια και κατάνυξη. Παράλληλα, ως μουσικοδιδάσκαλος, διδάσκει τη Βυζ. μουσική σε νέους της περιοχής, στον Ι. Ναό όπου ψάλλει. Έχει σπουδάσει Τεχνολόγος-Μηχανολόγος και λόγω της ειδικότητάς του αυτής έχει ασχοληθεί, με μεγάλη επιτυχία, με τη συγγραφή και σχεδίαση της Βυζαντινής σημειογραφίας σε υπολογιστές. Νέος, ταλαντούχος και ένθερμος ζηλωτής της Βυζαντινής μουσικής, πολλά υποσχεται και πολλά έχει να προσφέρει γι' αυτή στο μέλλον.

«... Ούτω εγεννήθη ο Βυζαντινός Πολιτισμός. Το όνομά του ήτο και παρέμεινε μέχρι τέλους Ρωμαϊκόν, αλλά εις την πραγματικότητα οι θεματοφύλακές του ήσαν Ελληνικοί... Εις την καθ' όλου σύνθεσιν του Βυζαντινού πνεύματος, δύο στοιχεία επικρατούν: Το Χριστιανικόν και το Ελληνικόν. Χωρίς τον συνδυασμόν τούτον, ο παγκόσμιος Πολιτισμός της Δύσεως δεν θα ήδύνατο να αναπτυχθεί...»

(Ρ. Μπάϊρον - Άγγλος συγγραφέας)



P

Ραπτόπουλος Ανδρέας. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1930 από γονείς Μικρασιάτες και από νεαρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της ιερής ψαλτικής τέχνης πάνω στο ιερό αναλόγιο προς το οποίο έδειξε ιδιαίτερη κλίση. Σπούδασε συστηματικά Βυζαντινή μουσική κοντά στον μεγάλο Κωνσταντινουπολίτη μουσικοδιδάσκαλο και πρωτοψάλτη Θεοδόσιο Γεωργιάδη στο «Μουσικό Λύκειο Αθηνών», από το οποίο, το 1950 έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής με βαθμό «Άριστα». Διδάχτηκε ακόμη Θεωρία και Εξωτερική μουσική από τον Νικόλαο Χρυσοχοϊδη. Έψαλε ως Λαμπαδάριος και Πρωτοψάλτης σε διάφορους Ι. Ναούς της Αθήνας και του Πειραιά όπως στον Άγιο Αιμιλιανό Λόφου Σκουζέ, στον Προφήτη Δανιήλ Βοτανικού, στην Αγία Τριάδα Αμπελοκήπων και στην Αγία Παρασκευή Ν. Καλλιπόλεως Πειραιώς. Καλλίφωνος και εκφραστικός ψαλμωδός με σοβαρό Εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος, διακρίθηκε για την υποδειγματική ψαλτική του συνέπεια και το σεβασμό του στις κλασσικές γραμμές. Διετέλεσε βασικό στέλεχος στη μεγάλη Βυζαντινή χορωδία των «Αθηναίων Ιεροψαλτών» του αείμνηστου Θεοφ. Καπαρού με τον οποίο διατηρούσε ιδιαίτερη φιλία, ενώ συνεργάστηκε κατά καιρούς σε διάφορες εκδηλώσεις και με πολλούς άλλους μεγάλους πρωτοψάλτες.

Ρεδιάδης-Τούμπας Ηλίας. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής Βυζ. Μουσικής και Χοράρχης. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1967 και φοίτησε στο Ωδείο με Καθηγητή τον μουσικολόγο και πρωτοψάλτη Απ. Βαλλινδρά από όπου έλαβε Πτυχίο Βυζ. μουσικής (1986). Φοίτησε επίσης και στο Ωδείο Αχαρνών με Καθηγητή τον πρωτοψάλτη και άριστο μουσικό Διον. Ηλιόπουλο από όπου έλαβε Δίπλωμα Βυζ. μουσικής (1989). Πτυχιούχος της Θεολογικής Σχολής Παν. Αθηνών εμφανίζει σπουδαία δραστηριότητα και προσφέρει σημαντικό έργο στο χώρο



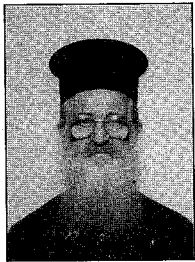
26-7-1953. «Λιτανεία» στον Ι. Ν. Αγίας Παρασκευής Ν. Καλλιπόλεως Πειραιώς. Διακρίνονται οι Ιεροψάλτες του Ναού **Ανδρέας Ραπτόπουλος** (αριστερά) και **Λάζαρος Κουζηνόπουλος** (δεξιά).
(Από το Αρχείο του Καθηγητή και Πρωτοψάλτη Λαζ. Κουζηνόπουλου)

της ψαλτικής τέχνης. Είναι Καθηγητής Βυζ. μουσικής στη Σχολή της Ι. Μητροπόλεως Πειραιώς ενώ παράλληλα έχει τη Δ/νση της Σχολής Β.Μ. του πνευματικού κέντρου του Δήμου Μοσχάτου. Τακτικός συνεργάτης ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών έχει στο ενεργητικό του πολύτιμο έργο στον τομέα αυτό. Επιμελείται και παρουσιάζει την εκπομπή «Γεύσασθε και ιδετε» στον Ρ/Σ της Πειραιϊκής Εκκλησίας ενώ είναι σύμβουλος στην εκπομπή «Χριστιανικά μηνύματα» που παρουσιάζει από τον τηλεοπτικό σταθμό TELE-CITY, ο Καθηγητής Γιώργος Κυριακάκος με πολλή μεγάλη επιτυχία. Έχει δραστηριοποιηθεί και στο συνδικαλιστικό τομέα και έχει διατελέσει έφορος (1987-90) και Γεν. Γραμματέας (1990-91) στον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Ιεροψαλτών «Ρωμανός ο Μελωδός και Ιωάννης ο Δαμασκηνός». Έχει ψάλλει σε διάφορους Ιερούς Ναούς της Αθήνας και του Πειραιά και σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση ως Πρωτοψάλτης το ιερό αναλόγιο του Ι. Ν. Μεταμορφώσεως όπου έχει συγκροτήσει και διευθύνει Βυζαντινό χορό. Είναι επίσης Χοράρχης του Βυζαντινού χορού του Δήμου Μοσχάτου και έχει δώσει πολλές συναυλίες με μεγάλη επιτυχία.

Ροδινός Ιωακείμ. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Ν. Παναγίας Τρουλωτής Χίου. Γεννήθηκε στη Χίο το 1946 και μαθήτευσε κοντά στον περίφημο μουσικοδιδάσκαλο και πρωτοψάλτη Νικ. Χατζησταμάτη και αργότερα στην

πρωτοψάλτη Κών. Καλαμπόκα. Φοίτησε και στη Σχολή Βυζ. μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Χίου - Ψαρών και Οινουσών καθώς και στο Εθνικό Ωδείο Αθηνών απόπου έλαβε Πτυχίο Βυζ. μουσικής. Συμμετέχει σε όλες τις εκδηλώσεις της χορωδίας του Συλλόγου Ιεροψαλτών Χίου ενώ έχει διατελέσει επί σειρά ετών και Γεν. Γραμματέας αυτού.

Ρούκαλης Αθανάσιος - Πρωτοπρεσβύτερος. Καλλίφωνος λειτουργός του



Υψίστου, εμβριθής μουσικός και μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε το 1915 στη Νάουσα της Μακεδονίας. Μαθήτευσε στο μουσικοδιδασκαλο Θεμιστ. Γεωργιάδη στην Αγ. Αναστασία Χαλκιδικής, καθώς φοιτούσε στην εκεί Ιερατική Σχολή. Πριν στρατευθεί, για 2 χρόνια έψαλε ως Πρωτοψάλτης στην Παναγία της γενέτειράς του και από το 1942 ως 1944 χρημάτισε Πρωτοψάλτης στη Μεταμόρφωση στην ίδια πόλη. Με την ίδια ιδιότητα υπηρέτησε στο Μητροπολιτικό Ναό του Αγ. Παντελεήμονα στη Φλώρινα. Εκεί στις 2-3-1947 χειροτονήθηκε Διάκονος και στις 16-3-1947 Πρεσβύτερος. Διορίστηκε Εφημέριος Πρώτης στη Φλώρινα και μετά έξι μήνες τοποθετήθηκε στον Αγ. Παντελεήμονα. Στην Ι. Μητρόπολη Φλωρίνης, Πρεσπών και Αλμωπίας τότε υπηρέτησε και ως Γενικός Αρχιερατικός Επίτροπος. Δίδαξε τη Βυζαντινή Μουσική στο Φροντιστήριο Ιερέων της ίδιας Μητροπόλεως κατά τη δεκαετία του 1950. Για τις σπουδές των δύο παιδιών του μετατέθηκε στον Πειραιά το 1969. Από τότε ως σήμερα προσφέρει τις υπηρεσίες του στην Ι. Μ. Νικαίας. Μάλιστα ο μακαριστός Επίσκοπος Γεώργιος, ο Α΄ Μητροπολίτης της τότε συσταθείσης Ι. Μ. Νικαίας, τον προσέλαβε ως Γενικό Αρχιερατικό Επίτροπο και Πρωτοσύγκελλο. Ως κάτοχος της ιεροψαλτικής τέχνης και άριστος ερμηνευτής των ιερών ύμνων διορίστηκε Καθηγητής της Βυζ. Μουσικής στη Σχολή της Μ. Νικαίας· συγκεκριμένα υπήρξε ένα από τα ιδρυτικά μέλη της Σχολής αυτής. Με σεμνοπρεπές ύφος και βαθιά κατάρτιση ψάλλει γλυκά, απλά και κατανυκτικά, όπως -σύμφωνα με την παράδοση- αρμόζει στον ιερό χώρο του Ορθόδοξου χριστιανικού ναού. Έχει εκδώσει τρία εκκλησιαστικά βιβλία, καθώς είναι και καλός και βαθυστόχαστος ιεροκήρυκας: 1) **Ο Άγιος Παντελεήμων** -1955, όπου και ο Παρακλητικός Κανών του Αγίου, 2) **Η Παναγία Βλαχερνών** - 1988, που στο μουσικό παράρτημα στο τέλος περιλαμβάνονται απολυτίκια και δοξαστικά σε μουσική σύνθεση του πατρός Αθανασίου και 3) **Η Ακολουθία του Οσίου Ναούμ** (20 Ιουνίου) - 1992, στην οποία προστίθεται μουσικό παράρτημα με μελοποιημένα από τον ίδιο το συγγραφέα τα Δοξαστικά του Εσπερινού, της Λιτής και του Όρθρου. Τελευταία έχει έτοιμα προς έκδοση: 1) την Ασματική Ακολουθία του Ιω. Κουκουζέλη (1 Οκτωβρίου) με βάση τα αρχεία της Ι. Μ. Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Όρους και 2) το Μουσικό Πανδέκτη με εύστοχες παρατηρήσεις και τροποποιήσεις τόσο κάποτε στο κείμενο όσο και στο τέλος των ιερών ύμνων της Εκκλησίας μας, πάντοτε με βάση την κατά νόημα απόδοσή τους και απόλυτα σύμφωνα με το πατροπαράδοτο ήθος. Μέρος αυτού είναι η Ακολουθία των Εγκαί-

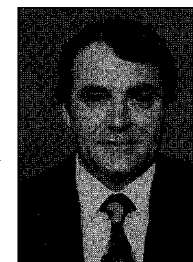
νίων και σε οκτώ ήχους τα τροπάρια «*Φως Παρόν*», «*Άξιον εστί*» και «*Θεοτόκε Παρθένε*». Συνταξιούχος πια Ιερέας συνεχίζει με βαθιά πίστη και μεράκι στην πατρώα μας Εκκλησιαστική μουσική, την πολύτιμη και ψυχωφελή διακονία του στο ψαλτήρι, τον άμβωνα και το ιερό θυσιαστήριο, στον Ιερό Ναό της Παναγίας των Βλαχερνών Αμφιάλης-Κερατσινίου. Είναι μια σεβάσμιμη μορφή που κοσμεί την Εκκλησία μας.

Ρουμπέσης Γεώργιος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Ναού Κοιμήσεως της



Θεοτόκου Βούλας Αθηνών, Πτυχιούχος και Διπλωματούχος Βυζαντινής Μουσικής. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1961 και από μικρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Βασικός δάσκαλός του στη Βυζ. Μουσική υπήρξε ο διαπρεπής μουσικολόγος, πρωτοψάλτης και συγγραφέας Αποστ. Βαλληνδράς από τον οποίο διδάχτηκε όλα τα βασικά και απαραίτητα στοιχεία για την διαμόρφωση της ψαλτικής του προσωπικότητας. Φοίτησε και σε διάφορα Ωδεία και έτσι ολοκλήρωσε τη Μουσική του Παιδεία. Την περίοδο 1984-88 φοίτησε στο Εθνικό Ωδείο (Κεντρικό - Ν. Σμύρνης) και την περίοδο (1991-92) φοίτησε στο Ωδείο Γλυφάδας (πρώην Εθνικό) απόπου έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής. Τέλος φοίτησε και στο Ωδείο Αργυρουπόλεως από το οποίο, το 1995, έλαβε «Δίπλωμα» Βυζ. μουσικής. Νέος, σεμνός και ταλαντούχος ψαλμωδός, εμποτισμένος με τα θεία νάματα της Χριστιανοσύνης, παράλληλα με τα καθαρά ιεροψαλτικά του καθήκοντα, που με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση επιτελεί, είναι υπεύθυνος και για τα Κατηχητικά Σχολεία της ενορίας του, όπως επίσης και για τη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής του Ι. Ναού όπου ψάλλει. Είναι μέλος της Πειραματικής Βυζ. Χορωδίας με Διευθυντή και Χοράρχη τον δάσκαλό του Απ. Βαλληνδρά με την οποία έχει συμμετάσχει και στην εγγραφή πολλών δίσκων. Τέλος ασχολείται και με τη μελοποιΐα και έχει μελοποιήσει διάφορα μαθήματα (ανέκδοτα). Φιλότιμος και εργατικός προσφέρει τη βοήθειά του και τη συνεργασία του σε κάθε προσπάθεια για την καλλιέργεια και προβολή της λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Ρούσσης Ευάγγελος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος.



Γεννήθηκε στο χωριό Αλμυροποτάμου Ευβοίας το 1946 και από νεαρή ηλικία στράφηκε προς το ιερό αναλόγιο, όπου είχε τα πρώτα ακούσματα της ψαλτικής από τους Ιεροψάλτες της γενέτειράς του. Αργότερα μετέβη στη Θεσσαλονίκη και μαθήτευσε κοντά στον, ονομαστό Πρωτοψάλτη και Δάσκαλο της Βυζ. μουσικής, Αστέριο Δεβρελή, από τον οποίο διδάχτηκε όλα τα μυστικά της ψαλτικής τέχνης καθώς και το σοβαρό Πατριαρχικό ψαλτικό ύφος. Εγκατασταθείς αργότερα στην Αυστραλία, έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς και δίδαξε Βυζ. Μουσική σε

νέους της Αυστραλίας επιτελώντας από τη σκοπιά αυτή σπουδαίο έργο. Σήμερα, κοσμεί και λαμπρύνει με την μεγαλοπρεπή και ιεροπρεπή ψαλμωδία του, ως Πρωτοψάλτης, το ιερό αναλόγιο του **Ι. Ναού Αγίου Νικολάου στο Σύννευ**. Καλλιφωνος ψαλμωδός με σοβαρό Εκκλησιαστικό ύφος, υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση την ιερή ψαλτική τέχνη στη μακρινή Αυστραλία μεταδίδοντας παράλληλα τις μουσικές του γνώσεις και στους εκεί νέους μελλοντικούς ιεροψάλτες, απολαμβάνοντας την εκτίμηση και την αγάπη των πολυπληθών φίλων του.

Ρούσσος Σταύρος. Καλλιφωνος Πρωτοψάλτης και μουσικός. Γεννήθηκε στη



Χώρα Τριφυλίας το 1890. Μαθήτευσε και διδάχτηκε Βυζ. μουσική κοντά στον Ιερομόναχο Θεόφιλο Χειμωνάκη. Έχοντας ωραία μελωδική φωνή, φιλομαθής και μελετηρός, αναδείχτηκε σε εξάίρετο μουσικό. Στην ψαλτική του διαμόρφωση συνέβαλε και η συναναστροφή του με τον Ιερέα Ιορδάνη Κουζηνόπουλο με τον οποίο συνυπηρέτησε επί ένα διάστημα στον Ι. Ναό του Αγίου Νικολάου στη γενέτειρά του. Έψαλε ακόμη στο Αργίνιο, στο Αίγιο (στον Ι. Μητροπολιτικό

Ναό της Φανερωμένης την περίοδο 1941-42 διαδεχθείς τον Δημ. Γιαρένη) καθώς και σε άλλες πόλεις. Εκτελέστηκε από τους Γερμανούς στη Χώρα Τριφυλίας το Μάιο του 1944, για τη συμμετοχή του στην Εθνική Αντίσταση.



Αρχαίο Θέατρο Πατρών. Συνανλία Βυζ. Εκκλ. μουσικής από το Βυζ. χορό του Συλλόγου Ιεροψαλτών Πατρών. Χοράρχης ο τότε πρόεδρος του Συλλόγου, Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος **Σπύρος Γεωργακόπουλος** (2-7-1980).



Σ

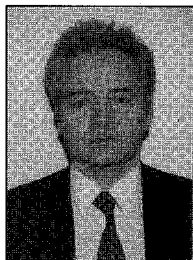
Σάββας Σάββας (Σ). «Εξέχων Εκπαιδευτικός», Καθηγητής και καλλιφωνος Πρωτοψάλτης. Πέθανε αιφνιδίως στις αρχές του 1996. (Βιογ. βλ. Β' τόμο σελ. 293)

Σάθας Κων/νος. Επιφανής Βυζαντινολόγος και εκδότης πολλών έργων μεταξύ των οποίων και το περί «**της Μουσικής των Βυζαντινών**» (1878). Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1824 και πέθανε το 1914.

Σαΐτης Αθανάσιος. Καλλιφωνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης. Γεννήθηκε στο χωριό Γραμματικού Μεσολογγίου το 1938 και από πολύ μικρή ηλικία αγάπησε την Εκκλησία και οδήγησε τα βήματά του στο ιερό αναλόγιο. Έτσι δίπλα στον Πρωτοψάλτη του χωριού του πήρε τις πρώτες εμπειρίες και μυήθηκε στη θεία τέχνη της ψαλτικής. Μετά την αποφοίτησή του από το Γυμνάσιο, μετέφερε τις εμπειρίες του αυτές στο ιερό αναλόγιο και τις έκανε πράξη, ψάλλοντας στα χωριά Κάτω Κεράσοβο και Κάτω Μακρυνού Μεσολογγίου μέχρι την στράτευσή του, φοιτώντας συγχρόνως στη Σχολή Βυζ. Μουσικής του Ελληνικού Ωδείου Αργινίου. Κατά τη διάρκεια της θητείας του στο Λαγκαδά Θεσ/κης, του δόθηκε η ευκαιρία να μαθητεύσει κοντά στον μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο και μελοποιό, τον Άρχοντα Πρωτοψάλτη Αθαν. Καραμάνη από τον οποίο διδάχτηκε πολλά και ιδιαίτερα τον τρόπο απόδοσης και ερμηνείας των Βυζαντινών μαθημάτων όσον αφορά το ψαλτικό ύφος και την έκφραση. Μετά την απόλυσή του από το στρατό εγκαθίσταται οριστικά στην Αθήνα. Πτυχιούχος του Παντείου Παν/μίου Αθηνών και τελειόφοιτος της Νομικής Σχολής Παν/μίου Αθηνών προσλαμβάνεται στον ΟΓΑ της Αθήνας όπου και σταδιοδρομεί επαγγελματικά με επιτυχία, φθάνοντας στο βαθμό του Δ/ντή.

Παράλληλα με τις επαγγελματικές του ενασχολήσεις στην Αθήνα, δραστηριοποιείται σε όλους τους τομείς του ψαλτικού χώρου. Προσλαμβάνεται Α΄ Δομέστικος του αείμνηστου Πρωτοψάλτη του Ι.Ν. Χρυσοσπηλαιώτισσας της οδού Αιόλου, Γεωργ. Βιγκάκη με τον οποίο συνεργάζεται επί 18 ολόκληρα χρόνια. Συγχρόνως συμμετέχει στις χορωδίες, Αθαν. Πέττα, Γεωργ. Τσατσαρώνη, Θεοδ. Βασιλικού, Θρασ. Στανίτσα, ενώ οργανώνει και ο ίδιος στον ΟΓΑ όπου εργάζεται Βυζαντινό χορό τον οποίο διευθύνει σε διάφορες εκδηλώσεις. Μετά το θάνατο του Γ. Βιγκάκη διετέλεσε για λίγο χρόνο και Λαμπαδάριος στον Ι.Ν. Χρυσοσπηλαιώτισσας. Το 1983 αναλαμβάνει Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Αγίου Αντωνίου Χαλανδρίου Αττικής όπου μέχρι σήμερα υπηρετεί, με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση αλλά και πίστη και σεβασμό προς τη λειτουργική μουσική μας παράδοση, το ιερό αναλόγιο. Στο Ναό όπου ψάλλει έχει ιδρύσει και Φροντιστήριο Βυζαντινής Μουσικής στο οποίο διδάσκει ο ίδιος αφιλοκερδώς σε νέους της περιοχής που φιλοδοξούν να υπηρετήσουν την ψαλτική τέχνη. Επίσης ο ίδιος φοιτά στο Δημοτικό Ωδείο Αχαρνών για να λάβει το Δίπλωμα Βυζ. Μουσικής. Σεμνός ψάλτης, συνεπής και ευσεβής λειτουργός του ιερού αναλογίου, ο Αθ. Σαΐτης, είναι πολύ αγαπητός και καλός συνεργάτης και συμμετέχει σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την προβολή, καλλιέργεια και διάδοση της Βυζαντινής μουσικής και γενικά της Ελληνορθόδοξης παράδοσης.

Σακελλαρίου Θεόδωρος (Σ). Διακεκριμένος Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης, εμβρι-



θής μουσικός και συνθέτης, Καθηγητής μουσικής του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Παν/μίου Ιωαννίνων και του Ελληνικού Ωδείου. Γεννήθηκε στο χωριό Αγραπιδιά Δομοκού Φθιώτιδας το 1936 και από μικρός γαλουχήθηκε με τα νάματα της Χριστιανοσύνης από ευσεβείς γονείς. Λόγω της καλλιφωνίας του στράφηκε προς την ψαλτική τέχνη στην οποία μνήθηκε και πήρε τα πρώτα μαθήματα από τον Ιερέα Πατέρα του Νικόλαο. Έχοντας ιδιαίτερη κλίση και έφεση προς τη

μουσική τέχνη, καλλιέργησε τη μουσική του Παιδεία συστηματικά και την τελειοποίησε σε ζηλευτό βαθμό. Φοίτησε στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών όπου είχε Καθηγητή τον περίφημο μουσικοδιδάσκαλο Θεοδ. Χατζηθεοδώρου τον Φωκαέα, και έλαβε τους παρακάτω τίτλους: «Πτυχίο» Ιεροψάλτου (Άριστα), «Δίπλωμα» Μουσικοδιδασκάλου (Άριστα), «Πτυχίο» Ωδικής (Άριστα), «Πτυχίο» Αρμονίας (Άριστα παμψηφεί), «Πτυχίο Αντίστιξης» (Άριστα παμψηφεί), «Πτυχίο» Φυγής (FUGA) (Άριστα), «Δίπλωμα» Σύνθεσης (Άριστα). Η ιεροψαλτική του σταδιοδρομία αρχίζει το 1955 ως Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Δημητρίου Αγίων Αναργύρων Αττικής όπου έψαλε μέχρι το 1963. Από το 1974 μέχρι σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή και μυσταγωγική ψαλμωδία του και το σεμνοπρεπές Εκκλησιαστικό ψαλτικό του ύφος, το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης του Ιερού Ναού Αγίου Μάρκου του Ευγενικού Κάτω Πατησίων Αθηνών. Από το 1963 υπηρετεί στη Μέση Εκπ/ση ως Καθηγητής Μουσικής ενώ από το 1974 ανήκει και στο διδα-

κτικό προσωπικό του Ελληνικού Ωδείου Αθηνών όπου διδάσκει τα μαθήματα Ωδικής, Αρμονίας, Αντίστιξης και Φυγής (FUGA) καθώς και στα τμήματα Βυζαντινής μουσικής. Από το 1984 μέχρι το 1988 δίδαξε Μουσική και στην Ανωτέρα Σχολή Νηπιαγωγών Αθηνών. Από το 1988 είναι και Καθηγητής Μουσικής του Παιδαγωγικού Τμήματος του Πανεπ/μίου Ιωαννίνων. Δόκιμος μελοποιός και συνθέτης έχει πλούσιο και σημαντικό συνθετικό έργο σε όλα σχεδόν τα είδη μουσικής. Πάρα πολλά έργα του κυρίως συνθέσεις πάνω σε ποιητικά έργα του αδελφού του Ποιητή Χάρη Σακελλαρίου, Γιώργου Κάρτερ, Τάσου Παππά, Ανδ. Τσούρα κ.ά. ποιητών, έχουν παρουσιαστεί σε αίθουσες συναυλιών, σε Ρ/Σ και σε τηλεοπτικές εκπομπές με άριστες κριτικές και πολλά τιμητικά βραβεία και τιμητικές διακρίσεις. Στον τομέα επίσης της Ιερής υμνωδίας της Ορθόδοξης Χριστιανικής λατρείας, έχει μελοποιήσει πολλά μαθήματα όπως: «Κανόνα Παρακλητικό» και «Μ. Εσπερινό» στον Άγιο ένδοξο Μεγαλομάρτυρα και Ιαματικό Παντελεήμονα (κυκλοφόρησαν σε κασσέτες), «Μ. Εσπερινό» και «Όρθρο» (ποίημα και μελοποίηση) της Υπεραγίας Θεοτόκου της Θεοσκεπάστου και Μυροβλήζουσας, «Μαθήματα Θ. Λειτουργίας», «Ασματική Ακολουθία» Αγίου Μάρκου του Ευγενικού, «Ασματική Ακολουθία» του Οσίου και Θεοφόρου Κλήμεντος, καθώς και πολλά μαθήματα από τις ιερές ακολουθίες, Εσπερινού, Όρθρου και Θ. Λειτουργίας του ενιαυτού. Έχει μελοποιήσει επίσης και την ακολουθία του οσιομάρτυρος Νικολάου του Νέου του εν Βουνένους η οποία κυκλοφόρησε το 1995. Στο ενεργητικό του έχει επίσης και πλούσιο συγγραφικό έργο. Έχει συγγράψει και εκδώσει οκτώ βιβλία μουσικού και μουσικοπαιδαγωγικού περιεχομένου και έχει δημοσιεύσει στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο πολλά άρθρα και μελέτες γύρω από την Ελληνική μουσική και ζωή. Εξέχουσα μουσική φυσιογνωμία και προσωπικότητα, ο Θεοδ. Σακελλαρίου, εμβριθής μουσικός, εξάιρετος συνθέτης και μελοποιός, φιλότιμος και μεθοδικός δάσκαλος, ακούραστος και εργατικός έχει, με το πλούσιο σε όγκο και ποιότητα μουσικό του έργο, μεγάλη προσφορά στην Ελληνική μας μουσική. Η κριτική αποτίμηση του έργου του έχει γίνει από σημαίνουσες προσωπικότητες του Πνεύματος και της Μουσικής. Πολύπλευρη και πολύ σημαντική είναι και η δραστηριότητά του και στον χορωδιακό τομέα με οργανώσεις συναυλιών και ποικίλων άλλων εκδηλώσεων. Σήμερα ο χαλκέντερος σκαπανέας της Ελληνικής μουσικής συνεχίζει να εργάζεται, να πλουτίζει το μουσικό του έργο και να προσφέρει στην Ελληνική μας μουσική. (Βλ. και Β' τόμο σελ. 295)

Σακελλαρίου Τιμόθεος (Σ). Διακεκριμένος Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Μελοποιός. Γεννήθηκε στο Αμούριο της Φθιώτιδας το 1941 και από μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της Ορθοδοξίας κοντά στον Ιερέα Πατέρα του, Νικόλαο, από τον οποίο πήρε και τα πρώτα μαθήματα της ψαλτικής τέχνης και διδάχτηκε την πρακτική εφαρμογή των ήχων στους Ιερούς Ύμνους των Εκκλησιαστικών Ιερών Ακολουθιών.

Εγκατασταθείς αργότερα στην Αθήνα, πήρε πολλά στοιχεία της Βυζ. μουσικής από τον αδελφό του Θεόδωρο, μαθητή τότε του αείμνηστου Θεόδωρου Χατζη-

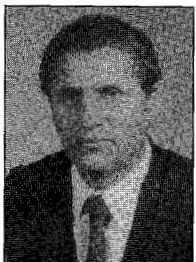


«ΝΙΚΟΣ ΣΚΑΛΚΩΤΑΣ» με δάσκαλο τον Βασ. Νόννη - κοντά στον οποίο μυήθηκε και στο Δημοτικό Τραγούδι - απ' όπου και πήρε, επίσης με «Άριστα», το «Δίπλωμα» Βυζ. Μουσικής.

Έχει συνθέσει μεγάλο αριθμό μαθημάτων Θ. Λειτουργίας, Όρθρου, Δοξαστικών, Ανοιξαντάρια, τις Ακολουθίες της Αγ. Αικατερίνης και του Αγ. Ιωάννου του Ρώσου, τις οποίες έχει εγγράψει σε κασσέτες, καθώς και της Αγ. Σοφίας. Όλα αυτά τα μουσικά κείμενα παραμένουν ανέκδοτα. Ήδη έχει αρχίσει τη διαδικασία έκδοσης της Θ. Λειτουργίας και του Όρθρου.

Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης με ωραία μελωδική φωνή και ιεροπρεπές ψαλτικό ύφος, ψάλλει με μεγαλοπρέπεια, σεβασμό και υπευθυνότητα τα Βυζαντινά μαθήματα. Έχει ψάλλει στους Ι. Ναούς, Αγίου Δημητρίου, Αγίων Αναργύρων, Ευαγγελισμού της Θεοτόκου ΙΛΙΟΥ, Προφήτου Ηλίου Καστέλλας και Αγίας Σοφίας Πειραιώς. Σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με τη σοβαρή, ιεροπρεπή και μυσταγωγική σε ύφος και ήθος ψαλμωδία του, το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, του Ιερού Ναού της Αγ. Αικατερίνης ΙΛΙΟΥ και υπηρετεί με ευλάβεια, αφοσίωση και υποδειγματική ευσυνειδησία και συνέπεια την λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Σακέλλης Γεώργιος. Διακεκριμένος Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής



μουσικής και Χοράρχης με σημαντική παρουσία στο μουσικό χώρο. Γεννήθηκε στη νήσο Κω το 1942 και από την παιδική του ηλικία έδειξε την ιδιαίτερή του κλίση προς την Εκκλησία και τη μουσική. Φοίτησε στην Εκκλησιαστική Σχολή της Πάμμου όπου και πήρε τα βασικά μαθήματα της Βυζ. μουσικής. Ακολουθώντας τον Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Χρίστο Χατζηνικολάου και τον αείμνηστο καθηγητή Τάχη Γεωργίου. Από το Ωδείο έλαβε «Πτυχίο» και «Δίπλωμα» Βυζ. μουσικής καθώς επίσης και Πτυχία Αρμονίας και Αντίστιξης. Η ψαλτική του σταδιοδρομία αρχίζει το 1965. Από τότε έψαλε ως Πρωτοψάλτης 20 χρόνια στην Αθήνα σε διάφορους Ι. Ναούς και 12 χρόνια, μέχρι σήμερα, στη γενέτειρά του την Κω όπου υπηρετεί ως Καθηγητής Μουσικής στη Β/θμια Εκπ/ση. Τόσο στην Αθήνα όσο και στην Κω, έχει στο ενεργητικό του σημαντική δραστηριότητα γύρω από την Ελληνική Μου-

σική, Βυζαντινή και Δημοτική. Έχει διατελέσει μέλος του Δ.Σ. του Πανελληνίου Συνδέσμου Ιεροψαλτών Αθηνών, έχει κάνει πολλές εμφανίσεις σε Ρ/Σ και TV με εκπομπές τις οποίες επιμελείτο ο ίδιος και έχει δώσει, ως Χοράρχης, πάρα πολλές συναυλίες Βυζαντινής και Δημοτικής Παραδοσιακής Μουσικής. Πρόσφατα διηύθυνε τη μεγάλη χορωδία για τα 1900 χρόνια της ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ του Αγ. Ιωάννη στην Πάτμο.

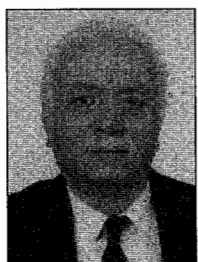
Είναι Δ/ντής της Σχολής Βυζ. Μουσικής της Ιεράς Μητροπόλεως Κώου και Δ/ντής μικτής χορωδίας στην Κω με την οποία έχει κάνει πολλές εμφανίσεις και έχει δώσει πολλές συναυλίες.

Εξαιρετος άνθρωπος και υποδειγματικός λειτουργός του ιερού αναλογίου, υπηρετεί την ψαλτική τέχνη με συνέπεια, ευλάβεια και αφοσίωση πολλή πάνω από 30 χρόνια τόσο ως Πρωτοψάλτης όσο και ως Μουσικοδιδάσκαλος τακτικός Καθηγητής στο Εθνικό Ωδείο όπου διδάσκει τη Βυζαντινή μουσική και μεταλαμβάνει στους νεότερους την πίστη και την προσήλωση στη γνήσια Ελληνική μουσική μας παράδοση. Ως Πρωτοψάλτης, κοσμεί και λαμπρύνει το ιερό αναλόγιο στον Ι. Ναό του Αγίου Παύλου στην Κω. Έχει επίσης και σημαντικό συνθετικό έργο. Έχει μελοποιήσει πολλές ακολουθίες Αγίων και Οσίων, οι οποίες όμως παραμένουν ανέκδοτες και κυκλοφορούν μόνο σε χειρόγραφα. Ο Γ. Σακέλλης είναι πράγματι μια μουσική οντότητα σημαντική στην εποχή μας με μεγάλη προσφορά στην πρόοδο και εξέλιξη της Ελληνικής μας μουσικής.

Σακλαριδής Μιχαήλ. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Δημητρίου ΜΕΡΙΚΚ Λ.Ι. Ν. Υόρκης των ΗΠΑ. Ψάλλει με υποδειγματική συνέπεια και ευσυνειδησία και υπηρετεί την ψαλτική τέχνη με πίστη και σεβασμό στην παράδοση. Βασικό στέλεχος της Βυζ. χορωδίας υπό τον διακεκριμένο Χοράρχη Δημ. Φουστέρη συμμετέχει σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την προβολή και τη διάδοση της Βυζ. μουσικής τέχνης στον Ορθόδοξο λαό της Αμερικής.

Σανιδάς Παρασκευάς. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης. Γεννήθηκε το 1947 στην Καρυνά Ορχομενού του Ν. Βοιωτίας και από νεαρή ηλικία έδειξε την κλίση του για την ψαλτική τέχνη. Φοίτησε στο Ωδείο Αθηνών και σπούδασε Βυζ. Μουσική κοντά στον Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Σπ. Περιστέρη και Ευρωπαϊκή Μουσική στον αείμνηστο Καθηγητή Ιωάν. Μαργαζιώτη. Φοίτησε ακόμη και στο Κεντρικό Ωδείο όπου είχε δάσκαλο τον μεγάλο αείμνηστο Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Κων. Κατσούλη και έλαβε «Δίπλωμα» Βυζ. Μουσικής. Έχει διατελέσει Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίων Θεοδώρων στη Θήβα καθώς και στην γενέτειρά του την Καρυνά. Σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, του Ι.Ν. Ευαγγελιστού Λουκά Ορχομενού όπου με υποδειγματική ευσυνειδησία και συνέπεια υπηρετεί τη λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Είναι ιδρυτής του Συλλόγου «Καλλιτεχνική Πορεία» Ορχομενού και Χοράρχης της Χορωδίας Παραδοσιακής Δημοτικής μουσικής και της Χορωδίας Βυζ. Εκκλησιαστικής μουσικής, με τις οποίες έχει δώσει πολλές συναυλίες και έχει λάβει μέρος σε ποι- κίλες άλλες εκδηλώσεις.

Σαραντάκος Γεώργιος (Σ). Διακεκριμένος Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και



Χοράρχης. Γεννήθηκε στο χωριό Λογκάστρα Λακωνίας το 1927 και από πολύ μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της Χριστιανοσύνης και της ιερής ψαλτικής τέχνης από τον ιερέα πατέρα του Ιωάννη Σαραντάκο. Πήρε τα πρώτα μαθήματα της τέχνης της Βυζαντινής μουσικής κοντά στον πατέρα του ο οποίος ήταν γνώστης της Θείας, του Δαμασκηνού, τέχνης, για να μαθητεύσει εν συνεχεία κοντά στον πρωτοψάλτη Μαγούλας Λακωνίας Μιχαήλ Μαρκεζίνη, ο οποίος υπήρξε

μαθητής του Νεοφύτου Μηλαράκη και ήταν τέλειος γνώστης της Βυζ. μουσικής. Κατόπιν μαθήτευσε πλησίον του ονομαστού μουσικοδιδάσκαλου Στυλιανού Μπονάνου, Θεολόγου Καθηγητή και Δ/ντή της Σχολής Εκκλησιαστικής Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Μονεμβασίας και Σπάρτης. Η ιεροψαλτική του σταδιοδρομία αρχίζει σε ηλικία μόλις 14 ετών (1941) στη γενέτειρά του, όπου ψάλλει μέχρι το έτος 1958. Από το 1959 μέχρι και το 1963 έψαλε ως Λαμπαδάριος στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Σπάρτης για να αναλάβει εν συνεχεία την Πρωτοψαλτία στον ίδιο Ι. Ναό όπου έψαλε μέχρι το 1968. Από την 1-1-1969 μέχρι τα μέσα του 1996 (οπότε αρρώστησε), κόσμησε και λάμπρυνε με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του και το σοβαρό σεμνοπρεπές ψαλτικό του ύφος, το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, του Ιερού Ναού Οσίου Νίκωνος του Μετανοείτε, Πολιούχου Σπάρτης.

Δραστήριος και δημιουργικός δεν έπαυσε ποτέ να εργάζεται, χωρίς να φείδεται κόπου και χρόνου, και να προσφέρει για την καλλιέργεια και προβολή της ιερής ψαλτικής μας τέχνης. Πρόεδρος επί σειρά ετών του Συλλόγου Ιεροψαλτών Σπάρτης, έχει παρουσιάσει και από τη θέση αυτή αξιόλογο και σημαντικό έργο. Με γνήσιο μουσικό κριτήριο, Εκκλησιαστικό φρόνημα και λειτουργικό ήθος απόλυτα ταυτισμένο με τη μακραίωνη μουσική μας παράδοση, έμεινε για τους νεότερους ψαλμωδούς παράδειγμα υποδειγματικής συνέπειας τήρησης των κανόνων της σωστής ψαλμώδησης και επίγνωσης της υψηλής ευθύνης του λειτουργού του ιερού αναλογίου. Ο σπουδαίος αυτός άνθρωπος και ψαλμωδός πέθανε τον Σεπτέμβριο του 1996. (Βλ. και Β' τόμο σελ. 297)

Σαραφίδης Πέτρος. Καλλιφώνος Ψαλμωδός, ζηλωτής και θιασώτης της ιερής



ψαλτικής μας τέχνης. Γεννήθηκε στην Κοζάνη το 1957 και διδάχτηκε την τέχνη της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής μουσικής κατά πρώτον κοντά στον Πρωτοψάλτη και Χοράρχη Σωτ. Αρβανίτη στην Κοζάνη, στον οποίο μαθήτευσε επί δετία και ακολούθως κοντά στον μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο, Πρωτοψάλτη και μελοποιό Αθαν. Καραμάνη. Στον Αθ. Καραμάνη μαθήτευσε επί δετία και κοντά του διαμόρφωσε την ψαλτική του προσωπικότητα. Σημαντικός και σπουδαίος άνθρωπος, ο Π. Σαραφίδης, είναι και ικανότατος ψαλμωδός, καλλιφώνος και εκφρα-

στικός με βαθειά μουσική γνώση και πείρα από τους μεγάλους δασκάλους του. Δεν επεδίωξε, ωστόσο, τη θέση του υπευθύνου λειτουργού στο ιερό αναλόγιο, αλλά παρέχει τη βοήθειά του και τη συνεργασία του δίπλα στο δάσκαλό του Σωτ. Αρβανίτη στον Ιερό Ναό Αγ. Κων/νου Κοζάνης.

Διακεκριμένος επιστήμονας, ιατρός χειρουργός Ουρολόγος, Διδάκτωρ της Ουρολογικής Πανεπιστημιακής Κλινικής του Χόμπουργκ Γερμανίας, διαθέτει ικανό χρόνο να δραστηριοποιείται και να προσφέρει και στα ιεροψαλτικά πράγματα της περιοχής του. Είναι πρόεδρος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Νομού Κοζάνης από το 1993 και από τη θέση αυτή έχει στο ενεργητικό του σημαντική προσφορά στην ψαλτική μουσική μας τέχνη.

Σαρρής Ιωάννης. Διακεκριμένος Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και μουσικοδιδάσκαλος. Έψαλε επί σειρά ετών στη Ρόδο και τιμήθηκε με το Οφφίκιο του «**Αρχοντα Πρωτοψάλτη της Ι. Μητροπόλεως Ρόδου**». Πέθανε το 1995.

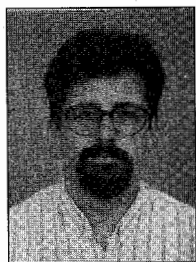
Σβυντρίδης Γεώργιος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής Βυζ. Μουσικής και Χοράρχης στην Αλεξανδρούπολη. Είναι πρόεδρος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Ν. Έβρου «**Κων/νος Παγγός**», και χοράρχης της Βυζ. χορωδίας του Συλλόγου. Υπό τις ιδιότητές του αυτές εμφανίζει αξιόλογη και σημαντική δραστηριότητα. Ως μουσικοδιδάσκαλος επίσης έχει στο ενεργητικό του σπουδαίο έργο.

Σεβαστόπουλος Θεωνάς. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης του **Ι. Ν. Αγίου Δημητρίου στο SYDNEY της Αυστραλίας**. Κατάγεται από τη Θεσ/νίκη και υπήρξε μαθητής του Χαρ. Ταλιαδώρου στη Σχολή Βυζ. Μουσικής Θεσ/νίκης από την οποία έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης υπηρετεί το ιερό αναλόγιο με πίστη και σεβασμό στη μουσική παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Σέρβος Ευστράτιος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Αιγάλεω το 1951 και από μικρή ηλικία στράφηκε προς την ψαλτική τέχνη. Φοίτησε επί έξι χρόνια στο Εθνικό Ωδείο όπου διδάχτηκε τη Βυζ. μουσική από τον μουσικολόγο Καθηγητή Τάκη Γεωργίου. Αργότερα φοίτησε επί τριετία στο Ωδείο Πειραιώς του Πειραιϊκού Συνδέσμου όπου διέυρνε τις μουσικές του γνώσεις κοντά στον Καθηγητή και σπουδαίο μουσικοδιδάσκαλο Γεώργιο Μαλαφή και έλαβε Δίπλωμα Βυζαντινής μουσικής. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης υπηρετεί σήμερα επί 19 ολόκληρα χρόνια με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση, ως Πρωτοψάλτης, το Ι. αναλόγιο του Ι. Ναού Γενεσίου της Θεοτόκου (Παναγίτσας) στη Νίκαια Πειραιώς, όπου διακρίνεται για την συνέπεια και την υποδειγματική του ευσυνειδησία στην επιτέλεση των λειτουργικών του καθηκόντων.

Σερρέτης Χρήστος (Σ). Από τις αρχές του 1995 ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγ. Ιωάν. Προδρόμου Ν. Φιλαδέλφειας. (Βλ. Β' τόμο σελ. 298)

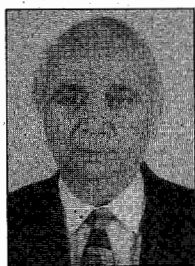
Σερίατος Παναγιώτης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής Φυσικός.



Γεννήθηκε στη Λυκοποριά Κορινθίας το 1956 και από μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της ψαλτικής τέχνης κοντά στον Παπού του Νικόλαο Ψυχολό, ψάλτη την εποχή εκείνη στον Ι. Ν. Αγ. Νικολάου της γενέτειράς του, από τον οποίο πήρε τα πρώτα μαθήματα και διδάχτηκε ιδιαίτερα το Τυπικό. Αργότερα φοίτησε για δύο χρόνια (1981-83) στο Παλάδιο Ωδείο (Κεντρικό Αθηνών) με δάσκαλο τον Γεώργιο Ζαφειράτο. Κατόπιν φοίτησε άλλα τρία χρόνια (1985-88) στο Ελληνικό

Ωδείο (Κεντρικό Αθηνών) όπου είχε δάσκαλο τον Ιωάννη Πλούμη, Πρωτοψάλτη του Ι. Ν. Αγ. Γεωργίου Ψυχικού και Καθηγητή Βυζ. μουσικής. Το 1988 έλαβε «Πτυχίο» ιεροψάλτη με «Άριστα». Παρακολούθησε επίσης για ένα χρόνο Δημοτικό τραγούδι, κοντά στον μεγάλο δάσκαλο Σίμωνα Καρά (1990-91). Πολλά ωφελήθηκε επίσης και ως μέλος της χορωδίας Χαλανδρίου από τον χοράρχη της Φώτη Κετσετζή, με την οποία από το 1992 έχει λάβει μέρος σε πολλές συναυλίες και άλλες εκδηλώσεις. Η ψαλτική του σταδιοδρομία άρχισε το 1989 όποτε ανέλαβε Λαμπαδάριος στον Ι. Ν. Τιμίου Σταυρού Χολαργού, όπου έψαλε μέχρι το 1993. Στη συνέχεια έψαλε ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Χαλανδρίου (1993-95) και από το 1995 έως σήμερα υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια, πίστη και σεβασμό προς την λειτουργική μουσική μας παράδοση, το ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης του Ι. Ν. Αγίου Νικολάου στις Οinouσες Χίου, όπου έχει αποσπασθεί από διέτίας και υπηρετεί ως Καθηγητής Φυσικός. Δίδαξε επίσης επί ένα χρόνο (1992-93) Βυζ. μουσική στο φροντιστήριο του Ι. Ν. Τιμίου Σταυρού Χολαργού. Νέος, σεμνός ψαλμωδός και ταλαντούχος, με ήθος και αέριο χαρακτήρα, ο Παν. Σερίατος, φιλότιμος και εργατικός, υπηρετεί με πολύ ζήλο την Ελληνική μας μουσική, προσφέροντας σημαντικό έργο.

Σιδηρόπουλος Γεώργιος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Καθεδρικού Ναού



της Θ. Αναλήψεως Κατερίνης. Γεννήθηκε στην Κατερίνη το 1935 και από ηλικίας 10 ετών μυήθηκε στη θεία και ιερή τέχνη της ψαλτικής από τον αείμνηστο δάσκαλό του **Μαργαρίτη Παπαθεοδώρου**, του οποίου μαθήματα ψάλλει και σήμερα. Μετά τις Γυμνασιακές του σπουδές, στη διάρκεια των οποίων δραστηριοποιήθηκε ως τενόρος χορωδιών, γράφτηκε στην Ιατρική Σχολή Κων/πόλεως όπου του δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσει τον μεγάλο δάσκαλο Άρχοντα Πρωτοψάλτη

της Μ.Χ.Ε. Κων/νο Πρίγγο, ο οποίος τον εντυπωσίασε τα μέγιστα και υπήρξε σύμβολο για την μετέπειτα ψαλτική του σταδιοδρομία. Το 1956, ένεκα των γνωστών γεγονότων εις βάρος των Ελλήνων στην Κων/πολη, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την Πόλη και να εγκατασταθεί στη Θεσ/κη για συνέχιση των σπουδών του. Εκεί παρακολούθησε μαθήματα βυζ. μουσικής κοντά στον αείμνηστο Πρω-

τοψάλτη Χρυσ. Θεοδοσόπουλο. Κατά τη στράτευσή του στην Κέρκυρα συνέχισε να μελετά και να εμπλουτίζει τις μουσικές του γνώσεις. Η ψαλτική του σταδιοδρομία άρχισε από τον Ι. Ν. Αγίας Αικατερίνης Πιερίας όπου έψαλε ως Λαμπαδάριος επί δύο χρόνια και στη συνέχεια, ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Αγίου Χαραλάμπους Σιδηροδρομικού Σταθμού Κατερίνης. Το Φεβρουάριο του 1961, λόγω οικονομικών δυσχεριών, διακόπτει τις σπουδές του στην Ιατρική (Γ' έτος) και μεταβαίνει στη Γερμανία όπου παραμένει μέχρι το 1963 εκτελώντας συγχρόνως και χρέη Ιεροψάλτη στην Κολωνία. Το Δεκέμβριο του 1963 επιστρέφει στην Ελλάδα και από τότε μέχρι σήμερα υπηρετεί με υποδειγματική ευσυνειδησία και συνέπεια, ως Λαμπαδάριος, το ιερό αναλόγιο του Ι. Καθεδρικού Ναού Θ. Αναλήψεως Κατερίνης. Φοίτησε στο Δημοτικό Ωδείο Κατερίνης απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής με βαθμό «Άριστα». Διετέλεσε επίσης, επί ένα χρόνο, και Καθηγητής Βυζ. μουσικής του Δημοτικού Ωδείου, χωρίς να συνεχίσει, ένεκα πολλών απασχολήσεων με την επαγγελματική του εργασία (Γραφείο Γενικού Τουρισμού). Διαλεχτός άνθρωπος, με ήθος, αέριο χαρακτήρα και αρετή, ο Γ. Σιδηρόπουλος, είναι και εξαιρετος ψαλμωδός, ευσεβής και υποδειγματικός λειτουργός του ιερού αναλογίου και υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση τη ιερή ψαλτική μας τέχνη.

Σιδηρόπουλος Νικόλαος. Καλλίφωνος πρώην Πρωτοψάλτης και σήμερα Λαμπαδάριος του Ι. Ναού Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Αμφισσας. Γεννήθηκε το 1931 και από μικρή ηλικία μαθήτευσε κοντά στον περίφημο Νικ. Βλαχόπουλο και στη συνέχεια κοντά τον **Τιμ. Μιχαηλίδη**, που υπήρξε Πρωτοψάλτης στον ίδιο Ι. Ναό όπου σήμερα ψάλλει, καθώς και στον Αλεξ. Μαργαριτόπουλο. Φοίτησε επίσης και στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών όπου είχε Καθηγητή τον Θεοδ. Χατζηθεοδώρου τον Φωκαέα και έλαβε πτυχίο Βυζ. Μουσικής (1957).

Σιταράς Ανδρέας. Καλλίφωνος Κωνσταντινοπολίτης ψαλμωδός. Γεννήθηκε στο Κοντοσκάλι Κων/πόλεως και μέχρι το 1964 έψαλλε σε διάφορους Ι. Ναούς της Πόλης συνεργαζόμενος με τον **Δημ. Λιουσάτο**, γνωστό με το όνομα «Μητσάκης», ο οποίος αργότερα έψαλε και σε Ι. Ναούς της Αθήνας και δίδαξε τη Βυζ. Μουσική σε πολλούς μαθητές του (+1975) καθώς και με τον Κων. Μαφειδή με τον οποίο συνεργάστηκε και μετά το 1964 όποτε ήλθαν στην Αθήνα απελαθέντες από την Πόλη. Στενός συνεργάτης και του Χρ. Χατζηνικολάου συμμετείχε σε πολλές χορωδίες ενώ παράλληλα ενεργοποιήθηκε και στο Δ.Σ. του Συλλόγου Νέου Κύκλου Κων/πολιτών δημοσιεύοντας και πολλά άρθρα και μελέτες κυρίως για την ιστορία της Βυζ. μουσικής.

Σιψάς Δημήτριος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ιερού Ναού Αγίας Τριάδος Ν. Ηρακλείου Αττικής, Ηλεκτρολόγος - Μηχανικός Εκπ/κός Τ.Ε. Εκπ/σης. Γεννήθηκε στην Καλαμάτα το 1949 και από τα Γυμνασιακά του χρόνια έδειξε την κλίση του προς τη μουσική. Διετέλεσε βασικό στέλεχος της χορωδίας Ορφείως Καλαμάτας (Σεκόντος - Βαρύτονος) καθώς και της Εκκλησιαστικής

χορωδίας του Ι. Ναού Αγίου Νικολάου της ίδιας πόλης, στη περίοδο 1967-70. Κατόπιν ήλθε στην Αθήνα όπου επί 8 έτη διετέλεσε δεξιός δομέστικος του Πρωτοψάλτη του Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου Κυψέλης, Γ. Μίχα από τον οποίο διδάχτηκε τα βασικά μαθήματα της ψαλτικής τέχνης. Εν συνεχεία παρακολούθησε μαθήματα Βυζ. Μουσικής κοντά στον Άρχοντα Μουσικοδιδάσκαλο και μελοποιό Γεωργ. Τσατσαρώνη καθώς και μαθήματα Σολφέζ αλλά και Βυζαντινής μουσικής στη Μουσική Σχολή Σπάτων με Καθηγητή τον Ανδρέα Βουτσινά. Το 1990 προσελήφθη ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίων Θεοδώρων Πλατείας Κλαυθμώνος όπου έψαλε μέχρι το 1990 για να αναλάβει εν συνεχεία Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό της Αγίας Τριάδος Ν. Ηρακλείου Αττικής όπου ψάλλει μέχρι σήμερα. Πτυχιούχος της Παιδαγωγικής Τεχνικής Σχολής ΣΕΛΕΤΕ, εργάζεται ως Εκπ/κός σε ΤΕΣ και ΤΕΛ όπου εκτός των άλλων προσφέρει και τις μουσικές του υπηρεσίες με οργανώσεις χορωδιών τραγουδιών και βυζαντινών ασμάτων σε εορταστικές εκδηλώσεις. Σεμνός ψάλτης, ο Δ. Σιψάς, υπηρετεί με πίστη και συνέπεια το ιερό λειτουργήμα του πάνω στο ιερό αναλόγιο και ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση. Έχει δε υπό συγγραφή και βιβλίο Μεγάλης Εβδομάδας.

Σκαρπέλλος Στέφανος. Καλλίφωνος ψαλμωδός, Δημοσιογράφος και Λόγιος.

Γεννήθηκε στην Πάτρα το 1966 και από μικρή ηλικία έδειξε τον ζήλο και την αγάπη του για την Βυζαντινή μουσική. Πάντοτε επεδίωκε να ακούει και να απολαμβάνει τους μεγάλους σύγχρονους ερμηνευτές της ψαλτικής τέχνης και ιδιαίτερα τον διακεκριμένο καλλίφωνο Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Μαν. Χατζημάρκο τον οποίο ιδιαίτερος θαύμαζε. Έτσι, παράλληλα με τις πανεπιστημιακές του σπουδές στη Φιλοσοφική Σχολή του Παν/μίου Αθηνών, γράφτηκε και σπούδασε Βυζαντινή μουσική στο Ωδείο Αλίμου όπου δάσκαλό του είχε τον Μαν. Χατζημάρκο. Από το Ωδείο έλαβε «Πτυχίο» βυζαντινής μουσικής. Ένθερμος ζηλωτής και λάτρης της λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας, της Βυζαντινής μουσικής, ασχολούμενος με τη δημοσιογραφία στην εφημερίδα «Πελοπόννησος» Πατρών, του δόθηκε η ευκαιρία να γράφει κατά καιρούς πολλά άρθρα για την μεγάλη αξία, τον πλούτο και την μοναδικότητα της Βυζαντινής μουσικής ως μέσο λογικής λατρείας για την Ορθόδοξη Εκκλησία μας. Σπουδαίος άνθρωπος με ακέραιο χαρακτήρα, ήθος και αρετή, φιλότιμος συνεργάτης και πολύ αγαπητός, ο Στ. Σκαρπέλλος, ανήκει στη νέα γενιά των ψαλτών και λογίων ανθρώπων οι οποίοι με την υποδειγματική συνέπειά τους στην επιτέλεση των λειτουργικών τους καθηκόντων και την δημοσιογραφική δραστηριότητά τους και αρθρογραφία τους, πολλά υπόσχονται και πολλά έχουν να προσφέρουν για την καλλιέργεια, την προβολή και την γενική καταξίωση της Βυζαντινής μας μουσικής στη συνείδηση όλων των Χριστιανών. Σήμερα ζει στη γενέτειρά του και παράλληλα με τις δημοσιογραφικές του ενασχολήσεις συμμετέχει ως μέλος του Βυζαντινού χορού της Ι. Μητροπόλεως Πατρών υπό την Διεύθυνση του Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Σπ. Ψάχου, σε όλες τις εκδηλώσεις που προγραμματίζει και πραγματοποιεί ο Βυζ. χορός. Υπήρξε επίσης και μέλος του Προτύπου Βυζ. χορού Αθηνών υπό την χορορχία του δασκάλου του Μαν. Χατζημάρκου.

Σκλαβούνος Παντελής. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι.Ν. Αγ. Τρύφωνος Τερψιθέας. Γεννήθηκε το 1972 στην Αθήνα. Πτυχιούχος και Διπλωματούχος Βυζαντινής Μουσικής, μαθήτευσε δίπλα στον Μουσικοδιδάσκαλο και Πρωτοψάλτη Διονύση Ηλιόπουλο. Νέος, σεμνός ψάλτης ο Παντ. Σκλαβούνος υπηρετεί, με πίστη και σεβασμό προς τη λειτουργική μουσική μας παράδοση, το ιερό αναλόγιο.

Σκουλάτος Μάρκος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, παραδοσιακός Βυζαντινός

Ψαλμωδός εκπρόσωπος της Λεσβιακής Βυζαντινής σημειογραφίας. Γεννήθηκε στο χωριό Τρίποδες της Νάξου το 1919. Από νεαρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς την Εκκλησία και την ψαλτική τέχνη. Ο ζήλος του και η αγάπη του για την Εκκλησία και την ψαλτική τον παρακίνησαν ώστε, με την παρότρυνση του θείου του Πρωτοψάλτη **Σπύρ. Καραμπάση**, να μεταβαίνει με τα πόδια, ένα τέταρτο δρόμο, στο κοντινό χωριό Αγερασνί όπου έψαλλε ο θείος του και να κάνει μαθήματα Βυζ. μουσικής με τη σημειογραφία του Γ. Λεσβίου. Έτσι διδάχτηκε το Αναστασιματάριο και όλα τα βασικά μαθήματα καθώς και όλη την τυπική διάταξη των ιερών ακολουθιών. Χειροτονήθηκε Αναγνώστης από τον τότε Μητροπολίτη Παροναξίας Αμβρόσιο τον Α' και εν συνεχεία ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου στη γενέτειρά του. Από τότε μέχρι σήμερα και επί 58 συνεχή έτη υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια, θρησκευτική ευλάβεια και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο. Απλός και σεμνός άνθρωπος, καλόκαρδος και ευσεβής, με ακέραιο χαρακτήρα, γεμάτος καλοσύνη και απαράμιλλη αρετή, ο Μ. Σκουλάτος, είναι ένας υποδειγματικός λειτουργός του ιερού αναλογίου και ένθερμος ζηλωτής της λειτουργικής μας μουσικής. Δεν παρέλειψε ποτέ, συνεχίζοντας και σήμερα ακόμη, παρά την μεγάλη του ηλικία, να μεταλαμπαδεύει τις ψαλτικές του εμπειρίες και τις γνώσεις του σε νέους ανθρώπους, «ευχόμενος ολόψυχα», όπως λέει ο ίδιος, «να γίνεται το ίδιο σε όλα τα μέρη της Πατρίδας μας και σε όλες τις χριστιανικές Εκκλησίες ώστε να αναπληρώνονται τα ιερά αναλόγια των Ιεροψαλτών κάθε ενορίας, που δυστυχώς παρουσιάζονται πάντοτε πολλές ελλείψεις». Σήμερα ο Μ. Σκουλάτος ζει στη γενέτειρά του Τρίποδες της Νάξου, ασχολείται, ως κηροποιός, με την χειροποίητη κατασκευή κεριών της Εκκλησίας, υμνολογώντας, ως Ιεροψάλτης «**εν νυκτί και εν ημέρα**» το Θεό και τους Αγίους του με τους υπέροχους και παναρχαίους Βυζαντινούς μας ύμνους.

Σοράγιας Ιωάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίας Τριάδος Long Island N. Υόρκης των ΗΠΑ. Υπηρετεί με συνέπεια και ευσυνειδησία την ιερή ψαλτική τέχνη.

Σοφοκλέους Μιχαήλ (Μισιελλής). Καλλίφωνος Κύπριος Πρωτοψάλτης και άριστος μουσικός, γνώστης της Βυζαντινής, Οθωμανικής και Αραβικής μουσικής. Έψαλε στον Ι. Ν. Αγίου Λουκά Λευκωσίας (1920-40). Νεαρός μετέβη στη Σμύρνη και μαθήτευσε κοντά στον περίφημο Μισαήλ Μισαηλίδη μαθήματα του οποίου μετέφερε κατόπιν στην Κύπρο και τα δάνεισε στον Στυλ. Χούρ-

μούζιο χωρίς ωστόσο να τα πάρει πάλι. Γεννήθηκε στη Λευκωσία το 1872 και πέθανε το 1951.

Σπαθάρης Ανδρέας. Διαπρεπής μουσικολόγος, Καθηγητής Μαθηματικών στη Μ. του Γένους Σχολή (1867-1901). Γεννήθηκε στη Πόλη το 1837 και αναδείχτηκε μεγάλος μουσικός. Υπήρξε μέλος της Μ. Επιτροπής του 1881 και συμμετείχε με τις επιστημονικές του γνώσεις στην κατασκευή του «Ιωακείμειου Ψαλτηρίου». Συνέγραψε πολλά έργα όπως: «Φυσική» που περιείχε και θεωρία Βυζ. μουσικής, «Χημεία», «Τριγωνομετρία» κ.α. πολλά. Πέθανε τον Φεβρουάριο του 1901.

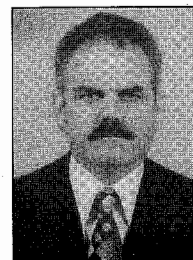
Σπετσιώτης Μιχαήλ (Σ). Πέθανε στις 8 Δεκεμβρίου 1994. (βλ. Β' τόμο σελ. 306).

Σπυράκης Δημήτριος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αγίου Μηνά Σαλαμίνας. Γεννήθηκε στο Διδυμότειχο του Ν. Έβρου το 1934 και από μικρή ηλικία έδειξε την κλίση του προς την Εκκλησία και το ιερό αναλόγιο. Φοίτησε στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου και παράλληλα σπούδασε και Βυζαντινή Μουσική. Είναι απόφοιτος του **Ωδείου Μουσικής Παιδείας Πειραιά** και Πτυχιούχος Βυζαντινής μουσικής. Αρχικός δάσκαλός του υπήρξε ο Μιχαήλ Κεφαλοκόπτης (Μιχαήλ Μιχαηλίδης). Σεμνός και σοβαρός ψαλμωδός, ο Δ. Σπυράκης, ψάλλει με ευλάβεια και αφοσίωση προς την μουσική μας παράδοση, έχοντας επίγνωση της ευθύνης της ιερής αποστολής του. Ως Χοράρχης Βυζαντινού χορού στα Αμπελάκια Σαλαμίνας έχει δώσει διάφορες συναυλίες. Υπήρξε δε ο πρώτος δάσκαλος στη μουσική του γιού του Ιωάννη Σπυράκη διακεκριμένου σήμερα Καθηγητή Βυζαντινής μουσικής και συνθέτη.

Σπυράκης Ιωάννης. Διακεκριμένος Καθηγητής Βυζ. μουσικής εμβρισθής μουσικός και συνθέτης. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1968 και από ηλικίας δέκα ετών άρχισε τις μουσικές του σπουδές στο Δημοτικό Ωδείο Καβάλας. Παράλληλα δέχεται τα πρώτα μαθήματα βυζ. μουσικής από τον Πατέρα του Δημήτριο Σπυράκη, Καθηγητή Θεολόγο και Ιεροψάλτη. Συνέχισε τις μουσικές του σπουδές στο Εθνικό Ωδείο (παράρτημα Σαλαμίνας και παράρτημα Καλλιθέας) και το 1988 έλαβε Πτυχίο Ωδικής με «Άριστα». Στη συνέχεια, παράλληλα με τη φοίτησή του στο τμήμα Μουσικών Σπουδών Πανεπιστημίου Θεσ/κης, παρακολουθεί θεωρητικά και στο Νέο Ωδείο Θεσ/κης απ' όπου λαμβάνει Πτυχίο Αρμονίας με «Λίαν καλώς» (1989). Από το ίδιο Ωδείο, παρακολουθώντας την τάξη του καταξιωμένου στον Ιεροψαλτικό χώρο μουσικοδιδασκάλου Ζαχ. Πασχαλίδη, λαμβάνει Δίπλωμα Βυζ. μουσικής με «Άριστα» (1991). Κατά τη διάρκεια παραμονής του στη Θεσσαλονίκη συμμετείχε στη Βυζ. χορωδία του δασκάλου του Ζαχ. Πασχαλίδη στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Γεωργίου του Παλαμά. Το 1993 ολοκλήρωσε τις πανεπιστημιακές του σπουδές με βαθμό «Λίαν καλώς» εκπονώντας Διπλωματική εργασία με την επίβλεψη του Αναπληρωτή Καθηγητή Ακουστικής Φυσικής της Μουσικής Χαρ. Σπυρίδη με τίτλο: «**Εφαρμογές των Μαθηματικών, της Ψυχοακουστικής και της Πληροφορικής στα Μουσικά διαστήματα και στους**

Ήχους της βυζ. Μουσικής (Εκκλησιαστικής και Εξωτερικής). Έχει στο ενεργητικό του σημαντική επιστημονική και καλλιτεχνική δραστηριότητα με ανακοινώσεις πάνω σε θέματα Βυζαντινής μουσικής και συναυλίες κυρίως όμως στον τομέα της ηλεκτρονικής μουσικής όπου έχει παρουσιάσει πολλά έργα. Διδάσκει επί τριετία περίπου Αρμόνιο και Βυζαντινή μουσική στη Θεσ/κη. Νέος στην ηλικία ο Ι. Σπυράκης με ανεπτυγμένη μουσική παιδεία και βαθειά γνώση της μουσικής επιστήμης, εργάζεται άοκνα με πολύ ζήλο και αγάπη προς τη μουσική τέχνη και ασφαλώς έχει να προσφέρει στο μέλλον έργο σημαντικό και πολύτιμο για την Ελληνική μας μουσική.

Σπυρόπουλος Σπυρίδων (Σ). Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Μελοποιός και Συγγραφέας μουσικών βιβλίων. Πρωτοψάλτης από το 1961 στον Ι. Ναό Προφήτου Ηλιού στην Τρίπολη Αρκαδίας, διακρίνεται για την μεγάλη του εργατικότητα, τον αμείωτο ζήλο του και την αγάπη του στην ιερή ψαλτική μας τέχνη. Δόκιμος ερμηνευτής των βυζαντινών μαθημάτων υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια και ευσυνειδησία, δεκαετίες τώρα, το ιερό αναλόγιο ακολουθώντας με πίστη και θρησκευτική ευλάβεια τα ιερά μουσικά βήματα των μεγάλων



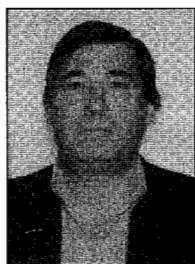
πρωτοψαλτών και μελουργών της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Παράλληλα και από πολύ νωρίς άρχισε να καλλιεργεί και να αξιοποιεί και το έμφυτο μελοποιητικό του ταλέντο. Εμπλουτίζοντας το μουσικό του δυναμικό με βαθειά μελέτη και γνώση των θεσπέσιων μελουργημάτων της Βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου, άρχισε να συνθέτει Βυζαντινούς Εκκλησιαστικούς ύμνους χωρίς να παρεκκλίνει από το αυστηρό παραδοσιακό και μυσταγωγικό πνεύμα που χαρακτηρίζει τις μουσικές συνθέσεις των μεγάλων μελουργών της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Έχει συνθέσει και συγγράψει τα βιβλία: «**Νέα Μουσική Ανθολογία**», «**Τριώδιο**», «**Πεντηκοστάριο**», «**Τα μυρίτνοα άνθη της Θ. Λειτουργίας**», «**Μουσικόν ανθολόγιον**», «**Ακολουθία Χαιρετισμών του Τιμίου Σταυρού**», «**Ακολουθία των Εγκαινίων Ναού**», «**Παρακλητικό Κανόνα εις τον Άγιον προφήτην Ηλίαν**», «**Παρακλητικό κανόνα εις τον Άγιον Νεομάρτυρα Αναστάσιον τον Ναυπλιέα**» σε ποίηση Γερασίμου Μοναχού Μικρογιαννανίτου κ.α. Ο Σπ. Σπυρόπουλος αποτελεί πράγματι ζωντανό παράδειγμα μεθοδικού και ακάματου εργατή της λειτουργικής μας μουσικής. Σήμερα ζει στην Τρίπολη συνεχίζοντας παράλληλα προς τα λειτουργικά του καθήκοντα στο ιερό αναλόγιο, να εργάζεται, να δημιουργεί και να εμπλουτίζει το μελοποιητικό του έργο. (Βλ. και Β' τόμο σελ. 308).

Σταθακόπουλος Ζωγράφος (Σ). Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος. Πέθανε στις 8 Μαρτίου 1996 (Βιογ. Βλ. Β' τόμο σελ. 310).

Σταθακόπουλος Κων/νος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Προσκυνήματος της Αναστάσεως του Χριστού στα Σπάτα Αττικής. Δόκιμος ερμη-

νευτής της ψαλτικής τέχνης με γνήσιό Εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος, είναι άξιος συνεχιστής της ψαλτικής τεχνοτροπίας και έκφρασης του αείμνηστου μεγάλου Πρωτοψάλτη και δασκάλου της ψαλτικής τέχνης, πατέρα του, Ζωγράφου Σταθακόπουλου τον οποίο και διαδέχτηκε στο Ιερό αναλόγιο του Ι. Ναού που ψάλλει. Νέος, σεμνός και ταλαντούχος ψαλμωδός, πολλά υπόσχεται και πολλά έχει να προσφέρει στο μέλλον στην ιερή ψαλτική μας τέχνη.

Σταματούλου Νικόλαος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στην Αμυγδαλιά Κοζάνης το 1940 και από μικρή ηλικία έδειξε



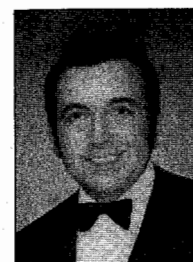
την ιδιαίτερη κλίση του προς τη ψαλτική τέχνη και το ιερό αναλόγιο το οποίο με πολύ ξήλο και αγάπη υπηρετεί μέχρι σήμερα. Τα πρώτα μαθήματα της τέχνης της Βυζ. μουσικής τα πήρε από το μεγάλο Δάσκαλο και Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Ιεράς Αρχ/πής Κων/πόλεως Βασ. Γούναρη στην Κοζάνη όπου διαμένει. Στη συνέχεια φοίτησε στη Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Κοζάνης όπου είχε Καθηγητή τον Πρω-

τοψάλτη και Χοράρχη Σωτ. Αρβανίτη. Καλλίφωνος ψάλτης με ωραία μελωδική φωνή και σοβαρό παραδοσιακό ψαλτικό ύφος, υπηρετεί σήμερα με υποδειγματική συνέπεια, και ευσυνειδησία το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Κοσμά του Αιτωλού της Ακρινής Κοζάνης. Ζηλωτής και λάτρης της παράδοσης είναι πιστός ερμηνευτής των κλασικών Βυζαντινών μελωρηγμάτων των μεγάλων μελωρηγών της Εκκλησίας μας. Γνωρίζει άριστα και την εξωτερική μουσική ενώ χειρίζεται σε επίπεδο δεξιότητας και μουσικά όργανα. Χρόνια φίλος και θαυμαστής του μεγάλου δασκάλου του Βασ. Γούναρη, είναι και άριστος συνεργάτης του στην καταγραφή παλιών Εκκλησιαστικών μαθημάτων και πολλών δημοτικών τραγουδιών κυρίως της περιοχής, εργαζόμενοι μεθοδικά και ακούραστα στο «Αγιοφιλοτεχνείο» του δασκάλου του, στο οποίο καθημερινά συχνάζουν πολλοί Ιεροψάλτες και Αγιογράφοι. Σπουδαίος άνθρωπος με ήθος και αρετή είναι πρόθυμος και καλός συνεργάτης, και ως μέλος της χορωδίας του Συλλόγου Ιεροψαλτών Κοζάνης «**Ιάκωβος Ναυπλιώτης**» συμμετέχει σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει τη διάδοση και προβολή της ιερής ψαλτικής μας τέχνης.

Σταυρίδης Σπυρίδων. Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος καταγόμενος από την Προύσσα. Διετέλεσε Λαμπαδάριος του Ι. Μητροπολιτικού Ναού της Προύσσας και επί σειρά ετών Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Ευαγγελίστριας Πειραιώς. Ανέδειξε πολλούς μαθητές του.

Σταυρόπουλος Βασίλειος. Καλλίφωνος πρωτοψάλτης της Ι. Μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Earlwood στο Σύννεϊ της Αυστραλίας. Υπήρξε μαθητής του Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Ι. Αρχ/πής Αυστραλίας Αντ. Αριστοδήμου και υπηρετεί με ευλάβεια και υποδειγματική συνέπεια την ιερή ψαλτική τέχνη της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Σταύρου Νεόφυτος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης στο Sydney της Αυστραλίας.



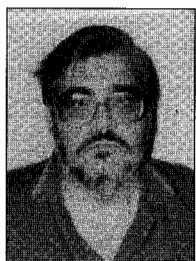
Γεννήθηκε στο χωριό Ξυλοτίμπου Λάρνακας Κύπρου το 1932 και μεγάλωσε στο χωριό Οροκλίνη. Σε νεαρή ηλικία πήρε τα πρώτα μαθήματα Βυζαντινής μουσικής κοντά στον Πρωτοψάλτη του Ι. Ναού Αγίου Λαζάρου Λάρνακας, **Κων/νο Κουσίαπα**. Το 1951 εγκαταστάθηκε στην Αυστραλία. Από το 1952 και επί 19 ολόκληρα χρόνια έψαλε ως Λαμπαδάριος στον Καθεδρικό Ι. Ναό Αγίας Σοφίας της Ι. Αρχ/πής. Το 1970 διορίστηκε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Ευαγγελισμού

της Θεοτόκου και από τις 24 Γενάρη του 1994 υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια, ευλάβεια και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, του **Ι. Ναού Αναστάσεως στο Kogatah του Sydney**. Έχει λάβει μέρος σε πολλές εκδηλώσεις ιεροψαλτών του Sydney. Επίσης έχει λάβει μέρος σε συναυλίες των Πρωτοψαλτών Χαρ. Ταλιαδώρου και Θεόδ. Βασιλικού όταν επισκέφτηκαν το Sydney καθώς επίσης όταν έψαλε στο Sydney ο Πρωτοψάλτης Ιωάν. Κλωναρίδης. Επιτυχημένος επιχειρηματίας στην Ελληνική παροιμία του Sydney, ο Σ. Νεοφύτου, ταμίας της Κυπριακής Κοινότητας και μέλος του Δ.Σ. αυτής παλαιότερα, έχει τιμηθεί επανειλημμένως από την Ορθόδοξη Αρχιεπισκοπή Αυστραλίας και από το Οικουμενικό Πατριαρχείο για τις υπηρεσίες που έχει προσφέρει επί σειρά ετών στην Εκκλησία. Σπουδαίος άνθρωπος, απλός, φιλικός και πάντα χαμογελαστός, αγαπητός απ' όλους, είναι και πολύ καλός ψαλμωδός. Ψάλλει και υπηρετεί το ιερό αναλόγιο με υποδειγματική συνέπεια, πίστη και σεβασμό προς την παράδοση, ιεροπρέπεια και κατανύξη τα κλασσικά Βυζαντινά μαθήματα, συμμετέχοντας και σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την καλλιέργεια και διάδοση της ιερής ψαλτικής τέχνης της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Στέλιος Νικόλαος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Korona N. Υόρκης των Η.Π.Α. Συνεπής και ευσυνειδητός ιεροψάλτης υπηρετεί με αφοσίωση το ιερό αναλόγιο.

Στόικος Γιάγκος (Ιωάννης). Καλλίφωνος Κων/πολίτης Πρωτοψάλτης και διαπρεπής μουσικός. Γεννήθηκε το 1864 στο Μ. Ρεύμα του Βοσπόρου και υπήρξε μαθητής του περίφημου μουσικοδιδασκάλου και Πρωτοψάλτη Γεωργ. Σαρανταεκκλησιώτη. Διετέλεσε επί 22 χρόνια Πρωτοψάλτης Πριγκίπου. Δίδαξε τη ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του οι οποίοι αναδείχτηκαν σπουδαίοι πρωτοψάλτες. Πέθανε το 1906.

Στρατάκης Ιωάννης. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ι. Ναού Αγίας Βαρβάρας Ηρακλείου Κρήτης. Γεννήθηκε το 1951 στο Συκολόγο Ν. Ηρακλείου και από νεαρή ηλικία ασχολήθηκε με τη Βυζ. μουσική. Πρώτος του δάσκαλος υπήρξε ο πατέρας του ο οποίος ήταν ιερέας και υπήρξε αριστούχος μαθητής του περιώνυμου μουσικοδιδασκάλου Ν. Δασκαλάκη, στο Ανώτερο Εκκλ. Φροντι-



στήριο Χανίων. Στα Γυμνασιακά του χρόνια, ο Ι. Στρατάκης, μαθήτευσε κοντά στον Πρωτοψάλτη του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Ηρακλείου Ιωάν. Βουτσινά από τον οποίο πήρε και τις πρώτες ψαλτικές εμπειρίες επάνω στο Ι. αναλόγιο. Ακολούθως μετέβη στην Αθήνα για σπουδές στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών όπου παράλληλα γράφτηκε και παρακολούθησε μαθήματα Βυζαντινής και Ευρωπαϊκής μουσικής στο Ωδείο Αθηνών με δασκάλους

τους Ι. Μαργαζιώτη, Σπ. Περιστέρη και Β. Παπαδόπουλο. Στην Αθήνα υπηρέτησε ως Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Αγίου Κων/νου Κολωνού, στον Ι. Ναό Αγίου Τρύφωνος Ακαδ. Πλάτωνος καθώς και στο Δημοτικό Κοιμητήριο Περιστερίου. Εν συνεχεία επέστρεψε και εγκαταστάθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης όπου, από το 1982 υπηρετεί, με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση στις λειτουργικές μουσικές μας παραδόσεις, το ιερό αναλόγιο ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίας Βαρβάρας. Από το 1986 είναι μέλος της Βυζ. Δημοτικής Χορωδίας Ηρακλείου και έχει λάβει μέρος σε πολλές συναυλίες σε εγγραφές δίσκων ενώ συμμετείχε και στη Συναυλία που έδωσε η Χορωδία στο Μέγαρο Μουσικής με χοράρχη τον Καθηγητή Γ. Αμαργιανάκη. Έχει στο ενεργητικό του πάνω από 10 χρόνια συνδικαλιστική δράση ενώ έχει χρηματίσει και μέλος του Δ.Σ. της ΟΜ.Σ.Ι.Ε.

Συμεών Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στη Λήμνο το 1935 και από μικρή ηλικία έδειξε το ζήλο και την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Είχε τα πρώτα ακούσματα και βιώματα της ψαλτικής κοντά σε ιεροψάλτες της γενέτειράς του. Αργότερα είχε την τύχη, για επαγγελματικούς λόγους (σήμερα είναι συνταξιούχος Τραπεζικός) να εγκατασταθεί στη Θεσσαλονίκη. Του δόθηκε έτσι η ευκαιρία να σπουδάσει σε βάθος την τέχνη της Βυζαντινής μουσικής και να διδαχθεί όλα τα μυστικά της ψαλτικής τέχνης κοντά σε μεγάλους μουσικοδιδασκάλους και Πρωτοψάλτες. Φοίτησε στη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Θεσ/κης όπου είχε δασκάλους τον Θρασ. Παπανικολάου, Χαρ. Ταλιαδάρο και Χρυσ. Θεοδοσόπουλο. Από τη Σχολή έλαβε «Πτυχίο» Βυζαντινής Μουσικής. Ως κατ' εξοχή όμως δασκάλό του, κοντά στον οποίο διαμόρφωσε την όλη ιεροψαλτική του προσωπικότητα και διδάχτηκε τα βαθύτερα μυστικά της ψαλτικής ερμηνείας όσον αφορά το ύψος και την εν γένει έκφραση και απόδοση των μουσικών μαθημάτων, θεωρεί τον μεγάλο καλλίφωνο Πρωτοψάλτη και Μελοποιό Νέστορα Παπαλεξίου στον οποίο μαθήτευσε κατ' ιδίαν επί μία τετραετία. Δραστήριος, φιλότιμος και εργατικός μετά την εγκατάστασή του στην γενέτειρά του τη Λήμνο, δραστηριοποιήθηκε και εργάστηκε τόσο για την καλλιέργεια και προβολή της Βυζαντινής Εκκλ. μουσικής όσο και για την επίλυση πολλών, ιεροψαλτικών θεμάτων. Διετέλεσε Πρόεδρος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Λήμνου και από τη θέση αυτή πρόσφερε αξιόλογο έργο. Έχει ψάλλει σε διάφορους ιερούς Ναούς, ως Δομέστικος και Ιεροψάλτης και σήμερα υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια, το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, στον Ιερό Ναό

Αγίου Παντελεήμονος Μυρίνης Λήμνου. Άξιος ψαλμωδός, με υψηλή επίγνωση της ευθύνης της ιερής αποστολής του, ο Γ. Συμεών, ψάλλει με σεβασμό και αγάπη προς την παράδοση, με ιεροπρέπεια και κατάνυξη.

Συμεωνίδης Νικόλαος. Καλλίφωνος ψαλμωδός β' Δομέστικος στον Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό Κων/πόλεως την περίοδο 1939-46. Ακολούθως έψαλε επί σειρά ετών ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Κοίμησης Θεοτόκου Μουχλίου στο Φανάρι.

Σώρρας Δημήτριος. Καλλίφωνος ψαλμωδός, ένθερμος λάτρης, μύστης και θιασώτης της Βυζ. Εκκλησιαστικής μουσικής. Γεννήθηκε στην Οβρούα Πατρών το 1956 και από πολύ μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της χριστιανοσύνης κοντά στον Ιερέα πατέρα του ο οποίος το 1958 τοποθετήθηκε ως Εφημέριος στον Ι.Ν. Αγίου Βασιλείου Βραχνηϊκών Πατρών. Έτσι ο πρωτοψάλτης του Ναού Παναγ. Αναστασόπουλος υπήρξε και ο πρώτος δάσκαλος του Δημ. Σώρρα, ο οποίος τον μύησε στην ψαλτική τέχνη από την εποχή που ήταν μαθητής του Δημοτικού. Αργότερα μαθήτευσε και κοντά στον μεγάλο μουσικοδιδάσκαλο και πρωτοψάλτη Αγ. Νικολάου Πατρών Σπυρ. Γεωργακόπουλο. Η ψαλτική του σταδιοδρομία αρχίζει το 1973 οπότε ψάλλει ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Ζωοδόχου Πηγής Περιβόλας, μέχρι το 1976. Εν συνεχεία ψάλλει κατά σειράν, στον Ι. Ναό Κοίμησης Θεοτόκου Παραλίας Πατρών (1976-77), στον Ι. Ναό Αγίου Κων/νου Ροϊτίκων (1977-1981) και στον Ι. Ναό Προφήτου Ηλίου Ανθουπόλεως Πατρών (1983-88). Σεμνός και υπεύθυνος ψαλμωδός, συνεπής στο ιερό λειτούργημά του, παράλληλα με τις επαγγελματικές του υποχρεώσεις και ενασχολήσεις (είναι Καθηγητής Β/θμιας Εκπ/σης), φοιτά και στο Ωδείο για την απόκτηση Πτυχίου Βυζ. Μουσικής, όπου έχει δάσκαλο τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη, Καθηγητή και Χοράρχη Δημ. Γαλάνη. Φιλότιμος, αγαπητός και καλός συνεργάτης ο Δημ. Σώρρας είναι μέλος της Βυζ. Χορωδίας του Συλλόγου Ιεροψαλτών Πατρών, του Πατραϊκού Ομίλου και βέβαια βασικό στέλεχος του Βυζ. χορού του δασκάλου του Δημ. Γαλάνη και συμμετέχει σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την καλλιέργεια και προβολή της Βυζαντινής Εκκλ. μουσικής.

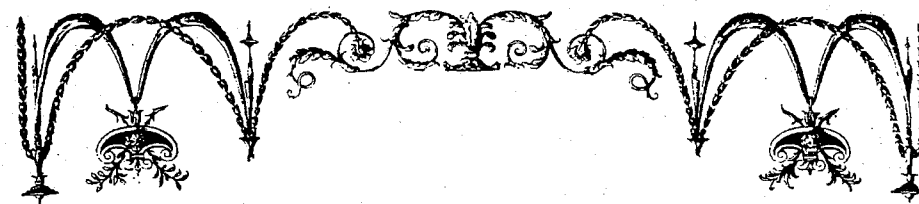
Σωτηρόπουλος Ιωάννης. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του Ιερού Ναού Ζωοδόχου Πηγής Πατρών. Γεννήθηκε το 1965 στην Πάτρα και από μικρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς τη Βυζαντινή μουσική. Μαθήτευσε κοντά στον μεγάλο Πρωτοψάλτη και Μουσικοδιδάσκαλο Σπ. Γεωργακόπουλο από τον οποίο διδάχτηκε όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ψαλτικής τέχνης. Εν συνεχεία και παράλληλα με τις σπουδές του στη Φυσική Επιστήμη στο Πανεπιστήμιο Πατρών, ολοκλήρωσε τη μουσική του Παιδεία στο Ωδείο, απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» και «Δίπλωμα» Βυζαντινής μουσικής. Ένθερμος ζηλωτής της λειτουργικής μουσικής μας παράδοσης συμμετέχει ενεργώς σε κάθε εκδήλωση, όσοι επαγγελματικές του ενασχολήσεις το επιτρέπουν, που σκοπό έχει την καλ-

λιέργεια, προβολή και διάδοση της Βυζαντινής μουσικής. Έχει πολλές συμμετοχές σε Βυζ. χορωδίες όπως στη χορωδία του Ωδείου Σωτηροπούλου «Αγία Τριάς», στη Χορωδία του Λυκούργου Αγγελόπουλου, του Αριστ. Μπουχάγιερ ενώ έχει συμμετάσχει πολλές φορές σε τηλεοπτικές εμφανίσεις στον σταθμό-κανάλι «ΛΥΧΝΟΣ» με τους Παν. Ανδριόπουλο και Παπαδόπουλο Χάρη. Πέρα από τα λειτουργικά του καθήκοντα ως Λαμπαδαρίου στον Ι. Ναό της Ζωοδόχου Πηγής, προσφέρει τις ιεροψαλτικές του υπηρεσίες και σε κάθε άλλη περίπτωση όταν παρίσταται ανάγκη για τη διατήρηση γνήσιας και αλώβητης της λειτουργικής μας παράδοσης. Γιατί όπως λέει ο ίδιος: «Θεωρώ εξαιρετικά σημαντική τη συμμετοχή στην καθημερινή λειτουργική ζωή της Εκκλησίας και τη συμμετοχή στις μεγάλες ολονυκτίες που κατά καιρούς λαμβάνουν χώρα στην πόλη μας είτε σε διάφορες Ενορίες, είτε σε παραπλήσια μοναστήρια». Η μετεκπαίδευσή του στη Φυσική Επιστήμη (MSc, University of Manchester (1991) δεν τον εμπόδισε να ασχοληθεί σε βάθος και με την μελέτη και έρευνα της Βυζ. μουσικής. Έτσι ερεύνησε και συνεχίζει να ερευνά την Βυζαντινή Μεσαιωνική Ιστορία και Μουσική, ενώ μελλοντικά σχεδιάζει να εκδώσει ανέκδοτα μαθήματα από χειρόγραφα στην Εθν. Βιβλιοθήκη, διαφόρων διδασκάλων (π.χ. Π. Μπερεκέτου, Ξ. Κορώνη, Ι. Γλυκέως κ.α.). Επαγγελματικά εργάζεται ως Καθηγητής Φυσικής (φροντιστήρια) και παράλληλα συνεχίζει το πολύτιμο για τη μουσική μας ερευνητικό του έργο.

Σωτηρόπουλος Χαράλαμπος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Παν/μίου Αθηνών, γλωσσολογός με πλούσια συγγραφική δράση. Καλλίφωνος και εκφραστικός ψαλμωδός υπηρετεί με συνέπεια και αφοσίωση ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Δημητρίου Πετρούπολης με Λαμπαδάριο το γιό του **Γεώργιο Σωτηρόπουλο** τελειόφοιτο της ιατρικής, Διπλωματούχο Βυζ. Μουσικής και Πτυχιούχο Πιάνου, ο οποίος υπήρξε μαθητής του Λυκούργου Αγγελόπουλου.

«... Εμείς δεν πήραμε κάποια μέριμνα, από πλευράς Πολιτείας, ώστε στα πολυάριθμα Ωδεία μας, να διδάσκονται τα γεμάτα ιδιαιτερότητες, διαστήματα της Βυζ. μουσικής, έστω με ένα ταπεινό **ΜΟΝΟΧΟΡΔΟ**, αλλ' αφεθήκαμε στην επίσημη συνοδεία του **Πιά-νου**, ενός οργάνου δηλαδή, που είναι φτιαγμένο για άλλου είδους δουλειά και γι' άλλα διαστήματα...».

Βασ. Κατσιφής - Μουσικοσυνθέτης - Πρωτοψάλτης - Συγγραφέας.
(Β' τόμος σελ. 177).



T

Ταβουλιάρης Ιωάννης (Σ). Πέθανε στις 21 Φεβρουαρίου 1995 (βλ. Β' τόμο σελ. 318).

Τάμπας Τριαντάφυλλος ή Σιούλης. Ονομαστός μουσικοδιδάσκαλος, Πρωτοψάλτης, μουσικός και συλλογέας δημοτικών τραγουδιών. Γεννήθηκε το 1858 και υπήρξε μαθητής του Κ. Ψάχου. Έψαλε ως Πρωτοψάλτης στη Θήβα, στο Μέτσοβο και στα Γρεβενά. Διακρίθηκε επίσης και ως μελοποιός. Κατέγραψε όλα τα βλάχικα και δημοτικά τραγούδια του Μετσόβου και της γύρω περιοχής, πολλά από τα οποία δημοσιεύτηκαν στις αρχές του 20ου αιώνα στην εφημερίδα «Φόρμιγγς». Πέθανε το 1930.

Τανταλίδης Ηλίας. Μέγας Ρήτωρ της Μ.Χ.Ε., Καθηγητής επί μία τριακονταετία της Θεολογικής Σχολής Χάλκης, μουσικολόγος και άριστος ποιητής. Γεννήθηκε το 1818 στην Κων/πολη. Το 1845 υπέστη τύφλωση και έγραφε με υπαγόρευση. Συνέγραψε αξιόλογη διατριβή «Περί της καθ' ημάς Μουσικής» η οποία δημοσιεύτηκε στην Αθήνα (1870). Πέθανε το 1876.

Τζανής Αθανάσιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Κοίμησης της Θεοτόκου Αμαρουσίου Αττικής. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης, σεμνός, φιλόπονος και ζηλωτής ψάλτης, υπηρετεί την ψαλτική τέχνη με υποδειγματική ευσυνειδησία και συνέπεια τόσο ως λειτουργός του ιερού αναλογίου όσο και ως στέλεχος και μέλος πολλών Βυζ. χορωδιών στις οποίες συμμετέχει και προσφέρει με μεγάλη προθυμία τη βοήθειά του σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την προβολή και καταξίωση της ιερής μας μουσικής.

Τζανιδάκης Εμμανουήλ. Ενθερμος λάτρης και ζηλωτής της Εκκλησιαστικής μας μουσικής, Λαμπαδάριος επί σειρά ετών στο Παρεκκλήσι του Αγίου Κοσμά του Πολιτιστικού κέντρου της Ι. Μητροπόλεως Κυδωνίας και Αποκορώνου «Κοσμάς ο Αιτωλός». Γεννήθηκε στη Σητεία της Κρήτης το 1944 και μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη από τον πατέρα του ο οποίος ήταν Ιερέας. Σπούδασε Θεολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών ενώ παράλληλα σπούδασε και Βυζ. μουσική κοντά στον μεγάλο δάσκαλο Σίμωνα Καρά. Φοίτησε και στη Σχολή Β. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Κυδωνίας και Αποκορώνου όπου είχε δάσκαλο τον διακεκριμένο Καθηγητή και Πρωτοψάλτη Γεωργ. Χατζηθεοδώρου. Το 1985 έλαβε Πτυχίο Βυζ. μουσικής από το Ελληνικό Ωδείο. Δραστήριος και δημιουργικός άνθρωπος υπήρξε ιδρυτικό μέλος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Χανίων και Υποδιευθυντής στη Σχολή Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Κυδωνίας και Αποκορώνου μέχρι την ημέρα του αιφνίδιου θανάτου του. Ασχολήθηκε με την ιστορία της μουσικής και έχει στο ενεργητικό του μια σειρά πάνω από σαράντα ραδιοφωνικές εκπομπές με τίτλο «Ελλήνων μελίσματα». Πέθανε έπειτα από καρδιακό επεισόδιο στις 12 Φεβρουαρίου 1996 κατά τη διάρκεια θεολογικού Σεμιναρίου. Ο Εμ. Τζανιδάκης, όπως έγραψε ο Τοπικός Τύπος, υπήρξε «πολύμοχθος και καρποφόρος συνεργάτης σε πολλούς τομείς του έργου της Τοπικής Εκκλησίας... Ολόκληρη η ζωή του υπήρξε διαρκής προσπάθεια, θυσία ανιδιοτελής, προσφορά στην οικογένειά του, στα γράμματα, στην Τέχνη, στην Εκκλησιαστική Εκπ/ση... αλλά και σε όλους τους τομείς της Εκκλησιαστικής και κοινωνικής διακονίας...».

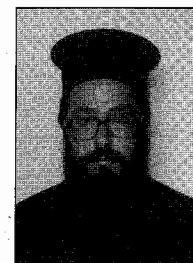
Τζανιδής Φώτης. Διακεκριμένος καλλιφωνος Πρωτοψάλτης και άριστος μουσικός. Γεννήθηκε στη Θεσ/κη το 1938 και από μικρή ηλικία έδειξε την κλίση του και την αγάπη του προς την ψαλτική τέχνη. Σε ηλικία 14 ετών οδήγησε τα βήματά του στο ιερό αναλόγιο του Αγίου Δημητρίου, το οποίο λάμπρυνε με τις υπέροχες ψαλμωδίες του ο μακαριστός ήδη, Άρχοντας Πρωτοψάλτης της Ι. Αρχ/κής Κων/πόλεως Χρ. Θεοδοσόπουλος. Το 1956 τελείωσε το «Φροντιστήριο Βυζ. Μουσικής Άγιος Δημήτριος» που είχαν συστήσει οι Χρ. Θεοδοσόπουλος, Αθ. Καραμάνης, Αβρ. Ευθυμιάδης και Χαρ. Ταλιαδώρας, με το βαθμό Άριστα και αργότερα του απονεμήθηκε, «Τιμής Ένεκεν», με βαθμό Άριστα το Πτυχίο της Σχολής Βυζ. Μουσικής Θεσ/κης. Από το 1957 είναι Πρωτοψάλτης, επί 40 χρόνια μέχρι σήμερα, στον Ι. Ναό Αγ. Παρασκευής Μενεμένης Θεσ/κης. Διετέλεσε Γεν. Γραμματέας του Συλλόγου Ιεροψαλτών Θεσ/κης, τον οποίο πολλές φορές εκπροσώπησε στην ΟΜ.Σ.Ι.Ε. Μετά το θάνατο του Χρ. Θεοδοσόπουλου, ίδρυσε Μουσικό Σύλλογο με την επωνυμία «ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΘΕΟΔΟΣΟΠΟΥΛΟΣ» με πλούσιες και σημαντικές δραστηριότητες και χορωδιακές παρουσίες μέχρι σήμερα. Διακεκριμένος δικηγόρος στη Θεσ/κη σήμερα, δημιούργησε στο Δικηγορικό Σύλλογο Βυζαντινή χορωδία, από δικηγόρους ψαλμωδούς, με την οποία, υπό τη χορα-



χία του, κάνει τακτικές, κάθε χρόνο, εμφανίσεις και συναυλίες. Τον Οκτώβριο του 1995, κλιμάκιο της χορωδίας, με Χοράρχη τον ίδιο, επισκέφθηκε το πατριαρχείο Κων/πόλεως, συλλειτουργήθηκε μετά του Πατριάρχου, ο οποίος ευλόγησε τη χορωδία και απένειμε «Χρυσούν Σταυρόν» στο Χοράρχη της.

Επιμελήθηκε των εκδόσεων των βιβλίων του Χρ. Θεοδοσόπουλου, μετά τον θάνατό του, του «ΟΡΘΟΡΟΥ» και ιδιαίτερα της τελευταίας έκδοσης της «Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ». Σεμνός και εκφραστικός ψαλμωδός, ο Φ. Τζανιδής, ψάλλει με ζέουσα πίστη, ιεροπρέπεια και κατάνυξη και χαίρει εκτιμήσεως για το εξαιρετικό ήθος και το λαμπρό χαρακτήρα του. Ιδιαίτερα εκτιμάται από τον Ιεροψαλτικό κόσμο για την πλούσια προσφορά του στην πατροπαράδοτη λατρευτική μας μουσική.

Τζανουλίνος Αντώνιος - Ιεροδιάκονος. Καλλιφωνος πρώην Πρωτοψάλτης

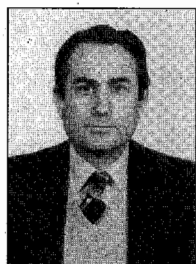


Καθηγητής Βυζ. μουσικής και Χοράρχης. Γεννήθηκε το 1957 στη Στενή Τήνου και από μικρή ηλικία στράφηκε προς την Εκκλησία και το ιερό αναλόγιο. Μετά το Δημοτικό Σχολείο φοίτησε επί επτά χρόνια στην επτατάξια ιερατική Σχολή Τήνου σπουδάζοντας παράλληλα και Βυζαντινή μουσική. Το 1970 γράφτηκε στην Α' τάξη της Σχολής Βυζ. Μουσικής του Π.Ι.Ι.Ε. Τήνου που είναι παράρτημα του Ωδείου Πειραιώς του Πειραικού Συνδέσμου, όπου είχε δάσκαλο τον Δ. Μαντή,

από τον οποίο πήρε και τις βάσεις για τη μουσική του παιδεία και κατάρτιση. Στη συνέχεια δάσκαλοί του υπήρξαν, ο αείμνηστος Κώστας Κατσούλης, ο Αθανάσιος Βουρλής, ο Αθανάσιος Παπαζαχός και ο Φώτης Κετσετζής, οι οποίοι διετέλεσαν Καθηγητές και Πρωτοψάλτες στο Ιερό προσκύνημα Ευαγγελιστρίας Τήνου. Μετά πενταετή φοίτηση στο Ωδείο έλαβε το 1975 «Πτυχίο» Ιεροψάλτου. Φοίτησε κατόπιν και στο Ωδείο Πειραιώς, όπου είχε δάσκαλο τον διακεκριμένο καθηγητή Γεώργιο Μαλαφή, και από το οποίο έλαβε το 1978 «Δίπλωμα» Βυζ. μουσικής με βαθμό Άριστα. Το 1976 - μαθητής εισέτι της Ιερατικής Σχολής - διορίστηκε Πρωτοψάλτης στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό των Παμ. Ταξιαρχών Τήνου όπου έψαλε μέχρι το 1979. Στις 15-12-1979 χειροτονείται διάκονος και τοποθετείται στο Ιερό Προσκύνημα Ευαγγελιστρίας Τήνου, όπου υπηρετεί μέχρι σήμερα. Ακαταπόνητος και, εκ φύσεως, δημιουργικός άνθρωπος, ο π. Α. Τζανουλίνος, διαπνεόμενος από ένθερμο ζήλο και μεγάλη αγάπη προς τη λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας, μας, παράλληλα με τα ιερατικά του καθήκοντα στο Ιερό Προσκύνημα, έχει στο ενεργητικό του και σπουδαίο έργο και μεγάλη προσφορά στην καλλιέργεια και προβολή της Εκκλησιαστικής μας μουσικής. Το 1988, αμέσως μετά την επαναλειτουργία της Σχολής Β. Μ. του Π.Ι.Ι.Ε. διορίζεται Καθηγητής της Σχολής και από τότε μέχρι σήμερα με πολύ αγάπη, φιλότιμα και μεθοδικά διδάσκει τη Ιερή ψαλτική μας τέχνη σε νέους της Τήνου με μεγάλη επιτυχία και αγαθά αποτελέσματα. Το 1994 ιδρύθηκε, από το Θρησκευτικό Σύλλογο «Παναγία Ελεούσα Εξωμβούργου Τήνου», Βυζαντινή χορωδία με χορω-

δούς, μαθητές της Σχολής, της οποίας Διευθυντής και Χοράρχης ανέλαβε ο π. Α. Τζανουλίνος. Η δράση της χορωδίας μέχρι σήμερα είναι πλούσια και πολύ σημαντική, με συναυλίες και εκδηλώσεις όχι μόνο στην πόλη της Τήνου αλλά και στην περιφέρεια. Αναγνωρίζεται δε απ' όλους ότι «*ψυχή της χορωδίας*» είναι ο άξιος Χοράρχης της π. Α. Τζανουλίνος του οποίου «*ο ξήλος, ο παλμός και η αφοσίωση, ξεχειλίζουν στο επίπνοο έργο του*». Σπουδαίος άνθρωπος, σεμνός, με ανέραρο χαρακτήρα και ήθος, ευγενής φιλότιμος και εργατικός, είναι και σπουδαίος ψαλμωδός, εξαιρετικά καλλιφώνος, ο οποίος ψάλλει όχι μόνο με υποδειγματική συνέπεια και σεβασμό προς την παράδοση, αλλά και με πλήρη και **βαθεία γνώση** της Βυζαντινής ψαλτικής τέχνης συνεργαζόμενος άριστα με τον Πρωτοψάλτη και τον Λαμπαδάριο κατά τις Ιερές Ακολουθίες. Σπουδαία πράγματι και πολύτιμη, για τη λειτουργική μας μουσική, είναι όλη η εν γένει, προσφορά του, γι' αυτό του αξίζει κάθε αναγνώριση και κάθε έπαινος.

Τζέκος Αναστάσιος. Διακεκριμένος καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Μουσικο-



διδάσκαλος. Γεννήθηκε το 1941 στα Μέταλλα του Ν. Σερρών και από νεαρή ηλικία διακρίθηκε για την εξαιρετική καλλιφωνία του και την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Πήρε τα πρώτα μαθήματα της τέχνης της Βυζαντινής μουσικής από τον «*Μεγάλο Μουσικοδιδάσκαλο*», όπως τον χαρακτηρίζει ο ίδιος, Πρωτοψάλτη της Ι. Μητροπόλεως Ν. Ζίχνης, **Γεώργιο Καρκαλέτση**. Ακολούθως μετέβη στη Θεσ/κη όπου διδάχτηκε όλα τα μυστικά της ψαλτικής τέχνης, όσον αφορά την

ερμηνεία και την απόδοση των βυζαντινών μαθημάτων, κοντά στους κορυφαίους Πρωτοψάλτες και Μουσικοδιδασκάλους Χρυσ. Θεοδοσόπουλο και Αθαν. Καραμάνη. Ειδικά από τον δεύτερο διδάχτηκε την τεχνική των ήχων. Φοίτησε ακόμη και ολοκλήρωσε τη μουσική του Παιδεία στη Βυζ. μουσική στο Μακεδονικό Ωδείο Θεσ/κης απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής.

Η ψαλτική του στάδιοδρομία αρχίζει πριν από 32 περίπου χρόνια. Από τότε ψάλλει και υπηρετεί το ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης, σε διάφορους Ι. Ναούς της Θεσ/κης, επιτελώντας τα ιερά λειτουργικά του καθήκοντα με υποδειγματική συνέπεια, πίστη και σεβασμό στην λειτουργική μουσική μας παράδοση. Σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την εξαιρετική καλλιφωνία του και το ιεροπρεπές ψαλτικό του ύφος το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, του Ι. Ναού Αγίου Νικολάου Ι. Μητροπόλεως Νέας Κρήνης και Καλαμαριάς Θεσ/κης. Δίδαξε και διδάσκει την ψαλτική τέχνη σε μαθητές του οι οποίοι αναδείχτηκαν ικανότατοι Πρωτοψάλτες και Λαμπαδάριοι σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας και ιδιαίτερα της Μακεδονίας. Δραστήριος, φιλότιμος και καλός συνεργάτης, ο Αν. Τζέκος, είναι βασικό στέλεχος της Βυζ. Χορωδίας «*Ιωάννης ο Κουκουζέλης*» Θεσ/κης με την οποία έχει συμμετάσχει σε πολλές συναυλίες και άλλες εκδηλώσεις στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό. Είναι επίσης μέλος επί σειρά ετών και της Βυζ. χορωδίας του Συλλόγου Ιεροψαλτών Θεσ/κης «*Ιωάννης ο Δαμασκηνός*». Σπουδαίος άνθρωπος

και σπουδαίος λειτουργός του Ιερού αναλογίου, ο Αν. Τζέκος, υπηρετεί με πολύ ζήλο την ιερή ψαλτική τέχνη και προσφέρει πολύτιμο έργο για την καλλιέργεια, την προβολή και διάδοσή της.

Τόλλαρρος Νικόλαος. Καλλιφώνος Ψαλμωδός Β' Δομέστικος στον Πάνσεπτο

Πατριαρχικό Ναό της Κων/πόλεως την περίοδο 1949-50. Ακολούθως έψαλλε ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Κοίμησης Θεοτόκου Πριγκήπου. Η φωνή του ήταν μελωδική και εύστοχη και ομοίαζε καταπληκτικά με τη φωνή του αείμνηστου Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Μ.Χ.Ε. Θρ. Στανίτσα. Ο Ν. Τόλλαρρος πέθανε νεοτάτος.

Τομπόλης Κων/νος. Καλλιφώνος Κύπριος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής. Γεν-

νήθηκε το 1885 στο χωριό Λύση Μεσαορίας Κύπρου και διδάχτηκε τη Βυζ. μουσική από τον Καθηγητή Κλεόβουλο Αρτεμίδη στο Παγκύπριο Γυμνάσιο και διδασκαλείο για να τελειοποιηθεί αργότερα κοντά στον Πρωτοψάλτη Κλ. Μεσολογγίτη. Έψαλλε στον Ι. Ν. Αγ. Αντωνίου Λευκωσίας, στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Λάρνακας (1920) και στον Ι. Ν. Αγίου Λαζάρου ως Λαμπαδάριος (1925-33) και από το 1933 ως Πρωτοψάλτης. Δίδαξε στο Παγκύπριο διδασκαλείο και ανέδειξε πολλούς μαθητές του. Πέθανε το 1957.

Τούμπας Παναγιώτης. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος.



Γεννήθηκε στο χωριό Κάρπαθος της Ρόδου το 1922 και από νεαρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς τη μουσική και το ιερό αναλόγιο. Σε ηλικία 16 ετών άρχισε να διδάσκεται την τέχνη της Βυζαντινής μουσικής κοντά στον δάσκαλο και μουσικό Δημήτριο Ψαθά καταγόμενο από το χωριό Αρχάγγελος της Ρόδου. Στη συνέχεια φοίτησε στη Σχολή Βυζαντινής μουσικής Ρόδου όπου διδάχτηκε συστηματικά τη θεωρία και την πράξη της ψαλτικής τέχνης από τον Πρωτοσύγ-

γελο Ρόδου Καθηγητή της Βυζ. μουσικής, **Απόστολο**. Από τη σχολή έλαβε το 1942 «Δίπλωμα» Βυζ. μουσικής. Το 1959 αναχώρησε από την Ελλάδα για την Αυστραλία εγκατασταθείς στην Αδελαΐδα. Μέχρι το 1962 έψαλλε ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό προφήτου Ηλίου Νόργουντ Αδελαΐδας. Τότε κλήθηκε και ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον νεοανεγερθέντα **Ι. Ναό του Αγίου Σπυρίδωνα Onley Αδελαΐδας** όπου υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο μέχρι σήμερα. Σεμνός και συνεπής στο ιερό λειτουργήμα του ψάλτης, ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση με ιεροπρέπεια και κατάνυξη. Φιλόκαλος και πρόθυμος συνεργάτης είναι μέλος του Συλλόγου Φίλων Β. Μ. Νοτίου Αυστραλίας στην Αδελαΐδα και συμμετέχει σε όλες τις προσπάθειες για την τόνωση, του ενδιαφέροντος της ομογένειας προς την Εκκλησιαστική μας μουσική. Παράλληλα με τα λειτουργικά του καθήκοντα στο ιερό αναλόγιο, διδάσκει και σε νέους την Βυζαντινή μουσική προσφέροντας και στον τομέα αυτό αξιόλογο έργο για την διάδοση της ψαλτικής μας τέχνης.

Τουτουντζής Μιλτιάδης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Πρόεδρος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Σιδηροκάστρου «ΑΘ. ΚΑΡΑΜΑΝΗΣ» με σημαντική και αξιολογή δραστηριότητα για τη καλλιέργεια και προβολή της ιερής ψαλτικής μας τέχνης.

Τραϊφόρος Στυλιανός. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1937 και από πολύ μικρή ηλικία γαλουχήθηκε με τα νάματα της ιερής ψαλτικής τέχνης ως βοηθός του Πρωτοψάλτη, στον Ι. Ναό Αγίου Ευθυμίου Κερατσινίου Πειραιά, Ηλία Ζωγράφου. Αργότερα καλλιέργησε τη μουσική του παιδεία και ολοκλήρωσε τις μουσικές του σπουδές στο Πειραιϊκό Ωδείο. Από το 1970 μέχρι και το 1986 έψαλλε ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίου Χαραλάμπους (ιδρυματικό Ναό της Ι. Μητροπόλεως Πειραιώς) και από το 1988 μέχρι σήμερα υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση το Ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, του Ιερού Ναού Αγίου Αντωνίου Κερατσινίου, όπου ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση, με ιεροπρέπεια και κατάνυξη. Δραστήριος και ενεργητικός προσφέρει από κάθε θέση τις υπηρεσίες του για την καλλιέργεια και προβολή της Βυζ. μουσικής. Είναι Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας του Δ.Σ. της Ένωσης Ιεροψαλτών Αττικής «Ο Θρασίβουλος Στανίτσας» και βασικό στέλεχος της χορωδίας της Ένωσης συμμετέχοντας σε όλες τις εκδηλώσεις, υπηρετώντας και υπό τις θέσεις αυτές με ζήλο πολύ τη λειτουργική μας μουσική.

Τριανταφύλλου Αντώνιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στη Κερασιά Πηλίου το 1937 και υπήρξε απόφοιτος της Σχολής Βυζ. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Δημητριάδος. Μαθήτευσε και κοντά στον Μαν. Χατζημάρο. Έψαλε στους Ι. Ναούς, Αγ. Γεωργίου, Αγ. Γερασίμου και Αγ. Βασιλείου Βόλου. Υπήρξε μέλος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Βόλου ενώ διετέλεσε και Γεν. Γραμματέας αυτού. Πέθανε στις 8 Ιανουαρίου 1988.

Τριανταφύλλου Βασίλειος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Παντελεήμονος Μακρού Τοίχου Νέας Κυδωνίας Κρήτης από το 1989. Γεννήθηκε στη Σμύρνη της Μ. Ασίας το 1912 και διδάχτηκε τη βυζ. μουσική από τους Δημ. Λαμπακηνό και Νικ. Δασκαλάκη. Έψαλε κατά σειρά στους Ι. Ναούς Χανίων: Άγιο Νικόλαο Σπλάντζιας (1937-38), Αγίους Αναργύρους (1938-44), Άγιο Λουκά (1944-79) και Άγιο Στυλιανό (1985-1989). Υπήρξε ιδρυτικό μέλος του Συνδέσμου Ιεροψαλτών Ν. Χανίων. Τιμήθηκε με το Σταυρό των Αποστόλων Τίτου και Παύλου της Εκκλησίας Κρήτης από την Α.Θ.Π. τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο κατά την άφιξη του Πατριάρχη στην Κρήτη (21-11-1992). Πέθανε στις 6 Ιουλίου 1995.

Τριανταφύλλου Σταύρος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Μητροπολιτικού Ναού των Παμμεγίστων Ταξιαρχών της Ι. Μητροπόλεως Βελγίου. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1958 και σπούδασε Θεολογία στο Π. Αθηνών και Βυζ. μουσική κοντά στους Καθηγητές και Πρωτοψάλτες Μαν. Χατζημάρο, Γεωργ.

Κακουλίδη και Λυκ. Αγγελόπουλο. Μετέβη στο Βέλγιο για μεταπτυχιακές σπουδές και το 1986 ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον εκεί Ι. Μητροπολιτικό Ναό.

Τρικαλίτης Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Αμπελοχώρι της Θήβας το 1936 και από μικρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Πήρε τα πρώτα στοιχεία της ψαλτικής κοντά στον εξάδελφό του Επαμεινώνδα Τρικαλίτη - Πρωτοψάλτη τότε στον Ι. Ναό Αγ. Δημητρίου Θηβών (Μεγ. Παναγιά) καθώς και κοντά στον Λαμπαδάριο τότε του Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου Θηβών, Αναστάσιο Φράγγα. Και οι δύο υπήρξαν μαθητές του ονομαστού Πρωτοψάλτη του Μητροπολιτικού Ναού της Θήβας και δασκάλου της Βυζ. Μουσικής, Επαμεινώνδα Χατζηχρόνογλου. Αργότερα μαθήτευσε και κοντά στον Καθηγητή Μουσικής τότε στο Γυμνάσιο Θηβών **Κων/νο Πατριαρχία** ο οποίος δίδασκε και Βυζ. Μουσική σε νέους της περιοχής. Καλλίφωνος ψαλμωδός με σεμνό και σοβαρό Εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος, ο Γ. Τρικαλίτης, έψαλε επί δώδεκα συνεχή χρόνια ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Αθανασίου Θηβών (1959-71) και από το 1971 μέχρι σήμερα κοσμεύει και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του, ως Πρωτοψάλτης, το Ι. αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίου Δημητρίου (Μεγ. Παναγιά) Θηβών. Είναι μέλος της χορωδίας Βυζαντινής και Παραδοσιακής Μουσικής Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Βοιωτίας καθώς και μέλος του μουσικού συλλόγου «**Αμφίων**» Θηβών, συμμετέχοντας ενεργά σε κάθε συλλογική προσπάθεια για την καλλιέργεια και προβολή της Ελληνικής μας Μουσικής. Εξαιρετος άνθρωπος με ήθος και αρετή, υπηρετεί το ιερό αναλόγιο με σεβασμό και πίστη προς την παράδοση έχοντας υψηλή επίγνωση της ευθύνης της ιερής αποστολής του. Σήμερα ζει στη γεννέτειρά του ασχολούμενος με γεωργικές εργασίες και απολαμβάνοντας την εκτίμηση και την αγάπη των γνωστών και φίλων του.

Τρυφωνόπουλος Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στη Ν. Ιωνία Αττικής το 1927. Διετέλεσε μαθητής του γλυκυφθόγου Πρωτοψάλτου Πέτρου Μανέα (εκ Σμύρνης) από τον οποίο διδάχτηκε συστηματικά την πατρώα Βυζαντινή μουσική και ιδιαίτως τον τρόπο ερμηνείας, κατά την έκφραση και το ύφος των Βυζαντινών μαθημάτων. Άρχισε την ψαλτική του σταδιοδρομία ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Στεφάνου Ν. Ιωνίας. Εκτοτε έψαλε σε πολλούς Ναούς διαφόρων περιοχών της Αττικής. Σήμερα κοσμεύει και λαμπρύνει με την ιερο-



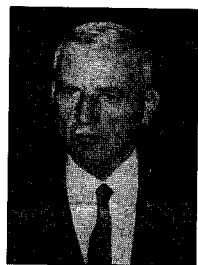
πρεπή ψαλμωδία του ως Πρωτοψάλτης το ιερό αναλόγιο του Ναού Αγίων Κων/νου και Ελένης Ν. Ιωνίας. Σεμνός και καλλίφωνος ψαλμωδός, ο Γ. Τρυφωνόπουλος, με ωραίο Εκκλησιαστικό ύφος, ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση με ιεροπρέπεια και κατάνυξη. Τυγχάνει Πτυχιούχος του Ωδείου Αθηνών και του Εθνικού Ωδείου. Είναι δε Πτυχιούχος της Παντείου Σχολής και Οικονομικών Επιστημών. Εξαιρετος άνθρωπος και υποδειγματικός οικογενειάρχης, χαιρεί εκτιμήσεως

από συναδέλφους, φίλους και γνωστούς για τη σύνεση και σωφροσύνη, αρετές σπάνιες με τις οποίες περικοσμείται ο χαρακτήρας του.

Τσάκας Αναστάσιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίων Αποστόλων παραλίας Καλάμου Αττικής. Πτυχιούχος και Διπλωματούχος του Ωδείου «Ρωμαρός Μελωδός» είχε δάσκαλο το διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και Καθηγητή Μανώλη Χατζημάγκο. Σεμνός ψάλτης υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση την ιερή ψαλτική μας τέχνη.

Τσακωνας Σπύρος (Σ). Από το 1995 ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Αγίας Τριάδος Αμπελοκήπων (βλ. Β' τόμος σελ. 325).

Τσαλκιντζής Λάμπρος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μελοποιός. Γεννήθηκε το 1906 στα Βουρλά της Σμύρνης. Η μικρασιατική καταστροφή του 1922 τον έφερε σε μικρή ηλικία στην Αθήνα. Εκεί παράλληλα με τον φοβερό αγώνα επιβίωσης και δημιουργίας, καλλιέργησε και το έμφυτο μουσικό του ταλέντο και την θαυμαστή καλλιφωνία του. Φοίτησε σε Ωδεία καθώς και στο Πανεπιστήμιο. Αναδείχτηκε σε σπουδαίο Πρωτοψάλτη και δόκιμο μελοποιό. Συνέθεσε πολλούς Εκκλησιαστικούς ύμνους τους οποίους ερμήνευε με ιδιαίτερο και μοναδικό ύφος



και έκφραση. Διετέλεσε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Χρυσοσπηλαιώτισσας, στον Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου Καρύστη, στον Ι. Ν. Αγίου Θεράποντα κ.α. Διακρίθηκε τόσο για τις μυσταγωγικές και ιεροπρεπείς ψαλμωδίες του όσο και για το πλούσιο μελοποιητικό του έργο. Πέθανε στις 8 Φεβρουαρίου 1986.

Τσαούσογλου Αθανάσιος. Καλλίφωνος Κων/πολίτης Πρωτοψάλτης και Χοράρχης. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης, ψάλλει με σεβασμό προς την παράδοση και διακρίνεται για το αυστηρό Βυζαντινό Πατριαρχικό του ύφος. Στον Ι. Ναό όπου ψάλλει έχει οργανώσει πολυμελή βυζαντινό χορό. Είναι δικηγόρος και έχει στο ενεργητικό του μελέτες, διαλέξεις και ομιλίες για τη Βυζαντινή μουσική.

Τσαπατσάκης Σταύρος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου Asbury Park Νέας Υερσέης των Η.Π.Α. Υπηρετεί με ευλάβεια και αφοσίωση την ψαλτική τέχνη.

Τσατήρης Παύλος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1926 στο Αμόλοχο Άνδρου και από μικρός γαλουχήθηκε με τα νόματα της χριστιανοσύνης και της ιερής ψαλτικής τέχνης από τον καλλίφωνο και γνώστη της Β.Μ. πατέρα του, Γεώργιο, ο οποίος ήταν Ιερέας και Δάσκαλος στη γενέτειρά του. Είναι πέμπτος στη σειρά επτά αδελφών και τα πρώτα στοιχεία της τέχνης

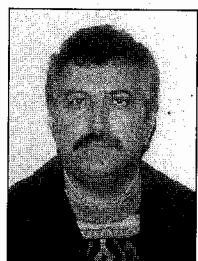


της Βυζ. μουσικής τα διδάχθηκε από τον πρώτο του αδελφό Δημήτριο, από τις αρχές του 1942 όταν ολόκληρη η οικογένεια ζούσε στο χωριό του και ο πατέρας του ήταν Εφημέριος, λειτουργός στον Ι. Ν. Κοίμησης της Θεοτόκου και τα αδέρφια του στο ιερό αναλόγιο με επικεφαλής τον μεγαλύτερο Δημήτριο. Ο αδελφός του **Δημήτριος Τσατήρης** Δικηγόρος, χρημάτισε και αυτός Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Αγίου Αθανασίου Θησείου και μετέπειτα σε διάφορους Ι. Ναούς

της Αθήνας και του Πειραιά μέχρι προ δεκαετίας, οπότε απεχώρησε της ενεργού δράσης. Ιεροψάλτες επίσης υπήρξαν και οι άλλοι αδελφοί του, **Στέφανος Τσατήρης**, **Κώστας Τσατήρης** και **Άγγελος Τσατήρης**. Ο Στέφανος πέθανε τις 3 Φεβρουαρίου 1984. Ως μαθητής Γυμνασίου, ο Παύλος Τσατήρης, βρέθηκε στον Πειραιά. Εκεί άρχισε να διδάσκεται την ψαλτική τέχνη κοντά στους μεγάλους Πρωτοψάλτες Αλέκο Στελακάτο (Αγία Τριάδα) και Σταύρο Σακκίδη (Αγιο Νικόλαο). Η ψαλτική του σταδιοδρομία αρχίζει το 1953. Έχει διατελέσει Λαμπαδάριος στον Ι. Ν. Αγίου Φιλίππου - Βλασσαρούς Αθηνών (1953-56). Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου Ταύρου Αθηνών (1957-84), Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Αγίας Άννης Ταύρου (1984-92) και από το 1992 μέχρι σήμερα έχει διατελέσει μέλος των Βυζ. χορωδιών των Ι. Ναών Αγίας Τριάδος Πειραιώς, Μεταμορφώσεως Πλάκας και Αγίου Παντελεήμονος Δραπετσώνας Πειραιά. Φοίτησε στο «Μουσικό Λύκειο Αθηνών» όπου είχε δάσκαλο τον περίφημο Θεοδ. Γεωργιάδη (ένα έτος), πέντε έτη στο «Ωδείο Πειραιώς» απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» Ιεροψάλτη με Καθηγητή τον Ι. Μαργαζιώτη (1953-58), τρία έτη στο «Εθνικό Ωδείο Αθηνών» με Καθηγητή τον Ευαγγ. Τζελά (1959-61) και τέλος επί ένα έτος στο «Ορφείο Αθηνών» για τη λήψη Διπλώματος μουσικοδιδασκάλου με Καθηγητή τον Ευαγγ. Τζελά. Διετέλεσε μέλος στις Βυζ. χορωδίες των Θεοδ. Γεωργιάδη, Αλέκου Μαργαριτόπουλου, Ευαγγ. Τζελά, του Πανελληνίου Συνδέσμου με χοράρχες τους προέδρους αυτού Κλαμαριά, Μπελούση, Σύρκα, Μαρούλη, Χατζηνικολάου και έλαβε μέρος σε πλήθος συναυλίες και διάφορες εκδηλώσεις. Εξαιρετος και εκλεκτός άνθρωπος, σεμνός και ταπεινός λειτουργός με ήθος και ακέραιο χαρακτήρα, ο Παύλος Τσατήρης, πολλά έχει προσφέρει στη λειτουργική μας μουσική, είναι πολύ αγαπητός και χαιρεί της εκτίμησης και της αγάπης των πολυπληθών φίλων του.

Τσελεπιδάκης Ιωάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίας Ειρήνης Astoria των ΗΠΑ. Συνεπής λειτουργός του ιερού αναλογίου υπηρετεί με αφοσίωση την ψαλτική τέχνη.

Τσερεβελάκης Ιωάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος και Μελοποιός. Γεννήθηκε στις Κάτω Ασίτες Ηρακλείου Κρήτης το 1950 και γνώρισε τη Βυζ. Μουσική στην Εκκλησιαστική Σχολή Κρήτης όπου είχε δάσκαλο τον τότε διάκονο - Καθηγητή της Βυζ. μουσικής π. Αντώνιο Τσουρλάκη. Εκεί άκουσε και τον σπουδαίο Πρωτοψάλτη και Καθηγητή της Βυζ. Μουσι-



κής, Νικόλαο Δασκαλάκη. Στη συνέχεια και κατά την διάρκεια των Σπουδών του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (Φιλοσοφική Σχολή) είχε την ευκαιρία να ακουσει και να γνωρίσει την ψαλτική τέχνη των μεγάλων Πρωτοψάλτων, Θρασ. Στανίτσα, Γεωργ. Σύρκα και Σπυρ. Περιστέρη. Πολλά ωφελήθηκε επίσης και από τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και Καθηγητή της Μουσικής Γεωργ. Χατζηθεοδώρου όταν συνυπηρετούσαν στον Ι. Ν. Αγίου Ιωάννου Ρέντη, όπου ο Γ. Χατζηθε-

οδώρου έψαλλε ως Πρωτοψάλτης και αυτός ως Λαμπαδάριος. Με ανεπτυγμένη όμως σε υψηλό βαθμό την μουσική αντίληψη, διαμόρφωσε με το χρόνο μια ολοκληρωμένη ψαλτική προσωπικότητα με γνήσιο Εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος, αφιερώνοντας επίσης χρόνο πολύ σε ακούσματα από δίσκους και κασέτες, εκτελέσεων μεγάλων συγχρόνων διδασκάλων της ψαλτικής τέχνης. Η ψαλτική του σταδιοδρομία άρχισε από τον Ι. Ν. Αγίας Τριάδος Ηρακλείου. Στη συνέχεια έψαλλε σε πολλούς Ι. Ναούς όπως: Στην Παναγία Μπεντεβή Ηρακλείου ως Πρωτοψάλτης, στον Αγ. Ιωάννη Ρέντη ως Λαμπαδάριος, στον Αγ. Κων/νο Ν. Ιωνίας ως Πρωτοψάλτης, στην Παναγία Σταυροφόρων Ηρακλείου ως Πρωτοψάλτης και τέλος στον Άγιο Γεώργιο Πόρου Ηρακλείου όπου σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του το ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης, και υπηρετεί την ψαλτική μουσική μας παράδοση με ευλάβεια και αφοσίωση πολλή. Ως Μουσικοδιδάσκαλος έχει διδάξει επί διετία Βυζ. Μουσική στο κέντρο Νεότητας Αγίου Τίτου Ηρακλείου, ενώ έχει παρουσιάσει και σε Σεμινάριο Καθηγητών την ιστορική εξέλιξη της Β. Μ. κατά την περίοδο Ενετοκρατίας - Τουρκοκρατίας στην Κρήτη. Είναι μέλος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Ηρακλείου και συμμετέχει σε όλες τις δραστηριότητες του Συλλόγου. Ασχολείται επίσης με μεγάλη επιτυχία και με τη μελοποιία. Έχει μελοποιήσει πολλά μαθήματα Θ. Λειτουργίας, Δοξαστικά, Πολυελέους, Καλοφωνικούς Ειρημούς με κρατηματα κ.α. τα οποία όμως παραμένουν ανέκδοτα ενώ πολλά κυκλοφορούν σε χειρόγραφα και ψάλλονται από τους ιεροψάλτες του Ηρακλείου. Σπουδαίος άνθρωπος αλλά και εξαιρετος ψαλμωδός, ο Ι. Τσερεβελάκης, παράλληλα με την επαγγελματική του ενασχόληση ως Καθηγητής Φιλολογίας (με Πτυχίο και Θεολογίας) στο πειρ. Λύκειο Ηρακλείου, δραστηριοποιείται και πολλά προσφέρει, ατομικά και συλλογικά, στην πρόοδο και καλλιέργεια της Λειτουργικής μας Μουσικής.

Τσιγκούλης Νικόλαος. Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Καθηγητής Μουσικής, Χοράρχης και Συγγραφέας με αξιόλογη και σημαντική προσφορά στο χώρο της Ελληνικής Μουσικής. Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1937 και τη Μουσική σπούδασε σε διάφορα Ωδεία της Ελλάδας και του Εξωτερικού και έλαβε τους παρακάτω τίτλους σπουδών με βαθμούς «Άριστα παμψηφεί». Α) ΠΤΥΧΙΑ: Ιεροψάλτη, Ωδικής, Ειδικού Αρμονίας, Αντίστιξης. Β) ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ: Ενοργάνωσης και Δ/σης Μπάντας, Φυγής, Βυζαντινής Μουσικής, Σύνθεσης. Ειδικά στην ψαλτική τέχνη διδάσκαλοί του χρημάτισαν οι διαπρεπείς Καθηγη-



τές της Β.Μ. Θεοδόσιος Γεωργιάδης και Ιωάννης Μαργαζιώτης. Σημαντικότερο όμως ρόλο στη μουσική του μόρφωση έπαιξε ο Ι. Μαργαζιώτης του οποίου υπήρξε και ο αγαπημένος μαθητής. Έψαλλε σε διάφορους κεντρικούς Ναούς της Αθήνας και του Πειραιά όπως στον Καθεδρικό Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου Ταύρου ως Λαμπαδάριος και εν συνεχεία ως Πρωτοψάλτης στους Ι. Ναούς: Αγίου Αντωνίου Κερατσινίου, Αγ. Γεωργίου Νικαίας, Αγ. Νείλου Πειραιά, Αγ. Διονυσίου Πει-

ραιά, Αγίας Αναστασίας Περισσού κ.α. Το 1965 επελέγη τακτικός Καθηγητής Μουσικής στη Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία Ιωαννίνων. Υπηρέτησε επίσης στην Π.Α. Καρδίτσας (1968-70), στο Α' Γυμνάσιο Αργένων Νικαίας (1970-80), στην Ιωνίδειο Πρότυπο Σχολή (1980-1996) και από το 1996 μέχρι σήμερα είναι Δ/ντής στο Μουσικό Γυμνάσιο Πειραιά. Έχει στο ενεργητικό του σπουδαία και σημαντική δραστηριότητα και πλούσια προσφορά στην Ελληνική μουσική με διαλέξεις, συναυλίες με Βυζ. χορωδίες ως Χοράρχης σε αίθουσες και τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς σταθμούς, και ποικίλες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις. Μετέβη κατ' επανάληψη σε διάφορες πόλεις της Αμερικής όπου έψαλλε σε κεντρικούς Ναούς. Το 1981 ίδρυσε μουσικό παράρτημα του Πειραιϊκού Συνδέσμου, το οποίο το 1989 μετέτρεψε σε ανεξάρτητο πλήρες Ωδείο με την επωνυμία «ΩΔΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ» το οποίο μέχρι σήμερα έχει παρουσιάσει πλούσιες και επωφελείς μουσικές δραστηριότητες. Ικανός και ταλαντούχος συνθέτης μουσικών έργων έχει συνθέσει διάφορα Σχολικά τραγούδια, παραλλαγές για πιάνο, συμφωνικά έργα, Δοξαστικά Αγίων, Θεομητορικών και Δεσποτικών εορτών καθώς και μαθήματα Θείας Λειτουργίας κ.α. Δόκιμος συγγραφέας συνέγραψε βιβλία για τη Βυζαντινή μουσική καθώς και τέσσερα βιβλία Σχολικής Μουσικής εκδόσεως ΟΕΔΒ-1979 τα οποία καθιερώθηκαν να διδάσκονται στη Β/θμια εκπ/ση. Είναι μέλος της Ενώσεως Ελλήνων Μουσουργών. Για την όλη μουσικοπνευματική του προσφορά έχει λάβει μέχρι σήμερα πολλές τιμητικές διακρίσεις, ευμενείς κριτικές και επαίνους, από πολλές προσωπικότητες και Συλλόγους όπως από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Αθηνάγορα, τον Εθνάρχη Κύπρου Μακάριο, τον Αρχ/πο Αμερικής Ιάκωβο, τον Αρχ/πο Αθηνών Σεραφείμ, πολλούς Μητροπολίτες, Εταιρείες και πολλά Σωματεία. Την 2/1/95 η Εταιρεία Μελέτης προβλημάτων Κερατσινίου και ο Δήμος Κερατσινίου του απένειμαν τιμητική διάκριση για την προσφορά του στη Μουσική Παιδεία του τόπου και πνευματική καλλιέργεια των νέων. Σπουδαία Μουσική φυσιογνωμία και σπουδαίος άνθρωπος ο Ν. Τσιγκούλης, συγκαταλέγεται σήμερα μεταξύ των σημαντικότερων μουσικών της εποχής μας, με πλούσια και αξιόλογη προσφορά για την Ελληνική μας μουσική.

Τσιγκούνης Ηλίας. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίας Βαρθολομαίας Τoms River Ν. Υερσέης των ΗΠΑ. Υπηρετεί με συνέπεια, ευσυνειδησία και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο.

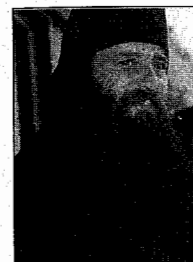
Τσιμάρας Ανδρέας. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στην Πάτρα το 1965 και από μικρή ηλικία μυήθηκε και προσελκύθηκε στην ψαλτική τέχνη λόγω οικογενειακής μουσικής παράδοσης. Φοίτησε στη ΔΩΡΙΟ Μουσική Σχολή Πατρών (1986-89) όπου είχε δάσκαλο τον Πρωτοψάλτη Αθαν. Παπαναγιώτου ενώ μαθήτευσε για λίγο χρόνο και κοντά στον αείμνηστο Πρωτοψάλτη Γερ. Φόρτη. Στη συνέχεια φοίτησε (1989-90) στη Σχολή Β. Μ. του Πολυμνίου Ωδείου της ίδιας πόλης όπου είχε δάσκαλο τον Πρωτοψάλτη Σπ. Γεωργακόπουλο απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» Ιεροψάλτη με βαθμό «Άριστα». Ακολούθως μετέβη στη Ρουμανία όπου στις Ορθόδοξες Ι. Μονές μελέτησε τους μουσικούς δρόμους και δημιούργησε Βυζ. χορούς με ομογενείς ψαλμωδούς (Ολντένα, Καΐβα, Βουκουρέστι κ.α.). Με την επάνοδό του στη Πάτρα συνεργάστηκε με τον Πρωτοψάλτη Παν. Κανυκόπουλο και τον μελοποιό Χρ. Μίμη. Έψαλε ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίας Παρασκευής άνω πόλεως Πατρών όπου στο δεξιό αναλόγιο ήταν ο καλλίφωνος Πρωτοψάλτης Βασ. Κανυκόπουλος από τη συνεργασία του οποίου ωφελήθηκε πολλά. Σήμερα υπηρετεί με συνέπεια και υποδειγματική ευσυνειδησία, πίστη και σεβασμό προς την παράδοση, ως Πρωτοψάλτης, το ιερό αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίων Αποστόλων Πατρών όπου έχει δημιουργήσει και Βυζ. χορό από μαθητές του. Πρόθυμος συνεργάτης έχει προσφέρει τη βοήθειά του και έχει συμμετάσχει μέχρι σήμερα ως βασικό στέλεχος σε πολλούς βυζ. χορούς όπως του Σπ. Γεωργακόπουλου, του Αθ. Παπαναγιώτου στον Πατραϊκό Όμιλο, του Βασ. Κανυκόπουλου κ.α. Δίδαξε επίσης Β. Μ. και στο Μουσικό Γυμνάσιο Πατρών για ένα χρόνο (1994-95). Σήμερα, πέραν από τα Ιεροψαλτικά του καθήκοντα, ασχολείται και με τη μελοποίηση νέων μαθημάτων Βυζ. Μουσικής καθώς και με το δημοτικό τραγούδι.

Τσιμπικάκης Σεραφείμ. Καλλίφωνος ψαλμωδός. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1934 και μαθήτευσε κοντά στους μεγάλους Άρχοντες Πρωτοψάλτες της Μ.Χ.Ε. Κων. Πρίγγο και Θρασ. Στανίτσα. Αργότερα εγκαταστάθηκε στη Θεσ/κη όπου γνωρίστηκε με τον Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Ι. Αρχ/τής Κων/πόλεως Ανκ. Πετρίδη του οποίου έγινε άμεσος συνεργάτης, μαθητής και δομέστικος στο Ι. αναλόγιο. Ένθερμος ζηλωτής της ψαλτικής τέχνης και λάτρης της παράδοσης ο Σερ. Τσιμπικάκης, παράλληλα με τις επαγγελματικές του ενασχολήσεις ως πολιτικός μηχανικός, εργολήπτης Δημοσίων έργων, προσφέρει και τις υπηρεσίες του στη λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας, καθοδηγούμενος από τις επιταγές της μεγάλης ψαλτικής παράδοσης της γενέτειράς του, είτε από τη θέση του δομέστικου και συνεργάτη στο ιερό αναλόγιο του μεγάλου δασκάλου του Ανκ. Πετρίδη, είτε ως μέλος της Βυζ. χορωδίας του σε διάφορες συναυλίες και άλλες εκδηλώσεις της χορωδίας.

Τσινάρας Παναγιώτης - Πρωτοπρεσβύτερος (Σ). Ο Διακεκριμένος Πρωτοπρεσβύτερος του Ι. Πατριαρχικού Ναού Κων/πόλεως και κατά περιόδους άξιος τοποτηρητής Άρχοντας Πρωτοψάλτης και Λαμπαδάριος, Παν.Τσινάρας, πέθανε, έπειτα από μακρά ασθένεια, τον Ιούλιο του 1995 (βλ. Β' τόμο σελ. 145 - 146 και Β' τόμο σελ. 331).

Τσίνγκας Ανδρέας. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Δημητρίου Jamaica N. Υόρκης των Η.Π.Α. Σεμνός ψαλμωδός υπηρετεί με πίστη και ευσυνειδησία την ψαλτική τέχνη.

Τσονάκας Ιερόθεος - Ιερομόναχος (Σ). Ονομαστός Καλλίφωνος Ψαλμωδός,

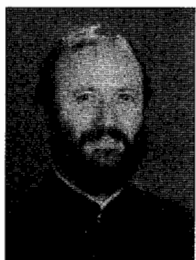


άριστος μουσικός, μελοποιός και εκδότης μουσικών βιβλίων, Ιερομόναχος στην Ι. Μ. Φιλοθέου Αγίου Όρους. Φιλόπονος και χαλκέντερος εργάτης της ιερής ψαλτικής τέχνης, νυχθημερόν εργάζεται, χωρίς να φείδεται κόπου και χρόνου, καλλιεργώντας τη λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας, από κάθε πλευρά. Έχει εκδώσει πολλούς τόμους μουσικών βιβλίων με γενικό τίτλο «ΑΘΩΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ» (Εσπερινός, Όρθρος, Λειτουργία,

Πολυέλεοι τρεις τόμοι, Εκλογάριον δύο τόμοι κ.ά.)¹ με μαθήματα από ιδιόγραφους κώδικες της βιβλιοθήκης της Ι. Μονής, τα οποία «**αποπνέουν το γνήσιο άρωμα της Βυζαντινής παραδοσιακής μουσικής, σε μια εποχή που οι επιδράσεις της «κοσμικής μουσικής» έχουν εισβάλει αγρίως ακόμη και στο Άγιον Όρος και που τείνουν να πάρουν, αυτά τα «νεότερικά ακούσματα» αγιορειτικήν υπόσταση.** Όλα τα μαθήματα τα έχει μεταγράψει ο χαρισματικός Ιερομόναχος με εκπληκτικώς λεπτότητα, ακρίβεια και θαυμαστή καλλιγραφία και διακοσμητική. Έχει επίσης και μαθήματα μελοποιημένα από τον ίδιο, καταγραμμένα όμως χωρίς παρέκλιση από τις παραδοσιακές Βυζαντινές μελωδίες του Αγίου Όρους. Παράλληλα επιμελείται της καταγραφής, καλλιγράφησης και έκδοσης και μουσικών βιβλίων πολλών άλλων Μουσικοδιδασκάλων και Μελοποιών, προσφέροντας και από την πλευρά αυτή σπουδαίο έργο. Άξιο και εκλεκτό μέλος της Μοναστικής κοινωνίας του Αγίου Όρους ο π. Ιερόθεος Φιλοθεΐτης, έχει κυριολεκτικά μετατρέψει τη Μοναστική του κατοικία σε «**εργαστήριο καλλιέργειας και προβολής**» της ανεκτίμητης λειτουργικής μουσικής παράδοσης του Αγίου Όρους. (Βιογ. βλ. Β' τόμο σελ 332).

Τσορακλίδης Χρήστος - Ιερέας. Καλλίφωνος πρώτην Πρωτοψάλτης και σήμερα λειτουργός του Ιερού θυσιαστηρίου, **Ιερέας του Πανεπιστημίου της Αδελαΐδας της Ν. Αυστραλίας.** Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1956 και από μικρή ηλικία έδειξε την κλίση του προς την Εκκλησία και την ψαλτική τέχνη. Από τις πρώτες τάξεις του Γυμνασίου μαθήτευσε κοντά στον Πρωτοψάλτη Αγίου Στεφάνου Σκύδρας, Ηλία Χριστοδούλου, μέχρι το 1974. Ως σπουδαστής της Ανω-

1. Με την ευκαιρία της έκδοσης του 7ου τόμου της «ΑΘ. Μ. ΑΝΘΟΔΕΣΜΗΣ» του Ιερομ. Ιεροθέου, ο πολύς **Γ. Αγγελινάρας** έγραψε στα Ι. Νέα (α.φ. 271/1-10-996), «... Το Εκλόγιον του π. Ιεροθέου αποδεικνύει πως η ψαλτική τέχνη έχει πολλά περιθώρια περαιτέρω καλλιέργειας, αρκεί οι μελοποιοί να διαθέτουν τον κατ' επίγνωσιν ζήλο, να κατανοούν τη σημασία του λειτουργικού ήθους της Εκκλησίας μας και να μη λησμονούν πως η μελωδία και ο ρυθμός έχουν μεγάλη ηθοπλαστική δύναμη...»



τέρας Ιερατικής Σχολής Θεσσαλονίκης στο πρώτο έτος είχε την ευκαιρία να μαθητεύσει κοντά στον διαπρεπή Καθηγητή Μουσικολόγο και Πρωτοψάλτη Αντώνιο Αλυγιάκη και στο δεύτερο έτος στον επίσης μεγάλο Μουσικοδιδάσκαλο και Πρωτοψάλτη Δημήτριο Σουρλαντζή. Συγχρόνως ήταν και βασικό στέλεχος του Βυζαντινού χορού του Ι. Ναού Αγίας Σοφίας Θεσ/νίκης υπό τον ονομαστό μεγάλο Πρωτοψάλτη Χαρίλαο Ταλιαδώρο από τον οποίο διδάχτηκε επίσης

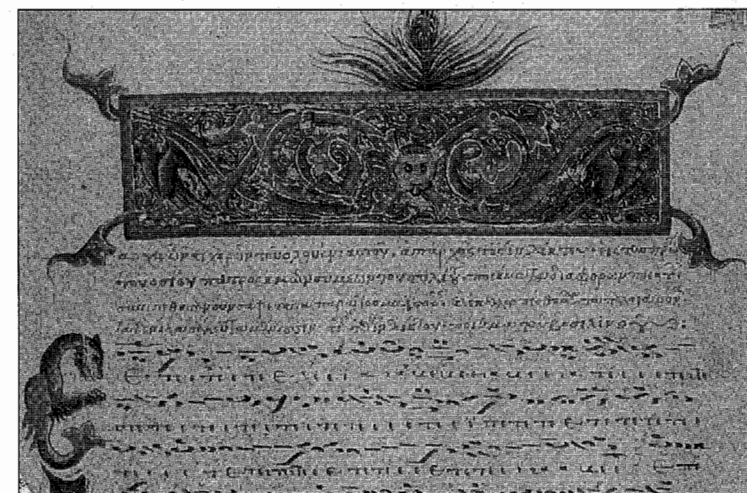
πολλά. Από την Ανωτ. Ιερατική Σχολή αποφοίτησε το 1976 με βαθμό άριστα στη Βυζαντινή μουσική. Το 1984 εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Αυστραλία και μέχρι το 1987 διετέλεσε δομέστικος στον Ι. Ναό Αγίου Νεκταρίου Fawker Μελβούρνης. Το 1987 ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον ίδιο Ναό όπου, επί μία διετία (1987-88) υπηρέτησε με ευλάβεια πολύ και αφοσίωση την ιερή ψαλτική μας τέχνη έχοντας υψηλή επίγνωση της ευθύνης της ιερής αποστολής του. Το 1988 χειροτονείται Διάκονος στον ίδιο Ιερό Ναό και εν συνεχεία Ιερέας, οπότε μετατίθεται στον **Ι. Ναό του Αγίου Δημητρίου Salisbury Νοτίου Αυστραλίας**, όπου και υπηρετεί μέχρι σήμερα έχοντας στον ενεργητικό του αξιόλογη και σημαντική δραστηριότητα εκτός από τον τομέα των ιερατικών του καθηκόντων και στον τομέα της ψαλτικής τέχνης. Είναι μέλος του συλλόγου Φίλων Βυζ. Μουσικής Αδελφίδας και βασικό στέλεχος της χορωδίας του ιδίου Συλλόγου με Χοράρχη τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη Ηλία Φραγκούλη. Είναι Ιερέας του Πανεπιστημίου Αδελφίδας και Διευθυντής του Ελληνικού Σχολείου Salisbury «Άγιος Δημήτριος». Έχει ηχογραφήσει και έχει κυκλοφορήσει δύο κασέτες α) Με Βυζ. ύμνους Μεγ. Εβδομάδας και β) Με ύμνους από τη Θ. Λειτουργία (Λειτουργικά σε ήχο Γ' και σε ήχο Πλ. του α' εναρμόνιο). Αξιόλογη και σημαντική μουσική προσωπικότητα ο π. Χρ. Τσορακλίδης, επιτελεί στην Αδελφίδα της Ν. Αυστραλίας σπουδαίο και πολύ σημαντικό έργο.

Τσούμαρης Αθανάσιος - Πρωτοπρεσβύτερος (Σ). Διακεκριμένος λειτουργός του ιερού θυσιαστηρίου και εξαιρετικά καλλίφωνος ψαλμωδός, από τους σημαντικότερους της εποχής μας. Πέθανε στις 2 Ιουλίου 1996. (Βιογ. βλ. Β' τόμο σελ. 332)

Τυπάλδος Ιωάννης. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1955 και γαλουχήθηκε με τα νάματα της χριστιανοσύνης από ευσεβείς γονείς. Εν τούτοις, η επαφή του με τη γνήσια ψαλτική τέχνη έγινε κάπως αργά ως μαθητής Γυμνασίου όταν άκουσε για πρώτη φορά τον περίφημο Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Μ.Χ.Ε. Θρ. Στανίτσα να ψάλλει στον Αγ. Δημήτριο Αμπελοκήπων. Μέχρι τότε τα μόνα ψαλτικά ακούσματα που είχε ήσαν μερικά παραποιημένα της τεχνοτροπίας Ι. Σακελλαρίδη.



Στρατευμένος έψαλε στη Λήμνο για να αρχίσει ουσιαστικά την ψαλτική του σταδιοδρομία το 1983 με την επιστροφή του στη Λευκάδα. Έψαλε για ένα χρόνο (1983-84) σε διάφορα χωριά της Λευκάδας και κατά το διάστημα 1985-90 έψαλε ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίων Αναργύρων. Από το 1992 μέχρι σήμερα κοσμεύει και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή ψαλμωδία του, ως Πρωτοψάλτης, το ιερό αναλόγιο του Ι. Μητροπολιτικού Ναού του Αγ. Σπυρίδωνος Βόνιτσας Αιτωλο-ακαρνανίας. Τη διετία 1988-90 φοίτησε στην Σχολή Β. Μουσικής της Ι. Μητροπόλεως Λευκάδος και Ιθάκης όπου είχε δάσκαλο τον Αργινιώτη Πρωτοψάλτη Ανδρέα Μήτσου καθώς και στο διάστημα 1992-96 στην ίδια Σχολή (αναγνωρισμένη πλέον) όπου είχε δάσκαλο τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη και Μουσικοδιδάσκαλο Σπύρο Υφαντή. Προικισμένος με πολλά καλλιτεχνικά χαρίσματα (είναι Αγιογράφος και διατηρεί εργαστήριο στη Λευκάδα) διακρίνεται για την υποδειγματική του συνέπεια στην επιτέλεση των λειτουργικών του καθηκόντων. Ψάλλει με ευλάβεια, αφοσίωση και πίστη στην Ελληνική μουσική μας παράδοση. Εξαιρετος άνθρωπος με ήθος και αρετή, σεμνός και ευγενής, ο Ι. Τυπάλδος, υπηρετεί με ένθερμο ζήλο την Εκκλησιαστική τέχνη, αγιογραφική και μουσική. Έχει ψάλλει σε πολλούς πανηγυρίζοντες Ι. Ναούς της Λευκάδας και Ακαρνανίας έπειτα από πρόσκληση και είναι μέλος του Συλλόγου Ιεροψαλτών Ι. Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας. Είναι επίσης βασικό στέλεχος της Βυζ. χορωδίας της Σχολής Β. Μ. της Ι. Μητροπόλεως Λευκάδας υπό τη διεύθυνση του Σπύρου Υφαντή. Άριστος συνεργάτης, πρόθυμος και φιλότιμος, συμμετέχει σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την καλλιέργεια και προβολή της λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.



Κείμενο Βυζ. μουσικής με, περίτεχνα διακοσμημένο, επίτιτλο και αρχικό γράμμα Ε. (Από Στιχητάριο του 17ου αι. Χειρόγραφο Μεγίστης Λαύρας, αριθ. Α 164)

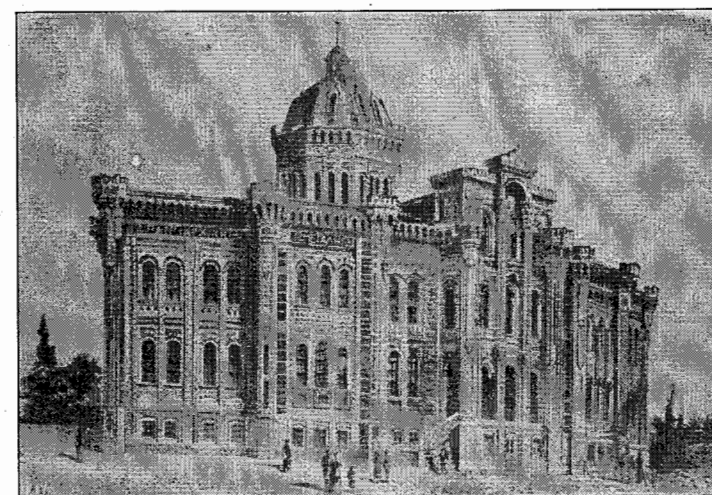


Αθήνα 1955. Αίθουσα «Παρνασός». Συναυλία Βυζ. Εκκλ. Μουσικής με τη Χορωδία «Αθηναίων Ιεροψαλτών» υπό τη Δ/ση του αείμνηστου Πρωτοψάλτη **Θεοφ. Καπαρού**. Στο βήμα ο **Γεωργ. Τσατσαρώνης**. Στη χορωδία, μεταξύ των άλλων, διακρίνονται από δεξιά ο **Βαγγ. Λάβρυγγας**, ο **Β. Παπαδόπουλος**, ο **Ανδρ. Ραπτόπουλος**, ο **Παν. Οικονόμου**, ο **Γ. Λαμπρόπουλος**, ο **Παν. Λαμπρόπουλος**, ο **Λαζ. Κουζηνόπουλος**, ο **Καρακώστας κ.λπ.** Στο πίσω μέρος τέταρτος από αριστερά είναι ο συγγραφέας του παρόντος έργου **Φιλ. Οικονόμου**, ενώ εμπρός δεξιά είναι ο **Θεοδ. Βασιλικός** με κοντά παντελόνια και μπροστά από το χοράρχη ο **Γιαν. Μαθιουδάκης**.



Υ

Υφαντής Σπύρος (Σ). Από τις αρχές του 1997 εγκαταστάθηκε στην Άρτα και ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Αγίου Δημητρίου Άρτας. (Βιογρ. βλ. Β' τόμο σελ. 335).



Η «**Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή**». Οικοδομήθηκε στο Φανάρι επάνω σε ένα από τους επτά λόφους «**της Βασιλίδος των Πόλεων**» απέναντι ακριβώς από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Ήδη γίνονται ενέργειες με προοπτική την επαναλειτουργία της. (Σχέδιο του νεώτερου κτιρίου (1880-Κ. Δημάδη) της Σχολής, η οποία αποτελεί το Αρχαιότερο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα του Γένους (1453)).



Χοροί ψαλτών παισιώνουν τον ένθρονο Χριστό.
(Τοιχογραφία Ι.Ν. Αγίου Νικολάου του Σπανού, 17 αι., Ιωάννινα)

«... Ο ρυθμός της ορθοδόξου ψαλμωδίας είναι ποικίλος μεν, αλλά σοβαρός. Δεν έχει ούτε εξωτικά, ούτε χορευτικά στοιχεία. Οι υπάρχουσες πλούσιες ρυθμικές εναλλαγές φροντίζουν να μην κοιμήσουν τον ακροατή, αλλά να του δημιουργήσουν ψυχική ηρεμία, εγρήγορση και προσευχητική διάθεση...».

Αθαν. Βουρλής - Θεολόγος Πανεπιστημιακός - Πρωτοψάλτης - Συγγραφέας (Β' τόμος σελ. 102)



Φ

Φελώνης Ματθαίος (Σ). Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και τραγουδιστής παραδοσιακών τραγουδιών. Έψαλε για πολλά χρόνια ως Πρωτοψάλτης σε πολλούς Ι. Ναούς της Αθήνας (Άγιος Ανδρέας - Άνω Πατήσια, Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός - Ν. Φιλαδέλφεια κ.ά.) και σήμερα υπηρετεί ως Πρωτοψάλτης επί 10ετία και πλέον στον Ι. Ναό της Κοιμήσεως Θεοτόκου στα Τουρκοβούνια Πολυγώνου όπου με την λαμπρότητα της ωραίας του φωνής και την εκφραστικότητα της ερμηνευτικής του δυνατότητας, ψάλλει με συνέπεια πολλή και σεβασμό προς



την λειτουργική μας παράδοση τα Βυζαντινά Εκκλησιαστικά μαθήματα.

Είναι Πτυχιούχος της Νομικής Σχολής του Π. Αθηνών καθώς και Πτυχιούχος και Διπλωματούχος της Βυζ. μουσικής. Είναι ισόβιο μέλος της Αεροπορικής Ακαδημίας Ελλάδος και έχει στο ενεργητικό του πολλές δημοσιεύσεις σε περιοδικά και εφημερίδες πάνω σε διάφορα θέματα. Εξάιρετος καλλιτέχνης, τραγουδιστής παραδοσιακών δημοτικών τραγουδιών, έχει τραγουδήσει σε πολλούς Ρ/Σ και έχει ηχογραφήσει πολλά δημοτικά τραγούδια. Σπουδαίος άνθρωπος, ευθύς και ευχάριστος, ειλικρινής και καλόκαρδος με πηγαίο καλλιτεχνικό ταλέντο προσφέρει τις καλλιτεχνικές του υπηρεσίες σε πολλές χορωδίες, σε συναυλίες και άλλες εμφανίσεις. Υπήρξε και μέλος της χορωδίας του Θρ. Στανίτσα κατά τη μετάβαση αυτής στο Βέλγιο ενώ έχει ψάλλει και σε Ι. Ναούς στο Εξωτερικό (Βρυξέλες - Λιέγη - Γάνδη). Για την όλη καλλιτεχνική του προσφορά, ο Δήμος Θεσ/νίκης τον τίμησε το 1978 με χρυσό μετάλλιο. (Βλ. και Β' τόμο σελ. 338)

Φέτης Σπυρίδων - Ιερέας. Ονομαστός, στην περιοχή της Λευκάδας με το όνομα Παπα-Μούδιας, καλλίφωνος ψαλμωδός και μουσικοδιδάσκα-

λος. Γεννήθηκε το 1837 και ήταν δάσκαλος. Το 1862 ίδρυσε στο χωριό Κάτω Εξάνθεια ιδιωτικό Σχολείο και αργότερα μουσική Σχολή που αμιλλόταν με την όμοια Σχολή που είχε ανοίξει στο χωριό Ασπρογερακάτα της ίδιας περιοχής ένας άλλος λαμπρός επίσης μουσικός και καλλιφώνος δάσκαλος ο επιλεγόμενος **Ασπρογέρακας ή Μαρίνος**. Και στα δύο Σχολεία μαθήτευσαν πολλοί καλλιφώνοι ιεροψάλτες της περιοχής. Ο Παπα-Μούδιος φημιζόταν για την άφθαστη φωνή του και τις πολλές γνώσεις του στη Βυζ. μουσική. Υπήρξε μαθητής του Άνθιμου του Αρχιδιακόνου, την περίοδο που ο Άνθιμος έψαλε ως πρωτοψάλτης στο Μεσολόγγι. Την περίοδο αυτή ο Άνθιμος είχε πολλούς μαθητές στη Λευκάδα όπου πήγαινε και τους δίδασκε Βυζ. μουσική. Ο Σ. Φέτσης υπήρξε και μελοποιός άριστος. Πολλά μαθήματά του βρίσκονται ακόμη στα χέρια του εγγονού του, Σπ. Φέτση, ο οποίος είναι σήμερα Ιερέας-Εφημέριος στο χωριό Βασιλική της Λευκάδας. Ο Σπ. Φέτσης ή Παπα-Μούδιος πέθανε το 1922.

Φιλανθίδης Χαρίλαος. Καλλιφώνος ψαλμωδός, διητέλεσε Α' δομέστικος στον Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό Κων/πόλεως την περίοδο 1919-1923.

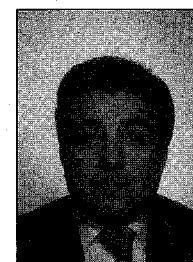
Φιλιππακόπουλος Σπύρος (Σ). Διακεκριμένος καλλιφώνος Πρωτοψάλτης, ο οποίος διαπρέπει στο **Sydney της Αυστραλίας**. Σπουδαίος άνθρωπος και σπουδαίος ψαλμωδός, εξαιρετικά καλλιφώνος με ωραία μελωδική φωνή και σοβαρό ιεροπρεπές και μυσταγωγικό ψαλτικό ύφος, ο Σπ. Φιλιππακόπουλος, ξεκίνησε από τη Ροδοδάφνη Αιγιάλειας, με τη μεγάλη μουσική παράδοση, και εγκαταστάθηκε στο Sydney της Αυστραλίας, όπου με τις υπέροχες ιεροπρεπείς και μυσταγωγικές αλλά και υποδειγματικές σε συνέπεια και σοβαρότητα ψαλμωδίες του στους διάφορους Ι. Ναούς του Sydney όπου ψάλλει από το 1970, αναδείχτηκε σε ένα σπουδαίο πρεσβευτή της Βυζαντινής μας μουσικής στην Ομογένεια της Αυστραλίας, μεταλαμπαδεύοντας τα θεία νάματα της μουσικής μας παρακαταθήκης, παρακινώντας τους νέους ανθρώπους, Έλληνες και ξένους, ζηλωτές της Ορθοδοξίας μας, να προσελκυθούν προς τα ιερά αναλόγια, να ζηλώσουν και να βιώσουν τα θεσπέσια Βυζαντινά μελωδήματα που μας κληροδότησαν οι μεγάλοι δάσκαλοι της ιερής ψαλτικής τέχνης της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Σήμερα είναι Πρωτοψάλτης, από το 1994, στον **Ι. Ναό του Αγίου Κων/νου Sydney**, με προηγούμενη θητεία την περίοδο 1991-94 στη θέση του Λαμπαδαρίου στον Ι. Ναό Ευαγγελισμού της Θεοτόκου της ίδιας πόλεως¹. (Βλ. Βιογρ. Β' τόμο σελ 340)

Φλωρόπουλος Χαράλαμπος. Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε στη Σμύρνη και υπήρξε μαθητής του Νικολάου Γεωργίου πρωτοψάλτη Σμύρνης. Διετέλεσε πρωτοψάλτης της Μητροπόλεως Αθη-

¹ Εκ παραδρομής, στον Β' τόμο σελ. 340, αναφέρθηκε εσφαλμένα ότι, την ίδια περίοδο, διητέλεσε Πρωτοψάλτης και Χοράρχης.

νών. Μελοποίησε πολλά μαθήματα μεταξύ των οποίων είναι οι Πολυχρονισμοί του οι επικαλούμενοι «γνήσιοι», οι οποίοι δημοσιεύτηκαν το 1911 σε ειδικό τεύχος με τίτλο: «Πολυχρονισμοί» μαζί με πολυχρονισμούς άλλων μελοποιών και είχαν διαδοθεί και εψάλλοντο σε όλη την Ελλάδα. Πέθανε το 1883.

Φουστέρης Δημήτριος. Διακεκριμένος Καλλιφώνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης στη **Νέα Υόρκη της Αμερικής**, σπουδαία και εξέχουσα μουσική φυσιογνωμία. Γεννήθηκε στην Ερμούπολη της Σύρου το 1947 και από τα πρώτα παιδικά του χρόνια γαλουχήθηκε με τα νάματα της Θείας Τέχνης του Ιερού Δαμασκηνού και πήρε τα πρώτα μαθήματα της ψαλτικής τέχνης από τον πατέρα του Μάρκο Φουστέρη, ο οποίος ήταν Πρωτοψάλτης και Μουσικός στη Σύρο.



Σε ηλικία 11 ετών εγκαταστάθηκε στην Αθήνα όπου ως μαθητής Δημοτικού Σχολείου έδειξε το πηγαίο μουσικό του ταλέντο, δημιουργώντας Παιδική χορωδία. Συγχρόνως ήταν δομέστικος του πατέρα του ο οποίος ήταν Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου Κορυδαλλού. Το 1960 άρχισε να σπουδάζει συστηματικά Βυζ. μουσική κοντά στον Πρωτοψάλτη της Σμύρνης **Φώτιο Ζερβό** και Ευρωπαϊκή μουσική κοντά στους μαέστρους Δημ. Καλκάνη και Δημ. Βινιάρη. Το 1961 γράφτηκε στη Σχολή Βυζ. Μουσικής Χορωδίας του Πειραιά και παράλληλα παρακολουθούσε ιδιαίτερα μαθήματα κοντά στον περίφημο πρωτοψάλτη Αλέξανδρο Μαργαριτόπουλο. Το 1963 γράφτηκε στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών όπου είχε Καθηγητή τον περίφημο Μουσικοδιδάσκαλο Θεόδωρο Χατζηθεοδώρου τον Φωκαέα. Τον Μάιο του 1963 προσελήφθη Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Αγίου Στυλιανού Κορυδαλλού σε ηλικία μόλις 16 ετών. Το 1964 ίδρυσε χορωδία σε δύο μορφές (Μικτή και Ανδρική) με την οποία έδωσε την πρώτη του συναυλία στο Δημοτικό Θέατρο Πειραιώς. Το ίδιο έτος παρουσίασε από το Ρ/Σ Αθηνών το πρόγραμμα: «*Η Εκκλησία και οι ύμνοι της και οι Νεανικές Χορωδίες της Εκπ/σεως*». Έδωσε πολλές συναυλίες σε όλη την Ελλάδα σεβόμενος πάντοτε την παράδοση της μελωδίας, του ρυθμού και του πνεύματος της Βυζ. μελωδίας. Την ίδια περίοδο ίδρυσε τη χορωδία: «*Χορωδία Νέων Μαθητών*» στον Κορυδαλλό με την οποία έκανε ραδιοφωνικές εκπομπές μέχρι το 1967. Έψαλε επίσης ως Πρωτοψάλτης στους Ι. Ναούς Αγίου Νικολάου και Αγίου Γεωργίου Κορυδαλλού καθώς και στον Ι. Ναό Προφήτου Ηλίου Καστέλλας. Θανμαστής από την παιδική του ηλικία, της ψαλτικής τέχνης του Καθηγητή και Πρωτοψάλτη του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αθηνών Σπυρ. Περιστέρη, αφομοίωσε την εκφραστική δυνατότητα της ερμηνείας των Βυζαντινών μαθημάτων του Μεγάλου Πρωτοψάλτη και διαμόρφωσε έτσι την ψαλτική του προσωπικότητα. Διετέλεσε Χοράρχης στη Βυζ. χορωδία Πειραιώς, στη χορωδία Νικαίας, στη χορωδία Φιλολογικού Συλλόγου Κοκκινιάς και στη Χορωδία του Φιλολογικού Συλλόγου Πειραιώς.

Το 1975 εγκαταστάθηκε στις Η.Π.Α. οπότε και άρχισε μία νέα σταδιοδρο-

μία. Η παρουσία του Δημ. Φουστέρη στις Η.Π.Α. από τότε μέχρι σήμερα υπήρξε πολύτιμη και άκρως ενεργητική για τη λειτουργική μουσική της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Το έργο που έχει επιτελέσει προκαλεί πράγματι τον θαυμασμό. Το 1980 ίδρυσε στη Νέα Υόρκη το **Πρώτο** Ελληνοαμερικανικό Ωδείο με την έγκριση και ενίσχυση του Ωδείου Αθηνών, και την αμέριστη συμπαράσταση και βοήθεια αφ' ενός του Δ/ντή του Ωδείου Αθηνών Μενέλαου Παλάντιου και αφ' ετέρου του Καθηγητή Σπύρου Περιστέρη. Το 1981 ίδρυσε την ανδρική χορωδία «ΟΡΦΕΥΣ» και το 1985 τη Βυζαντινή χορωδία Ν. Υόρκης «**Ρωμανός ο Μελωδός**», με τις οποίες έχει δώσει πολλές συναυλίες σε πόλεις της Αμερικής. Το 1995 ίδρυσε τον Μουσικολογικό - Φιλολογικό - Φιλοσοφικό Σύνδεσμο με τίτλο: «**Σπύρος Δ. Περιστέρης**», επιστημονικό Ινστιτούτο προς τιμήν του δασκάλου του και με σκοπό να προσφέρει μαθήματα ποιότητας από την Ελληνική Μουσική σε όλα τα μέρη της Ελληνο-Αμερικανικής Κοινότητας. Ήταν ο οργανωτής του Βυζαντινού μέρους της «**Κληροικολαΐκής**» που πραγματοποιήθηκε στις 2 Ιουλίου 1996 προς τιμήν του τότε Αρχιεπισκόπου Αμερικής κ. Ιακώβου και στα πλαίσια των εκδηλώσεων αυτών έδωσε μεγάλη συναυλία Βυζ. Μουσικής, ως Χοράρχης, με 60μελή χορωδία με μέλη Πρωτοψάλτες της Αμερικής και της Ελλάδας οι οποίοι είχαν μεταβεί στην Αμερική για το σκοπό αυτό, όπου τιμήθηκε και ο Καθηγητής Σπύρος Περιστέρης. Εξαιρετος άνθρωπος με σπάνια χαρίσματα, ήθος και αρετή, φιλόκαλος, δραστήριος και δημιουργικός, ο Δ. Φουστέρης, έντονη μουσική προσωπικότητα με πλατεία και βαθιά μουσική παιδεία, αποτελεί σπουδαίο και πολύτιμο κεφάλαιο για την Ελληνική μας Μουσική. Φωτεινό παράδειγμα προς μίμηση, όχι μόνο για τους Ορθόδοξους ομογενείς μας της Αμερικής αλλά και για τους εδώ Έλληνες, εργάζεται με ζήλο πολύ, αγάπη και πίστη στις Ελληνοχριστιανικές μας παραδόσεις και προσφέρει έργο πολύτιμο για την Εκκλησιαστική μας μουσική. Για το πλούσιο και σημαντικό του έργο έχει λάβει πολλά βραβεία και τιμητικές διακρίσεις. Άξιος πρεσβευτής, στην αλλοδαπή, της λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας, ο Δ. Φουστέρης, χαίρει της εκτίμησης και της αγάπης όλης της ομογένειας της Ν. Υόρκης της Αμερικής αλλά και των πολλών φίλων του σ' όλη την Ελλάδα.

Φραγκεστίδης Παύλος. Καλλίφωνος Κύπριος Πρωτοψάλτης και Καθηγητής.

Γεννήθηκε στη Λάρνακα το 1890 και μαθήτευσε στον Κλ. Μεσολογγίτη. Διετέλεσε πρωτοψάλτης στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό της γενέτειράς του και δίδαξε στο Παγκύπριο διδασκαλείο. Έψαλε επίσης στον Ι. Ν. Αγίας Παρασκευής Πειραιώς για ορισμένο χρόνο μετακινήθεις στην Ελλάδα καθώς και στον Ι. Ν. Αγίου Σάββα Αλεξανδρείας κληθείς από τον Πατριάρχη Μελέτιο. Το 1939 επανήλθε στην Κύπρο και μέχρι το 1952 έψαλε ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. του Αγίου Σάββα της πόλεως. Πέθανε το 1957.

Φραγκιάς Βασίλειος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1940 στο χωριό

Φραγκάτα Κεφαλλονιάς και μαθήτευσε στον μουσικοδιδάσκαλο π. Σάββα Χατζημιχάλη το Ρόδιο, ενώ πολλά ωφελήθηκε στη Β. Μουσική και από



Φωτογραφία από τη μεγάλη συναυλία Βυζ. Μουσικής που πραγματοποιήθηκε στις 5 Ιουλίου 1996 στη ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ Αμερικής. Ο Βυζ. χορός απαρτίζεται από πρωτοψάλτες Έλληνες της Αμερικής και της Ελλάδας οι οποίοι είχαν μεταβεί στην Αμερική υπό τον Καθηγητή και Πρωτοψάλτη **Σπύρο Περιστέρη** για τις εορταστικές εκδηλώσεις της «**Κληροικολαΐκής**». Χοράρχης ο Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος **Δημήτριος Φουστέρης**. Οι Έλληνες πρωτοψάλτες της Αμερικής και Ελληνίδες ψαλμοδοί που συμμετέχουν στη χορωδία είναι οι εξής: π. **Γεώργιος Καλαντζής**, **Γεώργ. Αναστασίου**, **Δημ. Δημητράκης**, **Φωτεινή Φουστέρη**, **Δημ. Χαλέας**, **Ιωαν. Καμπέσης**, **Διον. Κάππος**, **Δημ. Καρίων**, **Κων. Κλεμέντος**, **Διάνα Μοσχοβίτη**, **Ιωαν. Τερτίπης**, **Σταμ. Τρούλος**, **Αλεξ. Βλάσης**, **Edward Watts**, **Κων. Ξηρουχάκης**, **Διον. Μαρκέτος**, **Κων. Αραχωβίτης**, **Γεωργ. Δουρουκλάκης**, **Γεωργ. Γεωργιάδης**, **Στυλ. Χαντσούλης**, **Ελένη Καλαντζή**, **Αποστ. Καμπίτσης**, **Αντων. Καντιώτης**, **Κων. Κατμέρος**, **Δημ. Κυριακόπουλος**, **Νικ. Μουλίνος**, **Μιχ. Σακλαριδής**, **Αλεξ. Θεοδωρόπουλος**, **Χρ. Τσάγκλας**, **Αριστ. Τζαννέτης**, **Πέτρος Βλίσμας**.

τον συμπατριώτη του διακεκριμένο Καθηγητή Β. Μουσικής Πρωτοπρεσβύτερο Ιωαν. Μεσολωρά. Καλλίφωνος και δόκιμος ερμηνευτής των Βυζ. μαθημάτων υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση το ιερό αναλόγιο ως Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Γερασίμου Κεφαλλονιάς, πολιούχου και προστάτου της νήσου. Έχει στο ενεργητικό του σημαντικές μουσικές δραστηριότητες.

Φραγκούλης Ηλίας (Σ). Διακεκριμένος Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης με έντονη και σημαντική μουσική δραστηριότητα στην **Αδελαΐδα της Νοτίου Αυστραλίας**. Από το 1955 που εγκατα-



στάθηκε στην Αυστραλία, κατά πρώτον στο Σύδνεϊ και έπειτα στην Αδελαΐδα έχει επιτελέσει και εξακολουθεί να επιτελεί έργο μεγάλο και θαυμαστό για το οποίο του αξίζει κάθε έπαινος. Διετέλεσε Πρωτοψάλτης στον Προφήτη Ηλία Norwood όπου δημιούργησε χορωδία από 35 νέους και νέες. Την ίδια περίοδο έκανε και ραδιοφωνικές εκπομπές με Βυζαντινούς Εκκλ. ύμνους, ενώ κυκλοφόρησε και δίσκο με μαθήματα Θείας Λειτουργίας. Το 1974 ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό

Αγίου Στεφάνου Prospect όπου και εκεί δημιούργησε Βυζ. χορωδία από νέους και νέες μέχρι το 1988. Από τότε μέχρι σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει ως Πρωτοψάλτης και Χοράρχης το ιερό αναλόγιο του **Ι. Ναού Αγίου Γεωργίου Thebarton της Αδελαΐδας**. Εκτός όμως από τα λειτουργικά του καθήκοντα στο Ι. Αναλόγιο τα οποία επιτελεί με ευλάβεια, σεβασμό και ευσυνειδησία πολλή, έχει στο ενεργητικό του και σπουδαία δραστηριότητα ως Μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης. Διδάσκει την ψαλτική τέχνη ακόμη και σε νέους δεύτερης και τρίτης γενεάς Έλληνες αφιλοκερδώς και σήμερα έχει πάνω από 40 μαθητές!

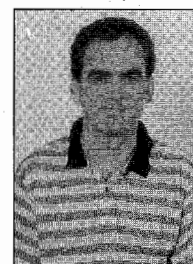
Έχει ιδρύσει Βυζαντινό χορό με τον οποίο έχει δώσει διαλέξεις και συναντήσεις με απόλυτη επιτυχία επιτελώντας και στον τομέα αυτό έργο αξιόλογο και πολύ σημαντικό για την ιερή μουσική μας παράδοση. Η Σχολή Βυζαντινής μουσικής που διδάσκει είναι κάτω από την πνευματική υποστήριξη και την Αιγίδα της Ι. Αρχ/πής Αυστραλίας. Σπουδαίος άνθρωπος, με ήθος και αρετή, ευγενής και φιλόκαλος ο Ηλ. Φραγκούλης, είναι και σπουδαίος δάσκαλος της ιερής μουσικής μας. Μεθοδικός, ακούραστος, φιλότιμος, γεμάτος αγάπη και ενδιαφέρον για τους μαθητές του φιλοδοξεί να δει τα νέα παιδιά να επανδρώσουν τα ιερά αναλόγια όπως και οι παλαιότεροι μαθητές του. Με πρωτοβουλία του και προσωπικές του ενέργειες ίδρυσε στην Αδελαΐδα **Σύλλογο Φίλων της Εκκλησιαστικής - Βυζαντινής Μουσικής Νοτίου Αυστραλίας «Ιωάννης ο Δαμασκηνός»** (1996), γεγονός που αποδεικνύει τον ένθερμο ζήλο και τη μεγάλη αγάπη που τρέφει για τη λειτουργική μας μουσική. Αγνός οραματιστής και ιδεολόγος έταξε ως σκοπό της ζωής του να διαδώσει και να προβάλει τον πλούτο και την αξία της Βυζ. Εκκλησιαστικής μας μουσικής σε όσο το δυνατό περισσότερο κόσμο και κυρίως στους νέους ανθρώπους στη Νότια Αυστραλία. Αποτελεί πράγματι «παράδειγμα προς μίμηση» όχι μόνο για τους εκτός της Ελλάδας Έλληνες Ορθόδοξους Χριστιανούς, αλλά ακόμη και για πολλούς που ζουν στην Ελλάδα και θέλουν να δηλώνουν ζηλωτές και θιασώτες της ιερής μας μουσικής. Για τις όλες του δραστηριότητες και τη μεγάλη του προσφορά στη Βυζαντινή μουσική έχει λάβει πολλές τιμητικές διακρίσεις και επαίνους. Το 1987 του χορηγήθηκε το «**Οφφίκιο**» του «**Αρχοντα Πρωτοψάλτη της Ι. Αρχ/πής Αυστραλίας**» από τον Αρχ/πο Αυστραλίας κ.κ. Στυλιανό.

Σήμερα ο Ηλ. Φραγκούλης με τον ίδιο πάντα ζήλο συνεχίζει ακούραστα στην Αδελαΐδα όπου ζει, να εργάζεται και να προσφέρει το πολύτιμο, για τη λειτουργική μας μουσική, έργο του. (Βλ. και Β' τόμο σελ 343)



Ο 30μλής Βυζ. χορός της Αδελαΐδας Νοτίου Αυστραλίας τον οποίο ίδρυσε και διευθύνει ο Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος **Ηλίας Φραγκούλης**, σε μία συναυλία του το Σάββατο 30 Σεπτεμβρίου 1995. Οι χορωδοί είναι Έλληνες και ξένοι νέοι γεννηθέντες στην Αδελαΐδα, 2ης και 3ης γενεάς!!! Τη χορωδία συγκροτούν οι εξής: **Ψαρομμάτης Ανδρέας, Ψαρομμάτης Κώστας, Κοντολέων Νεκτάριος, Κοντολέων Χρίστος, Ζησόπουλος Νικόλαος, Παπαϊωάννου Παναγ., Καμπανάρος Ηλίας, Tillis Μιχάλης, Τάνταλος Δημήτριος, Λαφίλλης Σεραφείμ, Μούτος Δημήτριος, Μποταβός Θωμάς, Ιωάννου Παναγιώτης, Παναγιώτου Τέφκρος, Παπαφιλόπουλος Σωτήριος, Κουτσούκος Παναγ., Πριβόπουλος Ιωάννης, Ζησόπουλος Κων/νος, Δημητρίου Μάριος, Δημητρίου Αλέξανδρος, Παπαγιάννης Γεωργ., Παπαγιάννης Χρήστος, Αγγέλου Ανδρέας, Παύλου Χρήστος, Φιλίππου Στέλιος, Κεφαλιανός Ιωάννης, Ευθυμίου Βασούλα, Δημητρίου Αλεξία, Παύλου Κατερίνα.**

Φρατζής Γεώργιος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στην Κάλυμνο το 1958 και από νεαρή ηλικία ασχολήθηκε με την ψαλτική τέχνη. Αφού πήρε τα βασικά μαθήματα στη γενέτειρά του, ήλθε στην Αθήνα και μαθήτευσε κοντά σε διακεκριμένους Πρωτοψάλτες και Μουσικοδιδασκάλους. Δάσκαλοί του υπηρξαν, ο Πρωτοψάλτης και Καθηγητής του Ωδείου Αθηνών Λάζαρος Κουζηνόπουλος, ο Πρωτοψάλτης και Καθηγητής Σπύρος Ψάχος και ο Πρωτοψάλτης και Καθηγητής Μανώλης Χατζημάρκος. Σπούδασε Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και με την ιδιότητά του ως Καθηγητής Β/θμιας Εκπ/σης έλαβε το 1983 απόσπαση για την Αδελαΐδα της Αυστραλίας. Εκεί παρέμεινε επί επταετία περίπου. Έτσι στην περίοδο 1983-1990 υπηρέτησε ως Ιεροψάλτης στους Ι. Ναούς Αγίου Παντελεήμονος και Αγίου Νεκταρίου της Αδελαΐδας. Το 1990 επανήλθε στη γενέτειρά του και στην περίοδο 1990-93 χρημάτισε Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου στην Κάλυμνο. Το 1993 αποσπάστηκε πάλι στην Αδε-



λαΐδα και από τότε μέχρι σήμερα παράλληλα με τα επαγγελματικά του καθήκοντα στο Γραφείο Συμβούλων Εκπ/σεως όπου υπηρετεί ως αποσπασμένος Φιλόλογος, ενεργοποιείται και συμμετέχει σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την τόνωση του ενδιαφέροντος της ομογένειας για την Ελληνική μουσική παράδοση και την διάδοση και πρόβολή της ιερής ψαλτικής μας τέχνης. Σεμνός ψαλμωδός, υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια και σεβασμό προς την παράδοση το ιερό αναλόγιο, ως Πρωτοψάλτης, του **Ι. Ναού Αγίου Νεκταρίου Αδελαΐδας** από το 1993 μέχρι σήμερα και συμμετέχει παράλληλα ως μέλος και πολλές φορές ως ομιλητής σε όλες τις εκδηλώσεις της Βυζ. χορωδίας του Συλλόγου Φίλων Βυζ. Μουσικής την οποία ίδρυσε και διευθύνει ο χαλκέντερος εργάτης της Ελληνικής μουσικής, Πρωτοψάλτης και Χοράρχης Ηλίας Φραγκούλης.

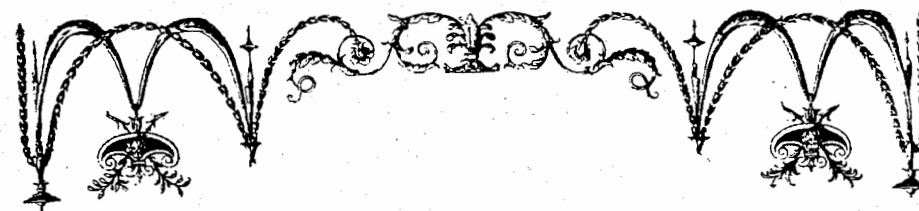
Φωκαΐδης Φωκάς. Διακεκριμένος Κύπριος Λόγιος, μουσικοϊστοριογράφος



και ερευνητής, δημοσιογράφος και συγγραφέας, δόκιμος μύστης της Βυζ. μουσικής και Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1915 στη Λάπηθο της Κύπρου. Από νεαρή ηλικία διακρίθηκε για την ιδιαίτερη κλίση του προς την Εκκλησία και την καλλιφωνία του. Με την προοπτική να ιερωθεί έλαβε υποτροφία σπουδών από τον επίσκοπο Κυρηνείας και μετέπειτα Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Μακάριο τον Β', χωρίς ωστόσο να πραγματοποιηθεί τούτο και τελικά να ασχοληθεί με την ψαλτική τέχνη, τη λογοτεχνία και τη δημοσιογραφία. Έζησε επί 35 χρόνια στο εξωτερικό όπου έγινε ο μεταλαμπαδευτής των πολιτιστικών αξιών του Έθνους και φορέας του Ελληνικού πνεύματος και εργάστηκε με ένθερμο ζήλο για την προαγωγή και προβολή τους, πρωτοστατώντας στην ίδρυση Ελληνικών Κοινοτήτων, στη σύσταση Ελληνικών Σχολείων και την λειτουργία Ιερών Ναών. Κατά τους χαλεπούς για το Έθνος χρόνους (1946-50) ανέπτυξε επίζηλη και πολύχρονη διαφωτιστική δράση για την επικράτηση των εθνικών ιδανικών και κατόπιν των δικαιών του Κυπριακού Ελληνισμού. Οι Εθνικές αρθρογραφίες του, οι εμπνευσμένοι λόγοι του και οι παλμώδεις Εθνικές πανηγυρικές ομιλίες του και διαλέξεις, εδόνουν τις ψυχές των Αποδήμων. Διετέλεσε Δάσκαλος και Πρωτοψάλτης στην Κύπρο και στο εξωτερικό όπου και εξέδιδε το περιοδικό «*Εθνική Εστία*» και την εβδομαδιαία εφημερίδα «*Εθνικός φάρος*».

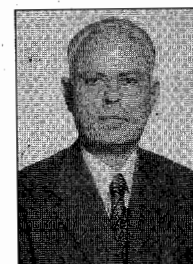
Το συγγραφικό του έργο είναι πλούσιο και ποικίλο. Εξέδωσε πολλά δοκίμια, πραγματείες, ποιήματα καθώς και ένα μουσικό βιβλίο «*Κοινωνικά σύντομα*» στους οκτώ ήχους. Σπουδαίο έργο είναι το σύγγραμμα «**Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΥΜΝΩΔΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**» που κυκλοφόρησε σε δύο εκδόσεις (1986-87). Σημαντικό έργο στο οποίο σπουδάζει και εξετάζεται με ορθολογιστικά, συγκριτικά και αντικειμενικά κριτήρια η ιερή ψαλτική τέχνη συνυφασμένη με την ποίηση, τη φιλοσοφία και τη θεολογία. Για το πλούσιο και ποικίλο έργο του, ο Φ. Φωκαΐδης έλαβε πολλές διακρίσεις και τίτλους τιμής από Πανεπιστήμια, τον Πατριάρχη Αλεξανδρείας Χριστόφορο (1957) και από τον Ελληνικό Εθνικό Οργανισμό (1960).

Το συγγραφικό του έργο είναι πλούσιο και ποικίλο. Εξέδωσε πολλά δοκίμια, πραγματείες, ποιήματα καθώς και ένα μουσικό βιβλίο «*Κοινωνικά σύντομα*» στους οκτώ ήχους. Σπουδαίο έργο είναι το σύγγραμμα «**Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΥΜΝΩΔΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**» που κυκλοφόρησε σε δύο εκδόσεις (1986-87). Σημαντικό έργο στο οποίο σπουδάζει και εξετάζεται με ορθολογιστικά, συγκριτικά και αντικειμενικά κριτήρια η ιερή ψαλτική τέχνη συνυφασμένη με την ποίηση, τη φιλοσοφία και τη θεολογία. Για το πλούσιο και ποικίλο έργο του, ο Φ. Φωκαΐδης έλαβε πολλές διακρίσεις και τίτλους τιμής από Πανεπιστήμια, τον Πατριάρχη Αλεξανδρείας Χριστόφορο (1957) και από τον Ελληνικό Εθνικό Οργανισμό (1960).



X

Χαβατζόπουλος Ηρακλής. Ένθερμος ζηλωτής και εμπειρικός γνώστης της



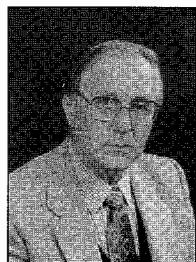
Βυζαντινής Μουσικής, μύστης και λάτρης των όσων τελούνται στην Εκκλησία μας. Γεννήθηκε το 1904 στην Κωνσταντινούπολη, στη συνοικία Ευλόπορτα. Στην ενορία του, Παναγία των Βλαχερνών, κανοναρχούσε κοντά στην ψάλτη Θωμά Κάπελα και στο Λαμπαδάριο του Πατριαρχείου Κωνσταντίνου Κλάββα, που συχνά τους επισκεπτόταν. Σπούδασε στην Αστική Σχολή Κωνσταντινούπολης. Με τη Μικρασιαστική καταστροφή ήρθε το 1923 στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκε

στο Κερατσίνι όπου και διαμένει. Ως Επίτροπος έλαβε μέρος στην ανοικοδόμηση του Ιερού Ναού Παναγίας Βλαχερνών στην Αμφιάλη. Επισκέφθηκε πολλές φορές τη γενέτειρά του. Γνώρισε στη μακρόχρονη ζωή του όλους τους Πατριάρχες του αιώνα μας από τον Τοποτηρητή Δωρόθεο Προύσης και το Μελέτιο ως το Δημήτριο και το Βαρθολομαίο σήμερα. Αλλά η μεγάλη του αγάπη ήταν η Εκκλησιαστική μουσική, γι' αυτό και προσέγγισε όλους τους ιεροψάλτες της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας όπως τον Ιάκωβο Ναυπλιώτη και τον Ευστάθιο Βιγγόπουλο, τον Κωνσταντίνο Πρίγγο και το Θρασύβουλο Στανίτσα. Για τον καθένα έχει να πει κάτι για τη μαεστρία τους και για περιστατικά της ζωής τους. Με τους δυο τελευταίους μάλιστα συνδέθηκε πολύ, ιδίως όταν ο Κ. Πρίγγος το 1960 ήρθε για θεραπεία στην Αθήνα και ο Θ. Στανίτσας, όταν από το 1964, έψελνε στον Αγ. Δημήτριο Αμπελοκήπων. Παθιασμένος με τη γνήσια Εκκλησιαστική υμνωδία, «μπουνταλάς» σ' αυτό, όπως συχνά λέει ο ίδιος, πολλές φορές πρωτοστάτησε και πέτυχε σε πανηγύρεις των Ιερών Ναών του Κερατσινίου και της Νίκαιας, να λαμπρύνει το ιερό αναλόγιο ο Θρ. Στανίτσας, τον οποίο παραδεχόταν ως τον

ανώτερο όλων. Είναι γραμμένος στο Σύλλογο των Κωνσταντινοπολιτών Αθήνας και στη μηνιαία εφημερίδα «Νέος Κύκλος» όπου συχνά αρθρογραφεί γράφοντας τις αναμνήσεις του από τη θρησκευτική ζωή στην πόλη πριν το 1922. Έχει τρία παιδιά και πολλά εγγόνια. Σήμερα ζει μια ήρεμη χριστιανική ζωή στην Αμφιάλη, εκκλησιαζόμενος ανελλιπώς - παρότι υπερεννηκοντούτης - στην Παναγιά: «Από την Αγία Βλαχέρνα της πόλης στην Αγία Βλαχέρνα Κερατσινίου», όπως χαρακτηριστικά παρατηρεί ο ίδιος. Οι ιερείς και οι ψάλτες, οι επίτροποι και οι μερακλήδες της Βυζαντινής Μουσικής χαίρονται να τον ακούν να τους διηγείται για τους μεγάλους υμνωδούς της Πόλης. Όλοι τον τιμούν ως ζωντανό θρύλο. Έχει ως αρχή του εκείνο που του έγραψε κάποτε ο Πατριάρχης Αθηνάγορας: «Περασμένα μεγαλεία διηγώντας τα να μην κλαις». Ο κ. Ηρακλής είναι ένας σεβάσμιος γέροντας, θαυμαστής της παραδοσιακής μας Εκκλησιαστική μουσικής.

Χάιδος Θωμάς. Καλλίφωνος Ιεροψάλτης του Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου Αιγίου, Καθηγητής Μουσικής, ένθερμος της Βυζ. μουσικής τέχνης. Γεννήθηκε το 1971 στο Αίγιο και διδάχτηκε την ψαλτική τέχνη κοντά στο μουσικοδιδάσκαλο Βασίλειο Μπίκο, στον οποίο εξακολουθεί να μαθητεύει συστηματικά. Είναι μέλος της Χορωδίας Δημ. Τραγουδιών του Συλλόγου Φίλων Βυζ. Μουσικής Αιγιαλείας με Χοράρχη τον Φιλ. Οικονόμου ενώ χειρίζεται και παραδοσιακά μουσικά όργανα σε επίπεδο δεξιοτεχνίας ακολουθώντας πιστά τα βήματα του πατέρα του Γεωργίου Χάιδου ονομαστού δεξιότέχνη του κλαρίνου στην περιοχή. Εργάζεται ως Καθηγητής Μουσικής στη Μ. Εκπ/ση.

Χάλαρης Δημήτριος (Σ). Διακεκριμένος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος, Δημοσιογράφος και Συγγραφέας, με έντονη πνευματική παρουσία στη Σύρο. Σπουδαία προσωπικότητα όχι μόνο στον μουσικό κόσμο της Ερμούπολης της Σύρου όπου ζει αλλά και γενικότερα σε όλο τον πνευματικό και επιχειρηματικό κόσμο. Συνιδιοκτήτης του τηλεοπτικού σταθμού στις Κυκλάδες Seveneight, μέλος της ενώσεως λογοτεχνών και ιδρυτικό στέλεχος του «Μουσικού Ομίλου Σύρου» έχει διατελέσει και πρώτος του πρόεδρος. Πρόεδρος επί 8 χρόνια του Σωμα-



τείου Ιεροψαλτών Νομού Κυκλάδων και σήμερα Γραμματέας αυτού, έχει επιτελέσει σπουδαίο και πολύ σημαντικό έργο για την τόνωση της αγάπης του Συριανού λαού προς τις Ελληνικές μουσικές μας παραδόσεις και την προβολή της Ιερής ψαλτικής μας τέχνης. Μαχητικός αγωνιστής και ασυμβίβαστος υπερασπιστής των αιώνιων ηθικών αξιών της φυλής μας, επί 35 ολόκληρα χρόνια αγωνίζεται για τα προβλήματα του νησιού του και των Κυκλάδων, κρίνοντας αυστηρά από εφημερίδες και Ραδιοτηλεοπτικούς Σταθμούς «τα κακώς κείμενα» χωρίς να εξαιρέσει και τα όμοια ιεροψαλτικά θέματα και προβλήματα. Τον Απρίλιο του 1995 εξέδωσε το πρώτο του βιβλίο εκ των 4 που έχει υπό έκδοση, το οποίο εντυπωσίασε.

Εργάζεται «εν νυκτί και εν ημέρα» με πολύ ζήλο και πάθος για την πνευματική ανάπτυξη και πρόοδο της πόλης του γιατί, όπως πιστεύει, η «Ερμούπολη είναι η πόλη που πρέπει να ξαναβρεί τη θέση της τουλάχιστον στον Πολιτιστικό τομέα...» (Βιογ. βλ. Β' τόμο σελ 344).

Χανιωτάκης Μύρων. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Υπήρξε μαθητής του Θρ. Στανίτσα και κατά περιόδους έψαλε σε διάφορους Ι. Ναούς στο Ηράκλειο Κρήτης. Στο διάστημα 1980-88 διητέλεσε Πρωτοψάλτης στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό του Αγίου Μηνά της ίδιας πόλης. Εκφραστικός ψαλμωδός με ωραία μελωδική φωνή εξακολουθεί και σήμερα να ψάλλει στο Ηράκλειο και να υπηρετεί την ψαλτική τέχνη με υποδειγματική συνέπεια, πίστη και σεβασμό προς τη λειτουργική μουσική μας παράδοση.

Χαραμής Χρήστος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Αγίου Νικολάου Wykof Νέας Υόρκης των Η.Π.Α. Ψάλλει με συνέπεια και ευσυνειδησία και υπηρετεί με αφοσίωση το ιερό αναλόγιο.

Χαριατίδης Ιωάννης. Άρχων Λαμπαδαρίου (τοποτηρητής) της Μ.Χ.Ε. στον Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό από 21 Απριλίου 1996 μετά την παραίτηση του μέχρι τότε Άρχοντα Λαμπαδαρίου Βασ. Εμμανουηλίδη για λόγους υγείας. Διετέλεσε Α' Δομέστικος από το 1964. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης, καλλίφωνος και εκφραστικός ψαλμωδός συνεχίζει την μεγάλη παράδοση της ιερής ψαλτικής μας τέχνης ακολουθώντας πιστά τα ιερά βήματα των προκατόχων του.

Χατζημιχάλης Σάββας - Ιερέας. Ονομαστός Ρόδιος μουσικοδιδάσκαλος και μελοποιός. Γεννήθηκε το 1895 και αναδείχτηκε ικανότατος μελοποιός και σπουδαίος μουσικοδιδάσκαλος. Έζησε τα περισσότερα χρόνια στα Σουδανέικα Πατρών όπου είχε εγκατασταθεί και κατά περιόδους στην Κεφαλλονιά. Δίδαξε την ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του και μελοποίησε πολλά μαθήματα. Πέθανε το 1968.

Χατζηπαπός Παύλος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Καθεδρικού Ναού Γουμένισσης Αξιουπόλεως και Πολυκάστρου, Καθηγητής Φιλολόγος. Δόκιμος ερμηνευτής της ψαλτικής τέχνης, υπηρετεί με υποδειγματική συνέπεια και ευσυνειδησία το Ι. αναλόγιο. Ένθερμος ζηλωτής της λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας, διακρίνεται για την ιεροπρέπεια και σεμνότητα της ψαλμωδίας του και την σταθερή προσήλωσή του στη γνήσια ψαλτική μας παράδοση.

Χατζησταμάτης Δημήτριος. Καλλίφωνος Λαμπαδαρίου του Ι. Ναού Παναγίας της Ελεούσας στα Ιωάννινα, από το Σεπτέμβριο του 1996. Μέχρι τότε χρημάτισε Λαμπαδαρίου στον Ι. Ναό Αγίου Κων/νου και Ελένης (Κατσι-

κάς) στην ίδια πόλη. Γεννήθηκε στη Χίο το 1967 και από μικρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική τέχνη. Γαλουχήθηκε με τα θεία νόματα της Βυζαντινής μουσικής τέχνης κοντά στον πατέρα του Νικόλαο Χατζησταμάτη περίφημο και ονομαστό Πρωτοψάλτη Μουσικοδιδάσκαλο, και Μελοποιό ο οποίος διέπρεψε στη Χίο. Μαθήτευσε επίσης και κοντά στον Καθηγητή Β. μουσικής και Πρωτοψάλτη Αθ. Σαλαμάνη στο Ωδείο Κομοτηνής στο οποίο φοίτησε για ικανό χρόνο. Φοίτησε επίσης και στο Ωδείο Αλίμου απ' όπου έλαβε «Πτυχίο» Βυζ. μουσικής με Καθηγητή τον μεγάλο Πρωτοψάλτη και Μουσικοδιδάσκαλο Μανώλη Χατζημάρο. Σήμερα συνεχίζει να καλλιεργεί τη μουσική του παιδεία και να εμπλουτίζει τις γνώσεις του στην Βυζ. μουσική, στο Ωδείο Ιωαννίνων κοντά στους Πρωτοψάλτες και Μουσικοδιδασκάλους Πανευσταθίου Ευστάθιο και Καραβίδα Νικόλαο. Πολλά επίσης έχει διδαχθεί και από τον διακεκριμένο Πρωτοψάλτη του Ι. Μητροπολιτικού Ναού Αγ. Αθανασίου Ιωαννίνων (μέχρι το Δεκέμβριο του 1996), Σπύρο Υφαντή. Εξαιρετικά καλλίφωνος ψαλμωδός, ψάλλει και υπηρετεί το ιερό αναλόγιο με ευσυνειδησία και συνέπεια ακολουθώντας πιστά την οικογενειακή ψαλτική παράδοση. Ο αδελφός του **Κων/νος Χατζησταμάτης** είναι επίσης Πρωτοψάλτης. Ψάλλει πολλά μαθήματα του πατέρα του, όπως επίσης και του περίφημου Γεωργ. Βινάκη ο οποίος υπήρξε δάσκαλος του πατέρα του. Είναι Καθηγητής Φυσικής Αγωγής στα Ιωάννινα και παράλληλα με τις επαγγελματικές του ενασχολήσεις υπηρετεί με ζήλο και την ψαλτική τέχνη είτε ως ψαλμωδός στο ιερό αναλόγιο, είτε ως μέλος της χορωδίας του Συλλόγου Ιεροψαλτών Ιωαννίνων στον οποίο ανήκει.

Χατζησταμάτης Νικόλαος (Σ). Ονομαστός καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος. «**Κορυφαίος**», κατά τον αείμνηστο Αρχοντα Πρωτοψάλτη της Μ.Χ.Ε. Θρ. Στανίτσα, «**εκτελεστής της θείας τέχνης του Δαμασκηνού**» Πέθανε στις 15 Φεβρουαρίου 1994 σε ηλικία 79 ετών (βλ. Β' τόμο σελ. 352).

Χατζηχρόνογλου Γεώργιος (Σ). Από 2 Μαρτίου 1997 ανέλαβε Πρωτοψάλτης στον Ι.Ν. Φανερωμένης Χολαργού. (Βιογρ. βλ. Β' τόμο σελ. 352).

Χατζηχρόνογλου Επαμεινώνδας. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Μουσικοδιδάσκαλος. Γεννήθηκε το 1911 στη Θήβα με καταγωγή των γονέων του τα Βουρλά της Μ. Ασίας. Υπήρξε μαθητής του Πρωτοψάλτη Αγίου Γεωργίου Θήβας και μουσικοδιδάσκαλου Πέτρου Μεϊντάνη και έψαλε επί σειρά ετών στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό της Θήβας. Δίδαξε τη ψαλτική τέχνη σε πολλούς μαθητές του. Πέθανε το 1953 αφήνοντας την σκυτάλη της ψαλτικής τέχνης στο γιό του Γεώργιο Χατζηχρόνογλου ονομαστό καλλίφωνο Πρωτοψάλτη, Μουσικοδιδάσκαλο και Χοράρχη.

Χατζόγλου Στράτος (Ευστράτιος). Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου Μυρίνης Λήμνου και Πρόεδρος του Συλλόγου Ιεροψαλτών της Νήσου «Ο Άγιος Σώζων». Έχει στο ενεργητικό του αξιόλογη προσφορά στην προβολή και διάδοση της ψαλτικής μας τέχνης.

Χειμωνάκης Θεόφιλος. Ιερομόναχος, καλλίφωνος ψαλμωδός και ικανός μουσικός. Έζησε στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα και από τις αρχές του πρώτου παγκοσμίου πολέμου μέχρι και λίγα χρόνια μετά την Μικρασιατική καταστροφή υπηρέτησε τον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου της Χώρας Τριφυλίας. Εκεί δίδαξε τη βυζ. μουσική σε πολλούς μαθητές του και ανέδειξε πολλούς ψάλτες μεταξύ των οποίων και του Δημ. Γιαρένη και Σταύρο Ρούσσο.

Χεκ, Τζων Βαν Τερ (Δρ) (Dr Hoek, John van der). Καλλίφωνος ψαλμωδός.

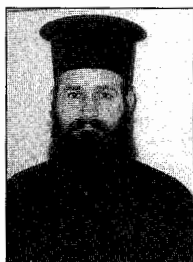


Γεννήθηκε στην Ολλανδία το 1948 και μετανάστευσε και εγκαταστάθηκε στη Νότια Αυστραλία όπου εργάζεται ως Καθηγητής Εφαρμοσμένων Μαθηματικών στο Πανεπιστήμιο της **Αδελαΐδας**. Ζηλωτής και λάτρης του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού και της Ορθοδοξίας, σπούδασε Αρχαία Ελληνικά και Βυζαντινή Εκκλησιαστική μουσική, ενώ σημαντικές και πολύ αξιόλογες είναι οι επιδόσεις του και στα άλλα είδη μουσικής. Γνωρίζει Βιολί, Βιόλα και Βιολοντσέλλο και ομιλεί άριστα Λατινικά, Ρωσικά και Γερμανικά. Ασχολείται με μεταφράσεις λειτουργικών κειμένων στην Αγγλική, συνθέτοντας γι' αυτά μουσική, βασισμένη στα κλασσικά πρότυπα. Το 1988 χειροτονήθηκε Αναγνώστης στην Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία. Λόγω των πολλαπλών επαγγελματικών του υποχρεώσεων, ουδέποτε ανέλαβε υπεύθυνα ιερό αναλόγιο ως ιεροψάλτης αλλά με πολλή προθυμία προσφέρει τις υπηρεσίες του όταν παραστεί ανάγκη, σε κάθε περίπτωση που του είθελε ζητηθεί. Είναι μέλος του Συλλόγου Φίλων Βυζαντινής Μουσικής Νοτίου Αυστραλίας με έδρα την Αδελαΐδα και μέλος της Βυζ. χορωδίας του ιδίου Συλλόγου με χοράρχη τον άξιο χαλκέντερο Πρωτοψάλτη Ηλία Φραγκούλη. Με τη χορωδία έχει λάβει μέρος σε πολλές συναυλίες. Σημαντικός και σπουδαίος επιστήμονας, άριστος μουσικός, φιλότιμος συνεργάτης, εκλεκτό μέλος της Ορθόδοξης κοινότητας ο Τζων Βαν Τερ Χεκ, είναι και καλός ψαλμωδός και προσφέρει κάθε φορά με πολύ προθυμία τις υπηρεσίες του σε κάθε εκδήλωση που σκοπό έχει την καλλιέργεια και διάδοση της λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Χριστογιάννης Κων/νος. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στη Νέα Αβώρανη Τριχωνίδας το 1929 και από ηλικίας 8 ετών μνήθηκε στην ψαλτική τέχνη κοντά στο μεγάλο δάσκαλο της περιοχής **Χρήστο Θωμόπουλο**. Μαθήτευσε επίσης και κοντά στον Καθηγητή Θεολογίας και Πρωτοψάλτη Κ. Πιπερίγχο. Με τον πρώτο του δάσκαλο μελέτησε σε βάθος τη Βυζ. μουσική και υπήρξε αενάως λάτρης και υπηρέτης της. Υπηρέτησε ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ν. Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στη Ν. Αβώρανη (1960-68) και ως Λαμπταδάριος στον Ι. Ν. Αγίας Τριάδας Αργινίου (1968-94) απ' όπου συνταξιοδοτήθηκε και αποχώρησε οικειοθελώς.

Χριστοδουλάτος Ανδρέας. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1896 και διέπρεψε στην Κεφαλονιά αναδειχθείς σε ιεροψαλτική προσωπικότητα της περιοχής. Πέθανε το 1977.

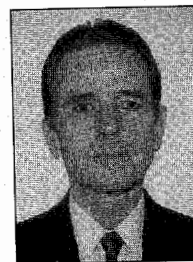
Χριστοδούλου Χρίστος - Πρωτοπρεσβύτερος. Διακεκριμένος καλλίφωνος ψαλμωδός και λειτουργός του ιερού θυσιαστηρίου.



Γεννήθηκε στο χωριό Αίγανη Λάρισας το 1944 και από μικρός διακρίθηκε για την εντυπωσιακή καλλιφωνία του και την ιδιαίτερη κλίση του προς το ιερό αναλόγιο. Τα πρώτα στοιχεία της τέχνης της Βυζ. μουσικής πήρε στην Εκκλησιαστική Σχολή Λαμίας όπου φοίτησε επί επταετία και είχε Καθηγητή τον **Ιωάν. Νούλα**. Πλούτισε όμως τις γνώσεις του με συνεχή κατ'ιδίαν μελέτη διαφόρων μουσικών βιβλίων κλασικών

και νεοτέρων, ιδίως του Αθ. Καραμάνη. Το 1969 περιεβλήθη το ιερατικό σχήμα ως Διάκονος και το 1971 χειροτονήθηκε Ιερέας και διορίστηκε εφημέριος στον Ι. Ναό Αγίων Κων/νου και Ελένης Πειραιώς όπου υπηρετεί μέχρι σήμερα. Το 1969 εισήχθη στη Θεολογική Σχολή του Παν. Αθηνών και το 1973 έλαβε το Πτυχίο Θεολογίας. Το ίδιο έτος γράφτηκε στη Νομική Σχολή του Π. Αθηνών αλλά δεν περάτωσε τις σπουδές του λόγω των πολλαπλών εφημεριακών του καθηκόντων και των υποχρεώσεών του ως Γραμματέας της Ιεράς Μητροπόλεως Πειραιώς όπου υπηρέτησε επί πενταετία. Συνέχισε όμως τις μουσικές του σπουδές. Το 1984, μετά από κατατακτήριες εξετάσεις γράφτηκε στο 4ο έτος του Ωδείου Πειραιώς. Διδάχθηκε τη Βυζ. μουσική και ολοκλήρωσε τη μουσική του παιδεία, από τον διακεκριμένο Μουσικοδιδάσκαλο και Καθηγητή Γεώργιο Μαλαφή. Από το Ωδείο έλαβε «Πτυχίο» (1986) και «Δίπλωμα» Βυζ. μουσικής (1987) με το βαθμό «Άριστα». Εντυπωσιακά καλλίφωνος με ωραία μελωδική φωνή και γνήσιο Εκκλησιαστικό ψαλτικό ύφος, ο π. Χ. Χριστοδούλου, έχει συνεργαστεί με πολλούς διαπρεπείς πρωτοψάλτες και χοράρχες τόσο σε συναυλίες Βυζ. μουσικής όσο και σε ηχογραφήσεις κασετών. Είναι βασικό στέλεχος της Βυζ. χορωδίας «ΟΙ ΥΜΝΩΔΟΙ» με χοράρχη τον Αρχοντα Πρωτοψάλτη της Αγιοτάτης Αρχ/της Κων/πόλεως Δημ. Ιωαννίδη καθώς και της Β. χορωδίας «ΑΘ. ΠΕΤΤΑΣ» του διακεκριμένου Πρωτοψάλτη Αθαν. Πέττα. Έχει συνεργαστεί με τον Πρωτοψάλτη Θεοδ. Βασιλικό στην εγγραφή της Θ. Λειτουργίας και στους 8 ήχους σε κασέτες όπου εκτελεί όλες τις εκφωνήσεις του Ιερέα. Έχει ηχογραφήσει επίσης κασέτες και με τον πρωτοψάλτη Αθαν. Πέττα. Εκλεκτός άνθρωπος, φιλότιμος και ευγενής με ακέραιο χαρακτήρα, πρόθυμο και τίμιος συνεργάτης, ο π. Χρ. Χριστοδούλου, προσφέρει, σε κάθε περίπτωση, με πολλή προθυμία τη χαρισματική καλλιφωνία του και τις πολλές μουσικές του γνώσεις σε κάθε προσπάθεια που σκοπό έχει την καλλιέργεια και προβολή της λειτουργικής μουσικής της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

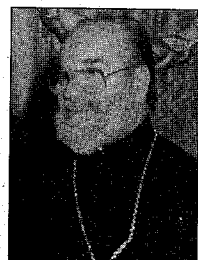
Χριστόπουλος Σεραφείμ. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης, Μουσικοδιδάσκαλος και Χοράρχης. Γεννήθηκε το 1937 στον Αγ. Σεραφείμ Φθιώτιδας



και από πολύ νωρίς έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς την ψαλτική τέχνη και διακρίθηκε για την καλλιφωνία του. Έτσι σε ηλικία 9 ετών άρχισε να παίζει τα πρώτα μαθήματα Βυζ. μουσικής από τον Ιερέα Πατέρα του, μουσικό και δόκιμο ψαλμωδό, για να συνεχίσει κατόπιν, μαθητής ακόμη Δημ. Σχολείου, στη Σχολή Βυζ. Μουσικής Λαμίας, όπου σπούδασε, επί σειρά ετών, την ψαλτική τέχνη με δάσκαλο τον αείμνηστο **Κ. Κυτρίδη**, Καθηγητή Β.Μ., Χοράρχη και

Πρωτοψάλτη του Μητροπολιτικού Ναού της πόλης, κοντά στον οποίο παρέμεινε επί μεγάλο χρονικό διάστημα ως πολύτιμο στέλεχος του αναλογίου του. Ασκώντας αργότερα το επάγγελμα του εκπ/κού (Διδάσκαλος - Επιθεωρητής Δημ. εκπ/σης), γνωρίστηκε και συνεργάστηκε με πολλούς διαπρεπείς πρωτοψάλτες και μουσικοδιδασκάλους, μεταξύ των οποίων και ο αείμνηστος Ι. Μαργαζιώτης, του οποίου υπήρξε βοηθός επί δύο έτη στη διδασκαλία της Βυζ. μουσικής στη Σχολή Μετεκπαίδευσης διδασκάλων του Παν/μίου Αθηνών. Το φυσικό του ταλέντο και η καλλιφωνία του τον βοήθησαν ώστε η καλλιέργεια της Βυζ. μουσικής να φθάσει σε αξιοζήλευτα επίπεδα. Σε όλη τη μακρόχρονη διαδρομή του, δημιουργήσε χορωδίες, κυρίως από μαθητές, στους οποίους δίδαξε Εκκλ. ύμνους, πραγματοποιώντας πολλές εκδηλώσεις. Αξιοσημείωτη είναι η συνέχιση αυτής της δραστηριότητας και στη Γερμανία, όπου, υπηρέτησε για μία περίοδο ως Εκπ/κός και παράλληλα ως Πρωτοψάλτης σε Ορθόδοξους Ιερούς Ναούς. Εκεί πραγματοποίησε πολλές εμφανίσεις με παιδικές χορωδίες στο Ελληνικό αλλά και στο Γερμανικό κοινό με εντυπωσιακή επιτυχία, αποσπώντας ευμενέστατα σχόλια μέσω των Γερμανικών εφημερίδων. Δραστήριος και δημιουργικός, φιλότιμος και φιλόπονος συνεργάτης προσφέρει τη συνεργασία του σε κάθε περίπτωση που σκοπό έχει την καλλιέργεια και προβολή της λειτουργικής μας μουσικής. Είναι μέλος της Ένωσης Ιεροψαλτών Αττικής και συνεργάτης στην έκδοση του περιοδικού «ΙΕΡΟΨΑΛΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ» της ΟΜ.Σ.Ι.Ε. Έχει διατελέσει Πρωτοψάλτης σε πολλούς Ι. Ναούς. Σήμερα κοσμεί και λαμπρύνει με την ιεροπρεπή και μυσταγωγική ψαλμωδία του, ως Πρωτοψάλτης, το Ιερό αναλόγιο του Ι. Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου Παλατιανής Ν. Λιοσίων Αττικής. Εξαιρετος άνθρωπος, ευγενής και καλόκαρδος με ήθος και αρετή, ο Σ. Χριστόπουλος, είναι και εξαιρετος ψαλμωδός με θαυμαστή καλλιφωνία και μεγαλοπρεπές Βυζαντινό ύφος και χαίρει της εκτίμησης και της αγάπης των πολυπληθών φίλων του.

Χρυσόπουλος Θεόδωρος - Ιερέας (Σ). Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοπρεσβύτερος και πρώην Κων/πολίτης Πρωτοψάλτης, Μελοποιός και Συγγραφέας. Εξέχουσα πνευματική και μουσική προσωπικότητα, υπήρξε απαραίτητος ερμηνευτής της ιερής ψαλμωδίας και ευλαβέστατος λειτουργός με σπουδαία προσφορά και σημαντικότερο πνευματικό και μουσικό έργο. Η παρουσία του, τόσο στην Πόλη, από την οποία καταγόταν και στην οποία έζησε επί πολλά χρόνια, όσο και στο Σύνδεν της Αυστραλίας όπου από το 1980 μόνιμα διέμενε,

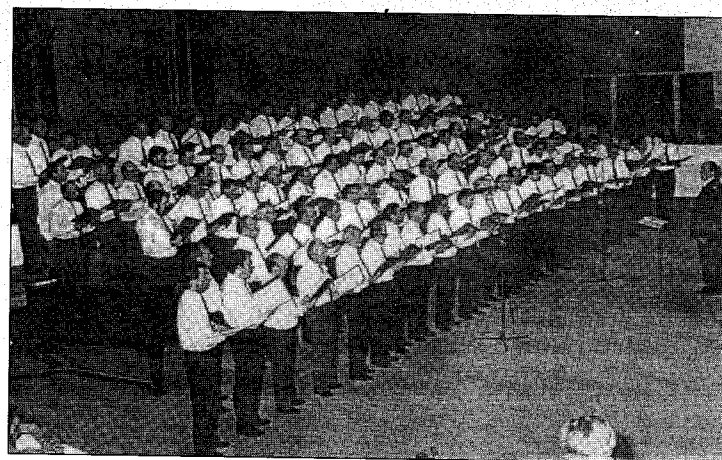


άφησε ανεξίτηλα τα ίχνη της έντονης προσωπικότητάς του. Ο σπουδαιότατος, πολύπλευρος και ακάματος της Ιερής ψαλτικής τέχνης εργάτης και άξιος λειτουργός του Ιερού θυσιαστηρίου π. Θεόδωρος Χρυσσόπουλος, πέθανε αιφνιδίως στις 7 Αυγούστου 1994 στο Σύνδεύ. Εξαίρετος άνθρωπος με σπάνιο ήθος και χαρακτήρα, έχαιρε της αγάπης και του απεριόριστου σεβασμού, όχι μόνο των πολυπληθών φίλων του, αλλά και όλου του χριστεπώνυμου πληρώματος της

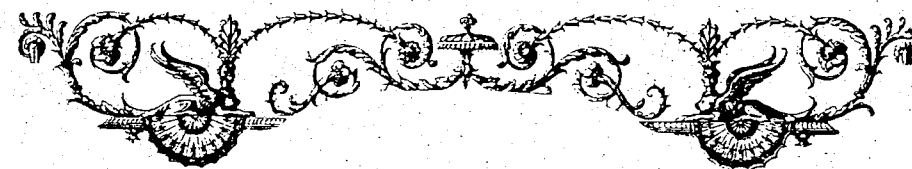
Ορθόδοξης Εκκλησίας του Σύνδεύ. «Δώη αυτώ κύριος ο Θεός τον αμάραντον της δόξης στέφανον και εἰη αἰωνία ἡ μνήμη αὐτοῦ προς παραδειγματισμόν τοῖς μεταγενεστέροις». (Βιογ. βλ. Β' τόμο σελ. 356).

«... Ο σκοπός και ο χαρακτήρας της Εκκλησιαστικής Μουσικής είναι ιερός. Αποβλέπει, στη μεταμόρφωση του ανθρώπου, στην εξύψωσή του από τα βαλτονέρια στους αιθέρες. Μία λατρεία χωρίς μουσική και παράδοση δεν είναι ικανή να φέρει τη λύτρωση στις ψυχές των ανθρώπων, δεν είναι ικανή να συμβάλει στην παιδαγωγία της ανθρωπότητας...».

Ιάκωβος Γιαμαίος - Μουσικοδιδάσκαλος - Συγγραφέας
(Β' τόμος σελ. 113).



Ο Βυζαντινός χορός του Συλλόγου Ιεροψαλτών Θεσ/νίκης, Δημήτρια 1992. Διευθύνει ο «Αρχων Πρωτοψάλτης της Ι. Αρχ/πής Κων/πόλεως», Μελοποιοίς και Συγγραφέας Λυκούργος Πετρίδης.



Ψ

Ψάλλας Χρήστος. Διακεκριμένος καλλίφωνος Πρωτοψάλτης και Χοράρχης.



Γεννήθηκε στο Ελληνόκαστρο Τρικάλων το 1945 και από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού βρίσκεται κοντά στο ιερό αναλόγιο. Αργότερα, μαθητής Γυμνασίου στα Τρίκαλα, μαθητεύει και παίρνει τα πρώτα στοιχεία της Βυζ. μουσικής, κοντά στον τότε άριστο Πρωτοψάλτη **Ηλία Τύμπα**. Κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής του θητείας και της φοιτήσεώς του στη Νομική Σχολή του Παν. Θεσ/κης, του δόθηκε η ευκαιρία να συμπληρώσει και να πλουτίσει τις ψαλτικές του γνώσεις μαθητεύοντας κοντά στους μεγάλους Πρωτοψάλτες και Μουσικοδιδασκάλους Αθαν. Καραμάνη, Χαρ. Ταλιαδώρο και Χρυσ. Θεοδοσόπουλο, όπως επίσης και στον Μαν. Χατζημάρκο. Το 1968 προσλαμβάνεται και ψάλλει για ένα χρόνο στον Ι. Ναό Αγίας Μαρίνας Θεσ/κης και στη συνέχεια, την περίοδο 1969-72 ψάλλει ως Λαμπαδάριος στον Ι. Μητροπολιτικό Ναό Μεταμορφώσεως Καλαμαριάς με πρωτοψάλτη τον ασύγκριτο Αρχοντα Πρωτοψάλτη της Ι. Αρχ/πής Κων/πόλεως Λυκ. Πετρίδη. Επί 2,5 χρόνια του δίδεται η ευκαιρία να ακούσει, από ζωντανές ηχογραφήσεις των 100 και πλέον ταινιών που διέθετε ο Λυκ. Πετρίδης, τις μεγάλες και ανεπανάληπτες ερμηνείες όλων των κορυφαίων δασκάλων του Πατριαρχικού ύφους και αντιγράφει και αφομοιώνει την έκφραση και απόδοση όλων σχεδόν των ύμνων κατά το ύφος και την παράδοση της Μ. του Χ.Ε., γνωρίζοντας από κοντά τον αείμνηστο Αρχοντα Πρωτοψάλτη Θρ. Στανίτσα, ο οποίος συχνά επισκεπτόταν τη Θεσ/κη.

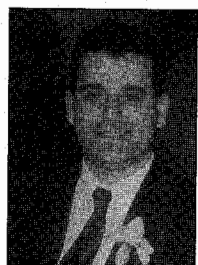
Τον Απρίλιο του 1972 επιστρέφει στα Τρίκαλα και προσλαμβάνεται ως Πρωτοψάλτης του Ι. Ναού Παναγίας Φανερωμένης Τρικάλων όπου και ψάλλει μέχρι

σήμερα. Είναι Πτυχιούχος της Νομικής Σχολής του Παν/μίου Θεσ/κης με μεταπτυχιακές σπουδές στο Παν/μιο της Στουτγκάρδης Γερμανίας και δικηγόρος στα Τρίκαλα από το 1974. Είναι επίσης κάτοχος «Διπλώματος» Βυζ. μουσικής με βαθμό «Άριστα».

Το 1977, μαζί με άλλους συναδέλφους του ιεροψάλτες ίδρυσε το Σωματείο Ιεροψαλτών Τρικάλων του οποίου χρημάτισε Πρόεδρος όπως κατόπιν και αντιπρόσωπος στην ΟΜΣΙΕ. Επίσης από της ιδρύσεώς του και μέχρι σήμερα είναι Χοράρχης του Βυζ. χορού του Σωματείου και έχει εκδώσει αρκετές κασέτες με Εκκλ. ύμνους. Είναι προικισμένος με πλούσιο και ποιοτικό φωνητικό τάλαντο και συγκαταλέγεται μεταξύ των αρίστων εκτελεστών της Βυζαντινής μουσικής, στην εποχή μας.

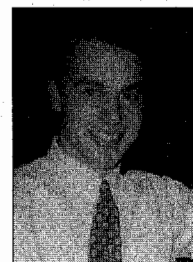
Ψάλτης Κυριάκος. Διακεκριμένος Κύπριος Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε το 1906 στην Αμμόχωστο της Κύπρου και μαθήτευσε κοντά στον μουσικοδιδάσκαλο **Συμεωνίδη Λάζαρο**, πρόσφυγα από τη Σμύρνη μαθητή του περιφημου Μισαήλ Μισαηλίδη, ο οποίος εγκαταστάθηκε στη Κύπρο και δίδαξε τη Βυζ. μουσική σε πολλούς μαθητές του. Ο Κυρ. Ψάλτης έψαλλε επί σειρά ετών στον Ι. Ν. Αγίας Ζώνης Βαρωσίων για να πάρει εν συνεχεία τη σκυτάλη ο άξιος γιός του καλλίφωνος Πρωτοψάλτης **Κυριάκος Ψάλτης**, για να συνεχίσει έτσι επάξια, εκτός από το κοινό όνομα, και την ωραία ψαλτική του τέχνη.

Ψαρομμάτης Ανδρέας. Καλλίφωνος Πρωτοψάλτης. Γεννήθηκε στο Sydney της Αυστραλίας το 1973 και από πολύ μικρή ηλικία έδειξε την ιδιαίτερη κλίση του προς την Εκκλησία και την ψαλτική τέχνη. Με ζήλο πολύ και μεγάλο ενδιαφέρον παρακολουθούσε και άκουγε Βυζαντινούς Εκκλ. ύμνους από το Ραδιόφωνο και από κασέτες. Έτσι σε ηλικία μόλις οκτώ ετών γνώρισε όλους τους ήχους της ψαλτικής και όλα τα προσόμοια και στιχηρά της παρακλητικής. Σε ηλικία ένδεκα ετών άρχισε πλέον να διδάσκεται συστηματικά την τέχνη της Βυζ. μουσικής στην



Αδελαΐδα όπου εγκαταστάθηκε οικογενειακά το 1984, κοντά στον μεγάλο Μουσικοδιδάσκαλο και Πρωτοψάλτη Ηλία Φραγκούλη, ο οποίος επιτελεί θαυμαστό έργο στη Νότια Αυστραλία και πολλά του οφείλει η Εκκλησιαστική μας μουσική. Σήμερα ο Α. Ψαρομμάτης είναι Πρωτοψάλτης στον **Ι. Ναό Προφήτου Ηλιού της Κοινότητας - Ενορίας Norwood στην Αδελαΐδα της Αυστραλίας** όπου έχει ως Λαμπαδάριο τον μικρότερο αδελφό του Κων/νο, και από την θέση αυτή υπηρετεί με ευλάβεια πολλή και αφοσίωση την ψαλτική μας τέχνη. Νέος, σεμνός και δραστήριος έχει στο ενεργητικό του αξιόλογη προσφορά στην Βυζαντινή μουσική με συμμετοχές σε κοντσέρτα και ποικίλες εκδηλώσεις που σκοπό έχουν την προβολή και διάδοση της λειτουργικής μας μουσικής. Είναι μέλος στο συμβούλιο Ιεροψαλτών της Ιεράς Αρχιεπισκοπής και μέλος του Συλλόγου «Φίλων Βυζ. μουσικής Ν. Αυστραλίας».

Ψαρομμάτης Κων/νος. Καλλίφωνος Λαμπαδάριος του **Ιερού Ναού Προφήτου**



Ηλιού της Κοινότητας - Ενορίας Norwood Αδελαΐδας της Ν. Αυστραλίας. Γεννήθηκε στο Sydney το 1975 και μυήθηκε στην ψαλτική τέχνη σε πολύ μικρή ηλικία από τον πατέρα του, ο οποίος υπήρξε Κατηχητής στα Κατηχητικά Σχολεία και μετέπειτα Ιερέας (1984). Το 1984 εγκαταστάθηκε οικογενειακά στην Αδελαΐδα της Ν. Αυστραλίας όπου άρχισε να διδάσκεται συστηματικά την τέχνη της Βυζ. μουσικής κοντά στον μεγάλο Μουσικοδάσκαλο και Πρωτοψάλτη Ηλία Φραγκούλη.

Σήμερα, ο Κ. Ψαρομμάτης, είναι Λαμπαδάριος στον **Ι. Ναό Προφήτου Ηλιού του Norwood**, όπου Πρωτοψάλτης είναι ο μεγαλύτερος αδελφός του Ανδρέας, και από τη θέση αυτή ψάλλει με πίστη και αγάπη στο λειτουργημά του τα θεσπέσια Βυζαντινά μαθήματα, συνεχίζοντας την μουσική του κατάρτιση και εμπλουτίζοντας τις ψαλτικές του εμπειρίες. Νέος και ταλαντούχος ψαλμωδός, είναι μέλος του Συλλόγου Φίλων Βυζ. μουσικής Ν. Αυστραλίας υπό τον δάσκαλό του Ηλία Φραγκούλη και συμμετέχει σε όλες τις διοργανώσεις του Συλλόγου που έχουν ως σκοπό την προβολή και διάδοση της Βυζαντινής Εκκλ. μουσικής.

Ψυλλάκης Άγγελος (Σ). Πέθανε τον Ιούλιο του 1966. (Βιογ. Βλ. Β' τόμο σελ. 361)



«Ακάθιστος Ύμνος». Ο Χριστός πλαισιωμένος από κληρικούς (αριστερά) και ψάλτες (δεξιά) με τη χαρακτηριστική ενδυμασία και τα Σκιαδία (Από Ελλ. χειρόγραφο στη Βιβλιοθήκη Escorial της Μαδρίτης, τέλη 14ου αι. - αρχές 15ου αι.).

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ Α' και Β' ΤΟΜΟΥ

(Δεν αναφέρονται όσοι συνδρομητές του Α' τόμου αναγράφονται στον Β' τόμο)

Οι συνδρομητές των βιβλίων της Βυζ. Εκκλησιαστικής μας μουσικής, ονόματα γνωστά ή άγνωστα πολλές φορές, αντανακλούν και προσδιορίζουν το πολύτιμο υπόβαθρο της έμμεσης στήριξης, οικοδόμησης, ανάπτυξης, εξέλιξης, προώθησης και γνώσης της αιώνιας λειτουργικής μας παράδοσης σε μια διαρκή ροή μέσα στο χρόνο.

Τα ονόματα των συνδρομητών περνούν στην ιστορία για να θυμίζουν και να μαρτυρούν το ανθρώπινο δυναμικό που με πύρινη καρδιά και άσβεστη τη φλόγα της Εθνικής συνείδησης **πλαισίωσε και στήριξε** τη διαιώνιση της γραπτής λειτουργικής μας παράδοσης.

	A	B
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ		
Ιερόθεος Τσονάκας - Ιερομόναχος (Ι.Μ. Φιλοθέου)	1	1
ΑΓΡΙΝΙΟ		
Καντάνης Δημήτριος - Πρωτοψάλτης	1	1
Οικονόμου Μιχαήλ - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής		1
Σκιαδάς Λουκάς - Πρωτοψάλτης	2	2
ΑΘΗΝΑ - ΠΕΙΡΑΙΑΣ		
Αβραμίδης Βασίλειος - Πρωτοψάλτης		1
Αγγελινάρας Γεώργιος - Φιλολόγος - Μουσικολόγος		1
Αγγελόπουλος Λυκούργος - Πρωτοψάλτης - Μουσικολόγος - Χοράρχης		4
Αλεξόπουλος Παναγιώτης - Πρωτοπρεσβύτερος		1
Αναγνωστόπουλος Γεώργιος - Πρωτοψάλτης - Μελοποιός		1
Αναστασιάδης-Χατζής Ανδρέας - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης		1
«ΑΣΤΗΡ» - Ασφ. Εταιρεία	10	10
Βαγιανός Γεώργιος - Ιερέας	1	1
Βαλληνδράς Απόστολος - Πρωτοψάλτης - Μουσικολόγος - Συγγραφέας		2
Βασιλείου Θεόδωρος - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος - Χοράρχης		14
Βασιλικός Θεόδωρος - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης	1	1
Βιολιντζής Γεώργιος		1
Βουρλής Αθανάσιος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής - Συγγραφέας		1
Βουτσινάς Ανδρέας - Μουσικολόγος - Καθηγητής - Συγγραφέας	1	1
Γεωργαντίδης Ιωάννης	1	1
Γιαλκέσης Φώτης	1	1
Γιαννακόπουλος Γεώργιος - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης	10	10
Γιαννακούρος Ιωάννης - Πρωτοψάλτης		1
Ερσωτέλος Θεολόγος - Πρωτοψάλτης		1
Ζορμπάς Κων/νος - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης	1	2
Ηλιάδης Κων/νος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής		1
Θεοχαρόπουλος Σπύρος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής		1
Ιωαννίδης Δημήτριος - Αρχοντας Πρωτοψάλτης - Χοράρχης		1

Κακούρης Γεηγόριος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής - Χοράρχης	1	2
(Με φροντίδα του ακόμη)	20	20)
Καραγιάννης Γεώργιος - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης		1
Καρακατσάνης Χαράλαμπος - Πρωτοψάλτης - Μελοποιός - Συγγραφέας	1	2
Κατσιφής Βασίλειος - Πρωτοψάλτης - Μελοποιός - Συγγραφέας		10
Κατσούλας Γεώργιος - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος	8	8
Καραπατάκης Σαμουήλ - Αρχιμανδρίτης		1
Κότσαρης Δημήτριος	1	1
Κριθινάκης Νικόλαος	3	3
Κυριακάκος Γεώργιος - τ. Πρωτοψάλτης - Καθηγητής	1	1
Κυριαζής Κυριαζής - Πρωτοψάλτης		1
Κυριακόπουλος Χρήστος - Πρωτοπρεσβύτερος - τ. Πρωτοψάλτης	1	1
Λαϊνός Τρύφωνας - Ιατρός		1
Λαμπρόπουλος Γεώργιος - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης		2
Μαθιουδάκης Ιωάννης - Μουσικοδιδάσκαλος		1
Μαλαφής Γεώργιος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής		1
Μαράκης Γεώργιος - Πρωτοψάλτης		1
Μαυραγάνης Διαμαντής - Μουσουργός - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής	20	20
Μαυρόπουλος Απόστολος - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος	4	5
Μένεγας Ευάγγελος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής Β.Μ. - Χοράρχης		6
Μιχαλάκης Κων/νος - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος (Σαλαμίνα)	1	1
Μπαστούνης Ηλίας - Καθηγητής Παν/μίου - Ιατρός	1	1
Μπλατσιώρη Φωτεινή	1	1
Νάκος Γεώργιος (+) - Πρωτοψάλτης		1
Νόνης Βασίλειος - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος		10
Νταραβάνογλου Γρηγόρης - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης		5
Νταραβάνογλου Χάρης - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης		1
Οικονόμου Λεωνίδας - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης	1	6
Οικονόμου Παναγιώτης - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης	7	5
Παγανού Μαρία - Καθηγήτρια	1	1
Παπαδημητρίου-Γκούμα Βασιλική	3	10
Παπαδημητρίου Νικόλαος - Λαμπαδάριος		1
Παπαδημητροπούλου Μαρία		1
Παπαδόπουλος Απόστολος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής		1
Παπαδόπουλος Παναγιώτης		1
Παπανδρέου Ανδρέας - Δικηγόρος - Καθηγητής Β.Μ.		1
Παπαχρήστου Ιωάννης	1	1
Πετράς Νικόλαος - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης	2	3
Πέττας Αθανάσιος - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης - Συγγραφέας		6
Πιπερίγκος Βύρων - Ιατρός	1	1
Πλούμης Ιωάννης - Καθηγητής		1
Πολυζωγόπουλος Νικόλαος		1
Πρέκας Χριστόδουλος - Μοναχός	1	1
Ρογάρης Δημήτριος - Δικηγόρος	1	1
Σάββας Σάββας (+) - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής Παν/μίου		1

Σαῦτης Αθανάσιος - Πρωτοψάλτης		2
Σακελλαρίου Τιμόθεος - Πρωτοψάλτης - Ιατρός		2
Σάιτουτζάκης Φώτιος - Πρωτοψάλτης - Συγγραφέας		1
Σεριάτος Παναγιώτης - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής	1	1
Σιψάς Δημήτριος - Πρωτοψάλτης		1
Σκουликаρίτης Δημοσθένης - Μουσικολόγος - Συγγραφέας		1
Σκούτας Ιωάννης - Πρόεδρος Μουσικοφίλων		2
Σουσούνης Παναγιώτης - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης		4
Σπυρόπουλος Χριστόφορος - Πρωτοψάλτης	2	7
Σπυροπούλου-Φίλου Ευγενία - τ. Λυκειάρχης	1	1
Τζουρντός Δημήτριος		1
Τραγουστής Διόνυσος		1
Τσατσαρώνης Γεώργιος - Άρχοντας Μουσικοδιδάσκαλος του Οικ. θρόνου		
Μελοποιός - Συγγραφέας	19	20
Φαράσogλου Σεραφείμ - Πρωτοπρεσβύτερος - Συγγραφέας	5	5
Χαβαριώτης Ιωάννης - Πρωτοψάλτης		1
Χατζηνικολάου Χρήστος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής		10
Χατζής Στάικος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής		1
Χατζηχρόνoγλου Γεώργιος - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος - Χοράρχης		5

ΑΙΓΙΝΑ

Φουρναράκος Νικόλαος		1
----------------------	--	---

ΑΙΓΙΟ

Αναστασίου Ανδρέας - Πρωτοψάλτης - Ταμίας Σ Φ.Β.Μ.		3
Αναστασίου Γεώργιος (Άγιος Αθανάσιος)		3
Ανδρουτσόπουλος Ηλίας - Πρωτοψάλτης (Μ. Σπήλαιο)		1
Ασημακόπουλος Γεώργιος (Ελίκη)		1
Ασημακόπουλος Κων/νος		1
Γεωργίου Γεώργιος		1
Γιαννόπουλος Γεώργιος - Πρωτοψάλτης (Νικολέϊκα)	1	1
Γριβέρης Μενέλαος		1
Διαμαντόπουλος Παναγιώτης - Πρωτοψάλτης		1
Θανασούλιας Γεώργιος		1
Θεοδοσιάδης Νικόλαος - Πρωτοψάλτης(Βαλμιτίκα)		1
Θεοδωρακόπουλος Βασίλειος - Λαμπαδάριος		1
Θεοδωρακόπουλος Φώτης - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης		1
Ιωάννου Κων/νος		1
Καββαδίας Βασίλειος		1
Κακός Σπυρίδων		1
Κανελλής Αθανάσιος - Πρωτοψάλτης		1
Κανελλόπουλος Αρίστος		1
Καρακάσης Χαράλαμπος - Ιερέας		1
Καρακώστας Δημήτριος		1
Καραβασίλης Δημήτριος		1

Καραμάνος Αριστομένης - Πρωτοψάλτης		1
Καρνάτσος Φώτης		1
Καρόπουλος Γεώργιος		1
Κατεργάρης Χρήστος - Πρωτοψάλτης		1
Κατσαρδής Ιωάννης		1
Κατσιβάλης Κων/νος - Πρωτοψάλτης		2
Κατσουλιέρης Κων/νος - Πρωτοψάλτης - Μαθητής Λυκείου	1	1
Κόντος Θεόδωρος - Αγιογράφος		1
Κοσιάβελου Φωτεινή	1	1
Κουτσόπουλος Αριστείδης - Ιερέας	1	1
Κωνσταντινόπουλος Δημήτριος - Μαθητής Λυκείου	1	
Λέτσος Ανδρέας - τ. Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος		1
Λουκόπουλος Νικόλαος - Λαμπαδάριος		1
Λυριντζής Δημήτριος - Γ. Γραμματέας Σ.Φ.Β.Μ.		1
Μακαρίτης Ευστάθιος - Συμβολαιογράφος	1	1
Μεντζελοπούλου Χρυσή - Ιατρός		1
Μιχαλόπουλος Γρηγόριος (Νικολέϊκα)		1
Μουρτζούχος Ιωάννης		1
Μπενέσης Γεώργιος - Ιεροσπουδαστής	2	2
Μπίκος Βασίλειος - Μουσικοδιδάσκαλος	10	15
Ντερέκης Απόστολος		1
Οικονομόπουλος Γεώργιος - Λαμπαδάριος		1
Οικονομόπουλος Σπύρος		1
Οικονόμου Κων/νος - Χημικός		1
Παλαιολογόπουλος Κων/νος - Αρχιμανδρίτης	1	1
Παλαιολόγος Ιωάννης - Λαμπαδάριος	1	1
Παναγόπουλος Πάνος - Φαρμακοποιός		1
Παπαγεωργίου Αθανάσιος - τ. Πρωτοψάλτης (Διακοπτό)	1	1
Παπαγιαννούλης Χαράλαμπος - Φοιτητής	1	1
Παπαδασκαλοπούλου Φωτεινή - Μαθηματικός	1	1
Παπαδημητρίου Μιχαήλ - Φιλολόγος - τ. Λυκειάρχης	1	1
Παπαδόπουλος Γεώργιος		1
Παπαθανασίου Βασίλειος - Μηχανικός		1
Παπασημακόπουλος Κων/νος - Ιερέας (Κουλούρα)		1
Παπαχριστόπουλος Σωτήριος - Τραπεζίτης		1
Πασχαλίδου Αθηνά - Οδοντίατρος	1	1
Πετρόπουλος Ιωάννης - Ιερέας		1
Πολύδωρος Γεώργιος - Πρωτοψάλτης		1
Πολύδωρος Παναγιώτης - Λαμπαδάριος		1
Προδρομάκης Θεμιστοκλής - Λαμπαδάριος - Μαθητής Λυκείου	1	1
Σακελλαρόπουλος Ανδρέας - Μαθητής Λυκείου	1	1
Σιμώνης Αθανάσιος - Λαμπαδάριος		1
Σμυρνιώτης Κων/νος - Πρωτοψάλτης (Πλάτανος)	1	1
Σπηλιωτόπουλος Παναγιώτης	1	1

Σπυρόπουλος Γεώργιος (+) - Πρωτοψάλτης	1	
Σταθόπουλος Δημήτριος - Εκπ/κός - Πρωτοψάλτης	1	
Σταυρίδης Δαμιανός - Ιερέας - Καθηγητής Θεολόγος	1	
Σωτηρίου Ιωάννης - Καθηγητής Φιλολόγος	1	
Τακτικός Νικόλαος - Ιερέας - Καθηγητής Θεολόγος	2	
Ταράτσας Ευάγγελος	2	
Τασόπουλος Ανδρέας - Λαμπαδάριος	1	
Τασόπουλος Κων/νος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής Β.Μ.	1	
Τριανταφυλλόπουλος Βασίλειος - Πρωτοψάλτης (Ελίκη)	1	
Τσέκενης Ανδρέας - Καλλιτέχνης (Τράπεζα)	1	1
Τσιγκάνου-Δούση Χαρα - Φιλολόγος	1	
Φερόνας Αθανάσιος - Πρωτοψάλτης	1	
Φιλιππακόπουλος Γεώργιος - Πρωτοψάλτης (Διακοπτό)	1	
Φραγκαναστάσης Ιωάννης - Πρωτοψάλτης	2	
Φταντζής Δημήτριος (Νικολέϊκα)	1	
Χαραλαμπίδης Δωρόθεος - Αρχιμανδρίτης	1	

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ

Χαριτούδη Χρυσούλα - Καθηγήτρια Β.Μ.	1	
--------------------------------------	---	--

ΑΜΕΡΙΚΗ

Ασημακόπουλος Παναγιώτης - Ιατρός (Κόκομο)	1	1
Βλάσης Αλέξανδρος - Πρωτοψάλτης (Ν.Ι.)	1	1
Γεωργιάδης Γεώργιος - Πρωτοψάλτης (Ν.Υ.)	1	1
Θεοδωρόπουλος Αλέξανδρος - Πρωτοψάλτης (Ν.Υ.)	1	1
Καλαντζής Γεώργιος - Πρωτοπρεσβύτερος (Ν.Υ.)	1	1
Καμπέσης Ιωάννης - Πρωτοψάλτης (Ν.Υ.)	1	1
Καρίων Δημήτριος - Πρωτοψάλτης (Ν.Ι.)	1	1
Κατμέρος Κων/νος - Πρωτοψάλτης (Ν.Υ.)	1	1
Κλεμέντος Κων/νος - Πρωτοψάλτης (Ν.Ι.)	1	1
Κυριακόπουλος Δημήτριος - Πρωτοψάλτης (Ν.Υ.)	1	1
Μαρκέτος Διονύσιος - Πρωτοψάλτης (Ν.Υ.)	1	1
Μοσχοβίτη Ντιάνα - Πρεσβύτερα (Ν.Υ.) (S.L.)	1	1
Μπόγδανος Γεώργιος - Μουσικολόγος	1	1
Ντουρουκλάκης Γεώργιος - Πρωτοψάλτης (Ν.Υ.)	1	1
Ξηρουχάκης Κων/νος - Πρωτοψάλτης (Ν.Υ.)	1	1
Χαλέας Δημήτριος - Πρωτοψάλτης (Σικάγο)	1	1
Χαντζούλης Στυλιανός - Πρωτοψάλτης (Ν.Υ.)	1	1

ΑΜΦΙΛΟΧΙΑ

Μπάρκας Νικόλαος - Πρωτοψάλτης	1	1
--------------------------------	---	---

ΑΡΓΟΣ

Ζάχος Βασίλειος - Εκπ/κός - Ιεροψάλτης	2	2
Μονάς Παναγιώτης (Κρανίδι)	1	1
Μπιτζής Αλέκος - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος	1	1
Παπασταύρου Χρήστος - Ιεροψάλτης (Κρανίδι)	1	

ΑΡΤΑ

Βεντίστας Κων/νος	1	1
Πλακιάς Ευάγγελος - Αρχοντας Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος		1
Παππάς Χρήστος - τ. Πρωτοψάλτης - Εκπ/κός	1	1
Τσίτσικας Γεώργιος - Πρωτοψάλτης		1

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Αβραμίδης Βασίλειος (Σίδνεϊ)	1	1
Αγγορούδης Σταύρος (Σίδνεϊ)	1	1
Αριστοδήμου Αντώνιος - Αρχοντας Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος - (Σίδνεϊ)	2	2
Ζησόπουλος Νικόλαος - Πρωτοψάλτης (Αδελαΐδα)	1	1
Λιακάκος Βασίλειος (Μελβούρνη)	1	1
Πατσούρης Διογένης - Ιερέας (Αδελαΐδα)	1	1
Ρούσσης Ευάγγελος - Πρωτοψάλτης (Σίδνεϊ)	1	1
Τύλλης Μιχαήλ (Αδελαΐδα)	1	1
Φιλιππακόπουλος Σπύρος - Πρωτοψάλτης		2
Φραγκούλης Ηλίας - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος - Χοράρχης (Αδελαΐδα)	1	1
Χρυσόπουλου Ειρήνη - Πρεσβύτερα (Σίδνεϊ)	3	3
Χέκ Τζων Βαν Τερ - Καθηγητής (Αδελαΐδα)	1	1

ΒΟΛΟΣ

Μιχαλόπουλος Κων/νος (Αλμυρός)		1
Νικολέρης Κυριακής - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος		9
Παυλίδης Ευάγγελος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής	5	3
Σχώρης Ιωάννης - Πρωτοψάλτης		1

ΒΟΝΙΤΣΑ

Μπακογιάννης Νικόλαος - Ιεροσπουδαστής	1	1
--	---	---

ΓΟΥΜΕΝΙΣΣΑ

Γκουβέλος Ραφαήλ - Διάκονος	1	1
Χατζηπαππάς Παύλος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής	1	1

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Γαϊτανίδης Παύλος		1
Δασκαλάκης Έμμανουήλ - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης		1
Δεβελής Αστέριος - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος - Μελοποιός		1
Ευθυμιάδης Αβραάμ - Μουσικοδιδάσκαλος - Μελοποιός	1	1
Καραγιαννακίδης Διογένης - Δικηγόρος		1
Καραμάνης Αθανάσιος - Αρχοντας Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος - Μελοποιός		5
Καραμάνης Γεώργιος - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης		5
Καρωτίτης Ευάγγελος - Πρωτοπρεσβύτερος - Μουσικοδιδάσκαλος		10
Λιόντας Πασχάλης - Πρωτοψάλτης		1
Μαρκολιάς Γεώργιος - Πρωτοψάλτης		1

Παπαλεξίου Νέστωρ - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος - Συγγραφέας	3	
Παραστατίδης Αναστάσιος - Πρωτοψάλτης	1	
Πασχαλίδης Ζαχαρίας - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος - Χοράρχης	4	
Πασχαλούδης Στέφανος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής	1	
Πετρίδης Λυκούργος - Άρχοντας Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος	1	
Σγούρος Θεόδωρος - Πρωτοψάλτης	1	
Ταλιαδώρας Χαρίλαος - Άρχοντας Πρωτοψάλτης -		
Μουσικοδιδάσκαλος - Μελοποιός	1	5
Τζέκος Αναστάσιος - Πρωτοψάλτης	1	1

ΙΕΡΕΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ

Ι. Μητρόπολη ΗΛΕΙΑΣ (κ.κ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ)	1	1
Ι. Μητρόπολη ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ & ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ (κ.κ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ)		30
Ι. Μητρόπολη ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ (κ.κ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ)	1	1
Ι. Μητρόπολη ΣΕΡΡΩΝ & ΝΙΓΡΙΤΗΣ (κ.κ. ΜΑΞΙΜΟΣ)		10
Ι. Μητρόπολη ΧΙΟΥ (κ.κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ)	1	1

ΙΕΡΕΣ ΜΟΝΕΣ - ΝΑΟΙ

Ι.Μ. Δοχειαρίου Αγίου Όρους	1	1
Ι.Μ. Μαλεβής	1	1
Ι.Μ. Μ. Σπηλαίου	1	1
Ι.Ν. Αγίας Κυριακής Αμφιθέας Π. Φαλήρου	1	1
Ι.Ν. Αγίου Σπυριδωνος - Ροδοδάφνης Αγίου		1
Ι. Προσκύνημα Ευαγγελιστρίας Τήνου	1	1

ΚΑΒΑΛΑ

Θεοχαρόπουλος-Δαλάκος Χριστόφορος - Πρωτοψάλτης -		
Χοράρχης - Συγγραφέας	1	
Παπαδόπουλος Ιωάννης - Πρωτοψάλτης	1	
Τσαμικιράνης Ματθαίος - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος	1	

ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ - Ηγούμενος Ι.Μ. Μ. Σπηλαίου	1	
Καλογερόπουλος Βασίλειος - Λαμπαδάριος - Χοράρχης	1	

ΚΑΛΥΜΝΟΣ

Χατζηθεοδώρου Γεώργιος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής - Συγγραφέας	1	1
---	---	---

ΚΑΝΑΔΑΣ

Λαγούρος Κων/νος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής Παν/μίου	1	1
---	---	---

ΚΑΡΔΙΤΣΑ

Κουκουράβας Αντώνιος - Πρωτοψάλτης	1	
------------------------------------	---	--

ΚΑΤΕΡΙΝΗ

Λαζαρίδης Γεώργιος - Πρωτοψάλτης	4	
----------------------------------	---	--

ΚΕΡΚΥΡΑ

Γουναρόπουλος Αναστάσιος - Πρωτοψάλτης		1
Πολίτης Θεόδωρος	1	1

ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ

Μεσολωράς Ιωάννης - Πρωτοπρεσβύτερος		1
--------------------------------------	--	---

ΚΙΑΚΙΣ

Γαϊτανίδης Κων/νος - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος - Χοράρχης		5
--	--	---

ΚΟΖΑΝΗ

Γούναρης Βασίλειος - Άρχοντας Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος		1
Ματιάκης Εμμανουήλ - Πρωτοψάλτης		3
Πάπιστας Παναγιώτης - Πρωτοψάλτης		1
Τιάκας Ευάγγελος - Πρωτοψάλτης		1

ΚΟΜΟΤΗΝΗ

Σαλαμάνης Αθανάσιος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής		1
---	--	---

ΚΟΡΙΝΘΟΣ

Δελήνας Λάζαρος - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης		11
Παπαθανασίου Εμμανουήλ (Ζευγολατιό)		1

ΚΡΗΤΗ

Αρώνης Σταμάτιος - Πρωτοψάλτης (Ιεράπετρα)	1	1
Βακάκης Αντώνιος - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης (Κίσσαμος)	1	1
Γωνιωτάκης Μιχαήλ - Πρωτοψάλτης (Νεάπολη)		1
Δαμαράκης Ιωάννης - Πρωτοψάλτης (Ηράκλειο)		1
Ζαχαριουδάκης Νεκτάριος - Ιερομόναχος (Χανιά)		1
Καστρινάκης Ιωάννης - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής - Χοράρχης (Χανιά)	1	3
Κορνάρος Χαράλαμπος - Μαθηματικός (Ηράκλειο)		1
Κουφογιαννάκης Νεκτάριος - Πρωτοψάλτης (Χανιά)		1
Μιχελουδάκης Αντώνιος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής ()	1	1
Ντεβές Νικόλαος - Δ/ντής Τράπεζας Εργασίας (Ηράκλειο)		1
Παπαστεφανάκης Μιλτιάδης - Πρωτοψάλτης (Ηράκλειο)	1	1
Παχυγιαννάκης Ευάγγελος - Πρωτοπρεσβύτερος (Άγιος Νικόλαος)	1	1
Πλαΐτης Αντώνιος - Πρωτοψάλτης (Ηράκλειο)	15	5
Σουργιαδάκης Εμμανουήλ - Πρωτοψάλτης (Ηράκλειο)		2
Τσερεβελάκης Ιωάννης - Πρωτοψάλτης (Ηράκλειο)	4	
Ψυλλάκης Άγγελος (+) - Πρωτοπρεσβύτερος (Χανιά)	1	1

ΚΥΠΡΟΣ

Νικολαΐδης Μάριος - Πρωτοψάλτης - Εκπ/κός (Λεμεσός)	10	10
Χατζηψάλτης Κων/νος - Φιλολόγος - Βυζαντινολόγος (Λευκωσία)		2

ΛΑΡΙΣΑ

Ελευθεριάδης Μηνάς - Ιεροψάλτης	2	
Κοκορίκος Θεόδωρος	1	1

ΛΕΥΚΑΔΑ		
Κακλαμάνης Βασίλειος - Ιερέας	1	1
Τυπάλδος Ιωάννης - Πρωτοψάλτης - Αγιογράφος	2	2
ΔΗΜΝΟΣ		
Συμεών Γεώργιος - Πρωτοψάλτης		1
ΛΥΚΟΠΟΡΙΑ		
Παπαμεντζελόπουλος Ανδρέας - Πρωτοψάλτης		1
ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙ		
Ακριδής Βασίλειος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής		1
Ακριδής Θεόδωρος - Πρωτοψάλτης - Μουσικολόγος - Μελοποιός	1	10
Βλαχογιάννης Χρήστος - Καθηγητής Μουσικής - Χοράρχης	1	1
ΜΥΤΙΛΗΝΗ		
Ιωακείμ Παναγιώτης - Πρωτοπρεσβύτερος		1
ΝΑΞΟΣ		
Σκουλάτος Μάριος - Πρωτοψάλτης	1	1
ΝΑΟΥΣΑ		
Ορδουλίδης Γεώργιος - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος		3
ΝΑΥΠΑΛΙΟ		
Γεωργόπουλος Ιωάννης - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής		1
Δαράσης Γεώργιος - Πρωτοψάλτης		1
ΞΑΝΘΗ		
Μουζουρίδης Χαράλαμπος - Πρωτοψάλτης		1
ΟΡΧΟΜΕΝΟΣ		
Αθανασίου Αθανάσιος - Πρωτοπρεσβύτερος - Καθηγητής	1	1
ΠΑΤΡΑ		
Βικάτου Άσπα - Πιανίστα - Καθηγήτρια	2	2
Βορύλλας Νικόλαος - Πρωτοπρεσβύτερος		1
Γαλάνης Δημήτριος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής		1
Γεωργακόπουλος Σπύρος - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης	1	1
Ευθυμιάκης Πολύκαρπος - Πρωτοψάλτης	1	1
Ζοχιού-Γκοτσοπούλου Μαρία - Καθηγήτρια	1	1
Με μέριμνά της 45 τομ. Α' στο Μουσικό Γυμνάσιο		
Κανκόπουλος Βασίλειος - Πρωτοψάλτης		5
Κόττορος Ιωάννης - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής	1	1
Μίμης Χρήστος - Μελοποιός		1
Μίχος Φίλιππος - Πρωτοψάλτης		1
Μπογδανόπουλος Κων/νος - Οδοντίατρος	1	1
Μπουχάγιερ Αριστείδης - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος - Χοράρχης		1
Παναγόπουλος Γεώργιος - Πρωτοπρεσβύτερος	1	1

Παντελόπουλος Πάνος - Μουσικός		1
Παπαδόπουλος Απόστολος - Πρωτοψάλτης	1	1
Παπαναγιώτου Αθανάσιος - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης		1
Παπασπύρου -Τσαρδάκα Κων/να	1	1
Ροδόπουλος Αριστείδης - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης		1
Σαραβάνου Γιώτα - Καθηγήτρια Μουσικής	1	1
Σταυρόπουλος Νικόλαος - τ. Πρωτοψάλτης	2	3
Φιλίπποπουλος Αθανάσιος - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος	3	10
Ψάχος Σπύρος - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος		2
ΠΥΡΓΟΣ		
Καλογερόπουλος Βασίλειος - τ. Πρωτοψάλτης		5
Κούνας Άγγελος - Πρωτοψάλτης		1
Κυριακόπουλος Νικόλαος - Πρωτοψάλτης		1
ΡΟΔΟΣ		
Θεουλάκης Εμμανουήλ - Πρωτοψάλτης		1
Κουκιάς Παντελής - Πρωτοψάλτης		1
ΣΑΜΟΣ		
Γιαννούτσος Κων/νος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής		1
ΣΕΡΒΙΑ		
Κοσμάς - Μοναχός Ι. Αρχ/πής Σεργίας	1	1
ΣΕΡΡΕΣ		
Αρδανιώτης Δημήτριος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής		1
Θεοδωρίδης Αλέξανδρος - Πρωτοψάλτης		1
Κιορπές Δαμιανός - Αρχιμανδρίτης (Πεντάπολη)		1
ΣΚΥΔΡΑ		
Εμμανουηλίδης Ιωάννης - Πρωτοψάλτης	1	1
ΣΥΡΟΣ		
Τσούκος Λουκάς - Πρωτοψάλτης - Εκπ/κός		1
ΤΗΝΟΣ		
Αλβέρτης Μηνάς - Ιεροψάλτης		1
Βουγιουκλής Αθανάσιος - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης		1
Καντάνης Κων/νος - Πρωτοψάλτης		1
Νεραντζής Δημήτριος - Πρωτοψάλτης - Μουσικοδιδάσκαλος - Χοράρχης	2	4
Τζανουλίνος Αντώνιος - Ιεροδιάκονος	1	1
Χατζίσης Αλέξανδρος - Ιεροψάλτης - Καθηγητής	1	1
ΤΡΙΚΑΛΑ		
Ηλιάδης Κων/νος - Πρωτοψάλτης		1
Κούτσιος Αριστοτέλης - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής - Χοράρχης		1
Μιχαλάκης Ιωάννης		1

ΤΡΙΠΟΛΗ

Γαλιώτος Κων/νος - Πρωτοψάλτης
Μπιστόλας Βασίλειος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής
Παπαδόπουλος Αλέξανδρος - Πρωτοπρεσβύτερος
Σπυρόπουλος Σπύρος - Πρωτοψάλτης - Συγγραφέας

ΦΛΩΡΙΝΑ

Δόντσιος Στέφανος - Πρωτοψάλτης - Χοράρχης

ΧΑΛΚΙΔΑ

Σιμιτζής Σπύρος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής

ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

Κύρου Δημήτριος - Πρωτοψάλτης - Καθηγητής

ΧΙΟΣ

Βουτσής Γεώργιος - Μουσικοδιδάσκαλος
Ζαννίκος Δημήτριος - Πρωτοψάλτης
Καλαμπόκας Κων/νος - Πρωτοψάλτης
Κόπανος Γεώργιος - Πρωτοψάλτης

1 3
1
1
1

1

1 1

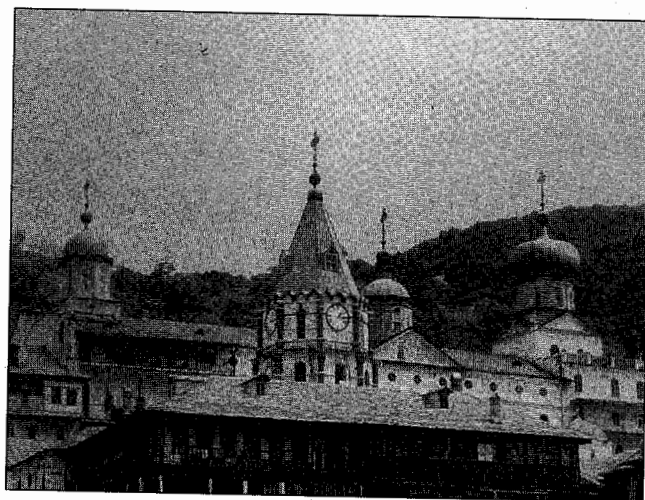
1 1

1

1

1

1



Άγιον Όρος. Η Ιερά Μονή Αγίου Παντελεήμονος.

ΓΕΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΤΟΜΩΝ Α Β Γ

Οι αριθμοί προσδιορίζουν τις σελίδες και τα κεφαλαία γράμματα του Τόμου

Αβαγιανός Σίμων 91Α
Αβέρκιος Μοναχός 73 Β
Αβραμίδης 193Α
Αβραμίδης Βασίλειος 73 Β
Αβραμίδης Δημήτριος 69Γ
Αγαθοκλής Παναγιώτης 269Α
Αγαθόνικος Μητροπολίτης 28 Β
Αγάθων Μοναχός 260Α
Αγαλιανός Θεόδωρος 66Α
Αγαλιανός Μανουήλ 54Α
Αγγελικόπουλος Κων/νος 73Γ
Αγγελίδης Γεώργιος 89Α - 73Γ
Αγγελίδης Κων/νος - 74Γ
Αγγελινάρας Γεώργιος 187,230,259 Α -
29,62,68,70,73 Β - 23,55,127,279Γ
Αγγελόπουλος Λυκούργος 179,258,271 Α -
52,74 Β
Αγγελόπουλος Τάκης 76 Β
Αδάμης Μιχάλης 201,252 Α - 79 Β
Αδελφότητα Δανηλαίων 76 Β
Αδελφότητα Θωμάδων 76 Β
Αθανασάτος Ιωάννης 74Γ
Αθανασιάδης Δημήτριος 76Γ
Αθανάσιος ο Ε [Οικουμ. Πατρ.] 71Α
Αθανάσιος ο Μέγας 44,214,266 Α
Αθανάσιος ο Σελευκίας 77 Α
Αθανάσιος Πατελάριος 70,176 Α
Αθανασίου Δημήτριος 77 Β
Αθανασίου Λεωνίδα 77 Β - 76Γ
Αθανασίου Νικόλαος 77 Β
Αθήναιος 153 Α
Αθήνης Κλεομένης 266 Β
Αθηνογένης ο Επίσκοπος 42 Α
Ακριβογιάννης Ιωάννης 76Γ
Ακρίδας Βασίλειος 77 Β
Ακρίδας Θεόδωρος 303 Α - 11,17,49,77 Β
Αλβέρτης Μηνάς 79 Β
Αλεξάνης Νικόλαος 76Γ
Αλεξανδρής Γεώργιος 77Γ
Αλέξανδρος ο Βυζάντιος 88 Α
Αλέξανδρος ο Μέγας 28,29 Α
Αλέξανδρος [ο Σύρος και Τήνου] 269 Α
Αλεξάνδρου Γιάννης 77Γ
Αλεξιάδης Ευάγγελος 79Γ
Αλέξιος Ευλογημένος 122 Α
Αλέξιος Μητροπολίτης 42 Β
Αλεξόπουλος Παναγιώτης 79 Β
Αλυγιάκης Αντώνιος 17,64,79 Β - 68,79Γ
Αλύπιος 153,172 Α
Αμαργιανάκης Γεώργιος 80 Β - 90Γ
Αμάστριδος Γεώργιος 54 Α
Αμβράζης Δημήτριος 80Γ
Αμβροσιανό Ασμα ή μέλος 44,46 Α
Αμβρόσιος Επίσκ. Μεδιολάνων 41, 44, 99,
172,189 Α
Αμβρόσιος Μητρ. Καλαβρύτων
και Αιγιαλείας 226 Α
Αμοργιανός Νικόλαος 81Γ
Αμπατζής Π. 81Γ
Αμπατζής Σταμάτιος 81Γ
Αναγνώστης Σταυράκης ο Λέσβιος 81Γ
Αναγνωστόπουλος Γεώργιος 80,369 Β
Ανανεώτης Μιχαήλ 53 Α
Αναστασιάδης Αναστάσιος 81Γ -
Αναστασιάδης Ανδρέας 37,81 Β - 23,82Γ
Αναστασιάδης Νικόλαος 82Γ
Αναστασίου Ανδρέας 82 Β
Αναστασίου Γεώργιος 83Γ
Αναστασίου Γεώργιος 229 Α - 82 Β
Αναστασοβίτης Ανδρέας 83Β
Ανατόλιος Πατρ. Κων/πόλεως 45 Α
Ανατόλιος Στουδίτης 50,51 Α
Ανδρέας ο Απόστολος 119 Α
Ανδρέας ο Κρήτης 46 Α
Ανδρέας ο Πυρρός 45 Α
Ανδρέου Ματθαίος 83Γ
Ανδρικόπουλος Γιάννης 20Γ
Ανδριόπουλος Άγγελος 30 Β
Ανδριόπουλος Κων/νος 83 Β
Ανδρουλιδάκης Μανόλης 38,51 Β - 53Γ
Ανδρουτσόπουλος Ηλίας 83 Β
Ανέστης Γ. 230Γ
Ανθίμος ο Αρχιδιάκονος [Λιάτης] 81 Α - 40Γ
Ανθίμος Πατρ. Κων/πόλεως 198,268,295 Α

Αντιφωνάριο 46 Α
 Αντωνιάκης Θεόδωρος 83 Β
 Αντωνέλλης Παναγιώτης 187 Α - 83 Β
 Αντωνιάδης Δημήτριος 86 Α - 368 Β
 Αντώνιος Μοναχός Πούτνας 105,261 Α
 Αντώνιος ο Λαμπαδάριος 134,237 Α
 Αντώνιος Σιγάλας 79 Α
 Αντώνιος[Οικονόμος Μ.Χ.Ε.]71,262 Α
 Ανωγειανάκης Φοίβος 84 Β
 Απόλλων 27 Α
 Αποστολλέλλης Κων/νος 84Γ
 Απόστολοι οι Άγιοι 42 Α
 Απόστολος Κώνστας 76,108,242 Α
 Απόστογλου Νικόλαος 84 Β
 Αραβαντινός Αλέκος 84 Β
 Αραπίδης Βασίλειος 85Γ
 Αρβανιτάκης Ιωάννης 85Γ
 Αρβανίτης Σωτήριος 85 Β
 Αργυριάδης Θεόδωρος 85 Β
 Αργυρόπουλος Κυριάκος 85 Β
 Αργυρόπουλος Μανουήλ 48,60,261 Α - 86Γ
 Αρδανιώτης Δημήτριος 85 Β - 86Γ
 Αρείος 265,266 Α
 Αρέντζιο Γκουίντο 191 Α
 Αριστοδήμου Αντώνιος 85 Β - 86,87Γ
 Αριστοκλής Θεόδωρος 286 Α
 Αριστόξενος 153,171 Α
 Αριστοτέλης 246 Α
 Αρσένιος Επισκ. Κυδωνίας 71 Α
 Αρσένιος Επισκ. Υδρας 271 Α
 Αρσένιος Μοναχός 54 Α
 Αρσένιος ο Μικρός 68,261 Α
 Αρτεμίδης Κ. 87Γ
 Αρχιτεκτονίδης Βασίλειος 59Γ
 Αρώνης Ιωάννης 87Γ
 Αρώνης Σταμάτιος 85 Β
 Ασαφ Λευίτης 155 Α
 Ασπρογέρακας 286Γ
 Αστεριάδης Δημήτριος 87 Β
 Αστέρης Λεωνίδας 147,148,238 Α - 85 Β
 Αστερίδης Ανέστης 88 Β
 Αυγουστίνος ο Ιερός 158,172,230,253 Α
 Αυλωνίτης Κων/νος 64Γ
 Αφεντούλης Λεωνίδας 88Γ
 Αφθονίδης Γερμανός 86,109,219 Α
 Αχχιλιάς Παναγιώτης 88Γ

Βαγιανός Γεώργιος 91Γ
 Βαζάς Δημήτριος 89 Β
 Βακάκης Αντώνιος 91Γ
 Βακχείος ο Γέρων 153 Α
 Βαλινδράς Νικόδημος ο Μητρ. 91 Β
 Βαλινδράς Απόστολος 196,237 Α - 90 Β
 Βαλλής Γεώργιος 92Γ
 Βάμβας Φωκίων 93,198,199,228 Α
 Βαμβουδάκης Εμμανουήλ 260 Α - 54,91 Β
 Βαρδάκας Κων/νος 90 Α
 Βαρελάς Νικόλαος 92 Β
 Βαρθολομαίος Μοναχός 53 Α
 Βαρθολομαίος Οικουμ.Πατριάρχης 6 Α - 12,20 Β
 Βαρχάς Ιωάννης 92 Β
 Βαρνάβας Ανδρ. 93Γ
 Βάρνης Ζαχαρίας 77 Α
 Βασιάδης Δημήτριος 92 Β
 Βασιλειάδης Αθανάσιος 92 Β
 Βασιλειάδης Γιάγκος 93Γ
 Βασιλειάδης Δημήτριος 369 Β
 Βασιλειάδης Παρασκευάς 92 Β
 Βασίλειος ο Μέγας 30,43,98,157,197, 213,229,230,301 Α
 Βασιλείου Θεόδωρος 168,296Α - 60,93Β - 83,93Γ
 Βασιλείου Κων/νος 94 Β
 Βασιλείου Μάρκος 138 Α - 94 Β - 40Γ
 Βασιλικός Θεόδωρος 94 Β - 51Γ
 Βασιλός Ναπολέων 95 Β - 93Γ
 Βατάτζης Ιωάννης 54 Α
 Βατοπεδινός Δαμιανός 70,262 Α
 Βατοπεδινός Θεοτόκης 84 Α
 Βατοπεδινός Ματθαίος 88 Α
 Βατοπεδινός Σπυρίδων 88 Α
 Βάτσος Ανδρέας 94Γ
 Βαφειάδης Διονύσιος 94Γ
 Βαφειάδης Ιωάννης 96 Β
 Βαφειάδης Κων. 188Γ
 Βεζάνης Λεωνίδας 96 Β
 Βενάρδος Σωκράτης 96 Β
 Βενιζέλος Ελευθέριος 278 Β
 Βεντούρης Νικόλαος 94Γ
 Βερναρδάκης Δημήτριος 269 Α
 Βεργέτης Ιων. 96Γ
 Βερύκιος Δημήτριος 97 Β - 67,96Γ
 Βέστροφ Ροδόλφος 35 Α

Βιγγάκης Γεώργιος 97 Β
 Βιγγόπουλος Αριστείδης 96Γ
 Βιγγόπουλος Ευστάθιος 140 Α - 98 Β - 24Γ
 Βινάκης Γεώργιος 98 Β
 Βιολάκης Γεώργιος 116,136,237 Α - 70,98 Β
 Βλαδίμηρος Ηγεμόνας 53 Α
 Βλάμης Γρηγόριος 96Γ
 Βλάσης Αλέξανδρος 97Γ
 Βλαχογιάννης Χρήστος 11,99 Β
 Βλαχόπουλος Νικόλαος 99 Β
 Βλαχόπουλος Σωτήριος 81 Α
 Βλάχος Γ. Χρ. 177 Α
 Βλάχος Γεράσιμος ο Κρης 256 Α
 Βλάχος Ιερόθεος 97Γ
 Βλάχος Κων/νος 100 Β
 Βλάχος Νεκτάριος 88 Α
 Βλάχος Χρήστος 98Γ
 Βλησμάς Παναγιώτης 99Γ
 Βογιατζόγλου Σωτήριος 100 Β
 Βοζνεπέφσκυ 164 Α - 67 Β
 Βοήθιος 47,153,172 Α
 Βόμβας Γεώργιος 99Γ
 Βομβιστής 247 Α
 Βορύλλας Νικόλαος 100 Β
 Βούβουνας Σταύρος 101 Β
 Βουγιουκλής Αθανάσιος 101 Β
 Βουδούρης Αγγ. 99Γ
 Βουλγαράκης Δ. 100Γ
 Βουλδή Γεωργία 100Γ
 Βουλδής Χρήστος 100Γ
 Βουρλής Αθανάσιος 230,231 Α - 102 Β
 Βουτσαδόπουλος Δημήτριος 103 Β
 Βουτσής Γεώργιος 103 Β
 Βουτσινάς Ανδρέας 103 Β
 Βουτσινάς Δημήτριος 104 Β
 Βουτσινάς Ιωάννης 104 Β
 Βραχάμης Σταύρος 104 Β
 Βραχνός Χαράλαμπος 104 Β
 Βριωνίδης Χρ. 144Γ
 Βρενένιος Μανουήλ 58 Α
 Βυζαντινή Μουσική 17,18,19,30,38,95,161 Α - 59 έως 70 Β
 Βυζαντινό Ψαλμώδημα 62 Β
 Βυζάντιος Δημήτριος 286 Α
 Βυζάντιος Πέτρος ο Πρωτοψάλτης 132,176, 181,244 Α

Γαβριήλ Ιερομόναχος 52,242 Α
 Γαβριηλίδης Δημήτριος 105 Β
 Γαζής Μανουήλ [Λαμπαδάριος] 122,200,261 Α
 Γάιος ο Πρεσβύτερος 42 Α
 Γαιτανίδης Κων/νος 105 Β
 Γαλάνης Δημήτριος 106 Β
 Γαλάνης Νεκ. 101Γ
 Γαλάνης Σπ. 101Γ
 Γαλιώτος Κων/νος 107 Β - 23,101Γ
 Γαργαγέτας Γεωργ. 102Γ
 Γαυδένιος ο Φιλόσοφος 153 Α
 Γεδεών Ι.Μ. 101,211,212,231,258 Α - 102Γ
 Γέμελος Γεώργιος 102Γ
 Γέμελος Δημήτριος 102Γ
 Γενάδιος ο Μοναχός 262 Α
 Γενάδιος ο Πρωτοψάλτης 102Γ
 Γενάδιος Σχολάριος 68 Α
 Γεόμελος Δημήτριος 107 Β
 Γερακόπουλος Χαράλ. 141Γ
 Γεράσιμος ο Αγιορείτης 29 Α
 Γεράσιμος ο Βλάχος 256 Α
 Γεράσιμος Χαλκόπουλος 68 Α
 Γερμανός Βατοπεδινός 103Γ
 Γερμανός Νέων Πατρών 68,262 Α
 Γερμανός ο Ομολογητής 100 Α
 Γεροθεοδώρου Σεραφείμ 108 Β
 Γερωνικολός Δημήτριος 108 Β
 Γερωντάκης Γεώργιος 108 Β
 Γερόπουλος Γεώργιος 103Γ
 Γερόπουλος Τρύφων 103Γ
 Γεωργακόπουλος Γιάννης 108 Β
 Γεωργακόπουλος Παναγιώτης 108 Β
 Γεωργακόπουλος Σπύρος 109 Β
 Γεωργαντίδης Φώτιος 110 Β
 Γεωργιάδης Ελευθέριος 146 Α - 55,110 Β
 Γεωργιάδης Θεμιστοκλής 110 Β
 Γεωργιάδης Θεοδόσιος 79,195 Α - 55,110 Β
 Γεωργιάδης Θρασύβουλος 201 Α - 111 Β
 Γεωργιάδης Κρίτων 238 Α
 Γεωργιάδης Τριαντάφυλλος 139 Α - 111 Β
 Γεωργιάδης Χριστόδουλος [ο Κεσσανιεύς] 85 Α
 Γεώργιος Αμάστριδος 54 Α
 Γεώργιος Λαμπαδάριος Μ.Χ.Ε. 124 Α
 Γεώργιος Νικομηδείας 51 Α
 Γεώργιος ο Δομέστικος 53 Α
 Γεώργιος ο Κρης 72,176,262 Α

Γεωργίου Κων/ντίς 103Γ
 Γεωργίου Παναγιώτης [Τάκης] 248 Α - 112, 369 Β
 Γεωργόπουλος Ιωάννης 112 Β
 Γεωργουσόπουλος Κώστας 229 Α
 Γιακαλής Ευθύμιος 104Γ
 Γιακόβλεβιτς Αντρέα 104Γ
 Γιακουμάκης Ανδ. 104Γ
 Γιακουμάκης Δημήτριος 105Γ
 Γιαλελής Ανδρέας 112 Β
 Γιαμαίος Ιάκωβος 41, 113 Β - 300Γ
 Γιαννακάκης Φώτιος 106Γ
 Γιαννακόπουλος Γεώργιος 113 Β
 Γιαννακόπουλος Νικ. 107Γ
 Γιαννακούρος Ιωάννης 114 Β
 Γιαννίδης Ελισάιος 202 Α - 55, 115 Β
 Γιαννίτσας Στέλιος 115 Β
 Γιαννόπουλος Γεώργιος 115 Β
 Γιάννου Δημήτριος 107Γ
 Γιάννου Νικόλαος 107Γ
 Γιαννουκάκης Νικ. 23, 107Γ
 Γιαννούτσος Κων/νος 44, 115 Β - 108Γ
 Γιαρένης Δημήτριος 116 Β - 108Γ
 Γιοβάσχος ο Βλάχος 54 Α
 Γιουρούκος Ηλίας 116 Β
 Γιώτης Αχιλλέας 117 Β
 Γκέντσης Παναγιώτης 108Γ
 Γκίγκης Δημήτριος 109Γ
 Γκίκας Ευάγγελος 109Γ
 Γκίκας Σταμάτιος 110Γ
 Γκιτζής Θρασυβούλος 117 Β
 Γκοττιφρίεντ Πράνκε 193 Α
 Γκούζος Διονύσιος 110Γ
 Γκουίντο ντ' Αρέντζιο 191 Α
 Γκουρβέλος Ραφ. 71Γ
 Γκρότα Φερράτα 52, 240 Α
 Γλυκίς Ιωάννης 55, 260 Α
 Γούναρης Άγγελος 106Γ
 Γούναρης Βασίλειος 117 Β
 Γουναρόπουλος Αναστάσιος 118 Β
 Γούτας Μανουήλ 70 Α
 Γρέντζελος Παύλος 110Γ
 Γρηγοριάδης Δημήτριος 118 Β
 Γρηγοριάδης Κ. 110Γ
 Γρηγοριάδης Νικόλαος 118 Β
 Γρηγοριάδης Σ. Νικόλαος 118 Β
 Γρηγοριάδης Σταυράκης 135, 212 Α - 365 Β

Γρηγοριανό Μέλος 46 Α
 Γρηγόριος Μπούνης ο Αλυάτης 121, 261 Α
 Γρηγόριος ο Διάλογος 44, 46, 100, 172, 190, 210, Α
 Γρηγόριος ο Θανατοουργός 42, 98 Α
 Γρηγόριος ο Θεολόγος 30, 44, 165 Α
 Γρηγόριος ο Νύσσης 188, 300, 308 Α
 Γρηγόριος ο Παλαμιάς 59 Α
 Γρηγόριος ο Πρωτοψάλτης 73, 133 Α
 Γρηγόριος ο ΣΤ ο Πατριάρχης 238 Α
 Γρηγόριος ο Χίος 77 Α
 Γρηγορίου Θεόδ. 110Γ
 Γριτσάνης Παναγιώτης 87, 194 Α
 Γυφτογιάννης Κων/νος 110Γ
 Γωνιωτάκης Μιχαήλ 118 Β - 54Γ

Δαβίδ 155 Α
 Δακαλάκης Ιωάννης 43, 120 Β
 Δακτυλάς Μιχ. 113Γ
 Δαμαλάς Νικόλαος 199 Α
 Δαμαράκης Ιωάννης 121 Β - 114Γ
 Δαμασκηνός Ιωάννης 29, 35, 48, 101, 153, 172, 295 Α

Δαμιανός Βατοπεδινός 70, 262 Α
 Δανιήλ ο Πρωτοψάλτης 127, 244 Α
 Δανιηλαίων Αδελφότητα 121 Β
 Δανιηλίδης Αθανάσιος 57 Β
 Δανιηλίδης Γεώργιος [Τσεμελής] 90 Α
 Δανιηλίδης Νικόλαος 144, 145, Α - 121 Β
 Δαρζέντας Παρασκευάς 115Γ
 Δαρλάσης Γεώργιος 121 Β
 Δαρμογιάννης Ιωάννης 122 Β
 Δασκαλάκης Γεώργιος 115Γ
 Δασκαλάκης Δημήτριος 115Γ
 Δασκαλάκης Εμμανουήλ 122 Β
 Δασκαλάκης Νικόλαος 54, 123 Β - 213Γ
 Δασκαλούδης Κυριαζής 123 Β
 Δάφας Γεώργιος 169Γ
 Δάφας Παντελής 123 Β
 Δεβελής Αστέριος 179, 236, 247 Α - 27, 124, 369 Β - 23, 215Γ

Δεδούσης Βασίλειος 290 Α - 124 Β
 Δελγιωργόπουλος Δημήτριος 126 Β
 Δελήνας Λάζαρος 125 Β
 Δελής Δημήτριος 125 Β - 116Γ
 Δερβέντης Δημήτριος 116Γ
 Δημητράκης Δημήτριος 116Γ
 Δημητράκοπουλος Δημήτριος 126 Β

Δημητράκοπουλος Σωτ. 116Γ
 Δημητριάδης Δημήτριος 126 Β
 Δημητριάδης Μηνάς 126 Β
 Δημήτριος Μυτιληναίος 71 Α
 Δημήτριος Φωκαέας 116Γ
 Δημητρουλόπουλος Γεώργιος 127 Β
 Δημόπουλος Αθανάσιος 127 Β
 Δημόπουλος Νήφων 128 Β
 Δημόπουλος Χρ. 116Γ
 Διάλογος Γρηγόριος 44, 46, 100, 172, 190, 210 Α
 Διαμάντης Θεοδόσης 117Γ
 Διαμαντόπουλος Παναγιώτης 128 Β
 Διονυσάτης Ιωάσαφ 262 Α
 Διονύσιος Αρεοπαγίτης 42 Α
 Διονύσιος Μητρ. Δράμας 36 Β
 Διονύσιος Μητρ. Σερβίων και Κοζάνης 187, 228, 248, 291 Α - 129, 358 Β

Δομέστικος 120 Α
 Δόντιος Στέφανος 31, 129 Β
 Δουκάκης Πέτρος 129 Β
 Δούκας Ιωάννης 92 Α
 Δουκατάκης ουρσίνο Νικόλαος 123 Α
 Δουρουκλάκης Γεώργιος 117Γ
 Δοχειαρίτης Νικόλαος 262 Α
 Δοχές 211, 258 Α
 Δραγούμης Μάρκος 129 Β
 Δρακόπουλος Γεράσιμος 117Γ
 Δράνις Ηλίας 117Γ
 Δρόμος 242 Α

Εβραϊκή Μουσική 31, 32 [Γενικά ΚΕΦ. Θ] Α
 Εθνική Μουσική 29Γ
 Ειρηναίος Μητρ. Κυδωνίας 36 Β
 Ειρηναίος ο Επίσκοπος 42 Α
 Ελευθεριάδης Ευθύμιος 119Γ
 Ελευθεριάδης Μιχαήλ 131 Β
 Ελληνική Αρχαία Μουσική 27, 151 Α
 Ελληνική Μουσική 27, 151 Α - 56, 65 Β
 Ελοσίτης Γεώργιος 131 Β
 Εμμανουηλίδης Βασίλειος 147, 148 Α - 17, 39, 131 Β - 119Γ

Εμμανουηλίδης Ιωάννης 63, 119Γ
 Εννιγγ 197 Α
 Ενωτιάδης Χρυσόστομος 120Γ
 Επισκόπουλος Αντώνιος 261 Α
 Επισκόπουλος Βενέδικτος 261 Α
 Επιτροπάκης Δημήτριος 131 Β

Ερσωτέλος Θεολόγος 132 Β
 Ευαγγελινίδης Ευάγγελος 121Γ
 Ευαγγελιστάρια 172, 308 Α
 Ευαγγελίδης Χρήστος 121Γ
 Ευθυμάκης Πολύκαρπος 121Γ
 Ευθυμιάδης Αβραάμ 179, 201, 235, 242, 243, 247, 252, 258 Α - 232 Β - 40, 44, 206Γ

Ευθυμιάδης Κων/νος 121Γ
 Ευθυμιάδης Στέφανος 122Γ
 Ευκλείδης 30, 153 Α
 Ευρωπαϊκή Μουσική [Γενικά ΚΕΦ. Η] Α
 Ευστάθιος Μοναχός Πούτνας 105, 261 Α
 Ευστρατιάδης Σοφ. 122Γ
 Ευτύχιος Γεωργίου Ουγουρλούς 80, 262 Α
 Ευχαίων Ιωάννης 54 Α
 Εφραίμ Καρίας 54 Α
 Εφραίμ ο Σύρος 44, 172, 229, 266 Α

Ζαΐρης Ποσειδών 134 Β
 Ζαμαδάνης Νικόλαος 134 Β
 Ζαννίκος Δημήτριος 134 Β - 67, 123Γ
 Ζαρακοβίτης Γ. 123Γ
 Ζαρχνός Σταμάτης 124Γ
 Ζαφειρόπουλος Γεώργιος 369 Β
 Ζαφειρόπουλος Ζαφείριος 193, 268 Α - 366 Β
 Ζαχαριάδης Γεώργιος 124Γ
 Ζαχαριάδης Πέτρος 259 Α
 Ζαχαρίας Βάρνης 77 Α
 Ζαχαρίας Καραλής 85 Α
 Ζαχαρίας Χανεντές 212, 244 Α - 365 Β
 Ζαχαριουδάκης Μιλτιάδης 124Γ
 Ζαχαριουδάκης Νεκτάριος 67, 124Γ
 Ζαχαρόπουλος Ιωάννης 124Γ
 Ζάχος Βασίλειος 44 Β - 125Γ
 Ζέρβας Χρήστος 135 Β
 Ζερβός Θεόδωρος 228Γ
 Ζερβός Φώτιος 287Γ
 Ζησόπουλος Νικόλαος 125Γ
 Ζιανίκας Λάμπρος 126Γ
 Ζόππας Κων/νος 135 Β
 Ζορμπάς Κων/νος 50, 136 Β - 23Γ
 Ζουγουρίδης Ευκλ. 126Γ
 Ζούμπας Λυκούργος 126Γ
 Ζωγράφος Ιωάννης 126Γ
 Ζωγράφος Λάμπρος 137 Β
 Ζωγράφος Παν. 210Γ

Ζωναρὰς Ἰωάννης 228,294 Α

Ηθικός Νικηφόρος 55 Α

Ηλιάδης Σάββας 129Γ

Ηλιάδης Κων/νος 17, 138 Β - 15,23Γ

Ηλιάδης Κων/νος 38, 139 Β

Ηλιάδης Μηλιτιάδης 140 Β

Ηλιόπουλος Διονύσιος 140 Β - 129Γ

Ηπειρώτης Αριστείδης [Ιεροδ.] 193 Α

Ηρακλείδης 153 Α

Θαθαρόπουλος Γεώργιος 142 Β

Θάμιρης Α. 180 Α

Θανόπουλος Ἰωάννης 142 Β

Θέκλα Μοναχή 130Γ

Θέμελης Γενάδιος 368 Β

Θεμιστοκλής Βυζάντιος 366 Β

Θεοδοσιάδης Νικόλαος 143 Β

Θεοδόσιος Γεωργιάδης 79,195 Α - 55,110 Β

Θεοδόσιος ο Χίος 262 Α

Θεοδοσίος Γεώργιος 143 Β

Θεοδοσόπουλος Χρύσανθος 288 Α - 144 Β

Θεόδουλος Μοναχός Αγιορείτης 60 Α

Θεοδωρακόπουλος Θεόδ. 130Γ

Θεοδωρακόπουλος Παναγιώτης 130Γ

Θεοδωρακόπουλος Φώτης 291 Α - 145 Β

Θεοδώρητος 155,295 Α

Θεοδωρίδης Αλέξανδρος 17,146 Β - 23,130Γ

Θεοδωρίδης Γ. 131Γ

Θεοδωρίδης Ἰωάννης 146 Β

Θεοδωρίδης Χρήστος 131Γ

Θεοδωρόπουλος Αλέξανδρος 132Γ

Θεόδωρος και Θεοφάνης Γραπτοί 51 Α

Θεόδωρος Λάσκαρης 54 Α

Θεόδωρος Στουδίτης 50 Α

Θεόδωρος Συμεών ο Κοντός 83 Α

Θεοδώρου Γεωργ. 103Γ

Θεοδώρου Δ. Ευάγγελος 59 Β

Θεοστήρικτος Μοναχός 51 Α

Θεοτοκάτος Χαρ. 132Γ

Θεοτόκης Βατοπεδινός 84 Α

Θεουλάρχης Εμμανουήλ 146 Β

Θεοφάνης 266 Α

Θεοφιλόπουλος Χαράλαμπος 147 Β

Θεόφιλος Αυτοκράτωρ 52,54 Α

Θεοχαρίδης Μιχαήλ 133Γ

Θεοχαρόπουλος - Δαλάκος Χριστόφορος 157Α

- 17,43,148 Β - 51Γ

Θεοχαρόπουλος Αναστάσιος 147 Β

Θεοχαρόπουλος Σπύρος 199 Α - 147 Β

Θερεϊανός Ευστάθιος 269 Α

Θωίδης Θεόδωρος 90 Α

Θωμάδων Αδελφότητα 149 Β

Θωμάϊδης Ἰωάννης 149 Β

Θωμόπουλος Χρ. 297Γ

Ιάκωβος Απόστολος ο Αδελφόθεος 98, 210 Α

Ιάκωβος τ. Αρχ/πος Αμερικής 37 Β

Ιάκωβος(+) Μητρ. Νικαίας 32 Β

Ιγγλέσης Ἰωάννης 134Γ

Ιερεμίου Ιερομόναχος 134Γ

Ιερόθεος Επισκ. Αθηνών 42 Α

Ιερόθεος Μητρ. Ναυπάκτου 68,134Γ

Ιερόθεος Τσονάκας 151 Β - 23,60,134Γ

Ιερώνυμος ο Σιμωνοπετρίτης 134Γ

Ιλάριος Επισκ. Πουατιέ 33,99 Α

Ιουστίνος ο Φιλόσοφος [Μάρτυς] 42 Α

Ιππόλυτος ο Μάρτυς 42 Α

Ιπώνος Αυγουστίνος 45 Α

Ισιδώρος Πηλουσιώτης 45,214 Α

Ισιμιάκης ο Χανεντές 212 Α

Ισοκράτημα [Γενικά ΚΕΦ. ΙΒ]

Ισοκράτης [όργανο] 222,304 Α

Ιωακείμ Βιζύης 71 Α

Ιωακείμ Παναγιώτης 151 Β

Ἰωάννης Αδαμάντιος 84 Α

Ἰωάννης Δαμασκηνός 29,35,48,101,153,172,295 Α

Ἰωάννης Κουκουζέλης 48,55,172,259,260,263 Α

Ἰωάννης Μητρ. Σιδηροκάστρου 272 Α

Ἰωάννης ο Γλυκὺς 55,260 Α

Ἰωάννης ο Θεολόγος 40 Α

Ἰωάννης ο Ξενοφωντινός -

Ἰωάννης ο Πρωτοψάλτης ο Βυζάντιος 134,237 Α

Ἰωάννης ο Χρυσόστομος 45,93,157,213,

228,246,300 Α

Ἰωαννίδης Αθαν. 135Γ

Ἰωαννίδης Αποστ. 135Γ

Ἰωαννίδης Β. Γιάννης 148 Α

Ἰωαννίδης Δημήτριος 152,369 Β

Ἰωαννίδης Θεοχάρης 135Γ

Ἰωαννίδης Κυριάκος 153 Β

Ἰωαννίδης Κυριακός 89 Α

Ἰωαννίδης Νικόλαος 135Γ

Ἰωαννίδης Νικόλαος 84 Α

Ἰωαννίδης Παντελής 136Γ

Ἰωαννίδης Πρόδρομος 153 Β

Ἰωαννίδης Σταμάτιος 136Γ

Ἰωάσαφ Διονυσιάτης 262Α - 137Γ

Ἰωάσαφ Κουκουζέλης 71 Α

Ἰωάσαφ Ρώσος 88 Α

Ἰώσηπος ο Φλάβιος 31 Α

Ἰωσήφ Αρχ/πος Θεσ/κης [ο Στουδίτης] 51 Α

Ἰωσήφ ο Υμνογράφος 51 Α

Ἰωσηφίδης Νικόλαος 64,127,138Γ

Καββάδας Ἰωάννης 87 Α

Καγιαβάς Χρήστος 139Γ

Καγκαράς Αναστάσιος 154 Β

Καϊμάκης Δημήτριος 154 Β

Καισάριος ο Ξενοφωντινός 140Γ

Κακανάς Δημήτριος 155 Β

Κακαντώνης Εμμανουήλ 140Γ

Κακλαμάνης Βασίλειος 141Γ

Κακούλης Στέφανος 142Γ

Κακουλίδης Γεώργιος 155 Β

Κακουλίδης Νικόλαος 156 Β

Κακούρης Γρηγόριος 156 Β - 142Γ

Καλαμπάκας Παναγιώτης 157 Β

Καλαμπόκας Κων/νος 158 Β

Καλαμπόκας Νικόλαος 158 Β

Καλαντζής Γεώργιος 70, 143Γ

Καλαντζής Παν. 143Γ

Καλαφάτης Μιχαήλ 158 Β

Καλεσάκης Γεώργιος 158 Β

Καλλιμάνης Νικόλαος 158 Β

Καλλίνικος Θεόδουλος 144Γ

Καλλίνικος Μητρ. Πειραιώς 28 Β

Καλογερόπουλος Γ. Βασίλειος 159 Β

Καλογερόπουλος Χ. Βασίλειος 160 Β

Καλοφωνικό είδος μελοποιίας

[Γενικά ΚΕΦ. ΙΑ] Α

Καλοφωνικό ειρμολόγιο 251,260 Α

Καμαράδος Βασίλειος 92 Α - 160 Β

Καμαράδος Νηλέας 92,240 Α

Καμενιάτης Ἰωάννης 53 Α

Καμίτσης Απόστολος 145Γ

Καμπανίδης Παναγιώτης 160 Β

Καμπάς Γεώργιος 161 Β

Καμπίτσης Νικόλαος 145Γ

Καμπορέλης Γεώργιος 161 Β

Καμπούργουλο Δ. 246 Α

Κανακάκης Νικόλαος 270 Α - 162 Β

Κανελλής Αθανάσιος 162 Β

Κανελλής Παναγιώτης 162 Β

Κανελλίδης Γεράσιμος 83 Α

Κανελλόπουλος Γεώργιος 57Γ

Κανελλόπουλος Δημήτριος 47,163,279 Β

Κανελλόπουλος Νικόλαος 145Γ

Καντάνης Κων/νος 163 Β - 145Γ

Καντεμύρης Δημήτριος 180,212 Α

Καουρής Κ. 146Γ

Καπαρός Θεοφάνης 164 Β

Καπιρέλης Ιωαν. 199Γ

Καπλάνης Παράσχος 164 Β

Καποράλης Αθανάσιος 88,110 Α

Καππές Γεώργιος 165 Β

Καππές Ἰωάννης 165 Β

Καππές Κων/νος 165 Β

Καραβίδας Νικόλαος 165 Β

Καραγεωργίου Ζαχ. 146Γ

Καραγιαννάκης Μιχ. 210Γ

Καραγιαννακίδης Διογ. 71,146Γ

Καραγιάννης Γεώργιος 166 Β - 146Γ

Καραγιάννης Ἰωάννης - 147Γ

Καραγιάννης Μιχ. 148Γ

Καραγιάννης Πέτρος 166 Β

Καραγιαννόπουλος Δημήτριος 166 Β

Καρακάσης Γεώργιος 167 Β

Καρακάσης Ἰωάννης 148Γ

Καρακατσάνης Ἰωάννης 367 Β

Καρακατσάνης Χαράλαμπος 167 Β

Καρακίτσος Αλέξανδρος 279 Β

Καραλής Ζαχαρίας 85 Α

Καραμάνης Αθανάσιος 118,165,169,228 Α -

36,168 Β

Καραμάνης Γεώργιος 17,49, 168 Β

Καραμάνος Αριστομένης 170 Β

Καραμήτσος Δημήτριος 170 Β

Καραμπάτσος Σπυρ. 259Γ

Καραμπέλας Π. 148Γ

Καρανταλής Νικόλαος 171 Β - 148Γ

Καράπαπας Γεώργιος 148Γ

Καράς Σίμων 179,289 Α - 171 Β

Καρατζέτζος Παναγιώτης 149Γ

Καρατζογιάννης Βασίλειος 150Γ

Καράχαλίδης Χρήστος 172 Β

Καρέβλας Αριστείδης 172 Β

Καρβέλας Νικόλαος 172 Β
 Κάργας Κων/νος 173 Β
 Καρίας Εφραίμ 54 Α
 Καριατλής Φίλιππος 150Γ
 Καρίκας Μιχαήλ 109,151Γ
 Καριοφύλλης Ζαφείριος 150Γ
 Καρίων Δημήτριος 69,150Γ
 Καρχαλέτσος Γ. 270Γ
 Καρλ Νεφ 28 Α
 Καρμπέρης Κων/νος 173 Β
 Καρολίδης Π. 75Γ
 Καρπαθάκης Γεώργιος 150Γ
 Καρυανός Δημήτριος 173 Β
 Καρύκης Θεοφάνης 123 Α
 Καρυτίδης Ιωάννης 173 Β
 Καρυώτης Ευάγγελος 174 Β
 Κασκαμπάς Γεώργιος 174 Β
 Κασσιανή Μοναχή 52 Α
 Καστάνης Σαράντος 60,151Γ
 Καστριναίης Ιωάννης 17,39,174 Β - 23,65Γ
 Καστρουνής Ιωάννης 175 Β
 Κατακουζηνός Αλέξανδρος 194 Α
 Κατεργάης Χρήστος 175 Β
 Κατζάκης Μιχαήλ 175 Β
 Κατμέρος Κων/νος 151Γ
 Κατσανεβάκης Ιωάννης 175 Β
 Κατσανεβάκης Νικ. 151Γ
 Κατσαρός Αλέξιος 176,279 Β
 Κατσαρός Νεκτάριος 176 Β
 Κατσιαμαντός Βασίλειος 152Γ
 Κατσιβάλης Ευστάθιος 176 Β
 Κατσιγιώργης Στέλιος 152Γ
 Κασιμίπας Χριστόφορος 290 Α - 177 Β
 Κατσιφής Βασίλειος 227,273,276 Α -
 40,49,177 Β - 23,266Γ
 Κατσιώλης Ηλ. 152Γ
 Κατσούλας Γεώργιος 178 Β
 Κατσούλης Κων/νος 158 Α - 179 Β
 Κατσουλιέρης Αθανάσιος 180 Β
 Κατσουλιέρης Κων/νος 153Γ
 Κατσούρας Κων/νος 180 Β - 153Γ
 Κατσώλας Ελευθέριος 180 Β - 153Γ
 Κατσώλας Κων/νος - 154Γ
 Καυκόπουλος Βασίλειος 27,181 Β - 23,51Γ
 Καυκόπουλος Παναγιώτης 154Γ
 Καφφές Δημήτριος 155Γ

Καψάκης Σπύρος 287 Α - 182 Β
 Κείβελης Ιωάννης 90 Α
 Κέκερης Ιωάννης 155Γ
 Κενάνογλου Κων/νος 182 Β
 Κεσσάκης Ιωάννης 182 Β
 Κετσετζής Φώτιος 182 Β
 Κεφαλάς Νεκτάριος (Άγιος Νακτάριος) 278 Β
 Κεχαγιόπουλος Αλέξανδρος 155Γ
 Κεχαγιόπουλος Ιωαν. 155Γ
 Κεχαγιόπουλος Χρ. 155Γ
 Κηλτζανίδης Παναγιώτης 87 Α - 34Γ
 Κηρύκου Κων/νος 88 Α
 Κιάσσης Βασίλειος 183 Β
 Κιορπές Δαμιανός 183 Β
 Κιοσσέογλου Κ. ή Κιοσσές Κ. 156Γ
 Κισσονέργης Περ. 155Γ
 Κιφοκέρης Κοσμάς 156Γ
 Κλάββας Κων/νος 140 Α - 184 Β
 Κλαδάς Ιωάννης 60,180, 261 Α
 Κλαμαριάς Διονύσιος 184 Β - 157Γ
 Κλειδάς Γεώργιος 157Γ
 Κλεόπας Μητρ. Φαναριοφερσάλων 34 Β
 Κλημέντος Κων/νος 158Γ
 Κλήμης ο Αλεξανδρεύς 42,214,230 Α
 Κλήμης ο Λέσβιος 262 Α
 Κλουκινάς Ανδρέας 158Γ
 Κλωναρίδης Ιωάν. 158Γ
 Κοιντιλιανός Αριστείδης 153 Α
 Κοκκαλιάρης Βασίλειος 184 Β
 Κοκκινάκης Αριστείδης 184 Β
 Κόκκινος Ευάγγελος 184 Β
 Κοκοσούλας Γεώργιος 225,226 Α
 Κολίτσος Μιχαήλ 158Γ
 Κολοβός Νικόλαος 158Γ
 Κομήτσας Ρίζος 185 Β
 Κομιώτης Χριστόδουλος 159Γ
 Κομποτιάτης Δήμος 185 Β - 159Γ
 Κονιαρέλλη-Σιακή Ελένη 68Γ
 Κοντογιαννάτος Χαράλαμπος 52Γ
 Κόντογλου Φώτης 198 Α - 186 Β
 Κοντοπετρής Γεώργιος 58,260 Α
 Κοντόπουλος Ιωάννης 93 Α
 Κοντοπριάς Ιωάν. 160Γ
 Κοντορήγας Δημήτριος 186 Β
 Κοντός Αντώνιος 186 Β
 Κοντοφρύδης Ζαχ. 160Γ

Κόπανος Γεώργιος 186 Β
 Κοραΐς Αδαμάντιος 30 Α
 Κόρας Δημοσθένης 187 Β
 Κορδής Ι. 160Γ
 Κορδοκοτός Ιωάννης 105,262 Α
 Κορδορούμπας Δημήτριος 161Γ
 Κορόσης Παντελής 161Γ
 Κορωνάιος Φιλάρετος 161Γ
 Κορώνης Ξένος 58,260 Α
 Κορωνιώτης Ευθύμιος 187 Β
 Κοσμάς Ιβηρίτης 69,262 Α
 Κοσμάς Μαδυτινός 368 Β
 Κοσμάς Νικόλαος 162Γ
 Κοσμάς ο Μελωδός 44,49 Α
 Κοσμάς ο Ξένος ή Ικέτης 50 Α
 Κοτόπουλος Χρ. 162Γ
 Κοτσαπιάς Σοφοκλής 162Γ
 Κόττορος Ιωάννης 39,187 Β
 Κουβίδης Δημήτριος 162Γ
 Κουξηνόπουλος Ιορδάνης 163Γ
 Κουξηνόπουλος Ιωάννης 163Γ
 Κουξηνόπουλος Λάζαρος 187 Β - 23,165Γ
 Κουκάκης Δημήτριος 187 Β
 Κουκιάς Κων/νος 188 Β
 Κουκιάδης Κ. 300Γ
 Κούκλης Ιωάννης 167Γ
 Κούκλης Παν. 167Γ
 Κουκουβίνος Στέφανος 168Γ
 Κουκουζέλης Γρηγόριος 58 Α
 Κουκουζέλης Ιωάννης 48,55,172,259,260,263 Α
 Κουκούλης Αθανάσιος 168Γ
 Κουκουράβας Αντώνιος 168Γ
 Κουκουτσάκης Λεωνίδας 188 Β
 Κούλης Γεώργιος 169Γ
 Κουλούρης Διονύσιος 188 Β
 Κουμπανάκης Γεώργιος 189 Β
 Κουμπέτσος Παναγιώτης 62,169Γ
 Κουμπούρας Χρήστος 170Γ
 Κούνας Άγγελος 189 Β
 Κουπιτώρης Παναγιώτης 83 Α
 Κουριάμπαλης Αθ. 170Γ
 Κουσίαπας Κων. 263Γ
 Κουταβάς Γερασμάκης 171Γ
 Κουτούμπας Κων/νος 171Γ
 Κουτσαρδάκης Δημήτριος 189 Β
 Κούτσικος Αριστοτέλης 190 Β - 23,56Γ

Κουτσογιάννης Απόστολος 191 Β
 Κουτσογιαννόπουλος Στέφανος 287 Α - 191 Β
 Κουτσόπουλος Κων/νος 17,191 Β
 Κουτσούδης Θεόδωρος 171Γ
 Κουφογιαννάκης Νεκτάριος 64,172Γ
 Κουφοδήμος Αθανάσιος 172Γ
 Κουφόπουλος Στράτος 191 Β
 Κοχλιαρίδης Θεόδωρος 172Γ
 Κρατήματα 252,257 [Γεν. ΚΕΦ.ΙΑ] Α
 Κρής Γεώργιος 72,176,262 Α
 Κρήτης Ανδρέας 46 Α
 Κρητικός Στυλιανός 192 Β
 Κρίκος Ιωάννης 126,148 Α
 Κριτόπουλος Μητροφάνης 295 Α
 Κροκιάς Σπυρίδων 270 Α
 Κροκιάδης Εμμανουήλ 192 Β
 Κύβος Νικόλαος 194 Α
 Κυδωνιάτης Νικόλαος 192 Β
 Κυπριανός Στουδίτης 50 Α
 Κύργιος Σπυρίδων 196 Β
 Κυριαζής Κυριαζής 192 Β - 172Γ
 Κυριαζίδης Αγαθάγγελος 193 Β
 Κυριαζόπουλος Μιχ. 161Γ
 Κυριακάκης Γεώργιος 193 Β - 172Γ
 Κυριακίδης Γεώργιος 85 Α
 Κυριακόπουλος Δημήτριος 45,194 Β - 173,174Γ
 Κυριακόπουλος Νικόλαος 194 Β - 174Γ
 Κυριακόπουλος Χρήστος 195 Β - 66,174Γ
 Κυριακός Φιλοξένος 83,127 Α
 Κυριάκου Πέτρος 175Γ
 Κύριλλος Αλεξανδρείας 45 Α
 Κύριλλος Αρχ/πος Τήνου 71,180 Α
 Κύριλλος Επισκ. Πατρών και Ηλείας 269 Α
 Κύριλλος Πατρ. Κων/πόλεως 243 Α
 Κύρκος Βασίλειος 176Γ
 Κύρος Σμύρνης 45 Α
 Κύρου Δημήτριος 196 Β - 56,176Γ
 Κυτρίδης Κων/νος 210,234,298Γ
 Κυψιώτης Δημήτριος 367 Β
 Κωλέσσης Δημήτριος 196 Β
 Κων/νίδης Αθανάσιος 197 Β
 Κων/νίδης Θεοχάρης 197 Β
 Κων/νίδης Παναγιώτης 197 Β
 Κων/νόπουλος Νικόλαος 197 Β
 Κων/νος Πορφυρογέννητος 52 Α
 Κων/νος Πρίγγος 141,237 Α - 55,288 Β

Κωνστανταράκης Αντ. 177Γ
Κωνσταντάς Γρηγόριος 87 Α
Κωνσταντινίδης Αριστοτέλης 177Γ
Κωνσταντίνος ο εξ Αγχιάλου 263 Α
Κωνσταντίνος ο Πρωτοψάλτης 108,133,236,
237,243 Α
Κωνσταντίνου Αλέξανδρος 197 Β
Κώνστας ή Κωνστάλας Απόστολος 76,108,
242 Α -33Γ

Κωστούλης Κων/νος 177Γ
Κώτης Γαβριήλ 177Γ

Λαγούρος Κων/νος 67,180Γ
Λάζαρης Γεώργιος 181Γ
Λαζαρίδης Γεώργιος 199 Β - 23Γ
Λαϊνάς Γεώργιος 200 Β
Λαϊνάς Τρύφων 200 Β
Λαμπαδάριος 119,120 Α
Λαμπελέτ Γ. 202 Α
Λαμπρόπουλος Γεώργιος 201 Β
Λαμπρόπουλος Παναγιώτης 202 Β
Λαμπρόπουλος Σπυρίδων 202 Β
Λαμψακινός Δημήτριος 181Γ
Λανάρας Ανδρέας 182Γ
Λάρυγγας Ευάγγελος 202 Β - 182Γ
Λάσκαρις Θεόδωρος 54 Α
Λάσκαρις Ιωάννης 60,261 Α
Λάτας Διονύσιος 195,260 Α
Λεβαντής Ανδρέας 202 Β
Λεβαντής Ανδρέας 287 Α
Λεβαντής Γεώργιος 202 Β
Λεβαντής Κων. 183Γ
Λεβέντης Χρήστος 203 Β
Λεϊμονής Χαράλαμπος 183Γ
Λέκκας Στ. 183Γ
Λεονάρδος Αντώνιος 203 Β - 183Γ
Λεόντιος Λυμπέρης 290 Α
Λέσβιο Σύστημα 79 Α - 47Γ
Λέσβιος Γεώργιος 79,177 Α - 47,48Γ
Λέτσος Ανδρέας 204 Β
Λευίτες 155 Α
Λέων ο Βυζάντιος 50 Α
Λέων ο Σοφός 52 Α
Λημνιούδης Νικ. 204Γ
Λίληκας Ιωάννης 184Γ
Λιμπρίτης Φραγκίσκος 83 Α
Λιναρδάκης Ευάγγελος 39,204 Β

Λιόντας Πασχάλης 205 Β
Λιούνης Θεοφάνης 184Γ
Λογγίνος Αχιλλέας 184Γ
Λοιζίδης Γεώργιος 184Γ
Λούβαρης Δημήτριος 287 Α
Λουίζος Γ. 236 Α
Λουίζος Δημήτριος 205 Β
Λουκάς ο Απόστολος 42 Α
Λουκόπουλος Διονύσιος 205 Β
Λουκόπουλος Νικόλαος 205 Β
Λυγιάς Δημήτριος 206 Β - 184Γ
Λυκίσσας Μιχ. 272 Α
Λυμπέρης Ιωάννης 206 Β
Λυρική Ποίηση 152 Α
Λυριντζής Αναστάσιος 206 Β
Λυριντζής Δημήτριος 207 Β
Λύσσαρης Κων/νος 207 Β
Λώλος Νικόλαος 291 Α - 207 Β
Λώτος Δημήτριος 262 Α

Μαγουλάς Κων/νος 104 Α
Μαγούρης Δημήτριος 55,209 Β
Μαδυτινός Κοσμάς 368 Β
Μάθειας Αθανάσιος 186Γ
Μάθειας Αλεξ. 186,197Γ
Μαθήματα 254 Α
Μαθιουδάκης Ιωάννης 210 Β
Μαϊδανόγλου Σπυρίδων 210 Β - 187Γ
Μαϊκαντής Θεόδωρος 211 Β
Μαίστωρ 48 Α
Μακάμια 28,35,36,65 Α
Μακαρώνας Παναγιώτης 211 Β
Μακρέσας Γεώργιος 187Γ
Μακρής Μιχαήλ 188Γ
Μακρίδης Σταύρος 188Γ
Μακρογώργος Ιωάννης 211 Β
Μακρυγιάννης Γ. 188Γ
Μακρυγιάννης Κ. 189Γ
Μακρυγιάννη Πολυξένη 188Γ
Μακρυγιάννης Χρ. 189Γ
Μαλαφής Γεώργιος 211 Β - 23Γ
Μαλαφής Ιωάννης 189Γ
Μανάκας Δημήτριος 189Γ
Μανασής Δημήτριος 212 Β
Μανέας Πέτρος 212 Β
Μανιάτης Φραγκίσκος 190Γ
Μανικιάκης Γρηγόριος 190Γ

Μανιουδάκης Ιωάννης 60,190Γ
Μάνος Πασχάλης 213 Β
Μανουγράς Θεόδωρος 261 Α
Μανουήλ ο Μέγας Ρήτωρ 105 Α
Μανουήλ ο Πρωτοψάλτης 132,237 Α
Μανουήλ ο Χρυσάφης [ο Παλαιός] 122,180,
261,263 Α

Μαντάς Αγγελος 213 Β
Μαντές Δ. 191Γ
Μαντζάνας Παναγιώτης 191Γ
Μάντζαρος Νικόλαος 192 Α
Μαντζουρανής Θεόδωρος 94 Α
Μανώλης Αγγελος 192Γ
Μανώλης Δημήτριος 64Γ
Μανώλης Θεόδωρος 193Γ
Μαραγκόξης Δημήτριος 213 Β
Μαράκης Γεώργιος 213 Β
Μαργαζιώτης Ιωάννης 288 Α - 54,214 Β
Μαργαρίτης Αγγελος 214 Β
Μαργαριτόπουλος Αλέξανδρος 214 Β
Μαργαριτόπουλος Γεώργιος 215 Β
Μαριδάκης Εμμανουήλ 193Γ
Μαρίνος Ιωάννης 194Γ
Μαρχολιάς Γεώργιος 215 Β
Μαρκόπουλος Γεώργιος 194Γ
Μάρκος Ευγενικός 60 Α
Μάρκος Μοναχός 54 Α
Μάρκου Ανδρέας 35 Β
Μαρούλης Παναγιώτης 215 Β
Μαστρογιάννης Βλάσης 109Γ
Ματθαίος Βατοπεδινός 88 Α
Ματιάκης Εμμανουήλ 215 Β - 58,195Γ
Ματιάκης Ρούσης 149,195Γ
Μαύλιος Καπιτωλίνος 32 Α
Μαυραγάνης Διαμαντής 38,216 Β - 55Γ
Μαυραειδόπουλος Χρήστος 17 Β
Μαυράκης Γεώργιος - 195Γ
Μαυρίδης Αθανάσιος 217 Β
Μαυρίδης Κυριακός 91 Α
Μαυρογώργος Λεωνίδας 217 Β
Μαυρόπουλος Απόστολος 222 Α - 218 Β - 23Γ
Μαυρόπουλος Δημήτριος 55,218 Β
Μαυρόπουλος Νικόλαος 55,219 Β
Μαυρόπουλος Χρ. Δημήτριος 218 Β
Μαφείδης Κων/νος 220 Β
Μέγας Αλέξανδρος 28,29 Α

Μεζαρής Στ. 195Γ
Μεθόδιος Επισκ. Πατάρων 44 Α
Μεθόδιος Ομολογητής 53 Α
Μελέτης Μιχαήλ 220 Β
Μελέτιος (Ηγούμενος Αθων.Σχολ.) 369 Β
Μελέτιος Σιναΐτης 72 Α
Μελέτιος Σιναΐτης ο Νέος 262 Α
Μελέτιος Σισανίου 81 Α
Μελχισεδέκ επισκ. Ραιδεστού 68 Α
Μελωδία 29,30Γ
Μένεγας Ευάγγελος 221,369 Β
Μεντάκης Χρήστος 196Γ
Μεντζελόπουλος Σωτήριος 28 Β
Μεσολογγίτης Κλεάνθης 196Γ
Μεσολωράς Ιωάννης 38,222 Β
Μεταξάς Κων/νος 290 Α - 222Β
Μευβώμιος Μάρκος·153 Α
Μήλιος Κων/νος·223 Β
Μηναΐδης Μηνάς 223 Β
Μηνιατής Δημήτριος 196Γ
Μητροφάνης Επισκ. Σμύρνης 54 Α
Μήτρου Δημήτριος 223 Β
Μητσού Στέργιος 224 Β
Μικραγιαννανίτης Γεράσιμος 224 Β
Μικελλίδης Ονούφριο 218Γ
Μίμης Χρήστος 48,224 Β
Μισαηλίδης Μιχαήλ 89 Α - 40Γ
Μιχαήλ Λαμπαδάριος Μ.Χ.Ε. 124 Α
Μιχαήλ Ψελλός 34,54 Α
Μιχαηλίδης Αναστάσιος 197Γ
Μιχαλάκης Κων/νος 66,197Γ
Μιχαλακόπουλος Τέλης 225 Β
Μιχελουδάκης Αντώνιος 63,198Γ
Μίχος Φίλιππος 33,225 Β
Μοσχέτος Δημήτριος 198Γ
Μουζουρίδης Χαράλαμπος 63,199Γ
Μουλίνος Αρσένιος 86 Α
Μουντές Ματθαίος 200Γ
Μουρχίδης Μιχαήλ 92 Α
Μουριτζούχος Ιωάννης 45 Β
Μουσικά όργανα [Γεν. ΚΕΦ. Θ] Α
Μουσική Τουρκική [Τουρκοσλαβοπερσική] 34,62 Α
Μουτάογλου Αλέκος 226 Β
Μουτίδης Κων/νος 226 Β
Μουφλής Ιωάννης 92 Α
Μπακογιώργος Νικόλαος 23,200Γ

Μπαλαμπάνης Δημήτριος 287 Α - 200Γ
Μπαλάσιος Ιερέυς 69,176,262,263 Α
Μπάρχας Νικόλαος 65,201Γ
Μπάριμπαθ Αθανάσιος 226 Β
Μπαρμπούνης Δήμιος 226 Β
Μπαρτσούκης Ιωάννης 201Γ
Μπαταβάνος Νικόλαος 202Γ
Μπεκέξ όμηρος 290 Α - 226 Β
Μπεκιάρης Κων/νος 227 Β
Μπελαίγκ Κάμιλλος 307 Α
Μπελούσης Αντώνιος 227 Β
Μπερεκέτης Πέτρος 71,262,263 Α
Μπερερής Ιωάννης 228 Β
Μπίκος Βασίλειος 25 Α - 228 Β - 202Γ
Μπιμπίκος Κων/νος 202Γ
Μπιστόλας Βασίλειος 229 Β - 203Γ
Μπιτζής Αλέξανδρος 229 Β - 69,203Γ
Μπλάνας Πέτρος 230 Β
Μπλούτης Γ. 230Γ
Μπογδανόπουλος Ηλίας 290 Α - 230 Β
Μπόγδανος Θεόδωρος 230 Β
Μπόκος Δημήτριος 203Γ
Μπονάνος Στυλιανός 231 Β
Μπονάτσος Δημήτριος 231 Β
Μπόννης Κων/νος 158 Α
Μποσίνης Νικόλαος 231 Β
Μπουλαμάτης Θωμάς 231 Β
Μπουνής Γρηγόριος ο Αλυάτης 121,261 Α
Μπούρας Νικόλαος 204Γ
Μπουρλέτσικας Αθανάσιος 187Γ
Μπουρουτζόγλου Γεώργιος 204Γ
Μπούσιας Χαράλαμπος 232 Β
Μπούτσικας Ανδρέας 30 Β
Μπουχάγιερ Αριστείδης 232 Β - 53Γ
Μπουρδανιώτης Πολύδωρος 231 Β
Μυγαλιάς Χριστόδουλος 232 Β
Μυλαράκης Βασίλειος 232 Β
Μυριβήλης Ευστράτιος 290,302 Α
Μυτιληναίος Δημήτριος 71 Α
Μωραΐτης Γεώργιος 204Γ
Μωραΐτης Θωμάς 233 Β
Μωυσιάδης Στέφανος 83 Α

Νάξος Γεώργιος 287 Α - 234 Β
Νάκος Γεώργιος 234 Β - 207Γ
Νανάκης Στέλιος 235 Β
Ναούμ Γεώργιος 222 Α - 236 Β

Ναούμ Μάκης 236 Β
Ναυπλιώτης Ιάκωβος 137,138,237 Α - 236,278 Β

Νείλος Μοναχός 53 Α
Νεοχωρίτης Νικόλαος 93 Α
Νεοχωρίτης Χαρ. 207Γ
Νέπως ο Επίσκ. 42 Α
Νεραντζής Δημήτριος 17,236 Β
Νεφ Καρλ 28Α
Νηλέας Καμαράδος 92,240 Α
Νικηφόρος Ηθικός 55 Α
Νικόδημος (Μητρ. Πατρών) 237,355 Β
Νικόδημος ο Αγιορείτης 71 Α
Νικολής Λεωνίδας 219 Α
Νικολαΐδης Ανθίμος 193 Α
Νικολαΐδης Αριστείδης 137 Α - 237 Β
Νικολαΐδης Αριστοτέλης 238 Β
Νικολαΐδης Αχιλέας 368 Β
Νικολαΐδης Βασίλειος (Ζαγκλιβερινός) 238 Β
Νικολαΐδης Βασίλειος 146,238 Α - 238 Β
Νικολαΐδης Ηλίας 207Γ
Νικολαΐδης Μάριος 70,208Γ
Νικολαΐδης Νίκος 209Γ
Νικολαΐδης Νικόλαος (Χ Πετρή) 209Γ
Νικολαΐδης Σταύρος 238 Β - 185Γ
Νικόλαος Πρωτοψάλτης Σμύρνης [Γεωργίου] 84,158,240 Α
Νικολάου Δημήτριος 29 Β
Νικολάου Νικόλαος 239 Β
Νικολέρης Κυριακής 239 Β - 23Γ
Νικολόπουλος Δημήτριος 240 Β
Νίκου Δημήτριος 209Γ
Νομισματίδης Αλέξανδρος 367 Β
Νόμοι 27 Α
Νόννης Βασίλειος 196,212 Α - 43,46,240 Β - 40Γ
Νούκας Γεώργιος 121Γ
Νούλας Ιωαν. 210,297Γ
Ντάκουλας Ανδρέας 241 Β
Νταλάσης Πολυχρόνης 241 Β
Νταμίας Δημήτριος 261 Α
Νταραβάνογλου Γρηγόρης 241 Β - 209Γ
Νταραβάνογλου Χάρης 242 Β - 210Γ
Νταφέκας Δ. 210Γ
Νταφύλλης Νικόλαος 210Γ
Ντιροχάλτης Οδ. 210Γ
Ντόντος Δ. 211Γ

Ντρέκης Ευθύμιος 44,243 Β - 211Γ

Ξάνθος Κων/νος 245 Β
Ξανθίδης Φώτιος 212Γ
Ξανθόπουλος Κων/νος 90 Α
Ξανθόπουλος Χαράλαμπος 212Γ
Ξανθούλης Αχιλλέας 80 Α - 245 Β
Ξενικάκης Πολυχρόνης 245 Β
Ξένος Γεώργιος 246 Β
Ξουπάς Πασχάλης 46,246 Β
Ξύδης Θεόδωρος 246 Β
Ξυνογαλάς Κ. 213Γ

Οικονομίδης Αθανάσιος 248 Β
Οικονομόπουλος Γεώργιος 248 Β
Οικονόμου Αγγελική 27Γ
Οικονόμου Αθανάσιος 214Γ
Οικονόμου Δημήτριος 25 Α - 17 Β - 27Γ
Οικονόμου Θεόδωρος 215Γ
Οικονόμου Κων/νος 201 Α
Οικονόμου Λεωνίδας 220,222,305Α - 248 Β-23Γ
Οικονόμου Μιχαήλ 249 Β - 23Γ
Οικονόμου Παναγιώτης 250 Β - 23Γ
Οικονόμου Φίλιππος 224,282,290 Α - 7 Β
Οικονόμου Χρήστος 251 Β
Οκτάντους 253 Α
Ολύμπιος 152 Α
Ομηρος 154 Α
Ονουφριάδης Βασίλειος 251 Β
Ονούφριος ο Βυζάντιος 81 Α
Οργανο Εκκλησιαστικό - Ψαλτήριο κ.λπ. 110, 216, 218 Α

Ορδουλίδης Γεώργιος 48,252 Β
Ορφέας 27 Α
Ουγουρλού Ευτύχιος 80,262 Α
Ούμπλατ [Φλαμανδός Μοναχός] 191 Α
Ουρσίνο Νικόλαος ο Δουκατάρης 123 Α
Ουσουλία 35,65 Α

Παγανάς Νικόλαος 93 Α - 70,233 Β - 41,42,216Γ
Παγάνης Χαράλαμπος 58Γ
Παγγίδης Χρ. 216Γ
Παϊβανάς Αθ. 217Γ
Παϊκόπουλος Δημοσθένης 254 Β - 217Γ
Παϊκόπουλος Κων/νος 254 Β
Παΐσιος Β ο Πατρ. 285 Α
Παλαμάς Γρηγόριος 59 Α
Παλάσης Ιωάννης 255 Β

Παλέριμος[Παλιέριμος] Αγάπιος 73,176,244 Α
Παλεστρίνα Τζιοβάνι 191 Α
Παλλάδιος 45 Α
Παναγίδης Στ. 218Γ
Παναγιωτίδης Αθανάσιος 288 Α - 55,255 Β
Παναγιωτίδης Παναγιώτης 218Γ
Παναγιωτόπουλος [Κούρος] Ιωάννης 177 Α - 256 Β

Παναγιωτόπουλος Δημήτριος (Κούρος) 256 Β
Παναγόπουλος Γεώργιος 257 Β - 58Γ
Παναγόπουλος Σπύρος 257 Β
Πανάγος Κ. 77Γ
Παναγούλης Αθανάσιος 218Γ
Παναγίδης Πάτροκλος 17,258 Β - ο219Γ
Πανάρετος Γ. 261 Α
Πανάρετος Πατζάδας 53 Α
Πανάς Κων/νος 304 Α - 17,35,258 Β - 129Γ
Πάντας Χρήστος 259 Β
Παντελίδης Άγγελος 104,178Γ
Πάουλ Οσκαρ 67 Β
Παπαγεωμανός Ηρακλής - 219Γ
Παπαγεωργάκης Αν. 300Γ
Παπαγεωργίου Αθανάσιος 259 Β
Παπαγεωργίου Δημήτριος 260 Β
Παπαγιάννης Παναγιώτης 62Γ
Παπαγιαννόπουλος Σταύρος 260 Β
Παπαδάκης Μιχαήλ 260 Β
Παπαδάκης Παναγιώτης 86 Α
Παπαδημητράκοπουλος Χαράλαμπος 260 Β
Παπαδημητρίου Δ.Κ. 30 Α
Παπαδημητρίου Κων/νος 54,260 Β
Παπαδήμος Τάσος 261 Β
Παπαδόπουλος Αθανάσιος (Κεραμεύς) 368 Β
Παπαδόπουλος Ανδρέας 219Γ
Παπαδόπουλος Απόστολος 261 Β - 69,219Γ
Παπαδόπουλος Αριστείδης 262 Β
Παπαδόπουλος Βασίλειος 262 Β
Παπαδόπουλος Γεώργιος 220Γ
Παπαδόπουλος Γεώργιος 264 Β
Παπαδόπουλος Ευστράτιος 89 Α
Παπαδόπουλος Ι. Γεώργιος 79,196,227,239, 258 Α - 263 Β

Παπαδόπουλος Ιωάννης 67,220Γ
Παπαδόπουλος Ιωάννης 264 Β
Παπαδόπουλος Πρόδρομος 264 Β
Παπαδόπουλος Σοφρώνιος 221Γ

Παπαδόπουλος Στέλιος 221Γ
 Παπαδόπουλος Σωκράτης 55,264 Β
 Παπαδόπουλος Φώτιος 287 Α - 265 Β
 Παπαδόπουλος Χαράλαμπος 221Γ
 Παπαδόπουλος Χρήστος 221Γ
 Παπαεμμανουήλ Γεώργιος 265 Β
 Παπαευσταθίου Ευστάθιος 65,222Γ
 Παπαζαφής Αθανάσιος 223Γ
 Παπάζογλου Ηλίας 71,224Γ
 Παπαηλίας Θεόφιλος 225Γ
 Παπαθεοδώρου Μαργαρίτης 102Γ
 Παπαθεοφάνους Ελισσαίος 152Γ
 Παπαλεξίου Νέστορ 45,265 Β - 54Γ
 Παπαμεντζελόπουλος Ανδρέας 266 Β
 Παπαναγιάτου Αθανάσιος 267 Β
 Παπανδρέου Α. Ανδρέας 157,164 Α - 48,267 Β
 Παπανικολάου Θρασύβουλος 268 Β
 Παπανικολάου Μιλτιάδης 268 Β
 Παπα-Νικολάου Χατάλαμπος 268 Β
 Παπαοικονόμου Νικόλαος 269 Β
 Παπαταναγιάτου Δημήτριος 366 Β
 Παπαπαράσχου Θεόδωρος Φωκαΐας 77,212,
 236 Α-70Β
 Παπαποστόλου Δημήτριος 272 Β
 Παπαποστόλου Χαρίλαος 82Γ
 Παπαρίζος Δημήτριος 369 Β
 Παπαρούνης Βασίλειος 269 Β - 40Γ
 Παπός Νικόλαος 54,272 Β
 Παπασάββας Νικος 225Γ
 Παπαστεφανάκης Μιλτιάδης 226Γ
 Παπαστεφάνου Ιωάννης 220Γ
 Παπαστόκος Αστέριος 269 Β
 Παπαυγέρης Γ. 227Γ
 Παπαχρήστου Απόστολος 269 Β
 Παπαχρήστου Ζαφείριος 270 Β
 Παπαχρήστου Ιωάν. 227Γ
 Παπαχρόνης Ιωάννης 270 Β
 Πάπιστας Παναγιώτης 271 Β
 Παπιάς Μιλτιάδης 119Γ
 Παπιάς Χρήστος 227Γ
 Παραδείσης Χαραλ. 142Γ
 Παραδιάς Γεώργιος 272 Β
 Παρακαταλογή 40 Α
 Παρασημαντική ή Σημειογραφία 36,49,102,241,
 Γενικά ΚΕΦ.ΣΤ Α
 Παραστατίδης Αναστάσιος 273 Β

Παρθένιος Μικρόστομος 81 Α
 Παριανόπουλος Αθανάσιος 228Γ
 Παρράς Πέτρος 228Γ
 Πασχαλίδης Ζαχαρίας 47,274 Β
 Πασχαλούδης Στέφανος 275 Β - 57Γ
 Πάσχος Παντελής 229Γ
 Παταπάτης Κων/νος 275 Β
 Πατελάριος Αθανάσιος 70,176 Α
 Πατέλης Ζήσιμος 230Γ
 Πατερόπουλος Ιωάννης 275 Β - 230Γ
 Πατραμάνης Γεώργιος 275 Β - 61,231Γ
 Πάτρας Πέτρος 276 Β
 Πατριαρχέας Κων. 273Γ
 Πατριαρχικό ύψος Γενικά ΚΕΦ Ι Α
 Πατρώνας Αντώνιος 276 Β
 Πατσίδης Χαρ. 162Γ
 Παυλάκης Σπυρίδων 65,232Γ
 Παυλίδης Ευάγγελος 232Γ
 Παυλίδης Μιχαήλ 86 Α
 Παύλος Ιερέας ο Σκοπελίτης 71 Α
 Παύλος ο Αμορίου 54 Α
 Παύλος ο Απόστολος 33,39,42 Α
 Παχειδής Πολυχρόνιος 91 Α - 41,122,233Γ
 Παχτικός Γεώργιος 367 Β
 Παχυγιαννάκης Ευάγγελος 63,233Γ
 Παχυμέρης Γεώργιος 55 Α
 Παχώμιος Ρουσάνος 68 Α
 Πεξανάκης Αντ. 234Γ
 Πελοπίδας Παναγιώτης 365 Β
 Πελοποννήσιος Πέτρος 128,148,176Α- 70 Β-43Γ
 Περιστέρης Δημήτριος 54,277,278 Β - 98Γ
 Περιστέρης Σπύρος 13,166 Α - 278 Β
 Περίπινιάς Μιχαήλ 280 Β
 Περίσσης Κοσμάς 280 Β
 Πετράς Νικόλαος 281 Β
 Πετρίδης Ευάγγελος 282 Β
 Πετρίδης Λυκούργος 46,282 Β - 23,63Γ
 Πετρίδης Χάρης 61Γ
 Πετρονικολός Κων/νος 283 Β
 Πετρόπουλος Βασίλειος 280 Β
 Πέτρος Γεωργίου (ο Βυζάντιος) 81 Α
 Πέτρος Μπερεκέτης 71,262,263 Α
 Πέτρος ο Απόστολος 33 Α
 Πέτρος ο Βυζάντιος ο Πρωτοψάλτης 132,176,
 181,244 Α
 Πέτρος ο Εφέσιος 79,180 Α

Πέτρος ο Πελοποννήσιος 128,148,176 Α-70Β-43Γ
 Πέτρος Συμεών ο Αγιوتاφίτης 80 Α
 Πέτρου Μιχαήλ 277 Β
 Πετρόχειλος Ανδρέας 283 Β - 235Γ
 Πέττας Αθανάσιος 284 Β
 Πηγάς Μελέτιος 227,295 Α
 Πήλελης Κ. Γεώργιος 90 Α
 Πήλιουρας Σταύρος 285 Β - 66,236Γ
 Πιακής Νικόλαος 285 Β
 Πιλαβάς Δημήτριος 285 Β
 Πίος ο ΧΙ (Πάπας) 217 Α
 Πιτερίγκος Βύρων 69,237Γ
 Πιτερίγκος Δημήτριος 238Γ
 Πιτερίγκος Ιωάννης 238Γ
 Πιτερίγκος Κων/νος 239Γ
 Πιτιδής Αντ. 171Γ
 Πισίδης Γεώργιος 45,51 Α
 Πλαίτης Αντώνιος 285 Β - 23Γ
 Πλακιάς Ευάγγελος 286 Β - 56Γ
 Πλατής Ανδρέας 286 Β
 Πλάτων 151,154 Α
 Πλούμης Ιωάννης 61,240Γ
 Πλουσιανός Ιωάννης 66,180 Α
 Πλούταρχος 155 Α
 Πολέμης Ιπποκράτης 241Γ
 Πολύδωρος Γεώργιος 287 Β
 Πολύδωρος Παναγιώτης 287 Β
 Πολυκαρπός Επίσκ. Σμύρνης 42 Α
 Πολυκάρπου Δημήτριος 241Γ
 Πολυκράτης Θεμιστοκλής 201 Α
 Πολυφωνία 102,162,190,267 Α
 Πολυχρονόπουλος Γεώργιος 287 Β
 Πονηρίδης Γεώργιος 287 Β
 Πορφυρίδης Αναστάσιος 241Γ
 Πουγούνιας Παναγιώτης 248 Α
 Πουλάκης Γρηγόριος 288 Β
 Πουλάκης Νικόλαος 85 Α
 Πρεβεζιάνας Γεράσιμος 40,288 Β - 242Γ
 Πρίγγος Κων/νος 141,237 Α - 55,288 Β
 Προδρομάκης Θεμιστοκλής 242Γ
 Πρόχλος Επίσκ. Κων/πόλεως 45 Α
 Προκόπιος Μητρ. Αθηνών 270 Α
 Προύσαλης Στέφανος 242Γ
 Πρωγάκης Γεώργιος 366 Β
 Πρώιος Νικόλαος -243Γ
 Πρωτοψάλτης 119,120 Α

Πρωτοψάλτης Γεώργιος 289 Β
 Πρωτοψάλτης Εμμανουήλ 289 Β
 Πτολεμαίος Κλαύδιος 34,153,167 Α
 Πυθαγόρας 152 Α
 Πυρρός Ανδρέας 45 Α

Ραιδεστηνός Γεώργιος ο Α 124,262 Α
 Ραιδεστηνός Γεώργιος ο Β 115, 117,135 Α
 Ράλλης Μάρκος 290 Β
 Ραπτόπουλος Ανδ. 244Γ
 Ραφακίτας Αθανάσιος 68 Α
 Ραφανιώτης Αναστάσιος 262 Α
 Ρεβελιώτης Γεώργιος 290 Β
 Ρεδιάδης Τούμπα Ηλίας 244Γ
 Ρέλλας Παναγιώτης 290 Β
 Ρηγόπουλος Στυλιανός 291 Β
 Ριζόπουλος Κων/νος 42 Β - 52Γ
 Ρογάκης Δημήτριος 291 Β
 Ροδινός Ιωακείμ 245Γ
 Ροδόπουλος Αριστείδης 291 Β
 Ρόζος Βασίλειος 32 Β
 Ρούκαλης Αθανάσιος 246Γ
 Ρουμπέσης Γεώργιος 247Γ
 Ρούσσης Ευάγγελος 247Γ
 Ρουσσινόπουλος Κων/νος 292 Β
 Ρούσσης Σταύρος 248Γ
 Ρούτουλας Κων/νος 292 Β
 Ρυθμός 37Γ
 Ρύσιος Γεώργιος Ιερεύς 80 Α
 Ρωμαϊκή Μουσική 33 Α
 Ρωμανός ο Μελωδός 46 Α
 Ρωμανού Καίτη 292 Β
 Ρώσσης Ιωάσαφ 88 Α
Σαβανής Ανδρέας 293 Β
 Σάββα Αγίου (Μονή) 100 Α
 Σαββαίτης Γρηγόριος 68 Α
 Σαββαίτης Στέφανος 50 Α
 Σάββας Σάββας 293 Β - 249Γ
 Σαββίδης Παντελής 294 Β
 Σαββίδης Σάββας 294 Β
 Σαββόπουλος Κων/νος 84 Α
 Σαβινόπουλος Σίμος 294 Β
 Σάθας Κων/νος 34 Α - 249Γ
 Σαιν Σανς 165 Α
 Σαΐτης Αθανάσιος 249Γ
 Σακελλαρίδης Ιωάννης 195,270 Α - 54,294 Β

Σακελλαρίδης Κων/νος 85 Α
 Σακελλαρίου Θεόδωρος 295 Β - 250Γ
 Σακελλαρίου Τιμόθεος 295 Β - 251Γ
 Σακελλαρόπουλος Νικ. 110Γ
 Σακέλλης Γεώργιος 252Γ
 Σακίδης Σταύρος 295 Β
 Σακλαρίδης Μιχαήλ 253Γ
 Σαλαμάνης Αθανάσιος 296 Β
 Σαλαμπάσης Βιζύης Ιωακείμ 107 Α
 Σαλτάρης Νικόλαος 296 Β
 Σαμαρόπουλος Νικόλαος 297 Β
 Σανιδάς Παρ. 253Γ
 Σαπουντζάκης Φώτιος 297 Β
 Σαρανταεκκλησιώτης Γεώργιος 85 Α
 Σαραντάκος Γεώργιος 297 Β - 254Γ
 Σαραφίδης Πέτρος - 254Γ
 Σαρής Ι. 255Γ
 Σβυντρίδης Γ. 255Γ
 Σγούρος Θεόδωρος 297 Β
 Σεβαστόπουλος Θεωάνης 255Γ
 Σεραφείμ Ιερομόναχος Λαυριώτης 72 Α
 Σεραφείμ Τίκας Αρχ/πος 298 Β
 Σέρβος Ευστράτιος 255Γ
 Σέργιος Αγιολίτης 54 Α
 Σερέτης Χρήστος 298 Β - 255Γ
 Σερίατος Π. 256Γ
 Σιγάλας Αντώνιος 79 Α
 Σιδηρόπουλος Γ. 256Γ
 Σιδηρόπουλος Νικόλαος 257Γ
 Σιμεούρης Λούττος 162Γ
 Σιμιτζής Σπυρίδων 299 Β
 Σίμος Ιωάννης 299 Β
 Σιμώνης Αθανάσιος 300 Β
 Σιναίτης Μελέτιος 72 Α
 Σιναίτης Μελέτιος ο Νέος 262 Α
 Σιταράς Ανδρέας 257Γ
 Σίφνιος Γεώργιος 80 Α - 98,99 Β
 Σιψάς Δημήτριος 257Γ
 Σκαρπέλλος Στέφανος 18,258Γ
 Σκιαδαρέσης Νικόλαος 36,300 Β
 Σκιαδάς Λουκάς 300 Β
 Σκιαδέλης Δημήτριος 34 Β
 Σκλάβος Κων/νος 279 Β
 Σκλαβούνος Παντελής 259Γ
 Σκουλάτος Μάρκος 70,259Γ

Σκουλικαρίτης Δημοσθένης 30,148,227,231,
 249 Α - 27,300 Β - 53Γ
 Σκούτας Ιωάννης 369 Β
 Σκρέκος Γεώργιος 84 Α
 Σμυρνής Ανδρέας 301 Β
 Σμυρνιώτης Κων/νος 301 Β
 Σοράγιας Ιωάννης 259Γ
 Σουλακλής Θεοφάνης 301 Β
 Σουργιαδάκης Εμμανουήλ 17 Α - 302 Β
 Σουρλαντζής Δημήτριος 303 Β
 Σουσούνης Παναγιώτης 304 Β
 Σούσουρας Χρήστος 304 Β
 Σοφοκλέους Μιχαήλ 259Γ
 Σπαθάρης Ανδ. 260Γ
 Σπανούδη Σοφία 229 Α - 305Β
 Σπετσιώτης Ιωάννης 37,305 Β - 53Γ
 Σπετσιώτης Μιχαήλ 306 Β - 260Γ
 Σπηλιόπουλος Χρήστος 54,306 Β
 Σπηλιωτόπουλος Ιωάννης 307 Β
 Σπυράκης Δημήτριος 260Γ
 Σπυράκης Ιωάννης 260Γ
 Σπυρίδης Χαράλαμπος 307 Β
 Σπυριδόπουλος Βασίλειος 308 Β
 Σπυρίδων Βατοπεδινός 88 Α
 Σπυρόπουλος Γεώργιος 308 Β
 Σπυρόπουλος Σπυρίδων 308 Β - 66,260Γ
 Σπυρόπουλος Χριστόφορος 48,278,309 Β
 Σταθακόπουλος Ζωγράφος 310 Β - 261Γ
 Σταθακόπουλος Κων/νος 261Γ
 Στάθης Γρηγόριος 108,115,169,188,227,231,
 249 Α - 11,68,310 Β
 Σταθόπουλος Δημήτριος 312 Β
 Σταματιάδης Σταμάτης 55,312 Β
 Σταμάτογλου Ιωάννης 33 Β - 16,23Γ
 Σταμάτογλου Νικόλαος 262Γ
 Σταματόπουλος Δημήτριος 312 Β
 Στανίτσας Θρασύβουλος 143,144 Α - 55,312 Β -
 40,205Γ
 Σταυράκης Γρηγοριάδης 135,212 Α - 365 Β
 Σταυράκης ο Χανεντές 365 Β
 Σταυρίδης Δαμιανός 40 Β
 Σταυρίδης Σπυρίδων 262Γ
 Σταυρόπουλος Αργύριος 312 Β
 Σταυρόπουλος Β. 262Γ
 Σταυρόπουλος Ιωάννης 313 Β
 Σταυρόπουλος Νικόλαος 313 Β

Σταύρου Νεόφυτος 263Γ
 Σταυρουλάκης Κων/νος 314 Β
 Στέλιος Νικόλαος 263Γ
 Στενογραφία 37 Α
 Στεφανίδης Βασίλειος 77,108,242 Α
 Στέφανος Ο Λαμπαδάριος 134,237 Α
 Στογιάννης Νικόλαος 136,137 Α
 Στόικος Γιάγκος 263Γ
 Στουδίου (Μονή) 50 Α
 Στουδίτης Ανατόλιος 50,51 Α
 Στρατάκης Ιωαν. 263Γ
 Στουδίτης Θεόδωρος 50 Α
 Στουδίτης Ιωσήφ (Αρχ/πος Κων/πόλεως) 51 Α
 Στωκίδης Πλάτων 314 Β
 Συκιάτης Μελέτιος 85Γ
 Σύλλας Δημήτριος 314 Β
 Σύλλογοι Βλ. Γενικά ΚΕΦ. ΙΓ Α - 369 Β
 Συμεών Γεώργιος 264Γ
 Συμεωνίδης Ηλίου 314 Β
 Συμεωνίδης Λάζαρος 302Γ
 Συμεωνίδης Νικόλαος 265Γ
 Συνέσιος ο Κυρηναίος 45 Α
 Συρεγγέλας Δημήτριος 315 Β
 Σύρχας Αντώνιος 139 Α - 55,315 Β
 Σύρχας Γεώργιος 47,315,369 Β
 Σύρος Γεώργιος 316
 Σφακιανάκης Κων/νος 316 Β
 Σφήκας Λεωνίδας 317 Β
 Σχολές Βλ. Γενικά ΚΕΦ. ΙΓ Α - 369 Β
 Σχώρης Ιωάννης 317 Β
 Σωκράτης 39,266 Α
 Σώρρας Δημήτριος 265Γ
 Σωτηριάδης Κων/νος 317 Β
 Σωτηρόπουλος Ιωάννης 64,25Γ
 Σωτηρόπουλος Χαράλαμπος 266Γ
 Σωτήρχος Παναγ. 305 Α
 Σωφρόνιος Ιεροσολύμων 45 Α
Ταβουλάρης Ιωάννης 318 Β - 267Γ
 Ταλιαδάκος Χαράλαμπος 288,291 Α - 46,318 Β - 118Γ
 Τάμπας Τριαντάφυλλος 267Γ
 Τανταλίδης Ηλ. 267Γ
 Ταπεινός Αναστάσιος 86 Α
 Τασόπουλος Ανδρέας 319 Β
 Τασόπουλος Κων/νος 288 Α - 320 Β
 Τασσόπουλος Κων/νος 321 Β
 Τάττης Σωτήριος 321 Β

Τέοπανδρος ο Λέσβιος 27,152, Α
 Τζανάκος Παναγιώτης 321 Β
 Τζανής Αθανάσιος 267Γ
 Τζανιδάκης Εμμανουήλ 62,268Γ
 Τζανίδης Φώτιος 268Γ
 Τζανουλίνος Αντώνιος 269Γ
 Τζέκος Αναστάσιος 270Γ
 Τζελάς Ευάγγελος 321 Β
 Τζέτζης Ι.Δ. 63,178 Α
 Τζινευράκης Χαράλαμπος 323 Β
 Τζιοβάνι Πιερλουίτζι ντα Παλεστρίνα 191 Α
 Τζουρντός Δ. 23Γ
 Τιάκας Ευάγγελος 323 Β
 Τίκας Σεραφείμ (Αρχ/πος) 323 Β
 Τιμωνίδης Ευστάθιος 324 Β
 Τολίκα Ολυμπία 324 Β
 Τόλλας Νικόλαος 271Γ
 Τομπόλης Κων/νος 217Γ
 Τοπάλογλου Πρόδρομος 324 Β
 Τούμπας Παναγιώτης 271Γ
 Τούρκικη Μουσική 34,62 Α
 Τουρκοαραβοπερσική Μουσική 36,64 Α
 Τουτουντζής Μ. 272Γ
 Τραϊφόρος Στυλιανός 272Γ
 Τράκας Αλέξανδρος 220,221 Α - 249,324 Β
 Τραπεζούντιος Ιωάννης ο Πρωτοψάλτης
 126,127, 237,239,262,263, Α
 Τριανταφυλλόπουλος Βασίλειος 325 Β
 Τριανταφύλλου Αντ. 272Γ
 Τριανταφύλλου Βασίλειος 272Γ
 Τριανταφύλλου Σταύρος 272Γ
 Τρικαλίτης Γεώργιος 273Γ
 Τρυφανόπουλος Γεώργιος 273Γ
 Τρωαδιστής Ιερώνυμος 262 Α
 Τσαγκαρούλης Θεόδωρος 325 Β
 Τσαγκαρούλης Κων/νος 325 Β
 Τσάκας Αναστάσιος 274Γ
 Τσάκωνας Σπύρος 325 Β - 274Γ
 Τσαλκιντζής Α. 274Γ
 Τσαμικιράνης Ματθαίος 17,325 Β
 Τσαούσης Γεώργιος 327 Β
 Τσαούσογλου Αθανάσιος 274Γ
 Τσαπατσάκης Σταύρος 274Γ
 Τσατήρης Αγγ. 275Γ
 Τσατήρης Δ. 275Γ
 Τσατήρης Κ. 275Γ

Τσατήρης Π. 274Γ
 Τσατήρης Στ. 2475Γ
 Τσατσαράνης Γεώργιος 231,236,237,239, 263,
 302,304 Α -17,34,327 Β - 23,46Γ
 Τσαχαλίνας Αντώνιος 328 Β
 Τσελεπιδάκης Ιωάννης 275Γ
 Τσερεβελάκης Ιωάννης 65,275Γ
 Τσεσμελής 90 Α
 Τσετσέκος Παναγιώτης 329 Β
 Τσιάρας Λάμπρος 329 Β
 Τσίγκος Κων/νος 329 Β
 Τσιγκούλης Νικόλαος 276Γ
 Τσιγκούνης Ηλίας 277Γ
 Τσικνόπουλος Ανδρέας 82,91 Α - 40Γ
 Τσιμάρας Ανδ. 278Γ
 Τσίμαρης Παντελής 329 Β
 Τσιμερίκας Χρήστος 330 Β
 Τσιμίνης Γεώργιος 330 Β
 Τσιμπικάκης Σεραφείμ 278Γ
 Τσιμπούκης Νικόλαος 330 Β
 Τσινάρας Παναγιώτης 145,146Α-42,331Β- 60,278Γ
 Τσίνγκας Ανδρέας 279Γ
 Τσίτσικας Γεώργιος 331 Β
 Τσίτσος Δημήτριος 331 Β
 Τσονάκας Ιερόθεος 332 Β - 279Γ
 Τσορακλίδης Χρήστος 279Γ
 Τσούκας Λουκάς 332 Β
 Τσούμαρης Αθανάσιος 47,332 Β - 280Γ
 Τσουρλάκης Αντώνιος 333 Β
 Τσώκλης Ιωάννης 334 Β
 Τύμπας Ηλίας 301Γ
 Τυπάλδος Ιωάννης 23,280Γ
Υαγνίς 27,151 Α
 Υφαντής Βασίλειος 335 Β
 Υφαντής Σπύρος 335 Β - 23,223Γ
 Υφος Βλ. Γενικά ΚΕΦ. Ι Α
Φαναριώτης Γεώργιος 337 Β
 Φαράσολου Σεραφείμ 119,146,148Α- 337Β-23Γ
 Φαυλέας Εμμανουήλ 338 Β
 Φελώνης Μάνθος 338Β - 285Γ
 Φερώνας Αθανάσιος 339 Β
 Φέτσης Σπυρίδων 285Γ
 Φήμιος 164Γ
 Φιλανθίδης Πέτρος 90 Α
 Φιλανθίδης Χαρίλαος 286Γ

Φιλάρετος 188Γ
 Φίλιππακόπουλος Γεώργιος 339 Β
 Φίλιππακόπουλος Σπύρος 340 Β - 23,51,286Γ
 Φίλιππόπουλος Αθανάσιος 340 Β
 Φιλοξένης Κυριακός 83,127 Α
 Φίλων ο Ιουδαίος 39 Α
 Φιρφίρης Διονύσιος 341 Β
 Φλαγγής Κων/νος 262 Α
 Φλογεράς Ανδρέας 31 Β - 59Γ
 Φλωρόπουλος Χαράλαμπος 286Γ
 Φλώρος Κων/νος 341 Β
 Φόρτης Μάκης 342 Β
 Φορτωμάς Παύλος 342 Β
 Φούκας Τάκης 71Γ
 Φουρνάρης Νικόλαος 50 Β
 Φουστέρης Δημήτριος 23,287Γ
 Φραγκαναστάσης Ιωάννης 342 Β
 Φραγκεσκίδης Παύλος 288Γ
 Φραγκιάς Βασίλειος 288Γ
 Φραγκούλης Ηλίας 343 Β - 23,54,289Γ
 Φραντζής Δημήτριος 44 Β
 Φρατζής Γεώργιος 211,291Γ
 Φριέλος Ιγνάτιος 261 Α
 Φωκαέας Θεόδωρος Παπαπαράσχου 77,212,
 236 Α - 70 Β
 Φωκαέας Κων/νος 78 Α - 177Γ
 Φωκαΐδης Φωκ. 292Γ
 Φωκάς ο Λαμπαδάριος 123 Α
 Φωτειάδης Βασίλειος 86 Α
 Φώτιος Πατρ. Κων/πόλεως 52 Α
 Φωτόπουλος Σωτήριος 343 Β
Χαβαριώτης Ιωάννης 344 Β
 Χαβατζόπουλος Ηρακλής 293Γ
 Χαβιαράς Ιωάννης 193 Α
 Χάϊδος Θωμάς 294Γ
 Χαλαρή ή Χαλιορή Γεώργιος 86 Α
 Χάλαρης Δημήτριος 344 Β - 294Γ
 Χαλάτσογλου Παναγιώτης 126,176,237,
 262, 263 Α
 Χαλέας Δημήτριος 43,345 Β - 55Γ
 Χαλκ(ε)όπουλος Γεράσιμος 68 Α
 Χαλκ(ε)όπουλος Ακάκιος 105,261 Α
 Χανιωτάκης Μύρ. 295Γ
 Χαραλαμπίδης Λεωνίδας 10 Β
 Χαραμής Χρήστος 295Γ
 Χαριατίδης Ιωάννης 119,295Γ

Χαρισιάδης Αλέξανδρος 90 Α
 Χαριτούδη Χρυσούλα 345 Β
 Χατζεθανασίου Μιχαήλ 287 Α - 346 Β
 Χατζηγιάννου Μιχαήλ 346 Β
 Χατζηγιακουμής Μανώλης 104 Α-346Β
 Χατζηθεοδώρου Γεώργιος 32,346,359,360 Β-52Γ
 Χατζηθεοδώρου Θεόδωρος 288 Α - 54,348 Β
 Χατζημάρκος Μανώλης 228,291Α- 41,349Β-95Γ
 Χατζημιχάλης Σαβ. 295Γ
 Χατζηνικολάου Χρήστος 289,291 Α - 350 Β
 Χατζηπαππάς Π. 295Γ
 Χατζής Μιχαήλ 351 Β
 Χατζής Στάικος 51,351 Β
 Χατζησολομός Σολομών 352 Β
 Χατζησταμάτης Δημήτριος 295Γ
 Χατζησταμάτης Νικόλαος 352 Β - 296Γ
 Χατζηχρόνολου Γεώργιος 352 Β - 23,296Γ
 Χατζηχρόνολου Ελαμ. 296Γ
 Χατζόγλου Σ. 296Γ
 Χατζόπουλος Δημήτριος 353 Β
 Χειμωνάκης Θεόφιλος 297Γ
 Χειρονομία -Χειρονόμοι 36,180 Α
 Χεκ,Τζων Βαν Τερ 297Γ
 Χουρμούζιος Γεώργιος ο Χαρτοφύλακας 74,80 Α
 Χριστογιάννης Κων/νος 297Γ
 Χριστοδουλάτος Ανδρέας 298Γ
 Χριστοδουλόπουλος Παναγιώτης 354 Β
 Χριστόδουλος Μητρ. Δημητριάδος 158 Α -
 28,354 Β-55Γ
 Χριστοδούλου Χρήστος 298Γ
 Χριστόπουλος Αθανάσιος 77 Α
 Χριστόπουλος Κων/νος 93 Α
 Χριστόπουλος Σεραφείμ 298Γ
 Χριστόπουλος Χρήστος 354 Β
 Χρόνης Ανδρέας 279,354 Β

Χρυσάνθος Μητρ. Δυραχίου ο εκ Μαδύτου
 31,75,127,128,130,152,154,
 156,172,181,182,244,255 Α-33,78Γ
 Χρυσάφης Μανουήλ Δούκας (ο Παλαιός)
 122,180,261,263 Α
 Χρυσάφης Παναγιώτης (ο Νέος)
 124,125,262,263 Α
 Χρυσάφιδης Δημήτριος 355 Β
 Χρυσοπολίτης Κυριαζής 355 Β
 Χρυσόστομος Α Παπαδόπουλος (Αρχ/πος)
 95 Α - 355 Β - 112Γ
 Χρυσόστομος Ιωάννης 45,93,157,213,228,246
 299,300 Α
 Χρυσός Αιών της Β.Μ. 105 Α
 Χρυσοχοίδης Νικόλαος 54,356 Β
 Χρυσόπουλος Θεόδωρος 356 Β-299Γ
Ψάλλας Χρήστος - 3301Γ
 Ψαλμικοί στίχοι- Ψαλμοί 206 και
 Γενικά στο ΚΕΦ. Θ Α
 Ψαλμός (τι καλείται) 218 Α
 Ψαλτήριο(το όργανο) (τι είναι) 110,216,218 Α
 Ψάλλτης Κυρ. 302Γ
 Ψαλτική Παράδοση 293 Α
 Ψαριανός Διονύσιος Μητρ. 187,228,248,291 Α
 - 358 Β
 Ψαρομάτης Ανδρέας 302Γ
 Ψαρομάτης Κων/νος 303Γ
 Ψαρουδάκης Κων/νος 366 Β
 Ψαρρός Σπυρίδων 359 Β
 Ψάχος Κων/νος 37,132,171,179,196 Α -
 54,278,359 Β - 34Γ
 Ψάχος Σπυρίδων 360 Β
 Ψελλός Μιχαήλ 34,54 Α
 Ψυλλάκης Αγγελος 361 Β - 303Γ

“... όταν ο ιερός ψαλμωδός κατέχει τα μυστικά της τέχνης της ψαλ-
 μωδίας και αποδίδει μελωδικώς τους καθιερωμένους εκκλησιαστικούς
 ύμνους, κραταιούται το θρησκευτικό λατρευτικόν αίσθημα, το ανθρώπι-
 νον πνεύμα ελευθερούται, ο λογισμός αποβάλλει τις νοσηρές αντιλήψεις,
 τις πρόσκαιρες ευτελείς επιδιώξεις, η σκέψη αναζητεί το αγαθόν, η συνεί-
 δηση εξαυλούται ενώ η ψυχή ατενίζει προς την αθανασία...”.

Φωκάς Φωκαΐδης. Πρωτοφάλης, Λόγιος, μουσικοϊστοριογράφος,
 Συγγραφέας, Δημοσιογράφος (Γ' τόμος).

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΩΝ

Φωτογραφίες Α' τόμου

(Δεν περιλαμβάνονται φωτογραφίες βιογραφικών)

Ο Συγγραφέας	5
Βαρθολομαίος (Οικ. Πατριάρχης)	6
Σεραφείμ (Αρχ/πος)	8
Αμβρόσιος (Μητροπολίτης)	10
Περιστερης Σπυρίδων	12
Πελοποννήσιος Πέτρος	15
Δαμασκηνός Ι. & Κουκουζέλης Ι.	16
Βυζάντιος Πέτρος	26
Τραπεζούντιος Ιωάννης Πρωτοψάλτης	38
Σπίτι λατρείας (Διωγμοί)	40
Χειρόγραφο από τη μονή Λειμών	56
Ο Κυκλικός τροχός του Ι. Κουκουζέλη	57
Η Σοφωτάτη παραλλαγή Ι. Κουκουζέλη	59
Ανθολογία Παπαδικής (1687)	61
Χειρόγραφο Μονής Σινά	61
Η Σοφωτάτη Παραλλαγή Ι. Πλουσιαδινού	67
Στιχηράριον Γερμανού Ν. Πατρών	69
Ειρημολόγιο Μπαλασίου Ιερέως	70
Ι. Δαμασκηνός – Ι. Κουκουζέλης – Μπαλάσιος – Γερμανός	72
Κρατηματάριον Χουρμουζίου	75
Δοξαστάριο Π. Πελοποννησίου	82
Το Οικουμενικό Πατριαρχείο	94
Χρυσάφης ο Νέος – Μπερεκέτης – Πελοποννήσιος – Χρυσάφης Παλαιός	125
Εσωτερικό Αγίας Σοφίας	131
Πέτρος Φυγάς – Δανιήλ – Τραπεζούντιος – Ιάκωβος	138
Αγία Σοφία	142
Οικουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος (Συλλεiturγο)	159
Ιωάννης ο Γλυκής	160
Ι. Μονή Ξηροποτάμου	166
Ι. Μητροπολιτικός Ναός Αθηνών	169
Ι. Μονή Αγίου Σάββα	170
Ρωμανός Μελωδός – Ι. Δαμασκηνός	170
Εκφωνητική Παρασημαντική	173
Πρώιμη σημειογραφία	174
Δείγματα μουσικής Γραφής	175
Χειρόγραφα 13ου και 18ου αι.	176, 177
Πολυέλκος «Δούλοι Κύριον»	178
Εξέλιξη σημειογραφίας	183
Ευαγγελιστάριο (11 αι.)	184
Γρηγοριανό μέλος	192
Εκκλησιαστικό Όργανο	205, 218

Αυλητής	207
Τοιχογραφία Αγίου Όρους	208
Το Ψαλτήριον (Ιωακείμειον)	219
Μπαλάσιος – Γερμανός	250
Καλοφωνικό Ειρημολόγιο	256, 264
Χειρόγραφο κρατηματαρίου	261

Φωτογραφίες Β' τόμου

(Δεν περιλαμβάνονται φωτογραφίες βιογραφικών)

Ο Συγγραφέας	7
Μπαλάσιος Ιερέυς	14
Πελοποννήσιος Πέτρος	14
Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος	20
Αρχιεπίσκοπος κ.κ. Σεραφείμ	22
Μητροπολίτης κ.κ. Αμβρόσιος	24
Καραμάνη Αθαν. – Χορωδία	26
Ραιδεστινός Γεώργιος	51
«Ελληνική Βυζ. Χορωδία»	52
«Οι Μαϊστορες της Ψαλτικής Τέχνης»	58
«Παιδική Χορωδία Συλλόγου Φίλων Βυζ. Μουσικής Αιγιαλείας»	88
ΟΜ.Σ.Ι.Ε. (1979)	104
Μισαηλίδης Μισαήλ	119
Καραμάνης Αθ. – Περιστερης Σπ.	130
Παλαιά φωτογραφία (Ν. Μαυρόπουλος κ.λπ.)	137
Εορτή Συλλόγου Φίλων Βυζ. Μουσικής Αιγιαλείας (1983)	150
Συνάντηση Προέδρων (1980)	198
Καραμάνης Αθαν. – Οικονόμου Φιλ.	208
Παγανός Νικόλαος	233
Παχείδης Πολυχρόνης	244
ΟΜ.Σ.Ι.Ε. (1982-1984)	244
Περιστερης Σπ. – Οικονόμου Φιλ. (1984)	247
Στάθης Γρηγ. – Οικονόμου Φιλ.	253
Βυζ. Χορός Πανελληνίου Συνδέσμου Ιεροψαλτών (1992)	289
Οικουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαίος – Γ. Τσατσαρώνης	334
Ιερό προσκύνημα «Παναγία Τρυπητή» Αιγίου	336
Κων/νος ο Βυζάντιος – Πρωτοψάλτης	343
Παχτικός Γεώργιος	362
Γρηγόριος ο Πρωτοψάλτης	364

Φωτογραφίες Γ' τόμου

(Δεν περιλαμβάνονται φωτογραφίες βιογραφικών)

Ο Συγγραφέας	5
Το «κανόνιον» των 8 ήχων	6

Ιεράρχης και ψάλτες	8
Βαρθολομαίος (Οικουμενικός Πατριάρχης)	10
Αμβρόσιος (Μητροπολίτης)	12
Σεραφείμ (Αρχ/πος)	14
Ηλιάδης Κων/νος	15
Σταμάτογλου Ιωάννης	16
Σκαρπέλλος Στέφανος	18
Ανδρικόπουλος Ιωάννης	20
Κ. Πρίγγος και Θρ. Στανίτσας	24
Βιγγόπουλος Ευστ.	24
Βυζαντινός Χορός Αιγιαλείας	28
Η Κλίμακα του «Λεσβίου» Συστήματος	47
Παράδειγμα «Λεσβίου» Γραφής	48
Απολυτίκιον με «Λέσβια» Γραφή	48
Ανθίμος ο Αρχιδιάκονος	50
Βαμβουδάκης Εμμ. με μαθητές του	72
Τ. Παραστατίδης – Ν. Παπαλεξίου	72
Βυζ. χορός Μόντρεαλ Καναδά	85
Δ.Σ. του Πανελληνίου Συνδέσμου (1977)	90
Παπαδόπουλος Σωκράτης	118
Η Κοίμηση του Αγίου Δημητρίου	128
Δανιηλίδης Νικόλαος	128
Ιωάν. Παναγιωτόπουλος (Κούρος) και η Χορωδία του	133
Βυζ. Χορός Αργολίδος (Γεωργ. Καραγιάννης)	147
Χορωδία Ωδείου Αθηνών (Λαζ. Κουζινόπουλος)	166
Σπυρ. Περιστέρη – Χρ. Χατζηνικολάου	171
Βυζαντινή Χορωδία Αθηνών	179
Οι Πρωτοψάλτες του Πατριαρχικού Ναού (1946-55)	185
Βυζ. Χορωδία Συλλόγου Ξάνθης (Μ. Μουζουρίδης)	200
Β. Χορωδία Ν.Α. Βοιωτίας - Γ. Χατζηχρόνογλου	205
Πατριαρχικοί Δομέστικοι	211
Β. Χορωδία Θ. Χατζηθεοδώρου	213
Κ. Πρίγγος, Κ. Λαντίκας, Β. Πιπερίγκος, Γ. Βιγγάκης	238
Λ. Κουζινόπουλος – Α. Ραπτόπουλος	245
Βυζ. Χορός Συλλόγου Ιερ. Πατρών (1980)	248
Κείμενο Βυζ. Μουσικής	281
Βυζ. χορός Αθηναίων Ιεροψαλτών (Θ. Καπαρός)	282
Πατριαρχική Μεγαλή του Γένους Σχολή	283
Τοιχογραφία Χορών Ψαλτών	284
Β. Χορωδία Δ. Φουστέρη (Ν.Υ.)	289
Β. Χορωδία Η. Φραγκούλη (Αδελαΐδα)	291
Βυζ. Χορός Ιεροψαλτών Θεσ/κης (Λ. Πετρίδης)	300
«Ακάθιστος Ύμνος»	303
Ιερά Μονή Αγίου Παντελεήμονος (Άγιον Όρος)	314

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ - ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ - ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΠΡΩΤΟΥΑΛΤΩΝ - ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΩΝ - ΜΟΥΣΙΚΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΧΟΡΑΡΧΩΝ - ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΚ ΤΩΝ ΒΙΟΓΡΑΦΟΥΜΕΝΩΝ ΣΕ ΟΛΟ ΤΟ ΕΡΓΟ

- Αβραμίδης Βασίλειος - Σπ. Μερκούρη 5 - 14452 Αττική τ.2815793
 Αγγελακόπουλος Κων. - Ροδοδάφνη 251 00 Αίγιο - τ. 71242
 Αγγελινάρας Γεώργιος - Πανόρμου 63 - 11524 Αθήνα τ.6917704
 Αγγελόπουλος Λυκούργος - Κυψέλης 1 - 11257 Αθήνα τ.8823523
 Αθανασάτος Ι. - Μεσολογγίου 23 14231 Ν.Ιωνία τ. 2778555
 Αθανασιάδης Δ. - Πιστών 5 Πλ. Φανερωμένης Καλλιθέα Θεσ/κη τ.626487
 Ακρίδας Βασίλειος - Παπούλια 20 - 30200 Μεσολόγγι τ.22635
 Ακρίδας Θεόδωρος - Αιτωλικού 101 - 30200 Μεσολόγγι τ.28383
 Αλβέρτης Μηνάς - 84200 Τήνος
 Αλεξάκης Ν. - Τέρμα Ιδομενέως Σητεία Κρήτης τ. 25190
 Αλεξάνδρου Γιάννης - Αλκίφρονος 34 - 11853 Αθήνα τ.3458062
 Αλεξόπουλος Παναγιώτης - Παναθηναίων 2 14122 Αθήνα τ.2815517
 Αλυγιάκης Αντώνιος - Κυδωνιών 6 - 54655 Θεσ/κη τ.429384
 Αμαργιαννάκης Γεώργιος - Φαιστού 2 - 14561 Αθήνα
 Αμοργιανός Νικόλαος - Ν. Αργυρίου 17 - 185 41 Πειραιάς - τ. 4816651
 Αμπατζής Π.(+) - Μαϊάνδρου 31 56224 Εύοσμος Θεσ/κη τ.761834
 Αναγνωστόπουλος Γεώργιος - Εβρου5-15234 Αθήνα τ.6814892
 Αναστασιάδης Ανασ. - Πτολεμαίων 3 50100 Κοζάνη τ. 25711
 Αναστασιάδης Ανδρέας - Κόνωνος 4 - 11634 Αθήνα τ.7248384
 Αναστασίου Ανδρέας - 25100 Αίγιο τ.23953
 Ανδρέου Μανθ. - 4550 Clerou Chomedey Laval 2 UE CANADA H 7T 2E8
 Αρβανίτης Σωτήριος - Πέτρας 12 - 50100 Κοζάνη
 Αρδανιώτης Δημήτριος - Ανθέων 34 - 62100 Σέρρες τ.56151
 Αριστοδήμου Αντώνιος - Eurimbla Avenue-Randwick N.S.W. 2031 Sydney - AU/LIA
 Αρώνης Ι. - Καλημεράκη 5 72200 Ιεράπετρα τ. 27067

Αρώνης Σταμάτιος -72200 Ιεράπετρα
Αστέρης Λεων. - Rum Patrikhanesi Haliy 34220 Fener ISTANBUL
Αφεντούλης Α. - Μ.Μπότσαρη 32 59100 Βέροια τ. 23876
Αχιλιάς Π. - Μ.Ταξιαρχών 15 25100 Κουλούρα Αίγιο τ. 25071
Βαγιανός Γ. - Στουρνάρα 37 10682 Αθήνα τ. 3808501
Βαζάς Δημήτριος -Ψαχνά 34400 Εύβοια τ. 24133
Βακάκης Αν. - 73400 Κίσσαμος Κρήτη τ. 22128
Βαλληνδράς Απόστολος -Εφέσου 29 -17121 Αθήνα τ.9356588
Βαλλής Γ. - Αιλιανού 9 11254 Αθήνα
Βασιλείου Θεόδωρος - Κίμωνος 38 -18454 Πειραιάς τ.4953445
Βασιλικός Θεόδωρος - Ιοκάστης 12 -15772 Αθήνα τ.6439622
Βασιλός Ναπολέων(+) - Ζάππα 32 Τρίκαλα τ. 27539
Βάτσος Αν. - Κύπρου 88 & Τραπεζούντος 18453 Νίκαια τ. 4979788
Βεντούρης Ν. - Οβρένοβιτς 19 11745 Αγ. Σώστης τ. 9014094
Βεργιέτης Ι. -Καρακάση 110 54453 Θεσ/κη τ.919511
Βερύκιος Δημ. -Θερμοπυλών 15 17563 Π. Φάληρο
Βλάμης Γρηγ. - Λητούς 3 16231 Ανάληψη Βύρωνα τ. 7654569
Βλαχογιάννης Χρήστος - Δροσίνη Βαλτινού 4 Μεσολόγγι τ.22727
Βορούλλας Νικόλαος - Αρη Βελουχιώτη Κυωέλη 26000 Πάτρα τ.326829
Βουγιουκλής Αθανάσιος - Επταλόφου 36 Χρυσούπολη Περιστέρι τ.5755921
Βουλδής Χ. - Ευαγγελιστρίας 9 30100 Αργίριο τ. 20040
Βουρλής Αθανάσιος -Θεολ.Σχ. Πανεπιστημιούπολη -13872 Ιλίσια τ.6668323
Βουτσής Γεώργιος -Ριζάρι 82100 Χίος
Βουτσινάς Ανδρέας - Ιερά Οδός 227 12241 Αιγάλεω τ. 5903040
Γαιτανίδης Κώστας -Λεοναρδοπούλου 24 61100 Κιλκίς τ.22886
Γαλάνης Δημήτριος - Συνταγ.Ζήση 110 26331 Αρόη Πάτρα τ.623937
Γαλιώτος Κων/νος -Ομήρου 28 22100 Τρίπολη τ.224061
Γεωργακόπουλος Σπύρος -Πατρών Κλάους 38 26335 Πάτρα τ. 324746
Γεωργιάδης Ελ. -Χαλκιδικής 50 54643 Θεσ/κη τ. 428725
Γεωργόπουλος Ιωάννης -Άγιος Αδριανός 21100 Ναύπλιο
Γιακαλής Ευθ. - Ν.Πλαστήρα 175 15361 Αγ.Ανάργυροι τ. 2625427
Γιακουμάκης Ανδρέας -Μίχ.Βλάχου 27-71305 Ηράκλειο τ.322487
Γιακουμάκης Α. -Π.Φωτίου 36 71305 Ηράκλειο τ. 233441
Γιαλελής Ανδρέας - Διακοφτό 25003 Αίγιο
Γιαμαίος Ιάκωβος -Δημοκρατίας 96 73100 Χανιά
Γιαννακάκης Φ. - Παρασκευοπούλου 19 12132 Περιστέρι τ.- 5714726
Γιαννακόπουλος Γεώργιος -Θουκιδίδου 5 Π. Φάληρο 17563 Αθήνα τ.9828683
Γιαννακούρος Ιωάννης -Αγ.Παρασκευής 73 12462 Χαϊδάρι
Γιαννόπουλος Γεώργιος - Νικολέικα 25100 Αίγιο

Γιαννουκάκης Νικόλαος -1350 -Fryser Laval Quebec -H7W 3P2 Canada
 Tel.001-514-3454735

Γιαννούτσος Κων/νος - Μεσαίο Καρλόβασι 83200 Σάμος τ.34278
Γιουρούκος Ηλίας -Εστίας 10 Αμπελόκηποι 11526 Αθήνα τ. 7771433
Γκέντζης Π. - Φιλοχόρου 12 11635 Παγκράτι τ. 7236315
Γκίγκης Α. - Ηροδότου 20 55133 Θεσ/κη τ. 431780
Γκούζος Α. - Δημητράκοπούλου 101 17676 Καλλιθέα τ. 9583280
Γούναρης Βασίλειος -Μητρ.Φωτίου 2 50100 Κοζάνη τ.25896
Γουναρόπουλος Αναστάσιος -Ι.Μονή Θεοτόκου Κασσωπίας 49100 Κέρκυρα τ.91357
Γρέντζελος Παύλ. - Μακρυγιάννη 9 30100 Αργίριο τ. 32961
Γρηγοριάδης Νικόλαος -Δημ.Αντωνίου 6 19002 Παιανία τ. 6645834
Γρηγορίου Θ. -Ι.Ν. Πέτρου & Παύλου 3086 Λεμεσός
Γυφτογιάννης Κ. - Στενή 84200 Τήνος
Γωνιωτάκης Μιχαήλ - 72400 Νεάπολη Κρήτης τ.32237
Δακαλάκης Ιωάν. - Κύπρου 76 30200 Μεσολόγγι
Δακτυλάς Μιχ. - Ελ. Βενιζέλου 3 18863 Πέραμα τ. 4410459
Δαμαράκης Ιωάν. - Χρυσοπηγής 5 71307 Ηράκλειο
Δαρζέντας Παρασκευάς -Κανάρη 20-18756 Κερασίνη
Δαρλάσης Γεώργ. - Αμαλίας 15 21100 Ναύπλιο τ. 22674
Δαρμογιάννης Ιωάν. 25001 Καλάβρυτα
Δασκαλάκης Εμμαν. -Συγγρού 17 54630 Θεσ/κη τ.930079
Δασκαλούδης Κυρ. - Κύπρου-Πηνειού 102 41222 Λάρισα τ. 250824
Δεβερέλης Αστέριος - Σκρα 3 54622 Θεσ/κη τ. 235860
Δελήνας Λάζ. - Δερβενακίων 54 20100 Κόρινθος τ.23521
Δελής Δημ. -Θεοκλήτου 10 22100 Τρίπολη
Δημητρουλόπουλος Γεώργ. -Κρέστενα 27055 Πύργος
Δημόπουλος Αθαν. -Αγν. Στρατιώτου 6 Ν. Κρήνη 55132 Καλαμαριά τ.432961
Δημόπουλος Χρ. -Σελιανίτικα 25100 Αίγιο τ. 74331
Διαμαντόπουλος Παν. Λόγγος 25100 Αίγιο τ. 71653
Δόντιος Στέφανος -Μακεδονομάχων 2 53100 Φλώρινα τ.23909
Εμμανουηλίδης Βασ. - Rum Patrikhanesi Haliy 34220 Fener ISTANBUL
 τ.0090212-5730690
Εμμανουηλίδης Ι. - 58500 Αρσένι Σκύδρας τ. 71783
Ενωτιάδης Χρ. - Αλικαρνασού 16 14231 Ν.Ιωνία τ. 2799295
Ερσωτέλος Θεολ. - Αγ. Ισιδώρου 26 11471 Αθήνα τ.3644208
Ευθυμάκης Πολ. -Κορίνθου 453 26222 Πάτρα
Ευθυμιάδης Αβραάμ - Α.Καρκαβίτσα 11 54645 Θεσ/κη
Ζαννίκος Δημ. -Αγ. Σπυρίδωνος 5 82100 Χίος
Ζαχαριουδάκης Νεκ. - Ι.Μ. Αγ. Τριάδος Ακροτήρι 73100 Χανιά
Ζάχος Βασ. -Υψηλάντου 11 21200 Αργος τ.68810

Ζέρβας Χρ. - Πανδοσίας 12 Α.Πατήσια 11142 Αθήνα τ.2930048
Ζησόπουλος Νικ.-24 Charles St. Valley VIEW 5093 S.A. AUSTRALIA
Ζορμπάς Κων. -Χαλδαίας 14 18450 Νίκαια Πειραιάς τ.4902744
Ζωγράφος Ι.- 32300 Ορχομενός τ. 32139
Ηλιάδης Κων. - Μ.Πιτσάκου 21 42100 Τρίκαλα τ. 29588
Ηλιάδης Κων. -Αγνώστων Ηρώων 57 14231 Ν.Ιωνία τ.2778555
Ηλιάδης Μηλτ.- Τακιατζήδων 14 50100 Κοζάνη τ.35215
Ηλιάδης Χαρ. - Μπάφρας 22 58100 Γιαννιτσά
Ηλιόπουλος Διον. - Λ.Αλίμου 130 16432 Αργυρούπολη τ.9911410
Θανόπουλος Ιωάν. -Τηδέως 3 11635 Παγκράτι. τ.7520270
Θεοδοσίου Γεώρ.- Αγ. Δημητρίου 16 18547 Ν. Φάληρο
Θεοδωρακόπουλος Βασ. - 25100 Αίγιο τ. 24128
Θεοδωρακόπουλος Π.- Ι.Ν. Αγ. Γεωργίου Χαλάνδρι τ. 8839512
Θεοδωρακόπουλος Φώτ. -Κιλκίς 2 25100 Αίγιο τ.28029
Θεοδωρίδης Αλ.- Κ.Αλεξανδρίδη 3 62125 Σέρρες τ. 59300
Θεοδοσιάδης Νικ.- Βαλιμήτικα 25100 Αίγιο
Θεοτοκάτος Χαράλαμπος-Παύλου Μελά 37-26223 Πάτρα τ.429655
Θεουλάκης Εμμ. - Χειμάρας 78 85100 Ρόδος τ. 27172
Θεοφιλόπουλος Ανδρ. - Αλκέτα 23 Ανω Τούμπα 54352 Θεσ/κη τ. 933265
Θεοχαρόπουλος Αναστ. - Αγ. Ανδρέου 5 / 25100 Αίγιο
Θεοχαρόπουλος Σπ. -Ανακρέοντος 6 15772 Ζωγράφος τ. 7785906
Θεοχαρόπουλος-Δαλάκος Χρ. - Βάρδα 11 65302 Καβάλα τ. 228814
Ιερόθεος Ιερομόναχος -Ι.Μ. ΦΙΛΟΘΕΟΥ 63086 Καρυές Αγ. Όρος τ. (0377) 23256
Ιερόθεος(Βλάχος) Μητροπολίτης -Μεσολογίου 1 30300 Ναύπακτος τ.27395
Ιωακείμ Παν. - Καλλονή 81107 Μυτιλήνη τ. 22701
Ιωαννίδης Δημ. -Θήρας 123 18541 Πειραιάς τ.4824725
Ιωαννίδης Στ.- Νοταρά 32 10683 Αθήνα τ. 8217767
Ιωσήφιδης Ν.- Π.Πατρων Γερμανού 39 54622 Θεσ/κη τ. 274198
Καγιαβάς Χρήστος-Ονάτα 2 10443 Κολοκυνθού Αθήνα
Καγκαράς Αν. -Ε. Βενιζέλου 72 50100 Κοζάνη τ.41239
Κακανάς Δ.- Βρυούλων 38 54351 Ανω Τούμπα τ. 900584
Κακαντώνης Εμμ.- Λ.Λογοθέτη 2 83100 Σάμος
Κακλαμάνης Βασ.-Μεγάλη Βρύση 31100 Λευκάδα τ.25763
Κακούλης Στ.- 23 Gertrude St. Morphett Valle 5162 S. AUSTRALIA
Κακούλιδης Γεωρ. -Πέτρας 98 10444 Κολωνός τ. 5140342
Κακούρης Γρ. -Χανίων 4 και Μονεμβασίας 14341 Ν.Φιλαδέλφεια τ.2184943
Καλαμπάκας Παν. -Ασκληπιού 86 42100 Τρίκαλα τ.27280
Καλαμπόκας Κων. -Α.Πατρώνα 2 82100 Χίος τ.26167
Καλαντζής Γ.-PH.D. Saint Markella 1960 Jones Av.North P.O. 11 Wantagh, Long Island N.Y. 11793 U.S.A.

Καλογερόπουλος Βασ. - 25001 Καλάβρυτα τ.22714
Καλογερόπουλος Βασ.- Πατρών 34 27100 Πύργος τ.27706
Καμίτσης Νικ. - Ακτή Ποσειδώνος 75 33200 Ιτέα τ. 34206
Κανελλής Αθ. -25100 Αίγιο τ.43174
Κανελλόπουλος Δημ. -Σφακτηρίας 19 15231 Κ.Χαλάνδρι τ.6714502
Καντάνης Κων. -84200 Τήνος τ.24393
Καραβίδας Νικ. -Ι.Ν. Αγ. Μαρίνας 45221 Ιωάννινα
Καραγιαννακίδης Διογ.- Πολυτεχνείου 35 54625 Θεσ/κη τ.531615
Καραγιάννης Γεώργ. -Παπαδιαμαντοπούλου 154 15773 Γουδί τ.7750977
Καρακατσάνης Χαρ. -Πλαπούτα 100 14121 Ν. Ηράκλειο τ.2822719
Καραμάνης Αθ. -Κρήτης 72 54646 Θεσ/κη τ.427803
Καραμάνης Γεώρ. - Παρασκευοπούλου 42 55133 Καλαμαριά τ. 447606
Καραμάνος Αρ. - 25100 Αίγιο τ.23881
Καράπαπας Γ.- (+)- Λαχανά 21 56334 Θεσ/κη τ. 761025
Καράς Σίμων -Ερσης 9 11473 Εξάρχεια τ.8811930
Καρυπίδης Ιωαν. -Μ. Αλεξάνδρου 28 65302 Καβάλα τ. 833306
Καρυώτης Ευάγ. -Κ.Παλαμά 7 57013 Ωραιόκαστρο
Καστάνης Σ.- Πέλωπος 11 16121 Καισαριανή τ. 7516387
Καστρινάκης Ιωάν. -Παπαναστασίου 68 73133 Χανιά τ.55690
Κατανταλής Νικ.(+) Δίκης 17-19 15773 Γουδί τ. 7787541
Κατεργάρης Χρ. -25100 Αίγιο τ.82503
Κατσαρός Αλ. -Θουκιδίδου 101 17343 Αθήνα τ.9750687
Κατσιαμαντός Β. - Ιπποκράτους 24 42100 Τρίκαλα τ. 24566
Κατσιβάλης Κων. -25100 Αίγιο τ.28577
Κατσιφής Βασ. - Βουλιαγμένης 297 17236 Αθήνα τ. 9707808
Κατσούλας Γεωρ. - Αγ. Γεωργίου 10 16346 Αν. Ηλιούπολη τ. 9739027
Κατσουλιέρης Αθαν.- Αγίου Αθανασίου 89 251 00 Αίγιο τ. 20824
Κατσουλιέρης Κων.- Αγίου Αθανασίου 89 251 00 Αίγιο τ. 20824
Κατσώλας Ελ. -Κεφαλά 30 11476 Πολύγωνο τ.3213939
Καυκόπουλος Βασ. -Σαρανταπόρου 2 Πάτρα τ.429994
Καυκόπουλος Παν.-Σαρανταπόρου 2 Πάτρα
Κετσετζής Φωτ. -Αριστείδου 8-10 15234 Χαλάνδρι τ. 6840415
Κιάσσης Βασ. -Σ.Κροκιά 44 73100 Χανιά
Κιορπές Δαμ. -Ι.Μ.Αγίας Τριάδος Τούμπα Σερρών 62048 Πεντάπολη τ.71668
Κιφοκέρης Κοσμάς -τ.2134008
Κόκκινος Ευάγ. -Σμύρνης 19Α 47100 Αρτα τ.79497
Κομήτσας Ρίζος -Τ.Θ. 1071 41 10 Άρissa τ.921259
Κομιώτης Χρ.- Κερασούντος 4233 Περισσός τ. 2751800
Κοντός Αντ. -Σπανοβαγγέλη 4 15771 Α.Ιλίσια Ζωγράφος
Κόπανος Γεώρ. -Γεν Τράπεζα 82100 Χίος

Κορωνάιος Φ. Κονίτσης 10 55438 Θεσ/κη τ. 204234
Κορωνιώτης Ευθ. - Ρίζα 20400 Κορινθία
Κοσμάς Νικ. - 32 Lily St. Goodwood 5034 Adelaide
Κοτόπουλος Χρήστος-Διβωλή 22 -54352 Θεσ/κη τ.903027
Κόττορος Ιωάν. -Παροδος Νικοπόλεως 2 26332 Πάτρα τ. 990794
Κουβίδης Δημ. -Θεοτοκοπούλου 9 71202 Ηράκλειο -τ.244380
Κουζηνόπουλος Λάζ.- Γ.Παπανδρέου 89 16231 Βύρωνας τ.7653897
Κουκιάς Παντ. -Ερ. Σταυρού 14 85104 Κρεμαστή Ρόδου
Κούκλης Ι.- 22100 Τρίπολη
Κουκουράβας Αν.- 43060 Μουζάκι Καρδίτσα τ. 41631
Κούλης Γ.- Πιστών 5 54632 Θεσ/κη τ. 626587
Κουλούρης Διον. -Αιγίνης 3 11147 Κυψέλη
Κουμπανάκης Γεωρ. -Ζερβουδάκη 33 10445 Αθήνα
Κουμπέτσος Παν. Σχολείου 18 15342 Αγ. Παρασκευή τ.601650
Κούνας Αγγ. -Μανωλοπούλου 27 27100 Πύργος τ.30252
Κούτσιος Αρ. -Φαρκαδόνα 42031 Τρίκαλα τ.22248
Κουτσόπουλος Κων. -Γεροκωστοπούλου 37 26225 Πάτρα τ. 274143
Κουφογιαννάκης Νεκ.- Α.Ανουσάκη 4 73400 Κίσαμος τ. 22870
Κυριαζής Κυρ. -Καισαρείας 14 14232 Περισσός τ.2528873
Κυριακάκος Γ.-Μυστρά 111 16561 Γλυφάδα τ.9614921
Κυριακόπουλος Δημ.-Τυρταίου 6 17564 Αμφιθέα Π.Φάληρο τ. 9429394
Κυριακόπουλος Νικ. - Τύχης 17 27100 Πύργος τ. 27566
Κυριακόπουλος Χρ. -Ανδρου 11 15121 Πεύκη τ. 8064338
Κυριάκου Πετρ. 43 Flood st. Bondi 2026 SYDNEY
Κύρκος Βασίλειος-Ηρακλέους 188-17673 Καλλιθέα-τ.9514348
Κύρου Δημ. -Αρναία 63074 Χαλκιδική τ.22127
Κωλέσης Δημ. Δωδώνης 3 55438 Αγ. Θεσ/κη τ.204404
Κώτης Γαβριήλ - Παστίδας 5 851 00 Ρόδος
Λαγούρος Κων.- 620 Bertrand St. Laurent ,PQ H4M 1V5 CANADA
Λαζαρίδης Γεώρ. - Παλιό Κεραμίδι 60100 Κατερίνη τ.92387
Λαμπρόπουλος Γεώρ.- Λ.Συγγρού 76 11742 Αθήνα τ. 5616583
Λαμπρόπουλος Παν. - Καυκάσου 56 18121 Αθήνα τ. 4974455-
Λανάρας Ανδρ. - Τσαλδάρη 6 30100 Αγρίνιο τ. 24750
Λάργυγας Ε.- Χίου 1 16121 Καισαριανή τ. 7222035
Λέτσος Ανδ. - Κουλούρα 25100 Αίγιο τ.23963
Λιναρδάκης Ευάγ. -Ρενιέρη 4 71201 Ηράκλειο τ.257024
Λιόντας Πασχ. - Βίτσι 15β 56626 Συκιές Θεσ/κη
Λουκόπουλος Νικ. Αγ.Αθανάσιος 25100 Αίγιο τ.23531
Λυμπέρης Ιωάν. - Κηφέως 4 22100 Τρίπολη τ. 232165
Λυριντζής Δημ. - 25100 Αίγιο τ. 28545

Μαγούρης Δημ Ερυφύλης 5 11634 Αθήνα
Μάθεσης Αθ.- Αγ. Βαρβάρας 32 18901 Σαλαμίνα τ.4651758
Μαθιουδάκης Ιωάν. - Φιλ.Εταιρείας 21 18539 Πειραιάς τ.4531667
Μακρογιώργος Ιωαν. - Στοά Παναγούλη 59200 Νάουσα τ.26496
Μαλαφής Γεώρ. -Αγ.Σοφίας 36 17123 Ν.Σμύρνη τ.9348168
Μανιάτης Φρ.- τ.(01) 9708277
Μανιουδάκης Ι.-Τσούτου Βάρδα 24 73100 Χανιά τ.41540
Μαντάς Αγγ. -Βούνι 34014 Εύβοια τ.51478
Μαντζάνας Π.-Καραϊσκάκη 52 15341 Αγ. Παρασκευή τ.6528642
Μανώλης Δημ.- Κλειούς 43 38500 Αλυκές Βόλος τ.97106
Μανώλης Θεόδ.-Ηπείρου 6 67100 Ξάνθη τ. 71987
Μαράκης Γεώρ. -Θεοφιλοπούλου 6 11743 Ν.Κόσμος τ.9230008
Μαριδάκης Εμμ.-Γραβιάς 46-13231 Πετρούπολη
Μαρκολιάς Γεώρ. -Αρριανού 18 54635 Θεσ/κη τ 245119
Μαρούλης Παν.- Χ.Τρικούπη 168 & Σ.Χαραλάμπη 8 11472 Αθήνα τ. 6441870
Ματιάκης Εμμ. -Απ.Παύλου 6 50010 Κρόκος Κοζάνη τ.63816
Μαυραγάνης Διαμ. - Διακιάρχου 134-136 11636 Αθήνα τ.7019672
Μαυρίδης Αθ. -Λουτρών 15 57200 Θεσ/κη τ.22643
Μαυρόπουλος Απ.- Δ.Γούναρη 14 17122 Ν.Σμύρνη τ.9413627
Μεζαυλής Στ.-Σεβαστείας 10 62125 Σέρρες τ. 38391
Μελέτης Μιχ. - Αϊδινίου 12 38446 Ν.Ιωνία Βόλος τ. 61917
Μένεγας Ευάγ. -Διστόμου 3 15772 Ζωγράφου τ.7713630
Μεσολωράς Ιωάν. -Φραγκάτα 28100 Κεφαλληνία τ.86361
Μηνιάτης Δημ.- Πτολεμαΐδος 8 12136 Περιστέρι
Μίμης Χρ.- τριών Ναυάρχων 26 26222 Πάτρα τ.328870
Μιχαλάκης Κ.- Περικλέους 22 18900 Σαλαμίνα τ. 4650235
Μιχαλακόπουλος Τέλ. -Αγ.Αθανάσιος 25100 Αίγιο τ.24880
Μιχελουδάκης Αντ.- Σπήλι Ρεθύμνης 74053 τ.22730
Μίχος Φίλ. -Ζαλόγγου 9 26224 Πάτρα
Μουζουρίδης Χαρ.- Βιζυηνού 14 67100 Ξάνθη τ. 21931
Μπακογιώργος Ν.-30002 Βόνιτσα τ. 23580
Μπάρκας Ν.-Μάρκου Πανέτα 254 30500 Αμφιλοχία τ.22976
Μπάρμπας Αθανάσιος-Χ.Σμύρνης 3-7-62124 Σέρρες τ.24051
Μπίκος Βασ. -Σελιανίτικα 25100 Αίγιο τ. 72327
Μπιμπίκος Κ.-Μεσολογγίου 23 14231 Ν. Ιωνία τ. 2773923
Μπιστόλας Βασ. -Ηρ. Πολυτεχνείου 17 22100 Τρίπολη τ. 222172
Μπιτζής Αλ. - Κουρτάκι 21200 Αργος τ.66759
Μποσίνης Ν.-Μεσσήνης 48 16561 Γλυφάδα
Μπούρας Ν.- Γ Πάροδος Οδού Αγ. Τριάδος 32200 Θήβα τ. 22827
Μπουχάγιερ Αρ. - Κυρίλλου Αρχ/που 34 26222 Πάτρα τ.327784

Μωραΐτης Θωμ. -Αγ.Δημητρίου 24 30100 Αγρίνιο τ.23051
Νάκος Γεώρ.(+) -Ξενοφώνος 1 15773 Ζωγράφου τ. 7776555
Νεραντζής Δημ. - Παλάδος 11 84200 Τήνος τ.23293
Νικολαΐδης Ηλίας-Καραολή και Δημητρίου 93-95-18534 Πειραιάς τ. 4117638
Νικολαΐδης Μάριος- Αγανίπτης 14Α 3112 Λεμεσός -Κύπρος τ.00357-5332874
Νικολέρης Κυρ. -Τεπελενίου 28 38445 Ν.Ιωνία Βόλος τ.60622
Νόνης Βασ. -Πάρνηθος 43 11364 Αθήνα τ. 8614031
Νταραβάνογλου Γρ. - Αριστείδου 14-16 17563 Π. Φάληρο τ. 9853631
Νταραβάνογλου Χάρ. -Κύπρου 7-15 11253 Πλ. Αμερικής τ.8627261
Νταφύλλης Ν.-4 Ninnid Avenue Morphettville 5043 ADELAIDE
Ντρέκης Ευθ. (+) - Μαιζώνος 54 26222 Πάτρα τ. 332091
Ξάνθης Κων. -Δεσπεραί 17 54621 Θεσ/κη τ.274395
Ξανθόπουλος Χαρ.-40 Εκκλησιών 46 Πολίχνη Θεσ/κη τ. 618940
Ξενικάκης Πολ. -Ι.Πανταζίδου 20 54352 Θεσ/κη τ.925072
Ξουπιάς Πασχ. - Σταματοπούλου 10 54642 Θεσ/κη τ. 833020
Οικονόμου Λεων. -Μαυροκορδάτου 3 16348 Α.Ηλιούπολη τ.9737382
Οικονόμου Μιχ. -Δ.Σολωμού 30100 Αγρίνιο τ.24414
Οικονόμου Παν. -Λεωφ.Αιαντείου & Αγ.Λαύρας 18900 Σαλαμίνα τ.4657253
Ορδουλίδης Γεώρ. - Δ.Πεχλιβάνου 6 59200 Νάουσα τ.24114
Παϊκόπουλος Δημοσθένης - Λασκαράτου 6 11141 Αθήνα τ. 2237401
Παλαιολόγος Ιωάν. - Ροδιά 25100 Αίγιο τ. 81251
Παναγόπουλος Γεώρ. Λευκωσίας 30 26441 Πάτρα τ.435501
Παναγούλης Αθανάσιος- Παπαρηγοπούλου 8 -41221 Λάρισα τ.283804
Παναϊδής Πάτροκλος(+) -Δερβενακίων 56 17235 Υμηττός τ.7664115
Πανάς Κων. - Μιχαλακοπούλου 36 26221 Πάτρα τ.270190
Παπαγεωργίου Αθ. Τράπεζα 25003 Αίγιο τ.41201
Παπαδόπουλος Απ. -Ρεδαιστού 27 26332 Πάτρα τ. 334817
Παπαδόπουλος Απ. -Χατζοπούλου 47 17671 Καλλιθέα τ. 9525493
Παπαδόπουλος Ι.-Λαοδικείας 104 18451 Νίκαια τ. 4920767
Παπαδόπουλος Ιωάννης Μ.Αλεξάνδρου 28- 65302 Καβάλα τ.224514
Παπαδόπουλος Χρ.-Ευάνδρου 1 15772 Ζωγράφος τ.7700826
Παπαευσταθίου Ευστ.-Αρχιμανδρείου 17 45333 Ιωάννινα
Παπαζαρχής Αθ.- Ελλης 10 15236 Ν.Πεντέλη τ. 8043059
Παπάζογλου Ηλ.-Μ.Αλεξάνδρου 60100 Κατερίνη τ. 28922
Παπαθανασίου Εμμ.-Ζευγολατιό -20001 Κορινθία τ.55340
Παπαλεξίου Νέστωρ -Βασιλικά 57006 Θεσ/κη 0396-22152
Παπαμεντζελόπουλος Ανδ. -Λυκοποριά 20012 Κορινθία τ.51291
Παπαναγιώτου Αθ. -Μπιζανίου 11 Πάτρα τ.420138
Παπανδρέου Ανδ. -Πανεπιστημίου 39 10564 Αθήνα τ.6203634
Παπασάββας Νικ.-10 Οθωνος-Αμαλίας 3032 Λεμεσός-Κύπρος τ.003575-364834

Παπαστεφανάκης Μιλ.-Πεζά Αρχάνες 70100 Ηράκλειο τ.741473
Παπαχρίστου Ι.- Ιερέως Δούση 57 15126 Μαρούσι τ.8024622
Παπαχρόνης Ιωάν.- Αριστοτέλους 4 60100 Κατερίνη τ. 73101
Πάπιστας Παν.- Παύλου Χαρίση 13 50100 Κόζάνη τ. 38450
Παππάς Χρ.- Κομμένου 54 47100 Αρτα τ.73403
Παραστατίδης Τάσος -Διοικητηρίου 52 54630 Θεσ/κη τ.541190
Παρράς Π.- Ζ. Μήλιου 9 30200 Μεσολόγγι τ. 26509
Πασχαλίδης Ζαχ. -Χαλκιδικής 20 54643 Θεσ/κη τ.818389
Πασχαλούδης Στ. -Πυλαίας 57 54454 Θεσ/κη τ.922171
Πατέλης Ζήσ.-Μαρκέλλου 5 19100 Μέγαρο τ.25770
Πατραμάνης Γεώρ. -Αραβαντινού 6 45444 Ιωάννινα τ. 39576
Πατρώνας Αντ. -Βενιζέλου 83 58100 Γιαννιτσά τ.27692
Παυλάκης Σπ. -Ελευθερίας 45 16346 Ηλιούπολη τ. 9739928
Παυλίδης Ευάγγ.-Αγ.Φωτεινής 88 38445 Ν.Ιωνία Βόλος τ.67051
Παχυγιαννάκης Ευάγγ.-72100 Αγ.Νικόλαος Κρήτης τ.28046
Περιστέρης Σπ. -Πλ.Κανάρη 10 11361 Κυψέλη τ.8643840
Πετράς Νικ. - Κόνωνος 63 11633 Παγκράτι τ.7512528
Πετρίδης Λυκ. -25ης Μαρτίου 68 54248 Θεσ/κη τ.311624
Πετρόχειλος Ανδ. -Αργυροκάστρου 13 16231 Βύρωνας τ. 7245095
Πέττας Αθ. -Αμφιαράου 135 10443 Αθήνα τ.5140441
Πήλιουρας Στ.-Λυκούργου 27 17563 Αγ. Βαρβάρα Π.Φάληρο τ.9831341
Πιακής Νικόλαος-Αλ.Παναγούλη 9-73134 Χανιά τ.72030
Πιπερίγκος Βύρων- Σουλίου 18 15343 Αγ. Παρασκευή τ. 6003703
Πλαίτης Αντ. -Κυρίλλου Λουκάρεως 1 71200 Ηράκλειο τ. 311303
Πλακιάς Ευάγ.- Τζουμέρκων 55 47100 Αρτα τ. 28530
Πλατής Ανδ. -Τέμενη 25100 Αίγιο τ.51325
Πλούμης Ι. -Ασπασίας 39 15561 Χολαργός τ. 6519781
Πολύδωρος Γεώρ. - Βαλιμίτικα 25100 Αίγιο τ.51140.
Πολύδωρος Παν. - Κλεισούρας 2 25100 Αίγιο τ.21365
Πορφυρίδης Αν. - Γ.Διβολή 60 54352 Α.Τούμπα Θεσ/κη τ.930766
Πρεβεζιάνος Γεο.(+)-Δαγκλή Παρ.Λιακατά 30100 Αγρίνιο
Προδρομάκης Θεμ. - Φιλοποίμενος 2 25100 Αίγιο τ. 29904
Πρώιος Νικ.- Κέκροπος 10 16675 Γλυφάδα τ. 9640935
Ρέλλας Παν.- Ψαρρού 2 25100 Αίγιο τ.20953
Ρογάρης Δημ.- Σταδίου 41 10559 Αθήνα τ. 324276
Ροδόπουλος Αρ. -Ζακύνθου 22 26441 Πάτρα τ. 420496
Ρούκαλης Αθ.- Μαγνησίας 17 Αμφιάλη Κερατσινίου τ. 4317134
Ρουμπέσης Γ.- Γαληνού 1 16673 Βούλα τ. 8952437
Ρούσσης Ε.-491 Illawarra rd Marrickville 2204 SYDNEY
Σαββανής Ανδ.-Κορίνθου 393-397 26222 Πάτρα τ.320841

Σάββας Σάβ.(+) -Βασ. Παύλου 60 18533 Πειραιάς τ. 4177498
Σαββίδης Σαβ.-Παλαιός Μυλότοπος 58100 Γιαννιτσά
Σαΐτης Αθανάσιος - Πλαταιών 15 15235 Αθήνα τ. 6890523
Σακελλαρίου Θ.-Κλυταιμνίστρας 13 Ιλιον 13122 Ν.Λιόσια τ.2625152
Σακελλαρίου Τιμ.- Αγ. Φανουρίου 27 13121 Ν. Λιόσια τ. 5724551
Σακέλλης Γ.-Μακρυγιάννη 43 85300 Κως τ. 28666
Σαλαμάνης Αθ.- Μουσέου 14α 69100 Κομοτηνή τ. 29091
Σανιδάς Παρ. - 32300 Ορχομενός Βοιωτίας
Σαπουντζάκης Φώτ.- Αγ. Νεκταρίου 82 14451 Μεταμόρφωση τ.2814767
Σαραντάκος Γ.(+)- Λυσάνδρου 26 23100 Σπάρτη
Σαραφίδης Π.-Π.Μελά 11 50100 Κοζάνη τ. 33949
Σγούρος Θεόδ.- Θράκης 10 55337 Θεσ/κη τ.905836
Σέρβος Ευστρ.- Αργοστολίου 35 Αιγάλεω τ. 5610153
Σερέτης Χρ.- Κορυτσάς 14-22 16231 Βύρωνας τ.7658647
Σεριάτος Π.- 82101 Οινούσες Χίος τ.55514
Σιδηρόπουλος Γεώργιος-Θεσσαλονίκης 6-61100 Κατερίνη τ.24063
Σιμιτζής Σπ.- Καραμουρτζούνη 15 34100 Χαλκίδα τ. 26104
Σιμώνης Αθ. - Μ.Σπηλαίου 39-25100 Αίγιο τ.24251
Σιψάς Δημ.- Σουλίου 31 14121 Ν.Ηράκλειο τ.2830688
Σκαρπέλλος Στ.-Βύρωνος 59 26224 Πάτρα τ.320888
Σκιαδαρέσης Νικ.- Αλ.Υψηλάντου 197 26225 Πάτρα τ.225542
Σκιαδάς Λουκάς- Δημ. Στάικου 34 30100 Αργίτιο τ.24055
Σκουλάτος Μάρκος-Τρίποδες 84300 Νάξος τ.41277
Σκουλικαρίτης Δημ. - Ιουστίνιανου 4 17563 Π.Φάληρο τ. 9840693
Σουργιαδάκης Εμμ.- Ιερολοχιτών 107 71305 Ηράκλειο τ. 237196
Σουρλαντζής Δημ.- Γρηγ. Ξενοπούλου 17 54645 Θεσ/κη τ. 837846
Σουσούνης Παν.-Κομνηνών 5-7 11472 Αθήνα τ.6446895
Σούσουρας Χρ.- Σκοπού 9 -40 Εκκλησίες 54636 Θεσ/κη τ.212923
Σπετσιώτης Ιωάν.- Νεμέσεως 7 11253 Αθήνα τ. 8562094
Σπηλιωτόπουλος Ιωάν.-Καμάρες 25009 Αίγιο τ.31334
Σπηλιωτόπουλος Ιωάν.-Ναυαρχ. Βότση 72-74 10445 Αθήνα
Σπυράκης Δημ.- Τεύκρου 12 18902 Αμπελάκια Σαλαμίνα τ.4672280
Σπυράκης Ι.- Τεύκρου 12 18902 Αμπελάκια Σαλαμίνα τ. 4672280
Σπυρόπουλος Σπ.-Νικητοπούλου 13 22100 Τρίπολη τ.
Σπυρόπουλος Χρ.- Ροδοδάφνης 32 15344 Αγ.Παρασκευή τ. 6041332
Σταθακόπουλος Ζωγρ.(+) - Αν.Χριστού 7 19004 Σπάτα τ. 6632250
Στάθης Γρ.-Κρυστάλλη 95 16231 Βύρωνας τ.7640303
Σταθόπουλος Δημ.-Μητροπόλεως 86 25100 Αίγιο τ.24323
Σταμάτογλου Ιωάν.- Κ.Ψάχου 15 18757 Κερασίνη τ. 4310376
Σταμάτογλου Ν.- Ξενοφώντος 3 50100 Κοζάνη τ.40567

Σταυρόπουλος Ιωάν.- Αγ.Κων/νος 25100 Αίγιο τ. 72058
Σταυρόπουλος Νικ.- Κορίνθου 305 26221 Πάτρα τ.278151
Σταύρου Νεόφ.-95 New South Head Vacluse,N.S.W. 2030 AUSTRALIA
Στρατάκης Ιωάννης-Σμυρλίου 4-71303 Ηράκλειο τ.255684
Συμεών Γεώργιος- Λ.Δημοκρατίας 17 Μύρινα 81400 Λήμνος τ. 24657
Σύρκας Γεώρ.- Βουτσινά 90 15561 Χολαργός τ. 6516275
Σχώρης Ιωάν.- Δάφνης 44 38221 Βόλος τ.55463
Σώρρας Δημήτριος - Παναχαΐκου 90 26224 Πάτρα τ. 337213
Σωτηρόπουλος Ι.-Ηλείας 1 26225 Πάτρα τ.623424
Σωτηρόπουλος Χαρ.- τ. 2616184
Ταλιαδώρας Χαρ.- Πατρ. Ιωακείμ 1 54622 Θεσ/κη τ. 274164
Τασόπουλος Ανδ.- Αγ.Ιωάννου 22 25100 Αίγιο τ.29898
Τασόπουλος Κων/νος- Κ.Παλαμά 9α 25100 Αίγιο τ.25833
Τζανάκος Παν.- Τζών Κένεντυ 20 24565 Ανοιξη Αττικής τ. 8142623
Τζανίδης Φ.-Κομνηνών 19 54624 Θεσ/κη τ. 266086
Τζανουλίνος Αντ.- Ν.Λούβαρη 20 84200 Τήνος τ. 23862
Τζέκος Αναστάσιος-Αλ.Σταύρου 21-54249 Θεσ/κη τ.922991
Τζινευράκης Χαρ.- Πλάτωνος 16 73100 Χανιά
Τιάκας Ευάγ.- Ζήση Γιαχνίκα 40 50100 Κοζάνη τ.25616
Τούμπας Παναγ.- 68 Albert St. Goorwood 5034 ADELAIDE
Τραιφόρος Στ.-Εμμ. Μπενάκη 65-67 Κερασίνη τ. 4315211
Τριανταφυλλόπουλος Βασ.- Ελαιώνας 25100 Αίγιο τ.41669
Τρικαλίτης Γ.- Αμπελοχώρι 32200 Θήβα τ. 25566
Τρυφωνόπουλος Γ.- Βοσπόρου 47 Καλογρέζα 14234 Ν.Ιωνία τ. 2771134
Τσάκωνας Σπ.- Λυκούργου 38 13561 Αγ. Ανάργυροι τ.8329218
Τσαμκιράνης Ματθ.- Λαρίσης 2 65404 Καβάλα τ. 250874
Τσατήρης Πάυλος-Μυκόνου 66-18541 Καμίνια Πειραιάς τ.4863369
Τσατσαρώνης Γεώρ.- Γ Σεπτεμβρίου 52 10433 Αθήνα τ. 8233524
Τσερεβελάκης Ι.-Εσπερίδων 5 71307 Ηράκλειο τ. 261985
Τσιγκούλης Νικ.- Νυμφών 7 Αγ.Αντώνιος 18757 Κερασίνη τ. 4932966
Τσιμάρας Ανδ.-Κορίνθου 312 26222 Πάτρα
Τσιμπικάκης Σερ.- Γανοχώρων 4 55131 Θεσ/κη τ. 425796
Τσίτσικας Γεώρ.- Ν.Πλαστήρα 4 47100 Αρτα τ. 75649
Τσορακλίδης Χρ.- 11 Lysander Pl. Salisbury East 5109 S. AUSTRALIA
Τσούκος Λουκάς- 84100 Σύρος
Τσούμαρης Αθ.- Νικ.Πλαστήρα 78 14671 Ν.Ερυθραία τ.8071281
Τυπάλδος Ιωάν.- Ροντογιάννη 10 31100 Λευκάδα τ. 23870
Υφαντής Σπ.- Αμφιθέα 47100 Αρτα τ. 61365
Φαράσoglou Σεραφ.- Αμφικτιωνιών 53 15236 Ν Πεντέλη τ. 6133217
Φελώνης Ματθ.- Σάουμπερτ 16 Ανω Πατήσια τ.2289894

Φερώνας Αθ.-Σταφιδάλωνα 25100 Αίγιο τ. 25848
 Φιλιππακόπουλος Γεώρ.-Ροδοδάφνη 25100 Αίγιο τ. 71338
 Φιλιππακόπουλος Σπ.- 55 Darley Rd Bardweell Park SYDNEY τ. 00612 -5991117
 Φιλιπόπουλος Αθ.- Κύπρου 63 26441 Πάτρα τ. 432373
 Φορτωμάς Παύλ.- Γ. Σεπτεμβρίου 25 10432 Αθήνα τ. 5236955
 Φουστέρης Δ.- 181 Liberty Avenue Staten Island N.Y. 10305 U.S.A. τ. 001201-9437044
 Φραγκοναστάσης Ιωάν.- Ερμού 71 25100 Αίγιο τ. 23504
 Φραγκούλης Ηλίας.- I. Kelsey Ay. Mitsell RK 5043 ADELAIDE τ. 00618-2767385
 Φρατζής Γ.- 27 Tobruk Ave St. Marry, S S. AUSTRALIA
 Χαβαριώτης Ιωάν.- Ρούσβελτ 32 16343 Αθήνα τ. 9916807
 Χαβατζόπουλος Ηρ.- Τσακάλωφ 31 Αμφιάλη Πειραιάς
 Χαίδος Θω μάς - Πτέρης 9 25100 Αίγιο τ. 24935
 Χάλαρης Δημ.- Φοινίκων 16 84100 Σύρος τ. 83758
 Χαλέας Δημ.- Insurance Counselor -Suite 1 3940 W.Touhy Ave. Lincolnwood
 Il. 60645 U.S.A.
 Χαριτούδη Χρυσ.- Αν.Θράκης 97 68100 Αλεξανδρούπολη τ. 32252
 Χατζηθεοδώρου Γεώρ.- Ενορία Υπαπαντής 85200 Κάλυμνος τ. 28121
 Χατζημάρκος Εμμ.- Γιάνναρου 6Α 17455 Αλμιος τ. 9839567
 Χατζηνικολάου Χρήστος-Τελαμώνος 21-16231 Αθήνα τ. 7254227
 Χατζηπαπής Πάνος - Καραπάνου 1 61300 Γουμένισσα Ν. Κιλκίς
 Χατζής Στ.- Δαβάκη 57 13123 Ν.Λιόσια τ. 5016004
 Χατζησταμάτης Δημ.- Λ.Ελευθερίας 4 45500 Ιωάννινα
 Χατζηχρόνιου Γεώρ.- Αναλήψεως 51 15235 Βριλίσια τ. 8030259
 Χατζόπουλος Δημ.- Παπαρηγοπούλου 6 54630 Θεσ/κη τ. 518574
 Χεκ Τζων Βαντερ -12 Marion Av. Rostreyor 5073 S. AUSTRALIA
 Χριστοδουλόπουλος Παν.- Δάφνες 25100 Αίγιο τ. 95106
 Χριστοδούλου Χρ.- Ζέας 90-92 18534 Πειραιάς τ. 4116287
 Χριστόπουλος Σεραφείμ-Χειμάρας 12- 10443 Αθήνα τ. 5132426
 Χριστόπουλος Χρ.- Κουλούρα 25100 Αίγιο
 Χρόνης Ανδ.- Ν.Παρίση 17 15451 Ν. Ψυχικό τ. 6714032
 Χρυσόπουλος Θεόδ.(+) 3/59-56 Brancourt Av. Banksistown N.S.W. 2200 SYDNEY
 Ψάλλας Χρ.- Γλάδσωνα 13 42100 Τρίκαλα τ. 20051
 Ψάλλης Κυρ.-Σαλαμίνας 56 Παραλίμνη Αμοχώστου Κύπρος
 Ψαρομάτης Αν.&Κ.-329 The Parade Beulah PK. 5067 S. AUSTRALIA
 Ψάχος Σπ.- Αγ.Κυριακής 53 26500 Αγ. Βασίλειος Πάτρα τ. 991169
 Ψυλλάκης Αγγ.(+)- Ηρώων Πολυτεχνείου 7 73133 Χανιά

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Για τη συγγραφή του παρόντος χρησιμοποιήθηκαν κατά κύριο λόγο τα **Μουσικοεργοβιογραφικά σημειώματα** τα οποία ευγενώς παραχώρησαν στο συγγραφέα οι ίδιοι οι βιογραφούμενοι. Πολλά επίσης παραχώρησαν στον συγγραφέα αγαπητοί φίλοι τους οποίους σε ιδιαίτερη σελίδα του τόμου αυτού θερμά ευχαριστώ. Εκτός τούτων χρησιμοποιήθηκαν και τα παρακάτω βοηθήματα.

1. **Αλυγιζάκη Αντ.:** «Θέματα Εκκλησιαστικής Μουσικής» – 1993
2. **Αμαργιανάκη Γεωργ.:** «Διάυλος θείων μηνυμάτων Β.Μ.» – 1995
3. **Βουρλή Αθαν.:** «Δογματικά όψεις της Ορθόδοξου Ψαλμωδίας» – 1994
4. **Ευθυμιάδη Αβραάμ:** «Μαθήματα Βυζ. Εκκλ. Μουσικής» – 1972
5. **ΕΠΕΤΗΡΙΣ** – Συλλόγου Φίλων Βυζ. Μουσικής Αθηνών – 1969
6. **«ΙΕΡΟΨΑΛΤΙΚΑ ΝΕΑ»** – Μηνιαίο Όργανο του Πανελληνίου Συνδέσμου Ιεροψαλτών
7. **«ΙΕΡΟΨΑΛΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ»** – Δίμηνο όργανο της ΟΜ.Σ.Ι.Ε.
8. **Καρά Σίμονα:** «Η Βυζ. Παρασημαντική Έρευνα εν Ελλάδι» – 1969
9. **Καρακατσάνη Χαρ.:** «Βυζαντινή Ποταμής». Τόμος Α' (Θεωρητικό Α. Κώνστα) – 1995
10. **Κηλτζανίδου Παναγ.:** «Μεθοδική διδασκαλία Ελλ. Μουσικής» – 1881
11. **Παπαδόπουλου Ι. Γεωργ.:** «Λεξικόν της Βυζαντινής Μουσικής» – Έκδοση Πανελλ. Συνδέσμου Ιεροψαλτών – 1995
12. **Παπαρούνη Βασιλ.:** «Η Θεία και Ιερά Λειτουργία» – 1930
13. **Τολίκα Ολυμπίας:** «Επίτομο Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό της Βυζ. Μουσικής» – 1993
14. **Τσικνόπουλου Ανδρέα:** «Νέον Ειρηολόγιον» – 1895
15. **«Φόρμιγξ»** – Μουσικό Περιοδικό (1903-1912)
16. **Φωκαΐδη Φωκά:** «Η Παραδοσιακή Τέχνη της Ιεράς Υμνωδίας των Ελλήνων» – 1986
17. **Χρύσανθου εκ Μαδύτων:** «Θεωρητικό Μέγα της Μουσικής» – 1832
18. **«ΨΑΛΤΕΣ». ΟΙ ΑΣΙΓΗΤΟΙ ΤΕΤΤΙΓΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ:** Εφημερίδα του Συλλόγου Ιεροψαλτών και Φίλων Β.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας.
19. **Ψάχου Κων/νου:** «Η Παρασημαντική της Β. Μουσικής» – 1917